

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ

NCHUSOC RMU2022

National Conference on Humanities and Social Sciences

กระบวนทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น
A New Paradigm of Humanities and Social Sciences for Local Development

24-25 สิงหาคม 2565

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สารจากอธิการบดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มุมมองต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ล้วนเป็นพื้นฐานของการศึกษาวิจัย การดำเนินการตามกรอบแนวคิดและกระบวนการจะนำสู่คำตอบของสมมติฐาน ตลอดจนค้นพบองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่ดี การกิจสำคัญอย่างหนึ่งของนักวิชาการคือการวิจัย พัฒนา เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการไปยังสาธารณชน เวทีการประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2565 เรื่อง “กระบวนการทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น” NATIONAL CONFERENCE: A NEW PARADIGM OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES FOR LOCAL DEVELOPMENT ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 24 – 25 สิงหาคม 2565 โดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นการเปิดโอกาสให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจ มีส่วนร่วมในบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางวิชาการรวมถึงความสัมพันธ์กับสถาบันพันธมิตรที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือในระดับชาติ

ในนามของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ขอแสดงความชื่นชมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่จัดการประชุมครั้งนี้ได้สำเร็จสมบูรณ์ตามเจตนารมณ์แห่งการเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น งานวิจัยที่เผยแพร่ที่นั้สะท้อนให้เห็นว่างานศึกษาทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันประกอบด้วย ภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา ปรัชญา ศาสนา สังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการสื่อสารเทคโนโลยีแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมตลอดเวลาแต่ยังคงรักษาขนบและอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่า สามารถนำไปศึกษาบูรณาการกับศาสตร์แขนงอื่นอย่างหลากหลายรวมทั้งพัฒนาต่อยอดได้อย่างเป็นรูปธรรม สุดท้ายขออำนวยพรให้คณะผู้จัดงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านมีความสุขความเจริญ มีพลังกาย พลังใจ และพลังความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานสู่สังคม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านจะได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์เพื่อพัฒนางานวิจัยที่มีคุณภาพซึ่งจะช่วยให้ประเทศชาติก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

(อาจารย์ ดร.นิตารัตน์ โชติเชย)

รักษาการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สารจากคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การจัดประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามประจำปี 2565 ในหัวข้อ "กระบวนทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น" นั้น เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนามาตรฐานงานวิชาการและการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และเพื่อเป็นพื้นที่ให้นักวิชาการนักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ ผ่านการนำเสนอผลงานวิจัยที่จะพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการในศาสตร์สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งการจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติในครั้งนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งและความเป็นเลิศทางวิชาการร่วมกัน โดยมุ่งหวังในการศึกษา ทบทวน และการแสวงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ทางวิชาการด้วยการรับผิดชอบต่อสังคมและการเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กร กระแสความคิด และความคาดหวังสู่เป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ขอขอบคุณ คณะทำงาน ภาคีเครือข่ายวิชาการ ที่ร่วมมือร่วมใจทำให้การประชุมวิชาการครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ทุกประการ และคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการประชุมวิชาการระดับชาติ "กระบวนทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น" ประจำปี 2565 จะเป็นพื้นที่ที่หลอมรวมการสานสร้างเครือข่ายวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.กิตติกรณ์ บำรุงบุญ)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี 2565
เรื่อง “กระบวนทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น”
National Conference: A New Paradigm of Humanities and Social
Sciences for Local Development
ระหว่างวันที่ 24 – 25 สิงหาคม 2565
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

หลักการและเหตุผล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นมหาวิทยาลัย
อุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีพันธกิจหลักในการผลิตบัณฑิต วิจัย บริการวิชาการ ทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรม การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ สร้างองค์ความรู้จาก
งานวิจัย นวัตกรรม และงานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้ได้ตามมาตรฐานของกระทรวงการ
อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.)

ในการนี้ คณะฯ จึงได้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติ หัวข้อเรื่อง “กระบวนทัศน์ใหม่ด้าน
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งจะมีกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม คือ 1) ภาษา
วรรณกรรม คติชนวิทยา 2) ปรัชญา ศาสนา สังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม 3) ศิลปะ วัฒนธรรม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) การสื่อสารเทคโนโลยี 5) กลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนทัศน์ใหม่ด้าน
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น คณะฯ มีความตระหนักที่จะส่งเสริมให้คณาจารย์
บุคลากรสายสนับสนุน และนักศึกษาในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก บุคลากรในแวดวงวิชาการและ
วิจัยทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้มีโอกาสนำเสนอผลงานวิจัย รวมทั้งแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ด้านการวิจัย มีการ เรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านวิจัยในสาขาต่าง ๆ โดยเป็นการ
ประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยฯ และหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัยฯ เพื่อให้เกิดเป็นเวที
วิชาการระดับชาติที่รวบรวมผลงานด้านการวิจัยอันทรงคุณค่า และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ประสบการณ์การวิจัยในวงกว้าง และเป็นการบูรณาการ องค์ความรู้ทางวิชาการ การวิจัย และการ
บริการวิชาการ เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมชุมชน โดยรวบรวมองค์ความรู้ที่มีคุณค่าจาก
การแลกเปลี่ยนทัศนะ ประสบการณ์ และสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งทางวิชาการและงานวิจัย เพื่อ
ตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมชุมชน โดยให้มหาวิทยาลัยฯ เป็นที่พึ่งพาของสังคม ชุมชน
อย่างยั่งยืน และเป็นฐานในการคิดอย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป คณะฯ
จึงได้จัดทำโครงการ ประชุมวิชาการระดับชาติ ขึ้น

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อส่งเสริมให้นักวิชาการ คณาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน และหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ได้นำเสนอผลงานวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิชาการสู่สาธารณชนและชุมชนวิชาการ
2. เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการในศาสตร์แขนงต่าง ๆ

กลุ่มเป้าหมาย

1. สถานะกลุ่มเป้าหมาย คณาจารย์ นักศึกษา บุคลากร
2. ปริมาณกลุ่มเป้าหมาย คณาจารย์ นักศึกษา บุคลากร ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 50 คน
3. พื้นที่กลุ่มเป้าหมาย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินโครงการ

ในระหว่างวันที่ 24-25 สิงหาคม 2565 ณ อาคารศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

หน่วยงานดำเนินการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 1) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 2) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 3) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คณะฯ ได้ส่งเสริมให้นักวิชาการ คณาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน และหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ได้นำเสนอผลงานวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิชาการสู่สาธารณชนและชุมชนวิชาการ
2. นักวิชาการ คณาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการในศาสตร์แขนงต่าง ๆ

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.กิตติภรณ์ บำรุงบุญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ โสภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา คำสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติสันต์ ศรีรักษา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขมิกา แสนโสม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ บุตรสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท เมฆเมืองทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงแก้ว เงินพูลทรัพย์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพาพร สุจारी	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันนชัย สิงห์มาตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ปิติธนบดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวพร วรรณทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤเศรษฐ์ ประเสริฐศรี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลรวี กระจ่างทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิโลบล วิมลสิทธิ์ชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ เปล่งดีสกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เนียมสา	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวิทย์ สิมมาทัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชาวุฒิ อภิระติง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไปรมา เสี่ยงราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญาวี ทองกลาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชยวัฒน์ พันธะศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนศักดิ์ ศิริโสม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัมทนา ทองสุพล	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมตตา ศิริสุข	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิชัย พรพัชรพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศาสตรา เหล่าอรรคะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิตย์ ภาคมฤค	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน เอกพิมพ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิปปีย์ ชยานุสาสนี จันทร์ดอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ สุขนา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ วงศ์กระบอกถาวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธีระพงษ์ พิณีจพล	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรภานต์ จังหาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวรัตน์ ทศตะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อริยานุวัฒน์ สมายกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต ชัยเกียรติธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพร แสงไชยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัฐพล อินตะเสนา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.ต. ดร.อรัญ ชูยกระเดื่อง	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ตฤพล เอนอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทงศักดิ์ ปัดสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภาพร อุตมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิสิษฐ์ บัวงาม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมพร ชุบสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนุชิต โรจนชีวินสุภร	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ดร.กฤต โสดาลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ดร.เกตน์สิรี เทียนประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ดร.เกรียงไกร นามนัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ดร.จินดา แก่นสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ดร.ชมนาด แปลงมาลัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ดร.ชัยวัช ศิริบวรพิทักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ดร.ชุลีวรรณ ปรานีธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ดร.ณฐยา อุ่ณอุดม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ดร.ณิชาภา ยศุตมธาดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ดร.ทศพร อัฐงาม	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.ทัศนีย์วัลย์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ดร.ธวัชชัย ศิลปโชค

ดร.ธวัชชัย สหพงษ์

ดร.ธารีรัตน์ ชูสีลัง

ดร.นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์

ดร.นุจรี ใจประนบ

ดร.นุชศรา โชคสวนทรัพย์

ดร.บัญญัติ พุฒินากุล

ดร.ปาริชาติ ศรีสนาม

ดร.พรพิมล ศิริษะภูมิ

ดร.กานนุพงศ์ ธนะโคตร

ดร.ระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์

ดร.วาริธ ราศรี

ดร.วุฒิสีทธิ จีระกมล

ดร.ศุภฤทัย อิฐงาม

ดร.สัญญา เคนาภูมิ

ดร.สุदारัตน์ มาศวรรณนา

ดร.สุวิษาน อุ่นอุดม

ดร.สุมาลี พลขุนทรัพย์

ดร.สุขศิลป์ ประสงค์สุข

ดร.อัครรา มะเสนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กำหนดการประชุมวิชาการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี 2565

เรื่อง “กระบวนทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น”

National Conference: A New Paradigm of Humanities and Social Sciences for

Local Development

ระหว่างวันที่ 24 – 25 สิงหาคม 2565

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

.....

วันพุธที่ 24 สิงหาคม 2565	
08.00 – 09.00 น.	- ลงทะเบียน
09.00 – 09.30 น.	- พิธีเปิดงาน - กล่าวรายงานโดย รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.กิตติกรณ์ บำรุงบุญ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม - กล่าวเปิดงานโดย อาจารย์ ดร.นิศารัตน์ โชติเชย รักษาการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม - ประธานและเครือข่ายร่วมเปิดงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2565 เรื่อง “กระบวนทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น” - ประธานมอบโล่เกียรติคุณให้กับเครือข่ายความร่วมมือ - รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.กิตติกรณ์ บำรุงบุญ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มอบของที่ระลึกให้กับประธาน - ถ่ายภาพหมู่ร่วมกัน - ชมการแสดง ชุดแห่กลองยาวชาวซาลคาม สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร และสาขาวิชาดนตรี
09.30 – 10.30 น.	ปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “เหลียวหลัง แลหน้า มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บนเส้นทาง ของการเปลี่ยนแปลง” โดย ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี คณบดีศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
10.30 - 10.45 น.	รับประทานอาหารว่าง
10.45 - 12.00 น.	ปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “ยุทธศาสตร์ทางศิลปวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21” โดย อาจารย์บัณฑิต ศรีวงศ์ราช ศิลปินสีน้ำระดับโลก

12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 - 14.20 น.	<p>- การนำเสนอผลงานประเภท Oral Presentation (แยกตามกลุ่มสาขา) จำนวน 6 ห้อง</p> <p>ห้องA 1 กลุ่มภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา ผู้ทรงคุณวุฒิ : รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวพันธ์ เนื้อไม้หอม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต ชัยเกียรติธรรม ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์ชวินทร์ ศรีสวัสดิ์ และ อาจารย์ชุตินา กองสมบัติ</p> <p>ห้องA 2 กลุ่มภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา ผู้ทรงคุณวุฒิ : รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริภิญจนารถณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์ฉัตรณรงค์ ชัยเดช และ อาจารย์เชาวน์ประภา จันทมา</p> <p>ห้องA 3 กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยิ่งศักดิ์ คชโคตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภาพร อุตมา ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์ปรัชญ์ วิสเพ็ญ และ อาจารย์อัญชญา ทองกระจาย</p> <p>ห้องA 4 กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกกลิน ชาทิพฮอด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทยวัฒน์ พันระศรี ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์มนัสนันท์ สมดี และ อาจารย์ธัญพัทธ์ ดงลุน</p> <p>ห้องA 5 กลุ่มปรัชญา ศาสนา สังคม และการจัดการสิ่งแวดล้อม ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ทศมาศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัฐพล ฤทธิธรรม ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์ดิษยพงศ์ หกสุวรรณ และ อาจารย์วินัย แสงกล้า</p> <p>ห้องA 6 กลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไปรมา เอียงราช ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมพร ชูสุวรรณ ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์ ดร.บัญชา พุฒินากุล และ อาจารย์วิภรณ์กิจ อินทร์จันทร์</p> <p>- การนำเสนอผลงานประเภท Poster Presentation (นำเสนอออนไลน์ผ่านเว็บไซต์)</p>
14.30 -14.45 น.	รับประทานอาหารว่าง
14.45 -17.00 น.	นำเสนอผลงาน (ต่อ)

วันพฤหัสบดีที่ 25 สิงหาคม 2565	
08.00 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 - 10.30 น.	เสวนากลุ่ม หัวข้อ “สงครามโรค: การปรับตัวของชุมชนหลังปกติใหม่เพื่อความ “ฟื้น รอด” ในศตวรรษที่ 4.0” โดย 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัชยา เจียวักก 2. ผู้อำนวยการวิทยา คำภูแสน 3. คุณสหัส อรรถเนติกุล ปราชญ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ดำเนินรายการโดย อาจารย์ ดร.นุจรี ใจประนบ
10.30 -10.45 น.	รับประทานอาหารว่าง
10.45 -12.00 น.	เสวนากลุ่ม (ต่อ) มอบวุฒิบัตรและกล่าวปิดงาน

พิธีกรดำเนินรายการในพิธีเปิด : อาจารย์ชุตติภา กองสมบัติ และอาจารย์ฉัตรณรงค์ ชัยเดช
อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตารางการนำเสนอผลงานวิชาการ
การประชุมวิชาการระดับชาติ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี 2565
เรื่อง “กระบวนทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น”
National Conference: A New Paradigm of Humanities and Social
Sciences for Local Development
ระหว่างวันที่ 24 - 25 สิงหาคม 2565

กลุ่มภาษา วรณกรรม คติชนวิทยา			
การนำเสนอแบบ ORAL PRESENTATION			
วันที่ 24 สิงหาคม 2565			
รหัสห้องนำเสนอ A1			
ผู้ทรงคุณวุฒิ : รองศาสตราจารย์ ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต ชัยเกียรติธรรม ผู้ดำเนินรายการ: อาจารย์ชวินทร์ ศรีสวัสดิ์ และ อาจารย์ชุตินภา กองสมบัติ			
เวลา	รหัส	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ
13.00 -13.20	NC01	Geoffrey Chaucer's The Canterbury Tales as a Tool to Develop of Pre-Service English Teachers' Learning Achievement of Middle English Cultural Contexts	วิศรุต ไหลหาโคตร สุวิษาน อุ่นอุดม
13.21 -13.40	NC02	Using English Songs to Enhance Students' Ability in Learning Vocabulary of Grade 5 Students at Nong-Hoi NamJoy Kururat Rungsan School, Kosumphisai District, Maha Sarakham Province	ทยกมล ฉัตรดอน
13.41 -14.00	NC03	Human vs Online Rater: The Comparison and Perspectives of Adult Learners	ชวินทร์ ศรีสวัสดิ์ ฉัตรณรงค์ ชัยเดช เกศน์สิริ เทียนประเสริฐ
14.01 -14.20	NC04	การจัดกิจกรรมวงวรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนออนไลน์	ชุตินภา กองสมบัติ
14.21 -14.40	NC05	การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	มินตรา ปริบูรณ์ณะ

14.41 -15.00	NC06	การศึกษาแซททอปที่พัฒนาตนเองเพื่อฝึกการสนทนา ภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน: จากการพัฒนาถึงการ ประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือเสริม	อียะยูคิ ชูซูกิ
15.01 -15.20	NC07	วิธีการบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนาม	บุญญิสสา ภูบรรทัด
การนำเสนอแบบ ORAL PRESENTATION วันที่ 24 สิงหาคม 2565 รหัสห้องนำเสนอ A2			
ผู้ทรงคุณวุฒิ : รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริภักญณาภรณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์ฉัตรณรงค์ ชัยเดช และ อาจารย์เชาวนประภา จันทูมา			
เวลา	รหัส	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ
13.00 -13.20	NC08	การใช้ภาษาในสื่อเพชบุ๊กเพจ Powerpuff GAY	นิตินาถ พรอมไธสง สุดารัตน์ มาศวรรณณา
13.21 -13.40	NC09	กลวิธีการใช้ภาษาในสื่อเพชบุ๊ก แฟนเพจ สรยุทธ สุทัศน์ะจินดา กรรมกรข่าว	อุมภาพร เยาวลักษณ์โยธิน สุดารัตน์ มาศวรรณณา
13.41 -14.00	NC10	กลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคล ในวงการบันเทิงไทย	สุมาลี พลขุนทรัพย์
14.01 -14.20	NC11	กลวิธีการตั้งชื่อในรายการบันเทิงแบบป๊อปปูล่า บนยูทูป	วจิรา มะลาดวง วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา
14.21 -14.40	NC12	กลวิธีการนำเสนอสินค้าของเพจเพชบุ๊ก “Sale Here” The Strategies for Presenting Products of Facebook Page "Sale Here"	ทักษพร กุมชาด สุนทรี โชติติลิก
14.41 -15.00	NC13	การพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาโดยการใช้ วิธีการพูดออกเสียงซ้ำ กรณีศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏสกลนคร	ศศิรินทร์ โต้ะชาติศรีทิน
15.01 -15.20	NC14	ศึกษามุมมองด้านความรักในบทเพลงไทยสากลที่มี เนื้อหาลงกักรรณคดีไทย	เรืองศักดิ์ สระมูณี ณัฐภัทร เพ็งจันทร์ จันทมณี เพชรสงคราม สุจินต์ แก้วเกิด

กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น			
การนำเสนอแบบ ORAL PRESENTATION			
วันที่ 24 สิงหาคม 2565			
รหัสห้องนำเสนอ A3			
ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยิ่งศักดิ์ คชโคตร			
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภาพร อุตมา			
ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์ปรัชญ์ วิสเพ็ญ และ อาจารย์อัญญา ทองกระจาย			
เวลา	รหัส	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ
13.00 -13.20	NC15	การศึกษาผลงานจิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ	ฉันทพงศ์ สารรัตน์ โพธิ์พงศ์ ฉัตรนันทภรณ์ ทิฆัมพร เพทราเวช มัญญ์ สมศรี วันชนะ จำเดิม ธนกร วรบุตร
13.21 -13.40	NC16	การศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา: บทบาทและอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบ้านโสกก่อ อำเภอขุนทรักษ์ จังหวัดอุบลราชธานี	สามารถ ยอดวงศ์ษา เรณู เหมือนจันทร์ชัย โสภณา ศรีจำปา
13.41 -14.00	NC17	การสร้างแบรนด์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย NALAN craft ของวิสาหกิจชุมชนนาสัน	นพพรรัช การะเกตุ
14.01 -14.20	NC18	"เครื่องเงิน" ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของหัตถศิลป์ ณ ชุมชนนันทาราม เมืองเชียงใหม่	กิติศักดิ์ ทองมีทิพย์ เยาวพา กองเกตุ ผการัตน์ พินิจวัฒน์ อริศรารวรรณ นิยมรัตน์จรรุญ
14.21 -14.40	NC19	ทุนทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์การทอผ้าข้อมครามกรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนัง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น	นิตยา ป้องกันภัย ภาณุพงศ์ จงขานสิทธิ์

วันที่ 24 สิงหาคม 2565

รหัสห้องนำเสนอ A4

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกกสิณ ชาทิพอด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทยวัฒน์ พันธะศรี

ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์มนัสนันท์ สมดี และ อาจารย์ธัญยพัทธ์ ดงลุน

เวลา	รหัส	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ
13.00 -13.20	NC20	แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็ญ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	ไทยโรจน์ พวงมณี คชสิทธิ์ เจริญสุข พชรมณ ใจงามดี ณศิริ ศิริพริมา
13.21 -13.40	NC21	ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพจิตโดยผ่านพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา	ณิศรา ชัยวงศ์ ยิ่งยง เทาประเสริฐ กันยานุช เทาประเสริฐ ศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์
13.41 -14.00	NC22	ระบบนาฏยอุปลัมภีในหมอลำ	พิมพ์วัลย์ พลหงส์ สุนิศา โพธิแสนสุข ภาณุวัฒน์ เหล่าพิลัย
14.01 -14.20	NC23	อาทมาฏ: กระบวนไม้รำ 12 ท่า ดาบพระนเรศวร	ฐิตารีย์ คำภีร์
14.21 -14.40	NC24	อัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชาวบ้านย่านเมืองเก่าอำเภอสิเกา จังหวัดตรัง	เจตนา อินยะรัตน์ วรรณกร พลพิชัย

การนำเสนอแบบ POSTER

วันที่ 24-25 สิงหาคม 2565

นำเสนอออนไลน์ผ่านเว็บไซต์

เวลา	รหัส	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ
08.30 -16.30	NC25	การพัฒนาทักษะนักศึกษาด้วยโครงการประกวดวาดภาพจิตรกรรม เพื่อบูรณาการการเรียนการสอนในสาขาวิชาทัศนศิลป์	สิทธิวัฒน์ มีวันคำ
08.30 -16.30	NC26	การสร้างสรรคการแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านในรายวิชาวิพิธทัศนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	อนุชิต สีมรส ภาณุวัฒน์ เหล่าพิลัย

08.30 -16.30	NC27	การสร้างสรรคจิตกรรรมชุด ผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์	อำพร แสงไชยา ชื่นกมล นีวทอง
08.30 -16.30	NC28	คุณค่า ความงาม และความสุข จากกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผา ประเภทครก บ้านกลาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม	พรสวรรค์ นนทะภา
08.30 -16.30	NC29	นรกภูมิ : รูปแบบ และความสัมพันธ์ของกลุ่มช่างแต้มพื้นบ้าน ในฮูปแต้ม วัดพุทธสีมา วัดหัวเวียงรังษี และวัดโพธิ์คำ อ.ธาตุพนม จ.นครพนม	อภิชาติ เอี่ยมวิจารณ์ ปรีชาวุฒิ อภิระติง บุรินทร์ เปล่งดีสกุล
08.30 -16.30	NC30	พัฒนาการและสภาพปัจจุบันของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กใน สปป.ลาว	ภานุพงศ์ ณะโคตร
กลุ่มปรัชญา ศาสนา สังคม และการจัดการสิ่งแวดล้อม			
การนำเสนอแบบ ORAL PRESENTATION			
วันที่ 24 สิงหาคม 2565			
รหัสห้องนำเสนอ A5			
ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ทศมาศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัฐพล ฤทธิธรรม			
ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์ดิษยพงษ์ หกสุวรรณ และ อาจารย์วินัย แสงกล้า			
เวลา	รหัส	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ
13.00 -13.20	NC31	การพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย	ชมพูนุท ธีราวิทย์
13.21 -13.40	NC32	การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวฮะ ตำบลแม่ฮ่อค้อ อำเภอนายูง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	ชัยวัฒน์ ปูนคำป็น ปรารถนา ยศสุข ผานิตย์ นาขยัน ปรมินทร์ นาระทะ
13.41 -14.00	NC33	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง	พรรณพัชร สังกรม วิสาชา ภูจินดา
14.01 -14.20	NC34	การวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ เพื่อตอบสนองต่อรูปแบบแนวทางการพัฒนาศักยภาพความสามารถ	นัฐพงษ์ จัดจ้าง

		ของระบบโลจิสติกส์ในอนาคต	
14.21 -14.40	NC35	การศึกษาและพัฒนาระบบการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)	พฤทธิพงศ์ พุฒขาว จงจิต พุฒขาว
14.41 -15.00	NC36	แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลดอย่างมีส่วนร่วม	บุญธรรม โพธิ์อ่อง
การนำเสนอแบบ POSTER วันที่ 24-25 สิงหาคม 2565 นำเสนอออนไลน์ผ่านเว็บไซต์			
เวลา	รหัส	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ
08.30 -16.30	NC37	การศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยบ้านหนองตุ ตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์	ปวีณา ภูมิแดนดิน ทงศักดิ์ ปัดสินธุ์ นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศน์ จิราวรรณ วันชุงค์ สกุลตรา สุขตุลละ
08.30 -16.30	NC38	พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม	ผุสดี กิจบุญ กนกพิชญ์ เสาะสมบุรณ์ ดิษยพงศ์ หกสุวรรณ นฤมล กางเกตุ
กลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น			
การนำเสนอแบบ ORAL PRESENTATION วันที่ 24 สิงหาคม 2565 รหัสห้องนำเสนอ A6			
ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไปรมา เอียงราช ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมพร ชุบสุวรรณ ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์ ดร.ปัญญา พุฒินากุล และ อาจารย์วิภรณ์กิจ อินทร์จันทร์			
เวลา	รหัส	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ
13.00 -13.20	NC39	กลวิธีการพัฒนาบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ	แสงระวี ดอนแก้วบัว
13.21 -13.40	NC40	การพัฒนากลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูใน	กฤษดาเดช รัตนพันธ์จักร์

		สถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา	
13.41 -14.00	NC41	การศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี	กุลธิดา ผาจวง รัฐชิตา ลีลาด
14.01 -14.20	NC42	ความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	สุดารัตน์ มาศวรรณา
14.21 -14.40	NC43	ความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี (สามพร้าว)	นิพาดา ศรีสุทโธ อนัชชิตา ศรีหานาม วินัยญา วงษ์คลองเขื่อน
14.41 -15.00	NC44	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อ.กระนวน จ.ขอนแก่น	ศุภนิมิต พิมพิศรี ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ
15.01 -15.20	NC45	พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหารของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี	อริสรา จันดาวัน
การนำเสนอแบบ POSTER วันที่ 24-25 สิงหาคม 2565 นำเสนอออนไลน์ผ่านเว็บไซต์			
เวลา	รหัส	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ
08.30 -16.30	NC46	การประเมินโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ในหลวงรัชกาลที่ 10	ดำรงค์ สุตวิสัย
08.30 -16.30	NC47	การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ	ดำรงค์ สุตวิสัย

สารบัญ

	หน้า
สารจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	III
สารจากคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	IV
โครงการจัดประชุมวิชาการ	V
คณะกรรมการพิจารณาบทความ	VII
กำหนดการจัดประชุมวิชาการ	X
ตารางการนำเสนอผลงานวิชาการ	XIII
บทความกลุ่มภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา (การนำเสนอแบบบรรยาย)	
NC01 Geoffrey Chaucer’s The Canterbury Tales as a Tool to Develop of Pre-Service English Teachers’ Learning Achievement of Middle English Cultural Contexts วิศรุต ไหลหาโคตร และสุวิษาน อุ๋นอุตม	3
NC02 Using English Songs to Enhance Students’ Ability in Learning Vocabulary of Grade 5 Students at Nong-Hoi NamJoy Kururat Rungsan School, Kosumphisai District, Maha Sarakham Province ทยกมล ฉัตรดอน	12
NC03 Human vs Online Rater: The Comparison and Perspectives of Adult Learners ชวินทร์ ศรีสวัสดิ์ ฉัตรณรงค์ ชัยเดช และเกตน์สิรี เทียนประเสริฐ	24
NC04 การจัดกิจกรรมวงวรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนออนไลน์ ชุตติภา กองสมบัติ	40
NC05 การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มินตรา ปริบุญณะ	52
NC06 การศึกษาเชทบทที่พัฒนาตนเองเพื่อฝึกการสนทนาภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน: จากการพัฒนาถึงการประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือเสริม อิตเดยคิ ซูซูกิ	66
NC07 วิธีการบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนาม บุญญาสา ภูบรรทัด	80

สารบัญ

	หน้า
NC08 การใช้ภาษาในสื่อเฟซบุ๊กเพจ Powerpuff GAY นิตินาถ พรอมไธสง และสุตารัตน์ มาศวรรณณา	97
NC09 กลวิธีการใช้ภาษาในสื่อเฟซบุ๊ก แฟนเพจ สรยุทธ สุทัศนจินดา กรรมกรข่าว อุมาพร เยาวลักษณ์โยธิน และสุตารัตน์ มาศวรรณณา	105
NC10 กลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทย สุมาลี พลขุนทรัพย์	116
NC11 กลวิธีการตั้งชื่อในรายการบันเทิงแบบปกิณกะบนยูทูบ วจิรา มะลาดวง และวิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา	135
NC12 กลวิธีการนำเสนอสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” The Strategies for Presenting Products of Facebook Page “Sale Here” ทักษพร กุมชาต และสุนทรี โชติติติก	151
NC13 การพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาโดยใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ศศินันท์ โต๊ะขาลีศรีทิน	166
NC14 ศึกษามุมมองด้านความรักในบทเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหามาจากวรรณคดีไทย เรื่องศักดิ์ สระมุณี อนุรักษ์ร เพ็งจันทร์ จันทมณี เพชรสงคราม และสุจินต์ แก้วเกิด .	183
บทความกลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (การนำเสนอแบบบรรยาย)	
NC15 การศึกษาผลงานจิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ ฉันทพงศ์ สารรัตน์ โพธิ์พงศ์ ฉัตรนันทภรณ์ ทิฆัมพร เพทราเวช มนูญ สมศรี วันชนะ จำเริญ และธนกร วรบุตร	199
NC16 การศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา: บทบาทและอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบ้านโสกก่อ อำเภอบุญทวี จังหวัดอุบลราชธานี สามารถ ยอดวงศ์ษา เรณู เหมือนจันทร์เซย และโสภณา ศรีจำปา	216
NC17 การสร้างแบรนด์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย NALAN craft ของวิสาหกิจชุมชนนาถัน นาวพรรษ การะเกตุ	241
NC18 “เครื่องเงิน” ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของหัตถศิลป์ ณ ชุมชนนันทาราม เมืองเชียงใหม่ กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์ เยาวพา กองเกตุ ผการัตน์ พินิจวัฒน์ และอริศราวรรณ นิชมรัตน์จรูญ	250

สารบัญ

	หน้า	
NC19	<p>ทุนทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอ้อมคราม กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนง อำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น นิตยา ป้องกันภัย และภาณุพงศ์ จงขานสีโท</p>	264
NC20	<p>แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็อง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย ไทยโรจน์ พวงมณี ศุภสิทธิ์ เจริญสุข พชรมณ ใจงามดี และณศิริ ศิริพริมา</p>	281
NC21	<p>ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพจิตโดยผ่านพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา ณิศรา ชัยวงศ์ ยิ่งยง เทาประเสริฐ กันยานุช เทาประเสริฐ และศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์</p>	295
NC22	<p>ระบบนาฏยอุปถัมภ์ในหมอลำ พิมพ์วัลย์ พงษ์ สุนิตา โปธิแสนสุข และภาณุวัฒน์ เหล่าพิลัย</p>	308
NC23	<p>อาทมาฏ: กระบวนไม้รำ 12 ท่า ดาบพระนเรศวร ฐิตารีย์ คัมภีร์</p>	321
NC24	<p>อัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ของชาวบ้านย่านเมืองเก่า อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง เจตนา อินยะรัตน์ และวรรณกร พลพิชัย</p>	332
บทความกลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (การนำเสนอแบบโปสเตอร์)		
NC25	<p>การพัฒนาทักษะนักศึกษาด้วยโครงการประกวดวาดภาพจิตรกรรม เพื่อบูรณาการเรียนการสอนในสาขาวิชาทัศนศิลป์ สิทธิวัฒน์ มีวันคำ</p>	348
NC26	<p>การสร้างสรรคการแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ในรายวิชาวิพิธทัศนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อนุชิต สีมรส และภาณุวัฒน์ เหล่าพิลัย</p>	361
NC27	<p>การสร้างสรรคจิตรกรรมชุด ผลิตภัณฑ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ อำพร แสงไชยา และชื่นกมล นีวทอง</p>	370
NC28	<p>คุณค่า ความงาม ความสุข (ครก) กระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาบ้านกลาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม พรสวรรค์ นนทะภา</p>	387
NC29	<p>นรกภูมิ : รูปแบบ และความสัมพันธ์ของกลุ่มช่างแต้มพื้นบ้าน ในฮูปแต้ม วัดพุทธสีมา วัดหัวเวียงรังษี และวัดโพธิ์คำ อ.ธาตุพนม จ.นครพนม อภิชาติ เอี่ยมวิจารณ์ ปรีชาวุฒิ อภิระดิ้ง และบุรินทร์ เปล่งดีสกุล</p>	400

สารบัญ

	หน้า
NC30 พัฒนาการและสภาพปัจจุบันของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กใน สปป.ลาว ภานุพงศ์ ธนะโคตร	415
บทความกลุ่มปรัชญา ศาสนา สังคม และการจัดการสิ่งแวดล้อม	
(การนำเสนอแบบบรรยาย)	
NC31 การพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริเวณ บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ชมพูนุท ธีราวิทย์	431
NC32 การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม:กรณีศึกษา กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ ตำบลแม่อูคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ชัยนุวัฒน์ ปูนคำปิ่น พรารธนา ยศสุข ฆานิตย์ นายยัน และปรมินทร์ นาระทะ	448
NC33 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พรรณพิชร์ สังกรม และวิสาขา ภูจินดา	463
NC34 การวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ เพื่อตอบสนองต่อรูปแบบแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ความสามารถของระบบโลจิสติกส์ในอนาคต นัฐพงษ์ จัดจ้าง	476
NC35 การศึกษาและพัฒนาระบบการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยใน อุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) พลุทธิพงศ์ พุฒขาว และจงจิต พุฒขาว	487
NC36 แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่ โครงการหลวงแม่หลดอย่างมีส่วนร่วม บุญธรรม โพธิ์อ่อง	502
บทความกลุ่มปรัชญา ศาสนา สังคม และการจัดการสิ่งแวดล้อม	
(การนำเสนอแบบโปสเตอร์)	
NC37 การศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยบ้านหนองตุ ตำบลธัญญา อำเภออมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ปวีณา ภูมิแดนดิน ทนงค์ศักดิ์ ปัดสินธุ์ นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศน์ จิรารวรรณ วันชุงค์ และสกุลตรา สุขตุลละ	514

สารบัญ

	หน้า
NC38 พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผุสดี กิจบุญ กนกพิชญ์ เสาะสมบูรณ์ ดิษยพงศ์ หกสุวรรณ และนฤมล กางเกตุ	525
บทความกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น (การนำเสนอแบบบรรยาย)	
NC39 กลวิธีการพัฒนาบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ แสงระวี ดอนแก้วบัว	539
NC40 การพัฒนากลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กฤษดาเดช รัตนพันธุ์จักร	551
NC41 การศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษา สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี กุลธิดา ผาจวง และรัฐชิตา ลีลาด	567
NC42 ความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สุดารัตน์ มาศวรรณนา	581
NC43 ความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) นิพาดา ศรีสุโท อนชลิตา ศรีหานาม และวินชญา วงษ์คลองเขื่อน	594
NC44 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของ นักศึกษามหาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อ.กระนวน จ.ขอนแก่น ศุภนิมิต พิมพ์ศรี และปิยลักษณ์ โปธิวรรณ	607
NC45 พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหารของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อริสรา จันดาวัน	621

สารบัญ

	หน้า
บทความกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนทัศน์ใหม่ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น (การนำเสนอแบบโปสเตอร์)	
NC46 การประเมินโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ในหลวงรัชกาลที่ 10 ดำรงค์ สุตวิสัย	633
NC47 การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ดำรงค์ สุตวิสัย	646
ภาคผนวก	667
คำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดประชุมวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	669

กลุ่มภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา

Geoffrey Chaucer's The Canterbury Tales as a Tool to Develop of Pre-Service English Teachers' Learning Achievement of Middle English Cultural Contexts

Witsaruth Laihakhot¹ and Suwitchan Un-udom²

Abstract

The purposes of the study were to 1) investigate the effects of using The Canterbury Tales on pre-service English teachers' learning achievement of the Middle English cultural contexts, and 2) to investigate pre-service English teachers' attitude toward learning the Middle English cultural contexts through literature. The research participants were 38 second-year English major students enrolled in the Literary Works for Language Teaching Course in the first semester of the Academic Year 2021, Faculty of Education, UDRU. They were derived from purposive random sampling. The research instruments consisted of the 1) lesson plans for learning the Middle English cultural contexts through the 'The Canterbury Tales', 2) the Middle English cultural contexts learning achievement test, and 3) the attitudes questionnaire. The data were analyzed using mean score, standard deviation, and a paired sample t-test. The results of the study show that the participants could develop their learning achievements after learning on the Middle English cultural contexts through the Tales integrated lessons. Moreover, they showed positive attitude toward the instructional method as a tool to develop learning achievement of English cultural studies.

Keywords: English literature, 'The Canterbury Tales', pre-service English teachers, English for cultural studies

---

¹ Linguistic group, Office of General Education, Udon Thani Rajabhat University (witsaruth7@gmail.com)

² English Program, The faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University (Suwitchan.un@rmu.ac.th)

Introduction

University-level literature instruction for EFL student's world wild has been criticized to focus mainly on teaching students' linguistic competence and grammar based on traditional education, with no strong focus on cultural teaching for the heritage literature of the native language owner (Lee, 2010). Literature is typically viewed as a means of instilling culture and fostering aesthetic experience in students, and therefore as something distinct from the larger context of language teaching and learning (Stern, 1988). Several language learners and teachers are doubtful about literary language's ability to build complete reading abilities due to its complexity. Brumfit (1985) suggested that a literature curriculum does not just use literary texts to teach advanced language skills; it can also be beneficial in the development of literary skills.

Brumfit and Carter, (1986) mentioned that literature and language are good friends. The use of literature in the classroom was still strongly encouraged by most researchers (McNaughton, 1995; Worthy, 1998) in enhancing students' learning achievement at a several aspects of language studies. This is because literature is a valuable resource to be exploited in the classroom to help the students explore the authentic language in an interesting and challenging way. However, the consideration of texts is also important. One important factor to consider is whether a particular work is capable of motivating the type of personal involvement desired by arousing the learners' interest and eliciting positive responses. As a result, it will be necessary to select literary works that are relevant to the learner's life experiences, emotions, or motivations.

In L1 context, The English teacher loves teaching literature by Chaucer because his work consists of rich historical evidence hide in the literary text (Ann White, 1999). In EFL context where people are newly introduced to British history especially the medieval time story, study cultural context could help to understand how the people in their period of time spend their everyday lives, how they use their language, their function and service to their community, and so on. However, the language of history is still the barrier for those EFL students. This project aimed to introduce the Tales that suitable for students' level of

proficiency, which would consequently enable language learners to acquire cultural knowledge, could be an ideal class intervention, and the use of the Tales could also be an alternative method to illustrate the concept of Middle English cultures expressed through the Tales.

The Canterbury Tales is regarded as Chaucer's masterpiece and one of the most important works of medieval literature for many reasons other than its poetic power and entertainment value, most notably its depiction of the various social classes of the 14th century, as well as clothing worn, pastimes enjoyed, and language. One of the most significant aspects of The Canterbury Tales, as well as its main contribution to English literature, was it provides an overview of the history of England during Chaucer's lifetime. Briefly, In the "Prologue" or introduction to The Canterbury Tales, a group of pilgrims from a variety of backgrounds gather in the Tabard inn outside London to make a pilgrimage to the city of Canterbury to pay respect to the shrine of Saint Thomas a Becket. The group decides to hold a storytelling competition to relax and unwind while traveling, as suggested by the innkeeper (the Host). The Canterbury Tales section that follows the "Prologue" is mostly made up of stories told by various pilgrims (pp. 110). In the course of literary work for language teaching, this story was required to be read as heritage literature. The text is challenging for students to comprehend because the language is complex, and the story does indeed have a cultural background of the story is far more than the perception of them.

Considering the potential of The Canterbury Tales as a tool for developing students' knowledge of English cultural contexts, we employ the literature to develop second year pre-service English teachers in Udonthani Rajabhat University, who enrolled the course of Literary works for language teaching, to develop their learning achievement of English for studying Middle English cultural context. The purposes of the study were to 1) investigate the effects of using The Canterbury Tales on pre-service English teachers' learning achievement of Middle English cultural context, and 2) to investigate pre-service English teachers' attitude toward learning Middle English culture via the literature.

Research Methodology

The population was 200 English major students in the Faculty of Education, UDRU. The research participants were 38 second-year English major students enrolled in the Literary Works for Language Teaching Course in the first semester of the Academic Year 2021, Faculty of Education, UDRU. They were derived from purposive random sampling. The Tales by Chaucer was one of the selection stories for the to learn in the course of EG23201 (Literary works for language teaching).

The research instruments

The research instruments consisted of the 1) lesson plans for English literature 'The Canterbury Tales', 2) English cultural studies learning achievement test forms, and 3) an attitudes questionnaire. In detail, the lesson plans consisted of 4 parts of The Prologue, The Pardoner's Tale, The Wife of Bath's Tale, and the knight's Tale. It took 12 hours of 4 class weeks. The plan was evaluated at a high level of appropriateness ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.6) by 3 experts before being used in the class. The test consisted of 30 question items designed in multiple choices. The content of the test was related to British middle age culture and related vocabulary. The difficulty (p) of the test was at 0.20-0.79 while the discrimination (d) and reliability (r) were at 0.37-0.93 and 0.82 respectively. The questionnaire consisted of 10 statements related to learning cultural studies through The Canterbury Tales. The statement IOC was at 0.67-1.00.

Teaching Procedures

Stage 1: Teacher assigned the class to read the text to elicit the students' literary knowledge on the context and themes of The Canterbury Tales.

Stage 2: Teacher summarized the entire story to familiarize learners with the story synopsis.

Stage 3: Teacher asked to use the 4 strategies Question, Predict, Clarify, and Connect (QPCC model) to help students to interact with the Tales.

Stage 4: Teacher provide parts of literary text as the selection for students to study. This is focused on comprehension through intensive reading.

Stage 5: the lesson plans consisted of 4 parts of The Prologue, The Pardoner's Tale, The Wife of Bath's Tale, and the knight's Tale. This stage took 12 hours of 4 class weeks. This motivates learners to explore deeper into literary texts to analyze the text.

Stage 6: Taking a Post-test. This takes learners to individual understanding of the text.

Data analysis

The data were analyzed using mean score, standard deviation, and a paired sample t-test.

Results

Table 1: The results of the pre-test and post-test

Assessments	N	Total	$\bar{x}$	S.D.	t
Pretest	38	30	14.02	2.07	-18.670
Posttest	38	30	22.71	2.35	

*Statistical significance level at .05 level

From table 1, the experimental results after using English literature 'the Canterbury Tales' to enhance English cultural studies of the pre-service English teachers at Udon Thani Rajabhat University indicate the improvement of the participants' knowledge. A paired t-test shows that the participants' learning achievement score in posttest ($\bar{x}$ = 22.71, S.D. = 2.35) was significantly higher than in the pretest ($\bar{x}$ = 14.02, S.D. = 2.07), t = -18.67, p = 0.00.

Table 2 : Students' attitude toward learning the Middle English cultural contexts through literature

Items	Levels		
	$\bar{x}$	S.D	Interpreted as
1. The literature improved my comprehension British cultures.	4.60	0.80	Strongly Agree
2. The literature improved my understanding of British society.	4.60	0.80	Strongly Agree
3. The literature improved my English.	4.21	0.49	Agree
4. The literature helped me Improved academic achievement.	4.80	0.40	Strongly Agree
5. The literature helped me acquired new vocabulary.	4.60	0.80	Strongly Agree
6. The literature helped me acquired vocabulary related to cultural studies.	4.52	0.50	Strongly Agree
7. The literature helped me made connection between the content and British cultures.	4.85	0.39	Strongly Agree
8. The knowledge gained in the studying the literature can be applied in communication in English.	4.10	0.50	Agree
9. Vocabulary learned in the literature was useful in learning other subjects.	4.54	0.43	Strongly Agree
10. I felt more comfortable learning literature.	4.31	0.50	Agree
Average	4.51	1.12	Strongly Agree

From Table 2, the results of examining students' attitudes towards the English literature 'the Canterbury Tales' indicate a very high level of satisfaction ($\bar{x}$ = 4.51, S.D = 1.12). In detail, the participants showed positive attitudes toward

the Canterbury Tales as a tool to develop learning achievement of English cultural studies.

Discussions

It could be seen that the participants could improve their learning achievement of English cultural studies after learning 'the Canterbury Tales'. Considering one-by-one performance, we found that each student gained higher score after attend the literature class. The components of learning model which consisted of the knowledge of subject matter, design of instruction, teacher-students interaction, and classroom management, was the main reason that affect students' performance on their literature learning. The substance of the Canterbury Tales is transformed into a large adventure assignment for students in the successful intervention. This confirms the benefits of using literature in language learning in terms of developing students' knowledge of cultural contents. According to Almeida et al. (2020), the benefit of integrating literature into language classrooms relies on how it provides opportunities to expose to high level of language uses. Moreover, students could learn from the content of the literatures and accidentally acquire understanding of how people live in the Medieval society. The Canterbury Tales is regarded as Chaucer's masterpiece and one of the most important works of medieval literature for many reasons. One of the most important topics students will learn from the Tales was the variety of social classes of the 14th century, as well as clothing worn, pastimes enjoyed, and language of 600 year ago. The point that students can retell after learning the Medieval cultural context through the Tales briefly was the Church was one of the most powerful organizations in medieval England and Europe in general. The religion and other topics related to it were so prevalent in literature because they influenced the daily lives of almost everyone who lived at the period. The Catholic Church was without a doubt one of society's bases, and it had enormous power not just as a religion, but also politically and in connection to the King and the court. The masterpiece of Chaucer was fit to the level of our students' language proficiency, especially the translation version from the middle language

into the modern language. In the current study, students gained benefits in both content integrated knowledge and encourage their world view as it is showed in the comparison of their learning achievement score. Additionally, the fact that learning through literature brought about positive attitudes in learning in this study also indicates psychological benefits of using literature in language classes. The most important thing to use the Tales in the class was planning it and make it simple for students who are not familiar with the Tales and the historical context.

Conclusion

The purpose of the study was to investigate how integrating the literature of The Canterbury Tales in a language class could develop students' knowledge of cultural studies in terms of both cultural awareness and vocabulary development. The results of the study show that the participants could develop their learning achievements after learning a literature integrated class. Moreover, they showed positive attitude toward the instructional method as a tool to develop learning achievement of English cultural studies. For the suggestions for further studies, this literature is suitable for learners who have a basic knowledge of Middle age history. The learning model comprised some lesson plans on the four skills to meet the course descriptions. So, teacher should enable learners to develop their reading and writing creatively, as well as to use their listening and speaking skills in the discussion panels in the classroom too. However, the contents of English literature the Canterbury tales are not suitable for people at all ages, to implement the lesson in the classroom a teacher should consider students' level of proficiency. Further studies should be conducted with the consideration of selecting the content for teaching for effective outcomes.

References

- Abdulmughni, Saleh, A. S. (2016). Teaching skills through literature. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, 5 (20) .10-16.
- Alfauzan, A., H. & Abduljabbar G. Hussain. (2017). Attitude towards and perception of literature in EFL setting: A case study on QU male undergraduate

- students. *English Language Teaching*, 10(1), 1-17.
- Aghagolzadeh, F., & Tajabadi, F. (2012). A debate on literature as a teaching material in FLT. *Journal of Language Teaching and Research*, (3)1, 205-210.
- Aiex, N. K. (1988). Storytelling: it's wide-ranging impact in the classroom. Available at: <https://www.ericdigests.org/pre-929/wide.htm>
- Almeida, A., B., Bavendiek, U. & Biasini, R. (2020). *Literature in language learning: New approaches*. Research-publishing.net.
- Brumfit, C. (1985). *Language and Literature Teaching: from Practice to Principle*. Oxford: Pergamon Press.
- Lee, Wan-Lun (2010) *Integrating literature and cooperative learning with non-English majors: A Taiwanese study*. PhD thesis, University of Warwick. <http://webcat.warwick.ac.uk/record=b2484509~S15>.
- Rogers, A. (2001). The importance of cultural studies in the teaching of English. *HOW Journal*, 8(1), 57-62.
- Stern, S. L. (1988). *Teaching Literature in ESL/EFL: an Integrative Approach*. Michigan: University Microfilms International.
- White, A. (1999) *The Canterbury Tales in English and History Class: An Interdisciplinary Experiment*. *Society for History Education*, 3 (32) pp. 395-399. <https://www.jstor.org/stable/494377>.
- Worthy, J. (1998). A matter of interest: Literature that hooks reluctant readers and keeps them reading. In R.L. Allington (Ed.), *Teaching struggling readers: Articles from The Reading Teacher*. Newark, DE:International Reading Association.

Using English Songs to Enhance Students' Ability in Learning Vocabulary of Grade 5 Students at Nong-Hoi NamJoy Kururat Rungsan School, Kosumphisai District, Maha Sarakham Province

Tayakamon Chatdon¹

Abstract

This study investigated 1) to enhance the students' ability in learning vocabulary of grade 5 students at Nong-Hoi NamJoy Kururat Rungsan School, Kosumphisai District, Maha Sarakham Province; and 2) to investigate students' attitudes toward learning vocabulary through English songs of grade 5 students at Nong-Hoi NamJoy Kururat Rungsan School, Kosumphisai District, Maha Sarakham Province. The objectives of this research were twofold: 1) to enhance students' learning abilities and 2) to investigate students' attitudes toward learning vocabulary through English songs during the first semester of the year 2021, ten students enrolled in the fifth grade at Nong-Hoi NamJoy Kururat Rungsan School in the Kosumphisai District of the Maha Sarakham Province. The instruments included a questionnaire, a pre-test, a post-test, and the selected English songs. The results are presented in the section below;

1. The effectiveness index (E.I.) of learning vocabulary using English songs was 0.6259, indicating that students' English learning ability improved by 0.6259, or 62.59 percent, after using English songs. At the level of significance known as 0.05 ($P=0.000^*$), the students' ability to learn vocabulary after learning English songs was significantly greater than before. The t-test yielded a value of 9.26, with a standard deviation of 2.50. The mean score on the posttest was 15.90000, which was identical to the mean score on the pretest.

2. Students' attitudes toward learning vocabulary using English songs received a score of 4.84, indicating that they strongly agreed that using English

---

¹ ครูสอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนหนองหอยน้ำจ้อยคุรุราษฎร์รังสรรค์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (tayakamon@gmail.com)

songs to enhance vocabulary learning would be advantageous. The results also indicated that the students' attitudes toward learning vocabulary using English songs scored 4.84.

Keyword: Vocabulary Learning, Learning English through songs, Grade 5 students, Nonghoi Namjoy Kururat Rungsan school, English Songs

Introduction

Foreign languages serve as an important tool for communication, education, the pursuit of knowledge, making a living, and gaining an understanding of the cultures and worldviews of the global community, making the acquisition of foreign languages a necessity for daily life. Foreign language study enables students to recognize the diversity of cultures and points of view in the global community, which fosters friendship and cooperation with numerous nations. They contribute to the development of learners by enhancing their self- and social awareness. Therefore, students will be able to recognize and comprehend the distinctions between languages and cultures, customs, thought, society, economy, politics, and management. They will be able to utilize foreign languages for communication, easier and broader access to bodies of knowledge, and visionary living.

English is the international language of communication. English is the most well-known unknown language. This indicates that two people from different countries (such as a Thai and a Korean) typically use English as their common language to communicate. To effectively communicate on a global scale, therefore, it is necessary for everyone to learn this language. It facilitates communication with people from all nations. Not just with English-speaking individuals. Learning English is crucial because it enables you to communicate effectively with relatives from around the globe. (Nishanthi, 2018)

English's emergence as a global language is now uncontested. According to Nunan (2001), the spread of English has allowed for unrestricted access to the modern world of science, information and communication technology (ICT), money, power, international communication and cross-cultural understanding,

and numerous other fields. English is reportedly an official second language in sixty countries. It is generally accepted that English is the native tongue of the United States, the United Kingdom, Australia, New Zealand, and Canada. (Ratna Rintaningrum, 2015) Additionally, English increases intelligence. Because we are learning a language that is not our native tongue, which boosts our brain's intelligence, especially in children. This is an excellent incentive for children to learn English as a foreign language in their golden years (HAKIM & CHIANI, 2019) In addition to training the brain, learning English facilitates communication with strangers, which improves our interpersonal relationships. And English also makes it easier for us to comprehend technology, allowing us to easily pursue higher education.

Despite the importance of vocabulary in English language learning and communication and the urgency of developing a large vocabulary in children, the researcher discovered that a significant number of elementary school students struggle with learning their vocabulary. When students are questioned about the vocabulary they have learned in previous sessions, teachers must observe how they interact. Teachers should be aware of how children's language evolves and the significance of language communication to their education. Interactions between adults and children promote language growth. When children are asked open-ended questions, encouraged to expand their language, and given feedback in response to their comments and questions, they have more opportunities to speak and use language, and are consequently more likely to develop language. Children acquire language, particularly vocabulary, by being exposed to language in meaningful contexts and by using language in functional ways (Adger, Hoyle, & Dickinson, 2004).

There are in fact numerous methods, media, and activities that teachers can use to expand the vocabulary of young students. As long as these techniques, media, and activities tap into children's prior knowledge, build new vocabulary on familiar concepts, and generate new knowledge for comprehension, they should be utilized. Best practices in vocabulary development have demonstrated that these techniques, media, and activities produce lessons in which children

participate and are actively engaged, and that these conditions help to reinforce what is being taught. To engage students in the learning process, teachers can ask students to sing and act out unfamiliar vocabulary, for instance. Additionally, students can be instructed to play games or listen to stories. Such activities can aid students in remembering word definitions and definitions. Recent research indicates that songs are one of the most effective tools for expanding the vocabulary of young students. Multiple repetitions of lexical items are required for children to assimilate them, according to research on children's language proficiency. Songs are an effective method for reinforcing, enhancing, and expanding vocabulary, and they are suitable for children.

Nong-Hoi NamJoy Kururat Rungsan School is a school in Kosumphisai district, Maha Sarakham province, Thailand. There were seventy-four students with three teachers. Each teacher had to take full responsibility for each class. One teacher had to teach all subjects and keep two classes together. It was difficult for the teacher who did not know English to teach English. The fifth-grade students had not received English instruction since first grade. This led to the problem that the students did not have a chance to learn English as they should at their age. As a fifth-grade English teacher at Nong-Hoi NamJoy Kururat Rungsan School in Kosumphisai District, Maha Sarakham Province, the researcher observed that the students' English grades were low. They received very low grades for a variety of reasons, including a lack of motivation to learn English, an inability to learn English properly, and a lack of background knowledge at their age. Since the school's mean score on the Ordinary National Education Test (O-Net) had been below the national average for the past eight years, it could be concluded that the students' English skills were very poor. Therefore, improving vocabulary should be prioritized over other learning skills, as memorization of words is the foundation for further study. Therefore, the researcher focused on using English songs to enhance students' abilities in learning vocabulary with the purposive sampling.

In light of this, the purpose of this study was to determine whether the use of English songs as a supplemental teaching activity significantly enriched the

vocabulary of fifth-grade students. The researcher selected English songs containing words found in students' textbooks for the study. We hope that this action research will shed light on the ways and benefits of using English songs in young learners' classrooms.

The Objectives of the Study

1. To enhance students' abilities in learning vocabulary through English songs of grade 5 students at Nong-Hoi NamJoy Kururat Rungsan School, Kosumphisai District, Maha Sarakham Province.

2. To investigate students' attitudes towards learning vocabulary through English songs of grade 5 students at Nong-Hoi NamJoy Kururat Rungsan School, Kosumphisai District, Maha Sarakham Province.

Procedures of the Experimental Research

In this study, the fifth graders here were selected as the purposive samplings. The number of students was 10. The English proficiency of the subjects was tested through a pretest. The pretest was administered in October 2021. The vocabulary test consisted of 40 multiple-choice items with four options each. The vocabulary tasks were related to the topics Our Favorite Dishes, It's More Interesting, and Safety First. The pretest took place on October 3, 2021. There were 35 minutes for each of the pretest and posttest.

After the pretest was conducted, the researcher conducted the experiment. The experiment was conducted from the second week to the last week of October 2021.

The researcher taught the English class four times a week. The researcher taught the topics of Our favorite dishes, It's More Interesting, and Safety First by using English songs as an alternative technique for teaching vocabulary. At the end of the experiment, the researcher administered the vocabulary test as a posttest. The posttest was administered on October 22, 2021. The result was used as the data for this study. The research procedure was as follows.

Table 1: The research procedure

Instruments	Data Collection
1. Pretest (Day 1)	The test was used before starting the treatment
2. Treatment (Day 2-12)	This step was used for enhancing student's vocabulary learning with using twelve lesson plans which were designed based on children's songs to facilitate students' acquisition of the target vocabulary. There are 6 songs were chosen based on textbooks, English Express 5.
3. Posttest (Day 13)	Same test with pretest
4. Questionnaire (Day 13)	After doing the posttest
5. Analyzing the data	The result was shown

Three meetings were held as part of the experiment. During these three meetings, the researcher discussed three topics: Our favorite dishes, It is more interesting and Safety first. The schedule of the experiment was explained as follows

Table 2 : The schedule of the experiment

MEETING	TOPIC	ENGLISH SONG	TIME AND DATE	TIME ALLOTMENT
First	Our favorite dish	1) Are You Hungry? by Super Simple Songs; hungry, banana, apple, grapes, watermelon, full. 2) I'm Hungry! By Fun Kids English; french fries, pancakes, bread, cheese, pizza, salad.	4 th – 7 th October, 2021	4 X 60 minutes
Second	It's more interesting	3) Big, Big, Big Adjectives Song for Kids by Maple Leaf Learning; little, long, short, clean, dirty, tall, fast, slow. 4) Opposites by PINKFONG	11 th – 14 th October, 2021	4 X 60 minutes

		Songs for Children; loud, quiet, up, down, big, small.		
Third	Safety first	5) Daily Safety Song by Pinkfong Songs for Children; be careful, Iron, Sockets, climb, hit, kick. 6) Traffic Safety Song by Pinkfong Songs for Children; left, right, stop, push, seatbelt, crosswalk.	18 rd – 21 th October, 2021	4 X 60 minutes

Results of the Study

1. The effectiveness index (E.I.) is 0.6259, which means that students' learning ability increased by 0.6259 or 62.59% after using the English songs. Teaching vocabulary using English songs helped the participants to improve their vocabulary.

Table 3 : The results of the comparison of the pretest and posttest scores are shown in the following table.

	N	$\bar{X}$	SD.	t	p
Pretest	10	14.60	2.98	-14.728	.000*
Posttest	10	30.50	2.50		

It shows the result of comparing the mean scores before and after learning. Pre- and post- learning vocabulary renewal scores differ at the .05 level of significance ($P=.000^*$). Posttest scores are higher than pretest scores.

2. The results show that the students' attitudes towards learning vocabulary by using English songs were rated 4.84 showing in the following table.

Table 4 : The results show that the students' attitudes towards learning vocabulary by using English songs were rated 4.84 showing in the following table.

The attitudes of students towards vocabulary learning ability by using English songs	$\bar{x}$	S.D.	Rating Scale
1. I want to enrich my vocabulary.	4.9	0.218	Strongly Agree
2. I like hearing teachers say that I can learn new words from songs.	4.8	0.476	Strongly Agree
3. I pay attention to new words encountered during listening to songs.	4.9	0.300	Strongly Agree
4. I learn a lot of new words from songs.	5	0	Strongly Agree
5. I want to know what new words mean in the songs.	4.7	0.622	Strongly Agree
6. I like learning new words from songs.	5	0	Strongly agree
7. I like to learn more words from songs than other students.	4.9	0.300	Strongly Agree
8. I am willing to put more effort in learning new words from songs in order to outperform other students.	4.7	0.622	Strongly Agree
9. I can use the name of the songs to help understand the new words.	4.9	0.477	Strongly agree
10. I can use my world knowledge to understand the new words.	4.8	0.357	Strongly agree
11. I can relate the new words with words I previously know.	4.7	0.556	Strongly agree
12. I can learn about the collocation of the new words.	4.9	0.734	Strongly agree
13. I can ask my classmates or teacher to find out the meanings of the new words.	4.9	0.476	Strongly agree
14. I can make my own sentences using the new Word I learned.	4.9	0.3	Strongly agree
15. I can use dictionary to find out the meanings of The new words.	4.8	0.357	Strongly agree
Total	4.84	0.47	Strongly agree

This indicates that the students strongly agree with the use of English songs to improve their vocabulary learning. The opinions that all students strongly agreed with 5 points were "I learn a lot of new words from songs" and "I like learning new words from songs". The result also shows that students agreed that they can use the name of the song to understand the new words and ask their classmates or the teacher to find out the meaning of the words, which means that learning vocabulary using English songs can help to create a good learning environment for teachers and students.

Conclusion and Discussion

1. The effectiveness index (E.I.) of learning vocabulary using English songs was 0.6259, indicating that students' English learning ability increased by 0.6259, or 62.59 percent, after using English songs. This was due to the fact that using English songs is effective and the researcher designed the lesson plans based on Sevik (2012: 13-14) who stated that the best way to teach listening comprehension is through songs. Songs are an integral component of elementary school language programs today. Songs can increase the concentration span of young students. Songs are an excellent tool for early language acquisition. Songs are regarded as effective memory aids. Songs offer diverse comprehensible input. Songs create a safe and natural classroom environment. Songs are highly repetitive and facilitate fluency. Songs contain a wealth of cultural content.

2. The mean attitudes score of students regarding learning vocabulary using English songs was 4.84, indicating that students were extremely satisfied with the use of songs. Students held a favorable view of English songs because they appeared at ease during all activities. They were laughing and at ease while learning because the songs supported and facilitated their memorization of the words. Moreover, students had discernible objectives for each assignment. They felt unrestricted in designing their class presentations. Considering this, the results of the present study are comparable to those of Apsari (2012), who asserts that student interest is essential for increasing the effectiveness of teaching and learning. For this reason, the effectiveness of teaching English vocabulary to young

students is a major concern for language instructors and practitioners. Through experiential research, she intended to investigate the applicability of using songs to teach kindergarteners vocabulary. The results demonstrated that songs can be used effectively in a variety of ways to improve students' English vocabulary: as warm-up exercises, as oral vocabulary tests when performed on a regular basis, and with visual aids such as photographs to convey the meaning of the songs. In addition, the results demonstrated that students were interested in learning vocabulary through the use of songs, indicating that songs are more likely to elicit a response during the teaching and learning process. According to Pasanen (2010), music is most frequently used to enhance cultural knowledge, reading and listening comprehension, oral abilities, and grammar. In addition, music can be incorporated into writing, pronunciation, and vocabulary exercises. According to the majority of responses to the opinion survey, students learn many new words from songs and enjoy learning new words from songs. Through the activities in songs, students could memorize new words, allowing them to acquire new vocabulary. In addition, songs make learning vocabulary enjoyable, entertaining, and engaging. Thus, the effectiveness of vocabulary learning can be enhanced by using songs (Iman S., 2016). Through singing the songs, students can easily comprehend the difficult words. Students can memorize new words by singing and acting out the song's action. Songs enable students to comprehend new vocabulary without consulting a peer or a dictionary. Songs also make learning vocabulary enjoyable, entertaining, and engaging.

Suggestions

Suggestions for Classroom

1. English teachers should create a motivating classroom environment by leading the class and using activities that meet the students' needs.
2. English teachers should motivate their students to learn English because motivation is one of the most essential learning factors.

3. To motivate students to learn vocabulary, it is preferable for the teacher to randomly select a variety of songs from different students (with different social background, intelligence and gender).

Suggestions for further studies

1. Various methods, such as electronic songs, electronic games, games, cartoons, etc., could be used to improve students' vocabulary.

2. For future research, various participant groups or educational levels could be paired with distinct texts. In addition, this research can be replicated at another school of the same grade level to examine the research's variability.

References

- Adger, C. T., Hoyle, S. M., & Dickinson, D. K. (2004). Locating learning in in-service education for preschool teachers. *American educational research journal*, 41(4), 867-900.
- Apsari, Y. (2012). Teaching English vocabulary through songs. *Universitas Pendidikan Indonesia*.
- Hakim, F., & Chiani, S. H. (2019). Pengaruh Mempelajari Bahasa Asing Terhadap Perkembangan Otak Anak. *Ganec Swara*, 13(2), 332-337.
- Iman, S. (2016). The effectiveness of using children's songs in developing elementary graders' English vocabulary and pronunciation in Jerusalem, Palestine.
- Nishanthi, R. (2020). Understanding of the importance of mother tongue learning. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 5(1), 77-80.
- Nunan, D. (1991). *Language teaching methodology: A textbook for teachers*. Prentice hall.
- Pasanen, H. (2010). Using music in EFL teaching at lower secondary education: Teachers' experiences and opinions.
- Rintaningrum, R. (2015). Examining Model Of English Foreign Language Proficiency Using Plspath: Inward Mode. In *International Conference Proceeding, Udayana University: Bali*. (5, 253-260).
- Sevki, K., Gürsan, S., & Hasan, S. (2011). Teaching English through Songs. *Sosyal*

Bilimler Enstitüsü Dergisi (ÖLKE). (5, 253-260). Retrieved from
https://www.researchgate.net/publication/266037418_TEACHING_ENGLISH_THROUGH_SONGS_Practice_in_MuglaTURKEY.

Human vs Online Rater: The Comparison and Perspectives of Adult Learners

Chawin Srisawat¹, Chatnarong Chaidet² and Kedsiree Tienprasert³

Abstract

This aimed to compare human evaluation (HE) and machine automated writing evaluation (AWE) and to investigate students' perspectives toward the use of machine evaluation. The data were 13 argumentative essays written by 13 third-year students who were adult learners in an education program for in-service personnel. Argumentative essay responses from the prompt on the Write & Improve Web Application were collected. Then, a questionnaire on the perspectives toward the use of AWE was collected. The essay score results between HE and AWE were compared, and the mean and standard deviation from the questionnaire were analyzed. The results showed that the scores from AWE namely Write & Improve Web Application was unclear. However, the scalability from the AWE was consistent with the HE results. The results provide the opportunities that teachers may reduce the burden of grading students' writing tasks by using AWE as an assistant tool. The subjects were also satisfied with the immediate feedback from the application as a tool for their practice. However, the teacher was more reliable to them, and they still need feedback from the teacher rather than AWE feedback.

Keywords: Automated Writing Evaluation, AWE, Human Evaluation, HE

---

^{1, 2, 3} English Program, Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University (srisawatchawin@gmail.com ,k.husapong@gmail.com, mestang95@hotmail.com)

Introduction

Essay writing scoring in major international standardized tests was considered following a scoring rubric that consists of traits or the elements to focus on. The well-known one is the ESL Composition Profile (Jacobs et al., 1981) which consists of five traits with different scales that are mechanics, language use, vocabulary, organization and cohesion, and content. The other two common standardized test rubrics are TOEFL and IELTS. TOEFL subsections in the scoring rubric consist of Organization and coherence, Topic and task achievement, Word choice, lexical, and grammatical errors i.e. accuracy (Educational Testing Service, 2018). IELTS writing scoring rubric divides the subsections of the scoring rubric into Task Achievement, Coherence and Cohesion, Lexical Resource, and Grammatical Range and Accuracy (British Council, 2018).

Due to the advanced technology, Automated Writing Evaluation (AWE) has been developed and become a part of writing courses. Hyland & Hyland (2006) studied student preference for teacher feedback in combination with other types of feedback, and the results revealed that AWE should only be considered a supplement to the scoring process rather than be replaced or substituted HE in the classroom instruction. Therefore, if the teacher wants to apply the use of AWE in class, they should keep in mind that their feedback and consideration are still needed and useful to their students. In other words, students cannot just rely on the results of AWE, and consulting with their teachers is still a valuable way in the writing development process. Chen and Cheng (2008) also recommended that the teachers should put effort to find an effective way to combine both HE and AWE together to make a successful classroom.

AWE is more effective when it is used with lower-level learners who focus on structure, grammar, and mechanics that can be easily detected by AWE. On the other hand, higher-level learners needed feedback that focused on content, organization, word choice, or other traits of writing such as topic achievement rather than grammar and mechanics (Chen & Cheng, 2008). And most of the time, AWE cannot give clear feedback concerning these features to the advanced learners, and it cannot make them satisfied with the feedback

results. However, in terms of practicing for high-stakes tests where grammar and organization seem to be the main traits that students can prepare themselves for, AWE can be used as an assistant tool to help both lower and higher-level learners get to practice their grammatical features and usage. Another reason that HE is preferable was that the teachers can point out students' errors more specifically, and students can get consulted one by one with the teachers. Despite the fact that HE and AWE can give feedback differently, both methods have high correlations in terms of grading (Attali & Burstein, 2006). Therefore, another recommended classroom pedagogy could be the use of AWE to rate and score students' writing and let the teacher give students feedback (Hyland & Hyland, 2006; Warschauer & Ware, 2006). However, there is still room for developing pedagogical practice in combining HE and AWE in the writing classroom.

As mentioned earlier, several studies were done by using available online AWE such as Criterion (Wilken, 2013; Klobucar & Elliot & Deess & Rudniy & Joshi, 2013). However, it was not freeware. Another choice for free of charge available writing evaluations with feedback was on www.writeandimprove.com which can give feedback to the learners immediately after submission. The writing criteria were based on Cambridge English writing scripts marked by trained examiners in a secure online marking environment. The quality assurance of Writing Examiners (WEs) is managed by Team Leaders (TLs) who are in turn responsible to a Principal Examiner (PE). The Writing Examiners award marks using a Writing Assessment Scale which was developed with explicit reference to the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). It covers all the levels of the Cambridge English exams and is divided into four subscales consisting of Content, Communicative Achievement, Organization, and Language.

With the evolution of technology as mentioned, there was a question raised "Does machine can evaluate human writing similar to human evaluation?", especially among adult learners who were claimed to have a higher self-directed learning style (Sakchareon, 2015). Although several studies showed the effect of using AWE with students' writing tasks, the study dealing with adult learners in the Thai context was still limited. The purpose of this study, therefore, aimed to

compare human and machine writing evaluation and to investigate adult students' perspectives toward the use of machine evaluation in their classes.

Method

1. Objectives of the study and research questions

The main objectives were to compare human writing scoring to machine writing scoring and to investigate students' perspectives on the use of machine writing scoring in their courses. Therefore, the main research questions were as follows:

1.1 Are the results from human writing scoring and machine writing scoring different?

1.2 What are the perspectives of students toward the use of machine writing scoring in their course?

2. Scope of the study

The subjects of the study were 13 English Program students who were adult learners in the education program for in-service personnel during the third semester of the academic year 2020. The average age of the subjects was 26 years old (*min* = 22, *max* = 35). All of them were in-service teachers who worked for kindergarten, elementary, and secondary schools. They already got different degrees in different programs. Some of them were assigned to teach English; therefore, they needed B.A. in English program as a criterion for their profession. The data were 13 argumentative essays written by the 13 students. The compositions were collected from third-year students who studied Essay writing II. These students had passed paragraph writing and essay writing I. The course involved argumentative essay writing and how to make the essay reliable. Argumentative essay with the prompt *"For some people, making a lot of money is an important goal. Others think that their free time is more important than wealth. Which is more important to you? Explain, giving specific reasons for your choice."* were collected. The prompt was selected purposively from Write & Improve Web Application as the program was used for automated scoring. Another reason for selecting this prompt was because it was the latest topic

shown in the advanced level on Write & Improve Web Application. The advanced level was elected as it provides prompts for essay writing while beginner and intermediate levels contain prompts for paragraph writing or other shorter genre such as a letter or email writing. The essay requires students to write and express their opinion toward the two options in their lives in an argumentative essay style (i.e. to choose one and support the side that they chose). This was the second assignment they had got at the beginning of the semester after learning essay organization.

The scope of the analysis was focused on the results of HE from the researcher evaluation and AWE from Write & Improve Web Application. The HE score was based on Cambridge English writing scripts that scores were given in four traits: Content, Communicative Achievement, Organization, and Language, and each trait has five scales from 1 to 5. Therefore, the total score was 20 points. The AWE score was in integral numbers from 1 to 5 and in the grand total score not divided into the four traits. In order to make HE and AWE scores be able to be compared, HE scores were reported on five scales. To illustrate, 0 to 4 scores were in Band 1; 5 to 8 scores were in Band 2; 9 to 12 were in Band 3; 13 to 16 were in Band 4, and 17 to 20 were in Band 5.

3. Research instruments

The instruments used in this study were an essay writing task and a questionnaire.

3.1 Essay writing Task

The essay writing task is a task provided in the Essay Writing II course. This course aimed to introduce and give the opportunity to students to practice writing an argumentative essay. The target task was the second task of the course so that students got an opportunity to get familiar with the characteristics of argumentative essay writing and know how they get feedback from the lecturer (i.e. researcher a). The target task was an argumentative essay with the prompt *“For some people, making a lot of money is an important goal. Others think that their free time is more important than wealth. Which is more important to you? Explain, giving specific reasons for your choice.”* The selected topic was from the

Write & Improve Web Application. It was selected due to the availability that it can be evaluated online. The subjects were also required to write an essay of around 250 words as mentioned on the web application. The task was provided online via google classroom with one hour provided. To avoid cheating, the researcher initially checked on google whether this topic is common online and found out that it was a controversial issue that mostly was discussed in an article or journal format rather than an essay. If the subjects wanted to copy some parts, they had to take time to read the articles and they might not be able to submit their essay in time. Moreover, after their submission, all submitted essays were checked for plagiarism by using the <https://www.duplichecker.com> web application.

3.2 Questionnaire

The questionnaire used in this study was the Perspectives toward the Use of Write & Improve Web Application Questionnaire (Appendix A). There are two main parts in the questionnaire. The first part was the subjects' perspectives on using Write & Improve Web Application which consisted of 16 items in 5 Likert's scale format. The scales consisted of 1 to 5 when 1 referred to strongly disagree and 5 referred to strongly agree. Part 2 was two open-ended questions "What are the advantages and disadvantages of using Write & Improve Web Application?" and "Which one do you prefer between grading by lecturer or grading by machine?"

4. Data collection and data analysis

4.1 Data collection

The procedure of data collection was as follows:

4.1.1 Due to the COVID-19 situation, an online class was taken place in this study. Therefore, the essay writing task was provided online during class time.

4.1.2 The subjects were informed that they had only an hour to write an argumentative essay in google classroom. They were asked to write in Google Doc that was available in the Google Classroom assignment. The subjects

were informed that after the due time, they cannot submit the task due to the course rule.

4.1.3 After they complete the assignment, their compositions were checked for plagiarism via <https://www.duplichecker.com>.

4.1.4 The researcher scored the essay by himself first. The scoring followed the B1 writing rubric as the required level of the university English proficiency level was B1 based on CEFR level.

4.1.5 The researcher b copies the subjects' essays onto the Write & Improve Web Application to let the web application calculate their scores and got their feedback.

4.1.6 A week later in the latter class, the subjects got their feedback both by researcher and machine.

4.1.7 The questionnaire was provided to the subject on the same day after getting feedback from researcher c.

4.1.8 Data from essay results (i.e. HE and AWE) and the questionnaire were analyzed.

4.2 Data analysis

Data were analyzed based on data collection categories: essay writing and questionnaire as follows:

1. Essay writing

The essays of the subjects were scored by the researcher a and Write & Improve Web Application. The researcher evaluation (HE) followed CEFR B1 writing rubric of the Cambridge English exams. The researcher gave a score in integral numbers 1 to 5 in each trait. Giving .5 points was not allowed according to the rubric that described the score as 1, 3, and 5, and the between levels are scored as 2 and 4, not 1.5, 2.5, 3.5, or 4.5. Therefore, the total score was 20 points. The AWE from the Write & Improve Web Application was done by the researcher who copied the subjects' essays and pasted them on the web application and then received the results in the integral numbers 1 to 5.

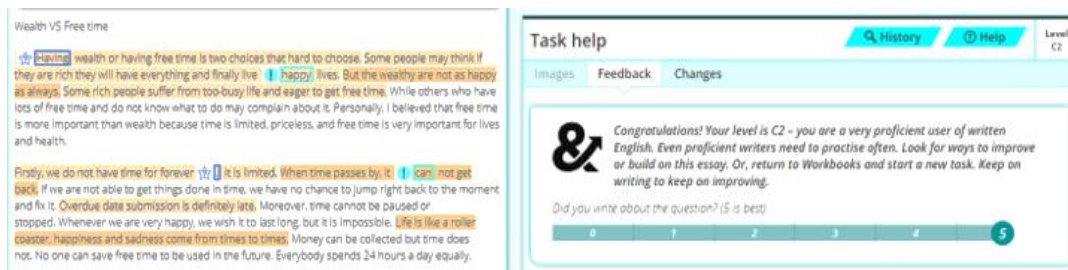

Figure 1: Feedback with score and CEFR level from Write & Improve Web Application

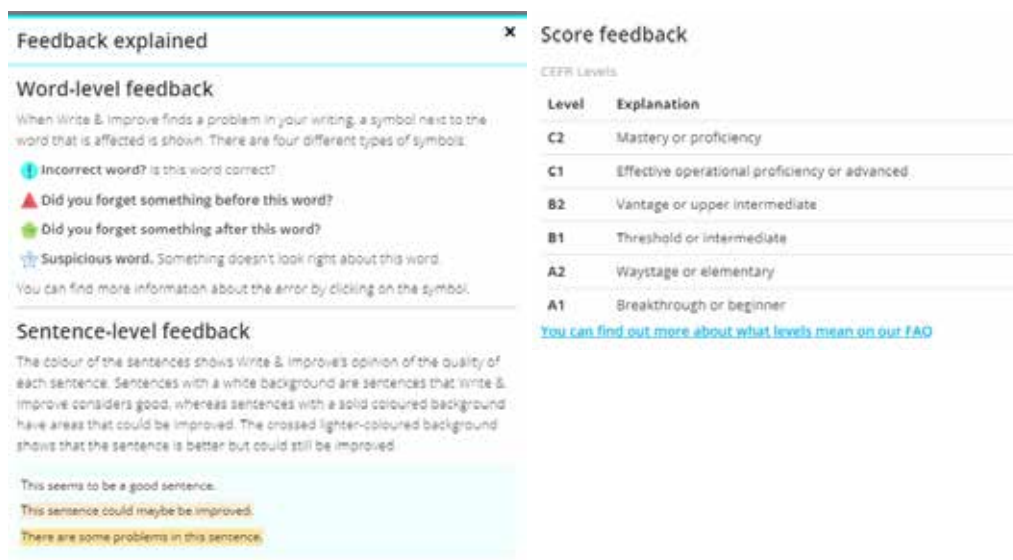

Figure 2: Write & Improve Web Application feedback symbols

Moreover, the results from the Write & Improve Web Application also showed the CEFR level from the composition from B1 to C 2. The results of the score from HE and AWE were compared. In order to make HE and AWE scores be

able to be compared, HE scores were reported on five scales. To illustrate, 0 to 4 scores were in Band 1; 5 to 8 scores were in Band 2; 9 to 12 were in Band 3; 13 to 16 were in Band 4, and 17 to 20 were in Band 5. The feedback results with score and CEFR level were presented in the feedback box (Fig. 1). The web application also gave feedback with highlights and symbols (Fig. 2). For HE feedback, essay compositions were marked by using correction symbols adapted from Hogue (2008).

2. Questionnaire

The questionnaire consisted of 2 parts. The first part consisted of 16 items in 5 Likert's scale format. The results of this part were calculated into mean and standard deviation. Part 2 was open-ended questions "What are the advantages and disadvantages of using Write & Improve Web Application?" and "Which one do you prefer between grading by lecturer or grading by machine?" (Appendix A). The results of this part were analyzed in descriptive analysis.

Findings and Discussion

The Results of the study

1.1 The results of essay writing scoring

The 13 subjects' essays were evaluated by the researcher (HE) following the CEFR B1 writing rubric of the Cambridge English exams and by Write & Improve Web Application (AWE). The results showed that the subjects' writing scores were placed in Bands 3 to 5, whereas the Write & Improve Web Application gave all compositions 5 points. That was very unclear how all are scored as 5. However, the results from Write & Improve web application also showed CEFR levels from the composition from B1 to C 2. The results of the score from HE and AWE were shown in Table 1.

Unfortunately, the results of the Write & Improve Web Application were all subjects got 5 points (Table 1). The reason might be because the score in number from Write & Improve Web Application was the score from each CEFR Level. That was it was 5 in that certain level. To illustrate, subject No.5 got 5 out of 5 in CEFR c1, and subject No.2 got 5 out of 5 in CEFR b1. In other words, if the

program calculated subject No.2 score with a C1 level, he or she might get less score. Therefore, the results in integral numbers seem useless in grading. However, the feedback given by the Write & Improve Web Application was still useful for students in their practice.

Interestingly, another score gained from the Write & Improve Web Application was the CEFR level. The results of the CEFR level seem consistent with the HE given by researcher a. To illustrate, 3, 4, and 5 points from HE were CEFR b1, b2, and C1 and higher, respectively. Among 13 essay results, only 2 essay results from HE and AWE were mismatched (i.e. subjects No. 4 and 10). This showed that both HE and AWE have similar scalability that is able to distinguish students into different bands or levels in the same way. HE might be influenced by external factors that cannot be controlled such as tiredness and influence from the previous piece scoring.

Table 1: HE and AWE Results Comparison

No.	HE Score	AWE Score	AWE CEFR level
1	5	5	c1
2	3	5	b1
3	4	5	b2
4 *	4	5	b1
5	5	5	c2
6	3	5	b1
7	5	5	c2
8	4	5	b2
9	3	5	b1
10 *	3	5	b2
11	5	5	c1
12	3	5	b1
13	4	5	b2

1.2 The results of perspectives toward the use of AWE

For the perspectives on the use of AWE in the classroom. It seems that although this tool seems reliable and seems to give more opportunities for students to practice, the subjects didn't feel comfortable using it as a tool for grading and the teacher seems more reliable to them. The results of the questionnaire were shown in Table 2.

Table 2: Perspectives toward the Use of AWE

Items	Mean	S.D.
1. The writing criteria in Write & Improve are clear enough.	2.77 *	0.73
2. The Write & Improve feedback on grammar, usage, and mechanics reflects my own judgment of the evaluated essays.	4.23	0.60
3. I believe that the submitted work is representative of my skill level at the point in the semester that the essays were written.	4.77 **	0.44
4. I feel that my skill level could have been more fully represented after getting feedback from Write & Improve.	4.69	0.48
5. I feel that my skill level could have been more fully represented after getting feedback from my instructor.	4.85 **	0.38
6. I feel that I would have planned, composed, and submitted my essays with high levels of skill proficiency if I were writing to humans rather than machines.	4.77 **	0.44
7. My planning tools used in Write & Improve are similar to the planning tools I use when learning how to write.	3.23	0.93
8. My writing tasks used in Write & Improve are similar to the tasks I use to learn.	4.62	0.51
9. The feedback scoring methods used in Write & Improve are similar to the skills I emphasize when I learn how to write.	3.00 *	0.71
10. I think the lecturer should integrate Write & Improve into	4.54	0.52

Items	Mean	S.D.
my course as practice.		
11. I think the lecturer should use the submitted essays as a graded assignment.	3.15	1.21
12. I believe that Write & Improve would yield information that would allow admitted students to be placed accurately in a composition course.	4.31	0.75
13. I believe that instructor would yield information that would allow admitted students to be placed accurately in the composition course.	4.54	0.52
14. I believe that Write & Improve has the capacity to allow students to work on their own to improve their writing ability.	4.31	0.48
15. If used at the end of a composition course, I believe that Write & Improve would provide an accurate assessment of student writing ability.	3.23	0.60
16. Overall, I believe machine grading (i.e. by Write & Improve) can grade me better than human grading (i.e. by instructor).	3.08 *	0.86

The highest score was on item 5 ($\bar{x}$ = 4.85), 3 ($\bar{x}$ = 4.77), and 6 ($\bar{x}$ = 4.77), respectively. The highest mean score was on the perspective that “I feel that my skill level could have been more fully after getting feedback from my instructor.” That was students might feel they will get more understanding when they get feedback from the teacher as the teacher’s feedback was two-way communication, but the AWE feedback was only one-way communication that if they got any questions further from the feedback, they had no opportunities to ask more. Similarly, the second highest mean score item was “I feel that I would have planned, composed, and submitted my essays with high levels of skill proficient if I were writing to humans rather than machines.” That was students seemed to pay more attention to writing the essay when they know that they

have to write to the teacher rather than the computer. However, they still believe that the composition they submit to the computer in this study was the best thing they can do as it showed in item No.6 “I believe that the submitted work is representative of my skill level at the point in the semester that the essays were written.” The reason might be because in this study the subjects know that the same piece of writing would be scored by both teacher and computer and will be graded as a course score, so they paid attention to it.

The lowest mean score items were item No. 1 ($\bar{x}$ = 2.77), 9 ($\bar{x}$ = 3.00), and 16 ($\bar{x}$ = 3.08), respectively. The lowest mean score item was “The writing criteria in Write & Improve is clear enough.” As mentioned previously in table 1 results, students didn’t know where the 5 score was from and they just know that all of them got 5 which was so confusing. The second-lowest mean score was “The feedback scoring methods used in Write & Improve are similar to the skills I emphasize when I learn how to write.” The reason was that in class, they were given correction symbols (e.g. cap. for capitalization or art. for article), but on the web app they got highlights and questions for editing (e.g. “Is this word incorrect?”). Finally, the subjects didn’t feel comfortable using it as a tool for grading as shown in item No.16 “Overall, I believe machine grading (i.e. by Write & Improve) can grade me better than human grading (i.e. by instructor).” That was they still believe that teacher was more reliable and wanted the teacher to grade them rather than the machine.

There were two open-ended questions “What are the advantages and disadvantages of using Write & Improve Web Application?” and “Which one do you prefer between grading by lecturer or grading by machine?”. The response to the first question was AWE had both advantages and disadvantages. The advantages were it gave immediate feedback that the students can follow. Moreover, students thought that it is easy for them to use it for their practice. The disadvantages were they cannot know the real score from the AWE, and it is somehow unreliable. They also thought that they cannot get clear information from the feedback compared to the teacher’s feedback. Interestingly, all subjects said they prefer teacher evaluation to the AWE in the second question.

Conclusion

The score gained from the Write & Improve Web Application was CEFR level. The results of the CEFR level seem consistent with the human evaluation. To illustrate, 3, 4, and 5 points from HE were CEFR b1, b2, and C1 and higher, respectively. Among 13 essay results, only 2 essay results from HE and AWE were mismatched. It was possible that HE might be influenced by external factors that cannot be controlled such as tiredness and influence from the previous piece scoring. From the previous study, Wolfe et al. (2016) mentioned that the different scores might be on features that cannot be automated by the programs were identified by the researcher including 3 visual features (i.e. handwriting, visual structure, essay length). However, this study was done on a computer; therefore, those visual features have not affected the HE in this study. Consequently, the results from HE and AWE were consistent. Moreover, the results also revealed that both HE and AWE were able to differentiate students' performances by placing them into different bands and levels in the same way. That provided the opportunities for teachers to use this Web Application for grading to reduce teachers' burden and workload. It can be used as an inter-rater with the teachers to enhance reliability in scoring as well.

From the perspectives, the results of the study showed that students prefer using AWE for their practice. That might be because they were adult learners who were claimed to have a higher self-directed learning style (Sakchareon, 2015). They also thought that AWE can give them immediate feedback and support their self-learning. However, they thought that it was not good that they cannot get further feedback as the AWE is one-way communication. Similar to the previous studies that reported student preference for teacher feedback in combination with other sources of feedback, Hyland & Hyland (2006) pointed out that "many developers of automated feedback software insist that computer-generated feedback should only be considered a supplement to, rather, than a substitute for, classroom instruction" (p.95).

However, what was more mentioned in this study was that although they thought AWE was good for them, they still didn't rely on it to give their grade.

The limitation of this study was that this study was conducted during the spread of COVID-19; therefore, the format of essay composition was the online file, not the in-class essay writing. This condition might affect the participant in their writing such as some people may not be good at typing and make them face difficulties with the time limit. However, this is an opportunity to create a new normal setting in data collection for future research. Another limitation was the number of subjects, as mentioned earlier the course was a summer course that faced COVID-19, the number of students who enrolled in this course was only 13 students. Finally, the program chosen in this study was selected due to its free of charge. The results from the AWE, then seem unclear with fewer criteria showing up.

According to the limitations, the future study can improve or adjust three aspects. Firstly, the future study can take place in the classroom rather than online and the essay may just involve student's practice and not involve classroom grading. Secondly, the number of participants should be increased. And lastly, another program such as Criterion could be used if the budget is enough. In terms of methodology, the design of the study could be readjusted. The interesting topics could be "the development of student's writing via AWE practice", "the comparison of HE and AWE in subsections of writing rubric", and "the integration of AWE in English course as a practice or as grading procedure".

References

- Attali, Y., & Burstein, J. C. (2006). Automated essay scoring with e-rater v.2. *Journal of Technology Learning, and Assessment*, 4 (3).
- British Council. 2018. *IELTS TASK 2 Writing band descriptors (public version)*. Retrieved from https://takeielts.britishcouncil.org/sites/default/files/2018-01/IELTS_task_2_Writing_band_descriptors.pdf.
- Chen, C. F. Cheng, W. Y. (2008). Beyond the design of automated writing evaluation: Pedagogical practices and perceived learning effectiveness in

- EFL writing classes. *Language Learning and Technology*, 12(2), 94-112.
- Educational Testing Service (2018). *Understanding Your TOEFL iBT® Test Scores*. Retrieved from <https://www.ets.org/toefl/ibt/scores/understand/>
- Hogue, A. (2008). *First Steps in Academic Writing (2nd Edition)*. Pearson Education, the United States of America.
- Hyland, K., & Hyland, F. (2006). *Feedback in second language writing: Contexts and issues*. Cambridge University Press.
- Jacobs, H. & Zinkgraf, S. & Wormuth, D. & Hartfiel, V. F. & Hughey, J. B. (1981). *Testing ESL Composition: A Practical Approach*. Rowley, Massachusetts: Newbury House.
- Klobucar, A. & Elliot, N. & Deess, P. & Rudniy, O. & Joshi, K. (2013). Automated scoring in context: Rapid assessment for placed students. *Assessing Writing*, 18, 62-84.
- Sakchareon, P. (2015). Adult Learning Theory and Self-Directed Learning Concept: Learning Process for Promoting Lifelong Learning. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 16(1), 8-13.
- Warschauer, M., & Ware, P. (2006). Automated writing evaluation: Defining the classroomresearch agenda. *Language teaching research*, 10(2), 157-180.
- Wilken, J. L. (2013). *L1 feedback in automated writing evaluation: From learners' perspectives*. Graduate Theses and Dissertations. Iowa State University Capstones, Theses and Dissertations.
- Wolfe, E. W. & Song, T. & Jiao, H. (2016). Features of difficult-to-score essays. *Assessing Writing*, 27, 1-10.

การจัดกิจกรรมวงวรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนออนไลน์ Implementation of Literature Circles to Promote Collaborative Learning in Online Classrooms

ชุตติภา กองสมบัติ¹

Chutipha Kongsombut¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์ และเพื่อศึกษาการรับรู้ประโยชน์ของกิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์ด้านการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ ในมหาวิทยาลัย จำนวน 58 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดกิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์ แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ของกิจกรรมด้านการเรียนรู้ร่วมกันแบบประเมินค่า และ คำถามปลายเปิด ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย การจัดกิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์ผ่าน Google Classroom เป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์และเก็บข้อมูลการรับรู้ประโยชน์ของกิจกรรมผ่านแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้กลวิธีการวิเคราะห์แบบแก่นสาระ (thematic analysis) ผลของการวิจัยปรากฏว่า กิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์ช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนออนไลน์ และผู้เรียนรับรู้ถึงประโยชน์ของกิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์ด้านการเรียนรู้ร่วมกันในระดับมาก (mean 4.11, s.d. 0.90)

คำสำคัญ: วงวรรณกรรมออนไลน์, วงวรรณกรรม, การเรียนรู้ร่วมกัน, ห้องเรียนออนไลน์

Abstract

This research aimed to 1) develop an online literature circle to implement in an online classroom and 2) to investigate the perceived benefit on collaborative learning of the online literature circle. The participants in this research study include 58 students majoring in English at a university. Research

¹ หลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (chutipha.ko@rmu.ac.th)

instruments were online literature circle plan, and an online questionnaire using rating-scale item questions and an open-ended question to examine the perceived benefit of collaborative learning from online literature circle. Data analysis employed descriptive statistics, mean and standard deviation. Qualitative data were analysed by using thematic analysis. the results of the research suggested that online literature circle encouraged discussion and motivate the learners to create interaction in online classroom; moreover, the participants revealed notion of the perceived benefit of collaborative learning at a high level (mean 4.11, s.d. 0.90).

Keywords: Online Literature Circle, Literature Circle, Collaborative Learning, Online Classroom

บทนำ

จากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้การเรียนการสอนจากเดิมที่เคยดำเนินการอยู่ในห้องเรียน เป็นหลัก จำเป็นต้องย้ายเข้าสู่การเรียนในรูปแบบออนไลน์การเรียนการสอนออนไลน์ถือว่าเป็นรูปแบบที่นำเข้ามาเพื่อแก้ปัญหาเมื่อห้องเรียนปกติไม่สามารถเป็นที่ปลอดภัยในการจัดการเรียนการสอนได้ นอกจากนั้นยังถือว่าเป็นการเรียนการสอนที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการประหยัดทรัพยากรในการเดินทาง การบริหารจัดการเวลา ในการเรียนด้วยตนเอง และที่สำคัญในสถานการณ์ปัจจุบัน ยังถือว่าเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยจากการติดต่อโรคระบาดได้ด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเรียนการสอนออนไลน์จะมีประโยชน์มาก แต่ความท้าทายของการเรียนการสอนที่ไม่สามารถดำเนินการไปตามปกติได้ทำให้ผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบหรือจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีต่าง ๆ (Nkonge and Gueldenzoph, 2006)

ความท้าทายของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มีอยู่หลายประการ เช่น ความเป็นไปได้ที่คุณภาพทางการศึกษาจะลดลง การเรียนการสอนออนไลน์จะลดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน (classroom interaction) มีความสำคัญมาก ปฏิสัมพันธ์ในการเรียนนั้นเป็นการสื่อสารสองฝ่าย สามารถแบ่งออกได้สองประเภทด้วยกัน คือ ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน และปฏิสัมพันธ์นอกชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนคือการแลกเปลี่ยน ข้อมูล องค์ความรู้รวมทั้งการสื่อสาร ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนสามารถเกิดขึ้นได้ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน (Moore, 1989) ในขณะที่ปฏิสัมพันธ์นอกชั้นเรียนจะเกิดขึ้นระหว่างผู้สอนด้วยกัน (Anderson, 2003) นอกจากนั้นยังมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน กับ เนื้อหาที่เรียนด้วย (Moore,1989)

ในการเรียนผ่านชั้นเรียนออนไลน์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายหรือการสื่อสารระหว่างสองฝ่ายในชั้นเรียนยังคงถือว่ามีอิทธิพลที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยิ่ง (Holden and Westfall, 2006) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และ ผู้เรียนกับผู้เรียนนั้นสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีของโปรแกรมออนไลน์อย่างเช่น อีเมล การประชุมทางวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์ ห้องแชท หรือการใช้ห้องหรือกระดานอภิปรายออนไลน์ สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียน (Bernard et al., 2009)

Hrastinski (2008) อ้างว่าผู้เรียนจะเฉื่อยชาลง และไม่คอยกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนหรือไม่ยินดีที่จะสื่อสารในชั้นเรียนออนไลน์แต่พบว่ามีผู้สอนที่ใช้กระดานอภิปราย (discussion forum/board) เป็นตัวเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน รวมถึงยังสามารถใช้เพื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอีกด้วย ความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ที่นักเรียนมีเมื่อเปรียบเทียบกับห้องเรียนแบบปกติกับห้องเรียนออนไลน์ พบว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างนักเรียนสามารถเป็นไปได้ทั้ง แบบโต้ตอบทันที (synchronous) หรือ แบบไม่โต้ตอบทันที (asynchronous) และการสื่อสารแบบไม่ฉับพลัน แบบไม่โต้ตอบทันที (asynchronous) นั้นไม่สร้างความกดดันในการแสดงความคิดเห็นเท่ากับการตอบแบบฉับพลันในระหว่างการเรียนการสอนในห้องเรียนออนไลน์ซึ่งผู้เรียนเองยังคงเห็นว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างกันคือแรงบันดาลใจสำคัญที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ (Weaver & Albion, 2005) และช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่งนั่นหมายความว่าผลของการเรียนรู้มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการสื่อสารและการอภิปรายระหว่างนักเรียนด้วยกัน (Picciano, 1998)

ผู้สอนพบปัญหาโดยการสังเกตพฤติกรรมว่าผู้เรียนนั้นมักจะไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเมื่อมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานกลุ่มในการเรียนการสอนออนไลน์เปรียบเทียบกับ การปรึกษาหรือการอภิปรายที่เคยได้จัดให้ในห้องเรียนปกติ โดยพบว่าเมื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำการอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนออนไลน์นั้น ผู้เรียนมักจะใช้เวลาในการเตรียมตัวเพื่อที่จะแสดงความคิดเห็น ซึ่งทำให้การอภิปรายในชั้นเรียนออนไลน์ติดขัด ไม่ลื่นไหล และไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งที่ใช้เวลามากแต่ความคิดเห็นที่นักศึกษานำมาแลกเปลี่ยนกันนั้นกลับลดน้อยลง ในการแสดงความคิดเห็นหรือการมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มของผู้เรียนในห้องเรียนออนไลน์มักจะผูกขาดกับผู้เรียนเพียงไม่กี่คนเท่านั้น แม้ว่าผู้สอนพยายามจะช่วยดำเนินให้เกิดการอภิปรายมากขึ้นแต่ด้วยเวลาที่จำกัด ก็ไม่สามารถกระจายโอกาสในการแสดงความคิดเห็นให้กับผู้เรียนที่มีจำนวนมากให้เท่ากันได้ทำให้ไม่เกิดการแลกเปลี่ยนทางภาษา

ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองให้ประสบความสำเร็จนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการมีส่วนร่วมของสังคมหรือปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียน กล่าวคือเมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีความสามารถทางภาษาที่สูงกว่าจะช่วยให้ผู้เรียนนั้นสามารถพัฒนาภาษาของ

ตนได้ Vygotsky's (1978) ได้นำเสนอทฤษฎีทางสังคมที่เชื่อว่าการเรียนรู้ของบุคคลด้านภาษามีสองระดับ ระดับแรกคือเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและระดับที่สองคือผ่านการเรียนรู้ร่วมกับผู้ที่มีความสามารถทางภาษามากกว่าตนเอง

กิจกรรมวงวรรณกรรม (Literature Circle) เป็นกิจกรรมการอ่านที่สมาชิกในกลุ่มจะอ่านหนังสือเล่มเดียวกัน กำหนดวันเวลาที่จะมาพบกันเพื่ออภิปรายและโต้ตอบเกี่ยวกับหนังสือเล่มที่ตนอ่านด้วยกัน ในกิจกรรมวงวรรณกรรมนั้นสมาชิกจะตกลงกันเพื่อเลือกหนังสือเล่มที่ชอบและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะของแต่ละคนในระหว่างการอภิปราย กลุ่มวงวรรณกรรมจะนัดหมายพูดคุยแลกเปลี่ยนกันและอภิปราย เรียนรู้มุมมองที่แตกต่างเพื่อที่จะเข้าใจเป้าหมายที่กำหนดด้วยกันคือหนังสือเล่มที่เลือกด้วยกันนั่นเอง จึงถือว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการอ่าน โดยเน้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมนั้นเกิดการเรียนร่วมกัน (Collaborative Learning) โดยผู้เรียนแต่ละคนมีความรับผิดชอบต่อกันในกลุ่มร่วมกัน ฟังพาดูด้วยกัน ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยความสำเร็จของทุกคนและความสำเร็จของกลุ่มคือเป้าหมายในการเรียน ผู้เรียนจะได้ฝึกการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น โดยเน้นผู้เรียนเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม สร้างความรู้ด้วยตนเองโดยใช้ประสบการณ์ที่หลากหลายของแต่ละคน สืบค้นแหล่งข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และ แต่ละคนยังเป็นแหล่งความรู้ที่จะช่วยเพื่อนในกลุ่ม ให้เกิดความรู้ในประเด็นที่ตนเชี่ยวชาญต่อไป ผู้เรียนจะเกิดแรงจูงใจในความสำเร็จมีความรับผิดชอบมีการควบคุมตนเอง (เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2011)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการนำกิจกรรมการอภิปรายผ่านกิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์โดยประยุกต์ใช้ฟังก์ชัน Classwork/Question ใน Google classroom จะสามารถเพิ่มการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการอภิปรายของผู้เรียน และ นำไปสู่ความการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยแบบวงวรรณกรรมออนไลน์
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ประโยชน์ของการใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยแบบวงวรรณกรรมออนไลน์ที่มีต่อนักศึกษาด้านการเรียนรู้ร่วมกัน

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) แบบกวิธีผสมผสาน (mixed-methods design) โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษที่

กำลังศึกษาในรายวิชาการอ่านวรรณกรรมเยาวชน จำนวนทั้งสิ้น 58 คน ในภาคเรียนที่หนึ่งปีการศึกษา 2564 โดยการเรียนการสอนถูกจัดให้สอนออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Google Classroom และการบรรยายสดออนไลน์ผ่าน Google Meet กลุ่มตัวอย่างได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

โดยมีการจัดเก็บข้อมูลวิจัยโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์และส่งให้นักศึกษาผ่าน Google Form โดยในแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามแบบ (rating-scale) สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาและการรับรู้ผลกระทบที่คิดว่าจะเกิดจากการอภิปรายออนไลน์ที่มีต่อการเรียนร่วมกันและส่วนที่สองสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ใช้แบบสอบถามปลายเปิดเป็นเครื่องมือ เนื่องด้วยคำถามปลายเปิดจะช่วยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นโดยไม่ได้รับอิทธิพลหรือการชี้นำจากผู้วิจัยโดยในแบบสอบถามปลายเปิดนั้นมีคำถามที่ว่า “ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมวรรณกรรมออนไลน์อย่างไร”

โดยที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเขียนตอบบรรยายได้ทั้งเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในการเก็บข้อมูลนี้ นักศึกษาได้รับแจ้งว่า จะไม่มีการเปิดเผยตัวตนของนักศึกษารวมทั้งการตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นตามความเป็นจริงจะไม่มีผลต่อคะแนนในการเรียนวิชานี้ด้วย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การจัดกิจกรรมการอภิปรายออนไลน์กลุ่มย่อยโดยการประยุกต์ใช้ฟังก์ชัน Classwork/Question ใน Google classroom นี้ได้ปรับปรุงมาจากรูปแบบกิจกรรมวรรณกรรมตามแนวปฏิบัติของ Harvey Daniel (1994) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1. ให้นักศึกษาเลือกกลุ่มด้วยตนเองและเลือกบทอ่านตามความสนใจจากการตกลงภายในกลุ่ม
2. ในแต่ละกลุ่มนักศึกษาแต่ละคนจะมีหน้าที่แตกต่างกันไป เพื่อนำมาปฏิบัติในการอภิปรายกลุ่มย่อยเช่น ผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้สรุปเรื่อง ผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ที่เชื่อมโยงเรื่องอ่าน กับประสบการณ์ผู้ที่ติดตามตัว ละคร ผู้วิจัย ในประเด็นสำคัญของเรื่อง
3. นักศึกษาแต่ละคนแยกย้ายกันไปอ่านหนังสือและเตรียมเนื้อหา ตามหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย เพื่อนำมาอภิปรายในกลุ่มย่อยโดยให้กำหนดระยะเวลาตามตกลงกันแต่ละกลุ่ม
4. ผู้สอนจัดเตรียมกลุ่มอภิปรายออนไลน์แบบกลุ่มย่อยโดยใช้ Google Classroom โดยใช้ฟังก์ชัน Question ใน Google Classroom
5. เมื่อถึงวันนัดหมาย ผู้สอนให้นักศึกษาโพสต์คำตอบของตนเองตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับ เช่น ผู้ดำเนินการอภิปราย จะตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง และสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะเข้าไปตอบคำถามนั้นโดยที่ผู้ดำเนินการอภิปรายจะต้องคอยกระตุ้นหรือสอบถามเพิ่มเติมให้การ

อภิปรายหรือบทสนทนาในกระดานอภิปรายกลุ่มย่อยดำเนินไป ในขณะที่นักศึกษาผู้ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์จะนำคำศัพท์ที่ตนเองสนใจขึ้นมาโพสต์เป็นประเด็นเพื่อชักชวนให้สมาชิกในกลุ่มเข้ามาร่วมอภิปรายเกี่ยวกับคำศัพท์นั้น เป็นต้น

6. นักศึกษาแต่ละคนเข้ามาโพสต์ประเด็นตามที่ตนเองเลือกและสมาชิกภายในกลุ่มแสดงความคิดเห็น

7. การอภิปรายโดยใช้กลุ่มย่อยผ่านกระดานอภิปรายนี้ใช้เวลาทั้งสิ้นหนึ่งสัปดาห์โดยที่สมาชิกในกลุ่มจะสามารถเข้ามาตอบคอมเมนต์หรือพูดคุยในกลุ่มอภิปรายย่อยตามเวลาที่ตนเองสะดวกเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์แบบไม่ได้ตอบทันที (asynchronous)

8. เมื่อสิ้นสุดการอภิปรายผู้สอนเก็บข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนความคิดเห็นที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่มอภิปรายและสำรวจเกี่ยวกับการรับรู้ถึงผลกระทบของกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อยผ่านกระดานอภิปรายออนไลน์ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงบรรยาย คือ ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบแก่นสาระ (Thematic analysis) อันประกอบด้วยหกขั้นตอน คือ 1) การทำความเข้าใจกับข้อมูล 2) การทำให้เกิดข้อมูลเบื้องต้น 3) การค้นหาแก่นสาระ 4) การตรวจสอบซ้ำแก่นสาระ 5) การระบุและตั้งชื่อแก่นสาระ 6) การจัดทำรายงาน ตามหลักของ บราวน์และคลาร์ก (Braun & Clarke, 2006) เมื่อได้แก่นสาระจากการวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยได้ส่งตัวอย่างของแก่นสาระให้กลุ่มตัวอย่างตรวจทานความถูกต้อง (Member Checking) เมื่อได้ข้อมูลทั้งสองประเภททั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์เพื่อเป็นประโยชน์ในการตรวจทานข้อมูลจากผลการวิจัย

ผลการศึกษา

หลังจากการใช้กิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์ครบหนึ่งสัปดาห์ พบว่านักศึกษาได้แบ่งกลุ่มย่อยเป็นจำนวน 11 กลุ่มย่อย โดยแต่ละกลุ่มมีสมาชิก 5-6 คน และสมาชิกแต่ละคนได้รับมอบหมายหน้าที่ และความรับผิดชอบในการจัดหาข้อมูลเพื่อนำมามีส่วนร่วมในการอภิปรายออนไลน์ บทบาทหน้าที่มีดังต่อไปนี้ ประธานการอภิปราย (Discussion Director) ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรม (Literary Luminary) ผู้วาดภาพประกอบเรื่อง (Illustrator) ผู้เชื่อมโยงเรื่อง (Connector) ผู้สรุปเรื่อง (Summarizer) และผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ (Vocabulary Enricher) ดังที่ปรากฏไว้ ตามรูปแบบวงวรรณกรรมของ Harvey Daniels (1994) ซึ่งผู้สอนได้จัดกลุ่มอภิปรายไว้ให้โดยใช้ ฟังก์ชัน Google Classroom/Classwork/Question นักศึกษารายงานถึงผลกระทบจากการร่วมกิจกรรมการอภิปรายโดยเทคนิควงวรรณกรรมออนไลน์ ว่า การ

อภิปรายผ่านเทคนิควรรณกรรมออนไลน์โดยใช้กระดานอภิปรายมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น

สรุปผล

ผลของการจัดกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อยออนไลน์ด้วยเทคนิควรรณกรรม

จากการดำเนินงานพบว่า ได้จัดกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อยออนไลน์ โดยมีกลุ่มอภิปรายย่อยทั้งสิ้น 11 กลุ่มด้วยกัน การอภิปรายกลุ่มย่อยใช้เวลาทั้งสิ้นหนึ่งสัปดาห์ นักศึกษาได้เลือกใช้วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านนานาชาติเป็นภาษาอังกฤษในการอภิปรายดังต่อไปนี้ เรื่อง The Hunter and the crocodile จำนวน 3 กลุ่ม เรื่อง Luka's Luck จำนวน 3 กลุ่ม เรื่อง Wisdom for sales จำนวน 2 กลุ่ม และเรื่อง The Golden Apples จำนวน 1 กลุ่ม และ มีความคิดเห็นที่เกิดขึ้นในการอภิปรายย่อยทั้งหมด 606 ความคิดเห็น เฉลี่ยกลุ่มละ 55.9 ความคิดเห็น

การรับรู้ผลของการใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยออนไลน์ที่มีต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านการเรียนร่วมกัน

จากแบบสอบถามเชิงปริมาณพบว่า การรับรู้ของนักศึกษา ที่มีต่อ การเรียนร่วมกันผ่านกิจกรรมการวรรณกรรมออนไลน์อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยที่ 4.11 (means = 4.11,s.d.=0.90)

ผลจากการวิเคราะห์จากข้อคำถามปลายเปิดโดยใช้การวิเคราะห์แบบแก่นสาระ (Thematic Analysis) พบว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีการระบุถึงผลกระทบของการใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยออนไลน์ผ่านกิจกรรมวรรณกรรมด้านการเรียนร่วมกัน โดยนักศึกษาได้ระบุถึง ความคิดเห็น และการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้ใช้ในกิจกรรมการอภิปรายออนไลน์นี้ ซึ่งคำที่ระบุถึงการเรียนร่วมกัน มีดังต่อไปนี้ “การรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้” “แก้ไขปัญหาร่วมกัน” “สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่รับผิดชอบ” “ได้เรียนรู้ร่วมกัน” “โต้ตอบภายในกลุ่ม” “แสดงความคิดเห็นในกลุ่ม” “แบ่งงาน” “หน้าที่แตกต่างกัน” “แลกเปลี่ยนความคิดเห็น” “ช่วยเหลือ”

การอภิปรายผล

การจัดกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อยออนไลน์ด้วยเทคนิควรรณกรรม

การวิจัยกึ่งทดลองในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการอภิปรายผ่านการใช้กระดานอภิปรายโดยการประยุกต์ใช้ ฟังชันใน Google Classroom สามารถช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนออนไลน์และสร้างแรงจูงใจในการเรียน ดังที่ปรากฏในจำนวนการโต้ตอบจากวงสนทนาออนไลน์ที่ผู้เรียนได้อภิปรายตามหัวเรื่องหนังสือที่เลือกได้เองตามความเห็นชอบของ

กลุ่ม ดังจะเห็นได้ว่าสมาชิกในกลุ่มทุกคน ได้มีส่วนร่วมในการสนทนาและการแสดงความคิดเห็น โดยทั่วกัน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Bernard et al. (2009) ที่ว่ากระดานอภิปรายออนไลน์ สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียน แรงจูงใจในการเรียนที่เกิดขึ้นจากการแสดงความคิดเห็นผ่านกระดานสนทนานั้นมาจากการลดความกดดันให้แก่ผู้เรียนในการตอบคำถาม ได้ตอบ หรือให้ความเห็นสะท้อนกลับแก่สมาชิกในกลุ่ม ที่แตกต่างจากการแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน ที่บางครั้งผู้เรียนอาจจะยังไม่พร้อมแสดงความคิดเห็นในขณะนั้นเพราะยังขาดความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาหรือความรู้ทางภาษาอังกฤษที่จะใช้เพื่อสื่อความหมายในขณะนั้นได้

แต่ในกระดานอภิปรายนี้ผู้เรียนมีโอกาสในการเตรียมตัวเพื่อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องและแสดงความคิดเห็นเมื่อพร้อมตามกรอบเวลาที่กำหนด ประกอบจนการเรียบเรียงถ้อยคำ ตรวจสอบ ประโยคในภาษาเป้าหมายคือภาษาอังกฤษที่ใช้ในการอภิปรายในกระดานสนทนานี้ เนื่องจากในกระบวนการเขียนความคิดเห็นเพื่อนำไปโพสต์บนกระดานสนทนานั้น ความคิดเห็นของผู้เรียนจะผ่านกระบวนการทบทวนโดยการอ่านซ้ำ พิจารณาถึงความถูกต้องและเหมาะสมโดยไร้ความกดดันทางเวลา จึงทำให้บทสนทนาและข้อความที่ผู้เรียนได้สื่อสารออกไปตรงกับความต้องการในการสื่อสาร และลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในการแสดงความคิดเห็นซึ่งหน้าที่การแสดงความคิดเห็นผ่านทางคำพูดจะถูกสร้างออกไปโดยฉับพลัน และอาจจะทำให้ความคิดเห็นไม่ได้เรียงเรียงอย่างเหมาะสม ซึ่งตรงกับการทบทวนวรรณกรรมที่เชื่อว่ามีความแตกต่างระหว่างการโต้ตอบในห้องเรียนอันสามารถสื่อถึงความเข้าใจในการเรียนได้ด้วย จากการใช้กิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์นั้นเป็นการโต้ตอบแบบไม่ทันที (asynchronous) จะช่วยลดความกดดันที่มีมากกว่าในการโต้ตอบแบบทันที (asynchronous) ซึ่งเมื่อปราศจากแรงกดดันแล้วผู้เรียนจะมีแรงจูงใจในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ (Weaver and Albion, 2005) ทำให้เกิดการเรียนรู้ดังที่ พิคเซียโน (Picciano, 1998) เห็นว่าการสื่อสารและการอภิปรายมีผลต่อการเรียนรู้ ทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Klages, Pate, และ Conforti (2007) ที่ว่า การเรียนร่วมกันโดยใช้กิจกรรมวงวรรณกรรมจะช่วยสร้างแรงจูงใจมีอิทธิพลเชิงบวกทางด้าน ทักษะทางสังคมและการสื่อสารและยังช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันอีกด้วย

การรับรู้ผลของการใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยออนไลน์ที่มีต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ด้านการเรียนร่วมกัน

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงประโยชน์ของกิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์ โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกันเพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผล จากข้อมูลเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่างจำนวน 58 คน ได้แสดงให้เห็นถึง 10 ประโยชน์ของการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์ จากการศึกษาของเคป (Cave, 2018) ได้ระบุถึงคุณประโยชน์ของกิจกรรมวงวรรณกรรมออนไลน์ไว้ทั้งสิ้นเจ็ดด้าน คือ การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การมีส่วนร่วม

(Collaboration) การเชื่อมโยงส่วนบุคคลกับวรรณกรรม (Personal Connections) ความแตกต่างของงานที่เหมาะสมกับบุคคล (Differentiation) การเข้าถึงภาษา (Exposure) ความโปร่งใส (Accountability) และ การสะท้อนกลับ (Feedback) โดยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามการรายงานในบทความนี้จะอภิปรายเฉพาะการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) อันเป็นวัตถุประสงค์ของบทความนี้เท่านั้น

กลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่ากิจกรรม การอภิปราย กลุ่มย่อยผ่านเทคนิควรรณกรรมออนไลน์ ได้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) โดยที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นการเรียนรู้แบบกลุ่ม มีข้อดีคือผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม และยังช่วยให้ได้เรียนรู้ รับฟังความคิดที่แตกต่างจากตน รวมถึงมุมมองใหม่ ๆ ของเพื่อนในกลุ่มด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในขณะเดียวกันสมาชิกในกลุ่มคนอื่นยังยินดีที่จะสะท้อนความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองรวมทั้งแก้ไขและสร้างความเข้าใจในกลุ่มได้ด้วย ทำให้เกิดการสนทนาและสร้างชุมชน แห่งการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์จากการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกที่ต่างต่างกัน จึงถือว่าเป็นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับคุณสมบัติของการเรียนรู้ร่วมกันดังที่ได้พบจากการทบทวนวรรณกรรม (เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2011)

การให้ความคิดเห็นสะท้อนกลับจากการเขียนแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มนั้น เป็นประเด็นสำคัญที่นักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า เป็นองค์ประกอบหลักที่ช่วยให้เกิดการสื่อสารภายในกลุ่ม ทำให้เกิดการเรียนรู้ เนื่องจากเมื่อนักศึกษาได้รับการสะท้อนกลับจากสมาชิกในกลุ่มแล้วจะต้องกลับไปค้นหาคำตอบ เพื่อนำมาโต้ตอบทำให้บทสนทนาหรือการอภิปราย ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อค้นพบของมิลส์ และเจนนิง (Mills & Jennings, 2011) ที่อ้างว่ากิจกรรมวงวรรณกรรม สามารถสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยผ่านบทสนทนาตามธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ร่วมกันที่นักศึกษาได้เรียนรู้ร่วมกันผ่านการอภิปราย ที่นำโดยสมาชิกในกลุ่ม อันสามารถยืนยันได้จากการศึกษาวิจัยก่อนหน้า ที่กล่าวถึงกิจกรรมวงวรรณกรรมมีผลต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมวัฒนธรรมของวอยทสกีที่เชื่อว่าการเรียนรู้สามารถทำได้โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือการเรียนรู้จากผู้ที่มีความสามารถสูงกว่าในสังคมนั้น (Vygotsky, 1978) เช่น เพื่อนร่วมกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาสูงกว่า หรือผู้ใหญ่ที่มีความรู้มากกว่า การสะท้อนกลับความคิดเห็นที่มีต่อการนำเสนอของเพื่อนในการสนทนาหรืออภิปรายผ่านกระดานอภิปรายออนไลน์นี้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคิดวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์และสะท้อนกลับสู่เพื่อนร่วมกลุ่มโดยที่กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า เมื่อต้องการแสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้งกับข้อความของเพื่อนแล้ว ผู้โต้แย้งเองจำเป็นต้องกลับไปศึกษาหาข้อมูลเพื่อนำมาสนับสนุนการโต้แย้งของตน อันแสดงให้เห็นว่าการแสดงความคิดเห็น

คิดเห็นสะท้อนกลับนี้ กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้เพิ่มเติมและใช้ความคิดในการวิพากษ์อย่างมี
 วิจารณ์ญาณมากขึ้น ดังปรากฏในการศึกษาก่อนหน้านี้ที่อ้างว่ากิจกรรมวงวรรณกรรมเป็นกิจกรรม
 ที่ทำให้เกิดการร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ (Shelton-Strong, 2012; Su et al., 2016; Wilfong,
 2009)

ข้อเสนอแนะ

1. กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อยออนไลน์ผ่านวงวรรณกรรมเป็นการจัดเป็นกิจกรรมที่
 ช่วยส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนในการเรียนออนไลน์ที่มีจุดอ่อนด้านการสร้าง
 ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน

2. เป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้เพื่อตอบผลการเรียนรู้หลายด้าน เช่น ประเมินผลการ
 มีส่วนร่วมของผู้เรียนในชั้นเรียน คุณธรรมจริยธรรม ทักษะทางความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะ
 ทางเทคโนโลยี

3. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียนด้วยกันและช่วยส่งเสริมพัฒนาการ
 ของผู้เรียน นอกจากทางด้านเนื้อหาแล้วยังส่งเสริมลักษณะนิสัยในการจัดการการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสอนคือ Google classroom ที่ผู้สอนและผู้เรียนมี
 ความคุ้นเคยอยู่ก่อนแล้วและสามารถเข้าถึงได้ จึงช่วยลดภาระในการศึกษาแพลตฟอร์มที่ไม่
 คุ้นเคยและประหยัดเวลาในการเรียนรู้ที่อาจจะมีผลต่อแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
 การเรียน

5. บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการวงวรรณกรรม
 ออนไลน์ ผ่าน Google Classroom และได้เลือกนำเสนอเฉพาะประเด็นการพัฒนากิจกรรมวง
 วรรณกรรมออนไลน์กับการเรียนร่วมกันเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมถึงแง่มุมอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น
 ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ของกิจกรรมวงวรรณกรรม ซึ่งจะปรากฏอยู่ในเล่มรายงานวิจัย

6. ผู้วิจัยในอนาคตสามารถทำการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรมวงวรรณกรรมแบบ
 ดั้งเดิมและออนไลน์เพื่อศึกษาหาความแตกต่างระหว่างสองรูปแบบที่มีผลต่อการเรียนรู้และ การ
 รับรู้ที่มีต่อประโยชน์ของกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

เชมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม. (2011). การบูรณาการวิธีการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนร่วมกัน.

Veridian E-Journal SU. 4 (1).

Anderson, T. (2003). Modes of interaction in distance education: Recent develop-
 ments and research questions. In M. Moore (Ed.) Handbook of Distance
 Education (pp. 129-144). Mahwah, NJ: Lawrence Erlba

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101. doi: 10.1191/1478088706qp063oa
- Daniels, H. (1994). *Literature circles: Voice and choice in the student-centered classroom*. York, ME: Stenhouse.
- Holden, J.T. & Westfall, P. J.L. (2010). *Instructional media selection for distance learning: A Learning environment approach*. United States of America.
- Klage, C., Pate, S. & Conforti, P. A. (2007). Virtual literature circles: A study of learning, collaboration, and synthesis using collaborative classrooms in cyberspace. *Curriculum and teaching dialogue*, 9(1&2), 293-309.
- Mills, H. and Jennings, L. (2011), Talking About Talk: Reclaiming the Value and Power of Literature Circles. *The Reading Teacher*, 64: 590 – 598. <https://doi.org/10.1598/RT.64.8.4>.
- Moore, M. G. (1989). Three types of interaction. *American Journal of Distance Education*, 3(2), 1-6.
- Nkonge, B., Geuldenzolph, L., (2006). Best practices in online education: Implications for policy and practice. *Business Education Digest*, 15, 42-53.
- Olsen, R., & Kagan, S. (1992). About Collaborative Learning. In C. Kessler (ed.), *Cooperative Language Learning: A Teacher's Resource Book*. New York: Prentice Hall.
- Purifico, J., (2015) "Literature circles: in class and online discussions". Theses and Dissertations. 486. <https://rdw.rowan.edu/etd/486>.
- Shelton-Strong, S. J. (2012). Literature Circles in ELT. *ELT Journal*, 66/2, 214-223. *ELT Journal*. 66. 214-223. 10.1093/elt/ccr049.
- Slavin, R. E. (1995). *Collaborative Learning theory, research and practice* (2nd ed.). Massachusetts: Macmillan Publishing Company.
- Su, Y, Li, Y., Liang J.C. & Tsai, C.C. (2019) Moving literature circles into wiki-based environment: the role of online self-regulation in EFL learners' attitude toward collaborative learning, *Computer Assisted Language Learning*, 32:5-6, 556-586, DOI: 10.1080/09588221.2018.1527363.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Wilfong, L. G. (2009). Textmasters: bringing literature circles to textbook reading across the curriculum. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 53(2), 164-171. Retrieve from <https://doi.org/10.1598/JAAL.53.2.7>.

การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ
สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Development of Reading Skills with Games and Learning Activities of
Chinese Language for Sakon Nakhon Rajabhat University Students

มินตรา ปริปุณณะ¹

Mintra Paripunna¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีน โดยใช้เกมภาษาจีนประกอบแบบฝึกทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา จากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่เรียนวิชาภาษาจีนในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2563 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) ชุดเกมประกอบกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 3 ชุด 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนโดยการใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้คือร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การทดสอบสมมติฐานใช้ t-test (Dependent samples) ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีน โดยใช้เกมภาษาจีนประกอบแบบฝึกทักษะ จากผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาพบว่า มีผลการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งการนำเกมเข้ามาในการจัดการเรียนการสอน สามารถช่วยส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่จัดการเรียนการสอน โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีน จำนวน 30 คน คะแนนก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.82 คะแนนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (minnielol000@gmail.com)

18.1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.04 และในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน เกณฑ์ผ่านการประเมินของคะแนนความก้าวหน้าเท่ากับ 6 คะแนน เมื่อพิจารณาจากคะแนนความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นรายบุคคลพบว่า นักศึกษาได้คะแนนความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นทุกคน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกม ประกอบแบบฝึกทักษะ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษามีภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.05 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.67 เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกม ประกอบแบบฝึกทักษะแยกเป็นรายข้อ 3 อันดับแรกพบว่า นักศึกษาคิดว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกม ประกอบแบบฝึกทักษะ สามารถนำไปพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนเพื่อการเรียนในครั้งต่อไป อันดับที่ 2 นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันดับที่ 3 นักศึกษาคิดว่าชุดเกม ประกอบแบบฝึกทักษะกระตุ้นทำให้อยากเรียนรู้มากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะการอ่าน, ทักษะการอ่านภาษาจีน, เกมภาษาจีน, แบบฝึกทักษะ

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop activities for learning to read Chinese aloud. 2) to compare the students learning achievement before and after using the learning read Chinese loud activities by using the skills exercise of the students of Sakon Nakhon Rajabhat University 3) to study the problems Obstacles and suggestions from using the learning activities to learn to read Chinese allowed by using the games to accompany the skill exercises of Sakon Nakhon Rajabhat University students The sample group is 2nd-year student, Sakon Nakhon Rajabhat University 30 students were studying Chinese in the second semester of Academic Year 2020. The research instruments were 1) 3 sets of games and skill exercises; 2) a pre-study and post-study achievement test. 3) The satisfaction questionnaire in learning by using games to accompany the skill exercises. The statistics used in the analysis of this research were mean score ($\bar{X}$), standard deviation (S.D), and mean score comparison. The results showed that

1. Developing activities for learning to read Chinese aloud using Chinese games to practice skills From the results of the students' pre- and post-study

results, it was found that have better grades which brings games into teaching management It can help promote and stimulate students' learning to read Chinese aloud as well.

2. Comparison of pre-study and post-study achievements of 30 students who learned to use games to practice reading skills in Chinese had a mean score of 12.16 and a standard deviation of 2.82 points. After school, the mean score was 18.1, the standard deviation was 2.04, and in the measure of achievement, there was a full score of 20. The passing criteria for the progression score were 6 when considering individual achievement scores. Found every student gets an increase in progress.

3. The results of the study of student satisfaction towards teaching and learning management by using games to practice skills. The overall satisfaction of the students was at a very satisfactory level, mean ($\bar{x}$)= 4.05 and standard deviation (S.D) = 0.67 when considering the results of the student satisfaction study in learning management. Teaching by using games to practice skills in the first 3 items, found that Students think that teaching and learning by using games to practice skills. Can be used to develop Chinese reading skills for the next study. Second, students can apply their knowledge to everyday life. Third, students think that the game set to practice skills stimulates them to want to learn more.

Keywords: Reading skills development, Chinese reading skills, Chinese game, Skill exercises

บทนำ

ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากภาษาอังกฤษ การเรียนรู้ภาษาจีนกลางนั้นเทียบเท่ากับการรู้ภาษาที่คนกว่าพันล้านคนทั่วโลกใช้กันอยู่ ส่วนใหญ่มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนประเทศซึ่งมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของโลก ในศตวรรษนี้ภาษาจีนกลางได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จุดเด่นของจีนคือเป็นประเทศ ที่พร้อมจะปรับตัวอยู่ตลอดเวลา จีนมีการสร้างชาตินิยมที่ลึกซึ้งและทำทุกภาคส่วนพร้อมกันโดย การออกไปเผยแพร่วัฒนธรรม สร้างความเป็นจีนทั่วโลก ในปัจจุบันประเทศจีนได้เปิดประเทศมากขึ้นจากเดิมทำให้เกิดการติดต่อสื่อสาร รวมไปถึงการทำธุรกิจข้ามประเทศมากขึ้น และด้วยจำนวน

ประชากรมีจำนวนมากเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก โดยจากสถิติสามารถระบุได้ว่าในปี ค.ศ. 2022 ประเทศจีนมีประชากรโดยเฉลี่ยประมาณ 1.4126 พันล้านคน (xinhua) ทั้งนี้แนวโน้มภาษาจีนมีผู้สนใจมากขึ้นและภาษาจีนจะถูกนำไปใช้แพร่หลายมากขึ้นในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพตามวิชาชีพ การติดต่อสื่อสารในอนาคตหรือเกิดจากความต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมของภาษานั้น ๆ (สรศักดิ์ นิมิตรตันพร, 2556)

ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่ทวีความสำคัญอย่างมากในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากจีนมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจจนก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจ ในทวีปเอเชียส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ หันมาเรียนภาษาจีนกันอย่างกว้างขวาง ประเทศไทยก็เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกได้เห็นและตระหนักถึงความสำคัญที่ปรากฏดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กล่าวว่า “ในสังคมโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ของชุมชนโลก” และความสามารถในการสื่อสารเป็นสาระสำคัญ 1 ใน 5 ประการของการเพิ่มสมรรถนะของผู้เรียน การส่งเสริมและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยเป็นยุทธศาสตร์ในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ต้องการให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารโดยใช้ภาษาในการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ในปี 2558 ประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนซึ่งประกอบด้วยประเทศ กัมพูชา ไทย บรูไนดารุสซาลาม พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว สิงคโปร์ เวียดนาม และอินโดนีเซีย โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความมั่นคงในภูมิภาค ในกรอบนี้ยังได้รวมอีกสามประเทศในทวีปเอเชียเข้ามาด้วยคือประเทศจีน อินเดีย และญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาค นำไปสู่การจัดตั้งชุมชนเอเชียตะวันออก (East Asian Community) ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวกสามเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้บรรลุเป้าหมาย แต่เดิมภาษาที่สองในการสื่อสารระหว่างประเทศคือภาษาอังกฤษปัจจุบันโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาจีนเพราะภาษาจีนเริ่มเข้ามามีบทบาทในประชาคมอาเซียน ภาษาเกาหลี และภาษาญี่ปุ่นก็จะเข้ามามีบทบาทด้วยเช่นกัน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2554)

การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยอย่างเป็นทางการเริ่มต้นเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2535 ตามมติคณะรัฐมนตรี ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี อานันท์ ปันยารชุน โดยกำหนดให้มีการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศในสถานะเดียวกับภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาญี่ปุ่น (ศูนย์จีนศึกษา, สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2551) ถึงแม้ว่าภาษาจีนจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐแต่ก็ยังมีอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนจีนจัดโดยศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสรุปปัญหาไว้ดังนี้ (รณภพมาสันติสุข, 2550) การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยอย่างเป็นทางการเริ่มต้นเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2535 ตามมติคณะรัฐมนตรี ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี อานันท์ ปันยารชุน โดย กำหนดให้มีการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศในสถานะเดียวกับภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาญี่ปุ่น (ศูนย์จีนศึกษา, สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551) ถึงแม้ว่าภาษาจีนจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐแต่ก็ยังมีอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนจีนจัดโดยศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสรุปปัญหาไว้ดังนี้ (รณภพมาสันติสุข, 2550)

1. หลักสูตรการสอนไม่มีความชัดเจน ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนการสอนที่ชัดเจน
2. ขาดครูบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอน
3. ขาดแคลนแบบเรียนและสื่อการสอน
4. นักเรียนไม่มีความตั้งใจเรียนเท่าที่ควร

ทำให้ประสิทธิผลทางการเรียนต่ำ ประกอบกับอักษรจีนเกิดจากการวาดภาพ เป็นอักษรภาพ ลักษณะสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาในการจัดการเรียนการสอนจึงแตกต่างจากการสอนภาษาต่างประเทศที่เป็นภาษาคำสะกด (Jiang, 2008) และเนื่องจากภาษาจีนเป็นอักษรภาพที่มีลักษณะเฉพาะต้องอาศัยการจำ (Kupfer, 2007) ต้องนำมาพิจารณาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการจำอักษรจีนเพื่อการอ่านและเขียนที่ระบุในคู่มือ (Yang, 2007) ซึ่งผู้เรียนภาษาจีนที่มีภูมิหลังทางภาษาเป็นภาษาตัวสะกด (alphabets) จึงมักประสบปัญหาการออกเสียง พัฒนาทักษะการอ่านและเขียนภาษาจีนเพราะต้องจำอักษรจีนให้ได้ก่อนจึงจะสามารถอ่านและเขียนได้ (Guder, 2007) ภาษาจีนแตกต่างจากการสอนภาษาต่างประเทศที่เป็นภาษาตัวสะกดอย่างภาษาไทยหรืออังกฤษจำเป็นจะต้องจำเป็นตัว ๆ ไปและการใช้อักษรภาษาอังกฤษมาแทนการอ่านออกเสียงภาษาจีนซึ่งเรียกว่าระบบสัทอักษรพินอิน จะอ่านออกเสียงไม่เหมือนกับการอ่านตัวอักษรภาษาอังกฤษทำให้นักเรียนเกิดความสับสนในการอ่านภาษาจีนในระบบสัทอักษรพินอินเป็นอันมาก ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเกณฑ์ต่ำจึงเป็นเหตุให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาจีนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการอ่านเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้เพราะการเรียนวิชาต่าง ๆ ทุกระดับต้องอาศัยความสามารถทางการอ่านทั้งสิ้น ทักษะการอ่านเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญและสำคัญอย่างยิ่ง อีกทั้งยังเป็นทักษะที่คงอยู่

กับผู้เรียนนานที่สุดและมีโอกาสได้ใช้มากที่สุดหลังจบการศึกษาแล้ว หรืออาจถือว่าเป็นทักษะเดียวที่อยู่กับผู้เรียนไปตลอดชีวิตในขณะที่ทักษะอื่นมีโอกาสใช้น้อยและอาจลืมไปในที่สุด ซึ่งมีผลให้ทักษะด้านการฟังการพูดและการเขียนดีขึ้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาอื่น ๆ ดีตามไปด้วย การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เกมและแบบฝึกทักษะ เป็นวิธีที่จะสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการอ่านออกเสียงภาษาจีน และในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ยังสอดแทรกการฝึกฝนแบบซ้ำ ๆ เพื่อให้การออกเสียงภาษาจีนถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อ่านออกเสียงภาษาจีน โดยใช้เกมภาษาจีน ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้อ่านออกเสียงภาษาจีน โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา จากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้อ่านออกเสียงภาษาจีน โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วิธีการศึกษา

1. กลุ่มเป้าหมาย
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครที่เรียนวิชาภาษาจีนในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2563 จำนวน 30 คน
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดเกมประกอบกับแบบฝึกทักษะ
  - 2.2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน เรื่องทักษะการอ่านออกเสียงภาษาจีน
3. เครื่องมือในการวิจัย
  - 3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เกม จำนวน 3 เกม คือ เกมวงล้อคำศัพท์ครอบครัวยกับแบบฝึกทักษะ, เกมวงล้อคำศัพท์อาชีพกับแบบฝึกทักษะ, เกมใบ้คำจากบัตรคำกับแบบฝึกทักษะ

3.2 แบบฝึกทักษะด้านการอ่านออกเสียงภาษาจีนจำนวน 3 ชุด โดยแบ่งเป็นแบบฝึกทักษะชุดที่ 1 เกมวงล้อคำศัพท์ครอบครัว แบบฝึกทักษะชุดที่ 2 เกมวงล้อคำศัพท์อาชีพ แบบฝึกทักษะชุดที่ 3 เกมใบคำจากบัตรคำ

3.3 แบบวัดความสามารถด้านการอ่านออกเสียงภาษาจีน ซึ่งจะใช้วัดก่อนและหลังการเรียน จำนวน 20 ข้อ

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจ

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานใช้ t-test (Dependent samples)

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีน โดยใช้เกมภาษาจีน ประกอบแบบฝึกทักษะ จากผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาพบว่า มีผลการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งการนำเกมเข้ามาในการจัดการเรียนการสอน สามารถช่วยส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนจากการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ ที่เรียนรายวิชาภาษาจีน ในเทอม 2 ปีการศึกษา 2563

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกม ประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีน ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะมาช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสนใจและได้สนุกกับเกมพร้อมทั้งยังได้ฝึกทักษะการอ่านภาษาจีน ผู้วิจัยได้จัดทำทดสอบก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 1 ชุด เป็นแบบทดสอบปรนัย จำนวน 20 ข้อ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน

นักศึกษาลำดับที่	ผลคะแนนสอบ		ความก้าวหน้า
	ก่อนเรียน (20)	หลังเรียน (20)	
1.	11	18	+7
2.	14	20	+6
3.	10	16	+6

4.	12	19	+7
5.	11	19	+8
6.	15	20	+5
7.	15	20	+5
8.	13	20	+7
9.	11	16	+5
10.	8	15	+7
11.	14	20	+6
12.	16	20	+4
13.	12	18	+6
14.	10	16	+6
15.	11	19	+8
16.	9	17	+8
17.	17	20	+3
18.	15	20	+5
19.	12	19	+7
20.	7	15	+8
21.	14	19	+5
22.	11	18	+7
23.	8	12	+4
24.	12	18	+6
25.	16	20	+4
26.	18	20	+2
27.	14	19	+5
28.	10	16	+6
29.	9	16	+7
30.	10	18	+8
คะแนนรวม	365	543	
ค่าเฉลี่ย	12.16	18.1	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2.82	2.04	

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีน จำนวน 30 คน คะแนนก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.82 คะแนนหลังเรียนมี

คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.04 และในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน เกณฑ์ผ่านการประเมินของคะแนนความก้าวหน้าเท่ากับ 6 คะแนน เมื่อพิจารณาจากคะแนนความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นรายบุคคลพบว่า นักศึกษาได้คะแนนความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นทุกคน

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ ที่เรียนรายวิชาภาษาจีน ในเทอม 2 ปีการศึกษา 2563 แบบสำรวจความพึงพอใจมีทั้งหมด 15 ข้อ ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา

ตารางที่ 2 : ผลความพึงพอใจของนักศึกษา

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลความพึงพอใจ		แปลความหมาย	ลำดับที่
		$\bar{x}$	S.D.		
1	ชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะง่ายต่อความเข้าใจ	3.73	0.63	ปานกลาง	15
2	ชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะเรียงลำดับเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม	3.83	0.64	ปานกลาง	13
3	ชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับระดับผู้เรียน	3.90	0.80	ปานกลาง	11
4	ชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะมีจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน	4.03	0.66	มาก	9
5	กิจกรรมชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3.91	0.60	ปานกลาง	10
6	กิจกรรมชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะมีการจัดในเวลาที่เหมาะสม	4.06	0.73	มาก	8
7	ชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.86	0.86	ปานกลาง	12
8	กิจกรรมชุดเกมประกอบแบบฝึก	4.13	0.68	มาก	7

	ทักษะการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ				
9	ชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะมีความหลากหลาย ไม่น่าเบื่อ	4.20	0.80	มาก	5
10	ชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาจีนให้ดีขึ้น	3.80	0.48	ปานกลาง	14
11	ชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะกระตุ้นทำให้อยากเรียนรู้มากขึ้น	4.31	0.75	มาก	2
12	กิจกรรมชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะสร้างแรงจูงใจในการอ่านต่อยอด	4.16	0.74	มาก	6
13	นักศึกษาสามารถนำไปพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนเพื่อการเรียนในครั้งต่อไป	4.33	0.47	มาก	1
14	นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.30	0.74	มาก	3
15	นักศึกษาสามารถนำไปพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนเพื่อการเรียนในครั้งต่อไปอาจารย์ให้คำแนะนำ ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม	4.21	0.47	มาก	4
ผลรวม		4.05	0.67		

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ ค่าเฉลี่ยในข้อ ความพึงพอใจของนักศึกษามีภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะแยกเป็นรายข้อ 3 อันดับแรกพบว่า นักศึกษาคิดว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ สามารถนำไปพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนเพื่อการเรียนในครั้งต่อไป อันดับที่ 2 นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันดับที่ 3 นักศึกษาคิดว่าชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะกระตุ้นทำให้อยากเรียนรู้มากขึ้นและ 3 อันดับสุดท้าย นักศึกษาเห็นว่าชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะยังต้องปรับปรุงให้ถึงความเข้าใจและยังเห็นว่าชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะยังต้องปรับเรื่องการเรียงลำดับเนื้อหาให้เหมาะสม

รวมถึงการใช้ชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะยังต้องปรับปรุงในส่วนของการส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาจีนให้ดีขึ้น

สรุปผล

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีน โดยใช้เกมภาษาจีนประกอบแบบฝึกทักษะ จากผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาพบว่า มีผลการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งการนำเกมเข้ามาในการจัดการเรียนการสอน สามารถช่วยส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีน จำนวน 30 คน คะแนนก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.82 คะแนนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.04 และในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน เกณฑ์ผ่านการประเมินของคะแนนความก้าวหน้าเท่ากับ 6 คะแนน เมื่อพิจารณาจากคะแนนความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นรายบุคคลพบว่า นักศึกษาได้คะแนนความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นทุกคน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษามีภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.05 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.67 เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะแยกเป็นรายข้อ 3 อันดับแรกพบว่า นักศึกษาคิดว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ สามารถนำไปพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนเพื่อการเรียนในครั้งต่อไป อันดับที่ 2 นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันดับที่ 3 นักศึกษาคิดว่าชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะกระตุ้นทำให้อยากเรียนรู้มากขึ้นและ 3 อันดับสุดท้าย นักศึกษาเห็นว่าชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะยังต้องปรับปรุงให้ง่ายต่อความเข้าใจและยังเห็นว่าชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะยังต้องปรับเรื่องการเรียงลำดับเนื้อหาให้เหมาะสม รวมถึงการใช้ชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะยังต้องปรับปรุงในส่วนของการส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาจีนให้ดีขึ้น

การอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีน การใช้เกมภาษาจีนเข้ามาเป็น

ส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมการเรียนและมีความสนใจเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก

2. จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีน จำนวน 30 คน คะแนนก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.82 คะแนนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.04 และในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน เกณฑ์ผ่านการประเมินของคะแนนความก้าวหน้าเท่ากับ 6 คะแนน คะแนนดังกล่าวข้างต้นพบว่านักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย มีความรู้ทางด้านภาษาจีนในระดับปานกลางถึงดี มีความเหมาะสมที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่จะส่งเสริมให้งานวิจัยการใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะนี้ มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากการใช้เครื่องมือในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องคัดเลือกนักศึกษาที่มีพื้นฐานและมีความสนใจใฝ่รู้ จึงจะสามารถทำให้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาจีนได้อย่างดีเยี่ยม

3. จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษามีภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะแยกเป็นรายชื่อ 3 อันดับแรกพบว่า นักศึกษาคิดว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ สามารถนำไปพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนเพื่อการเรียนในครั้งต่อไป อันดับที่ 2 นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันดับที่ 3 นักศึกษาคิดว่าชุดเกมประกอบแบบฝึกทักษะกระตุ้นทำให้อยากเรียนรู้มากขึ้น จาก 3 อันดับนี้จะแสดงให้เห็นว่าหลังจากการใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะมาประกอบการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักศึกษามีพัฒนาการในด้านทักษะการอ่านภาษาจีน สามารถนำไปใช้ได้จริงในการเรียนครั้งต่อไปและนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่ออาจารย์สอนภาษาจีนและสถาบันที่เปิดสอนภาษาจีน

ผลการศึกษานี้สามารถให้ข้อเสนอแนะต่ออาจารย์สอนภาษาจีนได้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีน สามารถพัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพอย่างมาก ทำให้นักศึกษามีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ กระตุ้นให้กล้าที่จะอ่านออกเสียง การใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะเข้ามาเป็นหนึ่งในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้เกิด

ความหลากหลาย น่าสนใจและทำให้ภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาที่มีความยากต่อการอ่านและจดจำมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยในอนาคต

การทำวิจัยโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีน สามารถนำเอาเทคนิคนี้ไปใช้ในผู้เริ่มต้นเรียนภาษาจีนและผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานภาษาจีน หรือผู้ที่มีความคิดด้านลบในภาษาจีน เนื่องจากเกมที่ใช้สามารถปรับประยุกต์ให้ง่ายขึ้นและอาจใส่คำแปลภาษาไทยลงไปเพื่อความสนุก น่าสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้งนี้สามารถศึกษาเพื่อดูผลว่าในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันจะมีผลการศึกษาที่แตกต่างออกไปอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ทับสีรัก, สุรกันต์ จังหาร, ประสพสุข ฤทธิเดช. (2563). *การพัฒนาการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, น. 1-10.
- ดาวชยศ ปัญญาสุรยุธ. (2558). *การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประกอบเกมของชุมชนภาษาจีนโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), น. 60 – 70.
- นภาพร บำรุงศิลป์. (2560). *การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บุษริย์ ฤกษ์เมือง. (2552). *การใช้เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4* โรงเรียนบูรารักษ์. สมุทรปราการ, น. 7-36
- ภัทราพร โชคไพบุลย์, สุธินี วงศ์วัฒนกุล, Xu Jinmei. (2560). *การพัฒนาทักษะการออกเสียงลัทอักษรภาษาจีนกลาง*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.
- รัตนา แสงแก่นเพชร. (2543). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดกาฬสินธุ์*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.บริหารการศึกษา มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (2550). *รูปแบบการพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนของนักเรียนโรงเรียนบางกะปิ*. กรุงเทพฯ:โรงเรียนบางกะปิ.

- อภิญา สีสมา. (2562). การพัฒนาแบบชุดฝึกทักษะการฟัง-พูดภาษาจีนเพื่อการศึกษาย่าง
ยั่งยืน.สกลนคร : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อาภาภรณ์ ดิษฐเล็ก. (2554). การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ในแบบเรียนวิชา
ภาษาไทยของนักเรียนชาวจีน:กรณีศึกษานักเรียนวิทยาลัยการท่องเที่ยวและการอาชีพ
มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน. (1)1-6

การศึกษาแชทบอทที่พัฒนาตนเองเพื่อฝึกการสนทนาภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน:
จากการพัฒนาถึงการประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือเสริม

A Study of Self-Developed Chatbot for Practicing Basic Japanese
Conversations: From Development to Application as An
auxiliary Tool

ฮิเดยูกิ ซูซูกิ¹

Hideyuki Suzuki¹

บทคัดย่อ

ปัจจุบันนี้แชทบอทมีการใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ มากมาย รวมถึงเครื่องมือช่วยเหลือในอุปกรณ์ดิจิทัลและการอำนวยความสะดวกในการบริการลูกค้า ตลอดจนเครื่องมือสื่อสารเพื่อการศึกษา เอกสารนี้อธิบายวัตถุประสงค์และขั้นตอนการพัฒนาแชทบอทที่สร้างขึ้นเองซึ่งใช้งานง่ายสำหรับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นโดยใช้เครื่องมือสร้างแชทบอทฟรี “Google Dialogflow” LINE Messaging API และ LINE นอกจากนี้ เอกสารนี้กล่าวถึงผลการใช้แชทบอทเป็นเครื่องมือช่วยโดยผู้เรียนระดับต้น 62 คนในชั้นเรียนภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยไทยแห่งหนึ่ง ข้อมูลที่เก็บมาจากผู้เข้าร่วมผ่านแบบสอบถามและการทดสอบก่อนและหลังการใช้แชทบอทเพื่อระบุแนวโน้มการรับรู้และการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร ในตอนท้ายของเอกสารนี้ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับแชทบอทที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเองและข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาแชทบอท

คำสำคัญ: แชทบอท, การฝึกภาษาญี่ปุ่นพื้นฐาน, การประยุกต์ใช้แชทบอท

Abstract

Chatbots are nowadays widely utilized for many different purposes, including an assisting tool in digital devices and facilitation in customer services, as well as an effective communication tool in education fields. This paper explains the objectives and procedure for the development of an easy-to-use self-developed chatbot dedicated to the beginner-level learners of the Japanese

---

¹ E mail : suzukih@sau.ac.th

languages using free chatbot creation tools “Google Dialogflow”, LINE Messaging API and LINE. This paper also describes the outcome of using the chatbot by 62 beginner-level learners in Japanese language classes of a Thai university as an auxiliary tool. The data collected from the subjects through a questionnaire and a pre-test and a post-test were analyzed to identify their cognitive tendencies and improvement in the communication competence. Furthermore, problems with the self-developed chatbot and suggestions for further development were discussed at the end of the paper.

Keywords: chatbot, learning of basic Japanese, application of chatbot

บทนำ

เป็นเวลากว่าสองปีแล้วที่การระบาดของโรคโควิด (COVID-19) ในขณะนี้ผู้คนยังคงมีความทุกข์ยากภายใต้การแพร่ระบาด แนวคิด “New Normal” ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในทุกมุมของสังคมทั่วโลก สถาบันการศึกษาก็มีแนวคิดที่สอดคล้องไปในทางเดียวกัน การระบาดของโรคโควิด ส่งผลกระทบต่อสถาบันการศึกษาทุกระดับ เนื่องจากนักเรียนถูกบังคับให้อยู่บ้านและเรียนออนไลน์ ยกเลิกกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และที่สำคัญกว่านั้นคือ ตัดปฏิสัมพันธ์ในชีวิตจริงกับครูและเพื่อนร่วมชั้นที่โรงเรียน ซึ่งเป็นการลดคุณค่าการดำเนินชีวิตในโรงเรียนอย่างมาก แม้ว่ากาการระบาดของโรค COVID-19 จะค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นโรคระบาดประจำถิ่นในประเทศไทย แต่เรายังคาดเดาไม่ได้ว่าระบบการศึกษาจะกลับมาเป็นแบบยุคก่อนการระบาดของโควิด จะยังคงเหมือนอยู่ภายใต้การแพร่ระบาดในปัจจุบัน หรือพัฒนาต่อไปตามระบบการศึกษา “Next Normal” เนื่องจากสถานการณ์การระบาดยังผันผวน ในขณะเดียวกัน คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ชี้ให้เห็นแนวคิดหลัก 9 ประการที่จะพัฒนาการศึกษาในโลกหลังยุคโควิด ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ “สร้างเทคโนโลยีโอเพนซอร์ส (open source) และฟรีแวร์ (freeware) สำหรับครูและนักเรียน”(UNESCO 2020) ข้อเสนอแนะนี้บอกเป็นนัยว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในการศึกษา ยังคงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาในอนาคต ไม่ว่าจะระบบการศึกษาจะเป็นอย่างไรในยุคหลังยุคโควิด ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สถาบันการศึกษาของไทยได้นำ ICT ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษา ตั้งแต่เครื่องมือ ICT ที่ใช้บนพีซี แท็บเล็ตพีซี และสมาร์ทโฟนสำหรับการเรียนออนไลน์ ไปจนถึงเทคโนโลยีที่กำลังเฟื่องฟูอยู่ เช่น การศึกษาอัจฉริยะที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ แชนบอทเป็นหนึ่งในเครื่องมือ ICT ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งในปัจจุบันนี้ดึงดูดความสนใจมาจากนักวิจัยในด้านการศึกษาภาษา (Fryer et al 2002, Haristiani 2019, Jia 2009) “แชทบอท (chatbot)” เป็นคำ

ที่รวม "แชท (chat)" และ "บอท (bot)" ซึ่งหมายถึง "โปรแกรมสนทนาอัตโนมัติ" นับตั้งแต่การพัฒนาแชทบอทตัวแรก "Eliza" ในปี 2509 (Weizenbaum 1966) แชทบอทได้พัฒนาไปพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และในปัจจุบันนี้ได้มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายในบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น LINE และ Facebook รวมถึงอุปกรณ์ดิจิทัลส่วนบุคคลด้วยฟังก์ชันรู้จำเสียงพูด เช่น Siri จาก Apple Cortana จาก Microsoft และ Alexa จาก Amazon ในส่วนการใช้แชทบอทเพื่อการเรียนรู้ภาษา Fryer และ Carpenter (2006) ได้กล่าวถึงประโยชน์หลายประการจากการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนภาษาต่างประเทศโดยใช้แชทบอท เช่น ทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้นในการพูดคุยกับคอมพิวเตอร์มากกว่าการพูดคุยกับบุคคล ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการฟังและการอ่านขึ้นด้วยความและคำพูดที่สังเคราะห์ และทำให้มีโอกาสใช้โครงสร้างภาษาและคำศัพท์หลากหลายซึ่งโดยปกติจะไม่มีโอกาสใช้ งานวิจัยก่อนหน้านี้หลากหลายก็ได้พิสูจน์ถึงประโยชน์ของแชทบอทสำหรับการพัฒนาความสามารถทางภาษาต่างประเทศ (Fryer & Carpenter 2019; Goda et al 2014; Haristiani, 2019; Jia 2009) ในขณะเดียวกัน แชทบอทที่ใช้ได้ในการเรียนภาษาในปัจจุบันนี้คือแชทบอทสำหรับการเรียนภาษาอังกฤษโดยมาก (Smutny & Schreiberova, 2020) แชทบอทสำหรับการเรียนภาษาญี่ปุ่นก็มีบ้าง แต่ไม่เหมาะสำหรับผู้เรียนระดับต้น เนื่องจากแชทบอทเหล่านี้มีตัวอักษรคันจิ (กล่าวคือ ตัวอักษรภาษาจีนที่ใช้ในภาษาญี่ปุ่น) ที่ไม่เคยเรียนหลายตัว มีโครงสร้างประโยคและคำศัพท์ที่ไม่เคยเรียนในห้องเรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนอ่านบทสนทนายาก โดยคำนึงถึงสถานการณ์ดังกล่าว ผู้เขียนจึงเริ่มพัฒนาแชทบอทด้วยตนเองโดยใช้ Google Dialogflow LINE และ LINE Messaging API เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพในการฝึกไวยากรณ์และคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐานผ่านบทสนทนาที่เป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐานในชั้นเรียนที่ผู้เขียนมีส่วนร่วมเป็นผู้สอน

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายวิธีการพัฒนาแชทบอทและผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมจากผู้เรียนเป้าหมายที่ใช้แชทบอทจริง เพื่อเปิดเผยผลประโยชน์และประสิทธิภาพการใช้แชทบอทในการเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น นอกจากนี้ กล่าวถึงปัญหาของแชทบอทนี้และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาแชทบอทมากขึ้น

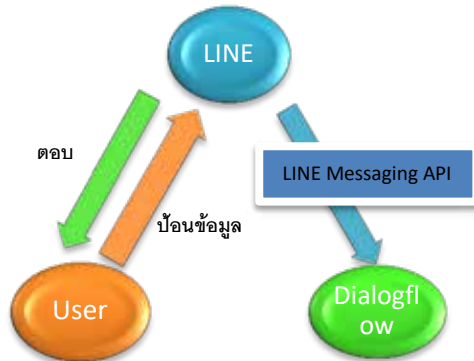
วิธีการศึกษา

1. วิธีสร้างแชทบอท

ในการสร้างแชทบอทในโครงการวิจัยนี้ Line ได้รับเลือกให้เป็นแอปพลิเคชันโซเชียลมีเดีย Line Messaging API เป็นเว็บไซต์อินเทอร์เฟซสำหรับการพัฒนาแชทบอท และ Google

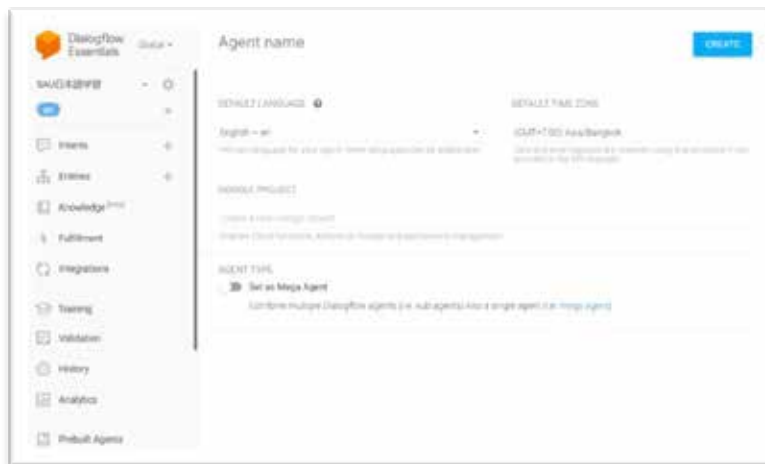
Dialogflow เป็นแพลตฟอร์มการประมวลผลภาษาธรรมชาติ (NLP) LINE เป็นแอปพลิเคชันส่งข้อความผ่านมือถือสำหรับแลกเปลี่ยนข้อความ รูปภาพ วิดีโอ และข้อมูลประเภทอื่น ๆ เชิงโต้ตอบ แอปพลิเคชันนี้ใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากข้อมูลของ The Nation (2021) มีผู้ใช้ LINE มากกว่า 50 ล้านคนในประเทศไทย ณ เดือนกันยายน 2564 ซึ่งทำให้แอปพลิเคชันนี้ครองตำแหน่งแอปพลิเคชันมือถือชั้นนำ ผลแบบสอบถามในงานวิจัยนี้ยังพิสูจน์ด้วยว่า LINE ได้รับความนิยมอย่างล้นหลาม เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ทุกคนเป็นผู้ใช้ LINE และเกือบทุกคนใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารทุกวัน Line Messaging API ซึ่งเป็นฟังก์ชันเสริมทางการของ LINE คือ API (Application Programming Interface) ซึ่งทำให้การสื่อสารแบบสองทางกับผู้ใช้ได้ผ่านบัญชี LINE โดยใช้ Messaging API สามารถสร้างอินเทอร์เฟซสำหรับการสื่อสารกับแชทบอทที่ฝังอยู่ใน LINE เพื่อให้ผู้ใช้เฉพาะแลกเปลี่ยนข้อความกับแชทบอทในขณะเดียวกัน Google Dialogflow เป็นหนึ่งในบริการต่าง ๆ ของ Google ซึ่งเป็นยักษ์ใหญ่ด้านเทคโนโลยีของสหรัฐฯ Google Dialogflow เป็นแพลตฟอร์มที่ประมวลผลภาษาธรรมชาติที่ใช้ในการออกแบบสถานการณ์การสนทนาและทำให้รวมเข้ากับแอปพลิเคชันอุปกรณ์ หรือแชทบอท Google Dialogflow มีระบบสำหรับสร้างสถานการณ์จำลอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นกฎของการตอบสนอง พร้อมกับฟังก์ชันสำหรับการตอบกลับอย่างมีประสิทธิภาพสูงโดยการจดจำนิพจน์ที่คลุมเครือได้ด้วยแผนภาพแนวคิดของแชทบอทที่ประกอบด้วยสามองค์ประกอบนี้ดังแสดงในรูปที่ 1 ขั้นตอนสำหรับการออกแบบการสนทนาบน Dialogflow มีดังนี้

1. สร้างหน่วยที่เรียกว่า "Agent"
2. สร้างหน่วยย่อยที่เรียกว่า "Intent" สำหรับแต่ละฉากการสนทนา และสร้างรายการคำถามและคำตอบที่สอดคล้องกับ Intent ที่เกี่ยวข้อง
3. ทดสอบว่าระบบที่พัฒนาแล้วสามารถตอบคำถามที่คาดหวังได้อย่างแม่นยำหรือไม่
4. สร้าง "Entity" ซึ่งปรับปรุงความแตกต่างในด้านถ้อยคำ เช่น ศัพท์เฉพาะและภาษาถิ่น และทดสอบระบบเพิ่มเติมเพื่อให้แชทบอทเข้าใจความแตกต่างนั้นได้อย่างถูกต้อง

ภาพที่ 1 แผนภาพแนวคิดของแชทบอทในโครงการวิจัยนี้

กระบวนการพัฒนาเริ่มจากการเปิดและสร้าง Agent (รูปที่ 2) ฟังก์ชันนี้ใช้สำหรับเลือกภาษา เขตเวลา และประเภทของ Agent ใน Dialogflow Agent ซึ่งเป็นหน่วยสำหรับการใช้ Dialogflow อนุญาตให้ผู้ใช้ใช้โครงการตามเขตเวลา ภาษา ฯลฯ ที่กำหนด ในแชทบอทของโครงการนี้ ภาษาญี่ปุ่นถูกเลือกเป็นภาษาที่ใช้ใน Agent

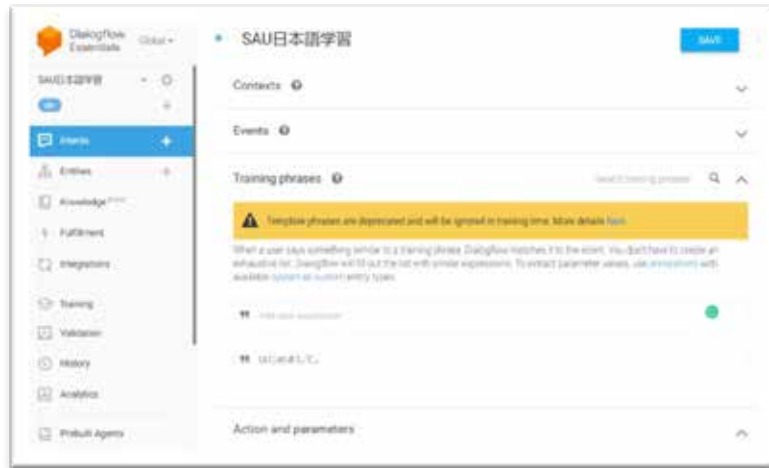

ภาพที่ 2 Agent

ขั้นตอนต่อไปคือการสร้าง Intent (รูปที่ 3) ซึ่งเป็นหน่วยของฉากรสนทนา เช่น ฉากในสถานการณ์ที่พบกับคนอื่น นอกจากการสร้างการสนทนาตามใจชอบ Intent มีฟังก์ชัน Default Welcome Intent หรือ Default Fallback Intent Default Welcome Intent แสดงข้อความสำหรับการทักทายที่ถูกกำหนดไว้ในแชทบอท ส่วน Default Fallback Intent แสดง

ข้อความที่ปรากฏออกมาเมื่อแชทบอทไม่เข้าใจว่าตอบสนองอย่างไร Intent สามารถพัฒนาได้โดยป้อนคำถามใน "Training phrases" และคำตอบโดยประมาณใน "Responses" คำถามและคำตอบเหล่านี้ควรได้รับการทดสอบเพื่อตรวจสอบว่าต่อคำใดที่ป้อนในแชทบอทจะเชื่อมโยงกับคำตอบที่ขึ้นมาโดยการวิเคราะห์ภาษาธรรมชาติหรือไม่

ภาพที่ 3 Intent

กระบวนการหลังการสร้าง Intent คือการสร้าง "Entity" (รูปที่ 4) Entity ใช้เพื่อบันทึกความแตกต่างในถ้อยคำ เช่น ความแตกต่างในการแสดงออกทางภาษา เช่น ความแตกต่างระหว่างภาษาเขียนและภาษาพูด ตัวอย่างเช่น "I am" และ "I'm" จะถือเป็นคำเดียวกันโดยบันทึกคำเหล่านี้ในหมวดหมู่เดียวกัน

ภาพที่ 4. Entity

การสนทนาที่ออกแบบใน Google Dialogflow โดยทำตามขั้นตอนข้างต้นดังกล่าวถูกนำเข้าไปยัง LINE โดยอัตโนมัติโดยตั้งค่าโครงการใน Dialogflow ให้ประสานกันกับ LINE Messaging API โดยอัตโนมัติ จากนั้นผู้ดูแลระบบแชร์ลิงก์ไปยังแชทบอทที่ชื่อ “SAU Nihongo Bot” กับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ โดยเพิ่มหน่วยแชทบอทในบัญชี LINE ของตัวเอง ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะสามารถใช้แชทบอทได้ ดังแสดงในรูปที่ 5

ภาพที่ 5 อินเทอร์เฟซของแชทบอท

2. วิธีการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามถูกสร้างขึ้นเพื่อดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสามประการ ได้แก่ (1) ความเหมาะสมของแชทบอทสำหรับการเรียนด้วยตัวเอง ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ (2) เนื้อหาการสนทนาในแชทบอท ซึ่งประกอบด้วย 10 คำถาม และ (3) ฟังก์ชันของแชทบอท ซึ่งประกอบด้วย 10 คำถาม ทั้งหมด 25 คำถาม คำถามทั้งหมดถูกจัดเรียงเพื่อให้ผู้ตอบสามารถตอบได้อย่างง่ายดายโดยเลือกข้อใดข้อหนึ่งจากห้าข้อในระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้แก่ 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) 4 (เห็นด้วย) 3 (พอใช้) 2 (ไม่เห็นด้วย) และ 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) วิเคราะห์ผลลัพธ์ของแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนาที่แสดงคะแนนเฉลี่ยและเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่เลือก 5 และ 4 เพื่อระบุแนวโน้มความคิดเห็นของผู้ใช้ ยิ่งคะแนนเฉลี่ยและเปอร์เซ็นต์สูงเท่าใด ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้แชทบอทก็จะยิ่งดีขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ จัดการข้อสอบ

ข้อเขียนอย่างง่ายที่ประกอบด้วยคำถามสืบข้อเกี่ยวกับการสนทนาซึ่งใช้คำและวลีที่ถูกกำหนดนั้น เป็นข้อสอบก่อน (pre-test) และ ข้อสอบหลัง (post-test) การทดสอบทั้งสองแบบมีคำถามเหมือนกันเพื่อวัดความสามารถของผู้ใช้อินเป็นผลมาจากการใช้แพลตฟอร์มโซเชียลของงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยนักศึกษามหาวิทยาลัยไทยแห่งหนึ่ง 62 คนที่เรียนภาษาญี่ปุ่นซึ่งอยู่ในชั้นเรียนปี 1 และปี 2 นักศึกษาเหล่านี้ได้รับเลือกเนื่องจากแพลตฟอร์มในโครงการวิจัยนี้ถูกออกแบบให้เหมาะกับผู้เรียนระดับต้นซึ่งรู้วลีและคำศัพท์จำนวนไม่มาก ในวันปฐมนิเทศ ให้ผู้เข้าร่วมทำแบบทดสอบก่อนและเพิ่ม “SAU Nihongo bot” ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ผู้เขียนสร้างขึ้นในบัญชี LINE ของตัวเอง และฝึกสนทนาเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นเวลาประมาณ 10-20 นาทีทุกวันในหนึ่งสัปดาห์ ในตอนท้าย ให้ผู้เข้าร่วมกรอกแบบสอบถามและทำแบบทดสอบหลัง ซึ่งรวมทั้งหมดใช้เวลาทั้งหมดประมาณ 20 นาที

ผลการศึกษา

ข้อมูลที่รวบรวมจากผู้เข้าร่วม 62 คนที่ฝึกฝนการสนทนาเป็นลายลักษณ์อักษรกับแพลตฟอร์มถูกประมวลผลเพื่อค้นหาคะแนนเฉลี่ยและเปอร์เซ็นต์ของรายการแต่ละข้อ ผลลัพธ์ของรายการในหมวด “ความเหมาะสมของแพลตฟอร์มสำหรับการเรียนด้วยตัวเอง” แสดงไว้ในตารางที่ 1 ผลปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมให้การตอบสนองเชิงบวกต่อประโยชน์ของแพลตฟอร์มในการเรียนด้วยตัวเอง (ค่าเฉลี่ย: 3.94; 79%) เนื่องจากคำตอบในหมวดนี้มีคะแนนสูงโดยมาก “แพลตฟอร์มเหมาะสำหรับการเรียนที่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.31; 86%)” มีคะแนนสูงสุดในหมวดหมู่นี้ตามด้วย “แพลตฟอร์มเหมาะเป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนการเรียนด้วยตัวเองในห้องเรียน (ค่าเฉลี่ย 4.24; 84%)”, “แพลตฟอร์มเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สนุกสนานด้วยตัวเอง (ค่าเฉลี่ย: 4.13; 83%)” และ “ฉันไม่ต้องการสนับสนุนทางเทคนิคใด ๆ ในขณะที่ใช้แพลตฟอร์ม (ค่าเฉลี่ย: 3.78; 76%)” ในขณะเดียวกัน “ฉันไม่ต้องการสนับสนุนจากผู้สอน (ค่าเฉลี่ย: 3.24; 65%)” มีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างน้อยกว่ารายการอื่น

ตารางที่ 1 : ความเหมาะสมของแบบขอทสำหรับการเรียนด้วยตัวเอง

คำถาม	ค่าเฉลี่ย	%	SD
1. แบบขอทเหมาะสำหรับการเรียนที่บ้าน	4.31	86	0.64
2. แบบขอทเหมาะเป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนการเรียนด้วยตัวเองในห้องเรียน	4.24	84	0.67
3. แบบขอทเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สนุกสนานด้วยตัวเอง	4.13	83	0.73
4. ฉันไม่ต้องมีการสนับสนุนทางเทคนิคใด ๆ ในขณะที่ใช้แบบขอท	3.78	76	0.95
5. ฉันไม่ต้องมีการสนับสนุนจากผู้สอน	3.24	65	1.02
รวม	3.94	79	0.88

คำตอบในหมวดหมู่ "เนื้อหาการสนทนาในแบบขอท" ก็เป็นไปในเชิงบวกโดยรวมเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย: 3.61; 72 %) ตามที่ระบุไว้ในตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาความเข้าใจของผู้ใช้เกี่ยวกับเนื้อหาของการสนทนาในแบบขอท "สามารถเข้าใจคำและวลีได้ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย: 4.21; 84%)” มีคะแนนสูงสุดในหมวดหมู่นี้ ตามด้วย “ฉันสามารถสนทนาได้อย่างถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย: 4.03 ; 81%)”, “ฉันเข้าใจคำและวลีภาษาญี่ปุ่นมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย: 3.96; 79%)” และ “ฉันสามารถอ่านตัวอักษรในข้อความได้ (ค่าเฉลี่ย: 3.79; 76%) สำหรับปัจจัยอื่น ๆ “การสนทนาง่ายพอที่จะจัดการตัวเอง (ค่าเฉลี่ย: 4.21; 84%)” และ “ระดับการสนทนาเพียงพอสำหรับผู้ใช้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย: 4.11; 82%)” ก็อยู่ในระดับสูง “ฉันสามารถพัฒนาทักษะการพิมพ์ดีดของฉันได้ (ค่าเฉลี่ย: 3.42; 68%)” และ “เนื้อหาที่มีประโยชน์สำหรับการเรียนรู้ไวยากรณ์ (ค่าเฉลี่ย: 3.37; 67%)” ก็เป็นที่ยอมรับเชิงบวกเช่นกัน แต่ “ฉันสามารถพัฒนาทักษะการสนทนาของฉันได้ (ค่าเฉลี่ย: 2.58; 52%)” และ “เนื้อหาในแบบขอทเพียงพอสำหรับการเรียนต่อไปในอนาคต (ค่าเฉลี่ย: 2.37; 47%)” ไม่ได้ได้รับการยอมรับในเชิงบวกเท่ากับรายการอื่น ๆ

ตารางที่ 2 : เนื้อหาการสนทนาในแชทบอท

คำถาม	ค่าเฉลี่ย	%	SD
1. สามารถเข้าใจคำและวลีได้ชัดเจน	4.21	84	0.63
2. การสนทนาง่ายพอที่จะจัดการตัวเอง	4.21	84	0.70
3. ระดับการสนทนาเพียงพอสำหรับผู้ใช้เป้าหมาย	4.11	82	0.75
4. ฉันสามารถสนทนาได้อย่างถูกต้อง	4.03	81	0.68
5. ฉันเข้าใจคำและวลีภาษาญี่ปุ่นมากขึ้น	3.96	79	0.81
6. สามารถอ่านตัวอักษรในข้อความได้	3.79	76	0.91
7. ฉันสามารถพัฒนาทักษะการพิมพ์ดีดของฉันได้	3.42	68	0.84
คำถาม	ค่าเฉลี่ย	%	
8. เนื้อหามีประโยชน์สำหรับการเรียนรู้ไวยากรณ์	3.37	67	0.90
9. ฉันสามารถพัฒนาทักษะการสนทนาของฉันได้	2.58	52	0.82
10. เนื้อหาในแชทบอทเพียงพอสำหรับการเรียนต่อไปในอนาคต	2.37	47	0.71
รวม	3.61	72	0.86

คำตอบในหมวดหมู่ “ฟังก์ชันของแชทบอท” ค่อนข้างเชิงบวก (ค่าเฉลี่ย: 3.12; 63 %) ดังที่แสดงในตารางที่ 3 แต่คะแนนเฉลี่ยโดยรวมในหมวดหมู่นี้ต่ำกว่าในหมวดหมู่อื่น ๆ เมื่อพิจารณารายการในหมวดหมู่นี้อย่างละเอียดถี่ถ้วน “แชทบอทเป็นมิตรกับผู้ใช้และใช้งานง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.18; 84 %)” มีคะแนนสูงสุด ตามด้วย “แชทบอทน่าสนใจกว่าแบบฝึกหัดทั่วไป (เช่น หนังสือแบบฝึกหัด) (ค่าเฉลี่ย: 4.00 ; 80%)” “ความเร็วในการทำงานของแชทบอทนั้นสูงเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย: 3.86; 78%)” “สามารถเข้าถึงแชทบอทได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย: 3.65; 73%)” “การเรียนรู้ผ่านแชทบอทเป็นเรื่องสนุกและเข้าใจ (ค่าเฉลี่ย: 3.49; 70%)” “แชทบอทมีความน่าสนใจพอ ๆ กับแอปพลิเคชันการเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีใน LINE (ค่าเฉลี่ย: 3.26; 65%)” ในขณะที่เดียวกันปัจจัยอื่น ๆ เช่น “ฉันจะฝึกซ้ำกับแชทบอท (ค่าเฉลี่ย: 2.19; 44%)” “แชทบอทมีฟังก์ชันเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย: 2.05; 41%)” และ “แชทบอทมีการออกแบบที่ดี (ค่าเฉลี่ย: 1.04; 21%)” ค่อนข้างเป็นที่ยอมรับในเชิงลบ

ตารางที่ 3 : ฟังก์ชันของแชทบอท

คำถาม	ค่าเฉลี่ย	%	SD
1. แชทบอทเป็นมิตรกับผู้ใช้และใช้งานง่าย	4.18	84	0.59
2. แชทบอทน่าสนใจกว่าแบบฝึกหัดทั่วไป (เช่น หนังสือแบบฝึกหัด)	4.00	80	0.70
3. ความเร็วในการทำงานของแชทบอทนั้นสูงเพียงพอ	3.86	78	0.88
4. สามารถเข้าถึงแชทบอทได้ง่าย	3.65	73	0.66
5. การเรียนรู้ผ่านแชทบอทเป็นเรื่องสนุกและเข้าใจ	3.49	70	0.65
6. ฉันต้องการใช้แชทบอทเพื่อเรียนวิชาและภาษาอื่น ๆ	3.47	69	0.74
7. แชทบอทมีความน่าสนใจพอ ๆ กับแอปพลิเคชันการเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีใน LINE	3.26	65	0.87
8. ฉันจะฝึกซ้ำกับแชทบอท	2.19	44	0.87
9. แชทบอทมีฟังก์ชันเพียงพอ	2.05	41	0.88
10. แชทบอทมีการออกแบบที่ดี	1.04	21	0.21
รวม	3.12	63	0.80

ผลการทดสอบก่อนและหลังการใช้แชทบอทในหนึ่งสัปดาห์แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมได้คะแนนการทดสอบหลังสูงกว่าในการทดสอบก่อน ดังแสดงในตารางที่ 4 ซึ่งชี้ว่าอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้ใช้

ตารางที่ 4 : ผลการทดสอบก่อนและหลังการใช้แชทบอท

การทดสอบก่อน (pre-test)	การทดสอบหลัง (post-test)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
58/100	72/100	2.85

สรุปผล

งานวิจัยนี้นำเสนอขั้นตอนการสร้างแชทบอทภาษาญี่ปุ่นสำหรับฝึกการสนทนาภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐานและความคิดเห็นของผู้ใช้เกี่ยวกับการใช้แชทบอท แชทบอทถูกสร้างขึ้นสำเร็จในการใช้โดยผู้เรียนระดับเริ่มต้น นอกจากนี้ คำตอบที่ได้รับจากผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้แชทบอทนั้นเป็นไปในเชิงบวกในทั้ง 3 หมวดหมู่โดยรวมและคะแนนการทดสอบหลังก็แสดงผลดี

โครงการวิจัยนี้จึงพิสูจน์ผลประโยชน์และประสิทธิภาพของ SAU Nihongo Bot งานวิจัยนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับการพัฒนาแชทบอทต่อไปซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ภาษาด้วยตัวเอง และเป็นเครื่องมือเสริมในห้องเรียนที่มีศักยภาพในการทบทวนด้วยตัวเอง ในทางกลับกัน งานวิจัยนี้เปิดเผยปัญหาบางอย่างในการใช้ SAU Nihongo Bot ด้วย

การอภิปรายผล

คำตอบในหมวดหมู่ "เนื้อหาการสนทนาในแชทบอท" เชิงบวกเป็นส่วนมาก แต่คำตอบใน "ฉันไม่ต้องการสนทนาจากผู้สอน" ซึ่งเป็นเชิงบวกน้อยกว่ารายการอื่น ๆ ซึ่งอาจบ่งชี้ว่าผู้เรียนบางคนยังต้องการความช่วยเหลือจากมนุษย์ในขณะที่ฝึกการสนทนากับแชทบอท ผลลัพธ์นี้แสดงว่าผู้เรียนยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนทางแชทบอทหรือสงสัยความสามารถของแชทบอทอย่างที่ Reich-Stiebert & Eyszel (2016) เปิดเผยในการวิจัยเกี่ยวกับการใช้หุ่นยนต์ในการศึกษา คำตอบในหมวดหมู่ "เนื้อหาการสนทนาในแชทบอท" ส่วนมากเป็นเชิงบวก ในขณะที่คะแนนของ "ฉันสามารถพัฒนาทักษะการสนทนาของฉันได้" และ "เนื้อหาในแชทบอทเพียงพอสำหรับการเรียนต่อไปในอนาคต" และ "ฉันจะฝึกซ้ำกับแชทบอท" ผลลัพธ์ของรายการเหล่านี้บ่งชี้ว่าเนื้อหาของแชทบอทพอเข้าใจง่ายสำหรับผู้เรียนระดับนี้และมีประโยชน์สำหรับการทบทวนเรื่องที่ได้เรียนรู้ในอดีต ในขณะเดียวกัน เนื้อหาปัจจุบันยังไม่ดีพอสำหรับผู้ที่ต้องการฝึกการสนทนาในระดับสูงและไม่เหมาะที่จะพัฒนาทักษะการสนทนาต่อไป ผลลัพธ์นี้อาจหลีกเลี่ยงไม่ได้เนื่องจากลักษณะพิเศษของ SAU Nihongo Bot ซึ่งออกแบบมาสำหรับผู้เรียนระดับต้น เพื่อแก้ปัญหาที่จำเป็นต้องพัฒนาแชทบอทต่อไปเพื่อให้สามารถใช้ได้กับผู้เรียนระดับสูงกว่านี้ด้วย คำตอบในหมวดหมู่ "ฟังก์ชันของแชทบอท" คะแนนเฉลี่ยโดยรวมต่ำกว่าหมวดหมู่อื่น ๆ โดยเฉพาะพิเศษ "แชทบอทมีฟังก์ชันเพียงพอ" และ "แชทบอทมีการออกแบบที่ดี" ต่ำกว่ารายการอื่น ซึ่งอาจหมายความว่าจำเป็นต้องปรับปรุงแชทบอทเพิ่มเติมเพื่อให้น่าสนใจยิ่งขึ้นสำหรับผู้ใช้และให้ผู้ใช้มีแรงจูงใจในการใช้งานซ้ำ ๆ ต่อไปในอนาคต ประเด็นนี้สอดคล้องกับ Haristian (2019) ซึ่งก็กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาฟังก์ชันของแชทบอทที่เขาสร้างด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการสำรวจที่เก็บมาจากผู้เรียนเป้าหมาย ปรากฏว่าการปรับปรุงเนื้อหา ฟังก์ชัน และการออกแบบของแชทบอทในโครงการวิจัยนี้มากขึ้นเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจกับการสนทนาทางแชทบอทต่อเนื่องและสามารถเพลิดเพลินกับการสื่อสารกับแชทบอทได้อย่างสะดวกและน่าตื่นเต้นยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน ควรทำงานวิจัยอีกต่อไปเพื่อตรวจสอบประโยชน์ของแชทบอทและความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการใช้แชทบอทลึกซึ้ง อนึ่ง ควรคิดศักยภาพในการนำแช

ทบอที่ใช้ในการเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับกลางหรือสูง การเรียนภาษาอื่น ๆ และการเรียนวิชาอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ต้องไม่หยุดพัฒนาแชทบอทมากขึ้นตามเทคโนโลยีล่าสุดและทำงานวิจัยเกี่ยวกับแชทบอทต่อเพื่อให้แชทบอทสอดคล้องกับความประสงค์ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- Goda, Y., Yamada, M., Matsukawa, H., Hata, K. and Yasunami, S. (2014)
Conversation with a chatbot before an online EFL group discussion and the effects on critical thinking. *The Journal of Information and Systems in Education* 13(1), 1-7.
- Fryer, L & Carpenter, R. (2006). Bots as language learning tools: Language learning and technology. *Language Learning & Technology*, 10 (3), 8-14.
- Haristiani, N. (2019). Artificial Intelligence (AI) Chatbot as Language Learning Medium: An inquiry. *Journal of Physics: Conference Series* 1387 (1), 13–16.
- Jia, J. (2009). A Computer Assisted English Learning Chatbot Based on Textual Knowledge and Reasoning. *Knowledge-Based Systems*, 22(4), 249-55.
- Reich-Stiebert, N., Eyssel, F. (2016). Robots in the classroom: What teachers think about teaching and learning with education robots. In A. Agah, J.-J. Cabibihan, A. M. Howard, M. A. Salichs, & H. He (Eds.), *Social Robotics*, 671–680.
- Smutny, P., & Schreiberova, P. (2020). Chatbots for learning: A review of educational chatbots for the facebook messenger. *Computers & Education*, 151, 862.
- The Nation. (2019). Economics nudging people away from war. Retrieved June 27 2022, from The Nation’s website: <https://www.nationthailand.com/pr-news/business/40005779>.
- UNESCO. (2020). Education in a Post-COVID World: Nine Ideas for Public Action. International Commission on Futures of Education. Retrieved June 27 2022, from the UNESCO’s website: <https://en.unesco.org/news/education-post-covid-world-nine-ideas-public-action>.
- Weizenbaum, Joseph. (1966). ELIZA - a computer program for the study of natural

language communication between man and machine. *Communications of the ACM* 9(1), 36-45.

วิธีการบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนาม

Point of time in Vietnamese

บุญญา ภูบรรทัด¹

Bunyisa Phubuntad¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการและรูปแบบการบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนาม โดยใช้เกณฑ์ทางความหมายในการวิเคราะห์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากพจนานุกรมเวียดนาม เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชาวเวียดนาม จำนวน 5 คน ผลการศึกษาพบว่า การบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนามสามารถจัดได้ 2 ประเภท คือ 1) การบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน จะใช้ระบบตัวเลขที่หลากหลายตามเข็มนาฬิกา บอกเวลาโดยสังเกตจากดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ สังเกตจากพฤติกรรมของสัตว์และพฤติกรรมบุคคล อ้างอิงตามลักษณะของอดีต ปัจจุบันและอนาคต 2) การบอกจุดของเวลาตามวัน เดือน ปี มีการเรียกชื่อวันในรอบสัปดาห์ วันที่ในรอบเดือนทั้งตามระบบจันทรคติและสุริยคติ วันตามเทศกาลสำคัญ เดือนในรอบปีตามระบบจันทรคติและสุริยคติ เดือนตามฤดูกาล แบ่งลักษณะได้เป็น ฤดูตามการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ ตามสภาพอากาศ ตามอาชีพเกษตรกร ตามเทศกาล และเดือนตามพฤติกรรมบุคคล ปีในภาษาเวียดนามอ้างอิงทั้งจากระบบจันทรคติและสุริยคติ ส่วนการบอกเวลาตามลักษณะอดีต ปัจจุบันและอนาคต ใช้ได้กับทั้งการเรียกวัน เดือนและปี การบอกเวลาตามลักษณะต้น กลางและปลาย พบในการเรียกสัปดาห์ เดือนและปี

คำสำคัญ: วิธีการบอกเวลา จุดของเวลา ภาษาเวียดนาม

Abstract

This article aims to study the methods and patterns of indicating the point of time in Vietnamese by using semantic criteria for analysis. Data were collected from Vietnamese dictionaries, documents, textbooks, relevant research, and interviews of 5 Vietnamese tellers. The results showed that telling point of

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี (Supawadi3065@gmail.com)

time in Vietnamese can be arranged into two categories: 1) point of time in a day, which uses a variety of numerical systems in a clockwise direction and measures time by observing the sun and moon as well as the behaviors of animal and individual based on the past - present - future characteristics. 2) point of time in days, months, and years, which the days of the week were named. Dates of the month and months of the year were designated according to lunar and Gregorian calendars, including festivals and special days. Months can also be classified into seasons depending on several factors such as temperature changes, weather conditions, agricultural occupations, festivals, and human activities. Besides, year in Vietnamese refers to the lunar and Gregorian systems. The past - present - future characteristics can use to tell the time in terms of the day, month, and year, whereas the early – middle – late attributes are found when indicating week, month, and year.

Keywords: Telling the time, Point of time, Vietnamese

บทนำ

เวลาเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในทุกยุคสมัย นับตั้งแต่อดีตมนุษย์พยายามใช้ภาษาในการสื่อสารเวลาให้ตรงกันโดยอาศัยปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและ การสังเกตจากสิ่งรอบตัว ต่อมาเมื่อมีการประดิษฐ์เครื่องมือเพื่อใช้ระบุเวลาที่ชัดเจนมนุษย์จึงอาศัยนาฬิกา และปฏิทินเพื่อกำหนดเวลาที่แน่นอนและเป็นที่ยอมรับแพร่หลายตามหลักสากล

ภาษาเวียดนามมีวิธีการบอกจุดของเวลาที่น่าสนใจ เนื่องจากประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีพรมแดนติดกับประเทศจีนและเคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีนมาเป็นเวลานาน ทำให้แนวคิด ศิลปะ ภาษาและวัฒนธรรมบางอย่างได้รับอิทธิพลมาจากจีน แต่เมื่อภายหลังมีชาติตะวันตกอย่างฝรั่งเศสและอเมริกาเข้ามายึดครองบางส่วนในช่วงเวลาหนึ่ง ก็ทำให้ได้รับอิทธิพลทางภาษามาจากตะวันตกด้วย ที่เห็นได้ชัดคือภาษาเขียนและคำยืมภาษาต่างประเทศด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิธีการบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนามจะช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาเวียดนามและเสริมสร้างความเข้าใจคนเวียดนามในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และสื่อสารกันมากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิธีการและรูปแบบการบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนาม

วิธีการศึกษา

1. สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเลือกคํ่าและวลีที่มีความหมายเกี่ยวกับเวลาในพจนานุกรมภาษาเวียดนามฉบับ Hoàng Phê เป็นหลัก เนื่องจากเป็นฉบับที่ได้รับการยอมรับและปรับปรุงล่าสุด ซึ่งคัดเลือกเฉพาะคํ่าภาษากลางที่ยังคงมีการใช้ในปัจจุบันและคํ่าศัพท์บางส่วนเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้โดยการเลือกเจ้าของภาษา 5 คน เพื่อสัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องของคํ่าบอกเวลาที่รวบรวมได้ว่าคํ่าเหล่านั้นยังมีการใช้ในปัจจุบันและสอบถามคํ่าอื่น ๆ เพิ่มเติม ซึ่งคํ่าที่เจ้าของภาษาไม่รู้จักเกินร้อยละ 50 หรือไม่แน่ใจว่ายังมีการใช้ในปัจจุบันหรือไม่ นั้นจะถูกตัดทิ้งจัดให้อยู่ในส่วนที่ไม่ปรากฏในปัจจุบัน
3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์วิธีและรูปแบบการบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนามตามลักษณะทางความหมาย แล้วเรียบเรียงเนื้อหาเชิงพรรณนา

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของเวลา

พจนานุกรมภาษาเวียดนาม ฉบับ Hoàng Phê (1998) นิยามว่า “เวลาคือรูปแบบพื้นฐานในการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งที่เคลื่อนที่ไปในทิศทางเดียวเป็นอดีต - ปัจจุบัน - อนาคต” (2015) ” ซึ่งในพื้นที่ของเวลานั้นสรรพสิ่งสามารถเคลื่อนที่และดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีระยะสั้น - ยาว มีความเร็ว - ช้า ที่ชัดเจน ในแต่ละช่วงเวลาจะมีสิ่งที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นจนจบ”

2 การบอกเวลาในภาษาเวียดนาม

Nguyễn Thị Phương (2010) ให้ความเห็นว่า “ในด้านภาษาศาสตร์เวลาถือเป็นสิ่งสากล ซึ่งพบได้ในรูปแบบไวยากรณ์และความหมายของคํ่า ทุกภาษาล้วนมีรูปแบบในการบอกและการรับรู้เวลา ในภาษาที่เปลี่ยนรูปจะบอกเวลาโดยการเปลี่ยนแปลงคํ่ากริยาและจัดเป็นระบบทางไวยากรณ์ สำหรับภาษาเวียดนามเป็นภาษาไม่มีกริยาเปลี่ยนรูป ดังนั้น การบอกเวลาจึงปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น คํ่า กลุ่มคํ่า โครงสร้างทางไวยากรณ์ พฤติกรรมทางภาษา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สภาพการณ์ เหตุการณ์และการกระทำนั้น ๆ”

3. ลักษณะและรูปแบบการบอกเวลา

จากแนวคิดของ Klein (1993) ได้กำหนดจุดอ้างอิงการกระทำและเหตุการณ์บนกระแสของเวลา ออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

3.1 การระบุเวลาตามตรง (Deiktische Origo) คือการอ้างอิงตามเวลาที่กำลังพูด

3.2 การระบุเวลาพิเศษ (Spezifische Origo) คือการอ้างอิงตามเหตุการณ์และพฤติกรรมในอดีตหรืออนาคต

3.3 การระบุตามปฏิทิน (Kalendarische Origo) คือการอ้างอิงตามเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์

จาก 3 วิธีการข้างต้น การระบุเวลาตามปฏิทินนับเป็นการบอกเวลาที่ชัดเจน ส่วนการระบุเวลาตามตรงมักจะมีการเปลี่ยนแปลงจุดที่พูดและการระบุเวลาพิเศษที่มีการอ้างอิงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมมักจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จึงถือว่าเป็นการบอกเวลาที่ไม่ชัดเจน

Nguyễn Văn Hán (2008) ได้แบ่งคำบอกเวลาออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) คำบอกจุดของเวลา ใช้ในการบอกตำแหน่งของเวลา เช่น nay (นี้) mai (พรุ่งนี้) trước (ก่อน) sau (หลัง) sáng (เช้า) trưa (เที่ยง) chiều (บ่าย) tối (ค่ำ) เป็นต้น

2) คำบอกระยะของเวลา ใช้ในการบอกปริมาณหรือจำนวนของเวลา เช่น ngày (วัน) buổi (มื้อ) tuần (สัปดาห์) tháng (เดือน) năm (ปี) mùa (ฤดู) giây (นาฬิกา) phút (วินาที) เป็นต้น

3) คำที่มีความหมายเกี่ยวกับเวลาแต่ไม่จัดอยู่ในหมวดของคำบอกจุดของเวลาและคำบอกระยะของเวลา เช่น ban (ช่วง) thời (สมัย) thứ (เวลา) khi (เมื่อ) lúc (ตอน) hồi (ตอน) dạo (ช่วง) lần (ครั้ง) thời gian (เวลา) เป็นต้น

จากแนวคิดข้างต้น เพื่อให้ขอบเขตของเนื้อหา มีความเฉพาะเจาะจง ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งไปที่การวิเคราะห์คำบอกจุดของเวลาเป็นหลักซึ่งจะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

พจนานุกรมภาษาเวียดนาม (Hoang Phe, 2015) นิยามว่า “จุดของเวลา คือ ช่วงเวลาสั้น ๆ ที่ถูกกำหนดชัดเจน เป็นอีกหนึ่งจุดบนกระแสนของเวลา เป็นช่วงเวลาที่จำกัดค่อนข้างแน่นอน”

Trương Văn Chính และ Nguyễn Hiến Lê (1963) กล่าวว่า "จุดของเวลาคือระยะเวลาที่ยาวหรือสั้น เป็นจุดใดจุดหนึ่งบนมิติเวลา" จากนั้นสรุปว่า "จุดของเวลาคือวัฏจักรที่เหตุการณ์เกิดขึ้นมีอยู่แล้วสิ้นสุด สามารถแยกย่อยเป็นหน่วยเล็ก ๆ บนแกนเวลาจากอดีตมาปัจจุบันแล้วไปสู่อนาคต โดยอ้างอิงจากจุดที่พูด"

Nguyễn Văn Hán (2008) กล่าวว่า “จุดของเวลาใช้ในการบอกตำแหน่งของเวลา ส่วนระยะของเวลาใช้ในการบอกจำนวนเวลา ซึ่งจุดของเวลาใช้สำหรับตอบคำถามว่า เมื่อไร หรือ ตอนไหน ส่วนระยะของเวลาใช้สำหรับตอบคำถามว่า นานเท่าไร กี่วัน กี่โมง”

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หุยถาย หยุ (2547) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบอกเวลาในภาษาไทยกรุงเทพฯและภาษาจ้วง พบว่ามีวิธีการบอกจุดเวลา วัน เดือน ปี ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน อนาคต การบอกวัน เดือน ปี ตามจุดเริ่มต้น จุดปลาย การบอกวันเดือนปีโดยใช้ปฏิทิน

นิโลบล ภูระย้า (2556) ศึกษาเรื่องคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นอีสานในพื้นที่ภาคอีสานตอนบนในด้านคำศัพท์และวิธีบอกเวลา พบว่ามีวิธีการบอกจุดของเวลาใน 1 วัน โดยการสังเกตจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว การสังเกตพฤติกรรมคน สัตว์ และการใช้ระบบตัวเลข มีการบอกวัน เดือน ปี ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน อนาคต แนวคิดจุดเริ่มต้น จุดปลาย และระบบปฏิทิน ซึ่งสอดคล้องกับ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2562) ที่ศึกษาเรื่องคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นกลาง งานวิจัยของ จาวหลิน เฉียน (2554) เรื่องการบอกเวลาในภาษาไทยและภาษาจีน และงานวิจัยของมธุรส คุ้มประสิทธิ์ (2553) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบอกเวลาในภาษาไทยกรุงเทพฯกับภาษาซาไกแต้้นแอัน ที่อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

ราตรี แจ่มนิยม (2558) ศึกษาคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่าเชิงวัฒนธรรมและโลกทัศน์ เพื่อจัดกลุ่มทางความหมายพบว่ามีคำบอกจุดของเวลาใน 1 วัน โดยสังเกตจากดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว ท้องฟ้า พฤติกรรมสัตว์ พฤติกรรมมนุษย์ การใช้นาฬิกา มีการบอกวัน เดือน ปี ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน อนาคต แนวคิดจุดเริ่มต้นและจุดปลาย การบอกวัน เดือน ปี ตามระบบปฏิทิน

Lê Thị Lê Thanh (2012) ศึกษาเกี่ยวกับหน่วยคำบอกเวลาภาษาเวียดนาม เปรียบเทียบกับภาษาเยอรมัน โดยมองจากมุมความสัมพันธ์ด้านภาษา วัฒนธรรม มโนทัศน์ เริ่มจากการเปรียบเทียบโครงสร้างทางความหมายของคำบอกเวลาที่สื่อความหมาย วัน เดือน ปี จำนวนคำที่ใช้สื่อความหมายเดียวกัน โครงสร้างทางภาษาเมื่อคำบอกเวลาไปประสมกับอื่น การแบ่งช่วงเวลาย่อยของนาฬิกา ชั่วโมง ช่วงเวลาในวัน วันในรอบสัปดาห์ วันในรอบเดือน ฤดูในรอบปี เดือนในรอบปี ปีในระบบปฏิทิน การบอกเวลาตามจุดอ้างอิงอดีต ปัจจุบัน อนาคต การบอกเวลาจากจุดเริ่มต้น กลาง ปลาย

ผลการศึกษา

วิธีการบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนาม

จากผลการศึกษาพบว่าวิธีและรูปแบบคำบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนามสามารถแบ่งกลุ่มตามเกณฑ์ทางความหมายได้ 2 ประเภทคือ 1) การบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน และ 2) การบอกจุดของเวลาตามวัน เดือน ปี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน ของภาษาเวียดนาม

1.1 การบอกเวลาโดยใช้ตัวเลข

คนเวียดนามแบ่งช่วงเวลาในหนึ่งวันออกเป็นสองส่วนคือกลางวันและกลางคืน แต่เพื่อการสื่อสารช่วงเวลาที่ชัดเจนจึงมีการใช้ตัวเลขร่วมกับคำบอกเวลาต่าง ๆ ในการสื่อความหมายหลายรูปแบบ ดังนี้

1.1.1 บอกเวลาโดยใช้ตัวเลข 1 – 6

การแบ่งเวลาออกเป็น 6 khăc¹ 5 canh² จะแบ่งเวลากลางคืนออกเป็น 5 ช่วง ช่วงละ 2 ชั่วโมง 20 นาที และเวลากลางวันแบ่งเป็น 5 ช่วง ช่วงละ 2 ชั่วโมง มีรูปแบบคือ คำบอกเวลา + ตัวเลข ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ Khăc 1 ตั้งแต่ 05.00 น. – 07.20 น. Khăc 2 ตั้งแต่ 07.20 น. – 09.40 น. Khăc 3 ตั้งแต่ 09.40 น. – 12.00 น. Khăc 4 ตั้งแต่ 12.00 น. – 14.20 น. Khăc 5 ตั้งแต่ 14.20 น. – 16.40 น. Khăc 6 ตั้งแต่ 16.40 น. – 19.00 น. Canh 1 ตั้งแต่ 19.00 น. – 21.00 น. Canh 2 ตั้งแต่ 21.00 น. – 23.00 น. Canh 3 ตั้งแต่ 23.00 น. – 01.00 น. Canh 4 ตั้งแต่ 01.00 น. – 03.00 น. และ Canh 5 ตั้งแต่ 03.00 น. – 05.00 น.

1.1.2 บอกเวลาโดยใช้ตัวเลข 1 – 12

การใช้ระบบตัวเลข 1 – 12 ร่วมกับคำบอกเวลาอื่น นับตั้งแต่เข็มนาฬิกาชี้ที่เลข 1 ในตอนที่ 1 นับเป็น 1 นาฬิกาไล่เรียงไปจนถึงเข็มนาฬิกาชี้ที่เลข 12 นับเป็นเวลาเที่ยง เช่น 1 giò sáng (1 โมงเช้า) - 12 giò trưa (12 โมงเที่ยง) จากนั้นจึงเริ่มนับเวลาใหม่ในตอนบ่ายที่เลข 1 ไล่เรียงไปจนถึงเลข 12 อีกครั้งนับเป็นเวลาเที่ยงคืน เช่น 1 giò chiều (1 โมงบ่าย) 5 giò chiều tối (5 โมงเย็น) 8 giò tối (8ทุ่ม) 10 giò đêm (10ทุ่ม) 12 giò khuya (12 เที่ยงคืน) ซึ่งมีรูปแบบ ตัวเลข 1 - 12 + คำบอกเวลา (+ คำบอกเวลา)

1.1.3 บอกเวลาโดยใช้ตัวเลข 1 – 24

การอ่านเข็มนาฬิกาตามหลักสากลโดยบอกเวลาที่ชัดเจนเป็นชั่วโมง นาที และวินาที มีรูปแบบคือ ตัวเลข 1 – 24 + คำบอกเวลา เช่น 1 giò คือเวลา 1 นาฬิกา 12 giò 30 phút คือเวลา 12 นาฬิกา 30 นาที 23 giò 40 phút 25 giây คือเวลา 23 นาฬิกา 40 นาที 25 วินาที เป็นต้น

1.1.4 บอกเวลาโดยใช้คำว่า “Kém”

เป็นคำที่ใช้บอกเวลาตามเข็มนาฬิกาในกรณีที่เข็มนาฬิกาชี้ไปที่ช่วงระหว่างเลข 9 – 12 หรือนาทีที่ 45 – 60 ภาษาเวียดนามจะใช้คำนี้ในรูปแบบ Kém + ตัวเลข + คำบอกเวลานาที เช่น 9 giò kém 15 phút แปลว่า อีก 15 นาที จะถึง 9 นาฬิกา นั่นคือขณะนี้เวลา 8 นาฬิกา 45 นาที

1.2 การบอกเวลาตามปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

1.2.1 บอกเวลาโดยสังเกตจากดวงอาทิตย์

ภาษาเวียดนามมีคำบอกเวลาที่สังเกตจากแสงสว่างของดวงอาทิตย์ในเวลา กลางวันนับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นแล้วค่อย ๆ เกิดแสงสว่างไปจนถึงดวงอาทิตย์ตกดินแล้วแสงค่อย ๆ เลือนหาย จึงเกิดกลางวัน (ban ngày) และกลางคืน (ban đêm) ซึ่งมีคำที่ใช้แบ่งช่วงเวลาย่อย ๆ ระหว่างวัน ได้แก่ sáng (เช้า) trưa (เที่ยง) chiều (บ่าย) chiều tối (เย็น) tối (ตอนค่ำประมาณ 19.00 น. – 22.00 น.) đêm (ตอนค่ำประมาณ 23.00 น. – 24.00 น.) khuya (ดึก) นอกจากนี้ยังมีคำเรียกเวลาจากดวงอาทิตย์เป็นจำนวนมาก เช่น mờ sáng (เช้ามืด) sáng sớm (หัวรุ่ง) bình minh (รุ่งอรุณ) rưng (ตะวันทอแสง) rạng sáng (เช้าตรู่) sáng (สว่าง) rạng đông (รุ่งสาง) sáng bạch (เช้าตรู่) hừng sáng (ฟ้าสว่าง) hoàng hôn (โพล้เพล้) chập choạng (ยามเย็น) nhấp nhoạng (แสงรำไร) chập tối (พลบค่ำ) nhà nhem (ฟ้าสลับ) chạng vạng (ช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์กำลังจะขึ้นและกำลังจะตก) chập choá (ฟ้าสลับ) tranh tối tranh sáng (ฟ้ารำไร) tối mịt (ค่ำมืด) đêm tố đêm tối (มืดค่ำ) đêm khuya (ดึกดื่น) tối đát (มืดมิด) เป็นต้น การเคลื่อนตำแหน่งของดวงอาทิตย์ที่ขึ้นทางทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตกในทุกวันนี้ทำให้เป็นจุดสังเกตและนำมาใช้ในการบอกเวลาได้เช่นกัน ในภาษาเวียดนามมีคำบอกเวลาตามตำแหน่งของดวงอาทิตย์ เช่น mặt trời mọc (ตะวันขึ้น) mặt trời lên cao (ตะวันโด่ง) mặt trời đứng bóng (ตะวันตรงหัว) chiều non (บ่ายอ่อน ๆ) chiều cuối (บ่ายแก่ ๆ) xế chiều (บ่ายคล้อย) mặt trời xế bóng (ตะวันคล้อย) mặt trời lặn xuống tận mặt đất (ตะวันลับฟ้า) mặt trời lặn (ตะวันตก) เป็นต้น

1.2.2 บอกเวลาโดยสังเกตจากดวงจันทร์

ดวงจันทร์ทำหน้าที่บอกเวลาต่อดวงอาทิตย์เมื่อเข้าสู่ช่วงเวลากลางคืน คนเวียดนามสังเกตจากแสงสว่าง ตำแหน่งและการโคจรผ่านระหว่างโลกและดวงอาทิตย์ทำให้เกิดเงาเงาแห่งเป็นรูปร่างต่าง ๆ แล้วจึงนำลักษณะที่สังเกตได้นั้นมาสร้างเป็นคำบอกเวลาในตอนกลางคืน แบ่งออกเป็น 8 ช่วงเวลา ดังนี้ Trăng non (จันทร์ + อ่อน) หมายถึง เดือนมืด/ เดือนดับ Trăng tàn (จันทร์ + คลาย) หมายถึง ข้างขึ้นอ่อน ๆ/ จันทร์เสี้ยว Trăng bán nguyệt/ trăng hạ huyền (จันทร์ + ครึ่งวงกลม) หมายถึง จันทร์ครึ่งดวง (ครึ่งแรก) Trăng khuyết (จันทร์ + เกือบเต็มดวง) หมายถึง ข้างขึ้นแก่ ๆ Trăng tròn (จันทร์ + เต็ม) หมายถึง จันทร์เต็มดวง Trăng khuyết (จันทร์ + เกือบเต็มดวง) หมายถึง ข้างแรมอ่อน ๆ Trăng bán nguyệt / trăng thượng huyền (จันทร์ + ครึ่งวงกลม) หมายถึง จันทร์ครึ่งดวง (ครึ่งสุดท้าย) และ Trăng lưỡi liềm (จันทร์ + เสี้ยว) หมายถึง ข้างแรมแก่ ๆ

1.2.3 บอกเวลาโดยสังเกตจากพฤติกรรมของสัตว์

ในภาษาเวียดนามพบวิธีการบอกเวลาโดยเทียบเคียงกับพฤติกรรมของสัตว์ที่แสดงออกในลักษณะเดิมเป็นประจำ จึงนำพฤติกรรมเหล่านั้นมาเทียบเคียงกับช่วงเวลาในหนึ่งวัน เช่น gà gáy (ไก่ขัน) คือเวลาในตอนเช้าตรู่ gà lên chuồng (ไก่ขึ้นเล้า) คือเวลาเย็น ๆ chim về tổ (นกกลับรัง) คือเวลาที่กำลังจะมีด ซึ่งวิธีการบอกเวลาในลักษณะนี้เป็นสิ่งที่คนโบราณใช้เพื่อบอกเวลาแบบไม่ชัดเจนก่อนที่จะมีการบอกเวลาตามนาฬิกาอย่างเป็นทางการ

1.3 การบอกเวลาตามพฤติกรรมบุคคล

พฤติกรรมของคนเวียดนามจากประสบการณ์ชีวิตที่ได้ปฏิบัติจนเป็นกิจวัตรประจำวัน สามารถนำมาเทียบเคียงเพื่อบอกเวลาที่เข้าใจอย่างตรงกันได้ โดยใช้คำว่า giờ (ในความหมายว่า เวลา หรือ ตอน) + คำกริยา (พฤติกรรมที่กำลังปรากฏอยู่ ณ ขณะนั้น) เช่น giờ học (เวลาเรียน) giờ chơi (เวลาเล่น) giờ ăn (เวลากิน) giờ ngủ (เวลานอน) giờ cao điểm (เวลาเร่งด่วน จาก 09.30 น. – 11.30น. และ 17.00น. – 20.00น.) giờ tan tầm (เวลาเลิกงาน) giờ lên lớp (เวลาขึ้นชั้นเรียน 07.00น.) giờ giải lao (เวลาพักชั่วคราว) giờ thư viện (เวลาห้องสมุด คือ เวลาเปิดทำการของห้องสมุด เข้า 08.00 น. – 11.30 น. บ่าย 13.30 น. – 17.00 น.) giờ truy bài (เวลาทบทวนบทเรียน) giờ nghỉ giữa (เวลาพักกลางวัน จาก 11.30 น. – 13.30 น.) giờ xuất phát (เวลาออกเดินทาง) giờ ly biệt (เวลาจากลา) giờ quyết định (เวลาตัดสินใจ) เป็นต้น

1.4 การบอกเวลาโดยอ้างอิงจากจุดใดจุดหนึ่งของเวลา

การอ้างอิงจุดใดจุดหนึ่งในกระแสเวลามี 2 ประเภท คือ การกำหนดให้จุดที่กำลังพูดเป็นเวลาปัจจุบันและเป็นจุดหลักเพื่ออ้างอิงบอกเวลาอื่น ส่วนเวลาที่อยู่ก่อนจุดหลักถือเป็นอดีต เวลาที่อยู่หลังจุดหลักถือเป็นอนาคต ซึ่งมีลักษณะตามอดีต (quá khứ) ปัจจุบัน (hiện tại) และอนาคต (tương lai) ในภาษาเวียดนามมีวิธีการบอกเวลาในหนึ่งวันที่ไม่ชัดเจนตามลักษณะข้างต้นในอดีต เช่น giờ đó (ชั่วโมงนั้น) phút ấy (นาทีนั้น) giây đó (วินาทีนั้น) sáng hôm qua (เช้าเมื่อวาน) trưa hôm qua (เที่ยงเมื่อวาน) chiều hôm qua (บ่ายเมื่อวาน) tối qua (เมื่อคืน) ปัจจุบัน เช่น giờ đây (ชั่วโมงนี้) phút này (นาทีนี้) giây này (วินาทีนี้) sáng nay (เช้านี้) trưa này (เที่ยงนี้) chiều hôm nay (บ่ายวันนี้) tối nay (คืนนี้) ในอนาคต เช่น giờ ấy (ชั่วโมงนั้น) phút ấy (นาทีนั้น) giây đó (วินาทีนั้น) sáng mai (เช้าพรุ่งนี้) trưa mai (เที่ยงพรุ่งนี้) chiều ngày mai (บ่ายพรุ่งนี้) tối mai (คืนพรุ่งนี้) เป็นต้น

จากตัวอย่างพบว่าเมื่อบอกเวลาโดยอ้างอิงจากจุดใดจุดหนึ่งของเวลาตามเข็มนาฬิกาในปัจจุบันใช้รูปแบบ คำบอกเวลา + คำว่า đây (นี้) หรือ nay (นี้) หรือ này (นี้) เช่น giờ + đây (ชั่วโมง + นี้) ส่วนในอดีตและอนาคตจะใช้คำบอกเวลา + คำว่า ấy (นั้น) หรือ đó (นั้น) เช่น phút + ấy (นาที + นั้น) ส่วนช่วงเวลาเช้า สาย บ่าย เย็น ในหนึ่งวัน หากเป็นเวลาในปัจจุบันจะ

ใช้รูปแบบ คำบอกเวลา + คำว่า nay (นี้) หรือ này (นี้) เช่น tối + nay (คืน + นี้) หรือ คำบอกเวลา + คำบอกเวลาในปัจจุบัน เช่น Chiều + hôm nay (บ่าย + วันนี้) ส่วนอดีตและอนาคตสามารถแสดงผ่าน คำบอกเวลา + คำบอกเวลาในอดีตหรืออนาคต เช่น Chiều + hôm qua (บ่าย + เมื่อวาน) trưa + mai (เที่ยง + พรุ่งนี้) เป็นต้น

2. การบอกจุดของเวลาในวัน เดือน ปี ของภาษาเวียดนาม

2.1 การเรียก “วัน” ในภาษาเวียดนาม

คำที่สื่อความหมายถึงระยะเวลา 24 ชั่วโมง เรียกว่า 1 วัน นั้นในภาษาเวียดนามมีมากมาย เช่น hôm bữa buổi nhật และ ngày ซึ่งแต่ละคำจะใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน แต่ในที่นี้จะนำคำว่า hôm และ ngày มาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ ซึ่งการระบุวันในภาษาเวียดนาม มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การเรียกวัดในรอบสัปดาห์

คนเวียดนามเรียกชื่อวันในหนึ่งสัปดาห์โดยใช้คำว่า ngày (วัน) + ลำดับตัวเลข ยกเว้นวันอาทิตย์ที่มีชื่อเฉพาะ ซึ่งเริ่มจาก ngày chủ nhật (วันที่สุด) คือวันอาทิตย์ ngày thứ hai (วันที่สอง) คือวันจันทร์ ngày thứ ba (วันที่สาม) คือวันอังคาร ngày thứ tư (วันที่สี่) คือวันพุธ ngày thứ năm (วันที่ห้า) คือวันพฤหัสบดี ngày thứ sáu (วันที่หก) คือวันศุกร์ และ ngày thứ bảy (วันที่เจ็ด) คือวันเสาร์

2.1.2 การเรียกวัดในรอบเดือนตามระบบปฏิทิน

2.1.2.1 การเรียกวัดในรอบเดือนตามระบบจันทรคติ

จันทรคติเป็นการคิดคำนวณเวลาตามวิธีการโคจรของดวงจันทร์ที่หมุนรอบโลกแล้วเกิดแสงสว่างและรูปทรงเงาแหวกตามช่วงเวลาที่มันมีแสงตกกระทบ หากดวงจันทร์หมุนรอบโลกใช้เวลา 29 วัน 12 ชั่วโมง 44 นาที นับเป็นเวลา 1 เดือน เรียกว่า tháng thiếu (เดือนขาด) ซึ่งดวงจันทร์จะยังไม่เต็มดวงทุกส่วน แต่หากดวงจันทร์โคจรครบรอบใช้เวลา 30 วันเต็ม ปรากฏภาพดวงจันทร์เต็มดวงทุกส่วน เรียกว่า tháng đủ หรือ tháng đầy (เดือนเต็ม) การนับวันจะไล่เรียงไปตามลำดับ เริ่มจาก วันที่ 1 – 29 ใน tháng thiếu และ วันที่ 1-30 ใน tháng đủ โดยวันที่ 1 – 10 ใช้คำว่า mồng หรือ mùng ร่วมกับการบอกวันที่ ตามรูปแบบ ngày + mồng + ตัวเลขวันที่ เช่น ngày mồng 5 (วันที่ 5) ส่วน วันที่ 11 เป็นต้นไป ใช้เพียงคำว่า ngày + ตัวเลขวันที่ เช่น ngày 14 (วันที่ 14) ส่วนวันที่ 15 เป็นวันที่พระจันทร์เต็มดวงจึงมีชื่อเรียกเฉพาะวันนี้ว่า ngày trăng rằm หรือ ngày rằm (วันเพ็ญ)

2.1.2.2 การเรียกวัดในรอบเดือนตามระบบสุริยคติ

การนับตามระบบสุริยคติเป็นการนับวันที่ตามแบบสากล โดยใช้การโคจรของดวงอาทิตย์เป็นหลัก ในภาษาเวียดนามมี 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การนับวันที่ตามแบบสากลที่กำหนดให้

1 เดือน มี 28 – 31 วัน มีรูปแบบ ngày (วันที่) + ตัวเลข ในวันที่ 1 – 10 เต็มคำว่า mông หรือ mùng หลังคำว่า ngày เช่น ngày mông 9 (วันที่ 9) ส่วนวันที่ 11 เป็นต้นไปใช้รูปแบบปกติ เช่น ngày 15 (วันที่ 15) (2) การนับวันทุก 10 วัน ในรอบเดือน โดยแบ่งวันที่ในรอบเดือนนั้นออกเป็น 3 ช่วง ช่วงละ 10 วัน ได้แก่ thượng tuần หมายถึง ช่วงเวลา 10 วันแรกของเดือน trung tuần หมายถึง วันที่ 11 – 20 ของเดือน hạ tuần หมายถึง วันที่ 21 – สิ้นเดือน (3) การนับวันทุกครึ่งเดือนหรือโดยเฉลี่ย 15 วัน เรียกว่า bán nguyệt san (รายปักษ์) ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในอาชีพเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์

2.1.3 การเรียกวันตามเทศกาล

การเรียกวันตามเทศกาลของภาษาเวียดนามใช้ทั้งปฏิทินแบบสุริยคติและจันทรคติเป็นตัวกำหนด มีรูปแบบ คือ ngày (วัน) + tên gọi các lễ (ชื่อเทศกาล) วันเทศกาลตามปฏิทินจันทรคติ เช่น Tết Nguyên Đán (1/1) คือวันตรุษญวน Tết Nguyên Tiêu หรือ Lễ Thượng Nguyên (15/1) คือเทศกาลโคมไฟ Tết Hàn Thực (3/3) คือเทศกาลอาหารจีน Giỗ Tổ Hùng Vương (10/3) คือวันรำลึกถึงกษัตริย์หุ่งเวือง Lễ Phật Đản (15/4) คือวันวิสาขบูชา Tết Đoan Ngọ หรือ Tết Đoan Dương (5/5) คือวันตรุษกลางปี Lễ Vũ Lan (15/7) คือวันสารทจีน Tết Trung Thu (15/8) คือเทศกาลไหว้พระจันทร์ Tết Trùng Cửu (9/9) เทศกาลวันที่ 9 เดือน 9 เป็นการบอกลาใบไม้สีเขียวเพื่อก้าวเข้าสู่ฤดูหนาวต่อไป Tết Thượng Tân (10/10) เทศกาลวันที่ 10 เดือน 10 เป็นการจัดงานบูชารำลึกถึงพระแม่โพสพ Tết Hạ Nguyên (15/10) คือวันปีใหม่หะเหงวียน เป็นวันรำลึกบุญคุณบรรพบุรุษ ชาวบ้านจะทำอาหารที่เพิ่งได้จากการเก็บเกี่ยวมาจัดเครื่องบูชาบรรพบุรุษและเทวดา หรือบางที่เรียกว่า Lễ mừng lúa mới (วันเทศกาลข้าวใหม่) Tiễn Táo Quân về Trời (23/12) คือวันส่งเทพเจ้ากลับสู่สวรรค์ วันเทศกาลตามปฏิทินสุริยคติ เช่น Tết Dương lịch (1/1) คือวันปีใหม่สากล Ngày Quốc tế Phụ nữ (8/3) คือวันสตรีสากล Ngày giải phóng miền Nam (30/4) คือวันปลดแอกภาคใต้ Ngày Quốc tế Lao động (1/5) คือวันแรงงานสากล Ngày chiến thắng Điện Biên Phủ (7/5) คือวันประกาศชัยชนะที่เดียนเบียนฟู Ngày sinh chủ tịch Hồ Chí Minh (19/5) คือวันเกิดท่านโฮจิมินห์ Ngày Quốc khánh (2/9) คือวันชาติ Ngày phụ nữ Việt Nam (20/10) คือวันสตรีเวียดนาม Ngày nhà giáo Việt Nam (20/11) คือวันครูเวียดนาม Ngày lễ Giáng sinh (24/12) คือวันคริสต์มาส Lễ tình nhân (14/2) คือวันวาเลนไทน์ Ngày thầy thuốc Việt Nam (27/2) วันแพทย์เวียดนาม Ngày thành lập Đoàn TNCS HCM (26/3) คือวันก่อตั้งสหภาพเยาวชนคอมมิวนิสต์โฮจิมินห์ Ngày của mẹ (13/5) คือวันแม่ ngày Quốc tế thiếu nhi (1/6) คือวันเยาวชนแห่งชาติ Ngày của cha (17/6) คือวันพ่อ Ngày báo chí Việt Nam (21/6) คือวันนักข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ Ngày Thương binh liệt sĩ (27/7) คือวันรำลึกวีรชน Ngày thành lập công đoàn

Việt Nam (28/7) คือวันที่ก่อตั้งสหภาพแรงงานเวียดนาม Ngày Quốc tế người cao tuổi (1/10) คือวันอาวุโสสากล Ngày pháp luật Việt Nam (9/10) คือวันรัฐธรรมนูญเวียดนาม เป็นต้น

2.1.3 การเรียกวันและสัปดาห์โดยอ้างอิงจากจุดใดจุดหนึ่งของเวลา

ภาษาเวียดนามมีการเรียกวันโดยอ้างอิงจากจุดใดจุดหนึ่งบนกระแสของเวลาตามลักษณะอดีต - ปัจจุบัน - อนาคต อย่างหลากหลาย ในอดีต เช่น hôm kia (วันก่อน) hôm qua (เมื่อวาน) ngày trước (วันก่อน) hôm trước ấy (วันก่อนนั้น) ในปัจจุบัน เช่น hôm nay (วันนี้) ngày nay (วันนี้) ในอนาคต เช่น ngày mai (พรุ่งนี้) ngày kia (มะรืนนี้) sau ngày kia (หลังมะรืนนี้) ngày sau (วันถัดไป) ngày sắp tới (วันที่จะถึง) ส่วนการเรียกสัปดาห์ในอดีต เช่น tuần trước (สัปดาห์ก่อน) tuần vừa qua (สัปดาห์ที่ผ่านมา) tuần trước ấy (สัปดาห์นั้น) ในปัจจุบัน เช่น tuần này (สัปดาห์นี้) ในอนาคต เช่น tuần tới หรือ sang tuần หรือ tuần sau (สัปดาห์หน้า) tuần sau nữa (สัปดาห์ถัดไปอีก) เป็นต้น

2.1.3 การเรียกสัปดาห์ตามลักษณะต้น กลาง ปลาย

ภาษาเวียดนามมีคำว่า đầu tuần (ต้นสัปดาห์) giữa tuần (กลางสัปดาห์) และ cuối tuần (สุดสัปดาห์)

2.2 การเรียกเดือนในภาษาเวียดนาม

คำที่ให้นิยามความหมายถึงช่วงระยะเวลาจากต้นเดือนไปจนถึงสิ้นเดือนและ 1 ปีมี 12 เดือนในภาษาเวียดนามใช้คำว่า tháng เป็นหลัก แต่ยังมีคำอื่นที่ให้ความหมายในลักษณะเดียวกันคือ tuần trăng และ mùa trăng ซึ่งถูกใช้ในความหมายของเดือนในจันทรคติ วิธีการเรียกเดือนในภาษาเวียดนามมี 6 แบบ ดังนี้

2.2.1 การเรียกเดือนในรอบปีตามระบบจันทรคติ

การเรียกเดือนตามระบบจันทรคติในภาษาเวียดนาม ใช้รูปแบบ tháng (เดือน) + ตัวเลข 1 - 12 ยกเว้นเดือนแรกและเดือนสุดท้ายที่มีชื่อเรียกเฉพาะ ดังนี้ tháng giêng (เดือนอ้าย) tháng 2 (เดือนสอง) tháng 3 (เดือนสาม) tháng 4 (เดือนสี่) tháng 5 (เดือนห้า) tháng 6 (เดือนหก) tháng 7 (เดือนเจ็ด) tháng 8 (เดือนแปด) tháng 9 (เดือนเก้า) tháng 10 (เดือนสิบ) tháng 11 (เดือนสิบเอ็ด) tháng chạp (เดือนสุดท้าย) tháng giêng คือเดือนแรกตามจันทรคติ tháng chạp และ tháng cũ mật คือเดือนสุดท้ายตามจันทรคติ เป็นช่วงเวลาใกล้วันตรุษญวนต้องเผ่าระวางเป็นพิเศษเนื่องจากสมัยก่อนมีโจรชุม

2.2.2 การเรียกเดือนในรอบปีตามระบบสุริยคติ

เดือนตามสุริยคติในภาษาเวียดนามมีรูปแบบเช่นเดียวกับจันทรคติคือบอกตามลำดับตัวเลข tháng (เดือน) + ตัวเลข 1 - 12 ได้แก่ tháng 1 (มกราคม) tháng 2

(กุมภาพันธ์) tháng 3 (มีนาคม) tháng 4 (เมษายน) tháng 5 (พฤษภาคม) tháng 6 (มิถุนายน) tháng 7 (กรกฎาคม) tháng 8 (สิงหาคม) tháng 9 (กันยายน) tháng 10 (ตุลาคม) tháng 11 (พฤศจิกายน) และ tháng 12 (ธันวาคม)

2.2.3 การเรียกเดือนโดยอ้างอิงจากจุดใดจุดหนึ่งของเวลา

การเรียกเดือนโดยอ้างอิงจากจุดใดจุดหนึ่งบนกระแสของเวลาตามลักษณะอดีต – ปัจจุบัน - อนาคต ในภาษาเวียดนามมีเดือนในอดีต เช่น tháng trước (เดือนก่อน) tháng qua (เดือนที่แล้ว) tháng vừa qua (เดือนที่ผ่านมา) ปัจจุบัน เช่น tháng này (เดือนนี้) อนาคต เช่น tháng sau หรือ tháng tới หรือ sang tháng หรือ ra tháng (เดือนหน้า)

2.2.4 การเรียกเดือนตามลักษณะ ต้น กลาง ปลาย

การเรียกเดือนตามลักษณะของต้น – กลาง – ปลายเป็นการบอกเวลาแบบไม่ชัดเจน วิธีการนี้นำมาใช้เรียกเดือนในภาษาเวียดนาม ได้แก่ đầu tháng (ต้นเดือน) หมายถึง ช่วงเวลาระหว่างวันที่ 1 – 5 ของเดือน giữa tháng (กลางเดือน) หมายถึงช่วงเวลาระหว่างวันที่ 14 – 16 ของเดือน cuối tháng (ปลายเดือน) หมายถึงช่วงเวลาระหว่างวันที่ 28 – 31 ของเดือน

2.2.5 การเรียกเดือนตามฤดูกาลในรอบปี

ฤดูกาลในภาษาเวียดนามมีวิธีการเรียกที่หลากหลาย ดังนี้

2.2.5.1 ฤดูตามการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ

คนเวียดนามแบ่งฤดูกาลตามการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิออกเป็น 4 ฤดู ได้แก่ mùa xuân (ฤดูใบไม้ผลิ) อากาศจะเริ่มเปลี่ยนจากหนาวมาร้อน mùa hạ หรือ mùa hè (ฤดูร้อน) อากาศจะร้อนที่สุดในรอบปี mùa thu (ฤดูใบไม้ร่วง) อากาศที่เริ่มเปลี่ยนจากร้อนมาเย็น mùa đông (ฤดูใบไม้หนาว) อากาศหนาวที่สุดในรอบปี โดยทางดาราศาสตร์ให้ฤดูใบไม้ผลิ เป็นฤดูแรกของปี โดยเริ่มต้นเข้าสู่ฤดูใบไม้ผลิในช่วงเวลาประมาณวันที่ 20 – 22 มีนาคม เริ่มเข้าสู่ฤดูร้อนในช่วงเวลาประมาณวันที่ 20 – 22 มิถุนายน เริ่มเข้าสู่ฤดูใบไม้ร่วงในช่วงเวลาประมาณวันที่ 22 – 24 กันยายน และเริ่มเข้าสู่ฤดูหนาวในช่วงเวลาประมาณวันที่ 21 – 23 ธันวาคม วันเวลาที่อยู่ในช่วงฤดูนั้น ๆ ก็จะถูกเรียกด้วยคำศัพท์อื่น เช่น xuân phân หมายถึง ช่วงเวลาในฤดูใบไม้ผลิ hạ chí หมายถึง ช่วงเวลาในฤดูร้อน thu phân หมายถึง ช่วงเวลาในฤดูใบไม้ร่วง đông chí หมายถึง ช่วงเวลาในฤดูหนาว

2.2.5.2 ฤดูตามสภาพอากาศ

การเปลี่ยนฤดูกาลตามสภาพอากาศซึ่งอาจจะมีช่วงเวลาสั้นยาวแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ สภาพอากาศในแต่ละปี ทำให้เกิดฤดูกาล ได้แก่ mùa mưa (ฤดูฝน) คือช่วงเวลาประมาณเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน mùa khô (ฤดูแล้ง) คือช่วงเวลาประมาณ

เดือนตุลาคม – พฤศจิกายน mùa gió (ฤดูมรสุม) คือช่วงเวลาประมาณเดือนพฤศจิกายน – เมษายน

2.2.5.3 ฤดูตามอาชีพการเกษตร

ในอาชีพการเกษตรมีคำที่ใช้เรียกฤดูกาลตามกิจกรรมทางการเกษตร เพื่อให้ความเข้าใจในช่วงเวลาที่ตรงกัน ซึ่งในแต่ละปีอาจจะมีช่วงเวลาที่สั้นยาวช้าเร็วแตกต่างกัน ได้แก่ mùa cái ra hoa (ฤดูเก็บดอกออกผล) mùa nhãn (ฤดูลำไย) mùa lúa úa mùa cau (ได้หน้าข้าวหมดหน้าหมา) mùa thu hoạch (ฤดูเก็บเกี่ยว) gieo trồng (ฤดูเพาะปลูก) ในความคิดของคนเวียดนามเมื่อพูดถึง mùa nhãn จะนึกถึงฤดูร้อน mùa cái ra hoa คือช่วงเดือนอ้ายมาถึงอากาศจะเริ่มเย็น được mùa cau đầu mùa lúa (được mùa lúa úa mùa cau) เป็นคำพังเพยเปรียบเทียบว่าถ้าถึงหน้าข้าวจะไม่ได้หมาก ถ้าถึงหน้าหมากก็จะขาดข้าว เป็นการพูดถึงสภาพอากาศที่แห้งซึ่งจะส่งผลดีต่อหมากเพราะเป็นพืชที่ทนแล้งแต่สภาพอากาศแล้งกลับไม่ส่งผลดีต่อข้าวและพืชชนิดอื่น

2.2.5.4 ฤดูตามเทศกาล

การทำกิจกรรมบางอย่างของมนุษย์ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันทุกปีจนกลายเป็นความนิยมที่จะให้เกิดกิจกรรมนั้นในช่วงเวลาเดิมจนเป็นเทศกาล ได้ถูกนำมามาใช้เรียกเวลาตามฤดูกาล ในภาษาเวียดนาม เช่น mùa cưới (ฤดูแต่งงาน) mùa lễ hội (หน้าเทศกาล) mùa Noel (ฤดูคริสต์มาส) เป็นต้น

2.2.5 การเรียกเดือนตามพฤติกรรมบุคคล

ภาษาเวียดนามมีคำว่า tuấn trăng mật หมายความว่า ถึงช่วงเวลาหนึ่งเดือนแรก ที่คู่สามีภรรยาได้แต่งงานกัน ในภาษาไทยคือคำว่า ดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์

2.3 การเรียกปีในภาษาเวียดนาม

คำที่ให้นิยามความหมายช่วงเวลา 365 วัน หรือระยะเวลา 12 เดือน นับเป็น 1 ปี ในภาษาเวียดนามใช้คำว่า năm (ปี) เป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีคำอื่นที่ให้ความหมายตรงกันแต่เป็นคำยืมภาษาจีน คือคำว่า niên และ tuế วิธีการเรียกปีในภาษาเวียดนามมี 6 แบบ ดังนี้

2.3.1 การเรียกปีตามระบบจันทรคติ

นิยามของคำว่า năm หรือ ปี ตามจันทรคติ ในภาษาเวียดนาม คือช่วงเวลา ราว 12 เดือนหรือ 13 เดือน ใน năm nhuận (ปีอธิกมาส) ซึ่งในรอบ 4 ปี จะมี 1 ครั้ง ที่มี 366 วัน ทำให้เดือนขาดมี 29 วัน ส่วนเดือนเต็มมี 30 วัน วิธีการนับปีตามจันทรคติคนเวียดนามได้รับอิทธิพลมาจากจีน เรียกว่าระบบ can chi หรือชื่อเต็ม Thiên Can Địa Chi (แผนภูมิสวรรค์) ใช้ในวิชาโหราศาสตร์ ซึ่งแบ่งเวลาออกเป็น 2 ส่วน คือ Thập Thiên Can (ภาคสวรรค์) เรียกว่าราศีบนมี 10 ราศี ได้แก่ Giáp, Ất, Bình, Đinh, Mậu, Kỷ, Canh, Tân, Nhâm, Quý โดยแต่ละราศี

จะถูกจับแยกเป็นหยินหยางและธาตุดิน น้ำ ไฟ ทอง ไม้ ส่วน Thập Nhị Địa Chi (ภาคปฐพี) มี 12 นักชัทร ได้แก่ Tý (หนู) หมายถึงปีชวด Sửu (วัว) หมายถึงปีฉลู Dần (เสือ) หมายถึงปีชกาล Mão (แมว) หมายถึงปีเถาะ Thìn (มังกร) หมายถึงปีมะโรง Tị (งู) หมายถึงปีมะเส็ง Ngọ (ม้า) หมายถึงปีมะเมีย Mùi (แพะ) หมายถึงปีมะแม Thân (ลิง) หมายถึงปีวอก Dậu (ไก่) หมายถึงปีระกา Tuất (สุนัข) หมายถึงปีจอ Hợi (หมู) หมายถึงปีกุน การนับปีตามรูปแบบจันทรคติได้มีความผูกพันกับชีวิตคนเวียดนามมาช้านาน ซึ่งมักถูกใช้ในในงานพิธีสำคัญ เช่น งานแต่งงาน ศพ งานบุญ งานขึ้นบ้านใหม่ งานเทศกาลและการนับอายุ เป็นต้น

2.3.2 การเรียกปีตามระบบสุริยคติ

นิยามปีตามระบบสุริยคติคือ ช่วงเวลา 365 หรือ 366 วัน (ในปีอธิกมาส) แบ่งออกเป็น 12 เดือน แต่ละเดือนมี 30 หรือ 31 วัน ยกเว้นเดือนกุมภาพันธ์ที่มี 28 หรือ 29 วัน คนเวียดนามนับปีตามคริสต์ศักราช เรียกว่า năm Công Nguyên (CN) หรือ Tây lịch หมายถึงปฏิทินสากล ซึ่งเริ่มต้นนับตั้งแต่พระเยซูถือกำเนิด ส่วนปีก่อนหน้านั้นเรียกว่าปีก่อนคริสต์ศักราช (TCN) หรือก่อนปฏิทินสากล โดยใช้รูปแบบ năm + ตัวเลข เช่น năm 2022 หมายถึง ปี ค.ศ. 2022

2.3.3 การเรียกปีโดยอ้างอิงจากจุดใดจุดหนึ่งของเวลา

การเรียกปีโดยอ้างอิงจากจุดใดจุดหนึ่งของเวลาที่มีลักษณะอดีต - ปัจจุบัน - อนาคต ในภาษาเวียดนามมีปีในอดีต เช่น năm kia (ปีโน้น) năm trước หรือ năm ngoài (ปีก่อน) năm qua หรือ năm vừa qua หรือ năm rồi (ปีที่ผ่านมา) ปัจจุบัน เช่น năm nay (ปีนี้) อนาคต เช่น năm tới หรือ sang năm (ปีหน้า) năm sau (ปีถัดไป) ra giêng หรือ ra Tết (ปีหน้า) năm sau đó (ปีถัดไป)

2.3.4 การเรียกปีตามลักษณะ ต้น กลาง ปลาย

การเรียกปีตามลักษณะจุดเริ่มต้นจุดตรงกลางและจุดปลายในภาษาเวียดนามพบคำบอกจุดของเวลาคือคำว่า Đầu năm (ต้นปี)- Giữa năm (กลางปี)- Cuối năm (ปลายปี) เมื่อกล่าวถึงต้นปีคนเวียดนามจะนึกถึงช่วงเวลาระหว่างเดือนมกราคมถึงมีนาคม กลางปีคือช่วงเวลาระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายนและปลายปีคือช่วงเวลาในเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นเพียงเวลาแบบคาดคะเน

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาโดยพิจารณาตามเกณฑ์ความหมายสามารถแบ่งวิธีการบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนามออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) การบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การบอกเวลาโดยใช้ตัวเลขตั้งแต่ระบบ 1 - 6 1-12 1-24 การบอกเวลาตามปรากฏการณ์

ทางธรรมชาติโดยสังเกตจากดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ พุทธกรรมสัตว์ บอกเวลาตามพฤติกรรมบุคคล

2) การบอกจุดของเวลาในวันเดือน ปี คนเวียดนามเรียกชื่อวันในหนึ่งสัปดาห์โดยเรียงตามลำดับตัวเลขวันที่ 1 - 7 มีการบอกวันที่ 1 - 31 ในรอบเดือนตามระบบจันทรคติและสุริยคติ เรียกวันตามเทศกาลโดยกำหนดตามปฏิทินทั้งจันทรคติและสุริยคติ ภาษาเวียดนามมีคำเรียกเดือนในรอบปีตามระบบจันทรคติและสุริยคติโดยเรียงตามลำดับตัวเลขเดือน 1- 12 เรียกเดือนตามฤดูกาลโดยแบ่งฤดูกาลได้หลากหลาย ตามอุณหภูมि สภาพอากาศ อาชีพทางการเกษตรและตามเทศกาล มีการเรียกเดือนตามพฤติกรรมบุคคล คนเวียดนามเรียกปีจันทรคติตามระบบ can chi แบบจีนซึ่งมี 10 ราศีบนฟ้าและมี 12 นักษัตรบนดิน ในระบบสุริยคติเรียกปีตามคริสต์ศักราช ส่วนลักษณะอดีต - ปัจจุบัน - อนาคต ใช้ได้กับทั้งการเรียกเวลาในหนึ่งวัน สัปดาห์ วัน เดือน ปี ส่วนลักษณะต้น - กลาง - ปลาย พบในการเรียกสัปดาห์ เดือนและปี

จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้พบว่า คนเวียดนามมีคลังคำศัพท์บอกเวลาที่หลากหลาย และระบบการเรียกเวลาค่อนข้างละเอียด ทั้งที่มีอยู่แล้วดั้งเดิมในภาษาของตนและแบบที่รับมาจากภาษาอื่น ไม่ว่าจะจากจีนหรือแบบสากลตามตะวันตก คนเวียดนามแยกคำบอกเวลาช่วงกลางวันและกลางคืนออกเป็นหน่วยเรียกละเอียด ๆ ซึ่งมาจากการรับรู้และสังเกตสิ่งรอบตัวแล้วนำมากำหนดเป็นจุดเวลาค่าว ๆ เมื่อต้องการระบุเวลาที่ชัดเจนแน่นอนจึงใช้ระบบตัวเลขกำกับกับคำบอกเวลาตั้งแต่หน่วยย่อยในระดับ วินาที นาที ชั่วโมง ไปจนถึง วัน เดือน ปี และพบว่าคนเวียดนามยังคงรักษาและสืบทอดวิธีการบอกเวลาที่มีในอดีตนำมาใช้ในปัจจุบัน ซึ่งปรากฏให้เห็นในด้านโหราศาสตร์ การดูดวง ฤกษ์ยาม งานพิธีกรรมต่าง ๆ ยังมีการคำนวณเวลาตามแบบโบราณ และเห็นความพิถีพิถันละเอียดอ่อนในการเลือกใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย แม้จะมีการบอกเวลาในรูปแบบสากลตามเข็มนาฬิกาและการนับ วัน เดือน ปี แบบสุริยคติเข้ามา แต่การแบ่งช่วงเวลาในหนึ่งวัน การนับวัน เดือน ปี ตามระบบจันทรคติตามวิถีดั้งเดิมก็ยังปรากฏให้เห็นในด้านที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมา นอกจากนี้ จากการศึกษา คำบอกจุดของเวลาในภาษาเวียดนามอาจจะให้ประโยชน์ในแง่ที่ช่วยรวบรวมคลังคำศัพท์บอกเวลาที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่ออนุรักษ์สืบสานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาคำบอกเวลาในภาษาเวียดนามเปรียบเทียบกับภาษาอื่น
2. ควรมีการศึกษาในประเด็นอื่นเพิ่มเติม เช่น คำบอกระยะของเวลา โลกทัศน์ของผู้ใช้ภาษา หรือโครงสร้างทางภาษา

เอกสารอ้างอิง

- จาวหลิน เฉียน. (2554). *การบอกเวลาในภาษาไทยและภาษาจีน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- นิโลบล ภูระยา. (2556). *การศึกษาคำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นอีสานในพื้นที่ภาคอีสานตอนบน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- มธุรส คุ่มประสิทธิ์. (2553). *การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบอกเวลาในภาษาไทยกรุงเทพฯกับภาษาซาไกแต้แน้น ที่อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์. (2562). คำบอกเวลาในภาษาไทยถิ่นกลาง. *วารสารวรรณวิทัศน์*, 19(2), 104 – 141.
- ราตรี แจ่มนิยม. (2559). คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า: การศึกษาเชิงวัฒนธรรมและโลกทัศน์. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 36(1), 159 – 186.
- หยุ, ฮุยถาย. (2547). *การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบอกเวลาในภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาจ้วงล่างซี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- Đào Thản. (1979). *Về các nhóm từ có ý nghĩa thời gian trong tiếng Việt nhómคำที่มีความหมายบอกเวลาในภาษาเวียดนาม*. *Ngôn ngữ*, 1(1), 40 - 45.
- Hoàng Phê. (1998). *Từ điển tiếng Việt พจนานุกรมภาษาเวียดนาม*. Trung tâm từ điển học – Hà Nội - Đà Nẵng: Nxb Đà Nẵng.
- Hoàng Phê. (2015). *Từ điển tiếng Việt พจนานุกรมภาษาเวียดนาม*. 2. Trung tâm từ điển học – Hà Nội - Đà Nẵng: Nxb Đà Nẵng.
- Klein W. (1993). *The acquisition of Temporality*, in: *Adult language Acquisition band II: The Result*, Cambridge university Press.
- Lê Thị Lệ Thanh. (2003). Hòm - Định vị thời gian hiện tại, quá khứ hay tương lai? Hòm – หน่วยคำบอกเวลาปัจจุบัน อดีต หรืออนาคต. *Ngôn ngữ*, 5(168), 8 - 19.
- Lê Thị Lệ Thanh. (2012). *Các đơn vị từ vựng tiếng Việt: Biểu thị các chiết đoạn thời Gian (Trong so sánh với tiếng Đức) nhìn từ góc độ mối quan hệ ngôn ngữ – văn hoá - tư duy หน่วยคำภาษาเวียดนาม: ช่วงเวลา (เปรียบเทียบกับภาษาเยอรมัน)* จากมุมมองความสัมพันธ์ด้านภาษา - วัฒนธรรม - มโนทัศน์. Hà Nội: Nxb Từ điển Bách khoa.
- Nguyễn Quốc Dũng. (2008). *Cách nói về thời gian trong tiếng Việt: Giờ - Phút – giây*

(วิธีบอกเกี่ยวกับเวลาในภาษาเวียดนาม: ชั่วโมง-นาที-วินาที). *Ngôn ngữ & đời sống*, 7(153), 42 – 44

Nguyễn Thị Phương. (2010). Quan hệ thời gian thể hiện lập luận mạch lạc trong văn Bản tập đọc SGK tiếng Việt tiểu học ความสัมพันธ์ของเวลาที่แสดงถึงข้อโต้แย้งที่สอดคล้องกันจากแบบฝึกอ่านในหนังสือเรียนภาษาเวียดนามประถมศึกษา. *Ngôn ngữ & đời sống*, 82(12), 10 - 18.

Nguyễn Văn Hán. (2008). Một số nhận xét về danh từ - danh ngữ chỉ thời gian trong tiếng Việt ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคำนามบอกเวลาในภาษาเวียดนาม. *Khoa học Đại học Sư phạm TP. HCM*, 15, 37- 48.

Trương Văn Chính และ Nguyễn Hiến Lê. (1963). *Khảo luận về ngữ pháp Việt Nam* สำนวน เกี่ยวกับไวยากรณ์เวียดนาม. Huế: Nxb Đại học Huế.

การใช้ภาษาในสื่อเฟซบุ๊กเพจ Powerpuff GAY

Language Expression used in the Comment Section of the Facebook Fanpage of Powerpuff Gay

นิตินาถ ฟรอมไธสง¹ และสุदारัตน์ มาศวรรณ²

Nitinat Fromthaisong¹ and Sudaratana Maswanna²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “การใช้ภาษาในสื่อเฟซบุ๊กเพจ Powerpuff GAY” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในสื่อเฟซบุ๊กเพจ Powerpuff GAY โดยศึกษาการแสดงความคิดเห็นจากการโพสต์ในสื่อเฟซบุ๊กเพจ Powerpuff GAY รวมทั้งสิ้น 200 ความคิดเห็น ผลการศึกษาพบว่าการใช้ภาษาในสื่อเฟซบุ๊กเพจ Powerpuff GAY มี 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ และวิธีสะกดคำ 2) การเพิ่มพยัญชนะ 3) การตัดพยางค์คำ 4) การใช้คำแสลง 5) การใช้คำภาษาต่างประเทศ 6) การสร้างสัญลักษณ์เพื่อแทนอารมณ์ความรู้สึก โดยสรุปแล้ว จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการใช้ภาษาของเพจ Powerpuff GAY มีการใช้โครงสร้างการใช้คำแสลงมากที่สุด ซึ่งเป็นจุดเด่นของเพจ Powerpuff GAY เป็นเอกลักษณ์ที่สร้างสีสัน และความสุขให้กับผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เข้ามารับชมหรือกดติดตามเพจ

คำสำคัญ: การใช้ภาษา, เฟจเฟซบุ๊ก, แฟนเพจ Powerpuff GAY

Abstract

The purpose of the current study was to investigate the language expression used in the comment section of the Facebook Fanpage of Powerpuff Gay (<https://www.facebook.com/Powerpuffgay69>). 200 comments were analyzed, and the results of the study indicate 6 characteristics of language expression

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (aonn.nitinat@gmail.com)

² อาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (hying9430916@gmail.com)

including 1) changes in vowel, consonant, tone, and spelling, 2) addition of consonants, 3) reduction of syllables, 4) uses of slang, 5) uses of loaned words, and 6) substitution of symbols and emotion. It could be noted that the use of slang was the most found expression. This is the unique characteristic of the Fanpage which is created for entertainment purposes.

Keywords: Language Expression, Facebook, Powerpuff Gay fanpage

บทนำ

การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก มีการใช้อุปกรณ์ทางการสื่อสาร เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เข้ามาเป็นสื่อกลาง ทำให้การสื่อสารในปัจจุบันมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตมาใช้อย่างแพร่หลาย ทั้งในรูปแบบของจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) สื่อสังคมออนไลน์ (Online Social Media) ในรูปแบบการให้บริการผ่านเว็บไซต์โดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางการสื่อสารในด้านต่าง ๆ เช่น การตลาด การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ ตลอดจนด้านการศึกษา เป็นต้น เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งถือเป็นสิ่งใหม่ที่ช่วยให้ คนในสังคมสามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลต่อบุคคล ไปจนถึงบุคคลถึงกลุ่มบุคคล หรือ หน่วยงานถึงบุคคล พัทธนันท์ เด็ดแก้ว (2559)

นอกจากนี้ยังมีการนำภาษาในอินเทอร์เน็ต ไปใช้ในภาษาของการเขียนข่าวบันเทิงด้วยเจตนา จะสร้างความขบขัน สนุกสนาน สร้างสีสัน ดรุณี ทิรัญรักษ์ (2529) กล่าวว่า การเขียนข่าวประเภทนี้ ผู้เขียนต้องมีวิธีเขียนที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึก สนุกสนาน แม้ว่าจะมีการใช้ภาษาปกติหรือสร้างสรรค์ภาษาให้มีความแปลกใหม่เพื่อสร้างความสนใจ ปัจจุบันข่าวบันเทิงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และเป็นที่น่าสนใจมากขึ้น เมื่ออยู่ในรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ พัทธนันท์ เด็ดแก้ว (2559) กล่าวว่า เฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยม สามารถสร้างเพจที่ใช้สำหรับกลุ่มคนในสังคมที่ชอบหรือสนใจในเรื่องเดียวกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำเพจเป็นผู้นำเสนอข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ

แฟนเพจ Powerpuff GAY เป็นกระแสและเป็นตำนานบทใหม่ ในทุกวัน สำหรับแก๊งค์ Powerpuff GAY เจ้าของรางวัล อินฟลูเอนเซอร์ดาวรุ่งทางด้านเฟซบุ๊ก รางวัลแรกของทั้ง 4 คน หลังหันมาร่วมกันทำแฟนเพจเฟซบุ๊ก ที่ไม่ว่าจะใครก็ครั้งก็เป็นกระแสแถมยังเป็นไวรัล ใน TikTok อยู่เป็นประจำด้วยความบ้าและเป็นกันเองกับคนดู ก่อตั้งเพจเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2561 และมีผู้ติดตามเพจ 995,655 คน ซึ่งทั้ง 4 สมาชิก ประกอบไปด้วย ใหม่,อาท,หนุ่ม และเต้ ได้เล่าที่มาของการรวมตัวกันผ่านรายการ Her Day ช่อง 9 MCOT ซึ่งที่มาของชื่อ Powerpuff GAY

เกิดขึ้นจาก ใหม่-เต้ สร้างเพจขึ้นมา เลยชวณ อาท-หนุ่ม ที่เป็นเพื่อนในเฟสบุ๊คมาทำด้วยกัน หลังจากรวมตัวกันแล้วชื่อนี้ก็ผุดขึ้นมาในหัวทันทีเนื่องจากการ์ตูน Powerpuff Girls ภาคล่าสุดที่มี 4 ตัวละครพอดีกับสมาชิก ซึ่ง Powerpuff Gay เป็นเหมือนโปรดักชั่นเล็ก ๆ ที่แต่ละคนต่างถนัดในแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นคอสตูม เมคอัพ ครีเอทีฟคอนเทนต์ และตัดต่อ ช่างภาพ กลายเป็นส่วนผสมที่ลงตัวตอนนี้ทำมาได้ 2 ปีกว่าเกือบจะ 3 ปีแล้ว และได้ออกจากงานประจำมาทำเพจกันแบบเต็มตัวแล้วทุกคน

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาลักษณะเนื้อหาและภาษาที่ปรากฏในสถานะเฟซบุ๊กแฟนเพจ Powerpuff GAY (ที่มา : <https://www.daradaily.com>)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการใช้ภาษาที่ปรากฏในสื่อเฟซบุ๊กเพจ “Powerpuff GAY”
2. เพื่อรวบรวมข้อความจากเฟซบุ๊กเพจ “Powerpuff GAY”

วิธีการศึกษา

1. รวบรวมข้อมูลการใช้ภาษาในเพจ Powerpuff GAY ที่มีการใช้แตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน จากนั้นวิเคราะห์ตามเกณฑ์และจำแนกเป็น หมวดหมู่ โดยจำแนกได้ ดังนี้

1.1 การเปลี่ยนแปลง แบ่งออกเป็น การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ การเปลี่ยนแปลงเสียง พยัญชนะ การเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ การเปลี่ยนแปลงวิธีการสะกดคำเพื่อลดความไม่สุภาพ

1.2 การเพิ่มเสียง แบ่งออกเป็น การเพิ่ม เสียงพยัญชนะ การเพิ่มเสียงวรรณยุกต์

1.3 การใช้คำสแลง

1.4 การตัดพยางค์คำ

1.5 การใช้ภาษาต่างประเทศ

1.6 การสร้างสัญลักษณ์เพื่อแทนอารมณ์ความรู้สึก แบ่งออกเป็น คำเลียนเสียง

ธรรมชาติ และคำอุทาน

2. สรุปการใช้ภาษาในเพจ Powerpuff GAY โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงข้อมูลในเชิงปริมาณ

3. เรียบเรียงนำเสนอผลการศึกษา โดยจำแนกชนิดของลักษณะการใช้ภาษาเป็นหมวดหมู่ อธิบายและแสดงตัวอย่าง นำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาวิเคราะห์และใช้สถิติร้อยละ เสนอข้อมูลในเชิงปริมาณประกอบ

4. สรุป อภิปรายผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

การใช้ภาษาในแฟนเพจ Powerpuff GAY ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลง จำแนกเป็น 4 ประเภท

1.1 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ ได้แก่

1.1.1 การเปลี่ยนแปลงจากสระเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาว เช่น

สระอะ เป็น สระอา ดังตัวอย่าง

คำว่า ค่า

สระ อะ+ย เป็นสระอา

คำว่า หนาย

มันเป็นการออกเสียง ถ้าเขียนก็ต้องตามหลัก วรรณยุกต์ สระ ให้

ถูกต้อง

แต่เวลาพูด จะมีการพูดสั้น พูดยาว ใส่อารมณ์ ทำให้คำ ๆ นั้น

เปลี่ยนไป

1.1.2 การเปลี่ยนแปลงจากสระเสียง ยาวเป็นสระเสียงสั้น เช่น สระอี เป็น สระอิ

ดังตัวอย่าง

คำว่าอี > อิ

สระอี เป็น สระอิ

คำว่า หรือ > รี

1.1.3 การเปลี่ยนแปลงสระเพื่อลด ความไม่สุภาพ พบเพียง 1 คำ ได้แก่

สระอี เป็น สระอิ

คำว่าอี > อิ

1.2 การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ ได้แก่

1.2.1 พยัญชนะต้นเดี่ยว เป็นพยัญชนะควบ เป็นการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะเสียง / พ/ เป็นเสียง /พร/ พบในคำว่า พี่ เป็น พรี่

1.2.2 การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้นควบ เป็น พยัญชนะต้นเดี่ยว พบเพียง

1 คำ คำว่า เปล่า > เป่า

1.2.3 การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้น

คำว่า ทำไม > ตะไม

1.3 การเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์

1.3.1 เปลี่ยนจากเสียงโทเป็นเสียงเอก คือ

คำว่า จ๊ะ > จะ

1.3.2 เปลี่ยนจากเสียงจัตวาเป็นเสียงเอก คือ

คำว่า ออ>อ่อ

1.3.3 เปลี่ยนจากเสียงตรีเป็นเสียงโท คือ

คำว่า โอัย > โอัย

1.4 การเปลี่ยนแปลงวิธีการสะกดคำ เพื่อลดความไม่สุภาพ เช่น

คำว่า ผัว เปลี่ยนเป็น หลัว

คำว่า แดก เปลี่ยนเป็น แผลก

2. การเพิ่มพยัญชนะ เช่น

คำว่า สู้ > สู้่ว

คำว่า เอ็นดู > เอ็นดูว

3. การใช้คำสแลง จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 คำสแลงที่นำคำที่มีอยู่ในภาษามาใช้ ในความหมายใหม่ เช่น

- คำว่า เผือก มาจากคำว่า เสือก หมายถึง การชอบเข้าไปยุ่งในเรื่องของคนอื่น เช่น มีเรื่องชวนเผือก ชวนปวดหัวในวันอาทิตย์

- คำว่า อ้อย มาจากคำว่า อ่อย หมายถึง ให้ท่า เช่น ละนี้มาอ้อย ทาหน้าตาน่ารัก

3.2 คำสแลงที่ถูกกำหนดเสียงและ ความหมายขึ้นใหม่ เช่น

- คำว่า มั่งมั่ง หมายถึง แอ๊บแบ้วหรือ น่ารัก เช่น วันนี้ก็มาพร้อมภาพมั่งมั่งกับผู้ฝรั่ง

4. การตัดพยางค์

คำว่า ฝรั่ง > รั้ง

คำว่า มงกุฏ > มง

5. การใช้คำภาษาต่างประเทศ ได้แก่

คำว่า โฟกัส (Focus) หมายถึง จุดสนใจ

คำว่า เฟรนด์ (Friend) หมายถึง เพื่อน

6. การสร้างสัญลักษณ์เพื่อแทนอารมณ์ ความรู้สึก

จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

6.1 คำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น

คำเลียนเสียงหัวเราะ เช่น 555 , ฮ่า ๆ

คำเลียนเสียงร้องไห้ เช่น ฮืออ แง ๆ

6.2 คำอุทาน เช่น แอรัย, อรัย, ว้าย

สรุปผล

ตารางที่ 1 : จากการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในเพจ Powderpuff GAY สามารถแสดงข้อมูลดังตัวอย่าง

ลักษณะการใช้ภาษาใน เพจ Powderpuff GAY	จำนวน คำ	ร้อยละ
1.1 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์การ และวิธีการสะกดคำ	39	19.5
1.2 การเพิ่มพยัญชนะ	18	9
1.3 การใช้คำสแลง	51	25.5
1.4 การตัดพยางค์คำ	34	17
1.5 การใช้ภาษาต่างประเทศ	30	15
1.6 การสร้างสัญลักษณ์เพื่อแทนอารมณ์ความรู้สึก	28	14
รวม	200	100

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการใช้ภาษาในเพจ Powderpuff GAY ตั้งแต่วันที่ 18 – 25 มกราคม พ.ศ.2565 การแสดงความคิดเห็นจากการโพสต์ในสื่อเฟซบุ๊กเพจ Powderpuff GAY รวมทั้งสิ้น 200 ความคิดเห็น ผลการวิจัย สรุปได้ว่า การใช้ภาษาในเพจ Powderpuff GAY พบว่ามี การใช้โครงสร้างคำสแลงมากที่สุด โครงสร้างที่ คือการนำคำที่มีอยู่ในภาษามาใช้ในความหมายใหม่ ลำดับที่สองการเปลี่ยนแปลงมี 4 วิธี วิธีที่มีการใช้มากที่สุด คือจากสระเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาวลำดับที่สาม การตัดพยางค์คำ วิธีที่มีการใช้มากที่สุด ตัดพยางค์ที่สอง ลำดับที่สี่ การใช้ภาษาต่างประเทศ ลำดับที่ห้า การสร้างสัญลักษณ์เพื่อแทนอารมณ์ความรู้สึก คือ ไม้ยมก ลำดับที่หก การเพิ่มพยัญชนะ

การอภิปรายผล

จากการศึกษา แสดงให้เห็นว่า ลักษณะการใช้ภาษาของเพจ Powderpuff GAY มีการใช้โครงสร้าง 1.3 การใช้คำสแลงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.5 ซึ่งเป็นจุดเด่นของเพจ Powderpuff GAY เป็นเอกลักษณ์สร้างความน่าสนใจแก่ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เข้ามาชมคลิปหรือกดติดตามเพจ นอกจากนี้เพจ Powderpuff GAY ใช้ภาษาที่มุ่งสื่ออารมณ์ความรู้สึก โดยอาจใช้

สัญลักษณ์แทนเสียงหัวเราะ หรือการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อแสดงความทันสมัย มีการใช้คำสแลงที่เป็นภาษาปากซึ่งเป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อแสดงเอกลักษณ์และสื่อความหมายเฉพาะอีกทั้งเพื่อให้สะดุดตา ดึงดูดความสนใจและเป็นที่น่าสนใจของผู้อ่านลำดับที่สองคือ 1.1 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์การ และวิธีการสะกดคำ คิดเป็นร้อยละ 19.5 ซึ่งลักษณะของการเปลี่ยนแปลงจากสระเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาว เป็นจำนวนมาก ซึ่งเกิดจากปัจจัยด้านวิธีการสื่อสารที่สื่อสารผ่านหน้าจอดีด้วยวิธีการพิมพ์และต้องการความรวดเร็วในการพิมพ์น่าจะเพื่อความรวดเร็วในการพิมพ์และการหลีกเลี่ยงคำหยาบในกรณีที่ใช้เป็นคำด่าดั่งที่กล่าวมา ประกอบกับกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ซึ่งมีแนวโน้มของการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองให้ แตกต่างจากสิ่งที่เป็นมาตรฐานของสังคมจึงทำให้มีการสะกดคำที่มีการแปรจากภาษาไทยมาตรฐานจึงศึกษาการแปรของภาษาไทยเน็ตด้านการสะกดคำโดยเทียบกับคำในภาษาไทยมาตรฐานสอดคล้องกับ งานวิจัยของ กานต์วี ชมเชย (2556) ในด้านการ ใช้ภาษาในอินเทอร์เน็ต ที่มุ่งสื่ออารมณ์ความรู้สึก และความรวดเร็วในการสื่อสาร ลักษณะการใช้ ภาษาจะเน้นความสนุกสนานและเป็นกันเองใน การนำเสนอมากกว่าการนำเสนอภาษาในรูปแบบ ที่เป็นทางการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ ในการนำผลวิจัยไปใช้

1. สามารถนำคำแสลง ไปใช้ในการสอนภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนหรือนักศึกษา ได้เห็นการใช้ภาษา ของผมที่ใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งผู้ใช้ต้องตระหนักการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น
2. ครูได้อาจารย์สามารถเปรียบเทียบคำที่เกิดใหม่ในยุคปัจจุบันเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของภาษาแม้จะเกิดขึ้นในช่วงสั้น ๆ ก็ตามเพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของผู้ใช้ภาษาให้มากยิ่งขึ้น
3. สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ควรตระหนักถึงการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องถึงแม้การใช้ภาษาไทยบนสื่อ จะเลือกสรรคำที่ง่ายและไม่เน้นความถูกต้อง แต่จะซื้อ เมื่อเผยแพร่สู่สาธารณชนก็สามารถทำให้เยาวชนจดจำการใช้ภาษาไทยที่ผิดได้

เอกสารอ้างอิง

- กานต์วี ชมเชย. (2556). “ภาษาไทยเน็ต”: ภาษาเฉพาะกลุ่มของคนไทยรุ่นใหม่ในการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต” : แผนงานอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
 ผลผลิต : ผลงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- พิรญา กล่อมจิต. (2561). “การใช้ภาษาในเพจใต้เตียงดารา” : ฌ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- อุไรวรรณ สิงห์ทอง. (2560). “การศึกษาการใช้คำสแลงในเว็บเพจอีเจ็บบ เลียบด่วน” : ฌ

สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร Powerpuff GAY โปสต์ วันที่ 18
มกราคม 2565 (2565, มกราคม 18). สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565,จาก
<https://www.facebook.com/Powerpuffgay69>.

Powerpuff GAY โปสต์ วันที่ 20 มกราคม 2565 (2565, มกราคม 20). สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์,
2565, จาก <https://www.facebook.com/Powerpuffgay69>

กลวิธีการใช้ภาษาในสื่อเฟซบุ๊ก แฟนเพจ สรยุทธ สุทัศนะจินดา กรรมกรข่าว
Uses of Language Expression Strategies in the Facebook Fanpage
Comments of Sorayuth Suthasanajinda

อุมพร เยาวลักษณ์โยธิน¹ และสุดารัตน์ มาศวรรณมา²
Umaporn Yaowalakyothin¹ and Sudaratana Maswanna²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “กลวิธีการใช้ภาษาในสื่อเฟซบุ๊ก แฟนเพจ สรยุทธ สุทัศนะจินดา กรรมกรข่าว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาที่ปรากฏในสื่อเฟซบุ๊ก แฟนเพจ สรยุทธ สุทัศนะจินดา กรรมกรข่าว จากการแสดงความคิดเห็นจำนวน 200 ความคิดเห็น โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในสื่อสังคมออนไลน์เป็นกรอบหลักการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่ามีกลวิธีการใช้ภาษา 7 ลักษณะคือ การใช้คำภาษาพูด การใช้คำหยาบ การใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์ การใช้คำภาษาอังกฤษ การใช้คำเต็ม การใช้คำที่แต่งขึ้นมาเอง และการสร้างคำผิดหลักไวยากรณ์ โดยสรุปแล้วจากผลการศึกษาทำให้เห็นพลวัตของภาษาไทยในยุคดิจิทัลอย่างชัดเจน กล่าวคือ ภาษาที่ปรากฏมักไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาไทยมากนัก แต่มุ่งเน้นการสื่อความง่าย สะดวกรวดเร็ว ตรงไปตรงมา และนำเสนอภาษาพูดปนภาษาปากเพื่อความเข้าใจง่าย

คำสำคัญ: กลวิธีการใช้ภาษา, เฟซบุ๊ก, เฟซบุ๊กแฟนเพจสรยุทธ สุทัศนะจินดา กรรมกรข่าว, สื่อออนไลน์, การเปลี่ยนแปลงของภาษา

Abstract

The purpose of the study was to investigate the use of language strategies found in the comment section of the Facebook Fanpage of Sorayuth Suthasanajinda (<https://www.facebook.com/sorayuth9115>). 200 comments on the Fanpage were analyzed using the framework of language expression strategies.

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (xyeawlaksnyothin@gmail.com)

² อาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (hying9430916@gmail.com)

The results of the study indicate 7 strategies including uses of verbal language, uses of rude words, uses of signs and symbols, uses of English, uses of affix, uses of self-made words, and uses of irregular word structures. The results of the study illustrate the dynamic of the Thai language in the digital era. In detail, the comments were produced in the language that could familiarize members of the Fanpage. The use of signs, symbols, and affix also signifies communicative emotion transferred by the language expression strategies. Moreover, there were only a few rude words found on the Fanpage. This could also indicate politeness and respect among members.

Keywords: strategies in language expression, Facebook, Sorayuth Suthasanajinda, online media, language change

บทนำ

ภาษาในความหมายอย่างกว้างอาจหมายถึงกริยาอาการที่แสดงออกมาแล้วสามารถทำความเข้าใจกันได้ ไม่ว่าจะเป็นระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ ส่วนภาษาในความหมายอย่างแคบนั้นอาจหมายถึงเสียงพูดที่มนุษย์ใช้สื่อสารกันเท่านั้นภาษาต่าง ๆ มีการดำรงชีวิต เดินทางจากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงไปกับเวลา และตายไป ภาษาใด ๆ ที่หยุดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงจะถูกจัดให้เป็นภาษาตาย ส่วนภาษาที่ยังคงมีสถานะไม่หยุดนิ่งหรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องก็จัดเป็นภาษาที่ยังมีชีวิตเพราะว่าภาษาอังกฤษมีหลักไวยากรณ์ซึ่งเป็นภาษาที่มีหลักการใช้งานสามารถเรียนรู้ได้ตามหลักไวยากรณ์ซึ่งภาษาไทยก็มีหลักไวยากรณ์ จึงใช้เป็นภาษาราชการได้ต่างจากภาษาอื่นที่ไม่มีหลักไวยากรณ์ไม่สามารถใช้เป็นภาษาราชการได้ดังนั้นในหลาย ๆ ประเทศที่จึงต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ (บ้านจอมยุทธ, 2543) ในประเทศไทยมีคำจำกัดความของคำว่า ภาษา ไว้ว่า "ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย ภาษาธรรม; เสียง ตัวหนังสือ หรือกริยา; อาการที่สื่อความได้ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง ภาษามือ" (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2557)

ภาษามีความสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษาช่วยดำรงสังคม ด้านภาษาแสดงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านภาษาช่วยให้มนุษย์พัฒนา ด้านภาษาช่วยกำหนดอนาคต และด้านภาษาช่วยจรรโลงใจ มนุษย์อาศัยภาษาถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ ต่อ ๆ กันมา ทำให้ความรู้แพร่ขยายมากยิ่งขึ้น ไม่ต้องเสียเวลาเรียนรู้เรื่องเดิมแต่สามารถพัฒนาค้นคว้าต่อให้เจริญก้าวหน้าต่อไป บางครั้งเมื่อมีความเห็นไม่ตรงกันก็จะใช้ภาษาอภิปรายโต้แย้งกัน

ทำให้ความรู้ความคิดเจริญงอกงามยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภาษาเขียนจะช่วยบันทึกเรื่องราวความรู้ต่าง ๆ ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อไป มนุษย์ยังอาศัยภาษาช่วยกำหนดอนาคตในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำแผน ทำโครงการ คำสั่ง สัญญา คำพิพากษา กำหนดการ คำพยากรณ์ ซึ่งจะเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป (หนึ่งฤทัย จันท์เครือยิ้ม, 2553) นักภาษาศาสตร์มีความเชื่อว่าภาษากำเนิดจากมนุษย์และภาษาก็มีความสำคัญต่อมนุษย์ ภาษานอกจากมีความสำคัญต่อมนุษย์แล้วมนุษย์ยังอาจตกอยู่ใต้อิทธิพลของภาษาด้วย เพราะว่ามันมนุษย์มิได้คำนึงว่า ภาษาเป็นเพียงสัญลักษณ์ มนุษย์เชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถบันดาลให้เกิดสิ่งที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา มนุษย์มักชื่นชมหรือรังเกียจสิ่งใดก็ตามที่มีความหมายหรือมีเสียงของคำคล้ายคลึงกับสิ่งที่ตนนิยมหรือรังเกียจ เช่น “มาลัยเจ้าบ่าวเจ้าสาวต้องร้อยด้วยดอกกรักและดอกบานไม่รู้โรย” “ฉันตั้งชื่อลูกว่า จงพิพัตน์ เพื่อเขาจะได้เจริญก้าวหน้าในชีวิต” “ถึงบ้านจิวหวิวจิตให้คิดขาม เห็นแต่หนามเข้าประเดี๋ยวยังเสียวอก” หรือ “ถึงบางระกำไ้กรรมระยาใจเคราะห์อะไรถึงมาร้ายไม่วายเลย” (กิงกาญจน์ สมจิตต์, 2559) ภาษาจึงเป็นพาหนะในการนำเนื้อหาของสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารใช้ภาษาในการแสดงความคิดเห็นและผู้รับสารใช้ภาษาในการเข้าใจความคิดเห็นนั้น

ปัจจุบันสังคมไทยถือเป็นยุคของเทคโนโลยีที่นำพาเราก้าวสู่สังคมดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ชีวิตประจำวันของเรานั้นมักต้องพึ่งพาอุปกรณ์ไฮเทคเพื่อเข้าถึงโลกออนไลน์ที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของโลกยุคดิจิทัลที่มีบทบาทในสังคมไทยเป็นอย่างมากด้วย เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นบริการบนอินเทอร์เน็ตในโลกยุคดิจิทัลซึ่งผู้ใช้สามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล เชื่อมโยงกันในทิศทางใดทิศทางหนึ่งได้ เฟซบุ๊กถือได้ว่าเป็นเว็บไซต์ที่มีผู้ใช้บริการอย่างแพร่หลายอาจเพราะสามารถตั้งประเด็นถามตอบในเรื่องที่สนใจ โพสต์รูปหรือวิดีโอ เขียนข้อความ สนทนาออนไลน์ (Chat) หรือแม้กระทั่งเปิดโอกาสให้พบปะสังสรรค์ระหว่างกันได้ อีกทั้งยังไม่มีกลไกการกำกับด้านเนื้อหาหรือภาษามากนักจึงทำให้ผู้โพสต์มีอิสระมากกว่าสื่ออื่น ๆ (กาญจนา ต้นโพธิ์, 2562) ทำให้สื่อสังคมออนไลน์ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทต่อการทำงานของสื่อมวลชนในฐานะแหล่งข่าวจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถเสาะแสวงหาข่าวสารมานำเสนอได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้การเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข่าวจะต้องคำนึงถึงความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารก็เป็นเรื่องสำคัญ (พัชราภา เอื้ออมรนิช, 2559) ดังนั้นเฟซบุ๊กแฟนเพจ สรยุทธ สุทัศนจินดา กรรมการข่าว จึงเป็นช่องทางในการสื่อสารโดยการใชภาษาในการบอกเล่าเรื่องราวเนื้อหาของข่าวให้คนบนสื่อสังคมออนไลน์ได้ติดตาม โดยมีเนื้อหาสาระหลายประเภท ได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าวการศึกษา ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวสังคม ข่าวสิ่งแวดล้อม ข่าวศิลปวัฒนธรรม ข่าวกีฬา และข่าวอื่น ๆ เพื่อให้ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้าถึงความเป็นไปของบ้านเมือง

ภาษาที่เปลี่ยนไปที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคนที่ใช้ภาษาไทยบนสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยที่ทำให้เกิดภาษาไทยเน็ตนั้นส่วนหนึ่งอาจเป็นผลพวงโดยตรงที่เกิดจากการพัฒนาของเทคโนโลยีที่มีการสนทนาด้วยแป้นพิมพ์และโต้ตอบกันอย่างเฉียบพลัน และอีกปัจจัยคือสื่อและการกระจายของประชากรไทย โดยเฉพาะวัยรุ่นก็เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางภาษา เรียกว่าภาษาไทยเน็ต ทำให้ภาษาไทยเปลี่ยนไปและไม่ตรงกับหลักภาษาในด้านการสะกดคำ การเขียนที่สะกดผิดบ่อย รวมถึงการใช้คำศัพท์ใหม่ หรือคำศัพท์ที่สะกดแปลกไปจากเดิมอาจจะทำให้ฟังไม่คุ้นหูดูแปลกตา ในขณะที่มุมมองของนักภาษาไม่ได้มีความวิตกกังวลกับอิทธิพลของภาษาไทยเน็ต หากแต่เห็นว่าเป็นปรากฏการณ์ของภาษาเป็นการสร้างสรรค์ทางภาษารูปแบบหนึ่ง เป็นภาษาเฉพาะกลุ่มของคนรุ่นใหม่ ซึ่งสร้างภาษาไทยเน็ตขึ้นมาเพื่อใช้สื่อสารกันในโลกออนไลน์เท่านั้น (กานต์รวี ชมเชย, 2556) ภาษาจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์มาก เพราะนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารแล้ว ยังเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ การพัฒนาความคิดของมนุษย์และเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรม และการประกอบอาชีพที่สำคัญ ภาษาช่วยเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติอีกด้วย เพราะภาษาเป็นถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารสร้างความเข้าใจกันในสังคม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาที่ปรากฏในสื่อเฟซบุ๊ก แฟนเพจ สทรูท สู้ทชนะจินดา กรรมกรข่าว

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary research) ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษาในสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ
2. วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ สทรูท สู้ทชนะจินดา กรรมกรข่าว
3. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการศึกษา

การใช้ภาษาในแฟนเพจสทรูท สู้ทชนะจินดา กรรมกรข่าว ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1. การใช้ภาษาพูด

เป็นการใช้ภาษาปากหรือภาษาที่ไม่เป็นทางการในการสื่อสาร เช่น การพูดคุยกันระหว่างเพื่อนหรือคนสนิท มักใช้คำพูดที่เป็นกันเองบางครั้งอาจมีความไม่สุภาพและมาเป็นการทาง การ โดยมีตัวอย่างการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- 1.1 ทำไมไม่มันต์ต่อยกันเองวะ ไปทำให้เดือดร้อนประชาชนทำไม
- 1.2 คนที่มีกำลังมากกว่าชอบที่จะรังแกคนที่ด้อยกว่า ถ้าแน่จริง เล่นประเทศที่มีกำลังใกล้เคียงกันไปเลย
- 1.3 เอาใจช่วยครับจะด้วยเหตุผลอะไรก็แล้วแต่
- 1.4 ทางนี้ก็เป๊ะเหมือนกันละ ความชอบของเค้าอะเนอะ โตมาค้อยว่ากันใหม่
- 1.5 เข้ามาหากินกับความศรัทธาในศาสนา เอี้ยจริง ๆ เอี้ยจริง ๆ
- 1.6 จริง ๆ รถวิ่งผ่านด่านปั๊บกักส่งข้อความมาที่เจ้าของ ที่นี้ก็แล้วแต่สะดวกใครจะไปจ่ายช่องทางไหน
- 1.7 ทุกวันนี้มีใครกล้าเป็นพลเมืองดีบ้างไหมอะ ทั้งๆที่บางคนก็รู้ว่าในซอยบ้านค้ายาเปิดบ่อน เพราะมันไม่มีอะไรเป็นหลักประกันความปลอดภัย
- 1.8 ขอร้องเพลงแป็บ ก็แค่กระจกใสบาง ๆ ที่กั้นตรงกลาง ก็เท่านั้น
- 1.9 เห้อ ถอนหายใจยาว ๆ น่าเศร้าใจกับคุณภาพชีวิตของคนไทย
- 1.10 ใช้อินฟินิตี้สโตนโจมตีไลน์ข้ามเส้นแบ่งเวลาหระอะ ว่าแต่ว่าเส้นแบ่งเวลาเส้นไหนกันละ

จากตัวอย่างที่ 1 - 10 มีการใช้ภาษาในการพูดคุยที่เป็นกันเองแบบคนที่คุ้นเคยกัน ซึ่งการใช้ภาษาในระดับนี้จะมีมีคำหยาบ มีลักษณะสื่อความหมายในเชิงจิกกัด ปนอยู่บ้างเพื่อเพิ่มอรรถรสในการสื่อความหมายซึ่งเป็นกลวิธีการใช้ภาษาพูดในการสื่อสาร

2. การใช้คำหยาบ

เป็นการใช้ภาษาที่สื่อถึงความไม่สุภาพ สื่อความหมายในแง่ที่ไม่ดี เช่น คำที่สื่อถึงเรื่องทางเพศ การด่าทอ การดูหมิ่น ไม่เป็นที่ยอมรับตามมารยาททางสังคม โดยมีตัวอย่าง การแสดงความคิดเห็น ดังนี้

2.1 ตีน่าหุ !!

คำว่า ตีน่าหุ เป็นการใช้คำที่ไม่สุภาพโดยการผวนคำ

2.2 พุดแบบ คค

คำว่า คค ในที่นี้มาจาก ค.ควาย ซึ่งมีความหมายตรงตัวว่า พุดแบบควายควาย เปรียบเทียบคนที่พุดออกมาโดยไม่ใช้ความคิด นอกจากนี้ ค ยังใช้ในรูปประโยคอื่น เช่น หัว ค.

2.3 ตำรวจไทยกร่างอย่างเดียวไม่เคยจับได้จริง

คำว่า กร่าง ในที่นี้หมายถึง อาการที่ทำท่าทางหรือพุดจาวางโต อวดเก่ง ทำตัวเป็นนักเลง

2.4 คนดีชอบแก้ไข คน...ชอบแก้ตัว นะครับ

มากกว่าสำนวนไทย โดยคำใน ... คือคำว่า จัญไร หมายถึง เลวทราม เป็นเสียด ไม่เป็นมงคล ใช้ว่ากล่าวคนที่ทำตัวไม่ดี

2.5 ตล มากจำ รับไม่ได้

คำว่า ตล มาจากคำว่า ตอแหล หมายถึง โกหก พูดไม่จริง พูดพล่อย ๆ ใช้ว่ากล่าวคนที่พูดกลับไปกลับมา บอกคนหนึ่งอย่างหนึ่ง บอกอีกคนอย่างหนึ่ง

จากตัวอย่างข้อ 1 และข้อ 2 มีการใช้คำหยาบโดยการย่อคำลงให้เหลือแค่ตัวอักษร การผวนคำ หรือการใส่เครื่องหมายแทนที่ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนจะเลี่ยงการใช้คำหยาบออกมาโดยตรง เพื่อลดความไม่สุภาพของการใช้ภาษา

3. การใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์

เป็นการใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์ในการกำกับคำ กลุ่มคำ ประโยค หรือข้อความ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถอ่านและเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้อง โดยมีตัวอย่างการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

3.1 อ้าว!!!! ตื่นแล้ว

3.2 ขาขึ้น!! ขาขึ้นหน้าผาก

3.3 ประสบการณ์ตรงเลยคะ คือถ้าไม่ขับผ่าน ก็คือ ชน ค่ะ !! เลี้ยวไม่ทัน

จากตัวอย่างข้อ 3.1 – 3.3 มีการใช้เครื่องหมายตกใจ เพื่อแสดงความโกรธ ความประหลาดใจ ความแปลกใจ เน้นความคิดเห็น หรือเน้นวลีที่สั้นกระชับ ซึ่งเป็นการเขียนแบบไม่เป็นทางการ

3.4 ผู้นำยูเครน ควรออกไปรบแนวหน้าก่อนใครเลย และไม่ใช้สิทธิ์ก่อน ปชช หละ (ผู้นำโง่ ๆ ปชช ตายกันเกลื่อน)

3.5 เป็นกำลังใจให้ลุงคะ สู้ ๆ ค่ะ อค. (อค. ที่ไม่ได้แปลว่า อิคี)

จากตัวอย่างข้อ 3.4 และ 3.5 มีการใช้เครื่องหมายวงเล็บ หรือ นชลิขิต ใช้อธิบายความที่อยู่ข้างหน้า ขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.6 วางสายสื่อสารฯให้ประชาชนได้ใช้ทำให้ได้เงินเข้าองค์กร แต่การจัดเก็บสายสื่อสารฯที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์นั้น ทำให้องค์กร "ต้องมีค่าใช้จ่าย" จึงมักจะไม่ค่อยมีการให้ความสนใจ

3.7 ฉีดให้ฝ่อ "โดยได้รับความยินยอมจากผู้กระทำผิด" ใครมันจะยอมอะ

จากตัวอย่างข้อ 3.6 และข้อ 3.7 มีการใช้เครื่องหมายอัฒประกาศ เน้นคำพูดในประโยคให้แยกออกมาอย่างชัดเจน

3.8 เตือน..เพื่อ... ☹️

3.9 ไม่ทันละ 😊

3.10 แปกแต่จริง มีเบอร์โทรขยายผล-เช็คได้ว่าจดทะเบียนในชื่อใคร แต่ไม่ทำ ☹️

จากตัวอย่างข้อ 3.8 - .10 มีการใช้สัญลักษณ์ หรือ อีโมติคอน ในการแสดงอารมณ์เพื่อให้ผู้อ่านรู้ถึงความรู้สึกของผู้เขียน

4. การใช้คำภาษาอังกฤษ

เป็นการใช้ภาษาอังกฤษมานำเสนอเพื่อสื่อความหมายให้ชัดเจนมากขึ้นอาจเป็นคำภาษาอังกฤษโดยทั่วไปที่ใช้กันในสังคม หรือเป็นคำศัพท์เฉพาะก็ได้ โดยมีตัวอย่างการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

4.1 พูดถึง Metaverse ใช้ใหม่ไม่ใช่เศรษฐกิจไทยของจริง

Metaverse หรือ จักรวาลเสมือนจริง หมายถึง จักรวาลที่ถูกเปลี่ยนแปลงหรือสร้างขึ้นใหม่

4.2 คนร้ายอยู่ในมือแท้ ๆ ถ้าเข้าป่าเขาเรียกติดบ่วง แต่นายพรานไม่วางต้องรีบ

Exercise เลยปล่อยให้ไปหาเหยื่อที่อื่น

Exercise หรือ กายบริหาร หมายถึง การออกกำลังกาย การบริหารร่างกาย

4.3 ไม่มีใครถูกหลอกครับ หรืออ้างว่าถูกบังคับไปเป็น Call Center สมัยใจเกือบ

ทั้งนั้น เพราะต้องการเงิน

Call Center คือ ศูนย์รวมผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการรวมสายเข้าและโทรออกภายในสำนักงาน

4.4 ไม่เคยคิดว่าตัวเองเป็นตำรวจแล้วต้องตัด personality

Personality หมายถึง บุคลิกภาพ, บุคลิกลักษณะ

4.5 เราคนหนึ่งที่โตมากับสังคม conservative แต่ก็เชื่อว่าทุกอย่างมันต้องมีความ

พอดี Conservative หมายถึง อนุรักษ์นิยม, สงวนไว้, รักษาไว้

5. การใช้คำเติม

เป็นการเติม การเพิ่มสระ พยัญชนะ หรือตัวเลขเพิ่มขึ้นไปในคำเดิมที่มีความหมายและมีที่ใช้กันอยู่แล้ว โดยการเติมหรือเพิ่ม เพื่อต้องการสื่อความหมาย และขยายความให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกมากยิ่งขึ้น โดยมีตัวอย่างการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

5.1 ติดมากกกกกกกก ก่อนเข้าด่านประมา 4-6 กิโลเมตร

5.2 อ้อออออออออ โอเคค่า เข้าใจแล้วค่า

5.3 หม่ำๆๆๆที่ตำรวจทำมากกว่านั้นเสื่อมเสื่อมกว่านั้นก็ยังไม่เห็นเป็นไร

5.4 คนดีคือเป็นโรมากป่าว เกลียดไรตำรวจก็แยกแยะกันด้วยจ้าาาาา

5.5 5555555555 เราอยู่ประเทศเดียวกันไหม

6. การใช้คำที่แต่งขึ้นมาเอง

เป็นการใช้ถ้อยคำหรือสำนวนที่ใช้เข้าใจกันเฉพาะกลุ่ม หรือเป็นคำที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ไม่ใช่ภาษาที่ยอมรับกันว่าถูกต้อง โดยมีตัวอย่างการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

6.1 สวย หุ่นปังมากค่า

ปัง หมายถึง โดดเด่น อลังการ เลิศเลอ คำ ๆ นี้ มักจะถูกใช้ในแนวชื่นชมเมื่อผู้พูดหรือเขียนประทับใจในบางสิ่ง

6.2 เรื่องนี้มีเรื่องน่า ป้าพูดได้มัย

ป้าพูดได้มัย เป็นประโยคในรายการโทรทัศน์กระแส เมื่อคุณหนุ่ม กรรชัย สัมภาษณ์แขก รับเชิญและแขกรับเชิญถามว่า “ป้าพูดได้มัย” เมื่อคุณหนุ่มอนุญาตให้พูด แขกรับเชิญคนดังกล่าวก็หลุดพูดคำหยาบคายออกอากาศ เกิดเป็นประโยคติดบนสื่อสังคมออนไลน์

6.3 พน. ก็คือออกมากราบขอโทษ เรื่องจบแยกย้าย

พน. หมายถึง ฟรุ้งนี้ เป็นการย่อคำโดยเอาพยัญชนะต้นมาใช้ คำนี้มักจะใช้เวลาส่งข้อความคุยกับเพื่อน เพื่อความสะดวกสบายและรวดเร็ว

7. การสร้างคำผิดหลักไวยากรณ์

เป็นการนำคำที่สร้างขึ้นโดยใช้ผิดหลักการสะกด สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ภาษาไทย โดยมีตัวอย่างคอมเมนต์ ดังนี้

7.1 รัสเซียคือเทพสงครามคับ ยูเครนแย่งแล้ว

คับ มาจากคำว่า ครับ หมายถึง คำขานรับ หรือคำลงท้ายอย่างสุภาพของผู้ชาย

7.2 มองข้ามเรื่องทหาร คือน้อนแก้มแน่นมาก

น้อน มาจากคำว่า น่อง หมายถึง ผู้เกิดร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดที่หลัง, ลูกของอาหรือน้า, เรียกคนที่มีอายุน้อยกว่าหรืออายุครว่น้อง

7.3 เด็ก ๆ ก็จะมีควมฝืนประมานนี้ ผู้ชาย ทหาร ตำรวจ หมอ ผู้หญิงก้อ ครู

พยาบาล หมอ เพราะถูกปลุกฝั่ง ว่าอาชีพนี้เป็นคนดีช่วยเหลือผู้อื่น

ก้อ มาจากคำว่า ก็ หมายถึง แล้ว, จึง, ย่อม เป็นคำนิบาตในบาลีสันสกฤตสำหรับ

ขยาย หรือเน้นความ

7.4 จับสึกเถอะ มารศาสนา สึกแล้วขึ้นบัญชีรายชื่อไว้ห้ามกลับเข้ามาบวชใหม่หมา

นุดพวกนี้มันไม่ชอบทำมาหากินแบบคนดี

หมา นุด มาจากคำว่า มนุษย์ หมายถึง สัตว์ที่รู้จักคิดเหตุผล, สัตว์ที่มีจิตใจสูง, คน ใน

ตัวอย่าง (7.4) เป็นการใช้คำมาเสียดสีพฤติกรรมของคนไม่ดี

7.5 แค่นี้ย ให้บอกเขาด้วยสิมันเป็นความผิดของคนใช้ถนนสินะที่ถูกปรับแค่นี้ย

หรือ แค่นี้ยะ มาจากคำว่า แค่นี้ หมายถึง เพียงเล็กน้อย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติผู้วิจัยพบว่า ทหารแสดงความคิดเห็นในแฟนเพจสร

ยุทธ สุทัศน์ะจินดา กรรมกรข่าว จำนวน 200 ความคิดเห็น มีการใช้กลวิธีการใช้ภาษา มีการใช้ภาษาพูดจำนวน 200 คอมเมนต์ คิดเป็นร้อยละ 100.0% มีการใช้คำหยาบจำนวน 15 คอมเมนต์ คิดเป็นร้อยละ 7.5% มีการใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์จำนวน 78 คอมเมนต์ คิดเป็นร้อยละ 39.0% มีการใช้คำภาษาอังกฤษจำนวน 8 คอมเมนต์ คิดเป็นร้อยละ 4.0% มีการใช้คำเติมจำนวน

35 คอมเมนต์ คิดเป็นร้อยละ 17.5% มีการใช้คำที่แต่งขึ้นมาเองจำนวน 16 คอมเมนต์ คิดเป็นร้อยละ 8.0% และมีการสร้างคำผิดหลักไวยากรณ์จำนวน 29 คอมเมนต์ คิดเป็นร้อยละ 24.5 ดังนี้

ตารางที่ 1: วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในเฟซบุ๊กแฟนเพจสรยุทธ สุทัศนะจินดา กรรมกรข่าว (n = 200)

กลวิธีการใช้ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
1. การใช้คำภาษาพูด	200	100.0
2. การใช้คำหยาบ	15	7.5
3. การใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์	78	39.0
4. การใช้คำภาษาอังกฤษ	8	4.0
5. การใช้คำเติม	35	17.5
6. การใช้คำที่แต่งขึ้นมาเอง	16	8.0
7. การสร้างคำผิดหลักไวยากรณ์	29	24.5

สรุปผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบว่ากลวิธีการใช้ภาษาในเฟซบุ๊กแฟนเพจสรยุทธ สุทัศนะจินดา กรรมกรข่าว จำนวน 200 ความคิดเห็น พบว่ามีกลวิธีการใช้ภาษาที่หลากหลาย มีการใช้คำภาษาพูดในการสื่อสารเพื่อให้การแสดงความคิดเห็นมีความเป็นกันเอง การใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์และการใช้คำเติมยังเป็นที่นิยมเพื่อแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึก สร้างอารมณ์สในการสื่อสาร นอกจากนี้การแสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊กแฟนเพจสรยุทธ สุทัศนะจินดา กรรมกรข่าว มีการใช้คำหยาบอยู่น้อยครั้งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ติดตามแฟนเพจมีความสุขและให้เกียรติซึ่งกันและกัน สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้

1. การใช้คำภาษาพูด
2. การใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์
3. การใช้คำเติม
4. การสร้างคำผิดหลักไวยากรณ์
5. การใช้คำที่แต่งขึ้นมาเอง
6. การใช้คำหยาบ
7. การใช้คำภาษาอังกฤษ

การอภิปรายผล

กลวิธีการใช้ภาษาในเฟซบุ๊กแฟนเพจสรยุทธ สุทัศนะจินดา กรรมกรข่าว เป็นภาพสะท้อนที่ทำให้เห็นว่าภาษามีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยซึ่งถือเป็นธรรมชาติของภาษา การเปลี่ยนแปลงนี้จะไม่ใช้เรื่องเสียหายตราบใดที่การเปลี่ยนแปลงไม่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างและหลักภาษาไทย และผู้ใช้ภาษาไทยโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นสามารถใช้ภาษาให้เหมาะสมกับระดับบุคคล กาลเทศะ โอกาสและสถานการณ์ รวมทั้งไม่ส่งผลทำให้การสื่อสารขาดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กาญจนา ตันโพธิ์ (2562) เรื่องการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาและกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในเฟซบุ๊กแฟนเพจยอดนิยมของไทย ผลการวิจัยพบว่า พลวัตของภาษาไทยในยุคดิจิทัลอย่างชัดเจน กล่าวคือ ภาษาที่ปรากฏมักไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาไทยมากนัก แต่มุ่งเน้นการสื่อความง่าย สะดวกรวดเร็ว ตรงไปตรงมาและจุดเด่นที่สำคัญ คือ นำเสนอด้วยภาษาพูดที่ผสมผสานคำภาษาปากเพื่อให้เข้าใจง่าย ทั้งยังสร้างความรู้สึกสนิทสนม และลดช่องว่างระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในเพจข่าวอื่น ๆ เพื่อศึกษาความแตกต่างของลักษณะการใช้ภาษาของกลุ่มผู้แสดงความคิดเห็น
2. ควรมีการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาหัวข้อหรือประเด็นการนำเสนอข่าว เพื่อเปรียบเทียบการนำเสนอข่าวกับเพจข่าวอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ตันโพธิ์. (2562). การศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาและกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในเฟซบุ๊กแฟนเพจยอดนิยมของไทย. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 39(1), สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2565, จาก <https://hujmsu.msu.ac.th/pdfspllit.php?p=MTU5OTAzMjlyMy5wZGZ8Ni0xOQ>.
- กานต์รวี ชมเชย. (2556). “ภาษาไทยเน็ต” : ภาษาเฉพาะกลุ่มของคนไทยรุ่นใหม่ในการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กึ่งกาญจน์ สมจิตต์. (2559). พันธกิจของภาษา. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://shorturl.asia/n3TfA>.
- บ้านจอมยุทธ. (2543). ภาษามนุษย์. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2565. จาก <https://shorturl.asia/1Svi5>.

พัชราภา เอื้ออมรวนิช. (2559). สื่อสังคมออนไลน์ แหล่งข่าวยุคดิจิทัล. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การ
เรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*. 9(2), 1-9. จาก
https://ejodil.stou.ac.th/filejodil/20_1_667.pdf.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *ความหมายของภาษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่นส์.

หนึ่งฤทัย จันทร์เครือยิ้ม. (2553). *ภาษากับการสื่อสารของมนุษย์*. ย่อหน้าที่ 5-6 สืบค้นเมื่อ
10 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://shorturl.asia/w84aT>.

กลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทย

Refusal Strates of Given Interview by People in Thai Show Business

สุมาลี พลขุนทรัพย์¹

Sumalee Phonkhunsap¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กลวิธีการปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทย เก็บข้อมูลจากคลิปการสัมภาษณ์จากช่อง YouTube ของรายการข่าวบันเทิงไนน์เอ็นเตอร์เทน (Nine Entertain) ที่เผยแพร่ในช่วงเวลาพ.ศ. 2561-2563 เป็นระยะเวลา 3 ปี กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ศึกษา ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกเฉพาะประเด็นสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการตอบปฏิเสธ จำนวน 150 รายการ ผลการศึกษาพบว่า บุคคลในวงการบันเทิงไทยเพศชายใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธทั้งหมด 12 กลวิธีการ บุคคลในวงการบันเทิงไทยหญิงใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธทั้งหมด 17 กลวิธีการ ซึ่งปรากฏกลวิธีการตอบปฏิเสธทั้งหมดจำนวน 18 กลวิธีการ ได้แก่ 1) การปฏิเสธสมมติฐานของคำถามโดยตรงไปตรงมา 2) การปฏิเสธโดยการใช้ถ้อยคำแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถาม 3) การปฏิเสธโดยการให้ข้อมูลแย้ง 4) การปฏิเสธโดยการตั้งคำถามกลับ 5) การปฏิเสธโดยการเลี่ยงประเด็น 6) การปฏิเสธโดยการแสดงเหตุผล 7) การปฏิเสธโดยการสร้างอารมณ์ขัน 8) การปฏิเสธโดยการแสดงความจริงใจ 9) การปฏิเสธโดยการอ้างถึงบุคคลอื่น 10) การปฏิเสธโดยการไม่มีข้อมูล 11) การปฏิเสธโดยการใช้ถ้อยคำแสดงการขัดแย้งกับสมมติฐานของคำถาม 12) การปฏิเสธโดยการคาดคะเน 13) การปฏิเสธโดยการผัดผ่อน 14) การปฏิเสธโดยการเลี่ยงไม่กล่าวถึงบุคคลที่สาม 15) การปฏิเสธโดยการแสดงความมั่นใจ 16) การปฏิเสธโดยการเปรียบเทียบ 17) การปฏิเสธโดยการประชดประชัน 18) การปฏิเสธโดยไม่สนองคำถาม ทั้งนี้ปรากฏว่ามีกลวิธีการตอบปฏิเสธที่แตกต่างกัน การให้สัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยเพศชายใช้กลวิธีการปฏิเสธโดยการคาดคะเน แต่ไม่พบการใช้กลวิธีการนี้ในเพศหญิง ขณะที่บุคคลในวงการบันเทิงไทยหญิงปรากฏว่ามีการใช้กลวิธีการปฏิเสธที่แตกต่างจากเพศชาย 6 กลวิธีการ ได้แก่ 1) การปฏิเสธโดยการผัดผ่อน 2) การปฏิเสธโดยการเลี่ยงไม่กล่าวถึงบุคคลที่สาม 3) การปฏิเสธโดยการแสดงความมั่นใจ 4) การปฏิเสธโดยการเปรียบเทียบ 5) การปฏิเสธโดยการประชดประชัน 6) การปฏิเสธโดยไม่สนอง

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (kookkik_kb@hotmail.com)

คำถาม แสดงให้เห็นว่าบุคคลในวงการบันเทิงเพศหญิงมีกลวิธีการตอบปฏิเสธที่หลากหลายกว่าเพศชาย นอกจากนี้บุคคลในวงการบันเทิงใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ้อมมากกว่าการตอบปฏิเสธแบบตรงเนื่องจากมีเจตนาหลักคือต้องการรักษาภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ตนเอง

คำสำคัญ: กลวิธีการตอบปฏิเสธ, การสัมภาษณ์, การตอบคำถาม, บุคคลในวงการบันเทิงไทย

Abstract

The objective of this research is to study refusal strategies' s interview employed by celebrities in Thai show business. Data is collected from YouTube channel via entertainment news of Nine Entertain program broadcasting 2018-2020 during 3 years. Sampling group brought to study receives from purposive sampling specifically selected in refusal response of 150 interviews. The result finds 12 refusal strategies used by male celebrities in Thai show business while 17 strategies were used by female celebrities. 18 strategies are found ; 1.Direct refuse's hypothesis 2) Repairing question's hypothesis 3) Giving contrastive information 4) Reflective question 5) Avoiding issue 6) Giving reason 7) Making humor sense 8) Expressing trustfulness 9) Referring other persons 10) Having no clue 11) Expressing contrastive utterance with question's hypothesis 12) Prediction 13) Postponing question 14) Avoiding mention to third person 15) Expressing confidence 16) Comparison 17) Irony 18) Non-response to question. However, there is distinctive refusal strategy; prediction whose the strategy is used only by male celebrities. On the contrary, there are 6 different refusal strategies used by female celebrities ; 1) Postponing question 2) Avoiding mention to third person 3) Expressing confidence 4) Comparison 5) Irony 6) Non-response to question. The different use of refusal strategies in term of gender reflects that various strategies are used by female more than male celebrities. Additionally, indirect refusal strategies are used more than direct refusal strategies due to their main intention for maintaining their good images and reputations.

Keywords: Refusal strategy, Interview, Question response, Celebrities in Thai show business

บทนำ

บุคคลในวงการบันเทิงไทยเป็นบุคคลสาธารณะที่มีผู้ให้ความสนใจติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหว ประชาชนสนใจข้อมูลข่าวสารที่ให้ความบันเทิง โดยเฉพาะข่าวที่เกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตส่วนตัวของดารานักแสดงในเรื่องความรัก สื่อมวลชนมุ่งประเด็นไปที่การนำเสนอข่าวบันเทิงแทนข่าวผลงานมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันดารานักแสดงก็ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของตนเองที่ต้องปรากฏสู่สาธารณชนมากขึ้นตามไปด้วย การรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของดารานักแสดงเห็นได้ชัดเจนที่สุดจากการตอบคำถามสื่อมวลชน (โคภิษฐา ไชยถาวร, 2557) นอกจากข่าวสังคม เศรษฐกิจ การเมืองแล้ว ข่าวบันเทิงเป็นข่าวอีกประเภทหนึ่งซึ่งผู้สนใจติดตามจำนวนมาก เนื่องจากความมีชื่อเสียงช่วยสร้างคุณค่าและความน่าสนใจให้แก่ข่าว

ความมีชื่อเสียงของศิลปินดารามาพร้อมกับข่าวที่มีทั้งข่าวลือและเรื่องจริง มีตั้งแต่ประเด็นที่ไม่ใช่เรื่องใหญ่ไปจนถึงประเด็นที่อาจสร้างความเสียหายและกระทบต่อภาพลักษณ์ ผู้วิจัยสงสัยว่าผู้สื่อข่าวหรือสื่อมวลชนมีการใช้กลวิธีการตั้งคำถามขึ้นนำ ตลอดจนคำถามที่ต้องการคำตอบเชิงยอมรับหรือปฏิเสธ การปฏิเสธมีหลายจุดมุ่งหมาย เช่น สื่อความหมายให้อีกฝ่ายรับรู้ว่าคุณไม่สามารถกระทำตามที่ต้องการได้สื่อความหมายว่าไม่ได้กระทำ ไม่ได้รับรู้หรือรู้สึก และยังรวมถึงการสื่อความหมายว่าไม่ต้องการตอบคำถามซึ่งกรณีของศิลปินดาราส่งเป็นผู้ที่มีความรู้จกในวงกว้าง การปฏิเสธใด ๆ ก็ตามในการสัมภาษณ์จะต้องมีกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อพยายามรักษาภาพลักษณ์ และรักษาสัมพันธภาพอันดีกับสื่อมวลชนที่เป็นผู้สัมภาษณ์ไว้ ด้วยเหตุผลที่ต้องการรักษาชื่อเสียง ความชื่นชม ตลอดจนความนิยม ตัวอย่างการตอบปฏิเสธของบุคคลในวงการบันเทิง เช่น

ถาม : หลาย ๆ คนมองว่าพีเป็ปแบบน้ำขึ้นให้รีบตัก

ตอบ : อืม จริง ๆ แล้วเนี่ย concept นี้ผมไม่เคยใช้เลยนะ น้ำขึ้นให้รีบตักเนี่ย เพราะว่าผมแค่รู้สึกที่เราทำงาน มีโอกาสทำก็ทำ นี่ผมปฏิเสธไปก็เยอะนะจริง ๆ แล้ว เรื่องเงินก็สำคัญแต่ก็ไม่ได้มากที่สุดสำหรับผมนะอะ ไม่เคยใช้คำว่า น้ำขึ้นให้รีบตัก
(สัมภาษณ์ 24 มีนาคม 2561)

จากตัวอย่างพระเอกคนดังตอบปฏิเสธสมมติฐานของผู้สัมภาษณ์เพื่อที่จะแก้ไขความเข้าใจผิดหรือปฏิเสธว่าสมมติฐานที่ผู้สัมภาษณ์ตั้งขึ้นไม่ใช่ความจริง กรณีที่โด่งดังจากละครเรื่องบุพเพสันนิวาสจึงอาศัยช่วงที่กำลังมีกระแสรีบอบโกยและรับงานให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ยังอธิบายแสดงเหตุผลเพิ่มเติมเพื่อเน้นย้ำ และเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่คำตอบของตนเอง ทั้งนี้ ดิลลอน (Dillon, 1990: 94) กล่าวถึงการปฏิเสธสมมติฐานของคำถามว่าจัดเป็นคำตอบที่น่าสนใจ (interesting answer) เพราะเป็นคำตอบที่แสดงให้ผู้ถามรู้ว่าสิ่งที่ผู้ถามรู้หรือเข้าใจอยู่เป็นสิ่งที่ผิด

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นการแก้สมมติฐานเบื้องต้นหรือมูลบท (presupposition) ของผู้ถามนั่นเอง

ถาม : โกลัจะวันเกิดแล้ว ปีนี้มีแพลนไปไหนมั๊ยะ

ตอบ : ไม่มีเลยคะ (ส่ายหน้า) แต่เพื่อนชวนทุกวันคะช่วงนั้น

ถาม : มีอะไรพิเศษมั๊ยะ พ้อั๊มา

ตอบ : ไม่มีเลยคะ ยังไม่คิดว่าจะจัดอะไรไปเล่า

(สัมภาษณ์ 30 พฤศจิกายน 2561)

จากตัวอย่าง นางเอกคนตั้งใช้คำบอกปฏิเสธ “ไม่มี” เพื่อปฏิเสธสมมติฐานของคำถาม โดยนักแสดงคนดังกล่าวได้ตอบปฏิเสธถึง 2 ครั้ง ทั้ง 2 คำถาม ได้แก่ “ปีนี้มีแพลนไปไหนมั๊ยะ” “มีอะไรพิเศษมั๊ยะ” และมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา

วรรณนา เพ็ชรกิจ (2549) ศึกษาพฤติกรรมการตอบคำถามของบุคคลสาธารณะกับการรักษาหน้าตนเองปรากฏว่ากลวิธีที่พบมากที่สุด คือ การปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา ต่อมาโคภิชฐา ไชยถาวร (2557) ศึกษาพฤติกรรมการตอบคำถามของสื่อมวลชนของดารานักแสดงชาย-หญิงไทย ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการตอบคำถามที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้มากที่สุด คือ การปฏิเสธ ส่วนกลวิธีที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้น้อยที่สุด คือ การประชดประชัน นอกจากนี้วิมล งามยิ่งยวด (2557) ศึกษาพฤติกรรมการรักษาหน้าในการตอบคำถามจากรายการวู้ดดีเกิดมาคุย ผลการศึกษาพบกลวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถามจำนวน 15 กลวิธี และพบว่ากลวิธีการปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลวิธีที่มีการใช้จำนวนมาก กลวิธีการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยสะท้อนให้เห็นว่าดารานักแสดงไทยคำนึงถึงภาพลักษณ์ที่ดีในฐานะบุคคลสาธารณะที่ต้องมีความประพฤติและการปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามขนบของสังคมและวัฒนธรรมไทย

จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า บุคคลสาธารณะเลือกกลวิธีการปฏิเสธในการสัมภาษณ์หลากหลายกลวิธี ดังนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าบุคคลในวงการบันเทิงใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อปฏิเสธในการสัมภาษณ์อย่างไร เนื่องจากการศึกษารูปแบบการตอบคำถามของดารานักแสดงที่ผ่านมามีปรากฏวิธีการตอบปฏิเสธเป็นอันดับต้นหรือเป็นกลวิธีที่มีการเลือกใช้มากที่สุดในบริบทการสัมภาษณ์ผู้มีชื่อเสียง นอกจากนี้ยังมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการปฏิเสธในการตอบคำถามของบุคคลในวงการบันเทิงไทยกับตัวแปรด้านเพศ ผลที่ได้จากงานวิจัยนี้จะทำให้ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลวิธีการปฏิเสธว่ามีวิธีการใช้ภาษาอย่างไรเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ฟังและสร้างภาพลักษณ์อันดี ทั้งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงลีลาภาษาและรูปแบบการใช้ภาษาเฉพาะวงการ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังเป็นแนวทางในการศึกษากลวิธีการตอบคำถามของบุคคลสาธารณะต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากลวิธีตอบการปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบินไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบินไทยกับตัวแปรด้านเพศ

วิธีการศึกษา

1. ขอบเขตของการศึกษา

1.1 ศึกษาวิธีการปฏิเสธในการตอบคำถามของบุคคลในวงการบินไทยจากช่อง YouTube ของรายการข่าวบันเทิงไนน์เอ็นเตอร์เทน Nine Entertain Official <http://www.youtube.com/c/NineEntertainMCOT> ผลิตรายการโดย ส่วนผลิตข่าวรายการ และกิจกรรมบันเทิงไนน์เอ็นเตอร์เทน ช่อง YouTube ดังกล่าวมีผู้ติดตามมากกว่า 2 ล้านคน

1.2 เก็บข้อมูลจากคลิปการสัมภาษณ์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2561-2563 เป็นระยะเวลา 3 ปี จำนวน 150 รายการ

1.3 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มเลือกคลิปสัมภาษณ์ เนื่องจากข้อมูลมีจำนวนมาก จึงต้องเลือกคลิปสัมภาษณ์บุคคลในวงการบินไทย โดยพิจารณาจากหัวข้อข่าว เนื้อหาข่าว รูปแบบการตอบคำถาม การตั้งคำถาม ประเด็นในการตอบคำถามซึ่งเป็นชาวที่ต้องชี้แจง การแก้ไขความเข้าใจผิดหรือเรื่องที่อยู่ในความสนใจของประชาชน

2. สมมติฐานของการศึกษา

2.1 กลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบินไทยมีหลายกลวิธี

2.2 บุคคลในวงการบินไทยเพศหญิงมีกลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์มากกว่าเพศชาย

3. แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แนวคิดเรื่องรูปแบบการตอบคำถาม

การสัมภาษณ์ประกอบด้วย 2 ฝ่ายที่จะทำให้การสัมภาษณ์นั้น ๆ ดำเนินไปได้ นั่นคือผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือที่สำคัญคือ คำถามและคำตอบ โดยการศึกษาวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบินไทยจะต้องระบุพิจารณา รูปแบบการตอบคำถามของผู้ให้สัมภาษณ์ว่ามีการตอบคำถามด้วยกลวิธีใด

ดิลลอน (Dillon, 1990 อ้างถึงใน ศุภจิตา เทียมสมบุญ, 2541) อธิบายรูปแบบของการตอบคำถาม โดยจำแนกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1) การไม่สนองคำถาม (non-responses)
- 2) การสนองคำถามแบบเลี่ยงประเด็น (non-answer responses)

3) การสนองคำถามแบบตรงประเด็น (answer-responses)

กาลาซินสกี (Galasinski, 1996, 1990 อ้างถึงใน ศุภธิดา เทียมสมบูรณ์, 2541) ศึกษาการเลี่ยงคำถามและได้ให้นิยามของการเลี่ยงคำถามว่า ถ้อยคำที่เลี่ยงคำถาม คือ การตอบคำถามที่ตั้งใจจะไม่ให้สัมพันธ์กับคำถาม โดยแบ่งการเลี่ยงคำถามเป็น 2 ลักษณะ คือ การเลี่ยงคำถามแบบเปิดเผยและการเลี่ยงคำถามแบบซ่อนเร้น การเลี่ยงคำถามแบบเปิดเผย สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) การแย้งคำถาม 2) การตอบคำถามที่ต้องการอาศัยการตีความซึ่งเป็นการตอบแบบอ้อม

การเลี่ยงคำถามแบบซ่อนเร้น เป็นลักษณะที่ผู้ตอบคำถามไม่แสดงออกว่าเขาไม่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม ผู้ตอบแสดงเหมือนว่าเขาได้ตอบคำถามไปแล้ว แต่ความจริงยังไม่ได้ตอบคำถาม วิธีการที่ผู้ตอบสร้างว่าได้ตอบคำถามแล้ว คือ การทวนคำถามหรือการปรับปรุงคำถาม ทำให้ประเด็นของคำถามเปลี่ยนไป และผู้ตอบจะไปมุ่งเน้นตอบคำถามที่ตนเองได้ปรับปรุงให้และแทนคำถามดั้งเดิมที่ผู้ถามได้ตั้งขึ้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเรื่องรูปแบบการตอบคำถามข้างต้นไปใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบินไทย เพื่อจะได้ทราบว่าบุคคลในวงการบินไทยใช้วิธีการอย่างไรเพื่อตอบคำถามและตอบปฏิเสธ

3.2 แนวคิดเรื่องกลวิธีการปฏิเสธ

กลวิธีการปฏิเสธเป็นกลวิธีในการตอบคำถามที่บุคคลสาธิตเลือกใช้มากกว่าวิธีหนึ่งในการให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชน การปฏิเสธมีทั้งการปฏิเสธซึ่งแสดงเจตนาที่แท้จริงของผู้พูด และยังมีปฏิเสธเพื่อเลี่ยงการตอบคำถาม ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดเรื่องการปฏิเสธและกลวิธีการปฏิเสธประเภทต่าง ๆ ที่มาจากผลการศึกษาเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ดังนี้

โสภิชฐา ไชยถาวร (2557) กล่าวถึงความหมายของการปฏิเสธว่า การปฏิเสธโดยตรง หมายถึง วิธีการทางภาษาที่ดารา นักแสดง ใช้ตอบคำถามโดยมีเนื้อความแสดงเจตนาไม่เห็นด้วยโดยตรง ไม่ยอมรับ หรือมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับประเด็นที่สื่อมวลชนถามหรือตามข่าวที่เกิดขึ้น เพราะดารา นักแสดงเห็นว่าข้อมูลที่สื่อมวลชนถามนั้นไม่ถูกต้อง หรือไม่เป็นความจริง โดยใช้คำบอกการปฏิเสธว่า “ไม่” ประกอบกับคำอื่น ๆ อาจเป็นคำบ่งเวลา คำบอกความคิดเห็น คำบอกจำนวน คำบอกความถี่ คำบอกสภาพ คำบอกการปฏิเสธที่ปรากฏ เช่น ไม่มี ไม่จริง ไม่เลย ไม่ได้... หรือมีคำว่า “ยัง (ไม่)” เป็นต้น เพื่อแสดงเจตนาปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา

โสภิชฐา ไชยถาวร (2557) การปฏิเสธ หมายถึง วิธีทางภาษาที่ดารา นักแสดง ใช้โดยมีเจตนาปฏิเสธ เป็นการแสดงความไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วยกับข่าวโดยไม่ได้ใช้รูปภาษาที่แสดงการปฏิเสธตรงไปตรงมา กล่าวคือ ไม่มีการใช้คำบอกการปฏิเสธว่า “ไม่ + สิ่งที่ต้องการปฏิเสธ” อย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นการให้ข้อมูลบางอย่างเพื่อแนะนำความได้ว่า ดารา นักแสดงมีเจตนาปฏิเสธที่สื่อมวลชนถาม หรือเป็นการตอบที่แสดงเจตนาไม่ต้องการตอบคำถามสื่อมวลชน กลวิธีการ

ปฏิเสธจำแนกกลวิธีย่อยได้เป็น 5 กลวิธี ได้แก่ การให้ข้อมูลแย้ง การอ้าง การไม่มีข้อมูล การปฏิเสธที่จะตอบ และการผิดผ่อน

สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2553) จำแนกกลวิธีการตอบปฏิเสธสมมติฐานของคำถามที่ดารา นักแสดงไทยเลือกใช้ในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนได้ 3 ลักษณะ ดังนี้ การใช้ถ้อยคำแสดงการปฏิเสธสมมติฐานของคำถามโดยตรงไปตรงมา ได้แก่ การที่ ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้คำบอกปฏิเสธ “ไม่” เพื่อปฏิเสธสมมติฐานของคำถาม การใช้ถ้อยคำแสดงการขัดแย้งหรือไม่เห็นด้วยกับสมมติฐานของคำถาม ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำเพื่อแย้งหรือแสดงความไม่เห็นด้วยกับสมมติฐานของคำถาม การใช้ถ้อยคำแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถาม ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ ใช้ถ้อยคำเพื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ตั้งขึ้น

จากแนวคิดเรื่อง กลวิธีการปฏิเสธข้างต้นเป็นวิธีทางภาษาที่บุคคลใช้โดยมีเจตนาปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา ปฏิเสธสมมติฐานของผู้สัมภาษณ์ ตลอดจนเป็นการตอบที่แสดงเจตนาไม่ต้องการตอบคำถามสื่อมวลชน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะปรับใช้แนวคิดดังกล่าวในการวิเคราะห์การศึกษา กลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์กลวิธีการปฏิเสธในการตอบคำถามของบุคคลในวงการบันเทิงไทยและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการปฏิเสธในการตอบคำถามของบุคคลในวงการบันเทิงไทยกับตัวแปรด้านเพศ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 การแบ่งข้อมูลจะนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเสียงคลิปการสัมภาษณ์มาคัดเลือกเฉพาะส่วนที่ปรากฏถ้อยคำถามและคำตอบปฏิเสธ ส่วนที่ไม่สามารถตีความคำตอบว่าเป็นการตอบการปฏิเสธจะไม่นำมาใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธ

4.2 คำตอบของบุคคลในวงการบันเทิงไทยแต่ละครั้งหรือแต่ละข้อความมีทั้งที่เป็นถ้อยคำหรือเป็นประโยค ผู้วิจัยจะพิจารณาจากทั้งรูปภาษาและเนื้อหาของถ้อยคำที่แสดงเจตนาต่าง ๆ

4.3 นำแต่ละกลวิธีมานับความถี่

4.4 จำแนกกลวิธีการปฏิเสธเป็นกลวิธีย่อยต่าง ๆ

4.5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบปฏิเสธกับปัจจัยด้านเพศของผู้พูด โดยวิเคราะห์ว่าบุคคลในวงการบันเทิงเพศหญิงและเพศชายเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบใดบ้าง เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ตลอดจนวิเคราะห์ความถี่ของกลวิธีการตอบปฏิเสธของบุคคลในวงการบันเทิงเพศหญิงและเพศชาย

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) กลวิธีการปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยเพศชายและเพศหญิง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยกับตัวแปรด้านเพศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลวิธีการปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทย

1.1 กลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยเพศชาย

ผลการศึกษาการปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยเพศชาย พบว่ามี 12 กลวิธี ได้แก่ 1) การปฏิเสธโดยการใช้ถ้อยคำแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถาม 2) การปฏิเสธสมมติฐานของคำถามโดยตรงไปตรงมา 3) การปฏิเสธโดยการให้ข้อมูลแย้ง 4) การปฏิเสธโดยการตั้งคำถามกลับ 5) การปฏิเสธโดยการเลี่ยงประเด็น 6) การปฏิเสธโดยการแสดงเหตุผล 7) การปฏิเสธโดยการสร้างอารมณ์ขัน 8) การปฏิเสธโดยการแสดงความจริงใจ 9) การปฏิเสธโดยการอ้างถึงบุคคลอื่น 10) การปฏิเสธโดยการคาดคะเน 11) การปฏิเสธโดยการไม่มีข้อมูล 12) การปฏิเสธโดยการใช้ถ้อยคำแสดงการขัดแย้งกับสมมติฐานของคำถาม

ตัวอย่าง การปฏิเสธโดยการใช้ถ้อยคำแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถาม

การปฏิเสธโดยการใช้ถ้อยคำแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถาม หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำเพื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ตั้งขึ้น “ชาคริต” แจงข่าวถูกปลดงานพิธีกรเพราะมาสาย (สัมภาษณ์ 11 มกราคม 2561)

ถาม: มีข่าวว่าชาคริตหลุดจากพิธีกรเซฟกระทะเหล็ก

ตอบ: ไม่ ไม่ มันก็เป็นการคุยกัน เพราะว่าทางพีหนุ่มเองเขาก็เปลี่ยนรายการ เปลี่ยนรูปแบบรายการ ซึ่งก็ต้องพยายามเปลี่ยน format ซึ่งเรื่องนี้เราก็ตีใจอยู่แล้ว เรายังก็ต้อง move on ไม่ว่าจะเป็นอย่างนั้นก็ต้องมีวันที่ต้องเปลี่ยนกันได้ ก็อาจจะถึงจุดอิ่มตัวของมัน

ถาม: มีข่าวว่าเปลี่ยนตัวเพราะว่าเราอาจจะมาทำงานสาย

ตอบ: ก็อันนี้ก็แล้วแต่ เพราะว่าทุกคนก็เข้าใจว่าผมทำงาน แล้วมันก็โหด อาจจะมีที่ไปสายเวลานัด แต่เวลาเราไปถึงเราก็ทำงานของเราบู๊ ๆ ก็โชคดีที่เราอาจจะเป็นคนทำงานเร็วอะไรอย่างนี้ แต่ว่าด้วยการคุยกันเหมือนว่าเขาอยากเปลี่ยนให้มันเป็นรูปแบบให้มันตลกมากกว่าให้มันมีความตลก แต่อาหารเราไม่ค่อยขำ เราสู้สึกว่าเราเป็นคนไม่ค่อยเล่นตลกกะอาหาร เพราะว่าอาหารมันเป็นสิ่งที่ต้องเคารพแล้วก็ต้องกิน มันเป็นสิ่งที่ไม่ใช่มาโยนทิ้งโยนขว้าง เราคงไม่ค่อยอินถ้าเกิดมันเป็นเรื่องตลก

จากตัวอย่างสื่อมวลชนตั้งคำถามว่าพิธีกรชายคนดังกล่าวถูกถอดจากตำแหน่งพิธีกรรายการแข่งขันทำอาหาร เขาตอบคำถามโดยใช้กลวิธีการปฏิเสธว่าการเปลี่ยนแปลงรูปแบบรายการส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนพิธีกร มีการพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจกันทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้ผลิตรายการกับพิธีกรในสิ่งที่เกิดขึ้น นอกจากนี้สื่อมวลชนยังตั้งคำถามโดยอาศัยสมมติฐานว่าการเปลี่ยนตัวพิธีกรมีสาเหตุมาจากพิธีกรชายคนดังกล่าวมาทำงานสาย ซึ่งเขาตอบคำถามด้วยการเลือกใช้อ้อยคำเพื่อแก้ไขสมมติฐานของคำถามว่า ตนเองทำงานเยอะ แม้จะมีบางครั้งที่มาทำงานสายแต่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเพราะเป็นคนทำงานไว ทั้งนี้การเปลี่ยนพิธีกรไม่ได้เป็นเพราะเรื่องการทำงานสายตามที่เป็นข่าว เนื่องจากรูปแบบรายการใหม่เน้นการดำเนินรายการที่สร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้ชมซึ่งพิธีกรชายคนดังกล่าวว่าไม่ได้รู้สึกร่วมกับรูปแบบรายการอาหารที่ผสมผสานความตลกขบขัน จะเห็นได้ว่าเป็นการตอบปฏิเสธที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งภาพลักษณ์ด้านบวกและยังเป็นการอธิบายให้ข้อมูลเพื่อป้องกันตนเองจากสมมติฐานที่สื่อมวลชนตั้งไว้

ตัวอย่าง การปฏิเสธโดยการสร้างอารมณ์ขัน

การปฏิเสธโดยการสร้างอารมณ์ขัน หมายถึง การตอบคำถามเพื่อสร้างอารมณ์ขันเป็นการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อทำให้เกิดอารมณ์ขันในการสัมภาษณ์

“เต๋อ” เชนแรงกองเชียร์ลุ้นแต่ง “ใหม่” (สัมภาษณ์ 25 สิงหาคม 2562)

ถาม: เป็นยังไงบ้างคะ น้องใหม่ได้ดอกไม้มา เป็นเจ้าสาวคนต่อไป

ตอบ: ครับ ผมก็เคยได้ดอกไม้ ที่แถว ๆ ตรงฝั่งธนาฯ เค้ายายดอกไม้ นะ ผมก็ได้ดอกไม้มาใช่ สวยนะมีดอกกุหลาบกุหลาบ

จากตัวอย่างเป็นการตอบคำถามเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันเป็นการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อทำให้เกิดอารมณ์ขันในการสัมภาษณ์ การพูดตลกเป็นวิธีที่ช่วยลดความตึงเครียดระหว่างการให้สัมภาษณ์ และช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการสัมภาษณ์

ตัวอย่าง การปฏิเสธโดยการแสดงเหตุผล

การปฏิเสธโดยการแสดงเหตุผล หมายถึง การปฏิเสธโดยตอบคำถามเพื่ออธิบายให้เหตุผลเกี่ยวกับประเด็นที่ให้สัมภาษณ์

“เจมส์” ไร้กังวล ครอบครัวยู่ฮ่องกง (สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2562)

ถาม: ถ่ายละครซ้อนกันนะ อีกหนึ่งเรื่องยังไม่จบ เรื่องนี้ก็เข้ามาจะมีปัญหามั้ย

ตอบ: มันทำได้อยู่แล้วครับ ที่ผ่านมามผมก็เคยถ่ายละครพร้อมกันสองเรื่องอยู่แล้ว มันเป็นเรื่องธรรมดาที่เราต้องทำงานหนักขึ้น แล้วก็อาจจะต้องแบ่งเวลาให้ดีขึ้นในการทำทุกอย่างให้มันคู่ ๆ กันไปได้ครับผม แต่ก็ดีใจที่ได้รับโอกาส ได้พลิกบทบาทนี่คือสิ่งที่ผมตั้งใจแล้วก็ตื่นเต้นมากที่สุดในที่สุดครับ

จากตัวอย่างนักแสดงชายตอบปฏิเสธโดยการแสดงเหตุผลกรณีที่สื่อมวลชนตั้งคำถามถึงการรับละครซ้อนกันหรือถ่ายทำละครพร้อมกันสองเรื่องว่าจะมีปัญหาหรือไม่ นักแสดงชายตอบปฏิเสธว่าไม่เป็นปัญหาทั้งนี้ได้กล่าวถ้อยคำที่แสดงเหตุผล ได้แก่ “มันทำได้อยู่แล้วครับ ที่ผ่านมามีเคยถ่ายละครพร้อมกันสองเรื่องอยู่แล้ว” นอกจากนี้จะอธิบายและให้ข้อมูลแล้วถ้อยคำที่เลือกใช้ช่วยให้ผู้ฟังมีมุมมองให้เชิงบวกต่อตัวพระเอกหนุ่มอีกด้วยว่าเป็นนักแสดงที่มีความรับผิดชอบ

ตัวอย่าง การปฏิเสธโดยการคาดคะเน

การปฏิเสธโดยการคาดคะเน หมายถึง การตอบคำถามเพื่อปฏิเสธและใช้ถ้อยคำแสดงการคาดคะเนถึงสาเหตุที่ทำให้ถูกตั้งคำถามหรือคาดคะเนเหตุการณ์

“ณเดชน์” แจงข่าว “โป๊ป” เสียบบริเซ็นเตอร์สายการบินแทน (สัมภาษณ์ 23 พฤษภาคม 2561)

ถาม: ล่าสุดพี่โป๊ปไปออกงานพรีเซ็นเตอร์ของแอร์เอเชีย พี่โป๊ปไปรับเสียบบริเซ็นเตอร์แทนเราหรือเปล่า

ตอบ: ไม่นะครับ ไม่ครับ ไม่น่าจะต้องมาคิดเรื่องประเด็นนี้ ถ้าผมกับพี่โป๊ปเราทำงานเป็นนักแสดงด้วยกันเรื่องพวกนี้มันจะไม่อยู่ในสารบบเลยวามาแย่งงานกัน มานูน มานัน มานี่ ต่างคนต่างมีโอกาสแล้วก็มีช่วงเวลาของตัวเอง มันเป็นเรื่องนายินดีกับทุก ๆ คนมากกว่า

ถาม: เป็นพรีเซ็นเตอร์มาหลายปีมาก ทำไมปีนี้ถึงเปลี่ยน

ตอบ: ผมว่า อันนี้ไม่ทราบเหมือนกันครับ อาจจะเป็นเรื่องของการตลาดด้วย เรื่องของกระแส เรื่องของอะไรต่าง ๆ ด้วย อันนี้มันเป็นเรื่องที่เขาใจได้ง่าย

จากตัวอย่างสื่อมวลชนถามว่าสาเหตุใดสายการบินจึงเปลี่ยนพรีเซ็นเตอร์ พระเอกคนดังกล่าวจึงตอบปฏิเสธว่าไม่ทราบและแสดงความคาดคะเนว่าอาจจะเป็นเรื่องของการตลาด การตอบปฏิเสธลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ให้นักแสดงหนุ่มเนื่องจากถ้อยคำที่เลือกใช้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติเชิงบวก และเป็นการชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จหรือได้รับความนิยม

1.2 กลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยเพศหญิง

ผลการศึกษากลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยเพศหญิง พบมากถึง 17 กลวิธี ได้แก่ 1) การปฏิเสธสมมติฐานของคำถามโดยตรงไปตรงมา 2) การปฏิเสธโดยการให้ข้อมูลแย้ง 3) การปฏิเสธโดยการผัดผ่อน 4) การปฏิเสธโดยการไม่มีข้อมูล 5) การปฏิเสธโดยการแสดงเหตุผล 6) การปฏิเสธโดยการใช้อ้อยคำแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถาม 7) การปฏิเสธโดยการถามกลับ 8) การปฏิเสธโดยการเลี่ยงประเด็น 9) การปฏิเสธโดยการเลี่ยงไม่กล่าวถึงบุคคลที่สาม 10) การปฏิเสธโดยการแสดงความมั่นใจ 11) การปฏิเสธโดยการแสดงความจริงใจ 12) การปฏิเสธโดยการเปรียบเทียบ 13) การปฏิเสธโดยการอ้างถึงบุคคลอื่น

14) การปฏิเสธโดยการใช้ถ้อยคำแสดงการขัดแย้งกับสมมติฐานของคำถาม 15) การปฏิเสธโดยการประชดประชัน 16) การปฏิเสธโดยการสร้างอารมณ์ขัน 17) การปฏิเสธโดยไม่สนองคำถาม

ตัวอย่าง การปฏิเสธสมมติฐานของคำถามอย่างตรงไปตรงมา

การปฏิเสธสมมติฐานของคำถามอย่างตรงไปตรงมา หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้คำบอกปฏิเสธ “ไม่” เพื่อปฏิเสธสมมติฐานของคำถาม

“พังกี้” ขอบคุณพี่ขุน “โป๊ป” ชมว่าสวย (สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2561)

ถาม: พี่โป๊ปขอไลน์จริงมั๊ยคะ

ตอบ: ไม่ได้ขอหนูเลย ตายแล้ว หนูกลัวค่ะ หนูโดนแฟนคลับด่าแล้ว หนูโดนว่าหนูเกาะกระแส กลายเป็นว่าเราไปเกาะกระแสซึ่งไม่ใช่ก็เลย

ถาม: มีการขอไลน์หรืออะไรจริงมั๊ย

ตอบ: ไม่มี ไม่มีค่ะ เพราะว่าวันนั้นไปงานอีเว้นแล้วก็ทุกคนก็ไปกันหมด พี่โป๊ปการ์ดตั้งเยอะแยะ แค่หนูจะคุยยังไม่ได้คุยเลยเพราะว่าอยู่หลังเวทีทุกอย่างก็เร่งรีบอะค่ะ ใช้

จากตัวอย่างนักแสดงสาวตอบคำถามกรณีที่มีข่าวว่าพระเอกดังขอไลน์ซึ่งนักแสดงสาวให้สัมภาษณ์โดยการปฏิเสธสมมติฐานของคำถามอย่างตรงไปตรงมา ตลอดจนสัมภาษณ์พบการใช้คำแสดงการปฏิเสธ “ไม่ได้” “ไม่มี” และ “ไม่ใช่” เพื่อสื่อความหมายว่าประเด็นที่เป็นข่าวนั้นไม่มีมูลความจริง พระเอกชื่อดังและนักแสดงสาวไม่ได้มีพฤติกรรมตามที่สื่อมวลชนตั้งสมมติฐาน

ตัวอย่าง การปฏิเสธโดยการใช้ข้อมูลแย้ง

การปฏิเสธโดยการใช้ข้อมูลแย้ง หมายถึง การตอบคำถามโดยมีเจตนาปฏิเสธข่าวที่เกิดขึ้นด้วยการให้ข้อมูลหรือให้เหตุผลเพิ่มซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับข้อมูลที่สื่อมวลชนทราบเพื่อแสดงการไม่เห็นด้วยหรือไม่ยอมรับในสิ่งนั้นทำให้

“ไอซ์” ยันแค่แต่งหน้าไม่ได้หน้าเปลี่ยน (สัมภาษณ์ 22 มกราคม 2563)

ถาม: คนก็ยังไม่พักเหมือนเดิม เคยสัมภาษณ์ไปหลายรอบแล้ว

ตอบ: เปลี่ยนอีกแล้วหรือ ไม่ ไม่เปลี่ยน แต่งหน้า อืม

ถาม: รู้สึกยังไง คนโปกส์ที่หน้าเปลี่ยนบ่อยมาก

ตอบ: อันนี้ไอซ์ไม่ได้ตาม ไม่ได้ตามข่าวหรืออะไรเลยคะ แต่ว่าคือไอซ์คิดว่าไอซ์ไม่มีเวลาไปทำอะไรเลยคิดออกมั๊ยคะ 7 วัน คือ ทำงาน ทำงานล้วน ๆ แล้วสมมติถ้าไอซ์ไปทำอะไรเพิ่ม มันก็ต้องมีเวลาที่จะพักถูกมั๊ย แล้วเราไม่มีเวลา อีกรายหนึ่งเราถ่ายละคร 3 เรื่อง ซึ่งมันต้อง continue คนอาจจะชอบเราตั้งแต่สมัยเค้าเคยเห็นไอซ์ ตั้งแต่เด็ก เมื่อประมาณ 7 ปีที่แล้วอะไรอย่างนี้ แต่ว่าพอเราโตขึ้นทุกอย่างมันก็ต้องเปลี่ยนบ้าง การแต่งหน้าบ้าง อะไรบ้าง ชูต การแต่งตัว มันก็รู้สึกว่ามันเปลี่ยนได้

จากตัวอย่างนักแสดงสาวให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนเกี่ยวกับการถูกตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับหน้าเปลี่ยนไปจากเดิม นักแสดงสาวตอบปฏิเสธโดยการให้ข้อมูลแย้ง ประโยคที่ว่า “เปลี่ยนอีกแล้วหรือ ไม่ ไม่เปลี่ยน แต่งหน้า อืม” การให้ข้อมูลดังกล่าวเป็นการแย้งว่าตนไม่ได้ศัลยกรรมใด ๆ เป็นเพียงแค่การแต่งหน้าจึงทำให้ถูกมองว่าหน้าเปลี่ยน

ตัวอย่าง การปฏิเสธโดยการถามกลับ

การปฏิเสธโดยการถามกลับ หมายถึง การถามคำถามกลับในแก่นเรื่องเดียวกับที่ผู้สัมภาษณ์ถาม กลวิธีการถามคำถามกลับเป็นการเลี่ยงที่จะไม่ตอบคำถาม

“วาววา” รับผิดชอบจากละคร แจงข่าวลือวิน รปภ. เหตุโดนทักไม่ใส่หน้ากากอนามัย (สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2563)

ถาม: มีเพจดังเพจหนึ่งบอกว่ามีนางเอกไปกินข้าวไม่ใส่แมสแล้วก็ไปทะเลาะกับ รปภ. หลายคนก็พุ่งเป้ามาที่วาววาอะไรอย่างเนี่ย นางเอกที่ผันทัวมาเป็นนางร้าย พุ่งเป้ามาที่เรา

ตอบ: ทานข้าวที่ไหนคะ รปภ.ที่ไหนคะ นันนะสิ ไม่รู้ ไม่รู้เลย

จากตัวอย่างดาราสาวให้สัมภาษณ์กรณีที่ว่าลือว่าแสดงพฤติกรรมที่ไม่สุภาพกับพนักงานรักษาความปลอดภัยเพราะโดนทักไม่ใส่หน้ากากอนามัย ซึ่งนักแสดงสาวปฏิเสธโดยการถามกลับทำให้เห็นถึงการตอบปฏิเสธโดยอ้อม และแสดงเจตนาอย่างชัดเจนว่าไม่ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ตัวอย่าง การปฏิเสธโดยไม่สนองคำถาม

การปฏิเสธโดยไม่สนองคำถาม หมายถึง การตอบคำถามที่ไม่สอดคล้องกับคำถามของผู้สนทนา โดยผู้ตอบคำถามอาจนิ่งเงียบไม่กล่าวถ้อยคำอะไรเลย เป็นการปฏิเสธไม่ตอบคำถามเลย หรืออาจเปลี่ยนหัวข้อเรื่องที่เป็นคำถาม

“เจนนี่” ปิดปาก ความสัมพันธ์นายแบบหน้าใหม่ (สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2561)

ถาม: ชาวกับน้องมิกก็เป็นยังไง ชาวบอกว่าก็ก๊ากกกันอยู่

ตอบ: ไม่สะดวกเลยคะ (หัวเราะ) ก็ไม่รู้จะพูดอะไร

ถาม: มันเป็นไปตามข่าวมั๊ย

ตอบ: เจนขอไม่พูดอะไรดีกว่าคะ

ถาม: คือเราไม่อยากจะพูดเรื่องความรักเลย

ตอบ: มันไม่ค่อยพี มันไม่ได้มีประโยชน์อะไรอะคะอย่างที่เจนนี่บอก

ถาม: คนจะเข้าใจว่าเป็นจริงตามข่าวมั๊ย

ตอบ: คนก็เข้าใจเป็นอย่างอื่นอยู่แล้วตลอดเวลาสำหรับเรื่องของเจนนี่เพราะฉะนั้นเจนนี่ไม่พูดอะไรดีกว่า

ถาม: แล้วหัวใจเป็นไงบ้างครับ

ตอบ: ไม่พูดอะไรใจ (หัวเราะ)

จากตัวอย่างนักแสดงสาวใช้กลวิธีการปฏิเสธโดยไม่สนองคำถาม โดยผู้ให้สัมภาษณ์จะไม่ให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม เช่น การกล่าวว่า “ไม่สะดวกเลยค่ะ (หัวเราะ) ก็ไม่รู้จะพูดอะไร” “เงินขอไม่พูดอะไรดีกว่าค่ะ” แสดงให้เห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องการให้ผู้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวและใช้ถ้อยคำแสดงการปฏิเสธร่วมกับถ้อยคำเพื่อแสดงความรู้สึก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยกับตัวแปรด้านเพศ

เมื่อนำข้อมูลผลการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยเพศชายและเพศหญิงมาเปรียบเทียบกันจะพบว่า การปฏิเสธสมมติฐานของคำถามอย่างตรงไปตรงมาเป็นกลวิธีที่บุคคลในวงการบันเทิงไทยทั้งเพศชายและเพศหญิงเลือกใช้ในส่วนที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนของบุคคลในวงการบันเทิงส่วนใหญ่คำนึงถึงภาพลักษณ์จึงแสดงความรู้สึกต่อผู้ร่วมสนทนาส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการตอบคำถาม และจะใช้กลวิธีการปฏิเสธโดยตรงเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 1 : แสดงการเปรียบเทียบกลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยเพศชายและเพศหญิงเรียงลำดับตามการปรากฏจากมากไปหาน้อย

ลำดับ	กลวิธีการปฏิเสธ เพศชาย	การปรากฏ (ครั้ง)	ร้อยละ	ลำดับ	กลวิธีการปฏิเสธ เพศหญิง	การปรากฏ (ครั้ง)	ร้อยละ
1	การปฏิเสธโดยการใช้ ถ้อยคำแก้ไขหรือ เปลี่ยนแปลงสมมติฐาน ของคำถาม	43	24.57	1	การปฏิเสธ สมมติฐานของ คำถามอย่าง ตรงไปตรงมา	39	17.81
2	การปฏิเสธสมมติฐาน ของคำถามอย่าง ตรงไปตรงมา	37	21.14	2	การปฏิเสธโดย การให้ข้อมูลแย้ง	25	11.42
3	การปฏิเสธโดยการใช้ ข้อมูลแย้ง	20	11.43	3	การปฏิเสธโดย การผิดผ่อน	21	9.59
4	การปฏิเสธโดยการตั้ง คำถามกลับ	19	10.86	4	การปฏิเสธโดย การไม่มีข้อมูล	20	9.13
5	การปฏิเสธโดยการเลี่ยง ประเด็น	15	8.57	5	การปฏิเสธโดย การแสดงเหตุผล	18	8.22
6	การปฏิเสธโดยการ แสดงเหตุผล	11	6.29	6	การปฏิเสธโดย การใช้ถ้อยคำ แก้ไขหรือ	16	7.31

ลำดับ	กลวิธีการปฏิเสธ เพศชาย	การปรากฏ (ครั้ง)	ร้อยละ	ลำดับ	กลวิธีการปฏิเสธ เพศหญิง	การปรากฏ (ครั้ง)	ร้อยละ
					เปลี่ยนแปลง สมมติฐานของ คำถาม		
7	การปฏิเสธโดยการสร้าง อารมณ์ขัน	9	5.14	7	การปฏิเสธโดย การถามกลับ	15	6.85
8	การปฏิเสธโดยการ แสดงความจริงใจ	7	4.00	8	การปฏิเสธโดย การเลี่ยงประเด็น	13	5.94
9	การปฏิเสธโดยการอ้าง ถึงบุคคลอื่น	5	2.86	9	การปฏิเสธโดย การเลี่ยงไม่ กล่าวถึงบุคคลที่ สาม	11	5.02
10	การปฏิเสธโดยการ คาดคะเน	4	2.29	10	การปฏิเสธโดย การแสดงความ มั่นใจ	10	4.57
11	การปฏิเสธโดยการไม่มี ข้อมูล	3	1.71	11	การปฏิเสธโดย การแสดงความ จริงใจ	8	3.65
12	การปฏิเสธโดยการใช้ ถ้อยคำแสดงการขัดแย้ง กับสมมติฐานของ คำถาม	2	1.14	12	การปฏิเสธโดย การเปรียบเทียบ	7	3.20
				13	การปฏิเสธโดย การอ้างถึงบุคคล อื่น	6	2.74
				14	การปฏิเสธโดย การใช้ถ้อยคำ แสดงการขัดแย้ง กับสมมติฐานของ คำถาม	4	1.83
				15	การปฏิเสธโดย การประชด ประชัน	3	1.37
				16	การปฏิเสธโดย การสร้างอารมณ์ ขัน	2	0.91
				17	การปฏิเสธโดยไม่		0.46

ลำดับ	กลวิธีการปฏิเสธ เพศชาย	การปรากฏ (ครั้ง)	ร้อยละ	ลำดับ	กลวิธีการปฏิเสธ เพศหญิง	การปรากฏ (ครั้ง)	ร้อยละ
					สนองคำถาม	1	
รวม		175	100.00	รวม		219	100.00

จากตารางข้างต้นเห็นได้ว่า กลวิธีการตอบปฏิเสธของบุคคลในวงการบินไทยเพศชาย และเพศหญิงมีความเหมือนและแตกต่างกัน โดยบุคคลในวงการบินไทยเพศหญิงใช้กลวิธีการปฏิเสธในการสัมภาษณ์มากกว่าบุคคลในวงการบินไทยเพศชาย ซึ่งเพศหญิงใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ 17 กลวิธี เพศชายใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ 12 กลวิธี ปรากฏกลวิธีที่ใช้ร่วมกัน 11 กลวิธี ทั้งนี้ปรากฏว่ามีกลวิธีการตอบปฏิเสธที่แตกต่างกัน ทั้งนี้กลวิธีการปฏิเสธโดยการคาดคะเน เป็นกลวิธีที่พบในการให้สัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบินไทยเพศชายแต่ไม่พบการใช้กลวิธีนี้ในเพศหญิง ในขณะที่บุคคลในวงการบินไทยเพศหญิงปรากฏว่ามีการใช้กลวิธีการปฏิเสธที่แตกต่างจากเพศชาย 6 กลวิธี ได้แก่ 1) การปฏิเสธโดยการผัดผ่อน 2) การปฏิเสธโดยการเลี่ยงไม่กล่าวถึงบุคคลที่สาม 3) การปฏิเสธโดยการแสดงความมั่นใจ 4) การปฏิเสธโดยการเปรียบเทียบ 5) การปฏิเสธโดยการประชดประชัน 6) การปฏิเสธโดยไม่สนองคำถาม ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การปฏิเสธโดยการประชดประชันเป็นการปฏิเสธแบบอ้อมซึ่งกลวิธีนี้ไม่ปรากฏในการให้สัมภาษณ์บุคคลในวงการบินไทยเพศชาย การประชดประชันในที่นี้ หมายถึง วิธีการทางภาษาที่บุคคลในวงการบินไทยใช้โดยมีเจตนาให้เกิดความสะใจ ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกับการสัมภาษณ์ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามกับความหมายที่ปรากฏตามรูปภาษา และเป็นการใช้ภาษาที่ไม่ตรงกับเจตนา ทั้งนี้การที่บุคคลในวงการบินไทยเพศหญิงเลือกใช้ภาษาที่สื่อความหมายในทางประชดประชันนั้นเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับความอ่อนไหวทางอารมณ์และปฏิกิริยาที่ไวต่อคำถามที่กระทบความรู้สึกจึงให้สัมภาษณ์โดยใช้กลวิธีทางภาษาในแบบดังกล่าว นอกจากนี้การปฏิเสธโดยการเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นว่า เพศหญิงมีความสามารถในการเรียบเรียงประโยคเพื่ออธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดีกว่ารูปธรรมในขณะที่เพศมีความสามารถในการเรียบเรียงประโยคเพื่ออธิบายสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ดีกว่านามธรรม (โชติกา เศรษฐธัญญการ, 2562) เนื่องจากบุคคลในวงการบินไทยเพศหญิงมักจะใช้ถ้อยคำเพื่ออธิบายและแทนความหมายความรู้สึกหรือเหตุการณ์

สรุปผล

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบินไทย โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษาจากสมมติฐานข้อ 1 พบว่า กลวิธีการปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบินไทยมีหลายกลวิธี โดยพบทั้งหมดจำนวน 18 กลวิธี ส่วนสมมติฐานข้อ 2 ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปร

ด้านเพชมีอิทธิพลต่อกลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบินไทย บุคคลในวงการบินไทยเพศชายใช้กลวิธีการปฏิเสธโดยการใช้ถ้อยคำแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถามมากที่สุด ส่วนบุคคลในวงการบินไทยหญิงใช้การปฏิเสธสมมติฐานของคำถามอย่างตรงไปตรงมามากที่สุด ซึ่งการปฏิเสธสมมติฐานของคำถามอย่างตรงไปตรงมาเป็น การสนองตอบคำถามและแสดงเจตนาว่าผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการปฏิเสธในสิ่งที่ถูกถามรวมถึงการปฏิเสธไม่ตอบคำถาม ปัจจัยด้านเพศแสดงให้เห็นว่าบุคคลในวงการบินไทยชายเลือกใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถามซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง หรืออาจเป็นเพราะคำถามนั้นผิด หรือคำถามนั้นเป็นผลมาจากการได้รับหลักฐานหรือข้ออ้างที่ผิด ส่วนเพศหญิงมีการปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมาเนื่องจากข่าวที่เป็นประเด็นในการให้สัมภาษณ์บางครั้งเป็นข่าวด้านลบตลอดจนสื่อมวลชนเลือกใช้คำถามที่กระตุ้นให้เพศหญิงเกิดปฏิกิริยาตอบสนองจึงปรากฏว่ามีการใช้คำเพื่อปฏิเสธ คือ คำว่า “ไม่” ร่วมกับการอธิบายขยายความ นอกจากนี้บางครั้งเพศหญิงจะแสดงความชัดเจนว่าต้องการปฏิเสธที่จะตอบคำถามสื่อมวลชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังไม่พร้อมที่จะตอบหรือมีเหตุผลบางอย่างที่ยังไม่สามารถตอบคำถามได้ อย่างไรก็ตามนอกจากปัจจัยด้านเพศจะเป็นตัวแปรในการเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลในการให้สัมภาษณ์ เช่น สังคม วัฒนธรรม การเมือง ทักษะคิดส่วนบุคคล ผลประโยชน์ ต้นสังกัด เป็นต้น

การอภิปรายผล

การให้สัมภาษณ์ของดารานักแสดง บุคคลในวงการบินมีความน่าสนใจหลายประเด็น ทั้งรูปแบบการตอบคำถาม ถ้อยคำภาษา ประโยคที่ใช้ในการตอบคำถาม ซึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ารูปแบบของการตั้งคำถามหรือสมมติฐานของสื่อมวลชนมีอิทธิพลไม่น้อยไปกว่าปัจจัยภายในนั่นคือผู้ให้สัมภาษณ์ ลักษณะการตั้งคำถามของผู้สัมภาษณ์จากข้อมูลที่ปรากฏชี้ให้เห็นว่า เป็นการถามที่ไม่ได้มีโครงสร้างของประโยคคำถามแต่จะมีโครงสร้างเป็นประโยคบอกเล่าทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถสนองตอบคำถามนั้นเนื่องจากการตีความหมายจากวัจนกรรมอ้อม ซึ่งการแสดงเจตนา (illocutionary act) ของถ้อยคำที่สื่อมวลชนสื่อความหมายนั้นเป็นถามให้ตอบหรือต้องการคำตอบนั่นเอง ตัวอย่างเช่น ถาม “มีข่าวว่าชาคริตหลุดจากพิธีกรเซฟกระทะเหล็ก” ตอบ “ไม่ ไม่นั่นก็เป็นการคุยกัน เพราะว่าทางพี่หนุ่มเองเขาก็เปลี่ยนรายการ เปลี่ยนรูปแบบรายการ ซึ่งก็ต้องพยายามเปลี่ยน format ซึ่งเรื่องนี้เราก็ก้าวใจอยู่แล้ว เรายังก็ต้อง move on ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร มันก็ต้องมีวันที่ต้องเปลี่ยนกันได้ ก็อาจจะถึงจุดอิมตัวของมัน” นอกจากนี้สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในวงการบินไทยนั้นรับทราบบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ที่ดีจึงสื่อสารและตอบกลับสื่อมวลชนในแทบทุกสถานการณ์

บุคคลในวงการบันเทิงเพศหญิงนั้นมีการใช้กลวิธีการปฏิเสธมากกว่าเพศชายแสดงถึง ตัวแปรด้านเพศที่มีอิทธิพลต่อการตอบคำถามหรือการตอบปฏิเสธ บางสถานการณ์การสื่อสารเพศชายและเพศหญิงอาจเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่แตกต่างกัน ซึ่งมุ่งมองในการใช้ภาษาของเพศชายและเพศหญิงจะมีแนวคิดที่ว่าเพศหญิงมีความสุภาพมากกว่าเพศชายในการสื่อสาร โดย เลคอฟ (Lakoff, 1990 อ้างใน มณฑิรา ตาเมือง, 2555) ศึกษาลักษณะการใช้ภาษาแบบผู้หญิง พบว่า ลักษณะภาษาของผู้หญิงส่วนใหญ่มักใช้ภาษาที่อ่อนหวาน สุภาพ ไม่พูดคำหยาบ มีลักษณะเป็นทางการ ไม่แสดงอำนาจหรือไม่แสดงความแข็งกระด้าง อย่างไรก็ตามบุคคลในวงการบันเทิงเพศหญิงมีการปฏิเสธที่จะไม่ตอบคำถามแต่กลับพบว่าบุคคลในวงการบันเทิงเพศชายให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม ทั้งนี้ อาจจะมีปัจจัยอื่น เช่น ความเป็นปัจเจกหรือบุคลิกลักษณะ ตลอดจนทัศนคติของแต่ละบุคคลซึ่งมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ รวมถึงการให้สัมภาษณ์ เป็นต้น

ด้านการใช้คำเพื่อแสดงการปฏิเสธพบว่า บุคคลในวงการบันเทิงทั้งเพศชายและเพศ ใช้คำบอกปฏิเสธ “ไม่” ประกอบกับคำอื่น ๆ อาจเป็นคำบ่งเวลา คำบอกความคิดเห็น คำบอกจำนวน คำบอกความถี่ คำบอกสภาพ ที่ต้องการปฏิเสธ คำที่ปรากฏ เช่น ไม่มี ไม่จริง ไม่เลย ไม่ใช่ เป็นเพื่อแสดงเจตนาปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา และยังพบว่า เพศหญิงมักกล่าวคำแสดงการปฏิเสธซ้ำ ๆ เพื่อเป็นการยืนยันคำตอบและแสดงเจตนาที่ชัดเจน

ด้านรูปแบบคำถามที่สื่อมวลชนใช้ในการสัมภาษณ์บุคคลในวงการบันเทิงจากข้อมูลปรากฏว่ามีคำถามที่ต้องการคำตอบรับหรือปฏิเสธ ซึ่งจะมีคำว่า “หรือไม่” “ไหม” อยู่ในประโยคคำถาม ซึ่งสื่อมวลชนส่วนใหญ่ใช้ประโยคคำถามรูปแบบดังกล่าวเนื่องจากประเด็นข่าวที่ต้องการสัมภาษณ์บุคคลในวงการบันเทิงมีทั้งข่าวลือ ข่าวจริง ทั้งมีการตั้งประเด็น ตลอดจนการสร้างกระแส เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์มีชื่อเสียง มีความอยากรู้ความเคลื่อนไหว และข่าวบันเทิงยังได้รับความสนใจจากประชาชนอย่างต่อเนื่องทุกสมัย

การศึกษากลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยและการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการตอบปฏิเสธในการสัมภาษณ์ของบุคคลในวงการบันเทิงไทยกับตัวแปรด้านเพศ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านเพศเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลในการเลือกใช้ถ้อยคำ รวมทั้งการสื่อสาร ผ่านอวัจนภาษา นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา แต่ข้อสังเกตที่พบจากการศึกษา คือ บุคคลในวงการบันเทิงไทยส่วนใหญ่พยายามใช้ความสุภาพให้มากที่สุดในการตอบคำถามและการตอบปฏิเสธ

ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจัยด้านเพศของผู้พูดมีผลทำให้บุคคลในวงการบันเทิงเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ อาจจะมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ

2. การนำหลักจิตวิทยาวิเคราะห์การใช้ภาษาในการตอบคำถามของบุคคลในวงการบันเทิงไทยจะช่วยให้ได้ผลการศึกษาที่มีความลุ่มลึก ตลอดจนเผยให้เห็นทัศนคติและเจตนาของผู้ให้สัมภาษณ์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาพฤติกรรมการตอบปฏิเสธของบุคคลอื่น ๆ ได้แก่ นักการเมือง ผู้บัญชา-ผู้ใต้บังคับบัญชา ว่ามีลักษณะเหมือนต่างจากการตอบปฏิเสธของบุคคลในวงการบันเทิงอย่างไร
2. ศึกษาการใช้ภาษาเพื่อการตอบปฏิเสธในวงการต่าง ๆ งานเขียนประเภทต่าง ๆ เช่น วงการราชการ งานเขียนประเภทบันเทิงคดี เป็นต้น
3. ศึกษาด้านการตั้งสมมติฐานในการสัมภาษณ์ของสื่อมวลชน

เอกสารอ้างอิง

- มณฑิรา ตาเมือง. (2555). ความเหลื่อมล้ำในการใช้ภาษาเพื่อการอภิปรายกลุ่มในชั้นเรียนของนิสิตต่างประเทศ : กรณีศึกษารายวิชาภาษา สังคมและวัฒนธรรม, *มนุษยศาสตร์*. 9(1), 67-80.
- วรวรรณา เพ็ชรกิจ. (2549). *พลวัตของภาษาไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมล งามยิ่งยวด. (2557). *กลวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถามจากรายการวู้ดดีที่เกิดมาคุย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ศุภธิดา เทียมสมบูรณ์. (2541). *กลไกทางภาษาในการตอบคำถามของนักการเมืองไทยในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ไศภิชฐา ไชยถาวร. (2557). *กลวิธีการตอบคำถามสื่อมวลชนของดารานักแสดงชาย-หญิงไทย: กรณีศึกษารายการ “ทีวี่พลไลท์”*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2553). กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในการสัมภาษณ์สื่อมวลชน. *วรรณวิทัศน์*. 10, 54-93.
- Dillon, J.T. (1990). *The practice of questioning*. London: Routledge.
- Galasinski, D. (1996). Deceptiveness of evasion. *Text* 16, 1-22.
- Lakoff, R. (1990). *The Logic of Politeness; or minding your p's*. Paper presented at the Ninth Regional Meeting at the Chicago Linguistics Society, 292-305.

Nine Entertain Official. รายการข่าวบันเทิงไนน์เอ็นเตอร์เทน. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2564,
จาก <http://www.youtube.com/c/NineEntertainMCOT>.

กลยุทธ์การตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปกิณกะบนยูทูป Thai Variety Program Titling Strategies on Youtube

วจิรา มะลาดวง¹ และวิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา²

Wajira Maladuang¹ and Wirat Wongpinunwatana²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปกิณกะบนยูทูป โดยวิเคราะห์จากชื่อรายการบันเทิงแบบปกิณกะ ซึ่งแบ่งประเภทจากเนื้อหาของรายการที่เผยแพร่บนเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันยูทูป (YouTube) ในช่วงปี พ.ศ. 2559 ถึง 2565 จำนวน 85 ช่อง รวมทั้งหมด 350 รายการ โดยเผยแพร่เป็นตอน ๆ (Episode) มีโลโก้ประจำรายการ หรือมีแผนผังการออกอากาศที่ชัดเจน และมีจำนวนผู้เข้าชม (Views) รวมทุกตอนมากกว่า 1 ล้าน หรือเป็นช่อง (channel) ที่มียอดการติดตาม (Subscribe) ตั้งแต่ 1 ล้านขึ้นไป การวิเคราะห์ชี้แนะความคิดกลยุทธ์ทางภาษาในการตั้งชื่อรายการ ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ที่ใช้ในการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปกิณกะบนยูทูปมี 6 กลยุทธ์ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำถามวาทศิลป์ การกล่าวเกินจริง การใช้มูลบท การใช้วจนกรรม และการใช้อุปลักษณะ ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นลักษณะเฉพาะของเนื้อหาในรายการ สร้างเอกลักษณ์ของรายการและผู้จัด ช่วยดึงดูดความสนใจและกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของผู้ชม ตลอดจนสร้างความจดจำรายการได้

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตั้งชื่อ, รายการบันเทิงแบบปกิณกะ, ยูทูป

Abstract

This article was aimed at studying strategies used in titling Thai variety entertainment programs on YouTube. The program titles were analyzed and categorized according to each program's content, and 350 programs from 85 channels were selected for study. Program titles were selected if the program was

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (kedkao.kk@gmail.com)

² อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

published on YouTube's website or application from 2016 to 2022, was published in episodes with a program logo or with a clear broadcast schedule, and if all episodes combined had more than 1 million views or if the channel had 1 million or more subscribers. The analysis applied theory related to linguistic strategies employed in program titling. Six strategies were found among the analyzed titles: word choice, use of rhetorical questions, exaggeration, use of presuppositions, use of speech acts, and use of metaphors. The strategies used reflected the unique characteristics of the program's content and built the identity of the program and its presenter, while also helping to attract interest and inspire curiosity in viewers, as well as making the program memorable.

Keywords: Titling strategies, Variety programs, YouTube

บทนำ

การดูหนัง ฟังเพลง ดูรายการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและความผ่อนคลายในช่วงแรก ๆ เกิดจากการจัดรายการทางวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งเมื่อผ่านมาจนถึงปัจจุบันการจัดรายการต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยไม่ใช่ว่าจะรับชมผ่านทางโทรทัศน์เพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถรับชมได้โดยผ่านคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือที่เชื่อมระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งอินเทอร์เน็ตหรือโซเชียลมีเดีย (Social Network) ในประเทศไทยมีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากถึง 69 ล้านคน คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยนานถึง 9 ชั่วโมงต่อวัน ในขณะที่มีคนที่รับชมโทรทัศน์เพียง 3 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งการใช้งานอินเทอร์เน็ตของคนไทย ยูทูบ (YouTube) ถูกจัดเป็นอันดับสองจากการเข้าใช้งานในสื่อออนไลน์ การเข้าใช้งานบนยูทูบผู้ใช้งานเข้าไปใช้บริการในรูปแบบรับชมวิดีโอทัศน์ออนไลน์เป็นอันดับหนึ่ง ตามมาด้วยการดูการถ่ายทอดสด (LIVE) การบันทึกเรื่องราวโดยเล่าในรูปแบบวิดีโอทัศน์ (Vlog) และการฟังเพลง ฟังวิทยุออนไลน์ คนไทยใช้เวลาในการรับชมวิดีโอทัศน์ประเภทตลกขบขันหรือให้ความบันเทิงเพิ่มมากขึ้นกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา (DIGITAL THAILAND, 2563) วลัยลักษณ์กษณ ถาวรศักดิ์สุธี และกุลกัญญาณ ป้อมเพ็ชร (2562) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการรับชมสื่อออนไลน์ เพื่อความผ่อนคลายว่า ปัจจุบันปัญหาทางด้านความเครียดกลายเป็นปัญหาที่สำคัญของคนไทย เพราะสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งปัญหาของสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาการตกงานหรือว่างงาน ปัญหาความยากจนความเหลื่อมล้ำของสังคม ปัญหาอาชญากรรมและปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเครียดขึ้นได้ คนส่วนใหญ่จึงหาวิธีการผ่อนคลายความเครียดกัน

มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการออกกำลังกาย การเที่ยวพักผ่อน การอ่านหนังสือ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ รวมไปถึงการดูโทรทัศน์เพื่อความผ่อนคลาย นอกจากนี้การรับชมรายการให้ความบันเทิงในสื่อออนไลน์ ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ได้รับคามนิยมเช่นเดียวกัน รายการบันเทิงแบบปพลิเคชัน เป็นรายการที่เน้นนำเสนอความบันเทิง ให้ครบทุกระสและทุกเรื่องราว ใช้รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายของรายการ โดยไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงให้แต่ละช่วงแต่ละตอนของรายการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รูปแบบการนำเสนอเพื่อต้องการความพึงพอใจและสร้างความสนุกสนานให้กับกลุ่มผู้ชมรายการที่มีความชอบแตกต่างกัน หรือกลุ่มผู้ชมที่ชอบความหลากหลายของเนื้อหารายการ รูปแบบรายการที่มักปรากฏในรายการบันเทิงแบบปพลิเคชัน ได้แก่ รายการสัมภาษณ์นักร้องหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียง รายการท่องเที่ยว รายการอาหาร ฯลฯ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดทำรายการบันเทิงแบบปพลิเคชันก็คือ ชื่อรายการ เป็นส่วนที่จะทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจ กระตุ้นความต้องการของผู้ชมให้ติดตามรายการ และยังทำให้ผู้ชมจดจำรายการได้ ซึ่งการตั้งชื่อรายการเป็นการสื่อภาพมโนทัศน์ของผู้ผลิตรายการกับผู้ชม ถ้าชื่อรายการมีความแปลกใหม่ โดดเด่น สะดุดตา รั้าความสนใจ และจดจำง่าย ก็จะทำให้รายการมีความน่าสนใจและมีผู้ติดตามมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นชื่อรายการเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้รายการบันเทิงแบบปพลิเคชันรายการที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น

การตั้งชื่อ เกิดจากกระบวนการใช้ความคิด และการตกลงร่วมกันในสังคมนั้น ๆ เพื่อใช้ในการเรียกแทนสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ไม่ว่าจะเป็น คน สัตว์ สิ่งของ และสถานที่ ให้เป็นที่ยอมรับและเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการสื่อสาร การศึกษาการตั้งชื่อสิ่งต่าง ๆ ของคนไทย มีการศึกษาย้อนไปตั้งแต่สมัยสุโขทัย สะท้อนให้เห็นความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ใช้ในการตั้งชื่อของคนไทยในสมัยอดีต ซึ่งในปัจจุบันพบการศึกษาการตั้งชื่อหลากหลายประเภท หากจะกล่าวถึงการศึกษาการตั้งชื่อในอินเทอร์เน็ตหรือโซเชียลมีเดีย มีการศึกษาในสื่อออนไลน์เช่นนี้น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่ยุคสมัยในปัจจุบันนี้มีการก้าวหน้าของเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นใหม่ และยังสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แต่การศึกษาในด้านนี้ก็ยังมีไม่มากพอตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในปัจจุบัน การศึกษาการตั้งชื่อในสื่อออนไลน์ที่พบในขณะนี้ ยกตัวอย่างเช่น การตั้งกระทู้ของกระดานสนทนาในเว็บไซต์ การตั้งชื่อบัญชีผู้ใช้โซเชียลมีเดีย การตั้งชื่อเฟซบุ๊ก เป็นต้น ซึ่งการศึกษาการตั้งชื่อในอินเทอร์เน็ตจะทำให้เห็นการตั้งชื่อในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากอดีต และยังสะท้อนให้เห็นความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของคนไทยในสมัยปัจจุบันอีกด้วย เนื่องจากการตั้งชื่อในสื่อโซเชียลมีเดีย เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ให้เข้าใจถึงเจตนา ความคิด และเนื้อหา ที่ต้องการจะสื่อถึงผู้รับสาร โดยใช้ภาษาสั้น ๆ กระชับ ได้ใจความ เข้าใจง่าย และดึงดูดความสนใจต่อผู้อ่าน มีทั้งการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน ซึ่งการใช้ภาษาในอินเทอร์เน็ตหรือในสื่อออนไลน์ สามารถศึกษาการ

ใช้ภาษาได้จากหลากหลายด้าน การศึกษาจากการตั้งชื่อก็เป็นการศึกษาการใช้ภาษาของคนที่ใช้อินเทอร์เน็ตได้ในอีกทางหนึ่ง ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ (2529) ได้กล่าวถึงการใช้ภาษาเพื่อการตั้งชื่อว่า จุดประสงค์ในการใช้ภาษาเพื่อตั้งชื่อจะต้องพิถีพิถันในการเลือกใช้คำ กลุ่มคำ วลีประโยค เพราะทำให้ผู้พบเห็นเกิดมโนภาพเกี่ยวกับสิ่งที่เขียนถึง จึงต้องสร้างให้เกิดความน่าสนใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้พบเห็นปรารถนาจะทราบเรื่องราวจากชื่อที่ตั้งไว้ การใช้รูปประโยคก็ต้องใช้ให้เป็นตัวแทนแนวคิดของสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง หรือเป็นภาพรวมของรายละเอียด สาระ ที่ปรากฏอยู่ไม่ว่าจะเป็นชื่อของสิ่งใด และการตั้งชื่อจะมีความสำคัญในลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจของผู้รับสารหรือไม่ ขึ้นอยู่กับชื่อน่าสนใจหรือไม่ การตั้งชื่อจึงมีความสำคัญในลักษณะที่มีส่วนในการตัดสินใจของผู้รับสารว่าจะติดตามสารหรือไม่ การตั้งชื่อรายการจึงถือว่าการใช้ภาษาเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ จำเป็นต้องตั้งชื่อให้มีความโดดเด่น น่าฟังและน่าสนใจ ทั้งในเรื่องของการเลือกสรรถ้อยคำ การเรียบเรียงประโยคให้แปลกและสะดุดตา เพื่อเรียกร้องและเร้าความสนใจจากผู้รับสาร ซึ่งการใช้ภาษาในการโฆษณาเป็นการใช้ภาษาเพื่อการสร้างสรรค์

จากที่กล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในเรื่องของการตั้งชื่อและการใช้ภาษาในการตั้งชื่อ พบว่ามีการศึกษาการตั้งชื่อในสิ่งต่าง ๆ และมีการศึกษาย้อนไปในสมัยสุโขทัย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ายังไม่พบการศึกษาการตั้งชื่อในสื่อโซเชียลมีเดียหรือสังคมออนไลน์มากนัก และยังไม่มีการศึกษาการตั้งชื่อรายการในสื่อสังคมออนไลน์ จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาในด้านนี้ อีกทั้งการวิจัยนี้จะใช้มุมมองแนวคิดในด้านกลวิธีทางภาษา มาใช้ในการศึกษาการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปิกนกะ เนื่องจากเมื่อได้ทบทวนวรรณกรรมกลวิธีการตั้งชื่อ หรือการตั้งชื่อต่าง ๆ ยังไม่พบการใช้กลวิธีทางภาษาในการวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อรายการ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดกลวิธีทางภาษาจากงานวิจัยของผู้วิจัย 4 ท่าน ได้แก่ ธีระ บุชบกแก้ว (2553) ชนกพร อังศุวิริยะ (2557) ชิษณุพงศ์ อินทรเกษม (2559) และ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2562) ซึ่งผู้วิจัยจะนำแนวคิดกลวิธีทางภาษาที่ได้ศึกษามาใช้การวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อ เพื่อให้เห็นถึงการใช้กลวิธีการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปิกนกะในสื่อสังคมออนไลน์

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากลวิธีการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปิกนกะบนยูทูป

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นวิจัยทางภาษา (Language) ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงขั้นตอน ต่าง ๆ ในการศึกษาการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปิกนกะบนยูทูป โดย

จะแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการอภิปรายผล ดังนี้

1. ขั้นสำรวจและการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำรวจหนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทั่วไปของรูปแบบรายการ การตั้งชื่อหรือการใช้ภาษาในการตั้งชื่อ และกลวิธีทางภาษา รวบรวมเก็บข้อมูลชื่อรายการบันเทิงแบบปพลิเคชัน บนเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันยูทูป (YouTube) พิจารณาจากเกณฑ์การเข้าชม (Views) รวมทุกตอน (Episode) มากกว่า 1 ล้านการเข้าชม หรือช่อง (channel) ที่มียอดการติดตาม (Subscribe) ตั้งแต่ 1 ล้านการติดตามขึ้นไป ซึ่งแสดงถึงการได้รับความนิยมนจากผู้ชม และบ่งบอกว่า เป็นรายการที่น่าติดตามจากยอดการเข้าชมและการติดตาม โดยจากการสำรวจพบช่องรายการ 85 ช่อง รวมทั้งหมด 350 รายการ โดยเผยแพร่วีดิทัศน์ระหว่างปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2565 เนื่องจากเป็นช่วงที่มีผู้ผลิตรายการบนยูทูปในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ถือว่าเป็นช่วงที่มีการเจริญเติบโตที่สุดในสังคมออนไลน์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ชื่อรายการบันเทิงแบบปพลิเคชัน โดยใช้กรอบแนวคิดกลวิธีทางภาษา ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่มาใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อรายการ ได้พัฒนาแนวคิดมาจากงานวิจัยของผู้วิจัย 4 ท่าน ได้แก่ ธีระ บุชบกแก้ว (2553) ชนกพร อังศุวิริยะ (2557) ชิษณุพงศ์ อินทรเกษม (2559) และ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2562) โดยเรียงลำดับกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในกลวิธีการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปพลิเคชัน จากมากไปหาน้อยและอธิบายให้เห็นว่าผู้ผลิตรายการใช้กลวิธีทางภาษาในการโน้มน้าวให้ผู้รับชมเกิดความต้องการอยากเข้าชมและติดตามรายการจากการอ่านชื่อรายการได้ด้วยกลวิธีการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปพลิเคชันใดบ้าง

3. การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ชื่อรายการบันเทิงแบบปพลิเคชัน ตามกรอบความคิดกลวิธีทางภาษา นำผลการวิเคราะห์มาสรุป อภิปรายผล และนำเสนอโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผลิตรายการใช้กลวิธีทางภาษาในการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปพลิเคชันบนยูทูปจำนวน 6 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำถามวาทศิลป์ การกล่าวเกินจริง การใช้มูลบทการใช้วจนกรรม และการใช้อุปลักษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกใช้คำศัพท์ เป็นกลวิธีที่ผู้ผลิตรายการเลือกใช้คำศัพท์ในการตั้งชื่อรายการเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับชม อีกทั้งยังสื่อให้ทราบถึงเนื้อหาของรายการ พบการใช้คำศัพท์ในการตั้งชื่อรายการ จำนวน 237 รายการ มีการเลือกใช้คำศัพท์ 8 คำศัพท์ ดังนี้

1.1 การใช้คำศัพท์เฉพาะบุคคลหรือกลุ่มคน เป็นการตั้งชื่อรายการโดยใช้ชื่อของพิธีกร ผู้ดำเนินรายการ หรือเป็นผู้จัดทำรายการ การตั้งชื่อในลักษณะนี้ผู้ดำเนินรายการจะต้องเป็นบุคคลหรือกลุ่มคน ที่เป็นที่รู้จักหรือได้รับการยอมรับในสังคมออนไลน์ จึงจะทำให้รายการโดดเด่น น่าติดตาม และเป็นที่น่าสนใจของบุคคลในสังคมออนไลน์ ดังตัวอย่างเช่น

รักหลับกับออฟกั้น (GMMTV OFFICIAL, 2560) กินกัน กับ เต-นิว (GMMTV OFFICIAL, 2561) เจนจัด ก๊อดจิก (GMMTV OFFICIAL, 2562) Bright - Win Inbox (GMMTV OFFICIAL, 2563) ป๊อกกี้ The Challenge (Mindset TV, 2563) ซานีเบาได้เบา (One Playground, 2564) มารีฝากไว้ให้คิด (One Playground, 2564) NOW YOU C-AMY (Bangpoo Campus, 2563) The Ska Challenge (Bie The Ska, 2560) OHANA Diary (ohana clip, 2562) แทททุรู้ทุกเรื่อง (GoodDayOfficial, 2562)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อที่ใช้ชื่อบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือเป็นที่รู้จักในวงการต่าง ๆ มีทั้งดารา นักแสดง นักร้อง วงดนตรี พิธีกรชื่อดัง และบุคคลที่มีชื่อเสียงจากการจัดทำรายการในสังคมออนไลน์อยู่แล้ว ทำให้เห็นการใช้ชื่อบุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านี้ เป็นการดึงดูดความสนใจจากผู้ชมกลุ่มเป้าหมายของรายการ เช่น การตั้งชื่อที่ใช้ชื่อบุคคลที่เป็นวัยรุ่น ก็จะดึงดูดกลุ่มวัยรุ่นหรือวัยอื่น ๆ ที่มีความสนใจต่อรายการ หรือ ใช้ชื่อบุคคลที่มีชื่อเสียงจากการแสดงละคร ภาพยนตร์ ซีรีส์ ก็จะดึงดูดกลุ่มฐานแฟนคลับของบุคคลนั้นให้มารับชมรายการ โดยกลวิธีการตั้งชื่อในลักษณะนี้จะเน้นดึงดูดกลุ่มเป้าหมายโดยตรง นอกจากนี้ยังทำให้เห็นอีกว่า บุคคลที่มีชื่อเสียงจากวงการบันเทิง เริ่มเข้ามามีบทบาทในการจัดทำรายการในสังคมออนไลน์มากขึ้น จึงส่งผลให้มีผู้รับชมรายการและผู้ติดตามรายการมากขึ้นเช่นกัน

1.2 การใช้คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการกระทำหรือกิจกรรม เป็นการตั้งชื่อที่บ่งบอกถึงรูปแบบ การกระทำหรือกิจกรรมที่ทำในรายการ ที่พิธีกรและผู้ร่วมรายการจะกระทำร่วมกัน ดังตัวอย่างเช่น *เกมทายใจ (Bie The Ska, 2557) เดินเล่น (Bie The Ska, 2558) กินไปคุยไป (เทพลีลา, 2560) ติดคุย (Rayron : เร่ร่อน, 2560) กิน-แก้-กรรม Kcal Killer (PEEPZCO, 2563) พรายกระซิบ (เทพลีลา, 2563) แทะกล่องแก่ง (GoodDayOfficial, 2563) แต่งไปเล่าไป (Nisamane.Nutt, 2563) กินไปร้องไห้ไป (เฉลิมศรี, 2564)*

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการใช้คำศัพท์การกระทำหรือกิจกรรมที่ทำในรายการ เป็นการแสดงให้เห็นว่ารายการจะสื่อเนื้อหาของรายการถึงเรื่องใดผ่านทาง การตั้งชื่อรายการ จะปรากฏคำที่จะกระทำนั้นในชื่อรายการ เช่น รายการ *กินไปคุยไป* เป็นรายการที่มีเนื้อหาเชิญแขก รับเชิญมาร่วมรายการ รับประทานอาหารร่วมกันพร้อมทั้งพูดคุยกันในเรื่องต่าง ๆ กับพิธีกรอย่างสนุกสนานและเป็นกันเอง โดยกลวิธีการตั้งชื่อในลักษณะนี้ เป็นการนำเอากิจกรรมหรือกิจวัตรที่ใช้

ในการดำเนินชีวิตมาดีดังคุณกลุ่มเป้าหมายผู้ชมที่ชื่นชอบหรือสนใจกิจกรรมในลักษณะเดียวกันมา
รับชมรายการ

1.3 การใช้คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงสิ่งของหรือสถานที่ เป็นการตั้งชื่อที่ใช้คำที่บ่งบอกถึง
สิ่งของหรือสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหารายการ หรือการจัดทำรายการ ดังตัวอย่างเช่น
นอนบ้านเพื่อน (*GoodDayOfficial, 2560*) ต่อบปาก ต่อบคำ ตัดไฟแดง (*GMMTV OFFICIAL, 2560*)
บ้านเด่น (ohana clip, 2561) สะบัดช้อน (*Nisamanee.Nutt, 2562*) เสน่ห์ห้องเครื่อง
(*GMMTV OFFICIAL, 2562*) CAMPปล้น (โคตรคูล, 2563) อร่อยหน้ามอ (*Nickynachat, 2563*)
ห้องปลดทอล์ก (*PEEPZCO, 2563*) ตู้(อ)ติเรก (*RUBSARB production, 2563*) ความลับใน
โทรทัศน์ (*The Snack, 2563*) โต๊ะเครื่องแป้ง (พิมพ์พวย, 2563)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับสิ่ง ๆ นั้น
จะต้องไปถ่ายทำในสถานที่นั้นหรือใช้สิ่งของนั้นในรายการ เช่น รายการ ต่อบปาก ต่อบคำ ตัดไฟแดง
ใช้ชื่อสถานที่ในการตั้งชื่อรายการ พิธีกรและผู้คนที่ไปได้พูดคุย ทักทายกันในขณะที่ตัดไฟแดง
อยู่ หรือรายการ ความลับในโทรทัศน์ ที่จะต้องใช้โทรทัศน์ในการถ่ายทำทุก ๆ ตอน ผู้ผลิต
รายการจึงนำชื่อสิ่งของหรือสถานที่นั้นมาใช้ในการตั้งชื่อรายการ เพื่อให้ผู้ชมได้คาดเดาเนื้อหา
ของรายการได้จากการอ่านชื่อรายการ โดยกลวิธีการตั้งชื่อลักษณะนี้เป็นการเรียกร้องความสนใจ
จากผู้ชม โดยใช้สิ่งของหรือสถานที่ที่ผู้ชมคุ้นเคยในชีวิตประจำวันมาตั้งชื่อรายการ

1.4 การใช้คำศัพท์ที่บ่งบอกเพศหรือความหลากหลายทางเพศ เป็นการตั้งชื่อที่ใช้
เพศหรือความหลากหลายทางเพศ ทั้งเพศสภาพ คือชาย หญิง หรือความหลากหลายทางเพศ เช่น
ตุ๊ด เก้ง เป็นต้น เพื่อบอกว่าพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการเป็นเพศนั้น ๆ ดังตัวอย่างเช่น

สตรีมีคลาส (*StreeMeClass, 2560*) โต๊ะตุ๊ด (*Tonhorm Chaneendi, 2562*) ตาม
ติดชีวิตมาตามเหมืองทอง (*Jeffy Nachapim, 2562*) สะตุ๊ดจ๊อบ (*สะตุ๊ดจ๊อบ, 2563*) ช่วงติดผู้
(*Four Sakonrut, 2563*) หัวเก้ง (*SIXTWELVE STUDIO, 2563*) เสน่ห์นางชี (*FAROSE, 2564*)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อที่บ่งบอกเพศทั้งที่เป็นเพศสภาพและไม่ใช่อ
เพศสภาพ เป็นความหลากหลายทางเพศ ซึ่งในสังคมปัจจุบันได้เปิดกว้างในเรื่องนี้มากขึ้น ทำให้
หลาย ๆ คนเริ่มเข้าใจและยอมรับตัวตนมากขึ้น อย่างพิธีกรที่เป็นดารา นักร้อง หลาย ๆ ท่านก็เริ่ม
ที่จะเปิดเผยตนเองให้สังคมได้รู้จัก เช่น รายการ สะตุ๊ดจ๊อบ เป็นรายการที่มีพิธีกรเป็น LGBTQ
หรือความหลากหลายทางเพศ มาลองทำงานในหลากหลายอาชีพ ซึ่งแต่ละตอนจะลองทำงานใน
อาชีพที่ต่างกัน เพื่อให้ให้เห็นว่าการเป็น LGBTQ หรือความหลากหลายทางเพศ ไม่ได้จำกัดเพียง
ต้องทำอาชีพใดอาชีพหนึ่งเท่านั้น บุคคลที่เป็น LGBTQ หรือความหลากหลายทางเพศ ก็สามารถ
ทำอาชีพต่าง ๆ ได้เหมือนกับบุคคลที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิงได้เหมือนกัน โดยกลวิธีการตั้งชื่อ
ในลักษณะนี้ เป็นการเรียกร้องความสนใจต่อผู้ชมที่มีความสนใจในเรื่องราวของผู้ผลิตรายการ

1.5 การใช้คำศัพท์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว เพื่อน หรือคู่รัก เป็นการตั้งชื่อที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างบุคคล เห็นความสัมพันธ์อันใกล้ชิดสนิท และความรักระหว่างกัน จึงมาปรากฏในการตั้งชื่อรายการ เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์มากขึ้น ดังตัวอย่างเช่น

เพื่อนบ้านใจกล้า (Kaykai Salaidar, 2560) เพื่อนHere (Friend.HERE_official, 2561) เกมน้องกองฟี่ (GMMTV OFFICIAL, 2563) Hungry Sister พี่สาวฉันทิว (GMMTV OFFICIAL, 2563) แฟนฉันทิว 1 คีน (Jackfanchan, 2564) ไปค่ะ พล (GoyNattyDream Channel, 2564) แฟมมีลีเกมส์ (Bew Varaporn, 2564) แม่บ้าน YouTube (tigercrychannel, 2564) น้อง FC พี่ CF (Nickynachat, 2565)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อที่แสดงให้เห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาจจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรกับพิธีกร หรือความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรกับแขกรับเชิญ ซึ่งการตั้งชื่อนั้นอาจจะเป็นความสัมพันธ์จริงที่อยู่ในชีวิตจริง หรือจะเป็นความสัมพันธ์ที่สมมุติขึ้น เช่น รายการ แฟนฉันทิว 1 คีน เป็นรายการที่พิธีกรและแขกรับเชิญ มาทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยสมมุติว่าเป็นแฟนกัน 1 วัน สื่อให้เห็นถึงความสนิทระหว่างบุคคล โดยกลวิธีการตั้งชื่อนี้เป็นการดึงดูดความสนใจจากผู้ชม โดยส่วนใหญ่จะใช้ความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างบุคคลที่มีอยู่จริงมาตั้งชื่อรายการ

1.6 การใช้คำศัพท์ที่บ่งบอกตำแหน่งหน้าที่การงานหรือการทำงาน เป็นการตั้งชื่อที่บอกถึงลักษณะของการทำงาน หรืออาชีพของผู้ดำเนินรายการหรือผู้ที่ร่วมรายการ จึงได้นำลักษณะการทำงานหรืออาชีพการงานต่าง ๆ มาตั้งชื่อรายการ ดังตัวอย่างเช่น

เซพห่วยแฟนสวย (เทพลีลา, 2561) เลขาCam (Soloist Channel, 2562) เรื่องของหมอ (MhorRitz, 2562) อู้งาน (BadOfficial, 2563) Teacher, I Love You (Nickynachat, 2563)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อที่สื่อให้เห็นในอาชีพนั้น ๆ ทำให้เห็นการเปิดกว้างของอาชีพที่ไม่ใช่แค่อยู่ในกลุ่มสายงานนั้นเฉพาะ แต่เป็นการนำเสนออาชีพต่าง ๆ ให้ผู้ชมรายการได้เห็นมุมมองใหม่ในอาชีพอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อให้สังคมได้รู้จักตัวตนมากขึ้น และยังเรียกร้องความสนใจจากกลุ่มเป้าหมายผู้ชมที่ต้องการติดตามในอาชีพนั้น ๆ เช่น รายการ เรื่องของหมอ เป็นรายการที่มีเนื้อเกี่ยวกับอาชีพหมอ ถ่ายทอดเรื่องราวการใช้ชีวิต และการทำงานในอาชีพหมอให้ผู้ชมได้ทราบ โดยที่ผู้ชมรายการสามารถคาดเดาเนื้อหาหรือรายการจากชื่อรายการได้อย่างชัดเจน

1.7 การใช้คำศัพท์แบบเลียนเสียง เล่นคำ และคำซ้ำ เป็นการตั้งชื่อโดยจะเลียนเสียงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เล่นคำที่เป็นคำซ้ำ และเล่นคำที่เป็นการเล่นวรรณยุกต์ ดังตัวอย่างเช่น

โฮกฮาก (Hokhak, 2561) เพลงเพลงเพลง (Bie The Ska, 2562) โอมเพียงเบรียงปร้าง (Saranair Channel, 2562) ลือกลือก (Jennie Panhan, 2563) แฉ๊ะแฉ๊ะ (อิจี๊ Channel, 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อที่ใช้คำในรูปแบบเรียบง่าย แต่มีความน่าสนใจ และดึงดูดความสนใจ ทำให้ผู้ชมจดจำชื่อรายการได้ง่าย เช่น รายการ ลือกลือก เป็นรายการที่ใช้คำซ้ำ ซึ่งรูปแบบของคำเป็นการใช้คำ ๆ เดียวแต่ซ้ำกัน ความหมายของคำทางภาษา ลือกลือก เป็นรายการที่ใช้คำภาษาใต้มาใช้ในการตั้งชื่อ ซึ่งหมายความว่า ตลก, สนุก ทำให้เห็นเสน่ห์ในการนำคำภาษาถิ่นมาตั้งชื่อรายการ ทำให้มีความน่าสนใจ จดจำชื่อรายการได้ง่าย และทำให้ทราบว่าผู้ดำเนินรายการเป็นบุคคลที่มาจากทางภาคใต้อีกด้วย

1.8 การใช้คำศัพท์ที่ตรงข้ามกัน เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายในลักษณะตรงข้ามกัน เช่น ดำ-ขาว เล็ก-ใหญ่ น้อย-มาก เพื่อให้ชื่อรายการมีความโดดเด่น ผู้ชมจดจำชื่อรายการได้มากขึ้น และเรียกร้องความสนใจจากผู้ชม ดังตัวอย่างเช่น

ร้านเล็กอร่อยโต (Saranair Channel, 2563) แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมารช (Meenakom, 2564) เข้าเส้น เย็นข้าว (RUBSARB production, 2565)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการใช้คำให้เห็นถึงความแตกต่างหรือตรงกันข้าม ทำให้ชื่อรายการจดจำง่าย และยังเรียกร้องความสนใจจากผู้ชมได้อีกด้วย โดยการนำคำคู่ตรงข้ามของคำศัพท์มาใช้ในการตั้งชื่อ เช่น เล็ก-โต แพ้-ชนะ เข้า-เย็น เช่น รายการ ร้านเล็กอร่อยโต มีการใช้คำศัพท์คำว่า เล็ก กับ โต ที่เป็นคำตรงกันข้ามมาทำให้ผู้ชมรายการเห็นภาพว่า ร้านอาหารที่มีขนาดเล็ก แต่มีความอร่อยมาก หรือ รายการ แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมารช เป็นการใช้นำคำตรงกันข้ามคือ คำว่า แพ้ กับ ชนะ นอกจากจะใช้คำตรงกันข้ามแล้ว ในชื่อรายการนี้ยังล้อสำนวนไทย ที่นำคำตรงกันข้ามมาใช้ในสำนวนด้วย คือแพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร มาล้อเป็นชื่อรายการ แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมารช ซึ่งเป็นการตั้งชื่อที่มีความทันสมัย โดดเด่น และง่ายต่อการจดจำ

2. การใช้คำถามวาทศิลป์ เป็นกลวิธีการใช้คำถามซึ่งนำความคิดของผู้ชม โดยไม่มุ่งหวังต้องการคำตอบ แต่เป็นการกระตุ้นความคิด หรือเป็นการแสดงความคิดของผู้ผลิตรายการที่มีต่อเรื่องที่ถามด้วยเจตนาต่าง ๆ โดยผู้ชมจะต้องสร้างจินตนาการตามผู้ผลิตรายการ ซึ่งอาจจะสื่อถึงรูปแบบหรือเนื้อหาของรายการ ทำให้ผู้ชมเกิดความต้องการรับชมและอยากติดตามรายการมากขึ้น จำนวน 30 รายการ ดังตัวอย่างเช่น

เที่ยวมัยครับ (Bie The Ska, 2560) OKWEGO ตกลงไปไหนนะ (BadOfficial, 2561) เข้านี้แม่ทำอะไร (Bew Varaporn, 2561) เด็กสมัยนี้เรียนอะไรกัน (Bearhug, 2562) มึงรู้ปะ (RUBSARB production, 2562) จริงป่าวว่า (Guy Haru Family, 2562) เห็นด้วยอะป่าว? (เทพลีลา, 2563) ปอกก็ ขี้สงสัย? (Mindset TV, 2563) ยังงั้นไหนแล้ว (GoyNattyDream

Channel, 2563) ใครอยู่ในเพลง (น้ำหนัก, 2564) กล้าปะหละ (Nickynachat, 2564) คินครู ไปยัง? (ยกกำลัง, 2565)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อแบบใช้คำถาม โดยไม่ต้องการคำตอบ บางรายการ เป็นการใช้คำถามสื่อถึงเนื้อหารายการให้ผู้ชมเกิดความสงสัย และเรียกความสนใจของผู้ชม แต่ บางรายการตั้งชื่อแบบใช้คำถามเพื่อให้ผู้ชมรายการเกิดความสงสัยและคิดตาม มักปรากฏคำที่ใช้ เป็นคำถาม เช่น อ๊ะป่าว ปะหละ ปะ อะไร ยังไง ใคร หรือใช้เครื่องหมายคำถาม (?) ในชื่อ รายการ เช่น รายการ *เห็นด้วยอะป่าว ?* เป็นรายการที่จะมีแขกรับเชิญมาแสดงความคิดเห็นว่า เห็นด้วยกับคำถามในรายการหรือไม่ เพราะอะไร ซึ่งจะทำให้ผู้ชมคิดตามไปด้วยในขณะที่รับชม รายการ

3. การกล่าวเกินจริง เป็นกลวิธีที่เน้นย้ำความรู้สึกต่อการตั้งชื่อรายการ ให้เห็นว่าเรื่อง นั้นเป็นเรื่องสำคัญหรือยิ่งใหญ่ อีกทั้งยังสร้างความมั่นใจและก่อให้เกิดความรู้สึกว่าการรับชม รายการนี้เป็นสิ่งที่จำเป็น ซึ่งจะส่งผลทางด้านความคิด ความเชื่อ และการคล้อยตามที่ผู้ผลิต รายการนั้นต้องการนำเสนอรายการ จำนวน 25 รายการ ดังตัวอย่างเช่น

กินทั้งโลก (GoodDayOfficial, 2562) มหิหมา (Gluta Story, 2562) กินไก่ล้านตัว (Jeffy Nachapim, 2563) เทียวชาตินี้ (The Snack, 2563) 24 ชั่วโมงสุดท้ายในชีวิต (The Snack, 2564) พาเธอย้ายบ้าน (ShaAeng, 2564) บ้านแตก (The Snack, 2564) เด็กสร้าง บ้าน (Twopee Southside, 2564) ยอดมนุษย์ (Epic Time, 2565) ไซในหิน (ยกกำลัง, 2565)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อรายการที่เน้นย้ำเรื่องนั้น ๆ เพื่อสื่อให้เห็นถึงความ ยิ่งใหญ่ สร้างให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกที่เกินจริง โดยที่ผู้ผลิตรายการใช้กลวิธีนี้ในการตั้งชื่อ รายการ เพื่อหลอกลวงผู้ชม แต่เป็นกลวิธีที่ดึงดูดและเร้าความสนใจของผู้ชมได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งเป็นการใช้ภาษาที่ในทันสมัย เช่น รายการ *ยอดมนุษย์* ที่เป็นชื่อรายการที่กล่าวเกินจริงและแฝง ด้วยจินตนาการร่วมกัน ซึ่งในปัจจุบันกระแสของ ซูเปอร์ฮีโร่ หรือยอดมนุษย์ กำลังเป็นคำยอดฮิต ไม่ว่าจะในวงการหนังหรือภาพยนตร์ต่างก็เป็นที่น่าสนใจของผู้ชม ทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจต่อ รายการ และยังสร้างจินตนาการที่เกินความเป็นจริงร่วมอีกด้วย

4. การใช้มูลบท เป็นกลวิธีที่ใช้ภาษาเพื่อสื่อชื่อรายการที่ทำให้เข้าใจได้โดยนัย อาจจะมี ข้อความอื่น ๆ หรือมีเหตุการณ์บางอย่างปรากฏ หรือเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้แล้ว หรือมีความคิดและ เจตนาบางอย่างแฝงอยู่ในการตั้งชื่อรายการ ซึ่งชื่อรายการจะบอกเป็นนัยยะบางอย่างอยู่ จำนวน 23 รายการ ดังตัวอย่างเช่น

แจ๊คหยุดแตกได้แล้ว (Jackfanchan, 2561) เซ้านี้แม่แจกสูตร (Bew Varaporn, 2562) รับก่อน (Bangpoon Campus, 2563) ครับเซฟ (4 MILLION, 2564) ปมวัยเด็ก (เทพ ลีลา, 2564) ให้ภาพเล่าเรื่อง (นางแมวป่า, 2565)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อที่ทำให้เชื่อว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งปรากฏอยู่ก่อน โดยใช้ภาษาในการตีความ เพื่อแสดงให้เห็นความคิด ความเชื่อ หรือเหตุการณ์บางอย่างที่ปรากฏขึ้น หรือเคยเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้แล้วแฝงอยู่ในข้อความ พบการใช้มูลบทในการตั้งชื่อรายการ คือ มูลบทที่บอกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบันและอนาคต เช่น มูลบทที่สื่อโดยนัยให้เห็นเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยปรากฏคำที่สื่อให้เห็นว่ากำลังเกิดขึ้นอยู่ เช่น รายการ *แจ๊คหยุดแตกได้แล้ว* มีคำว่า *ได้แล้ว* ซึ่งสื่อมูลบทให้เห็นว่า กำลังกินอยู่ แล้วต้องการบอกว่าหยุดกินได้แล้ว รายการ *เข้านี้แม่แจกสูตร* มีคำว่า *เข้านี้* สื่อให้เห็นว่าเกิดขึ้นตอนเช้าของวันนี้ รายการ *รับก่อนและครบเซฟ* สื่อให้เห็นบทสนทนาที่อยู่ในเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ ซึ่งคำว่า *ครบเซฟ* เป็นการตอบรับคำสั่งของพ่อครัวในขณะที่กำลังทำอาหาร และ มูลบทที่สื่อโดยนัยให้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น รายการ *ปมวัยเด็ก* และ *ให้ภาพเล่าเรื่อง* เป็นการใช้ข้อความที่สื่อให้เห็นสิ่งที่เคยเกิดขึ้นในอดีตได้ผ่านเหตุการณ์นั้นมาแล้ว โดยกลวิธีการตั้งชื่อในลักษณะนี้เป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้ชมว่าลักษณะของรายการเป็นไปในทิศทางใด ทำให้ผู้ชมเกิดความต้องการติดตามรายการเพิ่มขึ้น

5. การใช้วจนกรรม เป็นกลวิธีที่เน้นถ้อยคำใช้สื่อสารให้เห็นถึงเจตนาบางอย่างที่แฝงอยู่ เช่น บอกกล่าว ชื่นนำ ผูกมัด แสดงความรู้สึก และแกล้งการณ ผู้ชมสามารถตีความจากถ้อยคำที่สื่อสารนั้นได้ และมุ่งเข้าใจเจตนาของผู้ผลิตรายการที่ต้องการจะสื่อสารกับผู้ชมผ่านการตั้งชื่อรายการนั้น ๆ ซึ่งพบการใช้วจนกรรมในการตั้งชื่อรายการ จำนวน 19 รายการ มีการใช้วจนกรรมดังนี้

5.1 บอกกล่าว เป็นการใช้วจนกรรมที่ผู้ผลิตรายการต้องการให้ผู้ชมรายการทราบถึงเจตนาบอกกล่าวในสิ่งที่ผู้ผลิตรายการต้องการให้ผู้ชมรายการเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง โดยแสดงเจตนาบอกกล่าวให้ผู้ชมทราบผ่านถ้อยคำในการตั้งชื่อรายการ ดังตัวอย่างเช่น

ทำเองกินเอง (Bie The Ska, 2558) โคตรจะไม่มีอะรายการ TIME (RUBSARB production, 2560) VLOG นะเด็กโง่ (โคตรคูล, 2561) อิมจิงตังแจ้ (Bew Varaporn, 2562) อะไร ๆ ก็ Kool (GoodDayOfficial, 2562)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อรายการ โดยต้องการอยากจะบอกให้ผู้ชมได้ทราบเรื่องราว ความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งการตั้งชื่อรายการในลักษณะแบบนี้เป็นการตั้งชื่อรายการที่อาจยังไม่สื่อถึงเนื้อหารายการที่ชัดเจน ว่าเนื้อหาการเป็นรูปแบบใด เพียงแค่ต้องการสื่อให้ผู้ชมทราบในบางส่วนของเนื้อหาไม่ได้เฉพาะเจาะจงลงไปอย่างชัดเจน เช่น รายการ *ทำเองกินเอง* เป็นเพียงการบอกกล่าวให้ผู้ดำเนินรายการเป็นคนทำอาหารเองและรับประทานเอง แต่การตั้งชื่อรายการในลักษณะนี้ก็สร้างความสนใจและดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้เช่นกัน

5.2 ชี้นำ เป็นการใช้วัจนกรรมที่ผู้ผลิตรายการแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่ต้องการให้ผู้ชมกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือแสดงให้เห็นถึงความต้องการของผู้ผลิตรายการต้องการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือแสดงเนื้อหาที่ผู้ผลิตรายการจะกระทำในอนาคต เช่น การสั่ง การขอร้อง การวิงวอน และการแนะนำ เป็นต้น ดังตัวอย่างเช่น

จิบหนูน้อย (โคตรคูล, 2562) ออย่ามาหยอย (พิมรีพาย, 2563) ขอข้าวกินหน่อย (Scenario & Rachadalai, 2564) ออย่ามาตอ (Nickynachat, 2564) ขอเผือกหน่อยน้ำ (Brinkkty, 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อ โดยแสดงเจตนาไปยังผู้ชม เพื่อให้ผู้ชมที่อ่านชื่อรายการได้ทราบถึงการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในรายการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ผลิตรายการจะกระทำสิ่งนั้น ในรายการร่วมกับแขกรับเชิญ อีกทั้งยังเป็นการตั้งชื่อที่กระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้ชมเป็นอย่างมาก การใช้วัจนกรรมชี้นำที่พบในการตั้งชื่อรายการ คือ วัจนกรรมขอร้อง และวัจนกรรมสั่ง โดยวัจนกรรมขอร้องจะปรากฏข้อความที่มีคำกริยาขอร้อง เช่น คำว่า “ขอ” ในชื่อรายการ *ขอข้าวกินหน่อย* หรือข้อความที่ลงท้ายคำวิเศษณ์ เช่น คำว่า “หน่อย” ในรายการ *จิบหนูน้อย* และวัจนกรรมในการสั่งหรือแนะนำ เพื่อชี้แนะ ตักเตือน และสั่งให้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือไม่ให้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งวัจนกรรมสั่งที่พบในการตั้งชื่อรายการ เป็นการสั่งห้ามกระทำ โดยจะปรากฏคำขึ้นต้น เช่น คำว่า “อย่า” เช่น รายการ *ออย่ามาหยอย* ซึ่งเป็นการสั่งห้ามเหงา เสร้าใจ ไม่กระปรีกระเปร่า หรือวงนอนในรายการ เป็นการสั่งระหว่างผู้ดำเนินรายการกับผู้ร่วมรายการ หรือแม้กระทั่งกับผู้ชมในขณะที่รับชมรายการนั้นอยู่

5.3 แสดงความรู้สึก เป็นการใช้วัจนกรรมที่แสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกหรือความคาดหวังของผู้ผลิตรายการ ซึ่งแฝงไปด้วยการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้เห็นสภาพจิตใจหรืออารมณ์ของผู้ผลิตรายการผ่านการตั้งชื่อรายการ ดังตัวอย่างเช่น

ช่วยแน่ แม่เข้าครัว (ple nakorn CHANNEL, 2563) ้วยยย นอนไม่หลับ (GoyNattyDream Channel, 2564) เปื้อบ้าน (GoyNattyDream Channel, 2564) หนูอยากออกเรือน (GoyNattyDream Channel, 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อรายการ โดยแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ผลิตรายการไปด้วย รวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้ผลิตรายการ ซึ่งการตั้งชื่อลักษณะนี้เป็นการเรียกร้องความสนใจจากผู้ชม การใช้วัจนกรรมแสดงความรู้สึกที่พบในการตั้งชื่อรายการ คือ วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ และวัจนกรรมปรารภณา โดยการใช้วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เพื่อแสดงให้ผู้ชมได้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้ผลิตรายการต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะปรากฏคำที่แสดงอารมณ์ความรู้สึก เช่น *ช่วยแน่ เปื้อ* หรือคำอุทานนำหน้าข้อความ เช่น *้วย* ซึ่งเป็นการใช้คำในข้อความเพื่อถ่ายทอดให้เข้าใจอารมณ์

ความรู้สึก เช่น รายการ *ช่วยแม่เข้าครัว* ชื่อรายการแสดงความรู้สึกถึงความโชคดีร้ายเคราะห์ร้าย หรือเรื่องแย่ ๆ ในการทำอาหารของบุคคลที่ถูกเรียกว่า “แม่” ในรายการต่อบุคคลที่อยู่ในรายการด้วยกัน และการใช้วัจนกรรมปรารภนา เพื่อแสดงให้เห็นความรู้สึกและความคาดหวังของผู้ผลิตรายการ มักจะปรากฏคำกริยาว่า *อยาก* ในข้อความอยู่ด้วย เช่น รายการ *หนุ่ยยากออกร้อน* เป็นการแสดงความรู้สึกหรือความคาดหวังที่ต้องการอยากออกร้อนไปแต่งงานและสร้างครอบครัวเป็นของตนเอง

6. การใช้อุปลักษณ์ เป็นกลวิธีที่ผู้ผลิตรายการใช้เป็นพลังในการสื่อสารให้เกิดจินตภาพบางอย่าง ในการสื่อความหมาย โดยมีการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยทั้งสองสิ่งอยู่ต่างวงความหมายกัน หรือมีลักษณะเด่นบางประการที่มีความหมายคล้ายกัน เป็นการใช้ภาษาสร้างความหมายเชิงจินตนาการ ให้ผู้ชมเกิดภาพโน้ตทัศน์ร่วมกับผู้ผลิตรายการว่าทั้งสองสิ่งนั้นมีลักษณะบางประการเหมือนกันหรือคล้ายกัน จำนวน 15 รายการ ดังตัวอย่างเช่น

เสือร้องไห้ไก่อัด (tigercrychannel, 2561) *คนหน้าทมิ Challenge* (โคตรคูล, 2561) *ทมิพาชิง* (โคตรคูล, 2561) *หนูนก* (GMMTV OFFICIAL, 2561) *ชะนีอินดี้* (Tonhorm Chaneendi, 2565)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการตั้งชื่อโดยการเปรียบเทียบ เอาลักษณะเด่นในตัวของผู้ดำเนินรายการหรือพิธีกรมาใช้ในการตั้งชื่อรายการ ซึ่งอาจจะเป็น รูปร่างหน้าตา นิสัยใจคอ หรือคำกริยา มาใช้เปรียบเทียบเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งการเปรียบส่วนใหญ่จะเปรียบกับสัตว์ เช่น รายการ *เสือคู่* ซึ่งเป็นรายการที่มีพิธีกรทั้งสองท่านเป็นผู้ชาย โดยคำว่า เสือ ส่วนใหญ่จะเปรียบกับผู้ชายที่มีลักษณะ ชี้เล่น เจ้าชู้ ซึ่งอาจจะมีลักษณะนิสัยเช่นนี้แฝงอยู่ในตัวพิธีกร และอีกรายการ *หนูนก* ใช้คำว่า นก ซึ่งเปรียบกับคำกริยา เป็นคำสแลงที่ใช้ในเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น หมายถึง วิดชวด ปลาต เท ผิดหวัง การตั้งชื่อในลักษณะนี้เป็นการตั้งชื่อที่ใช้ภาษาทันสมัยมากขึ้น โดยมีการเปรียบเทียบ ซึ่งคำส่วนใหญ่จะเป็นคำที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน

สรุปผล

จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า กลวิธีการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปกิณกะบนยูทูป โดยใช้กรอบแนวคิดกลวิธีทางภาษา พบการตั้งชื่อรายการ จำนวน 6 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ ซึ่งเป็นกลวิธีที่พบมากที่สุด พบกลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ ได้แก่ คำศัพท์เฉพาะบุคคลหรือกลุ่มคน คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการกระทำหรือกิจกรรม คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงสิ่งของหรือสถานที่ คำศัพท์ที่บ่งบอกเพศหรือความหลากหลายทางเพศ คำศัพท์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว เพื่อน หรือคู่รัก คำศัพท์ที่บ่งบอกตำแหน่งหน้าที่การงานหรือการทำงาน คำศัพท์แบบเลียนเสียง เล่นคำ และคำซ้ำ และคำศัพท์ที่ตรงข้ามกัน รองลงมา คือ การใช้คำถามวาทศิลป์ การกล่าวเกิน

จริง การใช้มูลบท พบการใช้มูลบทที่บอกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบันและอนาคต และมูลบทที่สื่อโดยนัยให้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต การใช้วัจนกรรม พบการใช้วัจนกรรมบอกกล่าว แสดงความรู้สึก และชี้แนะ และการใช้อุปุลักษณะ เป็นกลวิธีที่พบบ่อยที่สุด

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า ในสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คนไทยพบปัญหาทางด้านความเครียดเพิ่มมากขึ้น คนส่วนใหญ่จึงหาวิธีการผ่อนคลายความเครียด โดยการรับชมวีดิทัศน์ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งรายการบันเทิงแบบปกิณกะเป็นรายการที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน องค์กรประกอบสำคัญในการจัดทำรายการ คือ ชื่อรายการ งานวิจัยนี้พบว่า กลวิธีการตั้งชื่อรายการบันเทิงแบบปกิณกะบนยูทูป โดยใช้แนวคิดกลวิธีทางภาษา มีการใช้กลวิธีการตั้งชื่อรายการที่หลากหลาย เช่น การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำถาม วาทศิลป์ การกล่าวเกินจริง การใช้มูลบท การใช้วัจนกรรม และการใช้อุปุลักษณะ ซึ่งการใช้กลวิธีการตั้งชื่อรายการที่หลากหลายเหล่านี้ ทำให้เกิดการเร้าและดึงดูดความสนใจของผู้ชม ผู้ชมรายการจะจดจำรายการได้ดี ผ่านชื่อรายการที่มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ ความแปลกใหม่ สะดุดตา และเร้าความอยากรู้อยากเห็นของเนื้อหารายการผ่านการอ่านชื่อรายการ บางชื่อรายการทำให้ผู้ชมกับผู้ผลิตรายการต้องคาดเดาโน้ตศันของกันและกัน ชื่อรายการจึงเป็นส่วนสำคัญของการโฆษณาที่ดีที่สุด เพราะเมื่อผู้ชมรายการได้ยินหรือเห็นชื่อรายการนั้น จะมีส่วนที่ทำให้ผู้ชมตัดสินใจได้ว่า จะรับชมรายการนั้น ๆ หรือไม่ ถ้าชื่อรายการดึงความสนใจและกระตุ้นความสนใจจากผู้ชมได้ ก็จะทำให้รายการเกิดความน่าสนใจและอยากติดตามรายการนั้นไปเรื่อย ๆ ฉะนั้นการตั้งชื่อรายการต้องมีการใช้ภาษาที่ทันสมัย แปลกใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำผลวิจัยไปปรับประยุกต์เป็นแนวคิดในการศึกษาการตั้งชื่อ โดยใช้กรอบแนวคิดกลวิธีทางภาษา สำหรับผู้สนใจในการศึกษาการตั้งชื่อในประเด็นอื่น ๆ ได้
2. สามารถนำผลวิจัยไปปรับประยุกต์เป็นแนวคิดในการศึกษาการตั้งชื่อรายการ โดยใช้กรอบแนวคิดกลวิธีทางภาษา ในรายการประเภทอื่น ๆ ได้ ทั้งรายการโทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2562). *การวิเคราะห์ข้อความ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จิน ฮี ยู. (2552). *การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธี และการใช้ภาษาในการตั้งชื่อละครโทรทัศน์และภาพยนตร์เกาหลี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- จินดาพร พินพงทรัพย์. (2561). *กลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยเป็นภาษาจีน*. *วารสารวิชาการบัณฑิต* วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(3), 1471-1479.
- นายสิริ พัฒนถาวร. (2551). *การวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อของกระดุมของกระดานสนทนา : กรณีศึกษา www.pantip.com*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนกพร อังศุวิริยะ. (2557). *โครงการวิจัย “กลวิธีทางภาษาที่แสดงถึงความรุนแรงในภาคใต้ของประเทศไทยผ่านหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่นภาคใต้และระดับชาติ”*. *ภาควิชารัตติกศึกษา คณะศิลปศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชัชฌนุศาสตร์ อินทรเกษม. (ม.ป.ป.). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสถาบันกวดวิชา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุตติมา บุญอยู่. (2549). *วิเคราะห์โครงสร้างภาษาและกลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทย ในช่วง 2 ทศวรรษ (พ.ศ.2526 – พ.ศ.2545)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์. (2529). *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 6 (การเขียนสำหรับครู)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธรรณพร หงษ์ทอง. (2562). *กลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์เป็นภาษาไทยจากภาพยนตร์อเมริกัน*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(6), 1729-1740.
- ธัญญรัตน์ กิรติวินทกร. (2549). *กลวิธีการตั้งชื่อบัญชีผู้ใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีระ บุซบกแก้ว. (2553). *กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองโดยกลุ่ม “เกย์ออนไลน์”*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นลินี ศิริพรไพศาล. (2558). *การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์จีน*. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นวพรรณ พันธุมธธา. (2527). *การใช้ภาษา 2*. กรุงเทพฯ: อา – หลาน
- นันทิญา พันธุ์โชติ และรัตนา จันทร์เทาว์. (2558). *การจัดกลุ่มความหมายของคำศัพท์ในพาดหัว*

- ข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น. วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 4(1), 1-14.
- ประทีป วาทิกทินกร. (2523). *การใช้ภาษา*. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปริศนา ฟองศรีณย์. (2550). *การใช้ภาษาไทยในการตั้งชื่อภาพยนตร์จีน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปัทมา เรืองศรี.(2547). *กลวิธีการตั้งชื่อรายการโทรทัศน์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- พรธรวดี ประยงค์. (2559). เรื่องของ “ตัวตน” บนโลกของเว็บไซต์โซเชียลเน็ตเวิร์ก:ขอบเขตของ “ตัวตนที่ปรารถนา” และ “ตัวตนที่เป็นจริง”. *วารสารศาสตร์*. 9(1),7-32.
- พระอุดมธีรคุณและบัณฑิตกา จารุมา. (2563). ภาษาและวัฒนธรรม: ความหมาย ความสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างกัน. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 7(2),53-63.
- รสริน ดิษฐบรรจง. (2550) *การใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมจากไดอารีออนไลน์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัลย์ลักษณ์ ธาวรศักดิ์สุธี และกุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร. (2562). พฤติกรรมการรับชมรายการช่องทีวีดิจิตอลของผู้ชมในเขตภาคกลาง. *วารสารการบริหารและการจัดการ*. 9(1), 43-57.
- ศิวาพร พิรอด. (2562). การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยจากการใช้เฟซบุ๊ก. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์* (มสป.)21(1),147-159.
- สมคิด ธีรศิลป์. *การผลิตรายการโทรทัศน์*. ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สิริญา สุขสวัสดิ์. (2558). *ลักษณะภาษาและกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ในหน้าแฟนเพจ “ข้อความโดน ๆ” ในเฟซบุ๊ก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อิงอร ฟิ่งจะงาม. (2554). *การใช้วจนกรรมและกลวิธีทางภาษาบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เอกชัย แสงจันทร์ทะนุ. (2563). *กลวิธีการแปลชื่อละครและซีรีส์ไทยเป็นภาษาจีน*. มนุษยศาสตร์สาร.21(1), 116-136.

กลวิธีการนำเสนอสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here”

The Strategies for Presenting Products of Facebook Page "Sale Here"

ทักษพร กุมชาต¹ และสุนทรี โชติติลล²

Taksaporn Kummachad¹ and Suntaree Chotidilok²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในการโฆษณาสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” โดยเก็บข้อมูลจากสถานะการโฆษณาสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2563 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2563 เป็นระยะเวลา 7 เดือน จำนวนทั้งสิ้น 1,012 สถานะ ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการใช้ภาษาจำแนกออกเป็น 2 กลวิธีหลัก คือ 1) กลวิธีทางอรรถศาสตร์ ค้นพบ 14 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้คำย่อ 2) การใช้คำเลียนเสียงการพูด 3) การซ้ำคำ 4) การใช้คำซ้อน 5) การใช้คำอุทาน 6) การใช้คำคล้องจอง 7) การใช้คำสแลง 8) การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย 9) การใช้รูปคำไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน 10) การใช้คำภาษาปาก 11) การใช้คำภาษาต่างประเทศ 12) การพิมพ์ซ้ำ 13) การใช้แฮชแท็ก 14) วิธีการใช้สัญลักษณ์ภาพ ซึ่งกลวิธีทางอรรถศาสตร์ที่พบมากที่สุด ได้แก่ การใช้คำภาษาต่างประเทศ 2) กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และปริจเฉท ค้นพบ 3 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการเร้าอารมณ์ 2) กลวิธีการบ่งบอกถึงความคุ้มค่า 3) กลวิธีการใช้ภาพพจน์ ซึ่งกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และปริจเฉทที่พบมากที่สุด ได้แก่ กลวิธีการเร้าอารมณ์ กลวิธีเหล่านี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความนิยมในการใช้ภาษาเพื่อโฆษณาสินค้าแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการใช้ภาษาที่ปรากฏอยู่ในสื่อใหม่อีกด้วย

คำสำคัญ: กลวิธีการใช้ภาษา, การโฆษณาสินค้า, เพจเฟซบุ๊ก “Sale Here”

Abstract

This research aimed to study the strategies of language use in advertising products from Facebook page named "Sale Here". The data has been collected by recording the statuses of advertising products of Facebook page named "Sale

¹ นักศึกษาหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (vk112@wisut.ac.th)

² อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Here” from March 1st, 2020 to September 30th, 2020, totally for 7 months. Additionally, the collected data totaled 1,012 statuses. The results showed that the strategies of language use were divided into 2 main characteristics as follows: 1) Semantic strategies (included 14 methods) namely 1) Using of Abbreviation (Acronyms); 2) Using of Onomatopoeia; 3) Using of Reduplication (Repetition words); 4) Using of Compound Words; 5) Using of Interjection; 6) Using of Rhymes; 7) Using of Slang; 8) Using of Connotation; 9) Using of words that do not conform to the Thai standard language; 10) Using of Colloquialism (Informal spoken or written communication); 11) Using of foreign languages; 12) Using of repeated typing; 13) Using of Hashtags (#); 14) Using of Pictograms. The most used form of Semantic strategies was the use of foreign languages. 2) Pragmatic and Discourse strategies (included 3 methods) namely 1) The strategy of using emotional stimulation words; 2) The strategy of indicating of worthiness; 3) The strategy of using figure of speech. The most used form of Pragmatic and Discourse strategies was the strategy of using emotional stimulation words. This strategy showed not only the popularity of using language to advertise products but also the characteristics of language used in new medias.

Keywords: The strategies of language use, Product advertising, Facebook page "Sale Here"

บทนำ

การจำหน่ายสินค้าผ่านการโฆษณาทางสื่ออินเทอร์เน็ตในปัจจุบันนี้ นับว่าเป็นที่นิยมของนักลงทุนอย่างมาก เนื่องด้วยมีความสะดวกรวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย ประหยัดเวลาทั้งผู้จำหน่ายและผู้บริโภค ซึ่งการใช้ภาษาโฆษณาสินค้าออนไลน์นั้นมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างมาก หากคำหรือข้อความที่บรรยายสินค้าไม่เกิดความประทับใจหรือไม่สร้างจุดเด่นให้กับตัวสินค้า ก็จะไม่สนับสนุนตัวสินค้าให้มีความน่าสนใจได้มากเท่าที่ควร ทั้งนี้ การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม เนื่องจากเจ้าของธุรกิจมักใช้รูปแบบของการเปิดเพจเฟซบุ๊กในการนำเสนอสินค้าให้กับผู้บริโภคเพื่อรองรับผู้ที่ชื่นชอบในการซื้อสินค้าออนไลน์ แต่ด้วยสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศที่ผู้คนจะต้องรู้จักประหยัดมากขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 หรือที่เรียกกันว่า “โควิด-19”

ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้คนไม่สามารถออกไปซื้อสินค้าหรือซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ตามปกติเพราะต้องกักตัวอยู่สถานที่พำนักเพื่อความปลอดภัยในสถานการณ์เช่นนี้อาจทำให้ผู้คนเกิดความเครียดที่ไม่สามารถออกไปใช้ชีวิตนอกสถานที่พักได้อย่างปกติ จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์ที่เพิ่มขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่สวนกระแสอย่างเห็นได้ชัด โดยศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจทีเอ็มบี หรือ TMB Analytics ระบุว่า เหตุระบอบของเชื้อโควิด-19 นั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้พฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคมาสู่ระบบออนไลน์มากขึ้น โดยประเมินว่ามูลค่าที่แท้จริงของการใช้จ่ายในหมวดค้าส่งค้าปลีกผ่านช่องทาง e-commerce ในปี 2563 จะเติบโตที่ 19 % คิดเป็นมูลค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่เพิ่มขึ้นจากปีก่อนโดยเฉลี่ยเดือนละ 14,900 ล้านบาท เมื่อเทียบกับกรณีเหตุการณ์ปกติที่ไม่มีโรคระบาดซึ่งคาดว่าจะขยายตัวที่ 9 % หรือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเดือนละประมาณ 7,600 ล้านบาท ซึ่งประเมินเป็นมูลค่าใช้จ่ายรวมบนระบบออนไลน์ที่เพิ่มขึ้นทั้งปี 87,700 ล้านบาทจากช่วงเวลาปกติ คิดเป็น 1.5 % ของการบริโภคภาคเอกชน หรือ 0.8 % ของ GDP ทั้งปี

เพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ถือเป็นเพจอันดับต้น ๆ ของประเทศไทยที่มีการติดตามมากถึง 5,247,227 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 6 พฤศจิกายน 2563) โดยเป็นเพจที่ไม่ได้จำหน่ายสินค้าของทางเพจโดยตรง แต่เป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลสินค้าและร้านค้าที่มีโปรโมชัน โดยมีสโลแกนของทางเพจ คือ “อะไรลดเรารู้ คุณก็รู้” และถึงแม้จะอยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่ปรากฏการณ์การซื้อและการจำหน่ายสินค้าออนไลน์กลับได้รับความนิยมในยุคที่เศรษฐกิจไม่ค่อยดีนัก ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทวิวิธีการนำเสนอสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ที่มีทวิวิธีการใช้ภาษานำเสนอสินค้าได้อย่างน่าสนใจ จนทำให้มีผู้ติดตามเพจจำนวน ส่งผลให้เพจเป็นที่นิยมอันดับต้น ๆ ของเพจโฆษณาสินค้าออนไลน์ และทำให้เห็นถึงวิวัฒนาการในการใช้ภาษาโฆษณาของยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาทวิวิธีการใช้ภาษาในการโฆษณาสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here”

วิธีการศึกษา

1. สืบค้นข้อมูลเพื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาในเฟซบุ๊กและการใช้ภาษาเพื่อโฆษณาสินค้าออนไลน์
2. เก็บรวบรวมข้อมูลที่มีการใช้ภาษาในการโฆษณาสินค้าจากของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” <https://www.facebook.com/salehere> ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2563 - 30 กันยายน 2563 เป็นระยะเวลา 7 เดือน จำนวนทั้งสิ้น 1,012 สถานะ โดยคัดเลือกเฉพาะสถานะที่แอตมิน

เพลงเป็นผู้ส่งสาร ไม่ศึกษาวิดีโอ การแพร่ภาพสด โพสต์ที่แชร์จากเพจอื่น ๆ ในเฟซบุ๊ก และการแสดงความคิดเห็นของผู้ติดตามเพลง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากเกณฑ์การแบ่งประเภทข้อมูลของวัฒนา แซ่มวงษ์ และคณะ (2558) เพื่อเป็นแนวทางในการแบ่งประเด็นการศึกษากลวิธีการนำเสนอสินค้าของเพลงเฟซบุ๊ก “Sale Here” ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลวิธี คือ กลวิธีทางอรรถศาสตร์ และกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์กับปริจเฉท

3. คัดเลือกข้อมูลที่ต้องการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาในการโฆษณาสินค้าตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาจัดให้เป็นระบบเพื่อสังเคราะห์ให้ได้เป็นองค์ความรู้ โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์จากงานวิจัยของวัฒนา แซ่มวงษ์ และคณะ (2558) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ครั้งนี้

5. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

จากการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการโฆษณาสินค้าของเพลงเฟซบุ๊ก “Sale Here” ผู้วิจัยพบกลวิธีการใช้ภาษาในการโฆษณา 2 กลวิธีหลัก ได้แก่ กลวิธีทางอรรถศาสตร์ และกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์กับปริจเฉท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลวิธีทางอรรถศาสตร์

กลวิธีทางอรรถศาสตร์ หมายถึง การใช้คำศัพท์เพื่อแสดงความหมายแบบตรงตัวเป็นส่วนใหญ่ ไม่ต้องอาศัยบริบทในการตีความมากนัก (วัฒนา แซ่มวงษ์ และคณะ, 2558) การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการโฆษณาสินค้าของเพลงเฟซบุ๊ก “Sale Here” พบกลวิธีทางอรรถศาสตร์ 14 กลวิธี ดังนี้

1.1 กลวิธีการใช้คำย่อ

คำย่อ หมายถึง คำที่ตัดส่วนใดส่วนหนึ่งออกไปทำให้คำสั้นลง (สถาบันภาษาไทย, 2552) กลวิธีการใช้คำย่อที่พบในเพลงเฟซบุ๊ก “Sale Here” ตัวอย่างคือ “...งานนี้ไม่ได้ผู้ให้รู้ไป เพราะจัดเต็มทุกรูปแบบ ตั้งแต่ออกเคต ยันเจอแม่ยาย บอกเลยว่าหลงรักกันทั้งบ้าน นำเอ็นดูสุดๆ ใครอยากมีผู้ข้างกาย จัดไปเลยตามนี้...” จากตัวอย่างเป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคาถาให้ผู้ชายรักผู้ชายหลง โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งได้ใช้คำย่อเพื่อทำให้คำสั้นลงและมีความกระชับ สะดุดสายตาผู้อ่านใช้วิธีการตัดคำหลัง จากคำว่า “ผู้ชาย” เหลือเพียงคำว่า “ผู้” เพื่อให้หน้าหนักของคำดูเบาลงเมื่อผู้หญิงใช้กล่าวถึงผู้ชาย

1.2 กลวิธีการใช้คำเลียนเสียงการพูด

การใช้คำเลียนเสียงการพูดเป็นกลวิธีที่สื่อความให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงพูดจริง ๆ ทำให้ได้รับบรรยากาศของการอ่านได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากภาษาเขียนไม่สามารถทำให้ผู้อ่านได้ยินเสียง จึงใช้กลวิธีนี้เพื่อให้เข้าถึงอารมณ์ของผู้อ่านได้ง่ายขึ้น การใช้คำเลียนเสียงการพูดที่พบในเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ตัวอย่างคือ “...อ้อยดีมีประโยชน์ไปอึกกก...” เป็นการโฆษณาสินค้าโยเกิร์ตที่มีการลดราคา โดยข้อความที่บรรยายนั้นเป็นลักษณะของการพิมพ์เลียนเสียงการพูดในท้ายข้อความ คือคำว่า “อึกกก” มาจากคำว่า “อึก” ซึ่งเป็นการเน้นคำเพื่อให้ผู้อ่านมีอารมณ์ร่วมเหมือนกับได้ยินเสียงพูดจริง ๆ ทำให้การอ่านดูมีชีวิตชีวาและมีอารมณ์ความรู้สึกมากขึ้น

1.3 กลวิธีการซ้ำคำ

1.3.1 การซ้ำคำโดยใช้ไม่ยืม

การซ้ำคำโดยใช้ไม่ยืมที่พบในเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” มีคำบรรยายที่มีการซ้ำคำโดยใช้ไม่ยืม ตัวอย่างคือ “...บอกเลยว่าคุ้มสุดๆ โชนซูชิเน้นๆ ตีมช้าเร็วๆ เทมปุระยั่วๆ...” จากตัวอย่างดังกล่าว มีการใช้ไม่ยืมซ้ำคำในหลายตำแหน่ง เพราะต้องการเน้นเสียงเพื่อเน้นย้ำความหมายให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.3.2 การซ้ำคำโดยการพิมพ์ซ้ำคำเดิม

การซ้ำคำโดยการพิมพ์ซ้ำคำเดิม เป็นลักษณะของการซ้ำคำในการประพันธ์บทร้อยกรอง แต่ในที่นี้ได้ใช้วิธีการพิมพ์ซ้ำคำเดิมเพื่อให้คำมีความหมายชัดเจนขึ้นกว่าการใช้ไม่ยืม ซึ่งหลักการนี้โดยปกติไม่ได้นำมาเขียนในการบรรยายแบบร้อยแก้ว ตัวอย่างคือ “อยู่บ้านไม่เหงาออนไลน์ได้สุดๆ! กับ NU Mobile เน็ตแรง ไม้อั้น ไม่ลดสปีด 10 Mbps...” ซึ่งคำว่า “สุดๆ” ในการเขียนแบบร้อยแก้วควรเขียนว่า “สุด ๆ” ที่เป็นการซ้ำคำโดยใช้ไม่ยืม จึงกล่าวได้ว่าการเขียนเช่นนี้เป็นความตั้งใจของแอดมินเพจที่ต้องการเน้นคำเพื่อให้สะดุดสายตาผู้อ่าน

1.3.3 การซ้ำคำเดิมหลายตำแหน่ง

การซ้ำคำเดิมหลายตำแหน่งเป็นการใช้คำเดียวกันพิมพ์ซ้ำกันในตำแหน่งอื่น ตัวอย่างคือ “ลดแล้วลดอีก ลดสูงสุด 90%” เป็นการนำเสนอสินค้าใน Lazada 5.5 DOUBLE SALE ที่มีการลดราคาของวันที่ 5 พฤษภาคม 2563 เป็นที่มาของตัวเลข “5.5” ซึ่งเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่จัดโปรโมชั่นลดราคาในทุก ๆ เดือนเมื่อวันที่ตรงกับตัวเลขของเดือนนั้น ๆ เพื่อดึงดูดผู้บริโภค ดังตัวอย่างได้มีการซ้ำคำว่า “ลด” โดยพิมพ์ซ้ำกันหลายตำแหน่งเพื่อเน้นย้ำถึงการลดราคาพิเศษของสินค้าที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

1.3.4 การซ้ำคำโดยเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์

การซ้ำคำโดยเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์เป็นกลวิธีการซ้ำคำเพื่อเน้นคำ ๆ นั้นให้มีน้ำหนัก โดยทั่วไปเรามักจะใช้กลวิธีนี้ในการพูดเพื่อเพิ่มอรรถรสของการฟัง แต่ในการโฆษณาสินค้าออนไลน์นั้นไม่สามารถใช้เสียงเพื่อเพิ่มอรรถรสได้ จึงต้องใช้ภาษาเพื่อเข้าถึงความรู้สึกของผู้อ่านให้ได้มากที่สุด ตัวอย่างคือ “*ติดใจ ติดใจหยุดซื้อ หยุดทุนไม่ได้จริงๆ!*” เป็นการซ้ำคำว่า “ติดใจ ติดใจ” เพื่อเน้นความหมายเดิม คือคำว่า “ใจ” ให้น้ำหนักมากขึ้น เมื่อนำมาเขียนซ้ำโดยการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ ประกอบเป็นคำว่า “ติดใจี ติดใจ” จึงเป็นกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคให้รู้สึกสนุกกับการอ่านและคล้อยตามผู้เขียน

1.4 กลวิธีการใช้คำซ้อน

คำซ้อน หมายถึง คำที่เกิดจากการนำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาเรียงต่อกัน โดยแต่ละคำนั้นมีความสัมพันธ์กันในด้านความหมาย อาจเป็นความหมายเหมือนกัน คล้ายกัน ทำนองเดียวกัน หรือตรงกันข้ามก็ได้ (สถาบันภาษาไทย, 2552) ตัวอย่างคือ “*ลดแรง ลดถล่มทำลาย กับ Apple Clearance Sale Up to 80%*” เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการลดราคาสินค้าของ Apple โดยคำว่า “ถล่ม” หมายถึง ยุบหรือทำให้ยุบลง ส่วนคำว่า “ทำลาย” หมายถึง อาการที่สิ่งซึ่งเป็นกลุ่มก้อนแตกหักหรือพังกระจัดกระจาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) จากความหมายของคำว่า “ถล่ม” และคำว่า “ทำลาย” ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และเสริมความหมายไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อนำไปใช้ร่วมกับคำว่า “ลด” ประกอบเป็นคำว่า “ลดถล่มทำลาย” นั้น ยิ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงการลดราคาของสินค้าที่ถูกลดลงเป็นพิเศษ

1.5 กลวิธีการใช้คำอุทาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบกลวิธีการใช้คำอุทาน ตัวอย่างคือ “*กรี๊ดดดด โปรเร็ดสุด มีเงิน 100.- ยังได้เงินทอน*” การใช้คำอุทานที่ปรากฏในบริบทนี้ เป็นการแสดงอาการดีใจเมื่อพบสินค้าที่มีราคาถูก เป็นการเปิดประเด็นที่ให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอยากอ่านข้อความต่อ ๆ ไป เนื่องจากเป็นการกรีดที่ลากเสียงยาวด้วยความดีใจ เพื่อสื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพเหมือนกับการได้ยินเสียง

1.6 กลวิธีการใช้คำคล้องจอง

คำคล้องจอง คือ การใช้คำที่มีเสียงรับสัมผัสกัน จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบกลวิธีการใช้คำคล้องจอง ตัวอย่างคือ

“*ลดโหดเหมือนโกรธใครมา*”

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้คำว่า “โหด” และคำว่า “โกรธ” ในการคล้องจองกัน โดยใช้สระเดียวกัน คือ สระโอ และมาตราตัวสะกดเดียวกัน คือ มาตราแม่กด ซึ่งเป็นศิลปะการใช้คำให้มีความไพเราะและสละสลวย โดยทั่วไปมักจะใช้เขียนในบทประพันธ์ร้อยกรอง แต่กรณีนี้ได้นำมาเขียนแบบร้อยแก้วเพื่อให้การโฆษณามีความน่าสนใจ สร้างความโดดเด่นและสร้างความประทับใจให้กับผู้อ่าน

1.7 กลวิธีการใช้คำสแลง

คำสแลง คือ คำที่ใช้เฉพาะกลุ่ม หรือใช้ในระยะเวลาหนึ่ง โดยพบคำสแลงในเพจเฟซบุ๊ก “SALE HERE” ตัวอย่างคือ “สุดปัง!!! บอกเลยว่าอยากได้ทุกชิ้น!!!” เป็นการใช้คำสแลงเพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงอารมณ์ของผู้เขียนที่ต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความยิ่งใหญ่และความพิเศษที่จะได้รับ แสดงให้เห็นถึงยุคสมัยที่มีการใช้ถ้อยคำที่เปลี่ยนไป โดยคำว่า “ปัง” มีที่มาจากคำว่า “เป๊ะ” และคำว่า “อลัง” (อลังการ) รวมเป็นคำว่า “ปัง” ซึ่งคำว่า “สุดปัง” ที่ใช้ในการบรรยายนั้น เป็นขั้นสูงกว่าของคำว่า “ปัง” โดย “สุดปัง” นั้นจะให้ความหมายในเชิงขั้นกว่า อย่างเช่น “ปัง” หมายถึง ดูดี สวย พอดี ดังนั้นคำว่า “สุดปัง” ก็จะมีหมายถึง ดูดีมาก สวยมาก พอดีมาก เป็นกลวิธีของการใช้คำโน้มน้าวใจอีกวิธีหนึ่งสำหรับการโฆษณาสินค้า

1.8 กลวิธีการใช้คำที่มีความหมายโดยนัย

คำที่มีความหมายโดยนัย หมายถึง ความหมายที่แฝงอยู่ ซึ่งพบกลวิธีการใช้คำที่มีความหมายโดยนัย ตัวอย่างคือ “สายเขียว สายเดินป่า สาย Backpack ห้ามพลาด!” คำว่า “สายเขียว” ในที่นี้ หมายถึง บุคคลที่ชื่นชอบและหลงใหลในธรรมชาติ โดยที่ “สีเขียว” เป็นสีที่สื่อถึงต้นไม้และความเป็นธรรมชาติ การใช้คำที่มีความหมายโดยนัยนี้ เป็นการเจาะจงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม ซึ่งไม่ได้ตรง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้การใช้คำบรรยายมีความโดดเด่นเฉพาะตัว และยังสามารถสื่อความหมายได้ดีอีกด้วย

1.9 กลวิธีการใช้รูปคำไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน

กลวิธีการใช้รูปคำไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน เป็นการเขียนที่เบี่ยงเบนออกไปจากรูปเขียนเดิมปรากฏกลวิธีการใช้รูปคำไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างคือ “ต้องจัดแล้วมัย” ซึ่งคำว่า “มัย” มาจากคำว่า “ไหม” เป็นคำที่ใช้ลงท้ายประโยคคำถาม แต่เขียนสะกดคำต่างไปจากรูปแบบมาตรฐานโดยเปลี่ยนจากเสียงวรรณยุกต์จัตวาเป็นเสียงวรรณยุกต์ตรี การพิมพ์ในลักษณะนี้เป็นที่นิยมในการใช้ภาษาในอินเทอร์เน็ต เมื่อพิมพ์แล้วทำให้ผู้ส่งสารรู้สึกว่าคุณรับสารสามารถอ่านออกเสียงคล้ายกับการพูด เหมือนกับการพูดสนทนา

1.10 กลวิธีการใช้คำภาษาปาก

ภาษาปาก หมายถึง ภาษาพูดที่แสดงความคุ้นเคย ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นพิธีรีตอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) พบกลวิธีการใช้คำภาษาปาก ตัวอย่างคือ “ตีฟุงฟิน รออิมอยู่บ้าน!!”

เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการโฆษณาอาหารที่ผลิตโดย บริษัท สุรพลฟู้ดส์ จำกัด (มหาชน) กลวิธีนี้เป็นการใช้คำภาษาปากที่ทำให้ผู้อ่านนั้นสามารถรับสารได้อย่างรวดเร็ว และเข้าใจง่าย มากกว่าการใช้ภาษาเขียน เพราะผู้อ่านย่อมต้องการในสิ่งที่เข้าใจง่าย กระชับ แต่สามารถสื่อความได้ดี

1.11 กลวิธีการใช้คำภาษาต่างประเทศ

1.11.1 การใช้คำภาษาอังกฤษด้วยอักษรภาษาไทย

การใช้คำภาษาอังกฤษด้วยอักษรภาษาไทย คือ การนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ มาเขียนโดยใช้สะกดด้วยตัวอักษรไทย ซึ่งพบกลวิธีการใช้คำภาษาอังกฤษด้วยอักษรภาษาไทย ตัวอย่างคือ “สั่งมาโลดตดต กินกับข้าวร้อนๆ เป็นอะไรที่เดอะเบสท์มากแม่! อยู่บ้านทั้งทีอาหารดีๆ ต้องมีกิน อีอิ!” จากตัวอย่างได้ใช้คำว่า “เดอะเบสท์” ซึ่งมีที่มาจากคำว่า “The best” ในภาษาอังกฤษ แปลว่า “ที่สุด” ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงการได้รับในสิ่งที่ดีและคุ้มค่าแก่การเสียเงินจ่าย เป็นการโน้มน้าวใจผู้อ่านโดยการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้เป็นสากลแต่นำเขียนด้วยอักษรภาษาไทยเพื่อให้อ่านง่ายขึ้น

1.11.2 การใช้คำภาษาอังกฤษด้วยอักษรภาษาอังกฤษ

การใช้คำภาษาอังกฤษด้วยอักษรภาษาอังกฤษ เป็นลักษณะการใช้คำที่เขียนด้วยตัวอักษรอังกฤษแทรกอยู่ในประโยคภาษาไทย ซึ่งพบการใช้คำภาษาอังกฤษที่เขียนด้วยอักษรภาษาอังกฤษ ตัวอย่างคือ “☞ ชัมเมอร์นี่ไปให้สุด! แคล่ส่งรหัสใต้ฝาเบปซี่ PASSION ที่มี ก็จะไปให้สุด!!! เบปซี่ชัมเมอร์ซ่า ได้ดับร้อน!.. ได้ลุ้นรวย! มิโปรเดียว!!!” เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งรหัสใต้ฝาเบปซี่เพื่อลุ้นรับรางวัลจำนวนมาก โดยใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ คำว่า “PASSION” ที่แปลว่า ใจรัก หลงใหล หรือ คลั่งใคล้มาก มาใช้เป็นจุดดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ซึ่งการใช้คำว่า “PASSION” ได้เป็นกระแสจากกรณีทีดาราท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการเลิกรากับแฟนสาว เนื่องจากหมด “PASSION” ต่อกันแล้ว จึงเป็นคำยอดฮิตที่ผู้คนมักนำมาใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งในกรณีการโฆษณาสินค้านี้ ได้นำคำดังกล่าวที่เป็นกระแสมาใช้ในการโฆษณาสินค้า เพื่อให้ผู้รับสารได้รับอารมณ์สในการอ่านมากขึ้น

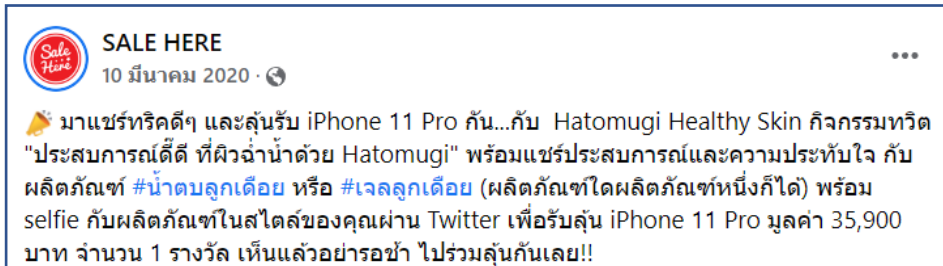
1.12 กลวิธีการพิมพ์ซ้ำ

กลวิธีการพิมพ์ซ้ำเป็นการพิมพ์เพื่อเน้นคำให้มีความเด่น ซึ่งพบกลวิธีการพิมพ์ซ้ำ ตัวอย่างคือ “นอกจากนี้ยังมีสิทธิพิเศษอีกเพียบบบบบ ไปคะรีบไปจับจ่าย ใช้สอยกันเถอะ!” จากตัวอย่าง มีการพิมพ์ซ้ำตัวอักษรท้ายคือคำว่า “เพียบบบบบ” มาจากคำว่า “เพียบ” ซึ่งเป็นการพิมพ์ซ้ำเพื่อต้องการโน้มน้าวว่ามีสิทธิพิเศษอีกมากมายหากมาใช้บริการ

1.13 กลวิธีการใช้แฮชแท็ก

แฮชแท็ก (Hashtag) คือ การใช้เครื่องหมาย # นำหน้าคำหรือวลีที่โพสต์ลงบนโซเชียลมีเดีย ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่สนใจหัวข้อนั้น ๆ ค้นหาโพสต์ได้ง่าย และเป็นการกระตุ้นให้เกิดการโต้ตอบกันในโพสต์นั้น ๆ ในปัจจุบันมีการใช้แฮชแท็กในโซเชียลมีเดียจำนวนมาก ซึ่งพบกลวิธีการใช้แฮชแท็กในเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ตัวอย่างคือ

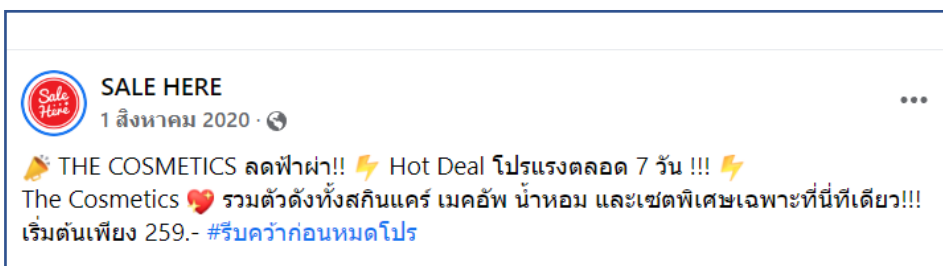
ภาพที่ 1 กลวิธีการใช้แฮชแท็ก

ที่มา: เพจเฟซบุ๊ก Sale Here (2563)

จากตัวอย่างภาพที่ 1 จะเห็นว่าปรากฏการใช้แฮชแท็กข้อความที่กล่าวถึง **#น้ำตบลูกเต๋อย** และ **#เจลลูกเต๋อย** เพื่อเป็นการเน้นคำสำคัญของสินค้า ให้ผู้ที่มีความสนใจสินค้าชนิดนี้ ค้นหารายละเอียดได้ง่าย ทั้งยังช่วยทำให้คำมีความโดดเด่นสะดุดตากว่าข้อความบรรยายทั่วไป

1.14 กลวิธีการใช้สัญลักษณ์ภาพ

สัญลักษณ์ภาพ (Emoticons) หมายถึง สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มีจุดประสงค์เพื่อแสดงสีหน้าของมนุษย์ และสื่ออารมณ์ความรู้สึกผ่านทางข้อความ จากการวิเคราะห์การใช้สัญลักษณ์ภาพของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ตัวอย่างคือ

ภาพที่ 2 กลวิธีการใช้สัญลักษณ์ภาพ

ที่มา: เพจเฟซบุ๊ก Sale Here (2563)

จากสัญลักษณ์ที่ปรากฏในข้อความข้างต้น เป็นการแสดงภาพที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อความที่บรรยายเพื่อสนับสนุนความหมายของข้อความ เนื่องจากสัญลักษณ์ที่ใช้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและขยายความซึ่งกันและกัน ทำให้ความหมายมีความชัดเจนขึ้น ทั้งยังสร้างความน่าสนใจให้ข้อความมีสีสัน น่าอ่าน และไม่น่าเบื่อ

2. กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์และปริจเฉท

กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์และปริจเฉท หมายถึง การใช้รูปภาษาเพื่อสื่อความหมายโดยนัยหรือซับซ้อน ต้องอาศัยบริบททั้งทางภาษาและความรู้ทางสังคมวัฒนธรรมที่มีอยู่ร่วมกันจึงจะตีความและเข้าใจสิ่งที่ถ้อยคำนำเสนอได้ ส่วนของภาษาที่วิเคราะห์มีตั้งแต่ระดับคำ วลี ประโยค หรืออนุพากย์ ดังนั้น เมื่อเป็นการวิเคราะห์ที่อยู่ในส่วนของระดับอนุพากย์ขึ้นไป จึงจัดว่าเป็นกลวิธีทางปริจเฉทไปด้วย (วัฒนา แซ่มวงษ์ และคณะ, 2558)

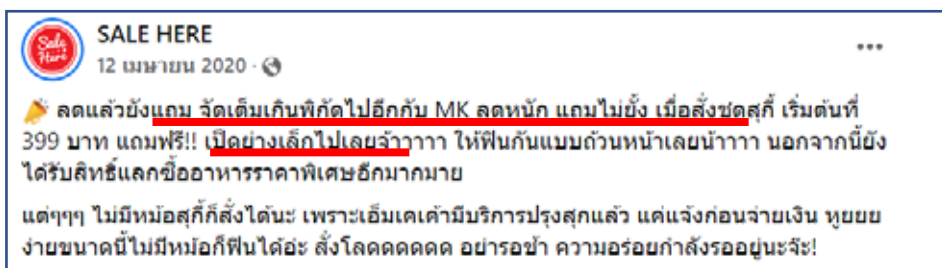
การศึกษากลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์และปริจเฉทของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” พบว่าปรากฏทั้งหมด 3 กลวิธี ดังนี้

2.1 กลวิธีการเร้าอารมณ์

กลวิธีการเร้าอารมณ์ คือ การใช้ภาษาที่กระตุ้นการรับรู้จากการอ่านหรือการฟัง เพื่อให้ผู้รับสารมีความรู้สึกคล้อยตามสิ่งที่อ่าน โดยจะใช้ในการโน้มน้าวใจผู้รับสารให้เห็นคล้อยตามสารเหล่านั้น พบกลวิธีการเร้าอารมณ์ในเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ตัวอย่างคือ “ชอบแบบไหน จัดให้ไว ใครที่ยังไม่มีบัตร ต้องรีบไปสมัครโดยด่วนนนน ปล.สิทธิมีจำนวนจำกัดเด้อ!!” จากข้อความดังกล่าวเป็นการโน้มน้าวใจ โดยใช้คำที่กระตุ้นความคิด ความรู้สึก ให้ผู้รับสารปฏิบัติตาม โดยใช้คำว่า “จัดให้ไว” “ต้องรีบไปสมัครโดยด่วน” “มีจำนวนจำกัด” ซึ่งเป็นลักษณะการใช้ประโยคคำสั่ง และใช้คำที่ทำให้ผู้รับสารรู้สึกถึงการมีสินค้าอย่างจำกัด เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสารรีบเร่งในการใช้สิทธิ์ ไม่ให้พลาดสิทธิพิเศษที่จะได้รับ

2.2 กลวิธีการบ่งบอกถึงความคุ้มค่า

กลวิธีการบ่งบอกถึงความคุ้มค่า เป็นการกล่าวถึงความคุ้มค่าที่ผู้บริโภคจะได้รับ ซึ่งพบกลวิธีการบ่งบอกถึงความคุ้มค่าในเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ตัวอย่างคือ

ภาพที่ 3 กลวิธีการบ่งบอกถึงความคุ้มค่า

ที่มา: เพจเฟซบุ๊ก Sale Here (2563)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการนำเสนอความคุ้มค่าของการรับประทานอาหารของ MK ผู้ส่งสารได้นำคำที่กล่าวว่า “ลดแล้วยังแถม” มาใช้ร่วมกับคำว่า “จัดเต็มเกินพิกัด” “ลดหนัก แถมไม่ยั้ง” และคำว่า “แถมฟรี!! เบียด่างเล็กไปเลยจ้า” เพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคให้เห็นว่าการรับประทานอาหารของ MK ในช่วงมีโปรโมชั่นนั้น ทำให้เกิดความคุ้มค่าอย่างมาก เนื่องจาก MK มีทั้งการลดราคาและมีของแถมอีกมากมายที่ผู้บริโภคจะได้รับ

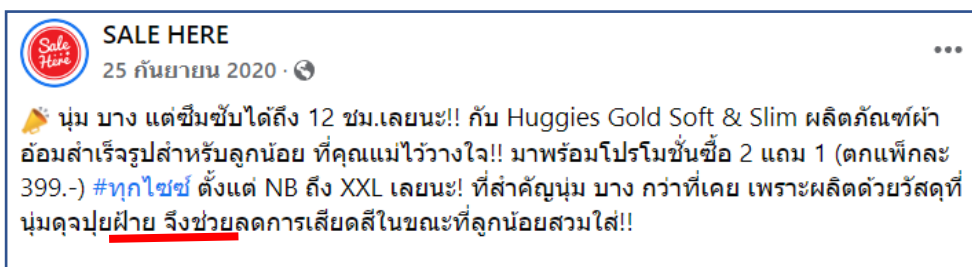
กล่าวได้ว่า จากการศึกษาทฤษฎีการใช้ภาษาในการโฆษณาสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” พบว่ามีการใช้ทฤษฎีทางภาษาที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความต้องการของผู้รับสาร เนื่องจากภาษาที่ใช้มีการเร่งเร้าผู้อ่าน ทำให้ผู้รับสารเกิดความต้องการสินค้าและคล้อยตามได้ง่าย

2.3 ทฤษฎีการใช้ภาพพจน์

ภาพพจน์ หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นสำนวนโวหารทำให้นึกเห็นเป็นภาพ, ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างมีชั้นเชิงเป็นโวหาร มีเจตนาให้มีประสิทธิผลต่อความคิด ความเข้าใจ ให้จินตนาการและถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งกว่าการบอกเล่าที่ตรงไปตรงมา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) จากการศึกษาทฤษฎีการใช้ภาพพจน์ของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” พบข้อมูลดังนี้

2.3.1 การใช้ภาพพจน์อุปมา

อุปมา คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่งโดยการใช้คำที่ทำให้เกิดภาพ ตัวอย่างคือ

ภาพที่ 4 ทฤษฎีการใช้ภาพพจน์อุปมา

ที่มา: เพจเฟซบุ๊ก Sale Here (2563)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้ภาพพจน์อุปมา โดยการเปรียบเทียบผ้าอ้อมฮักกี้ส์ว่ามีความนุ่มเหมือนกับปุ๋ยฝ้าย โดยใช้คำว่า “นุ่ม” มาเปรียบเทียบทั้ง 2 สิ่งที่มีความเหมือนหรือคล้ายกัน เพื่อให้ผู้รับสารเกิดภาพในจินตนาการ และทำให้เข้าใจสารได้ง่ายขึ้น

2.3.2 การใช้ภาพพจน์อติพจน์

อติพจน์ คือ การใช้คำเปรียบที่ทำให้เกิดภาพที่เกินความเป็นจริง ซึ่งไม่สามารถเกิดเหตุการณ์เหล่านั้นขึ้นได้ พบกลวิธีการใช้ภาพพจน์อติพจน์ในเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ตัวอย่างคือ “👉 เหลืออีก 4 วันเท่านั้น!! โปรแรงสะท้านปฐพี จัดหนัก ไม่พักเพราะพะจะไม่สั่งไม่ได้แล้ว...” จากตัวอย่าง มีการใช้คำว่า “โปรแรงสะท้านปฐพี” กล่าวคือ เป็นการจัดโปรโมชันที่มีความรุนแรงหรือยิ่งใหญ่จนทำให้แผ่นดินนั้นสั่นสะเทือนไปทั่วทุกพื้นที่ ซึ่งการกล่าวในครั้งนี้เป็น การกล่าวเกินจริงที่ไม่สามารถเกิดสามารถเกิดขึ้นได้ เป็นเพียงแค่การใช้ภาษาที่ทำให้ผู้รับสารเกิดความอัศจรรย์ใจเพียงเท่านั้น

2.3.3 การใช้ภาพพจน์บุคคลวัต

บุคคลวัต หมายถึง กลวิธีการประพันธ์ที่สมมุติสิ่งไม่มีชีวิต ความคิดนามธรรม หรือสัตว์ให้มีสติปัญญา อารมณ์ หรือกิริยาอาการเยี่ยงมนุษย์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) พบกลวิธีการใช้ภาพพจน์บุคคลวัตในเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ตัวอย่างคือ “ลดแรงจนกระเป๋าสเงินสั่น” โดยใช้คำว่า “สั่น” แสดงอาการของกระเป๋าสเงิน เนื่องจากกระเป๋าสเงินที่ไม่สามารถสั่นได้เอง และไม่มีประธานที่เป็นผู้กระทำทำให้กระเป๋าสเงินนั้นสั่นได้ แสดงถึงอาการที่ต้องการสินค้าที่มีราคาถูกลงจนทำให้กระเป๋าสเงินสั่นเองได้เพราะความปรารถนาที่จะครอบครองสินค้า

2.3.4 การใช้ภาพพจน์สัทพจน์

สัทพจน์ คือ การเลียนเสียงธรรมชาติของสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ซึ่งเป็นเสียงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยพบกลวิธีการใช้ภาพพจน์สัทพจน์ในเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ตัวอย่างคือ “โ๊ยยเค็อดปุตุเลยแม่! ต่ำได้ต่ำ ลินค้ายังมีอีกเยอะเยอะ...” ซึ่งได้กล่าวถึงการลดราคาที่ได้รับความสนใจและมีความร้อนแรงเหมือนกับน้ำที่เดือดเสียงดัง “ปุตุ ๆ” ออกมา จนทำให้ผู้คนที่ต้องแย่งชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าเหล่านี้ การสร้างคำที่ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในจินตนาการ จึงสร้างความน่าสนใจให้กับสินค้าได้มากยิ่งขึ้น

สรุปผล

เมื่อพิจารณากลวิธีการใช้ภาษาในการโฆษณาสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” แล้วสามารถสรุปได้ว่า ด้านกลวิธีการใช้ภาษาในการโฆษณาสินค้า แบ่งออกเป็น 2 กลวิธีหลัก ได้แก่ 1) กลวิธีทางอรรถศาสตร์ จำแนกออกเป็น 14 กลวิธีย่อย ได้แก่ กลวิธีการใช้คำย่อ กลวิธีการใช้คำเลียนเสียงการพูด กลวิธีการซ้ำคำ กลวิธีการใช้คำซ้อน กลวิธีการใช้คำอุทาน กลวิธีการใช้คำคล้องจอง กลวิธีการใช้คำสแลง กลวิธีการใช้คำที่มีความหมายโดยนัย กลวิธีการใช้รูปคำไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน กลวิธีการใช้คำภาษาปาก กลวิธีการใช้คำภาษาต่างประเทศ กลวิธีการ

พิมพ์ซ้ำ กลวิธีการใช้แฮชแท็ก และกลวิธีการใช้สัญลักษณ์ภาพ ซึ่งกลวิธีทางอรรถศาสตร์ที่พบมากที่สุด คือ กลวิธีการใช้คำภาษาต่างประเทศ เนื่องจากเป็นคำที่สั้น กะทัดรัด แต่สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน ทั้งยังมีความทันสมัย สะดุดตา และมีความเป็นสากลนิยม ถึงแม้จะไม่ถูกต้องตามหลักการเขียนประโยคภาษาไทยก็ตาม นอกจากนี้กลวิธีการใช้ภาษาของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ยังสามารถสื่อให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับภาษาต่างประเทศและการรับวัฒนธรรมทางภาษามาปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน 2) กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์กับปริจเฉท จำแนกออกเป็น 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ กลวิธีการเร้าอารมณ์ กลวิธีการบ่งบอกถึงความคุ้มค่า และกลวิธีการใช้ภาพพจน์ กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์กับปริจเฉทที่พบมากที่สุด คือ กลวิธีการเร้าอารมณ์ ซึ่งกลวิธีการใช้ภาษาเร้าอารมณ์ผู้อ่านเป็นกลวิธีที่กระตุ้นการตัดสินใจและโน้มน้าวใจผู้บริโภคได้ดี ส่งผลให้ผู้บริโภคสามารถคล้อยตามหรือตัดสินใจซื้อสินค้าตามข้อความโฆษณาได้ง่ายขึ้น

การอภิปรายผล

การศึกษากลวิธีการนำเสนอสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนา แซ่มวงษ์ และคณะ (2558) ซึ่งแบ่งกลวิธีการใช้ภาษาออกเป็น 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีทางอรรถศาสตร์และกลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์กับปริจเฉท ผู้วิจัยพบว่าผู้ที่ดูแลเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” นั้นได้ใช้กลวิธีทางอรรถศาสตร์ที่ค้นพบมากที่สุด คือ กลวิธีการใช้คำภาษาต่างประเทศ และกลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์กับปริจเฉทที่ค้นพบมากที่สุด คือ กลวิธีการเร้าอารมณ์ ทำให้เห็นว่าการใช้ภาษาในเพจเฟซบุ๊กที่ใช้ในการโฆษณาสินค้านั้น จำเป็นต้องใช้คำที่กระตุ้นความต้องการและเร้าให้ผู้รับสารคล้อยตามผู้ส่งสาร เนื่องจากเป็นลักษณะของการพิมพ์ตัวอักษร ไม่ใช่การสนทนาแบบเห็นหน้าคู่สนทนา จึงส่งผลให้การใช้ภาษาที่มีความเร้าอารมณ์ผู้อ่านเป็นพิเศษ และมักจะใช้คำที่กะทัดรัดและเข้าใจง่าย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าการใช้ภาษาโฆษณาสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัยท่านอื่นด้วย อาทิ การกล่าวเกินจริง การใช้อุปมา และการใช้คำภาษาต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณธร ครุฑเนตร และปิ่นณรัช ชูเชิด (2563) การใช้ภาพพจน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสันติราษฎร์ ฌานสนติ (2562)

อย่างไรก็ตาม กลวิธีการใช้คำภาษาต่างประเทศและการใช้กลวิธีการเร้าอารมณ์ผู้รับสารที่ผู้วิจัยพบมากที่สุดในกลวิธีการนำเสนอสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ได้สะท้อนพฤติกรรมของผู้บริโภคสินค้าที่มักจะถูกรังเร้าเพื่อกระตุ้นความต้องการ เนื่องจากมนุษย์ยังมีความต้องการในสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิต การใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบริบทในการโฆษณาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีส่วนช่วยกระตุ้นการตัดสินใจ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงการสะท้อน

ค่านิยมของผู้บริโภคในปัจจุบันที่มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์โดยจะนิยมสินค้าที่มีราคาถูก และมีความคุ้มค่า ซึ่งชอบสินค้าที่มีการจัดโปรโมชั่น หรือมีส่วนลดและของแถม ซึ่งกล่าวได้ว่า การนำเสนอสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” นั้น สะท้อนให้เห็นค่านิยมทางวัตถุที่เกิดขึ้นกับ ผู้บริโภค และยังเป็นค่านิยมที่อยู่ในทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะเป็นสินค้าหรือบริการ ก็ยังอยู่ในกระแส ความนิยมของผู้คน

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาพฤติกรรมการนำเสนอสินค้าของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” ครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษา เฉพาะการใช้ภาษาของเพจเฟซบุ๊ก “Sale Here” แต่การนำเสนอเนื้อหาของผู้ที่ดูแลเพจก็ยังมี ความน่าสนใจที่ทำให้ผู้ติดตามเพจมีการกดไลค์ กดแชร์ และมีการโต้ตอบกันในโพสต์ระหว่าง ผู้ดูแลเพจกับผู้ติดตามเพจ จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป
2. ควรศึกษาการนำเสนอภาษาที่ใช้ในสื่อสังคมประเภทอื่น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ สนใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เบญจวรรณ ศรีกุล. (2553). วิเคราะห์ภาษาในแผ่นพับโฆษณาเครื่องสำอาง ปี พ.ศ. 2551. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ปัทมา โอภาสพงษ์ (2563). ภาษาธุรกิจในสื่อสังคมออนไลน์: กรณีศึกษา เฟซบุ๊ก. *บริหารธุรกิจ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. 3(3), 1-13.
- ประภัสสร ชมสุวรรณ. (2551). การวิเคราะห์รูปแบบและการใช้ภาษาในข้อความโฆษณารีสอร์ต ทางอินเทอร์เน็ต. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย).
- พรพรรณ ฉายปรีชา. (2564). กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของเฟซบุ๊กแฟนเพจ “หนึ่งฝั่งมุก”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พรรณธร ครุฑเนตร และปณณรัช ชูเชิด. (2563). การใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาบ้านบนเฟซบุ๊ก ของบริษัทอสังหาริมทรัพย์. *วจนะ*. 8(2), 25-43.
- พระมหาสันติราษฎร์ ภูานสนธิ (พวงมลิ). (2562). กลวิธีการใช้ภาษาในการโฆษณาทางโทรทัศน์. *มหาจุฬาวชิชาการ*. 6(ฉบับพิเศษ), 238-250.
- เพจเฟซบุ๊ก “SALE HERE”. (2563). Sale Here. สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.facebook.com/salehere>.
- ภาวิณี อุบล. (2562). การศึกษาเนื้อหาและการใช้ภาษาในเฟซบุ๊กแฟนเพจ “อะไรอะไรก็ครู”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). ภาษาปาก. สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://dictionary.orst.go.th/>
- วัฒนา แซ่มวงษ์ และคณะ. (2558). *กลวิธีการใช้ภาษาในวาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางในภาษาไทย*. (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์).
- สถาบันภาษาไทย. (2553). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2 : วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: องค์การคำของ สกสค.
- สถาบันภาษาไทย. (2552). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 4 : วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: องค์การคำของ สกสค.
- สรศักดิ์ เขียวชาญ. (2558). การวิเคราะห์ลักษณะภาษาโฆษณาจากหนังสือพิมพ์เพื่อสร้างแบบฝึกหัดเสริมทักษะวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. *สุทธิปริทัศน์*. 29(90), 199-217.
- สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (2563). ข่าวเศรษฐกิจ. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.infoquest.co.th/2020/17271>
- อัจฉรา จุงกลาง และขวัญจิรา เสนา. (2563). การใช้ภาษาในสื่อโฆษณารถยนต์ญี่ปุ่น: กรณีรถยนต์ TOYOTA PRIUS กับรถยนต์ HONDA FIT. *ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*. 15(2). 203-219.

การพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาโดยการใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำ
กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Improving Students Speaking Skill by Using the Repetition Drill:
A Case Study at Sakon Nakhon Rajabhat University

ศศินันท์ โต๊ะชาลีศรีทิน¹
Sasinan Toocheesrithin¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสำรวจทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ก่อนเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 และ 2) เพื่อสำรวจผลสัมฤทธิ์การใช้วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำเพื่อพัฒนาทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 29 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบสำรวจความพึงพอใจ ผลการวิจัยถูกอธิบายโดยใช้ตัวเลข ค่าเปอร์เซ็นต์ และคำร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า 1) นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 29 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 มีผลคะแนนทดสอบการพูดออกเสียงหลังเรียนมากกว่าคะแนนทดสอบการพูดออกเสียงก่อนเรียน และ 2) ผลสัมฤทธิ์การใช้วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำเพื่อพัฒนาทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 พบว่า หลังใช้วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำเพื่อพัฒนาทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ของนักศึกษา นักศึกษามีผลคะแนนผ่านเกณฑ์ทุกคน และมีผลคะแนนมากกว่าการทดสอบทักษะการพูดออกเสียงก่อนเรียน โดยผลคะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าผลคะแนนการทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำ กระบวนการสอน และอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้ผลคะแนนมากกว่าร้อยละ 80 ทุกข้อ

¹ อาจารย์สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (nant.9@hotmail.co.th)

คำสำคัญ: ทักษะการพูด, การพูดออกเสียงซ้ำ

Abstract

The research objectives were 1. To survey the speaking skill before studying of students in the Bachelor of Education, Special Education and English program in the second semester of the academic year 2021 and 2. To explore the achievement of using the repetition drill to improve the speaking skill of 29 second-year students, Bachelor Degree of Education, Special Education and English program. The research instruments were the pre-test and post-test. The findings were described by using number, percentage and percentage value.

The research results were found that 1. The 29 second-year students of the Bachelor of Education, Special Education and English program, Sakon Nakhon Rajabhat University in the second semester of the academic year 2021, the post-test scores were more than the pre-test scores and 2. The achievement of using repetition drill method to improve the second-year students' speaking skill in the Bachelor of Education, Special Education and English program was found that after using the repetition drill method to improve the students' speaking skill, all students passed the standard score and got higher scores than the pre-test scores. The results of the post-test scores were significantly higher than the pre-test scores at the .05 level, and 3. The students had the highest level of satisfaction with the repetition drill teaching method, teaching process, and instructor that got more than 80% of all items.

Keywords: Speaking Skill, Repetition Drill

บทนำ

ภาษาอังกฤษปัจจุบันนี้เป็นสิ่งสำคัญมากซึ่งใช้ในการติดต่อสื่อสารในหลาย ๆ ด้าน เช่น การติดต่อสื่อสารทางวิชาการ การท่องเที่ยว สื่อออนไลน์ การติดต่อทางธุรกิจ เป็นต้น การมีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษเป็นทักษะพิเศษที่ทำให้มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับหลาย ๆ ประเทศ รวมถึงมีโอกาสด้านการทำงานที่มากขึ้น และสามารถได้งานที่ดีอีกด้วย ปัจจุบันมีคนใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารประมาณ 360 ล้านคน และใช้เป็น

ภาษาที่สองประมาณ 750 ล้านคน ภาษาอังกฤษเป็นเสมือนภาษาสากลที่ใช้ในการฟัง พูด อ่าน และเขียนในสื่อต่าง ๆ (วิภาศิริ แจ้งแสงทอง, 2564, ออนไลน์: Festallor Education School, 2560) ภาษาอังกฤษมีความสำคัญและมีบทบาทเป็นภาษาสากล (Global Language) ซึ่งถูกใช้ในการติดต่อสื่อสารในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ธุรกิจ วิทยาศาสตร์ การเมืองและการปกครอง (Crystal, 2003) การมีความสามารถและทักษะทางด้านภาษาอังกฤษทำให้ผู้ที่มีความรู้มีโอกาสทางการศึกษาที่ดีกว่าและมีโอกาสได้หน้าที่การงานที่ดี ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรพัฒนาความรู้และความสามารถในการทักษะการพูดภาษาอังกฤษให้มากขึ้นเพื่อที่จะสามารถติดต่อสื่อสารและนำไปใช้ในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทักษะภาษาอังกฤษสามารถแบ่งออกเป็น 4 ทักษะด้วยกัน ได้แก่ ทักษะการพูด ทักษะการฟัง ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ทั้ง 4 ทักษะนี้ผู้เรียนควรที่จะมีความสามารถและทักษะที่สามารถนำไปสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น ผู้สอนควรฝึกฝนให้ผู้เรียนด้วยวิธีที่เหมาะสมที่จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้และมีความสามารถในการใช้แต่ละทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษาไม่ประสบความสำเร็จในการพูดภาษาอังกฤษอาจเกิดจากความกังวลกลัวพูดผิด ไม่รู้จะพูดอย่างไร และใช้ภาษาแม่แทนที่จะใช้ภาษาอังกฤษ (รมณี พันธ์ขาว, 2558) จากทักษะภาษาอังกฤษทั้งหมดนี้ ทักษะการพูดเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดเพราะจะต้องพูดออกเสียงได้อย่างถูกต้องและแม่นยำในคำหรือประโยคนั้น ทักษะการพูดผู้พูดจะต้องพูดออกเสียงให้ถูกต้องตามคำศัพท์และประโยคที่ต้องการพูดจึงถือว่าการพูดที่มีประสิทธิภาพ การสอนภาษาจะเริ่มจากการฟังและการพูดแล้วจึงนำไปสู่การอ่านและการเขียนตามลำดับ การสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษจะเน้นความถูกต้องในการออกเสียงคำศัพท์ ไวยากรณ์ และรูปแบบประโยค (อโณทัย กมุทชาติ, 2555) ดังนั้น ทักษะการพูดจึงมีความสำคัญ กิจกรรมในการส่งเสริมทักษะการพูดจึงควรเน้นกิจกรรมในการฝึกทักษะการพูดโดยเน้นความถูกต้องและความคล่องแคล่วของการใช้ภาษาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้และความสามารถในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการฝึกฝนการพูดภาษาอังกฤษมีดังต่อไปนี้ 1) การฝึกพูดตาม (Repetition Drill) 2) การฝึกแทนคำในประโยค (Substitution Drill) 3) การฝึกเปลี่ยนรูปคำหรือประโยค (Transformation Drill) 4) การฝึกถาม-ตอบ (Question-Answer Drill) 5) การฝึกเชื่อมประโยค (Combination Drill) 6) การฝึกแต่งประโยค (Completion) 7) การฝึกขยายประโยค (Expansion Drill) และ 8) การฝึกแปล (Translation Drill) การฝึกฝนเหล่านี้ผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนฝึกพูดพร้อมกัน พูดเป็นกลุ่ม หรือพูดทีละคนก็ได้ และตามความเหมาะสมในการฝึกฝนภาษาอังกฤษ การฝึกพูดตาม (Repetition Drill) เป็นเทคนิคที่เป็นการพูดออกเสียงซ้ำและให้ประโยชน์ต่อผู้เรียนในการฝึกพูดออกเสียงซ้ำ ๆ ผู้เรียนจะเลียนแบบสิ่งที่ผู้สอนพูด การฝึกซ่อมพูดซ้ำ ๆ ซึ่งสามารถทำได้ทั้งชั้นเรียน กลุ่ม และรายบุคคล ข้อดีของการฝึกพูดซ้ำช่วยให้ผู้เรียนมีความ

มั่นใจ และผู้สอนดึงความสนใจของผู้เรียนไปที่ลักษณะการออกเสียงของภาษาเป้าหมาย สามารถใช้ฝึกซ้อมซ้ำ ๆ เพื่อเรียกความสนใจของผู้เรียนให้ไปโฟกัสที่การออกเสียงพูดตามผู้สอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะการพูดผู้สอนจะต้องจัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน การพูดควรเน้นการฝึกปฏิบัติ สอนจากง่ายไปหายาก ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการชมเชยเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ (วิวัฒน์ ทองวาด, 2554) การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนได้หลากหลายวิธี วิธีที่เหมาะสมต่อผู้เรียน คือ การฝึกทักษะการพูดโดยใช้บทบาทสมมติซึ่งสามารถส่งเสริมผู้เรียนให้มีความสามารถในการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (ทิตนา แคมมณี, 2555)

การฝึกพูดตาม หรือการพูดออกเสียงซ้ำ (Repetition Drill) จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของวิธีการสอนแบบฟัง-พูด (Audio-Lingual) ซึ่งเป็นการเลียนแบบลักษณะนิสัยในการพูดภาษาแม่มาใช้ในภาษาที่สอง การฝึกให้คนไทยพูดภาษาต่างประเทศได้จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน (Larsen – Freeman, 2000 และ Richards & Rogers, 2001) วิธีการสอนแบบฟัง-พูด (Audio-Lingual) เป็นวิธีที่เหมาะสมกับคนไทยในการฝึกพูดภาษาต่างประเทศ ทฤษฎีแนวทางการสอนนี้มาจากนักภาษาศาสตร์เชิงพรรณนา (descriptive linguistics) และจิตวิทยาทางพฤติกรรม (behavioristic psychology) วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำ (Repetition Drill) เป็นวิธีการสอนภาษาต่างประเทศที่นักภาษาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาพัฒนาขึ้นมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อใช้ฝึกเจ้าหน้าที่และทหารอเมริกาที่จะไปประจำการระหว่างประเทศให้สามารถพูดได้อย่างรวดเร็ว วิธีการสอนนี้ได้รับความนิยมในช่วงทศวรรษที่ 1940 – 1960 หลังจากนั้นก็เสื่อมความนิยมไป ในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการเอาวิธีการสอนแบบฟัง-พูดมาใช้ในประเทศไทยอีกครั้งโดยนำมาสอนผู้เรียนผู้ใหญ่และบุคคลทั่วไป ซึ่งวิธีการสอนนี้ใช้ได้ผลดีกับผู้เรียน (ปวีณีย์ บุญปก, 2554) วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำ (Repetition Drill) จึงเป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งที่เหมาะสมกับการเรียนภาษาต่างประเทศของคนไทยในยุคปัจจุบัน

นักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า นักศึกษามีปัญหาในการออกเสียงคำศัพท์ที่เรียนในเนื้อหาหลายคำในรายวิชาการแปลสำหรับครูภาษาอังกฤษ (21552404) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการพูดออกเสียงภาษาอังกฤษในระดับคำเพื่อให้นักศึกษามีความรู้และความสามารถพูดออกเสียงภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจความรู้พื้นฐานทางด้านทักษะการพูดออกเสียงก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อนำผลการสำรวจไปใช้ในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้น

ปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ โดยใช้วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำ (Repetition Drill) เพื่อให้ นักศึกษามีการพูดออกเสียงที่ถูกต้องและมีความคล่องแคล่วในการอ่าน

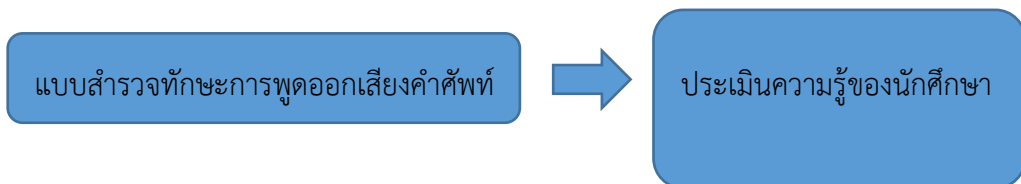
วัตถุประสงค์

การทำวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสำรวจทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ก่อนเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2
2. เพื่อสำรวจผลสัมฤทธิ์การใช้วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำเพื่อพัฒนาทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2
3. เพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาต่อวิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการสำรวจทักษะการพูดออกเสียงของนักศึกษาของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 ได้กำหนดขอบข่ายในการสำรวจ ดังนี้

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย

1. ทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ของนักศึกษาก่อนเรียน
2. ผลสัมฤทธิ์ทักษะการพูดออกเสียงของนักศึกษาหลังเรียน
3. ความพึงพอใจของนักศึกษา

วิธีการศึกษา

วิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจซึ่งจะทำการสำรวจทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประจำปีการศึกษา 2565 ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 2) ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3) กำหนดเกณฑ์การใช้เครื่องมือในการวิจัย 4) ดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล และ 5) วิเคราะห์ข้อมูล

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 29 คน มีความสนใจในการทำแบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ก่อนเรียน และ 2) แบบทดสอบทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์หลังเรียน เป็นแบบทดสอบทักษะการพูดออกเสียงโดยเทียบเสียงเป็นภาษาไทยซึ่งมีคำศัพท์ทั้งหมด 35 คำ

3. กำหนดเกณฑ์การใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ศึกษาตัวอย่างและวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเว็บไซต์ต่าง ๆ 2) ตั้งจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะสอบถาม 3) สร้างแบบสอบถามโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 แบบสอบถามก่อนเรียน ชุดที่ 2 แบบสอบถามหลังเรียน 4) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ซึ่งได้ค่า IOC = 0.6 (แบบสอบถามสามารถนำไปใช้ได้) 5) ปรับแก้แบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการทดสอบทักษะการพูดออกเสียงก่อนเรียน จากนั้นสอนโดยใช้วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำ หลังจากนั้นให้นักศึกษาทำแบบทดสอบทักษะการพูดออกเสียงหลังเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบทักษะการพูดออกเสียงก่อนและหลังเรียนเป็นตัวเลข ค่าเปอร์เซ็นต์ และค่าร้อยละ

ผลการศึกษา

จากการสำรวจทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประจำปีการศึกษา 2565 มีผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 : ผลการทดสอบการออกเสียงคำศัพท์ 35 คำ

นักศึกษสาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 29 คน

ลำดับ	รหัสนักศึกษา	คะแนนก่อนเรียน (จำนวนคำ / คิดเป็นเปอร์เซ็นต์)	คะแนนหลังเรียน (จำนวนคำ / คิดเป็นเปอร์เซ็นต์)
1	63115269101	30 (86 %)	33 (94 %)
2	63115269102	7 (20 %)	32 (91 %)
3	63115269103	17 (49 %)	24 (69 %)

4	63115269104	24 (69 %)	29 (83 %)
5	63115269106	15 (43 %)	27 (77 %)
6	63115269107	13 (37 %)	24 (69 %)
7	63115269108	14 (40 %)	30 (86 %)
8	63115269109	11 (31 %)	28 (80 %)
9	63115269110	28 (80 %)	32 (91 %)
10	63115269111	12 (34 %)	32 (91 %)
11	63115269112	28 (80 %)	34 (97 %)
12	63115269113	21 (60 %)	28 (80%)
13	63115269114	19 (54 %)	34 (97 %)
14	63115269116	25 (71 %)	31 (89 %)
15	63115269117	16 (46 %)	29 (83 %)
16	63115269118	12 (34 %)	25 (71 %)
17	63115269119	23 (66 %)	30 (86 %)
18	63115269120	19 (54 %)	32 (91 %)
19	63115269121	20 (57 %)	29 (83 %)
20	63115269122	13 (37 %)	31 (89 %)
21	63115269123	24 (69 %)	29 (83 %)
22	63115269125	10 (29 %)	26 (74 %)
23	63115269126	14 (40 %)	25 (71 %)
24	63115269127	12 (34 %)	28 (80 %)
25	63115269128	17 (49 %)	27 (77 %)
26	63115269131	19 (54 %)	25 (71 %)
27	63115269132	23 (66 %)	34 (97 %)
28	63115269133	16 (46 %)	28 (80 %)
29	63115269135	23 (66 %)	30 (86 %)

จากตารางที่ 1 แสดงผลคะแนนการทดสอบการออกเสียงคำศัพท์ 35 คำ ของนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์และภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ชั้นปีที่ 2 จำนวน 29 คน ผลคะแนนจะคิดคะแนนเป็นเปอร์เซ็นต์ดังนี้ คะแนน 0 - 49 เปอร์เซ็นต์ หมายถึง ต้องปรับปรุง คะแนน 50 - 59 เปอร์เซ็นต์ หมายถึง พอใช้ คะแนน 60 - 69 เปอร์เซ็นต์

หมายถึง ปานกลาง คะแนน 70 – 79 เปอร์เซนต์ หมายถึง ดี และคะแนน 80 เปอร์เซนต์ขึ้นไป หมายถึง ดีมาก การทดสอบการพูดออกเสียงคำศัพท์ก่อนเรียนมีผลดังนี้ นักศึกษาได้คะแนน 0 – 49 เปอร์เซนต์ จำนวน 15 คน ได้คะแนน 50 – 59 เปอร์เซนต์ จำนวน 4 คน ได้คะแนน 60 – 69 เปอร์เซนต์ จำนวน 6 คน ได้คะแนน 70 – 79 เปอร์เซนต์ จำนวน 1 คน และได้คะแนน 80 เปอร์เซนต์ขึ้นไป จำนวน 3 คน ก่อนเรียนจำนวนนักศึกษาที่มีผลคะแนนผ่านเกณฑ์ 60 เปอร์เซนต์ มีนักศึกษาทั้งหมดจำนวน 10 คน นักศึกษาได้ผลคะแนนทดสอบก่อนเรียนน้อยกว่า 60 เปอร์เซนต์ จำนวนทั้งหมด 19 คน หลังจากทำการฝึกพูดซ้ำคำศัพท์ที่ครูสอนและได้ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียน พบว่านักศึกษาทำคะแนนสอบหลังเรียนได้มากกว่า 60 เปอร์เซนต์ทุกคน และมีผลทดสอบหลังเรียนค่อนข้างสูง โดยมีผลคะแนนทดสอบหลังเรียนดังนี้ นักศึกษาได้คะแนน 60 – 69 เปอร์เซนต์ จำนวน 2 คน ได้คะแนน 70 – 79 เปอร์เซนต์ขึ้นไป จำนวน 6 คน และได้คะแนน 80 เปอร์เซนต์ขึ้นไป จำนวน 21 คน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าวิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำ (Repetition Drill) เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการฝึกทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จากสูตรคำนวณหาค่า t จากสูตร

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

แทนค่าในสูตร

$$t = \sqrt{\frac{321}{\frac{12612-1030}{28}}}$$

$$t = \frac{321}{28.71}$$

$$t = 11.81$$

ค่า t จากตารางแจกแจง t เท่ากับ 1.7

การตัดสินใจทางสถิติ 11.81 มากกว่า 1.7

ตารางที่ 2 : สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t-test
ก่อนเรียน	29	35	18.10	5.87	11.18
หลังเรียน	29	35	29.17	2.97	

จากตาราง เปรียบเทียบผลคะแนนการทดสอบทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ชั้นปีที่ 2 จำนวน 29 คน ผลคะแนนการทดสอบทักษะการพูดออกเสียงหลังเรียนสูงกว่าผลคะแนนการทดสอบทักษะการพูดออกเสียงก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 : ลำดับคำที่ออกเสียงไม่ถูกต้อง

เรียงลำดับจากคำที่ออกเสียงไม่ถูกต้องมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

ลำดับ	คำศัพท์	คำอ่าน	จำนวนนักศึกษา ที่ออกเสียงไม่ถูกต้อง (คน)
1	Archive, Syrup	อาร์-ไคฟ์, ซิ-เริพ	23
2	Receipt	รี-ซีท	22
3	Iron, Volume	ไอ-เยิร์น, โวล-ลุ่ม	21
4	Value	แวล-ลิว	20
5	Quay, Salmon	คีย์, แช-เมน	18
6	Victory, Busy, Error, Mayonnaise, Probably	วิก-ทรี, บี-ซี, แอ-เร่อะ, เม- เยอ-เนส, พร์อบ-อะ-ป्ली	17
7	Chaos, Voucher	เค-ออส, เวา-เซอร์	16
8	History, Berry, Yoga, Debt, Fragile	ฮิส-ทรี, แบ-รี่, โย-กะ, เด็ท, แฟร็ก-ไจล์	15
9	Walked, Margarine, Elephant	วอคท, มา-เจอะ-รีน, เอ-ลิ- เฟ็นท	14
10	Singer, Island	ซิง-เงอร์, ไอ-เลินด์	13

11	Introduce, Dropped, Sword	อิน-ทรู-คูซ, ดรอปท, ซอร์ด	11
12	Onion	อัน-เียน	10
13	Business	บีส-เน็ซ	9
14	Juice, Slave	จูซ, สเลฟ	8
15	Hour	อาว-เออร์	7
16	Vegetable	เวจ-ทะ-เบิล	6
17	Winter	วิน-เทอะ	1

จากตารางที่ 3 ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าคำศัพท์ที่นักศึกษาพูดออกเสียงไม่ถูกต้องโดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ 1. Archive และ Syrup ออกเสียงไม่ถูกต้องมากที่สุดจำนวน 23 คน 2. Receipt ออกเสียงไม่ถูกต้องรองลงมาจำนวน 22 คน 3. Iron และ Volume ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 21 คน 4. Value ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 20 คน 5. Quay และ Salmon ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 18 คน 6. Victory, Busy, Error, Mayonnaise และ Probably ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 17 คน 7. Chaos และ Voucher ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 16 คน 8. History, Berry, Yoga, Debt และ Fragile ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 15 คน 9. Walked, Margarine และ Elephant ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 14 คน 10. Singer และ Island ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 13 คน 11. Introduce, Dropped และ Sword ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 11 คน 12. Onion ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 10 คน 13. Business ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 9 คน 14. Juice และ Slave ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 8 คน 15. Hour ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 7 คน 16. Vegetable ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 6 คน และ 17. Winter ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 1 คน

จากการเรียงลำดับคำศัพท์ที่นักศึกษาพูดออกเสียงไม่ถูกต้องมากที่สุด 10 อันดับแรก ได้แก่ 1. Archive และ Syrup ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 23 คน 2. Receipt ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 22 คน 3. Iron และ Volume ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 21 คน 4. Value ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 20 คน 5. Quay และ Salmon ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 18 คน 6. Victory, Busy, Error, Mayonnaise และ Probably ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 17 คน 7. Chaos และ Voucher ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 16 คน 8. History, Berry, Yoga, Debt และ Fragile ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 15 คน 9. Walked, Margarine และ Elephant ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 14 คน และ 10. Singer และ Island ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 13 คน

ในส่วนคำศัพท์ที่นักศึกษาพูดออกเสียงไม่ถูกต้องน้อยที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1. Winter ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 1 คน 2. Vegetable ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 6 คน 3.

Hour ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 7 คน 4. Juice, Slave ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 8 คน และ
5. Business ออกเสียงไม่ถูกต้องจำนวน 9 คน

ตารางที่ 4 : ความพึงพอใจของนักศึกษา

ลำดับ	รหัสนักศึกษา	ค่าคะแนน ความพึงพอใจต่อ วิธีการพูดออก เสียงซ้ำ	ค่าคะแนน ความพึงพอใจต่อ กระบวนการสอน โดยใช้วิธีการพูด ออกเสียงซ้ำ	ค่าคะแนน ความพึงพอใจต่อ อาจารย์ผู้สอน
1	63115269101	5	5	5
2	63115269102	3	3	3
3	63115269103	4	3	4
4	63115269104	4	4	5
5	63115269106	5	5	5
6	63115269107	4	5	5
7	63115269108	5	5	5
8	63115269109	4	3	3
9	63115269110	5	4	4
10	63115269111	5	5	5
11	63115269112	5	5	5
12	63115269113	3	4	4
13	63115269114	5	4	4
14	63115269116	3	3	3
15	63115269117	4	4	4
16	63115269118	4	5	4
17	63115269119	3	3	3
18	63115269120	3	3	4
19	63115269121	4	5	4
20	63115269122	5	5	5
21	63115269123	3	3	4
22	63115269125	4	4	4

23	63115269126	5	5	5
24	63115269127	3	4	3
25	63115269128	4	4	5
26	63115269131	3	4	5
27	63115269132	4	4	4
28	63115269133	5	5	4
29	63115269135	5	5	5
คะแนนรวม		119	116	123
คิดเป็นร้อยละ		82	80	85

จากตารางที่ 4 แสดงค่าคะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ และภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ชั้นปีที่ 2 จำนวน 29 คน ต่อการสอนโดยใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำ กระบวนการสอน และความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอน โดยใช้เกณฑ์ 5 ระดับของลิเคิร์ต ประกอบด้วย มากที่สุด = 5 คะแนน มาก = 4 คะแนน ปานกลาง = 3 คะแนน น้อย = 2 คะแนน และน้อยที่สุด = 1 คะแนน คะแนนรวมจะคิดเป็นค่าร้อยละดังนี้ คะแนนร้อยละ 0 – 49 หมายถึง ต้องปรับปรุง คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป หมายถึง พอใช้ คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป หมายถึง ปานกลาง คะแนนร้อยละ 70 ขึ้นไป หมายถึง มาก และคะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป หมายถึง มากที่สุด จากการสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษา มีผลดังนี้ ผลคะแนนรวมความพึงพอใจต่อวิธีการพูดออกเสียงซ้ำได้ 119 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82 ผลคะแนนรวมความพึงพอใจต่อกระบวนการสอนโดยใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำได้ 116 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80 และผลคะแนนรวมความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนได้ 123 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85 ผลการสำรวจความพึงพอใจต่อการสอนโดยใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำ กระบวนการสอน และความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไปทุกข้อ ซึ่งความพึงพอใจของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากนักศึกษา ได้แก่ 1. การพูดออกเสียงซ้ำทำให้ผู้เรียนจำได้ดี จำนวน 1 คน 2. การพูดออกเสียงซ้ำทำให้เข้าใจง่าย จำนวน 3 คน 3. การพูดออกเสียงซ้ำควรออกเสียงพร้อมกันทั้งห้องเพื่อลดความเขินอายในการออกเสียง จำนวน 1 คน 4. อาจารย์สอนดีมากและเข้าใจง่าย จำนวน 1 คน

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาโดยใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจทักษะการพูดออกเสียง

คำศัพท์ก่อนเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 29 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 และ 2) เพื่อสำรวจผลสัมฤทธิ์การใช้วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำเพื่อพัฒนาทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 วิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบทดสอบทักษะการพูดออกเสียง ซึ่งประกอบด้วยแบบทดสอบทักษะการพูดออกเสียงก่อนเรียนและแบบทดสอบทักษะการพูดออกเสียงหลังเรียนอย่างละ 29 ชุด เป็นแบบทดสอบการพูดออกเสียงโดยเทียบเสียงเป็นภาษาไทยซึ่งมีคำศัพท์ทั้งหมด 35 คำ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาโดยการใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี” สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลคะแนนทดสอบทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ก่อนเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 นักศึกษาได้คะแนนร้อยละ 0 – 49 จำนวน 15 คน ได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป จำนวน 4 คน ได้คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป จำนวน 6 คน ได้คะแนนร้อยละ 70 ขึ้นไป จำนวน 1 คน และได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป จำนวน 3 คน ผลการทดสอบทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ก่อนเรียนมีจำนวนนักศึกษาที่มีผลคะแนนผ่านเกณฑ์ 60 เปอร์เซนต์ ทั้งหมดจำนวน 10 คน นักศึกษาที่ได้ผลคะแนนทดสอบก่อนเรียนน้อยกว่า 60 เปอร์เซนต์ จำนวนทั้งหมด 19 คน หลังจากทำการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำพบว่า นักศึกษาทำคะแนนสอบหลังเรียนได้มากกว่า 60 เปอร์เซนต์ทุกคน โดยมีผลคะแนนทดสอบทักษะการพูดออกเสียงหลังเรียนดังนี้ นักศึกษาได้คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป จำนวน 2 คน ได้คะแนนร้อยละ 70 ขึ้นไป จำนวน 6 คน และได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป จำนวน 21 คน เมื่อเปรียบเทียบผลคะแนนการทดสอบทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาผลการทดสอบหลังเรียนจะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำ (Repetition Drill) เป็นวิธีที่สามารถพัฒนาทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษา

2. จากคำศัพท์ทั้งหมด 35 คำ คำศัพท์ที่นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 พูดออกเสียงไม่ถูกต้องมากที่สุด 10 อันดับแรก ได้แก่ 1. Archive และ Syrup จำนวน 23 คน 2. Receipt จำนวน 22 คน 3. Iron และ Volume จำนวน 21 คน 4. Value จำนวน 20 คน 5. Quay และ Salmon จำนวน 18 คน 6. Victory, Busy, Error, Mayonnaise และ Probably จำนวน 17 คน 7. Chaos และ Voucher จำนวน 16 คน 8. History, Berry, Yoga, Debt และ Fragile จำนวน 15 คน 9. Walked, Margarine และ Elephant จำนวน 14 คน และ 10. Singer และ Island จำนวน 13 คน

3. ผลการสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาต่อวิธีการสอนโดยใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำ กระบวนการสอน และอาจารย์ผู้สอน มีผลคะแนนรวมความพึงพอใจต่อวิธีการพูดออกเสียงซ้ำได้คะแนนรวมทั้งหมด 119 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82 ผลคะแนนรวมความพึงพอใจต่อกระบวนการสอนโดยใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำได้คะแนนรวมทั้งหมด 116 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80 และผลคะแนนรวมความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนได้คะแนนรวมทั้งหมด 123 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85 จากผลคะแนนความพึงพอใจของนักศึกษามากกว่าร้อยละ 80 ทุกข้อ สรุปได้ว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนโดยใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำ กระบวนการสอน และอาจารย์ผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด

การอภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการพูดออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ชั้นปีที่ 2 จำนวน 29 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ก่อนและหลังการทำแบบทดสอบ พบว่า นักศึกษามีผลคะแนนการทดสอบหลังเรียนในการพูดออกเสียงคำศัพท์ 35 คำ มากกว่าผลคะแนนการทดสอบก่อนเรียนอย่างเห็นได้ชัด นักศึกษาได้คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไปทุกคนหลังการใช้วิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำในการพัฒนาทักษะการพูด ซึ่งทำให้นักศึกษามีการพัฒนาทักษะการพูดอย่างเห็นได้ชัด วิธีการสอนโดยการใช้การพูดออกเสียงซ้ำสามารถทำให้นักศึกษามีความรู้และความสามารถในการพูดออกเสียงได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ กมลวรรณ นิมวรรณัง (2536) ใช้การผสมผสานวิธีสอนแบบฟัง-พูดเข้ากับวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เปรียบเทียบกับวิธีสอนภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างเดียว ได้นำมาสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 21 คน เนื้อหาการสอนมี 4 บท บทละ 5 คาบ คาบละ 50 นาที กลุ่มหนึ่งเรียนด้วยวิธีสอนเพื่อการสื่อสารเพียงอย่างเดียว อีกกลุ่มเรียนด้วยวิธีสอนเพื่อการสื่อสารร่วมกับการฝึกแบบฟัง-พูด เพื่อเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการวิชาภาษาอังกฤษด้านไวยากรณ์ การฟัง การพูด และการฟัง-พูด พบว่า ทั้งสองกลุ่มนี้มีคะแนนพัฒนาการด้านไวยากรณ์ การฟัง การพูด ไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านการฟัง-พูด กลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนเพื่อการสื่อสารร่วมกับการฝึกแบบฟัง-พูด กลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนเพื่อการสื่อสารร่วมกับการฝึกแบบฟัง-พูดมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพัฒนาการสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนเพื่อการสื่อสาร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Oller and Obrecht (1968) ใช้วิธีสอนแบบฟัง-พูดวิธีเดียว แต่เป็นการนำเทคนิคการสอน 2 เทคนิคมาศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการฝึกซ้ำ ๆ (repetition drill) และการฝึกเทียบแทน (substitution drill) ใช้กับนักเรียนที่เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับไฮสคูลชั้นปีที่ 1 กลุ่มที่ 1 จำนวน 10 คน เรียนโดยการฝึกซ้ำ ๆ แบบดั้งเดิม

หรือการพูดตามครู และฝึกแบบเทียบแทนและมีการแปลคำเพื่อเน้นความหมายเพียงครั้งเดียว กลุ่มที่ 2 จำนวน 10 คน กลุ่มนี้ได้รับการฝึกฝนแบบเดียวกันกับกลุ่มแรกแต่ครูจะบอกความหมายเป็นภาษาอังกฤษ 2 ครั้ง คือ บอกความหมายก่อนที่จะได้ยินประโยคที่ใช้ฝึก และบอกอีกครั้งระหว่างการฝึก นอกจากนี้ยังมีการวาดรูปภาพเพื่อแสดงความหมายของคำในประโยคที่ฝึกอีกด้วย มีการซักถามและฝึกสนทนาแบบนำทางหลังการฝึกปากเปล่า พบว่า การฝึกทักษะทางภาษาโดยใช้วิธีการฝึกอุปประโยค (pattern practice) สามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ดีขึ้น ถ้ากระบวนการเรียนการสอนได้ใช้วิธีฝึกปากเปล่าที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการสื่อสารที่มีความหมาย

จากการเปรียบเทียบผลคะแนนทดสอบทักษะการพูดออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาพิเศษและภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ชั้นปีที่ 2 จำนวน 29 คน คะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญญา อินวรรณ และนางนุช ตั้งใจเจริญทรัพย์ (2564) ทำวิจัยเรื่อง “ความสามารถทางการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง โดยใช้กิจกรรมทางภาษาเพื่อการสื่อสาร” โดยมีผลคะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าผลคะแนนการทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คำศัพท์ที่นักศึกษาพูดออกเสียงไม่ถูกต้องมากที่สุด 10 อันดับแรก ได้แก่ 1. Archive และ Syrup จำนวน 23 คน 2. Receipt จำนวน 22 คน 3. Iron และ Volume จำนวน 21 คน 4. Value จำนวน 20 คน 5. Quay และ Salmon จำนวน 18 คน 6. Victory, Busy, Error, Mayonnaise และ Probably จำนวน 17 คน 7. Chaos และ Voucher จำนวน 16 คน 8. History, Berry, Yoga, Debt และ Fragile จำนวน 15 คน 9. Walked, Margarine และ Elephant จำนวน 14 คน และ 10. Singer และ Island จำนวน 13 คน ซึ่งสอดคล้องกับเว็บไซต์ wallstreetenglish.in.th และ wordyguru.com ที่ระบุว่าคำศัพท์เหล่านี้เป็นคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีออกเสียงผิดค่อนข้างมากในอันดับต้น ๆ

3. ผลการสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาต่อวิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำ กระบวนการสอน และอาจารย์ผู้สอน มีผลคะแนนความพึงพอใจต่อวิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำรวมทั้ง 119 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82 ผลคะแนนรวมความพึงพอใจต่อกระบวนการสอนโดยใช้วิธีการพูดออกเสียงซ้ำรวมทั้ง 116 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80 และผลคะแนนรวมความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนรวมทั้ง 123 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85 ซึ่งมีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำ กระบวนการสอน และอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ความคิดเห็นเพิ่มเติมของนักศึกษาต่อวิธีการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำทำให้ผู้เรียนจำได้ดี และทำให้เข้าใจง่าย ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการสอนโดยการพูดออกเสียงซ้ำควรให้นักศึกษาฝึก

ออกเสียงพร้อมกันทั้งห้องเพื่อลดความเครียดในการออกเสียง ในส่วนอาจารย์ผู้สอนสอนดีมาก และเข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการเปรียบเทียบกับอีกวิธีการสอนหนึ่งเพื่อจะให้เห็นความแตกต่าง
2. ควรทำการสำรวจทักษะภาษาอังกฤษอื่น ๆ ของนักศึกษาที่มากกว่า 1 ทักษะควบคู่ไปด้วย เช่น สำรวจทักษะการพูดและทักษะการอ่าน

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ นิมวรรณัง. (2536). *การเปรียบเทียบวิธีสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับวิธีสอนเพื่อการสื่อสารร่วมกับการฝึกแบบ ฟัง-พูด*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทศนา แคมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญญา อินวรรณ และนางนุช ตั้งใจเจริญทรัพย์. (2564, สิงหาคม). ความสามารถทางการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง โดยใช้กิจกรรมทางภาษาเพื่อการสื่อสาร. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์*, 3(2), 82-97.
- ปวีณีย์ บุญปก. (2554, มกราคม – มิถุนายน). วิธีสอนภาษาต่างประเทศแบบ ALM: งานวิจัยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 29(2), 61-80.
- รมณี พันัสขาว. (2558). *การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยเทคนิคการสอนแบบเรียนปนเล่น เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการฟังและพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- วิภาศิริ แจ้งแสงทอง. (2564). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในรายวิชา ศท 0011204 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565*, จาก <https://so01.tci-thaijo.org>.
- วิวัฒน์ ทองวาด. (2554). The Role of Communicative Activities in Developing Proficiency in Speaking English in Thailand. *International Communicology, University of Colombo, Sri Lanka*.

- อโณทัย กมุทชาติ. (2555). เทคนิคการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษ. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/166316>
- Crystal, D. (2003). *English as a global Language*. (2 nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Festallor Education School. (2560). ความสำคัญของภาษาอังกฤษในด้านต่าง ๆ. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565, จาก <https://www.festallor-edu.com/>
- Larsen-Freeman, D. (2000). *Techniques and Principles in Language Teaching*. (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Oller, J.W. and Obrecht, D.H. (1968). Pattern Drill and Communication Activity: A Psycholinguistic Experiment. *International Review of Applied Linguistic*: 165-174.
- Richards, J.C. and Rogers, T.S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. (2nd ed.). Cambridge: CUP.
- . (2562). คำศัพท์ที่มีก้ออกเสียงผิด. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565, จาก <https://www.wallstreetenglish.in.th>.
- . (2565). *Wordy Guru* รอบรู้คำศัพท์. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565, จาก wordyguru.com.

ศึกษามุมมองด้านความรักในบทเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาจากวรรณคดีไทย

A Studying Perspective of Love in New-Style Thai Song from Thai Literature Content

เรืองศักดิ์ สระมุณี¹, ณัฐภัทร เฟื่องจันทร์², จันทมณี เพชรสงคราม¹ และสุจินต์ แก้วเกิด²
Ruengsak Saramunee¹, Natthapat Phengjan², Jantamane Pechsongkram³ and Sujin Keawkerd⁴

บทคัดย่อ

บทความนี้เรื่องนี้ศึกษาในประเด็นมุมมองความรักในบทเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาจากวรรณคดีไทย ที่มีการเผยแพร่ในช่องทางYoutube ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 – 2564 เดือนมีนาคม จำนวน 64 ปี โดยรวบรวมบทเพลงที่มีการกล่าวถึงความรักที่เชื่อมโยงเนื้อหาจากวรรณคดีไทย ซึ่งรวบรวมไว้ทั้งสิ้น 38 เพลง เพื่อนำมาศึกษามุมมองด้านความรักโดยใช้ทฤษฎีสามเหลี่ยมความรักของสเตอร์นเบิร์ก และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ รักแบบสาคะ รักแบบวิราคะ

ผลการศึกษาจากการแบ่งประเภทโดยยึดหลักทฤษฎีข้างต้นนั้น ได้จำแนกประเภทมุมมองความรักไว้ ด้าน และสามารถวิเคราะห์ตัวละครที่ถูกกล่าวถึงในบทเพลงได้ดังนี้ รวมเกียรติ จำนวน 13 เพลง ตัวละครที่ถูกกล่าวถึง ได้แก่ พระลักษมณ์ พระราม นางสีดา ทศกัณฐ์ สำนึกขาสุพรรณมัจฉา นางมณโฑ เป็นต้น

จากการศึกษาจึงเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์เพลง นิยมนำภาพลักษณ์ด้านลบของตัวละครมาเติมแต่งในเนื้อเพลงด้วยถ้อยคำที่เรียบง่ายแต่กระทบใจผู้อ่าน เช่น ภาพลักษณ์ด้านลักษณะหน้าตาของนางแก้วหน้าม้า ทศกัณฐ์

คำสำคัญ: วรรณคดีไทย, วรรณกรรมเพลง, บทเพลงไทยสากล, มุมมองความรัก

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (saramunee8901@gmail.com)

² นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (Natthapat3469@gmail.com)

³ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (Jantamane.psk@gmail.com)

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (Sujin.lo@skru.ac.th)

Abstract

The objective for this research is to study the issue of studying the love perspective in international Thai songs containing content from Thai literature. The aim is to collect international Thai songs that were published on YouTube channels from 1957 to 2021 in March for 61 years. It includes 38 songs that include a collection of 38 songs to study the love triangle of Stan Burke and buddhist principles: stranded love, virtuosity.

The results of the assortment based on the above theories have classified seven aspects of love perspectives and can analyze the characters mentioned in the songs as follows: Ramakian , 13 songs, has characters were mentioned as Phrarak , Phraram ,Nangsida , Thossakan.

Keywords: Thai literature, modern Thai songs, perspectives on love.

บทนำ

บทเพลงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม มนุษย์สร้างสรรค์บทเพลงเพื่อตอบสนองความรู้สึกนึกคิด หรือแรงบันดาลใจที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อมในสังคมของตน (จินตนา ดารงเลิศ, 2533) บทเพลงมีความเป็น “บทกวี” ภาษาที่ใช้สื่อสารจึงต้องมีพลังในการสร้างความประทับใจ โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงข้อจำกัดของบทเพลงคือมีขนาดสั้น ผู้แต่งจึงต้องคัดสรรถ้อยคำเพื่อให้การสื่อสารได้ผลดีที่สุดในช่วงเวลาอันจำกัด ทั้งยังต้องคำนึงถึงการประสานกันระหว่างเสียงกับท่วงทำนองดนตรี นั่นคือ ในการสร้างสรรค์บทเพลงผู้ประพันธ์จำต้องคำนึงถึงความงามของวรรณศิลป์ ประสานกับความงามของคีตศิลป์ ในแง่ที่อธิบายลักษณะของภาษาไทยมีเสียงวรรณยุกต์จึงต้องวางคำให้สอดคล้องกับเสียงดนตรี สังเกตได้ว่า เมื่อมีเพลงที่ใช้ดนตรี ตะวันตก นักแต่งเพลงรุ่นใหม่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการปรับเสียงวรรณยุกต์ไทยให้เข้ากับ เสียงของตัวโน้ตดนตรีสากล (สุมาลี วีระวงศ์ และเจตนา นาควัชระ, 2544)

ขณะที่ดวงมณ จิตรจางค์ (2529) กล่าวว่า เนื้อร้องจากบทประพันธ์ไม่ว่าจะเก่าหรือใหม่แสดงให้เห็นคุณลักษณะทางเสียงแบบร้อยกรอง ซึ่งอาศัยความประสานของเสียงเป็นอุปกรณ์สร้างความราบรื่นและต่อเนื่องของถ้อยคำ ทั้งความประสานระหว่างวรรคที่ภาษาฉันทลักษณ์เรียกว่า สัมผัสนอก และความประสานภายในวรรคที่เรียกว่าสัมผัสใน อันถือว่าเป็นขนบเพลงไทยแต่เดิม

เมื่อเพลงไทยได้วิวัฒนาการมาเป็นเพลงร่วมสมัยหลายประเภท อาทิ เพลงไทยสากล เพลงเพื่อชีวิต และเพลงลูกทุ่งก็ยังมีหลายเพลงที่ตัดตอนคำร้องจากวรรณคดีโบราณและร่วมสมัย มาเป็นเนื้อร้องดังในเพลงไทยสากลบางเพลง อาทิ เพลง “โคก” ซึ่งมีคำร้องตัดตอนจากนิทานคำกลอนเรื่องนิราศเดือนของนายมีเพลง “ชื่นจิต” จากเรื่องกาพย์คำกลอน เพลง “สีซัง” จากเรื่องกาพย์เห่เรือ

วรรณคดีแต่ละเรื่องมักมีความหลากหลายทั้งการดำเนินชีวิตของกวี การสร้างแนวคิดแทรก ปรัชญารวมถึงความซับซ้อนของตัวละครอันก่อให้เกิดอารมณ์คล้อยตามอารมณ์สะท้อนใจแก่ผู้เสพ งาน วรรณคดีซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางด้านภาษาวรรณศิลป์ วิธีการใช้ภาษาที่มีความงดงามมีความ ไพเราะสละสลวยหนุนให้ผู้เสพเกิดความสุนทรีย์ะ อีกคุณค่าหนึ่งคือการสะท้อนคุณค่าวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เพราะตัวละครก็เปรียบเหมือนผู้คนในสังคมที่มีอารมณ์ความรู้สึกรับรู้ การกระทำ การ แสดงออก มีซุ้มมีดีปะปนกันไป ตัวละครจึงสะท้อนความเป็นมนุษย์สะท้อนความจริงที่สามารถขัด เกลาความคิดอารมณ์ของผู้เสพ ซึ่งตัวละครจะมีความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นรูปลักษณ์ ลักษณะนิสัย ภูมิหลัง ซึ่งล้วนแต่เป็นเอกลักษณ์ของตัวละครนั้น ๆ (ม.ล.ศุ่ย ชุมสาย, 2516)

วรรณคดีไทยถือเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อสื่อความหมายไปยังผู้ฟัง เนื่องจากเนื้อเรื่องและตัวละครในวรรณคดีไทยเป็นที่รับรู้ของคนในสังคม อีกทั้งเพลงยังสัมพันธ์กับวรรณคดีดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น การนำเอาพฤติกรรม ชะตากรรมของตัวละครจากวรรณคดีไทยมาสร้างสรรค์เป็นเพลงไทยสากลจึงถือเป็นการนำวรรณศิลป์มาถ่ายทอดในรูปแบบของศิลปะแขนงอื่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสืบทอดวรรณคดีไทยในรูปแบบหนึ่ง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการนำวรรณคดีไทยมาแต่งเป็นบทเพลงไทยสากลนั้นมีรูปแบบที่น่าสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีการสร้างสรรค์เพลงใหม่จากการตีความวรรณคดีไทย มาถ่ายทอดเป็นบทเพลง เรื่องราวที่ปรากฏในบทเพลงล้วนแต่มีความประณีตสละสลวยด้วยถ้อยคำที่ใช้จนทำให้บทเพลงไทยสากลแพร่หลาย เพลงไทยสากลนั้นให้ความสำคัญกับบทร้องโดย แต่งด้วยลีลาภาษาที่ไพเราะและเต็มไปด้วยคุณค่าทางวรรณศิลป์และยังสะท้อนเรื่องราวในสังคมได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษามุมมองด้านความรักในบทเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาจากวรรณคดีไทย พ.ศ.

วิธีการศึกษา

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และ www. Youtube.com โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล

1.1 ผู้วิจัยได้รวบรวมและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิจัยครั้งนี้

1.1.1 ศึกษาบทเพลงไทยสากลในปี พ.ศ. 2500-2564 เพื่อคัดเลือกบทเพลงที่มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงมุมมองด้านความรักที่เล่าผ่านตัวละครจากวรรณคดีไทย

1.1.2 รวบรวมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมุมมองความรักในบทเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาจากวรรณคดีไทย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกรอบความคิด

2. ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 รวบรวมบทเพลงไทยสากล ที่มีเนื้อหาด้านมุมมองความรัก จากเนื้อหาวรรณคดีไทย

2.2 วิเคราะห์มุมมองด้านความรักทั้ง 7 ด้าน โดยแยกเป็นการใช้ทฤษฎีสามเหลี่ยมความรัก และหลักธรรมในพุทธศาสนา

3. ขั้นสรุปและรายงานผล

ผลการศึกษา

ในการศึกษามุมมองด้านความรักในบทเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาจากวรรณคดีไทยนั้น ผู้วิจัยได้มีการจัดประเภทของความรักในบทเพลง โดยยึดตามหลักของทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีสามเหลี่ยมแห่งรัก ของสเติร์นเบิร์ก

Stenberg (1987) กล่าวว่าความรักมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านความผูกพัน ด้านกามารมณ์ และด้านการตัดสินใจด้วยเหตุผลที่จะผูกมัด โดย 3 องค์ประกอบสามารถอธิบาย "8 รูปแบบแห่งรัก" ผันแปรตามกาลเวลา และปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสอง ไว้ว่า

1.1 Intimacy : ความผูกพัน สนิทสนม

1.2 Passion : ความหลงใหล เร่าร้อนในกาม

1.3 Commitment : เหตุผลการตัดสินใจที่จะผูกมัด

1.4 Nonlove : ไม่ได้รัก ความรู้สึกนี้ เช่นเดียวกับเมื่อเราเดินสวนกับผู้คน แลกลับหน้าบ่นท้องถนน

1.5 Romantic love : รักอันแสนหวาน ความรู้สึกนี้ประกอบด้วยความหลงใหลใกล้ชิดสนิทสนมเสียจนอยากจะอยู่ใกล้ ๆ เธอคนนี้อย่างไร ๆ ในช่วงที่เริ่มรักกันใหม่ ๆ

1.6 Liking : แอบชอบหากรู้สึกปลื้มใครสักคนรู้จักคุ้นเคยความรู้สึกนี้แหละ"ใช่เลย"

1.7 Fatuous love : ความรักเหมือนภาพลวงตา เพียงแค่หลงใหล ก็ตัดสินใจผูกมัดกันเสียแล้ว ยังไม่ทันได้คิดที่จะเรียนรู้นิสัยใจคอซึ่งกันและกัน ส่วนนวนไทยจึงมักเรียกความรักลวง ๆ นี้ว่า "ความรักทำให้คนตาบอด"

1.8 Infabulation : รักเร่าร้อนดังไฟ เป็นแค่เพียงความหลงใหลในความเย้ายวนของสรีระสิ่งภายนอกเพียงชั่วข้ามคืนก็จางหาย

2. ความรักในทางพระพุทธศาสนา

2.1 รักแบบสราคะ รักแบบมีโลภะเจือปน ลุ่มหลง ติดข้อง พอใจ ไปกับรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส (กามฉันทะ) ทุกขนั้นมีสิ่งที่น่ารักเป็นเหตุ สิ่งน่ารักมีประมาณเพียงใด ทุกข์ก็มีประมาณนั้น พลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ประสบกับสิ่งที่ไม่รักก็เป็นทุกข์ ประสงค์สิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นก็เป็นที่รัก

2.2 รักแบบวิราคะ รักแบบไม่มีโลภะเจือปน ปราศจากตัณหา เป็นมิตร ไม่ติดข้อง ไม่มีข้อแม้ ไม่มีข้อผูกพันรักด้วยความเข้าใจ มีปัญญา เช่น พรหมวิหาร 4 : เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา จากการศึกษาทฤษฎีทั้ง 2 ที่ยกมานั้น ผู้วิจัยจึงแบ่งแยกประเด็นความรักในบทเพลงที่เลือกศึกษาได้ 7 ประเด็น ดังต่อไปนี้

2.2.1 มุมมองความรัก ด้านการแอบรัก

2.2.2 มุมมองความรัก ด้านการเสียสละ

2.2.3 มุมมองความรัก ด้านความเสนาหา

2.2.4 มุมมองความรัก ด้านการผูกมัด

2.2.5 มุมมองความรัก ด้านการพลัดพราก

2.2.6 มุมมองความรัก ด้านการเล่าเรื่องราว

2.2.7 มุมมองรัก การเปรียบเทียบความรักของตัวละคร

ตารางที่ 1: ตารางจำแนกประเภทมุมมองความรัก

ปี	ชื่อเพลง	ศิลปิน	ประเภทเพลง	ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง	มุมมองด้านความรัก
2525	บุษบาเสียงเทียน	พุ่มพวง ดวงจันทร์	ลูกทุ่ง	อิเหนา	มุมมองความรัก ด้านความเสนาหา
	หัวใจศกัณฐ์	คัทลียา มารศรี	ลูกทุ่ง	รามเกียรติ์	มุมมองความรัก ด้านการผูกมัด
2528	วันทอง	สีเผือก คนด่านเกวียน	ลูกทุ่งเพื่อชีวิต	ขุนช้างขุนแผน	มุมมองความรัก ด้านการเล่าเรื่องราว
2538	สี่กัษัตริย์เดินดง	ทศพล ทิมพานต์	แหล่	มหาเวสสันดรชาดก	มุมมองความรัก ด้านการเล่าเรื่องราว
2551	น้ำนิงไหลลึก	กล้วย แสตมป์	สตริง	ขุนช้างขุนแผน	มุมมองความรัก การเปรียบเทียบความรักของตัวละคร
2552	แหล่อาลัยพระรถ	สีไพร ไทยแท้	แหล่	นางสิบสอง	มุมมองความรัก ด้านการพลัดพรากจากกัน
	ยิ้มใจศกัณฐ์	คัทลียา มารศรี	ลูกทุ่ง	รามเกียรติ์	มุมมองความรัก การเปรียบเทียบความรักของตัวละคร
2553	แหล่กนิรี	อุทัยรัตน์ จันทรจิรา	แหล่	พระสุธนมนโธราห์	มุมมองความรัก ด้านการเล่าเรื่องราว
2555	โมรา	มาลีฮวนน่า	ลูกทุ่งเพื่อชีวิต	จันทโครพ	มุมมองด้านความรัก การเปรียบเทียบความรักของตัวละคร
2556	วันทอง	นานา	สตริง	ขุนช้างขุนแผน	มุมมองความรัก การเปรียบเทียบความรักของตัวละคร
2558	เมรี	กระแต กระต่าย	ลูกทุ่ง	นางสิบสอง	มุมมองความรัก ด้าน

		อาร์สยาม			การแอบรัก
	ตัวร้ายที่รักเธอ	วงศกัณฐ์	ลูกทุ่ง R&B	รามเกียรติ์	มุมมองความรัก ด้าน การแอบรัก
2559	รักเกินจะหักใจ (มูฟวีเสี้ยว)	มินตรา น่านเจ้า	ลูกทุ่ง R&B	พระอภัยมณี	มุมมองความรัก ด้าน ความเสนาหา
	อาญาสองใจ (วันทอง)	มินตรา น่านเจ้า	ลูกทุ่ง R&B	ขุนช้างขุนแผน	มุมมองความรัก ด้าน การผูกมัด
	จินตหราวาที (คนที่ถูกลืม)	มินตรา น่านเจ้า	ลูกทุ่ง	อิเหนา	มุมมองความรัก ด้าน การผูกมัด
	คนข้างเธอ (นางมณฑิลา)	วิรดา วงศ์เทเวศย์	ลูกทุ่ง R&B	รามเกียรติ์	มุมมองความรัก ด้าน การเสียสละ
	มโนห์รา พระสุนทร (มโนห์รา	มินตรา น่านเจ้า	ลูกทุ่ง R&B	พระสุนทรมโนราห์	มุมมองความรัก ด้าน การเล่าเรื่องราว
	สุพรรณมัจฉา	บุหลัน ชุมนรมย์	ลูกทุ่ง R&B	รามเกียรติ์	มุมมองรัก การเปรียบเทียบ เปรยความรักของตัว ละคร
	พระลักษมณ์ ผู้ เสียสละ)	Feedback band	ลูกทุ่ง POP สตริง	รามเกียรติ์	มุมมองความรัก ด้าน การเสียสละ
	หนุมาน (ก็คิดถึง)	แต่ ศิลา	ลูกทุ่ง POP	รามเกียรติ์	มุมมองความรัก ด้าน การผูกมัด
	IM SORRY (สี่ตา (	The Rube	ลูกทุ่ง R&B	รามเกียรติ์	มุมมองความรัก ด้าน ความเสนาหา
	พระรามอกหัก	ปิ่น ซีพราย		รามเกียรติ์	มุมมองความรัก ด้าน การเล่าเรื่องราว

	<p>ในหนึ่งใจมีหนึ่งเดียว (จากใจสีดำ)</p> <p>ทศพิศตร์จากลา</p>	<p>มะเดี่ยวภูผา</p> <p>ต้อง วัฒนา</p>		<p>รามเกียรติ์</p> <p>รามเกียรติ์</p>	<p>มุมมองความรัก ด้าน ความเส่นหา</p> <p>มุมมองความรัก ด้าน การแอบรัก</p>
2560	<p>แก้วหน้าม้าต้อง) (สวยแคไหน</p> <p>ตะเกาทองรับได้) (ใหม่ไม่บริสุทธิ์</p> <p>หัวใจทศกัณฐ์</p> <p>เมรี (เสี่ยววินาที)</p> <p>กากีหลงยุค</p> <p>ไม่เจียมกะลาหัวขุน) (ข้างแอบรัก</p>	<p>มินตรา น่านเจ้า</p> <p>มินตรา น่านเจ้า</p> <p>เก่ง ธชย</p> <p>มินตรา น่านเจ้า</p> <p>มินตรา น่านเจ้า</p> <p>มินตรา น่านเจ้า</p>	<p>ลูกทุ่ง R&B</p> <p>ลูกทุ่ง R&B</p> <p>สตริง</p> <p>ลูกทุ่ง R&B</p> <p>ลูกทุ่ง R&B</p> <p>ลูกทุ่ง R&B</p>	<p>แก้วหน้า</p> <p>ไกรทอง</p> <p>รามเกียรติ์</p> <p>นางสิบสอง</p> <p>กากี</p> <p>ขุนช้างขุนแผน</p>	<p>มุมมองความรัก ด้าน การแอบรัก</p> <p>มุมมองความรัก ด้าน ความเส่นหา</p> <p>มุมมองความรัก ด้าน การแอบรัก</p> <p>มุมมองความรัก ด้าน ความเส่นหา</p> <p>มุมมองรัก การเปรียบเทียบ เปรยความรักของตัว ละคร</p> <p>มุมมองความรัก ด้าน การแอบรัก</p>
2561	<p>รจนารำไห้ (ลิขิตฟ้า)</p>	<p>ปูเป้ ธนภัทร ม่อนสุร ศักดิ์</p>	<p>ลูกทุ่ง</p>	<p>สังข์ทอง</p>	<p>มุมมองความรัก ด้าน การเสี่ยสละ</p>
2563	<p>นางเงือกน้อย</p> <p>สองใจ (วันทอง)</p>	<p>เนย ภัสวรรณ</p> <p>ดา เอ็นโดฟิน</p>	<p>ลูกทุ่ง R&B</p> <p>ลูกทุ่ง POP</p>	<p>พระอภัยมณี</p> <p>ขุนช้างขุนแผน</p>	<p>มุมมองความรัก ด้าน การผูกมัด</p> <p>มุมมองความรัก ด้าน การผูกมัด</p>

2564	อธิษฐาน พระสุธน) (รามโนห์	วรวรรณ โพธิ์เกาะ	ลูกทุ่ง	พระสุธนโมรธา	มุมมองความรัก ด้าน การผูกมัด
	รำไรงานสิบ:เภา) (สอง	มินตรา น่านเจ้า	ลูกทุ่ง R&B	นางสิบสอง	มุมมองความรัก ด้าน ความเสนาหา
	น้ำตาผีเสื้อสมุทร	ไข่มุก ชนัญญา	ลูกทุ่ง R&B	พระอภัยมณี	มุมมองความรัก ด้าน ความเสนาหา
	เงือกทอง	เสื้อสองเล	ลูกทุ่งเพื่อ ชีวิต	พระอภัยมณี	มุมมองความรัก ด้าน การเล่าเรื่องราว
	สำนึกขานในสายตา) (ที่ไม่มีเธอ	มินตรา น่านเจ้า	ลูกทุ่ง R&B	รามเกียรติ์	มุมมองความรัก ด้าน การแอบรัก

จากการศึกษามุมมองความรักในบทเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาจากวรรณคดีไทย สามารถวิเคราะห์ได้ว่า เพลงไทยสากลและวรรณคดีไทยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน การสร้างสรรค์บทเพลงไทยสากลที่มีการนำเนื้อหาจากวรรณคดีไทยเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเล่าเรื่องของบทเพลงไทยสากล สะท้อนให้เห็นแง่มุมของความรักในด้านต่าง ๆ ทั้งความเสนาหา การคลั่งรัก การนอกใจ เจ้าชู้ ความมกมากในรัก ความพลัดพราก กิริยาอาการแอบรัก การเอาใจใส่ในคนรัก ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคม พบเห็นได้ทั่วทุกช่วงวัย

สรุปผล

จากการศึกษามุมมองความรักในบทเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาจากวรรณคดีไทย ที่แต่งขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2500 – 2564 และเผยแพร่ในwww. Youtube.com ผู้วิจัยสามารถรวบรวมเพลงไทยสากลที่มีมุมมองความรักโดยมีเนื้อหาจากวรรณคดีเป็นจำนวน 38 เพลง เพื่อนำมาศึกษาในประเด็นมุมมองความรัก โดยยึดหลักการจัดประเภทจาก 2 ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีสามเหลี่ยมแห่งรัก ของสเติร์นเบิร์ก ประกอบไปด้วย
  - 1.1 ความผูกพัน สนิทสนม
  - 1.2 ความหลงใหล เร่าร้อนในกาม
  - 1.3 เหตุผลการตัดสินใจที่จะผูกมัด

ถนน

1.4 ไม่ได้รัก ความรู้สึกนี้ เหมือนกับเมื่อเราเดินสวนกับผู้คนแปลกหน้าบนท้อง

1.5 รักอันแสนหวาน

1.6 แอบชอบ

1.7 ความรักเสมือนภาพลวงตา

1.8 รักเร่าร้อนดังไฟ

2. หลักธรรมความรักในพระพุทธศาสนา

2.1 รักแบบสราคะ รักแบบมีโลภะเจือปน ลุ่มหลง พอใจใน รูป รส กลิ่น เสียง

สัมผัส

2.2 รักแบบวิราคะ รักแบบไม่มีโลภะ มีปรารถนาดีเป็นมิตร ไม่ติดข้อง ไม่มีข้อแม้

ไม่มีข้อผูกพันรักด้วยความเข้าใจ

จากทฤษฎีดังกล่าวจึงแบ่งเนื้อเพลงที่แสดงถึงความรัก ได้ทั้งหมด 7 ประเภทดังนี้

1. มุมมองความรัก ด้านการแอบรัก จำนวน 5 เพลง

1.1 เมรี กระแตกกระต่าย อาร์สยาม

1.2 ตัวร้ายที่รักเธอ (ทศกัณฐ์) วงทศกัณฐ์

1.3 ทศพัทธ์จากลา ต๋องวัฒนา

1.4 แก้วหน้าม้า(ต้องสวยแค่ไหน) มินตราน่านเจ้า

1.5 หัวใจทศกัณฐ์ เก่งธชัย

2. มุมมองความรัก ด้านการเสียสละ จำนวน 5 เพลง

2.1 คนข้างเธอ (นางมณโฑ) วิรดาวงศ์เทเวศย์

2.2 ไม่เจียมกะลาหัว (ขุนช้าง) มินตราน่านเจ้า

2.3 สำนักขา (ในสายตามีแค่เธอ) มินตราน่านเจ้า

2.4 พระลักษมณ์ผู้ (เสียสละ) Feedback

2.5 รจนารำไห้ (ลิขิตฟ้า) ปุเป่ธนภัทร

3. มุมมองความรัก ด้านความเส่นหา จำนวน 8 เพลง

3.1 บุชบาเสียงเทียน อรวีส์จางานนท์

3.2 รักเกินจะหักใจ(ผีเสื้อสมุทร)มินตราน่านเจ้า

3.3 I'm sorry สีดา The robe

3.4 ในหนึ่งใจมีหนึ่งเดียว (จากใจสีดา) มะเตียวภูผา

3.5 ตะเกาทอง (รับได้ไหมไม่บริสุทธิ์) มินตราน่านเจ้า

3.6 เมรี (เสียวินาที) มินตราน่านเจ้า

- 3.7 รำไร (เกา นางสิบสอง) มินตราน่านเจ้า
- 3.8 น้ำตาผีเสื้อสมุทร ไข่มุกขนัญญา
4. มุมมองความรัก ด้านการผูกมัด จำนวน 7 เพลง
  - 4.1 หัวใจทศกัณฐ์ พุ่มพวง ดวงจันทร์
  - 4.2 อาญาสองใจ (วันทอง) มินตราน่านเจ้า
  - 4.3 จินตะหราวาตี มินตราน่านเจ้า
  - 4.4 นางเงือกน้อย เนย์ภัสวรรณ
  - 4.5 อธิษฐาน (พระสุธนมโนราห์) วรวรรณโพธิ์เกาะ
  - 4.6 หนุมาน (ก็คิดถึง) แต่ศิลา
  - 4.7 สองใจ (วันทอง) ดาเอ็นโตรฟิน
5. มุมมองความรัก ด้านการพลัดพราก จำนวน 1 เพลง
  - 5.1 แห่ลาลัยพระรถ สีไพรไทยแท้
6. มุมมองความรัก ด้านการเล่าเรื่องราว จำนวน 8 เพลง
  - 6.1 วันทอง สีเผือกคนด่านเกวียน
  - 6.2 สีกษัตริย์เดินดง ทศพลหิมพานต์
  - 6.3 น่านิ่งไหลลึก กล้วยแสดมภ์
  - 6.4 ยิ้มใจทศกัณฐ์ คัชลียา มารศรี
  - 6.5 แห่ลकिनรี อุทัยรัตน์จันทร์จिरา
  - 6.6 มโนราห์ มินตราน่านเจ้า
  - 6.7 พระรามอกหัก ปิ่นซีพราย
  - 6.8 เงือกทอง อ่าวอันดา
7. มุมมองรัก การเปรียบเทียบความรักของตัวละคร จำนวน 4 เพลง
  - 7.1 โมรามาลีฮวนน่า
  - 7.2 วันทองนานา
  - 7.3 สุวรรณมัจฉา บุหลันคชรมย์
  - 7.4 กากีหลงยุค มินตราน่านเจ้า

จะเห็นได้ว่า บทเพลงที่มีเนื้อหามาจากวรรณคดีไทย มีรูปแบบการร้องที่หลากหลาย ทั้งเพลงแหล่ เพลงลูกทุ่ง เพลงสตริง เป็นต้น เพลงแหล่จะมีรูปแบบการร้องที่คล้ายคลึงกับกาพย์ กลอน มีการเอื้อนคล้ายกับการอ่านทำนองเสนาะ คำในบทเพลงจะค่อนข้างยาว จำนวนคำจะ เยอะกว่าเพลงประเภทอื่น ๆ จะมีการใช้ถ้อยคำที่สวยงาม มีการใช้ถ้อยคำยาก ๆ คำไวพจน์ คำ

ราชาศัพท์ จังหวะดนตรีออกไปทางเพลงรำ เพลงแหล่จะได้รับความนิยมเฉพาะกลุ่ม ไม่ได้ได้รับความนิยมในวงกว้าง

เพลงลูกทุ่ง จะมีรูปกึ่งเพลงแหล่ แต่ดนตรีจะไม่หนักไปทางแหล่ ทำนองจะไม่ออกเพลงรำ การร้องจะเอื้อนจะเน้นตรงทำยประโยค จำนวนคำจะไม่เยอะเท่าเพลงแหล่ ไม่ใช่คำที่ยากจนเกินไป เพราะจะทำให้การขับร้องอาจไพเราะลง เน้นการเอื้อนแบบช้า ๆ หวาน ๆ มีจุดเด่นเฉพาะก็คือ การตีความหมายของเพลง เพลงลูกทุ่งมักได้รับความนิยมจากกลุ่มวัยทำงาน กลุ่มคนต่างจังหวัด วัยรุ่นบางกลุ่ม

เพลงสตริง เป็นเพลงไทยสากลที่ดัดแปลงมาใหม่ล่าสุด มีหลายประเภทเช่น เพลงร็อค เพลงPOP เพลงR&B เป็นต้น ซึ่งแต่ละแนวจะมีความต่างตรงดนตรี และการร้อง เพลงสากลเป็นเพลงที่นิยมมากในกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มนักเรียน เพราะดนตรีและการเลือกใช้คำ การใช้ภาษาจะเข้าใจได้ง่ายไม่ต้องแปลคำเหมือนเพลงอื่น ๆ ฟังแล้วสามารถกระซอกอารมณ์ได้ทันที ไม่จำเป็นต้องเป็นคำสวยหรู แค่เข้าถึงความรู้สึกผู้ฟังได้ ก็ได้รับความนิยมได้

จากการศึกษาการประพันธ์บทเพลงในแง่มุมของความรัก ที่มีการกล่าวถึงตัวละครในวรรณคดีไทยจะพบว่า ผู้ประพันธ์นิยมสร้างมุมมองของตัวละครในวงกว้าง โดยอิงตามกระแสสังคมในสมัยนั้น ๆ

การอภิปรายผล

ในปีพุทธศักราช 2500-2540 เป็นช่วงปีที่มีเพลงแหล่เกิดขึ้นจำนวนมาก แต่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีไทยในเพลงแหล่ช่วงสมัยนี้ จะเป็นการแหล่เล่าชีวประวัติของตัวละครเสียส่วนใหญ่ เช่น แหล่กาก็ แหล่วันทอง ซึ่งเล่าเรื่องราวที่ไม่ใช่มุมมองความรัก แต่เพลงในมุมมองความรักที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานั้นจะมีแค่ 4 เพลง ประกอบไปด้วย เพลงบุษบาเสียงเทียน เพลงหัวใจทศกัณฐ์ เพลงวันทอง เพลงสี่กษัตริย์เดินดง ซึ่งทั้ง 4 เพลงข้างต้น จะมีมุมมองความรักแตกต่างกัน เช่น เพลงบุษบาเสียงเทียน จะเป็นมุมมองความรักด้านความเสนาหา แต่จะมีความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ นางบุษบาที่เสนาหาต่ออโอเหนา ต้องการให้อโอเหนารู้สึกหลงใหลในตัวนาง จึงเกิดความเชื่อไปจุดเทียนขอพรต่อพระพุทธรูป แต่เพลงหัวใจทศกัณฐ์ เป็นมุมมองความรักด้านการผูกมัด ทั้งที่รู้ว่รักต่อไปก็ซ้า ก็เจ็บเสียเปล่า ๆ แต่ก็ยังรักต่อไป เพราะความผูกพันความรักผูกมัดที่มี

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2541-2556 จะเป็นช่วงสมัยที่เริ่มมีการประพันธ์เพลงในมุมมองความรักมากขึ้น มีเพลงเพื่อชีวิตปรากฏขึ้นในการแต่งเกี่ยวกับตัวละครวรรณคดี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าม่าจำนวน 6 เพลง ประกอบไปด้วย เพลงน้ำนิงไหลลึก เพลงแหล่อาลัยพระรถ เพลงยิ้มใจทศกัณฐ์ เพลงแหล่กินรี เพลงโมรา เพลงวันทอง ในสมัยนี้จะมีความแตกต่างจากสมัยก่อนหน้ามาก

ขึ้น ตรงผู้แต่งเริ่มที่จะประพันธ์เนื้อเพลงไปในทางยกตัวละครที่มีภาพลักษณ์แง่ลบมาเปรียบเปรยกับความรักในสังคม เช่น นางวันทอง เป็นหญิงไม่ดี ถูกกล่าวถึงว่าเป็นผู้หญิงสองใจ ผู้แต่งจึงยกอ้างมาเปรียบเปรยกับหญิงสาวในยุคปัจจุบันที่หลายใจ ว่ามารักเหมือนนางวันทอง ในปีพุทธศักราช 2557-2564 เป็นปีที่มีความเปลี่ยนแปลงในวงการเพลงอย่างมาก เพราะหลายแนวเพลงให้ความสนใจในการแต่งเพลงที่นำเนื้อหาจากวรรณคดีไทยเข้ามาในบทเพลง โดยยุคสมัยนี้เป็นยุคที่ผู้คนให้ความสนใจในด้านกระแสความรักเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากเป็นยุคสมัยที่การเผยแพร่ของสื่อเข้าถึงได้ง่าย ยุครุ่งเรืองของสื่อโซเชียลมีเดีย ที่มีการนำเพลงที่มีเนื้อหาโดนใจมาตั้งเป็นแคปชั่นโพสต์เฟซบุ๊ก รวมถึงการนำไปร้องคัฟเวอร์ การร้องคาราโอเกะ จึงทำให้เพลงต่าง ๆ เกิดกระแส และได้รับความนิยมอย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจำนวน 28 เพลงประกอบไปด้วยเพลงสี่กั๊กชฎีขจรดินดง เพลงน้ำนึ่งไหลลึก เพลงแหล่อลัยพระรถ เพลงยืมใจทศกัณฐ์ เพลงแหล่กันรี เพลงโมรา เพลงวันทอง เพลงเมรี เพลงตัวร้ายที่รักเธอ เพลงรักเกินจะหักใจ (ผีเสื้อสมุทร) เพลงอาญาสองใจ (วันทอง) เพลงจินตะทราวาตี (คนที่ถูกลืม) เพลงคนข้างเธอ (นางมณฑา) เพลงมโนห์รา (พระสุชนมโนห์รา) เพลงสุวรรณมัจฉา เพลงพระลักษมณ์ (ผู้เสียสละ) เพลงหนุมาน (กัศปัส) เพลง IM SORRY (สีดา) เพลงพระรามอกหัก เพลงในหนึ่งใจมีหนึ่งเดียว (จากใจสีดา) เพลงทศพัทธ์จากลา เพลงแก้วหน้าม้า (ต้องสวยแค่ไหน) เพลงตะเกาทอง (รับใต้หม่มไม่บริสุทธิ์) เพลงหัวใจทศกัณฐ์เพลงเมรี (เสี้ยววินาที) เพลงกาภิหลงยุค เพลงไม่เจียมกะลาหัว (ขุนช้างแอบรัก) เพลงรจนาร่ำไห้ (ลิขิตฟ้า) เพลงนางเงือกน้อยเพลงสองใจ (วันทอง) เพลงอริชฐาน (พระสุชนมโนห์รา) เพลงรำไร (เภา:นางสิบสอง) เพลงน้ำตาผีเสื้อสมุทร เพลงเงือกทอง เพลงสำนักขา (ในสายตาที่ไม่มีเธอ) ซึ่งทั้ง 28 เพลงในยุคนี้ เห็นได้ชัดว่าในยุคนี้มีเนื้อเพลงที่ทันสมัยขึ้น มีเนื้อความที่สอดแทรกอารมณ์สะท้อนใจมากขึ้น เช่น เพลงผีเสื้อสมุทร (รักเกินจะหักใจ) ในเนื้อความที่ว่า “อกข้าสะท้อน...หัวใจแหลกลาญ... เมื่อเธอจะหนี โอ้ สุดชีวิต พระอภัยมณีที่คือดวงใจ แม้ร่างกายของข้าเป็นยักษ์ แต่ใจรักดีรักไม่เสื่อมคลายต่อให้อดตาย ไม่คิดทำร้าย ภายพิที่ให้อบอุ่น” ซึ่งเพลงดังกล่าวอยู่ในมุมมองความรักด้านเสนาหา ผู้แต่งได้ใช้ภาษาที่แทรกความเจ็บปวดในอารมณ์ของความเสนาหาได้อย่างสวยงาม ทำให้ผู้ฟังสามารถคล้อยตามอารมณ์ได้ เหมือนเข้าไปอยู่ในวรรณคดีเรื่องนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษามุมมองความรักผ่านบทเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาจากวรรณคดีไทยนั้น ถือเป็นงานที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพื่อเพิ่มความน่าสนใจยิ่งขึ้น ควรศึกษาทัศนคติของผู้ประพันธ์เพลงและผู้ประพันธ์ตัวบทวรรณคดีในเชิงเปรียบเทียบด้วย เพื่อนำมาวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น

2. ควรศึกษามุมมองการเล่าเรื่องที่ไม่ใช่เนื้อหาด้านความรัก เพราะมีหลากหลายเพลงที่เล่าชีวประวัติของตัวละครผ่านเพลงลูกทุ่ง เพลงแหล่ ซึ่งเนื้อหาในบทเพลงทำให้น่าติดตาม และได้รับองค์ความรู้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา ดำรงค์เลิศ. (2533). *วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง : ขนบธรรมเนียมประเพณีค่านิยมและการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทยที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งไทย ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน*. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุมาลี วีระวงศ์ และ เจตนา นาควัชระ. (2544). “พลังปัญญาในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*. กรุงเทพฯ : ศยาม.
- Blogspot. (2560). *มโนราห์ (พระสุธนมโนราห์) มินตรา น่านเจ้า*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564. จาก http://chordzaa.blogspot.com/2017/10/blog-post_36.html,
- Chordzaa. (2559). *ทศพัทธ์จากลา ต๋อง วัฒนา*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564. จาก <https://www.chordzaa.com>.
- Guitarthai. (2561). *ไม่เจียมกะลาหัว (ขุนช้างแอบรัก) - มินตรา น่านเจ้า*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564 จาก <https://www.guitarthai.com/chord/chordview.asp?QID=6630>,
- Indy. (2564). *รำไร (เกา นางสิบสอง) มินตรา น่านเจ้า*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564. จาก <https://www.indy.in.th/chord/song/2390>.
- Lyric. (2559). *จินตหราวาที (คนที่ถูกลืม) - มินตรา น่านเจ้า*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564 จาก <http://www.lyric.in.th/lyric.php?n=20310>.
- _____ (2559). *อายุสองใจ (วันทอง) - มินตรา น่านเจ้า*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564. จาก <http://www.lyric.in.th/lyric.php?n=20319>.

กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การศึกษาผลงานจิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง
อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

A Study of Mural Paintings in the Phra Viharn of Wat Maha
Phuttharam, Phra Aram Luang, Mueang District, Sisaket Province

ธัญพงศ์ สารรัตน์¹ โพธิ์พงศ์ ฉัตรนันทภรณ์² ทิฆัมพร เพทราเวช³ มนูญ สมศรี⁴ วันชนะ จำเดิม⁵
และ ธนกร วรบุตร⁶

Thanyapong Sararat¹, Popong Chutnantaporn² Ticompon Phetrawech³ Manoon Somsri⁴,
Wanchana Chamdorm⁵ and Thanakorn Worabut⁶

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ ในประเด็นเรื่องราวความเชื่อ การจัดวางภาพ ตำแหน่งของภาพ และปรากฏการณ์ร่วมสมัยในงานจิตรกรรม ผลการวิจัยพบว่า พระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง สร้างในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 จิตรกรใช้เทคนิคการวาดภาพแบบไทยประเพณี ผสมผสานกับเทคนิคการวาดภาพแบบตะวันตก เป็นเรื่องราวของพุทธประวัติ พระมาลัยโปรดสัตว์นรก และพระพุทธรูปองค์สำคัญ ซึ่ง 1) ประเด็นเกี่ยวกับเรื่องราวความเชื่อของภาพจิตรกรรมภายในพระวิหารและมุขด้านหลัง ยังเป็นความเชื่อดั้งเดิมของพระพุทธรูปศาสนา พุทธประวัติ และมีเรื่องราวของพระมาลัยอยู่บริเวณมุขด้านหน้า โดยแบ่งเป็นเรื่องราว 45 ตอน และมาลัยอีก 6 ตอน 2) การจัดวางภาพและตำแหน่งของภาพ เริ่มจากผนังด้านประตูทางเข้าขวามือที่เป็นภาพเทวดา ชูมณูมอัญเชิญพระโพธิ์สัตว์ให้จุติเพื่อมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า และพระนางสิริมหามายาทรงสุบิน

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
(thanyapong.s@sskru.ac.th)

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

⁴ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

⁵ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

⁶ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

นิมิต ผนังขาววาดภาพทรงศึกษาศิลปวิทยาการ ทอดพระเนตรเทวทูตทั้ง 4 ชีวิตสมรสกับพระนาง ยโสธรา เสด็จออกผนวช ผนังด้านหลังพระพุทธรูปประธานเป็นเหตุการณ์ผจญมาร ตรัสรู้ เสวย วิมุตติสุข สั่งสอนธรรม ผนังด้านซ้าย เล่าเรื่องการโปรดปัญจวัคคีย์ ปฐมเทศนา โปรดพุทธบิดา โปรด พระราหูล เรื่องราวของพระเทวทัต และเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ผนังด้านหน้าตรงข้าม ประธานแสดงเหตุการณ์ตอนปรินิพพาน ปางป่าเลไลยก์ โปรดองคูลิมาล การถวายพระเพลิงพระบรม ศพ และภาพกษัตริย์ขอแบ่งพระบรมธาตุ มุขด้านหลังจะเป็นเกร็ดพุทธประวัติ เช่น ตอนนางจิญจ มาณวิกาใส่ร้ายพระพุทธเจ้า ส่วนมุขด้านหน้าจะเป็นภาพพระมาลัยโปรดสัตว์นรก 3) ปรางค์การณร่วมสมัยในจิตรกรรมฝาผนัง คือ ภาพพระพุทธรูปสำคัญที่คนไทยนับถือ ได้แก่ ภาพเขียนหลังพระประธานเหนือภาพพุทธประวัติ คือ พระพุทธสิหิงส์ พระแก้วมรกต 3 ฤดู ภาพ ตรงข้ามพระประธานทิศเหนือภาพจิตรกรรมคือ ภาพพุทธมณฑล พระพุทธชินราช พระทวารวดี ศิลาขาว และพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรในซุ้มเรือนแก้ว ดังนั้น จิตรกรรมฝาผนังภายในพระวิหารนี้ จึงเป็นประวัติศาสตร์ความเชื่อของผู้คนในสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานที่อิงกับพุทธประวัติและ คำสอนพระพุทธเจ้า และมีมิติที่สัมพันธ์กับสังคมภายนอกทั้งในระดับรัฐสยามและรัฐชาติข้างเคียง อีกทั้งยังทำให้ผู้พบเห็นมีความศรัทธาที่จะบำเพ็ญบารมีใสใจในกุศลความดีต่าง ๆ ดำเนินชีวิตโดย การเว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้ปราศจากอกุศลตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้นเอง

คำสำคัญ: จิตรกรรมฝาผนัง, จิตรกรรมร่วมสมัย, พระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง

Abstract

This article aimed to analyze the mural paintings in the Phra Viharn of Wat Maha Phuttharam, Phra Aram Luang, Muang District, Sisaket Province. in the issue of beliefs, image placement, image position and contemporary phenomena in painting. The results of the research revealed that Phra Viharn of Wat Maha Phuttharam, Phra Aram Luang, was built during the reign of His Majesty King Bhumibol Adulyadej. The painter uses traditional Thai painting techniques combined with western painting techniques to depict the history of the Buddha, Phra Malai saves infernal creatures and important Buddha images, in which 1) Issues about the belief of the paintings inside the viharn and the back porch are still the traditional beliefs of Buddhism, the history of Buddhism, and there is a story of Phra Malai in the front porch which is divided into 45 stories and 6 more Malai episodes, 2) The image placement and position of the image starts from the wall on the right-hand side of the entrance door that depicts the deities

congregating summoning Bodhisattvas to be reincarnated in order to become enlightened as the Buddha and Queen Sirimahamaya subin vision. The right wall depicts a study of the art and science of viewing the 4 angels, married life with Queen Yasothara who went to ordain. The wall behind the main Buddha image depicts the events of demons, enlightenment, Nirvana, and teaching the Dharma. The left-hand wall tells the story of helping five disciples, giving his first sermon, favoring the Father, Praying for Rahula, the story of Phra Devadatta and descendant from the Daowadung heaven. The front wall opposite the main Buddha image showing the event of nirvana, Pa Lelai posture, Saving Angulimala, the cremation of the King and the image of the king asking to share the relics. The back porch is a history of the Buddha, such as when Nang Jinmanwika slandered the Lord Buddha. As for the front porch, there is an image of Phra Malai saves the underworld. 3) Contemporary phenomena in mural paintings are images of important Buddha images that Thai people respect, such as the painting behind the principal Buddha image over the history of the Buddha, namely Phra Buddha Sihing, 3-seasons Phra Kaew Morakot. The image opposite the northern principal Buddha image in the painting is the image of Phutthamonthon, Phra Buddha Chinnarat, Phra Dvaravati Sila Khao, and Bodhisattva Avalokitesvara in glass house.

Therefore, the murals inside this temple are the history of the beliefs of the people in society of Isan local culture based on the history and teachings of the Buddha and has dimensions that are related to external societies at both the Siamese state and neighboring nation-states. It also makes the onlookers have the faith to perform the prestige, pay attention to the good deeds, live by abstaining from evil, do good, and make your mind free from evil ways according to Buddhist teachings.

Keywords: mural painting, contemporary painting, Phra Viharn Maha Phuttharam, Phra Aram Luang

บทนำ

จิตรกรรมฝาผนังเป็นผลงานศิลปะที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต คติความเชื่อ รวมถึงคุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ที่แสดงถึงความเจริญของคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (สมชาติ มณีโชติ, 2529 และ งานช่างศิลป์ไทย, 2555) ดังนั้น จิตรกรรมฝาผนังจึงเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาที่ผ่านมา ทั้งนี้ จิตรกรรมฝาผนังอีสานอาจสืบเนื่องมาตั้งแต่ภาพเขียนยุคก่อนประวัติศาสตร์ ร่องรอยที่แสดงถึงความวิจิตรบรรจงใหญ่โตที่แสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่ง อำนาจ ความศรัทธาของผู้คนในอดีต (ไพโรจน์ สโมสร, 2540) จิตรกรรมฝาผนังของไทยเป็นศิลปะที่มีความประณีตสวยงาม แสดงถึงความรู้สึก สะท้อนวิถีชีวิตและความเป็นไทยที่มีความอ่อนโยน ละมุนละไม มีการสร้างสรรค์สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนกลายเป็นศิลปะประจำชาติที่มีลักษณะและรูปแบบเฉพาะตน (ธิดา สารเยา, 2550) นิยมเขียนบนฝาผนังภายในอาคารที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา และอาคารที่เกี่ยวกับบุคคลชั้นสูง เช่น โบสถ์ วิหาร พระที่นั่ง วัง โดยเขียนด้วยสีฝุ่นตามกรรมวิธีของช่างเขียนไทยโบราณ เนื้อหาที่เขียนมักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ เกร็ดจากพุทธประวัติ ทศชาติชาดก ไตรภูมิ วรรณคดี ชีวิตไทย พงศาวดารต่าง ๆ (สุวัฒน์ แสนชาติ, 2547) ซึ่งลักษณะจิตรกรรมไทยแบบประเพณีเป็นศิลปะแบบอุดมคติ ผวนกับเรื่องราวที่กึ่งลึกลับมหัศจรรย์ ซึ่งคล้ายกับงานจิตรกรรมในประเทศแถบตะวันออกหลาย ๆ ประเทศ เช่น อินเดีย ศรีลังกา จีน และ ญี่ปุ่น เป็นต้น (รณภพ เตชะวงศ์, 2550) เป็นภาพที่ระบายสีแบนเรียบด้วยสีค่อนข้างสดใส และมีการตัดเส้นเป็นภาพ 2 มิติ ให้ความรู้สึกเพียงด้านกว้างและยาว ไม่มีความลึก ไม่มีการใช้แสงและเงามาประกอบ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2534) จิตรกรรมไทยแบบประเพณีมีลักษณะพิเศษในการจัดวางภาพเล่าเรื่องเป็นตอนๆ ตามผนังวัด หน้าต่างโดยรอบโบสถ์ วิหาร และผนังด้านหน้าและหลังพระประธาน ภาพจิตรกรรมไทยมีการใช้สีแตกต่างกันออกไปตามยุคสมัย ทั้งเอกรงค์และพหุรงค์ โดยเฉพาะการใช้สีหลาย ๆ สี แบบพหุรงค์นิยมมากในสมัยรัตนโกสินทร์ เพราะได้สีจากต่างประเทศที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายด้วย ทำให้ภาพจิตรกรรมไทยมีความสวยงาม และมีสีสันที่หลากหลายขึ้น (สันติ เล็กสุขุม, 2549 และ น.ณ.ปากน้ำ, 2542) วัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง เป็นวัดราษฎร์ที่มีอาณาเขตกว้างขวาง เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่มืองมาตั้งแต่สมัยเมืองศรีนครเข็ด และใน พ.ศ. 2549 มหาเถรสมาคมได้ประกาศให้วัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดศรีสะเกษแห่งที่ 1 อันแสดงว่า วัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เป็นศูนย์กลางการปกครองการศึกษา การสาธารณูปการ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ตั้งแต่อดีตสืบทอดมาจนปัจจุบัน นอกจากนั้นวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง ยังเป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีสำคัญของคณะสงฆ์ และพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของเจ้าเมืองและข้าหลวงใน

อดีต และข้าราชการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตลอดมากระทั่งบัดนี้ และในปัจจุบันยังเป็นสถานที่ฝึกและปฏิบัติอบรมทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนและนักศึกษา มีทัศนียภาพที่สวยงามและสภาพบริเวณในวัดยังมีความร่มรื่น เยียบสงบ มีศาสนสถานเก่าแก่มากมาย เช่น พระอุโบสถมณฑป ศาลาราย เป็นต้น ส่วนพระวิหารที่เป็นสถานที่ประดิษฐานหลวงพ่อดโต “พระพุทธมหามุนี” หลังเดิมเป็นอาคารไม้ที่ถูกรื้อไปแล้วเมื่อ พ.ศ. 2500 ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2509 พระราชจินตามุนีเจ้าอาวาสในขณะนั้นได้ก่อสร้างวิหารหลังใหม่และมีการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ใน พ.ศ. 2552 (พระราชธรรมสารสุธี, 2553) ซึ่งเป็นภาพเขียนเรื่องพุทธประวัติทั้ง 4 ด้าน พระมาลัย เกิดจากพุทธประวัติ ที่ถือเป็นภาพที่อาจตกหล่นจากโถงพระวิหารใหญ่ เช่น เริ่มเรื่องจากผนังสกัดหลังพระประธานคือ เหตุการณ์ตอนเจ้าชายประยูรญาติพลุขบวช นางจินจมาณวิกาใส่ร้ายพระพุทธเจ้า ตอนพญานันโทปนันทนคราช ตอนชังนาฬาคีรี และมีภาพซุ้มคือภาพโปรดคงคคฤลีมาลและภาพตอนผจญมาร และพระพุทธรูปสำคัญ ทั้งมุขด้านหน้า ภายในพระวิหาร และมุขด้านหลัง ซึ่งบางส่วนมีสภาพชำรุดเสียหายจากความชื้น ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้จึงเป็นการศึกษาผลงานจิตรกรรมฝาผนังภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง เพื่อการอนุรักษ์และการเผยแพร่ อีกทั้งในบางส่วนบริเวณมุขพระวิหารด้านหน้าที่มีรูปพระมาลัยอยู่ในสภาพทรุดโทรมมาก เนื่องจากความเก่าของอุโบสถทำให้เกิดรอยร้าวของหลังคา น้ำฝนที่ไหลลงมาทำให้ภาพจิตรกรรมชำรุดเสียหาย ส่วนมุขด้านหลังกลายเป็นที่เก็บของ ทำให้พื้นที่ทรุดโทรม และภาพไม่ปรากฏต่อสายตาสารณชน เพราะส่วนนี้จะปิด และเป็นห้องปิดหลังองค์พระประธาน ทำให้พุทธศาสนิกชนที่เข้ามากราบหลวงพ่อดโตเดินมาไม่ถึงจุดนี้ ทำให้ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีภาพจิตรกรรมอยู่บริเวณนี้ด้วย อีกทั้งเรื่องของภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารแห่งนี้ยังไม่มีการศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมมาก่อน หากไม่ทำการศึกษาวิจัยเพื่อรวบรวมความรู้เหล่านี้ไว้ ภายหน้าจิตรกรรมอาจลบเลือนสูญหายไปหมด ซึ่งในการศึกษาเบื้องต้นพบว่าเป็นงานจิตรกรรมแบบร่วมสมัยที่มีรูปแบบ วิธีการ เรื่องราว ลวดลายแตกต่างจากจิตรกรรมไทยประเพณีดั้งเดิม ดังนั้นควรที่จะได้ศึกษาวิจัยจิตรกรรมฝาผนังวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง ซึ่งความรู้ดังกล่าวจะดำรงอยู่หากจะต้องบูรณะภายในอนาคต และจะทำให้ประชาชนทั่วไปรู้จักกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น อีกทั้งอาจยังสามารถพัฒนาสถานที่ตั้งจิตรกรรมฝาผนังให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนสามารถเข้าชมได้โดยง่าย เพื่อให้เนื้อหาสาระทางพระพุทธศาสนาในภาพเขียนได้แสดงบทบาทเป็นสื่อการสอนธรรมะในทางศาสนา เช่นเดียวกับการสร้างคุณประโยชน์เพื่อให้คุณค่าทางพุทธประวัติทางศิลปะ หรือองค์ประกอบที่มีความหมายในรูปต่าง ๆ ได้ฝังลึกลงในจิตใจของผู้นับถือพุทธศาสนาอย่างถ้วนทั่วทุกคน และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติคือ อาจอาศัยพระครู อาจารย์ หรือปราชญ์ในท้องถิ่นของตนเอง ให้ช่วยเป็นวิทยากรให้ความรู้และความกระจ่างในเรื่อง เรื่อง รูปแบบ หรือความหมายอันสลับซับซ้อนเหล่านั้น จากการสำรวจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานจิตรกรรมภายในพระอุโบสถวัดมหาพุทธารามพระอารามหลวง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าไม่มีผู้ทำการศึกษา แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ งานวิจัยของธัญพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2563) เรื่อง “การดำรงอยู่ของทรัพยากรทางวัฒนธรรมในวัดมหาพุทธาราม (พระอารามหลวง) อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ” และงานวิจัยของศุภกร ทรงงาม (2561) เรื่อง “อิทธิพลทางสังคมและการเมืองกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพระอารามหลวงในจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2513 – 2555” ซึ่งงานวิจัยกลุ่มนี้เป็นประโยชน์คือ ทำให้ได้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวัดและมรดกทางวัฒนธรรมในวัด ทำให้ทราบถึงความสำคัญของวัดที่มีต่อชุมชน และงานวิจัยของจตุริช อนุกุล (2564) เรื่อง “การศึกษาผลงานจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดธรรมิการาม อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” และงานวิจัยของจตุริช อนุกุล (2560) เรื่อง “การศึกษาผลงานจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดถ้ำตะโกพุทธโสภา อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี” ที่กล่าวเน้นถึงกรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดลพบุรี และงานวิจัยของธัญพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2564) เรื่อง “คุณค่าและความสำคัญของจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดเจียงอีศรีมงคลวราราม พระอารามหลวง” ที่ศึกษาในพื้นที่พระอารามหลวงในพื้นที่ท้องถิ่นแห่งหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาวิธีการวิจัย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเรื่องราว รูปแบบ การจัดวางความร่วมมือของจิตรกรรมฝาผนังวัดมหาพุทธารามพระอารามหลวง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีการศึกษา

1. แหล่งข้อมูล

พระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น หอสมุดกลาง อินเทอร์เน็ต และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ รวมถึงการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ บันทึกภาพนิ่งด้วยกล้องดิจิทัล การสัมภาษณ์พระภิกษุสงฆ์ และผู้ดูแลวัด รวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่รอบวัด รวมถึงอาศัยการสังเกตประกอบด้วย

4. สถานที่ในการเก็บข้อมูล

ภาคสนาม ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอมือเืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยสรุปข้อมูลจากข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามโดยเน้นศึกษาวิเคราะห์งานจิตรกรรมฝาผนังภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอมือเืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ ในประเด็น

- เรื่องราว ความเชื่อ จากจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏ
- การจัดวางภาพ องค์ประกอบศิลปะและตำแหน่งของภาพ
- ปรากฏการณ์ร่วมสมัยในงานจิตรกรรมฝาผนัง

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากร คือ ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีจำนวนมากทั้ง 4 ด้าน และบริเวณมุขด้านหน้าและมุขด้านหลังพระประธานอีกทั้ง 4 ด้านภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอมือเืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

5.2. ตัวแปรที่ศึกษา

5.2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ภาพจิตรกรรมภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง

5.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ องค์ความรู้ด้านเรื่องราว ความเชื่อ จากจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏการจัดวางภาพ และตำแหน่งของภาพ เทคนิควิธีการสร้างงาน และปรากฏการณ์ร่วมสมัยในงานจิตรกรรมฝาผนัง

ผลการศึกษา

1. บริบทวัดและลักษณะของภาพจิตรกรรม

พระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง เป็นสถานที่ประดิษฐานหลวงพ่โต “พระพุทธรูหมานูณี” หลังเดิมเป็นอาคารไม้ถูกรื้อไปแล้วเมื่อ พ.ศ.2500 ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2509 พระราชจินตามุนี เจ้าอาวาสวัดมหาพุทธารามในขณะนั้นได้ก่อสร้างวิหารหลังใหม่เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กกว้าง 14 เมตร ยาว 48 เมตร ซึ่งในการดำเนินการได้มอบหมายให้พระวิสุทธิญาณมุนี (อัมพร) รองเจ้าอาวาส เป็นประธาน ต่อมาใน พ.ศ.2552 พระราชธรรมสารสุธี (รังกูร ชีรังกูโร) เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งหมด ภายในศาสนสถานแห่งนี้มีภาพจิตรกรรม

ฝาผนังที่สวยงาม ซึ่งจิตรกรใช้เทคนิคการวาดภาพแบบไทยประเพณี โดยเป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องราวความเชื่อของภาพจิตรกรรม โดยมีลักษณะเด่นคือ เขียนเป็นภาพ 2 มิติ ไม่มีแสงและเงา ไม่มีมิติเวลากลางวันและกลางคืน กล่าวคือ เป็นภาพแบน ไม่มีการแรเงาให้เห็นเป็นรูปทรงสามมิติ มีการใช้สีพหุลักษณะคือมีการใช้สีหลายสี ซึ่งภาพจิตรกรรมที่พบภายในพระวิหารของวัด ทั้งหมดยังเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมของพุทธศาสนา เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติโดยเริ่มเนื้อหาเรื่องราวแรกที่ผนังด้านขวาพระประธาน โดยเริ่มจากเทวดาอัญเชิญพระโพธิสัตว์ให้จุติจากสวรรค์ พระนางสิริมหามายาทรงสุบินนิมิต (มหาสุบินนิมิต) ประสูติ ภาพเทวิลดาบสเข้าเฝ้า พระราชพิธีแรกนาขวัญ ทรงศึกษาศิลปสรรพวิชา อภิเชกสมรส (มหาอภิเนษกรม) ทอดพระเนตรเทวทูตทั้ง 4 ประทับในพระราชวังกับพระนางยโสธรา มีพระทัยเบื่อหน่ายในกามคุณ ปรีกษานายฉันทะ ทรงม้ากัณฐกะ เสด็จออกผนวช พระยารัศสิติมารขวางทางไม่ให้ออกผนวช แต่พระองค์ก็เอาชนะได้ ทรงตัดพระเมาฬี ทรงบำเพ็ญทุกกรกิริยา พระปัญจวัคคีย์คอยดูแลรับใช้ พระอินทร์ติดพันถวายขณะประชวร นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส ธิตามารผจญ ชนมาร เสวยวิมุตติสุข อันเป็นความสุขจากความหลุดพ้นจากกิเลสหลังตรัสรู้แล้ว (อนิมิสเจตีย์/ต้นपालนิโครธ) สหัมบดีพรหมทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้าแสดงธรรม โปรดสัตว์ โปรดเหล่าเทพ พิจารณาอุบิสัยเวไนยสัตว์ บุคคลในโลกเปรียบเหมือนบัว 4 เหล่า พญามุจจลินทร์นาคราช โปรดปัญจวัคคีย์ และแสดงปฐมเทศนา โปรดยสกุลบุตร พุทธอัครสาวก (พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ) เสด็จมาตุภูมิโปรดพระประยูรญาติ นางปชาบดีถวายผ้าอาบน้ำฝน โปรดพระอินทร์ ณ ดาวดึงส์เทวโลกสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พระเทวทัตกลั่นหิน ธรณีสูบ เสด็จจำพรรษาบนสวรรค์ โปรดพุทธมารดา เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เสด็จไปอยู่ป่าปาลิไลยก์ โปรดองคุลิมาล ปรีณิพพาน มีเทวะนมัสการ ถวายพระเพลิงพระบรมศพ แบ่งพระบรมสารีริกธาตุ กษัตริย์ทั้ง 7 นครยกทัพมา และส่งราชทูตเพื่อขอส่วนแบ่ง ดังกล่าวมีการลำดับภาพและมีลวดลายภาพคล้ายคลึงกับจิตรกรรมที่วัดชนะสงครามและพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพมหานคร และผู้เขียนได้ตรวจสอบเนื้อหาเกี่ยวกับเอกสารที่ว่าด้วยเรื่องพุทธประวัติเพื่อความถูกต้องของข้อมูลด้วย เช่น งานของคณาจารย์สำนักพิมพ์เลียงเชียง (2547) เรื่อง “พุทธประวัติฉบับมาตรฐานชั้นตรี” และ โชติ จินตแสง (2547) เรื่อง “พุทธประวัติอมตะ” เป็นต้น ส่วนเกร็ดพุทธประวัติในบริเวณมุขด้านหลังจะว่าด้วยเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ทรงทรมานช่างนาฬาคีรี สอนพญานาคันนโทปนัน นางจินจมาณวิกาใส่ความพระพุทธเจ้า พระประยูรญาติบวช กษัตริย์ลิจฉวีกำลังไปรับฟังเทศนาจากพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ปรีณิพพาน และผจญมาร เป็นต้น ในมุขด้านหน้าจะเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระมาลัยโปรดสัตว์นรก โปรดพระยายมราช และเฝ้าพระศรีอริยเมตตรัย ซึ่งพระมาลัย คือ อัครสาวกของพระพุทธศาสนาองค์หนึ่งที่ขอไปโปรดสัตว์นรกเพื่อแสดงธรรมให้กับสัตว์นรกที่โดนกรรมของตนเอง โดยภาพเขียนนี้มีทั้งปางเทวภูมิและปางนรกภูมิ ซึ่งเรื่องราวของพระมาลัยปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมเขียนและพบน้อยมาก

สังเขปแผนผังการลำดับจิตรกรรมฝาผนังในพระวิหาร
 วัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง
 อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

มุขด้านหลัง

กษัตริย์สิงขร
 พังเสนา

ผจญมาร	พระยามารทูลเตือนให้พระองค์บริโกทพาน	ช่างภาพศิวิ
พญานันโทปนันทราชา	เจ้าชายประยูรญาติทูลขอบวช	

อิติผจญมาร
นางสุษาดากวายเป็น
ทูกกรกริยา
ตัดพระเมามณี
พระยามารขวาง
ออกผวนว
เบื้อหน่ายในกามคุณ
พระราชวัง, ยโสธรา
เทวทูต 4
อภิเษกสมรส (มหาอภิเษกสมรส)
ศึกษาศิลปสรรพวิชา
แรกนาขวัญ
กาฬเทวิลดาบสเข้าเฝ้า
ประสูติ
สุบินนิมิต

พุทธสีหิงส์	พระแก้วกุดร้อน	พระแก้วกุดฝน	พระแก้วกุดหนาว
พญามาร	ตรีสิ่ว		เสวยวิมุตติสุข

สัทม์บตี
พรหมอาราธนาแสดงธรรม
มุงสินทรนาคราช
บัว 4 เหล่า
แดงปฐมเสนา โปรตปัญจวิศย
โปรดยสกุลบุตร
อัครสาวก
ประธานโอวาทปาฏิโมกข์
โปรดประยูรญาติ
ราหุลบรรพชา
นางปชาบดีถวายผ้า
โปรดพุทธมารดา
พระเทวทัต
จำพรรษาบนสวรรค์
เสด็จลงจากดาวดึงส์

พระโค

พุทธมณฑล พุทธชินราช
ปาลีโดยกะ
องคุลิมาล

พระศิลาขาว
ปริณีพพาน

พระอโศกโคตร
ถวายพระเพลิง
แบ่งพระบรมธาตุ

พระมาลัย โปรดพญาม
พระมาลัยโปรดพญาม
พระมาลัยโปรดสัตว์ในรก

พระมาลัย พระศรีวิชัยแพท
พระมาลัยโปรดสัตว์ในรก

มุขด้านหน้า

อัญพงศ์ สารรัตน์ : จำ
 อีรวัดณ์ กัญยาสาย : ออกแบบ

ภาพที่ 1 : สังเขปแผนผังการลำดับจิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

เนื่องจากเด่นดาว ศิลปานนท์ ตั้งข้อสังเกตว่า หลัง พ.ศ.2500 คติความเชื่อเรื่องพระมาลัยได้จางหายไปจากสังคมไทยด้วยเหตุของการพัฒนาทางด้านสังคมและการรับรู้โลกทัศน์แบบใหม่ ส่งผลให้ความเชื่อตามแบบอุดมคติดั้งเดิมค่อย ๆ ลดน้อยลงตามลำดับ (เด่นดาว ศิลปานนท์, 2553)

ทั้งนี้ จิตรกรรมภายในพระวิหารเขียนเป็นภาพเรื่องราวพุทธประวัติในลักษณะจิตรกรรมไทยแบบประเพณี โดยเฉพาะส่วนที่เป็นสิ่งก่อสร้าง ปราสาท ราชวัง บ้านเรือน ผู้คน ต้นไม้ ภูเขา และมีเทคนิคการวัดแบบตะวันตกผสมผสานอยู่บางส่วน เช่น ภาพทิวทัศน์ด้านหลังที่เป็นการไล่น้ำหนักเข้มอ่อนให้เกิดระยะใกล้ไกลตามหลักทัศนียภาพของตะวันตก ภาพวิถีชีวิตของผู้คน เหตุการณ์ และสภาพแวดล้อมในยุคสมัยนั้น ลักษณะของภาพเป็นภาพจิตรกรรมที่ระบายสีแบนเรียบด้วยสีขาว เทา ฟ้า เหลือง แดง แล้วตัดเส้นเป็นภาพ 2 มิติ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ผสมผสานการไล่น้ำหนักสีเข้มอ่อนแบบตะวันตก มีการเล่าเรื่องเป็นการวางภาพติดต่อกันเป็นตอน ๆ อย่างชัดเจนตามผนังโดยรอบพระวิหาร บางส่วนได้รับอิทธิพลจากจีน เช่น ภูเขา ส่วนเหนือประตูทางเข้าจะเป็นภาพพุทธมณฑล พุทธชินราช พระทวารวดี (ศิลาขาว) และพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรในวัฒนธรรมของภาคใต้ ที่สื่อถึงความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาต่างนิกายในอดีต ส่วนเหนือเศียรพระประธานจะเป็นพระพุทธรูปสี่พระองค์ และพระแก้วมรกต ซึ่งเป็นพระพุทธรูปในตำนานสยามประเทศที่มีความเก่าแก่มาก ส่วนมุขด้านหลังตรงประตูทางเข้าจะเป็นภาพโปรดสัตว์นรก รวมถึงฝั่งขวาและซ้าย ส่วนทิศที่มุ่งสู่องค์พระประธาน จะเป็นภาพตอนพระมาลัยโปรดองค์กษัตริย์ และเสด็จเฝ้าพระศรีอริยเมตตรัย ส่วนมุขด้านหลังจะเป็นเก็ร็ดจากพุทธประวัติตั้งที่ได้กล่าวมา

2. การจัดวางภาพและตำแหน่งของภาพ

คติความเชื่อดั้งเดิมตั้งแต่ในสมัยอยุธยาตอนปลายและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ภายในพระอุโบสถจะมีการจัดวางภาพอย่างมีระเบียบแบบแผนดังนี้ ภาพจิตรกรรมฝาผนังสกัดหน้าหรือภาพตรงข้ามกับประธานจะนิยมเขียนภาพผจญมาร อันหมายถึงการต่อสู้กับกิเลสภายในตนเอง การเอาชนะจิตใจตนเอง ภาพผนังสกัดหรือด้านหลังพระประธานนิยมเขียนภาพไตรภูมิจักรวาล อันหมายถึงพระพุทธเจ้าหันหลังให้กับโลกและจักรวาลและไม่กลับมาเกิดอีก ภาพผนังสกัดบริเวณคอสองนิยมเขียนภาพเทพชุมนุม หมายถึง พระพุทธเจ้า เป็นครูของเหล่าเทวดาที่ต่างมาฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ภาพบริเวณผนังสกัดข้างด้านล่างนิยมเขียนภาพพุทธประวัติหรือทศชาติชาดก อันหมายถึงการบำเพ็ญเพียรของพระพุทธเจ้าในด้านทาน ศีล ภาวนา ให้เต็มเปี่ยมด้วยบารมี (สันติ เล็กสุขุม, 2548)

ภาพจิตรกรรมในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง มีการสร้างภาพที่แตกต่างกัน ดังนี้ผนังด้านหลังพระพุทธรูปประธานวาดภาพตอนตรัสรู้ ผจญมาร และเหตุการณ์หลังตรัสรู้ อันเกี่ยวเนื่องกับพระประธาน ส่วนผนังสกัดด้านหน้าวาดภาพตอนพุทธปรินิพพานและ

เริ่มลำดับภาพจากการเชิญจิตจากฝั่งขวาเรื่อยมาตามเข็มนาฬิกา และมาจบที่การแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งภาพบางภาพมีการสลับเหตุการณ์ เช่น ธิดาพญามารที่เกิดหลังตรัสรู้ และช่างภาพเขียนให้เกิดก่อน รวมถึงเหตุการณ์เสด็จป่าลีโดยกะที่เกิดหลังตรัสรู้ไม่นาน เป็นต้น

ภาพที่ 2 : ตัวอย่างภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

3. ปรากฏการณ์ร่วมสมัยในงานจิตรกรรมฝาผนัง

ภาพจิตรกรรมในพระวิหารที่แสดงให้เห็นถึงพระพุทธรูปสำคัญของชาติ คือ พระพุทธสิหิงค์ พระแก้วมรกต พระพุทธชินราช พระพุทธมณฑล พระศิลาขาวทวารวดี พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (ศิลปะศรีวิชัย) ที่แสดงว่า วัดแห่งนี้มีความสัมพันธ์กับศูนย์อำนาจลุ่มน้ำเจ้าพระยาและรัฐใกล้เคียงเพื่อนบ้านในอดีต รวมถึงคติเรื่องการทำดีขึ้นสวรรค์ ทำชั่วตกนรก และพระอนาคตพุทธเจ้า ซึ่งมีความเชื่อว่าหากใครทำดีก็จะได้ไปเฝ้าพระศรีอริยเมตตรัย ท่ามกลางความเชื่อที่หลากหลายในสังคมปัจจุบันที่มีความเจริญทางวัตถุค่อนข้างมาก

สรุปผล

ภาพจิตรกรรมที่ปรากฏภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นผลงานที่จัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชา ผลงานสื่อถึงเนื้อหาเรื่องราวความศรัทธา ความเชื่อ หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ เรื่องพุทธประวัติ เป็น

ผลงานศิลปะที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ ถึงแม้ว่าจะมีงานศิลปะหลากหลายแขนง แต่งานในจิตรกรรมฝาผนังยังคงเป็นผลงานศิลปะไทยที่ดึงดูดความคิด ความรู้สึกของคนในสมัยปัจจุบันให้เห็นคุณค่าในความงามในวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมอันดีงามของคนในอดีตได้เป็นอย่างดี (เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2539) ดังกล่าวถือเป็นภาพจิตรกรรมที่วิจิตรงดงาม ควรค่าที่พวกเราทุกคนควรภูมิใจในสมบัติอันล้ำค่าของชาติ และเพื่อเป็นการสร้างสรรค์คุณค่าแห่งความงามนี้ เราทุกคนควรได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่สมบัติทางวัฒนธรรมของชาตินี้ให้คงอยู่สืบต่อไป

จากการศึกษาพบว่า 1) จิตรกรรมภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวงอำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ มีอายุในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ใน พ.ศ.2523 (หลวงตาชม, 2565: สัมภาษณ์) มีความคล้ายคลึงกับภาพจิตรกรรมที่วัดชนะสงคราม (พระรัตนเมธี, 2546) มีลักษณะเป็นจิตรกรรมแบบร่วมสมัย คือ มีวิธีการเขียนภาพทัศนียภาพแบบตะวันตก ผสมผสานกับการเขียนภาพแบบจิตรกรรม 2 มิติแบบไทย บางส่วนได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบจีน เช่น ภาพภูเขา ภายในพระวิหารมีการจัดวางภาพที่ไม่เป็นไปตามขนบประเพณีสังคมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่เคยกระทำมา ซึ่งภาพจิตรกรรมทั้งหมดยังเป็นความเชื่อดั้งเดิมของพุทธศาสนา คือ การสอนให้กระทำดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้หลุดพ้นจากกิเลส ส่วนเรื่องราวที่แสดงออกจะแบ่งเป็นสามส่วนคือ *ส่วนแรก* ภายในพระวิหารกลางจะเป็นเรื่องราวพุทธประวัติตอนที่สำคัญ เช่น ประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา เสด็จกลับจากดาวดึงส์หลังจากเทศนาโปรดพระมารดาซึ่งตรงกับวันออกพรรษา ปรีณิพพาน *ส่วนที่สอง* มุขด้านหน้าพระวิหาร จะกล่าวถึงประวัติพระมาลัยโปรดสัตว์นรก สัตว์นรกมาฟังธรรมพระมาลัย โปรดพระยายมราช และพระมาลัยเข้าเฝ้าพระศรีอริยเมตตรัย และ *ส่วนที่สาม* มุขด้านหลังองค์พระประธาน เป็นเกร็ดจากพุทธประวัติ เช่น เจ้าชายประยูรญาติทูลขอบวชปราบช้างนาหาคีรี และพญานันโทปนันทนาคราช รวมถึงตอนนางจินจมาณฉิกาใส่ร้ายพระพุทธเจ้า เป็นต้น ส่วนการจัดวางภาพและตำแหน่งของภาพจะไม่สัมพันธ์กับคติความเชื่อดั้งเดิมตั้งแต่ในสมัยอยุธยาตอนปลายและในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่ภายในพระวิหารจะมีการจัดวางภาพอย่างมีระเบียบแบบแผน มีภาพเล่าเรื่องมารผจญไว้ที่ผนังสกัดด้านหน้า ที่เป็นการสร้างพื้นที่เปลี่ยนผ่านความหมายที่ก่อให้เกิดสัญลักษณ์ที่ทำงานร่วมกับผนังสกัดด้านหลัง พระประธานที่มักจะทำเป็นภาพโลกัณฐานที่สร้างความหมายโดยรวมแก่อาคารว่าเป็นมงคลจักรวาลที่เน้นชมพู่ทวิป ดังนั้นการผ่านเข้าไปในพื้นที่นี้จึงเป็นการผ่านเข้าไปในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (ภาณุพงศ์ เลหาสม และ ชัยยศ อิชฐ์วรพันธุ์, 2549) แต่ในกรณีของพระวิหารนี้จะเริ่มบริเวณผนังด้านขวามือของพระประธานตามเข็มนาฬิกาคือการประสูติ มาจบที่ผนังสกัดหน้าพระวิหาร หรือภาพตรงข้ามพระประธาน เป็นภาพตอนปรีณิพพาน ซึ่งต่างจากคติดั้งเดิม คือ ภาพผจญมาร และไม่ปรากฏภาพไตรภูมิในพระวิหารแห่งนี้ ซึ่งจากภาพจิตรกรรมที่ปรากฏถือได้ว่าเป็นภาพจิตรกรรมที่สร้างสรรค์โดยจิตรกรจาก

จังหวัดอุบลราชธานีที่ไม่ปรากฏนาม และถูกเขียนขึ้นพร้อมกันภายหลังการบูรณะพระวิหารแล้วเสร็จ อย่างไรก็ตามก็ถือได้ว่า เป็นจิตรกรผู้มีความสามารถผู้หนึ่งในเชิงช่างที่สามารถสะท้อนความเป็นไทยและสามารถนำศิลปะตะวันตกและศิลปะจีนที่เพิ่งเข้ามา ทำให้เกิดความผสมผสานได้อย่างกลมกลืน แต่ก็ยังไม่อาจเทียบเคียงได้กับจิตรกรในราชสำนักกรุงเทพฯ หากเปรียบเทียบกับจิตรกรรมฝาผนังในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร แต่ก็นับได้ว่าเป็นผลงานอันทรงคุณค่าของท้องถิ่นที่หาได้ยากและนับวันจะหลุดโรยหายไป 2) การจัดวางภาพและตำแหน่งของภาพ เริ่มจากผนังด้านประตูทางเข้าขวามือที่เป็นภาพเทวดาชุมนุมอัญเชิญพระโพธิสัตว์ให้จุติเพื่อมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า และพระนางสิริมหามายาทรงสุบินนิมิต ผนังขวาวาดภาพทรงศึกษาศิลปวิทยาการ ทอดพระเนตรเทวทูตทั้ง 4 ชีวิตสมรสกับพระนางยโสธรา เสด็จออกผนวช ผนังด้านหลังพระพุทธรูปประธานเป็นเหตุการณ์ผจญมาร ตรัสรู้ เสวยวิมุตติสุข สั่งสอนธรรม ผังด้านซ้าย เล่าเรื่องการโปรดปัญจวัคคีย์ ปฐมเทศนา โปรดพุทธบิดา โปรดพระราหุล เรื่องราวของพระเทวทัต และเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ผนังด้านหน้าตรงข้ามพระประธาน แสดงเหตุการณ์ตอนปริณิพพาน ปางป่าเลไลยก์ โปรดองคคูสิมมา การถวายพระเพลิงพระบรมศพ และภาพกษัตริย์ขอแบ่งพระบรมธาตุ मुखด้านหลังจะเป็นเกร็ดพุทธประวัติ เช่น ตอนนางจิญญาณาภิภา ใสร้ายพระพุทธเจ้า ส่วน मुखด้านหน้าจะเป็นภาพพระมาลัยโปรดสัตว์นรก 3) ปรากฏการณ์ร่วมสมัยในจิตรกรรมฝาผนัง คือ ภาพพระพุทธรูปสำคัญที่คนไทยนับถือ ได้แก่ ภาพเขียนหลังพระประธานเหนือภาพพุทธประวัติ คือ พระพุทธสิหิงส์ พระแก้วมรกต 3 ฤดู ภาพตรงข้ามพระประธานทิศเหนือภาพจิตรกรรมคือ ภาพพุทธมณฑล พระพุทธชินราช พระทวารวดีศิลาขาว และพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรในซุ้มเรือนแก้ว

ดังนั้น จิตรกรรมฝาผนังภายในพระวิหารนี้จึงเป็นประวัติศาสตร์ความเชื่อของผู้คนในสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานที่อิงกับพุทธประวัติและคำสอนพระพุทธเจ้า และมีมิติที่สัมพันธ์กับสังคมภายนอกทั้งในระดับรัฐสยามและรัฐชาติข้างเคียง อีกทั้งยังทำให้ผู้พบเห็นมีความศรัทธาที่จะบำเพ็ญบุญมีใส่ใจในกุศลความดีต่าง ๆ ดำเนินชีวิตโดยการเว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้ปราศจากอกุศลตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนานั้นเอง

การอภิปรายผล

จิตรกรรมฝาผนังเป็นการสร้างสรรค์ภาพไทยอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นมรดกที่ล้ำค่าของคนไทย ส่วนใหญ่พบในอาคารสถานทางพุทธศาสนา เนื้อหาที่เขียนไว้ตามผนังจึงเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อตกแต่งประดับประดาโบสถ์ วิหาร หรือพุทธสถานให้งดงาม และเพื่อบอกเล่าเรื่องราวพุทธประวัติหรือการแสดงธรรมในรูปของภาพวาดที่นอกเหนือจากการให้ความรู้ความเพลิดเพลินแล้ว ยังสะท้อนภาพประวัติศาสตร์ โบราณคดี และ

เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละยุคไว้ (สุชาติ เถาทอง, 2558) ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ที่ผ่านการสอบถามประชาชนทางพุทธศาสนาทางสังคมศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อที่จะนำภาพจิตรกรรมมาประยุกต์ใช้เป็นทางของการศึกษาและมีประโยชน์มากขึ้น โดยการนำผลงานวิจัยมาเป็นคู่มือการนำชมจิตรกรรมฝาผนัง เนื่องจากจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าวนั้นสามารถที่จะนำไปประยุกต์เป็นสื่อใช้กับการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาของสาขาวิชาสังคมศึกษาได้ ซึ่งจากผลการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง พบว่าสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 9 เป็นจิตรกรรมที่มีลักษณะร่วมสมัย มีการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวการจัดวางภาพที่ได้เน้นการเขียนแบบขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่เคยทำมา เช่น ไม่เขียนเรื่องไตรภูมิจักรวาลเนื่องจากสังคมไทยในยุคนี้ได้รับอิทธิพลทั้งจากความคิดความเชื่อ และจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ความเชื่อแบบไทยลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิไลรัตน์ ยังรอด (2540) ที่ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาพภูมิจักรวาลจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร” งานวิจัยนี้ได้ศึกษาความหมายและสาเหตุของการเสื่อมความนิยมในการเขียนภาพจักรวาลหรือไตรภูมิ ผลการศึกษาพบว่า การเขียนภาพจักรวาลตามคติทางพุทธศาสนาในประเทศไทยเริ่มมีเขียนขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 23 โดยวาดร่วมกับภาพพุทธประวัติและทศชาติชาดก ซึ่งการวาดนั้นเกี่ยวข้องกับการแสดงความหมายของโลกและจักรวาล แต่การวาดภาพดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เมื่ออิทธิพลความรู้แบบวิทยาศาสตร์ของตะวันตกแพร่เข้ามาในประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 4 แต่เดิมภาพจิตรกรรมมีหน้าที่รับใช้ศาสนา ต่อมาเริ่มเปลี่ยนแปลงโดยมีการสร้างความหมายใหม่ขึ้นมา ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่างานจิตรกรรมไทยได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด และวิธีการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับไตรภูมิจักรวาลเสื่อมลง ดังปรากฏในผลงานจิตรกรรมภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง ที่ไม่ปรากฏภาพไตรภูมิจักรวาลอยู่เลย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ เล็กสุขุม (2548) ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงขนบของการเขียนภาพจิตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงจากจารีตเดิมไปสู่ความเป็นตะวันตกร่วมสมัย และเชื่อมโยงกับบริบทกับความเชื่อความศรัทธามากขึ้น

ส่วนเนื้อหาเรื่องราวที่จิตรกรนำมาใช้ในการวาดภาพภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง จิตรกรสามารถผสมผสานวิธีคิดแบบไทยคือ ให้เรื่องราวการนำเสนอเกี่ยวกับพุทธประวัติแบบดั้งเดิม ผสมผสานกับการนับถือพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ร่วมสมัยในงานจิตรกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของจตุรัส อนุกุล (2560) ที่กล่าวว่า ภาพจิตรกรรมที่พบภายในพระอุโบสถของวัดถ้ำตะโกพุทธโสภา ทั้งหมดยังเป็นความเชื่อแบบสังคมของพุทธศาสนา คือ การสอนให้กระทำดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้หลุดพ้นจากกิเลส และมีความสัมพันธ์กับส่วนกลาง คือ พระพุทธปฏิมาศักดิ์สิทธิ์ของประเทศไทย ซึ่ง

สอดคล้องคล้อยกับงานวิจัยของศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2560) ว่า ลักษณะรูปแบบ และกระบวนการสร้างสรรค์จิตรกรรมฝาผนังพุทธอุโบสถอีสานสะท้อนสังคมท้องถิ่นอีสานในสมัยอดีต ทั้งในมิติอัตลักษณ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น และมิติความสัมพันธ์กับศูนย์อำนาจการปกครอง และความทันสมัยจากกรุงเทพที่แผ่เข้าสู่ภาคอีสาน เช่นเดียวกันกับงานศึกษาของชาติรี ประกิตนนทการ (2547) และวิราวรรณ นฤปิติ (2560) ที่ศึกษากรณีพระพุทธรูปชินราช ที่เป็นประวัติศาสตร์การเมืองของไทยในยุคสมบูรณาญาสิทธิราช ที่ใช้พระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองในการรวมศูนย์อำนาจตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ สืบเนื่องถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น จิตรกรรมฝาผนังพุทธอุโบสถดั้งเดิมของอีสาน จึงเป็นประวัติศาสตร์ความคิด จักรวาลทัศน์ และประวัติศาสตร์ชุมชนในสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นอีสานในมิติที่สัมพันธ์กับสังคมภายนอกทั้งในระดับรัฐสยาม และรัฐชาติใกล้เคียง และภาพวาดกลุ่มพระพุทธรูปภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง แห่งนี้ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐสยาม เช่นเดียวกันกับการทำไหว้วัด และจังหวัดศรีสะเกษเป็นส่วนหนึ่งของรัฐสยาม และประเทศไทยด้วยเช่นกันตามแนวคิดของชาติรี ประกิตนนทการ

จะเห็นได้ว่าจากงานจิตรกรรมภายในพระวิหารวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอมือเืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นงานจิตรกรรมไทยแบบร่วมสมัยที่มีการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติผสมผสานกับความเชื่อต่อพุทธปฏิมาศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทยได้อย่างลงตัว ซึ่งภาพวาดพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าว อาจยังจะช่วยเสริมความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระประธานได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งภาพจิตรกรรมดังกล่าวมีความสอดคล้องกับจิตรกรรมไทยในหลายพื้นที่ของประเทศไทยที่อยู่ในยุคสมัยเดียวกันด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงเรื่องราวความเชื่อจากจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏ การจัดวางภาพ และปรากฏการณ์ร่วมสมัยในงานจิตรกรรม แต่การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาเพียงวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอมือเืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากต้องการให้มีความเชื่อมโยงควรจะทำการศึกษาภาพจิตรกรรมในวัดแหล่งอื่นที่เป็นพระอารามหลวงหรือที่มีอายุหรือการสร้างในสมัยเดียวกันเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบ แนวคิด วิธีการนำเสนอ เพื่อดูความสัมพันธ์หรือความแตกต่าง หรือความสัมพันธ์ระหว่างภาพจิตรกรรมกับความเชื่อของคนในท้องถิ่น รวมถึงอาจใช้เทคโนโลยีการถ่ายภาพที่ชัดเจนมากขึ้น หรือหากต้องการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ ควรทำการศึกษาผลงานจิตรกรรมฝาผนังภายในวัดเขตจังหวัดศรีสะเกษที่มีคุณค่าและกำลังจะสูญหายไป จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่นในการปลูกจิตสำนึกในการหวงแหนทรัพยากรอันทรงคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรมสืบไป รวมถึงเกิดความภาคภูมิใจในความเป็น

ท้องถิ่นของตน และสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานเรื่องการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาสู่การต่อยอดด้านการศึกษาและการพัฒนาผลงานศิลปกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสามารถนำรูปแบบการศึกษาวิจัยไปขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศไทยได้ และควรมีการศึกษาวิจัยในแง่มุมทางด้านความคิดความเชื่อ และการถ่ายทอดผลงานทางด้านงานจิตรกรรมฝาผนังของศิลปินหรือช่างเขียนในยุคปัจจุบัน และยังเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังในวัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาคามือนำชมสำหรับการท่องเที่ยวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียง. (2547). *พุทธประวัติฉบับมาตรฐานขั้นต้น*. กรุงเทพฯ: เลี้ยงเชียง.
- งานช่างศิลป์ไทย จิตรกรรมไทย หุ่นและหัวโขน สลักหนังใหญ่และหนังตะลุง เครื่องไม้จำหลักหล่อโลหะไทย บุคูนโลหะไทย. กรุงเทพฯ: คติ.
- จิตรีรัตน์ อนุกุล. (2560). การศึกษาผลงานจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดถ้ำตะโกพุทธโสภา อำเภอท่าอุ้ง จังหวัดลพบุรี. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒ วิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(17), 23-26.
- _____. (2564). การศึกษาผลงานจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดธรรมมิการาม อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 16(1), 15-26.
- ชาติรี ประกิตนทการ. (2547). *พระพุทธชินราชในประวัติศาสตร์สมบูรณาญาสิทธิราชย์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- โชติ จินตแสง. (2558). *พุทธประวัติอมตะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เด่นดาว ศิลปานนท์. (2563). *แกะรอยพระมาลัย*. กรุงเทพฯ: มิวเซียมเพรส.
- ธิดา สาระยา. (2550). *อารยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ธัญพงศ์ สารรัตน์ และคณะ. (2563). การดำรงอยู่ของทรัพยากรทางวัฒนธรรมในวัดมหาพุทธาราม (พระอารามหลวง) อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ราชภัฏเลยวิชาการ ครั้งที่ 6 วันพุธที่ 25 มีนาคม 2563 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย*. เลย: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- _____. (2564). คุณค่าและความสำคัญของจิตรกรรมฝาผนังของพระอุโบสถวัดเจียงอีศรีมงคลวราราม พระอารามหลวง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารคณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*. 4(1), 59-73.
- น.ณ.ปากน้ำ. (2542). *พจนานุกรมศิลป์*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

- พระราชธรรมสารสุธี. (2553). *ประวัติวัดมหาพุทธาราม*. ศรีสะเกษ: ศรีสะเกษการพิมพ์.
- พระรัตนเมธี. (2549). *จิตรกรรมภาพพุทธประวัติและพระเวสสันดรชาดก : จิตรกรรมฝาผนังฝาผนังพระอุโบสถวัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวัน จำกัด*.
- ไพโรจน์ สโมสร. (2540). *จิตรกรรมฝาผนังอีสาน*. ขอนแก่น: ศูนย์วัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภาณุพงษ์ เลาหสม และชัยยศ อิชฎีวรพันธุ์. (2549). *เปลี่ยนพื้นที่ แปลงภาพ ปรับรูป ประยุกต์*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- รณภพ เตชะวงศ์. (2550). *วัสดุและสัญลักษณ์ในงานจิตรกรรม*. ขอนแก่น: หุ่นส่งเสริมและผลิตตำรามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิภาวรรณ นฤปิติ. (2560). *การเมืองเรื่องพระพุทธรูป*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2534). *ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิไลรัตน์ ยังรอด. (2540). *การศึกษาภาพภพภูมิจักรวาลจากภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2560). *จิตรกรรมฝาผนังพุทธอุโบสถอีสานในบริบทสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นสมัยประเทศสยาม*. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 5(5), 41-56.
- ศุภศร ทรงงาม. (2561). *อิทธิพลทางสังคมและการเมืองกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพระอารามหลวงในจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2513-2555*. ศรีสะเกษ: สำนักพิมพ์ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- สมชาติ มณีโชติ. (2529). *จิตรกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สันติ เล็กสุขุม. (2546). *ประวัติศาสตร์ศิลปะไทยฉบับสังเขป*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- _____. (2548). *จิตรกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ 3 : ความคิดเปลี่ยนแปลง การแสดงออกก็เปลี่ยนตาม*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- สุชาติ เกาทอง. (2559). *จิตรกรรมฝาผนังริมฝั่งทะเลภาคตะวันออกของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ แสนชาติ. (2547). *จิตรกรรมไทยพุทธศิลป์*. กรุงเทพฯ: เทนเดอร์ทัช.
- เสมอชัย พูลสุวรรณ. (2539). *สัญลักษณ์ในงานจิตรกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หลวงตาชม. พระสงฆ์วัดมหาพุทธาราม พระอารามหลวง. สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2565.

การศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาบพาทและอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบ้าน
โสกก่อ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี
A Study of Animism Spirit Tradition : Role and Social Identity and
Culture of Ban Sok-Gor Buntharik District Ubon Ratchathani Province

สามารถ ยอดวงศ์ษา¹ เรณู เหมือนจันทร์เชย² และ โสภนา ศรีจำปา³
Samart Yodwongsa¹ Renu Mueanchanchey² and Sophana Srichampa³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกศึกษาการศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาบพาทและอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบ้านโสกก่อ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน 2) เพื่อศึกษาบทบาทและอัตลักษณ์ของพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน 3) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการทำพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชนบ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี โดยเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ด้านความเชื่อและพิธีกรรม และ บทบาท และอัตลักษณ์ของพิธีกรรม และผลกระทบจากการทำพิธีกรรม มีการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เก็บข้อมูลกับผู้กระทำการต่าง ๆ ภายใต้อาณาบริเวณที่ใช้ในการศึกษา กับวิธีการสังเกตการณ์ เพื่อตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชนที่มีต่อผีปู่ตา เป็นดวงวิญญาณที่มีอำนาจเหนือมนุษย์มีบทบาทหน้าที่คุ้มครอง ดูแลชุมชนผีปู่ตา เป็นสัญลักษณ์ด้านความอุดมสมบูรณ์ และด้านการเกษตรและฝน พิธีกรรมของชุมชนจัดพิธีกรรม ขึ้น 2 ช่วง คือ ช่วงขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 และ ช่วง ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ทุกปี และมีฐานคติว่าจะนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร บทบาทและอัตลักษณ์ของพิธีกรรม พบว่าเป็นพฤติกรรมในกิจกรรมบางอย่างที่ได้

¹ Master's degree student Cultural Studies Asian Language and Culture Research Institute Mahidol University (canwongsa@gmail.com)

² Lecturer of Cultural Studies Program Asian Language and Culture Research Institute Mahidol University

³ Lecturer of Cultural Studies Program Asian Language and Culture Research Institute Mahidol University

ทำร่วมกันจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสืบทอดมาเป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นประจำปี
ตั้งนั้น พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา ได้มีบทบาทในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) บทบาทพิธีกรรม 2) บทบาทผู้นำ
ประกอบพิธี 3) บทบาทผู้นำชุมชน 4) บทบาทผู้ร่วมพิธีกรรม อัตลักษณ์พิธีกรรม ได้แก่ 1) อัต
ลักษณ์ของชุมชน 2) อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม 3) อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ 4) อัตลักษณ์ด้าน
ประเพณี 5) อัตลักษณ์ด้านเครื่องเซ่นไหว้ ผลกระทบด้านพิธีกรรมเซ่นไหว้ผีของชุมชน การศึกษา
ผลกระทบที่มีต่อสังคม ได้แก่ 1) ผลกระทบจากความเชื่อ 2) ผลกระทบด้านวัฒนธรรมและ
ประเพณี 3) ผลกระทบด้านสังคม 4) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ 5) ผลกระทบด้านการปกครองของ
ชุมชน 6) ผลกระทบด้านการรักษาโดยความเชื่อ 7) ผลกระทบที่มีต่อชุมชน เป็นต้น

คำสำคัญ : พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา, บทบาทและอัตลักษณ์ทางสังคม, วัฒนธรรมบ้านโสกก่อ

Abstract

This research study was a qualitative research study. a study of animism spirit tradition : role and social identity and culture of ban sok-gor buntharik district ubon ratchathani province with objectives (1) to study beliefs and "Ghost Raising Ritual" (2) to study the role and identity of Pu Ta's Ghost Ritual Ritual of Ban Sokko community (3) to study the impact of Pu Ta's Ghost Ritual of Ban Sokko Community, Huai Kha Sub-district, Buntharik District, Ubon Ratchathani Province by collecting data from the study of documents on beliefs and rituals, and roles and identities of rituals and the effects of the ritual Have an in-depth interview Participate in informal conversations Collect data with various actors under the study area. with the method of observation to examine the data and analyze the data and presenting descriptive and analytical data

The results of the study revealed that the beliefs and the Pee Rituals of the community towards Phee Pu Ta are spirits with superhuman powers, having a role to protect and take care of the community. and agriculture and rain Community rituals hold rituals in 2 periods, which are the 3rd waxing moon of the 3rd lunar month and the 6th waxing moon of the 6th lunar month every year.

The role and identity of the ritual It was found that it was a behavior in some activities that had been done together until it became a cultural identity and was passed on as an annual tradition. Therefore, PeePuTa Rituals played a

role in various aspects, namely: 1) roles 2) The role of the ceremony leader 3) The role of the community leader 4) The role of the participants in the ritual Ritual identity: 1) Community identity 2) Architectural identity 3) Belief identity 4) Tradition identity 5) Sacrificial identity

Effects of community spirit worship rituals The study of impacts on society were 1) the impact of beliefs 2) the impact on culture and traditions 3) the impact on society 4) the impact on the economy 5) the impact on the governance of the community 6) the impact on the society Healing by faith 7) Impact on the community

Keywords: Ritual to raise Puta ghosts, Social role and identity, Ban Sokko culture

บทนำ

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่และตั้งอยู่ในเขตภาคอีสานของประเทศไทย มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร 592 กิโลเมตร มีประชากร ทั้งที่เป็นคนประจำถิ่นเองและกลุ่มคนที่ย้ายมาจากที่อื่น คือ มีกลุ่มชาวไทยภูเขา ชาวไทยเชื้อสายเขมร และกลุ่มชาวไทยลาว เข้ามาอาศัยในพื้นที่จังหวัดและมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนและต่างกลุ่มแต่ก็อาศัยอยู่กันอย่างสงบสุข ทั้งยังเป็นพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ และมีการทำการเกษตร ทำนา ทำไร่และอื่น ๆ

ปัจจุบันจังหวัดอุบลราชธานีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ อำเภอเดชอุดม อำเภอบุญศรี อำเภอนาจะหลวย อำเภอน้ำยืน อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอตระการพืชผล อำเภอเขมราฐ อำเภอม่วงสามสิบ อำเภอโขงเจียม อำเภอทุ่งศรีอุดม อำเภอตาลสุม อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอสำโรง อำเภอสิรินธร อำเภอดอนมดแดง อำเภอทุ่งศรีอุดม อำเภอนาเยีย อำเภอนาตาล อำเภอเหล่าเสือโก้ก อำเภอสว่างวีระวงศ์ กิ่งอำเภอน้ำขุ่น โดยมีพื้นที่รวมทั้งจังหวัด 15,744.00 ตร.กม. และมีจำนวนประชากรประมาณ 1,468,129 คน (จังหวัดอุบลราชธานี <https://th.wikipedia.org/wiki>)

การดำเนินชีวิตชาวอีสานยึดถือตามประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ในฐานคตินั้นมักมีคติความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและสิ่งเหนือธรรมชาติ อำนาจภูตผีวิญญาณ และอำนาจลึกลับที่เชื่อว่าสถิตอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ และอาศัยอยู่ใกล้มนุษย์ทั้งยังมีบทบาท หน้าที่ในการรักษาคุ้มครอง ดูแลไปพร้อมกันด้วยฐานคติของชาวอีสานมักให้ความเชื่อต่อ ผีตาแฮก ผีเจ้าป่า ผีเจ้าเขา เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าท่า เจ้าทุ่ง แม่ธรณี ถือเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน

ในดินแดนแถบนี้ แม้ในปัจจุบันก็ยังมี การนับถือ บูชาและเซ่นไหว้ประจำปีอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ อยู่ (Wan Suwanpong, 2017)

ชุมชนมีความเชื่อต่อ “ผีปู่ตา” หมายถึงวิญญาณเทพารักษ์ ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่เป็นผู้นำของชุมชน และอาจเป็นเทพบริบาลของชนเผ่า ภาษาลาว จะเรียกว่า ปู่ตา มีความหมายว่า วิญญาณบรรพบุรุษที่บริบาล (ดูแล) ชนเผ่า มักเรียกเป็นภาษาถิ่นว่า เจ้าปู่ เจ้าตา ชุมชนในแถบอีสานนั้นมักจะนับถือ “ปู่ตา” มานานหลายทศวรรษ เกิดขึ้นเมื่อใดไม่ทราบ จากการสอบถามผู้มีอายุนับตั้งแต่ 60 ปี ได้กล่าวว่า เห็นมีการนับถือมาแต่รุ่นก่อนแล้ว (โยสธารา ศิริภาพระภากรและคณะ, 2561) เมื่อถามผู้มีอายุ 80 ปี ก็ได้คำตอบเดียวกันถึงการนับถือ ปู่ตา เมื่อถามผู้มีอายุ 90 ปี ถึง 103 (สัมภาษณ์นางแก่ง คลังฤทธิ์ อายุ 103 ปี, สิ้นชีวิตเมื่อปี 2559) ได้กล่าวว่า ตนและชุมชนแห่งนี้ทุกคนนับถือผีปู่ตามาก และในสมัยที่ตนเองเป็นเด็ก ๆ อายุ 10 ขวบ ก็เห็นรุ่นทวด นับถือ บูชา กราบไหว้ “ปู่ตา” ดังนั้น จึงสรุปที่มาของการนับถือปู่ตาของกลุ่มชนกลุ่มนี้ว่ามีมานานหลายทศวรรษแล้ว หากกล่าวด้านพัฒนาการนั้นยุคดั้งเดิม มนุษย์มีการนับถือธรรมชาติ เชื่อโดยมีฐานคติว่า ธรรมชาตินั้นมีอำนาจบริสุทธิ์บางอย่างคอยดูแลอยู่ ภายในธรรมชาติมีอำนาจและสิ่งเหนือธรรมชาติสถิตอยู่ ด้วยเหตุนี้เองมนุษย์ทุกกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีฐานคติที่มาจากความเชื่อที่ตนมีต่อธรรมชาติในรูปแบบเดียวกัน อาจแตกต่างกันแต่ไม่มากนัก ถือว่าเป็นพิธีบูชาธรรมชาติ ตามความเชื่อที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติกับการนับถือธรรมชาติ (อำนาจบริสุทธิ์) ได้พัฒนาการมาเป็นรูปแบบ ทางคตินิยมของทุกชนเผ่า ก็มีความเชื่อในระบบเดียวกันนี้การนับถือดวงวิญญาณที่เชื่อว่ามีอยู่จริง จึงเป็นที่มาของอำนาจพิเศษที่เชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นสามารถให้คุณและโทษได้ จึงเกิดพัฒนาการมาเป็นรูปแบบสัญลักษณ์พร้อมการสื่อความหมาย ที่มาจากอำนาจวิเศษและประจำอยู่ในธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ของชุมชน จะเรียกว่า ปู่ตา แปลว่า เทพบริบาลแห่งชนเผ่าที่สามารถประทาน ความอุดมสมบูรณ์ ค้ำครอง รักษา ดูแล ป้องกัน ที่มีอิทธิพลบทบาท หน้าที่สำคัญของชนกลุ่มนี้ เรียกเป็นภาษากลางว่า “ผีปู่ตา” สิ่งนี้เองจึงเป็นที่มาของอำนาจที่เหนือมนุษย์เรียกว่า เทพเจ้า เทวา อารักษ์ พลังแห่งภูตผีวิญญาณ ที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติคอยควบคุมอยู่ ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นที่มาของฐานคติความเชื่อที่มีต่อ ผีปู่ตา ของชนกลุ่มนี้ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดระบบโครงสร้าง 2 ด้าน คือ ด้านความเชื่อและด้านพิธีกรรม ได้ผสมผสานการพัฒนาการเป็นประเพณีประจำปี ที่เป็นรูปแบบสัญลักษณ์เฉพาะของชนกลุ่มนี้จะให้ความเคารพนับถือจะประกอบพิธีกรรมบูชา เซ่นไหว้ ในช่วง ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 และ ช่วง 6 ค่ำ เดือน 6 ประจำปี จึงกลายมาเป็นวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่ชุมชนจัดขึ้น ถือเป็นความเชื่อพิธีกรรมที่มีต่อผีปู่ตามานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

พื้นที่บ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ เพราะพื้นที่ตรงนี้ยังคงมีความเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับ โดยบ้านโสกก่อตั้งอยู่ติดกับ

พื้นที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยและยังเป็นพื้นที่ในการดูแลของกรมป่าไม้ ซึ่งชาวบ้านสามารถใช้พื้นที่ตรงนี้ในการทำกินและส่งต่อเป็นมรดกสู่ลูกหลานได้แต่ไม่มีสิทธิในการซื้อขายที่ดินนั้น

บ้านโสกก่อได้ก่อตั้งอย่างเป็นทางการ เมื่อปีพุทธศักราช 2538 โดยการอพยพของชาวอำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ เริ่มอพยพมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2518 เป็นกลุ่มแรก และในช่วงเวลานั้นยังไม่มี การอนุญาตให้ใช้พื้นที่ตรงนี้ในการทำกิน ชาวบ้านกลุ่มนี้จึงถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจับกุม ต่อมา มีการอนุญาตให้ตั้งหมู่บ้านและให้ชาวบ้านสามารถใช้เป็นพื้นที่ทำกินได้ จึงมีผู้คนอพยพย้ายเข้ามาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านแห่งนี้แม้จะไม่ได้เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ แต่ยังมีวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อดั้งเดิมตามบรรพบุรุษ คือจะยึดถือตามประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ และมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษหรืออำนาจลี้ลับสิ่งเหนือธรรมชาติ และมีการนับถือ “ผีปู่ตา” เป็นอย่างมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเครื่องมือต่าง ๆ ที่ตอบ สนองและตอบสนองความต้องการมนุษย์ได้มาก และผสมผสานกับคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดแบบเปิดและการศึกษาในโลกปัจจุบันที่เป็นผล ระหว่างความเข้าใจและระบบโครงสร้างที่มีมาแต่เดิม จึงทำให้เกิดความไม่เข้าใจต่อความเชื่อ ที่มา ความสำคัญ (ฤกษ์นันท์ แสงมาศและคณะ, 2560) และพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตาที่มีการสืบทอด รักษา และใช้สืบทอดมาแต่เดิมที่มีคุณค่าและความเข้าใจ ทั้งยังเป็นฐานคติด้านความสัมพันธ์ของชุมชน การรักษาอัตลักษณ์ และสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์หรือสิ่ง เคารพว่าเกิดมาแต่เมื่อใดมีความสำคัญอย่างไร และเกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อของชุมชนได้อย่างไร (Phramaha khuntong Khemasiri, 2019) จึงกลายเป็นความห่างเหิน ไม่เห็นคุณค่าและไม่เข้าใจ ด้วยระบบการศึกษา เอกสาร และการสื่อสารที่เป็น การปิดกั้นความรู้และวิถีดั้งเดิมสู่การถ่ายทอด และวิเคราะห์ให้เห็นถึงระบบในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา บทบาทและอัตลักษณ์ทาง สังคมและวัฒนธรรมบ้านโสกก่อ อำเภอขุนทรุก จังหวัดอุบลราชธานี เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความเข้ม แข็งทางวัฒนธรรมและการเข้ามาอาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์และมีพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาประจำปี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน บ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอขุนทรุก จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาบทบาทและอัตลักษณ์ของพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน บ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอขุนทรุก จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการทำพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน บ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอขุนทรุก จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีการศึกษา

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1.1 ด้านความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตา ได้แก่ ความเชื่อการเลี้ยงผีปู่ตา พิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตา

1.1.2 ด้านบทบาทด้านการเลี้ยงผีปู่ตา ได้แก่ บทบาทที่มีต่อกลุ่มชน บทบาทที่มีต่อวิถีชีวิต บทบาทที่มีต่อระบบโครงสร้างระหว่างเทพเจ้าและธรรมชาติ บทบาทด้านความสมดุลทางร่างกายและการรักษา

1.1.3 ด้านอัตลักษณ์การเลี้ยงผีปู่ตา ได้แก่ อัตลักษณ์ของกลุ่มชน อัตลักษณ์ของผีปู่ตา อัตลักษณ์ฐานคติ อัตลักษณ์ความเชื่อที่มีต่อผีปู่ตา

1.1.4 ด้านผลกระทบจากความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตา ได้แก่ ผลกระทบในระดับบุคคลและผลกระทบในระดับสังคมเพื่อนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ บ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี

1.3 ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบพิธีกรรม (เฒ่าจ๊า) 2 คน ผู้นำชุมชน 1 คน ผู้อาวุโส/ผู้รู้ 4 คน ผู้นำทางศาสนา 1 รูป ชาวบ้าน (วัยกลางคน) 5 คน เยาวชน (วัยรุ่น) 5 คน รวมทั้งสิ้น 18 รูป/คน

ผลการศึกษา

1. ความเชื่อและพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน บ้านโสกก่อ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี

ประวัติความเป็นมาของบ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ได้กล่าวว่า เมื่อปี พุทธศักราช 2518 นายเกต สุดาทน และเพื่อนบ้านอีก 4 ครัวเรือน ได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐาน ณ บ้านโสกก่อ พื้นที่ในปัจจุบัน ต่อมามีนางน้อย เสมศรี และเพื่อนบ้านอีก 25 ครัวเรือน ได้ย้ายมาจากแถว อำเภอโพนพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ได้เข้ามาอยู่ร่วมกันในปี พุทธศักราช 2539 ทางราชการของอำเภอบุณฑริกได้ประกาศจัดตั้งบ้าน โสกก่อ ขึ้นเป็นหมู่บ้าน สาเหตุที่ตั้งชื่อ บ้านโสกก่อ เนื่องจากทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านมีต้นไม้ชื่อว่า ก่อ มีลำต้นขนาดใหญ่มากจึงเป็นที่มาของการขนานชื่อชุมชนแห่งนี้ ผู้นำชุมชน หรือ ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายสวาท คำอินทร์ ต่อมาเมื่อ ปี 2540 ปลายปี นายสวาท คำอินทร์ ได้เสียชีวิต จึงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่คือ นายอิต สิงห์โคตร เป็นผู้ใหญ่บ้าน คนปัจจุบัน

จากการศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา บทบาทและอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบ้านโสกก่อ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี หากกล่าวถึงด้านชุมชน บ้านโสกก่อ ที่มีความเชื่อและมีการจัดประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ประจำปี ทุกปี ชุมชน หรือ กลุ่มชน ในพื้นที่แห่งนี้ยังมีการสืบทอด และรักษาความเชื่อแบบดั้งเดิมไว้ ในด้านชุมชนที่กล่าวถึงนี้ สามารถกล่าวถึงความเป็นมา ความสำคัญ และการผสมผสานระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ และ มนุษย์กับความเชื่อ และมนุษย์กับพิธีกรรม โดยสืบทอดกันมาหลายยุคสมัยผ่านช่วงเวลานาน

โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้มาอาศัยอยู่รวมกันในบ้านโสกก่อ ได้แก่ กลุ่มชาวไทยกวย อาศัยอยู่ใกล้กับชาวไทยเชื้อสายเขมร ได้รับวัฒนธรรม (ภาษา) เขมรเรียกว่า เขมร – ส่วย (Kmer - Soai) และกลุ่มชาวกวย ที่อาศัยอยู่ใกล้กับกลุ่มชาวลาวก็รับภาษา ลาวเรียกว่า ลาว – ส่วย (Lao – Soai) ส่วนชาวไทยกวย ได้รักษาเอกลักษณ์ของตนเองเหมือนในอดีตเรียกตัวเองว่า กวย (Kui) ปัจจุบันเท่าที่ผู้วิจัยได้สำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม ชาวไทยกวยฟังและสื่อสารด้วยภาษากวย แม้จะมีสำเนียงที่แตกต่างกันไปแต่ก็ยังสื่อความหมายกันรู้เรื่อง แม้พูดภาษาบางคำจะไม่เหมือนกันและมีสำเนียงภาษาพูดแตกต่างกันยังเรียกชื่อกลุ่มชนแตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มชาวไทยกวยเลี้ยงช้าง เรียกตัวเองว่า กวย กลุ่มชาวกวย อำเภอสหัสขันธ์ เรียกตัวเองว่า มะลั่ว ชาวกวยที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ อำเภอยะผิง อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เรียกตัวเองว่า เยอ และชาวกวยอำเภอสำโรงทับ จังหวัดสุรินทร์ และอำเภอบางขัน อำเภอยะผิง อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอสังขะ เรียกตัวเองว่า กวย (ยโสธรา ศิริภาพระภากร, 2557) เมื่อเข้ามาอาศัยในพื้นที่เดียวกันสามารถสื่อสารได้หลายภาษา และสื่อสารกับรู้เรื่องและเข้าใจ แต่โดยมากในชุมชนมักสื่อสารเป็นภาษาลาว และภาษากวย เมื่อมีการประชุมลูกบ้าน มักใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร เป็นต้น

ดอนปู่ตา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านโสกก่อ มีเส้นทางตัดผ่าน มีลักษณะเป็นดอน จากการลงพื้นที่สำรวจเห็นว่าเป็นลักษณะดอน มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุม และพันธุ์ไม้ใหญ่น้อยขึ้นแซมตามธรรมชาติ พื้นที่ดอนปู่ตานี้มีเนื้อที่ 20 ตารางวา โดยประมาณ ภายในศาลดอนปู่ มีจอมปลวกขนาดใหญ่ และรูปเคารพตา ยาย ตั้งไว้ภายในศาล และประกอบด้วย ปั้นทำจากไม้ ช้าง ม้า ดาบทำด้วยไม้ เป็นเครื่องบูชาภายในศาล มีความเชื่อว่า สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่ ปู่ตาไว้สำหรับการป้องกัน ดูแล ชุมชน และ ภายในบริเวณดอนปู่ตา มีความเชื่อว่าเป็นสมบัติของปู่ตา จะไม่เข้ามาตัดไม้ และ ลักขโมยสิ่งของที่อยู๋ภายในบริเวณแห่งนี้ ดอนปู่ตาได้รับการดูแลจาก เฒ่าจ๊า หมอผู้ทำหน้าที่ บูชาและกล่าวคำถวายสิ่งของ และผู้ได้รับหน้าที่ บทบาท ในการทำหน้าที่ประจำปี ทุกขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 และ ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 เป็นต้น

ชุมชนบ้านโสกก่อ เป็นชุมชนที่มีกลุ่มประชากรเข้ามาอาศัย และมีการผสมผสาน กลุ่มชาติพันธุ์ ลาว กวย เขมร แต่การนับถือในอำนาจเหนือธรรมชาติ และดวงวิญญาณ ที่มีความเชื่อต่อปู่ตา นั้นยังให้การยอมรับ และมีความเชื่อว่า ดวงวิญญาณผีปู่ตา มีอำนาจในการให้คุณและโทษได้

ทั้งนี้ ยังมีอำนาจดลบันดาลให้ฝนตก และเกิดความอุดมสมบูรณ์ด้วย ด้วยฐานคติทางความเชื่อที่มีต่อ ผีปู่ตา ชุมชนได้ให้การนับถือและเคารพบูชามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการวิเคราะห์ถึงความเชื่อนี้เป็นการยอมรับนับถือในหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือในคำสอน หรือในบุคคล หรือการยึดถือในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ หรือเหนือธรรมชาติของบุคคลกลุ่มชนหรือสังคม

เมื่อกล่าวและอธิบายถึงความเชื่อของชุมชนบ้านโสกก่อ มักให้ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดวงวิญญาณ ภูตผีปีศาจ อำนาจที่มองไม่เห็นซึ่งสามารถอธิบายได้ว่ามาจากความเชื่อของชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งซึ่งส่งผลให้เกิดประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ และกำหนดเป็นจารีตเพื่อเป็นแนวปฏิบัติตามรวมกัน เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีดวงวิญญาณ และความเชื่อในเรื่องโชคลางและความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจลึกลับต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นมนุษย์จึงนำเอาแนวความเชื่อนั้นๆ มาถือปฏิบัติในกลุ่มของตน (อิศราพร จันทร์ทอง, 2537) จากการสัมภาษณ์ ได้กล่าวว่า ความเชื่อที่นี้มีการผสมผสาน และหลักใหญ่คือ มีความเชื่อในผีปู่ตา เชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณที่มีฤทธิ์สามารถให้การคุ้มครองชุมชน และยังเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน และการเพาะปลูกด้วย ดังนั้น ผีปู่ตา คือดวงวิญญาณที่มีฤทธิ์มีอำนาจเหนือมนุษย์ที่สามารถให้คุณและโทษได้

ด้านพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา บ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบუნทริก จังหวัดอุบลราชธานี สามารถอธิบายด้านพิธีกรรมที่มีต่อ ปู่ตา ทั้งนี้ผู้วิจัยจะอธิบายที่มาของพิธีกรรม ความสำคัญของพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับ พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ ของชุมชน พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชนถือเป็นการแสดงออกมาในด้าน การเคารพบูชา เช่นไหว้ และ การพึ่งพาอำนาจดวงวิญญาณที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ทั้งนี้มีความเกี่ยวข้องด้านการเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตร และด้านคุ้มครองดูแลชุมชน และช่วยในการบำบัดรักษาในบางกรณีที่เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วย ดังนั้น พิธีกรรมจึงมีคุณลักษณะได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ประชาชนในชุมชน บ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบუნทริก จังหวัดอุบลราชธานี มีการตระการจัดเตรียมและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องหรือใช้ในพิธีกรรม และการจัดประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อมุ่งหวังความสำเร็จตามความเชื่อที่มีอยู่ของชุมชนเป็นสำคัญตามวัฒนธรรมและประเพณีชุมชน จากความหมายเราสามารถให้ความหมายของความหมายของคำว่า พิธีกรรม (Rite)

คำว่า พิธีกรรม เป็นการแสดงออกถึงสังคม และชุมชนได้แสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความเชื่อของบุคคลในชุมชน และสังคมที่แสดงออกในรูปแบบลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามจุดประสงค์และความต้องการ เราสามารถแบ่งพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ และพิธีกรรมที่เป็นมงคลซึ่งพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต (Rituals related to life) จะเป็นพิธีกรรมที่มุ่งความเจริญรุ่งเรืองต่อชีวิตโดยตรง ดังปรากฏในผลงานและการศึกษาได้กล่าวมีความสำคัญถึงเรื่องนี้ไว้ว่า กิจกรรมนั้นจะมุ่งที่จะบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีฤทธิ์เดชบันดาลให้ความคุ้มครองดูแลปกป้องรักษาให้ปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีสิ่งชั่วร้ายมารบกวนให้เกิดภัยอันตราย ให้มีสุขภาพร่างกาย

แข็งแกร่งสมบูรณ์ มีอายุยืนรวมไปทั้งให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ (ยโสธารา ศิริภาประภากร, 2560) ดังนั้น การเลี้ยงผีปู่ตาจึงเป็นพิธีกรรมที่เป็นส่วนประกอบของวิถีชีวิตและการอิงอาศัยของชุมชน และชุมชนจะให้ความสำคัญ และร่วมกิจกรรม และพยายามปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พิธีกรรมบางอย่างอาจมีลักษณะผสมผสานระหว่าง ความเชื่อแบบดั้งเดิม และไสยศาสตร์ หรือมีส่วนผสมผสานหลายด้านในด้านความเชื่อและการปฏิบัติตาม และการประสานความเชื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกัน ดังนั้นการบูชา เช่นไหว้ หรือเลี้ยงผีปู่ตา ชุมชนบ้านโสกก่อ ที่มีการจัดงานประเพณีประจำปีขึ้นกับการให้ความสำคัญของพิธีกรรม อธิบายได้ว่าถือเป็นพิธีกรรมการบูชา (Worship ritual) แบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆ ที่ปฏิบัติตามในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ พิธีตามประเพณีชุมชน พิธีกรรมจะก่ออำนาจพิเศษขึ้นมาเป็นการเพิ่มพลังและสีสันอำนาจให้แก่การดำเนินชีวิต เป็นรูปแบบของพฤติกรรมหรือการทำพิธี (สมพร เกษมสุขจรัสแสง, 2526)

พิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตา เรียกอีกอย่างว่า พิธีการเช่นไหว้ผีปู่ตาชุมชนบ้านโสกก่อ และดินแดนแถบอีสาน ในด้านพิธีกรรมนี้สามารถกล่าวได้ว่าชุมชนพื้นบ้านมีการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นเอาไว้จาก ปู่ย่า ตายายเรื่อยมา ดังนั้นด้านพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาถือเป็นกิจกรรมสำคัญในการรวมตัวของชุมชนบ้านโสกก่อ ประเพณีสำคัญและวันสำคัญ ได้แก่ ช่วงเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี และ ช่วงขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ก่อนการเพาะปลูกด้านการเกษตร เป็นพิธีกรรมเช่นไหว้ปู่ตาเพื่อการบูชา และขอบคุณ และ พิธีกรรมบอกกล่าวก่อนการลงเพาะปลูกทำไร่ ไถนา ของชุมชน และมักให้ความสำคัญในรูปแบบ การบูชา โดยจัดเป็นพิธีกรรมตามรูปแบบชุมชนพื้นบ้านเรียบง่าย แต่ถือหลักการให้ความสำคัญต่อผีปู่ตาเป็นหลัก ตามความหมายในหลักการบูชานี้ ให้แสดงและให้ความสำคัญ สามารถอธิบายได้ว่าการบูชา เป็นการบอกกล่าว ชี้แจง เล่าขาน ให้ ยกขึ้น ด้วยวัสดุอุปกรณ์ ต่าง ๆ เช่น เครื่องข้าวของเงินทอง อาหาร คาว หวาน น้ำส้ม ผลไม้ ดอกไม้ธูปเทียน เป็นต้น การบูชาผีปู่ตา มักให้ความสำคัญอยู่สองกรณี คือ ในช่วงขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 ของทุกปี เป็นการแสดงความขอบคุณ และผลผลิตทางการเกษตรกรรมที่ได้จากทุกปี กับ ช่วง ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 เป็นการบอกกล่าวชี้แจงก่อนการลงทำนา ทำการเกษตร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลิตผลที่ดี ฝนตกต้องตามฤดู เกิดความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชนบ้านโสกก่อ มีฐานคติด้านความเชื่อที่มีต่อในด้านพิธีกรรมไว้ดังนี้ การจัดพิธีเลี้ยงผีปู่ตา มีความเชื่อว่าจะได้รับการอำนวยผลและได้รับการดูแลจากผีปู่ตา และรักษาคุ้มครอง เพราะถือว่าปู่ตาเป็นดวงวิญญาณที่ดูแลชุมชน ได้อาศัยอยู่พื้นที่ทั้งหมด ดังนั้น เมื่อการทำเกษตร ของแต่ละปีจะมีการแสดงความขอบคุณในรูปแบบพิธีกรรมเลี้ยง เช่นไหว้ ด้วยอาหาร หวานคาว และล้างทำความสะอาดพื้นที่ศาลปู่ตา ล้างทำความสะอาดรูปปั้น ตา ยาย ตาบ ปั้น ช้าง ม้า เป็นต้น

2. บทบาทและอัตลักษณ์ของพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน

2.1 บทบาทของพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน จากการศึกษาและการวิเคราะห์สามารถอธิบายด้านแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทเป็นแนวคิดที่กล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่รวมกันในสังคมกลายเป็นชุมชน ในรอบปีมักมีเรื่องราวและหน้าที่ การรับผิดชอบ หรืออาจกล่าวได้ว่า แต่ละคนมีการแสดงออกทางสังคมที่แตกต่างกัน สำหรับการศึกษปฏิบัติตามบทบาทจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทเสียก่อนในเบื้องต้น ในด้านบทบาทได้กล่าวถึงพฤติกรรมการทำหน้าที่และแสดงกับทั้งปกป้องและที่สามารถมองเห็นในสังคมต่อความคาดหวังของบุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลความเป็นอยู่ บทบาทหน้าที่ และความเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายตามหน้าที่และความสำคัญ ดังนั้นบทบาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตอนปู่ตา และระบบโครงสร้างของผู้นำพิธีกรรม ผู้นำชุมชนและผู้ร่วมในพิธีกรรมเองเป็นสำคัญ ดังนี้

2.1.1 บทบาทด้านพิธีกรรม จากการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่าพฤติกรรมที่มนุษย์ถือปฏิบัติตาม บรรพบุรุษ และเป็นวัฒนธรรมสืบทอดกันมาแต่โบราณ มีการปฏิบัติและสืบทอดต่อกันมา พิธีกรรมนี้ส่วนมากจะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวันของ ชุมชน และสังคมนั้น ๆ บทบาทด้านพิธีกรรมการเลี้ยงปู่ตา ในระหว่างขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เป็นพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้ ในช่วงเดือนนี้มีผลต่อชุมชน เป้าประสงค์หลักเป็นการเพื่อแสดงการขอบคุณ และนำผลผลิตของตนที่ได้มาเซ่นไหว้บูชา เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข และความเจริญรุ่งเรือง บทบาทพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา ช่วงขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ณ ตอนปู่ตาประจำชุมชนบ้านโสกก่อ เป็นพิธีกรรมเซ่นไหว้ที่มีผลต่อชุมชน เป้าประสงค์หลักเป็นการเพื่อการบูชา บวงสรวง สังเวทย์ให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล พืชพันธุ์ธัญญาหารงอกงาม อุดมสมบูรณ์ มีน้ำเพื่อการทำเกษตร

2.1.2 บทบาทของผู้นำในการทำพิธีกรรม “เฒ่าจ๊า” ได้แก่ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาเป็นผู้กล่าว และจัดการระบบของพิธีกรรม กำหนดเวลาในการเซ่นไหว้ ระเบียบ ขั้นตอน รูปแบบกระบวนการ เป็นต้น

2.1.3 บทบาทผู้นำชุมชนในพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาในชุมชนบ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุญศรี จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ใหญ่บ้านจะให้สัญญาณก่อนวันในการประกอบพิธีกรรม ว่าวันนี้จะเป็นการเลี้ยงผีปู่ตาประจำปี และได้บอกถึงสถานที่ ความสำคัญที่มีต่อการเลี้ยงปู่ตา ทั้งยังเป็นบทบาทให้คนชุมชนมีความรัก สามัคคีและร่วมกันในชุมชน ทั้งยังได้เข้าร่วมในพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน และร่วมเลี้ยงผีปู่ตาด้วยทุกครั้งไป

2.1.4 บทบาทผู้ร่วมในพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา ชุมชนบ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุญศรี จังหวัดอุบลราชธานี ดังที่กล่าวไว้โดย ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า แสดงถึงหน้าที่และพฤติกรรมที่ ชุมชนและสังคมกำหนดและคาดหวังให้

บุคคลกระทำและได้ถูกกล่าวโดย (สุนทร กุญชร, 2545) ได้กล่าวว่าแนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทาง ชุมชนและสังคมด้านหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ในลักษณะด้านบทบาทการติดต่อสร้างความสัมพันธ์ เป็นผู้ร่วมในพิธีกรรมชุมชนที่มีหน้าที่ในการรักษาเครือข่ายของการสื่อสารจากภายนอก เพื่อจัดสร้างความพึงพอใจและจัดหาเครื่องไหว้บูชา ได้ตลอดจนมีบทบาทที่ต้องสร้างเสริมและธำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับบุคคลทั้งภายในและนอก ความสัมพันธ์เป็นแหล่งที่มาและความชอบพอการพัฒนาสายสัมพันธ์เป็นความรับผิดชอบของผู้ร่วมในชุมชนทุกคนที่เป็นหัวหน้าที่จะเชื่อมโยงกันภายในองค์กรและกับภายนอกองค์กร ความสัมพันธ์อาจสร้างความจำเป็นของการใช้บทบาทการติดต่อซึ่งกันและกันจะ “ก่อให้เกิดความสนิทสนมกัน” อันจะทำให้ผู้บริหารได้รับประโยชน์จากการติดต่อ โดยการเข้าร่วมในชุมชน สังคม การเข้าร่วมประชุมในงาน การอาชีพ เข้าร่วมกับกิจกรรมภายนอก สโมสรของผู้นำชุมชน การส่งข้อความแสดงความยินดีต่อบุคคล องค์กรในวาระต่าง ๆ เพื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดในชุมชนด้วย เป็นต้น ดังนั้น บทบาทการเลี้ยงผีปู่ตาของบ้านโสกก่อ จึงเป็น บทบาทสำคัญอย่างหนึ่งของผู้ร่วมในพิธีกรรม และรับฟังแนวนโยบาย คำสั่ง และ รับรู้ กระบวนการ ขั้นตอน รูปแบบและพิธีกรรม ทั้งยังต้องนำหลักคำสอน และแนวนโยบายของผู้นำชุมชน หรือ เฒ่าจ้ำ ผู้นำทางจิตวิญญาณที่สามารถสื่อสารผ่านร่างกายและพูด หรือบอก เฒ่า ชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมได้รับทราบ และปฏิบัติแบบเดียวกันในชุมชนนั้น ๆ ได้ จึงถือเป็นการกำหนดบทบาท ในรูปแบบของผู้ร่วมในพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา วาระงานประเพณีท้องถิ่นประจำปีของชุมชน เป็นต้น

2.2 อัตลักษณ์ของพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา บ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุญทริก จังหวัดอุบลราชธานี

2.2.1. อัตลักษณ์ด้านชุมชนบ้านโสกก่อ มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชนของบ้านโสกก่อ นี้แต่เดิมเป็นชุมชนที่โยกย้ายมาจาก อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ โยกย้ายถิ่นมาทำมาหากินที่นี่ ได้เข้ามาอาศัย เขตอำเภอไพรบึง โดยส่วนมาก เป็นกลุ่มคนที่พูดภาษาส่วย กูย และเขมร โดยมาก ได้มาจับจองพื้นที่นี้ในการทำมาหากินแต่ได้สร้างศาลปู่ตาขึ้นเพื่อสักการบูชาและได้โยกย้ายศาลปู่ตาแต่เดิมอยู่ทางทิศตะวันตก ย้ายมาอยู่ด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ที่เป็นป่าละเมาะ ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์มากในปัจจุบัน โดยเฒ่าจ้ำได้กล่าวว่า ปู่ตาท่านได้ไปเข้าทรงผู้ที่สามารถสื่อสารท่านได้ บอกว่าไม่ได้อยากอยู่จุดนี้ให้ย้ายมาอยู่ป่าละเมาะในปัจจุบันและ ปู่ตามีชื่อ ว่า ปู่เย็น ยายคุณ ซึ่งเป็นวิญญาณที่รักษาดูแลชุมชนแห่งนี้มานานมาก มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมแต่เดิม คือกำเนิดผู้มาอยู่ก่อนเป็นกลุ่มชาวไทยกูยที่โยกย้ายมาจาก อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ และมีวัฒนธรรมเขมรปะปนกัน

2.2.2 อัตลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรมศาลปู่ตา จากคำกล่าวและให้ความหมายของอัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมของศาลรูปแบบศาลปู่ตานั้นจะบอกได้ถึงอัตลักษณ์ และชุมชนได้ให้ความสำคัญได้อย่างมาก ชุมชนบ้านโสกก่อ เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่สำคัญต่อผีปู่ตา และลักษณะของศาลมักเป็นเรือนไม้ โดยมากมักตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของชุมชน

2.2.3 อัตลักษณ์ด้านความเชื่ออัตลักษณ์ที่สำคัญในตัวของผีปู่ตาที่มีต่อชุมชน ในด้านความเชื่อนี้ชุมชนจะให้ความเชื่อในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อของปู่ตาในการอวยพรให้เกิดความเป็นสิริมงคลในงานแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ผูกแขนรับขวัญลูกหลาน และการเซ่นไหว้ ผีบรรพบุรุษต่าง ๆ เหล่านี้มักให้ความสำคัญต่อผีปู่ตาในรูปแบบ เจ้าบ้าน ผู้มีอำนาจ และให้การคุ้มครองรักษาชุมชนด้วย เป็นต้น

2.2.4 อัตลักษณ์ด้านประเพณี ด้านอัตลักษณ์ทางด้านประเพณีที่เกิดจากความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อผีปู่ตาไว้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นตามวาระประจำปี

2.2.5 อัตลักษณ์ด้านเครื่องเซ่นไหว้ในพิธีเลี้ยงผีปู่ตา ส่วนเครื่องบูชามักให้ความสำคัญมากในเรื่องของ น้ำอบน้ำหอมแบบโบราณ บางที่เอาขมิ้นมาตำ ใส่ น้ำ ใส่แป้งบ้างเล็กน้อยและมักนิยมใบมะยม ยอดดอกขานไก่ มาจุ่มน้ำไว้เพื่อนำไปประพรมศาลปู่ตา รูปปั้นปู่ตาให้เกิดความหอม เชื่อกันว่า ท่านชอบ คนเราก็อชอบ อยากตัวหอม ดูสะอาด ดูดี สวยงาม ได้แต่งตัวที่งดงามด้วยผ้าไหม และมีสไบ มีเครื่องแต่งกายที่งดงาม คนเราต้องการ และปรารถนาอยากดูดี ดูสวยงาม เราจึงถือว่า ปู่ตา ที่มีตายาย ดวงวิญญาณที่รักษาอยู่ท่านก็มีความเป็นอยู่เหมือนเรา ถ้าเราเซ่นไหว้ของดี ของงาม ของหอม เราก็จะได้มีความสุข ทำมาหากินเจริญรุ่งเรือง

3. ผลกระทบจากการทำพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน

จากการศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา บทบาทอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบ้านโสกก่อ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ได้วิเคราะห์ถึงผลกระทบที่มีต่อทางสังคมซึ่งให้ความสำคัญกับคุณค่า ประโยชน์ที่ได้รับ นอกจากนั้นจะเปรียบเทียบถึงผลกระทบทางสังคมทั้งทางบวกและทางลบในกรณีความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อผีปู่ตา มีผลกระทบอย่างไรที่จะมีต่อโครงสร้างของสังคม วิธีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมของประชากรแล้วยังต้องหาแนวทางการพัฒนาต่อยอด หรือส่งเสริมให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมของชุมชน

3.1 ผลกระทบที่มีต่อสังคม

จากการศึกษาผลกระทบที่มีต่อสังคมประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

3.1.1 ด้านความเชื่อ ในด้านดีที่เกิดจากความเชื่อสามารถบอกถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นในสังคมด้านความเชื่อที่มีต่อพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา เป็นจุดรวมของชุมชนสังคมที่ต้องมาร่วมกันในการจัดการกิจกรรม

3.1.2 ด้านวัฒนธรรม ประเพณี จากการศึกษาผลกระทบด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น การประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของบ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ได้พัฒนาเป็นงานประเพณี แต่เดิมสามารถให้ความหมายได้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อความอยู่รอดและรักษาโรคร้ายตลอดจนความสงบสุขในสังคม ที่อาศัยในพื้นที่แถบนี้ทั้งหมด

3.1.3 ด้านสังคม ผลกระทบด้านพิธีกรรมความเชื่อกับการควบคุมสังคม ฐานคติที่มาจาก ปู่ตา หรือ ผู้รักษาชุมชน ได้กลายมาเป็นประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในแต่ละชุมชน หมู่บ้าน และสังคมด้วย ด้านวัฒนธรรมต่างมีความหมายต่อสังคมทั้งสิ้น

3.1.4 ด้านเศรษฐกิจการศึกษาพบว่าผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตามีต่อสังคม ด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งทางด้านผู้ร่วมในพิธีกรรมและผู้ประกอบพิธีกรรมเอง ดังนั้น ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาที่ประกอบด้วย ครอบครัว เครือญาติ พี่น้อง จนกลายเป็นสังคม จะทำการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาในรอบปี มี 2 ช่วง คือ ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เป็นพิธีกรรมบูชา เช่นไหว้ ปู่ตา เพื่อขอบคุณและมีการเช่นไหว้ด้วย ข้าวของ เงินทองต่าง ๆ และ ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 เป็นพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา ก่อนลงการทำเกษตร ทำไร่ ไถนา เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

3.1.5 ด้านการปกครองในรูปแบบชุมชน การประกอบพิธีเช่นไหว้และเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน จะเป็นการรวมกลุ่มคนในสังคม และชุมชนจะต้องเดินทางมาเช่นไหว้ปู่ตาช่วงเช้า 06.00-07.30 นาฬิกา ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น การรวมกลุ่มที่เกิดของคนในชุมชน นำโดยผู้นำชุมชน และผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเผ่าเจ้า การร่วมตัวของชุมชน สังคมที่เกิดจากความเชื่อในเรื่องผีปู่ตาและดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่รักษาชุมชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาททางด้านการเมือง การปกครองที่มีอยู่ในพิธีกรรมเช่นไหว้เลี้ยงผีปู่ตา จะมีบทบาทที่โดดเด่นที่เห็นได้ชัดเจนมีอยู่ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ที่ปรากฏในความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อการเลี้ยงผีปู่ตาของบ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี

3.2 ผลกระทบด้านการรักษาที่เกิดจากความเชื่อที่มีต่อผีปู่ตา

ผลกระทบด้านการรักษาที่เกิดจากความเชื่อที่มีต่อผีปู่ตาของชุมชนบ้านโสกก่อ ผลการศึกษาพบว่า มีปรากฏการณ์หลายด้านที่เกิดจากความเชื่อที่มีต่อผีปู่ตา ดังนี้

3.2.1 ความเจ็บไข้ได้ป่วย พบว่าบางรายได้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สบายหนักมากแต่เมื่อนำไปรักษาตามวิถีทางวิทยาศาสตร์ ทางการแพทย์สมัยปัจจุบันเมื่อนำไปรักษาตัวเป็นเวลานานก็ยังไม่หาย ไม่ดีขึ้น เมื่อไปหาวิธีตรวจทางไสยศาสตร์ หมอทรงได้กล่าวว่าทำผิดจารีตบางอย่าง อาจไปทำความไม่เหมาะสม เป็นที่มาของการเกิดปัญหาหรืออาการเจ็บป่วยเช่นนี้ขึ้น ทางแก้ให้ไปขอขมาที่ศาลปู่ตาของชุมชน ไปขอขมาลาโทษแล้วอาการจะดีขึ้น เมื่อทำตามก็ปรากฏ

ว่า อาการดังกล่าวดีขึ้นและมีหลายคนที่มีอาการเช่นนี้ ดังนั้น ชุมชนจึงมักให้ความสำคัญกับสิ่งที่มองไม่เห็นที่เชื่อว่าสถิตตามที่แตกต่างกัน เป็นต้น

3.2.2 โขคลาภ พบว่า คนส่วนมากเป็นชาวนา ทำนา ทำสวนทำไร่ ทำมาหากินตามวิถีแบบบ้านๆ แต่ความจำเป็นในยุคปัจจุบันนั้นมีมากขึ้น เช่น ค่าใช้จ่าย ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง ต่าง ๆ เหล่านี้ หรือแม้แต่การดำรงชีพที่ต้องใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ

3.2.3 การงาน พบว่าการทำงนก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งที่มองไม่เห็น ศาลปู่ตาได้ตั้งในรอบนอกชุมชนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้าน เป็นพื้นที่หนึ่งที่ชุมชนมักให้ความสำคัญ เพื่อเดินทางเข้ามาขอพรอธิฐาน ก่อนออกไปทำงานต่างถิ่นต่างแดนจะเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ ต่างจังหวัดที่ไปครั้งละหลาย ๆ เดือนหรือเป็นปี จะเข้ามาขอพร อธิฐานต่อปู่ตาเพื่อเดินทางปลอดภัย มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไปแล้วก็ให้มีงานทำและโชคดีร่ำรวย กลับมาบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง ดังนั้น ในด้านการขอพร ด้านการงาน มีหน้าที่การงานที่ดี ได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่ สอบติดข้าราชการ จึงเป็นผลกระทบต่อความเชื่อที่มีต่อการทำงาน เป็นต้น

3.2.4 ปัญหาทะเลาะวิวาท พบว่าการทะเลาะวิวาทในครอบครัว หรือ ระหว่างชุมชนก็เคยมี เมื่อเกิดความไม่พอใจ หรือเกิดปากเสียงยอมทำให้อยู่ด้วยกันก็เกิดวิวาทะ พุดจาไม่เข้าหู หรือ อยู่ด้วยกันไม่มีความสุข ตามเหตุผล หรือความเชื่อที่เกิดขึ้นของชาวบ้านมักให้ความสำคัญของปัญหาหลาย ๆ สาเหตุ ได้แก่ ผิดของรักษา ผิดภูมิบ้าน ผิดผีต้นตระกูล ผิดเจ้าที่เจ้าทางหรืออาจถูกคุณไสยในรูปแบบต่าง ๆ

3.2.5 ด้านป้องกันรักษาดูแล พบว่า ความเชื่อของชุมชนที่มีต่อดอนปู่ตา “ดอนปู่ตา” ซึ่งถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน โดยมีความเชื่อว่าดอนปู่ตาเป็นที่อยู่อาศัยของผีบรรพบุรุษของหมู่บ้าน ปู่ตา หมายถึง วิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วที่มีอำนาจในการช่วยเหลือและสามารถดูแลชุมชนผู้คนได้ ความเชื่อเรื่องผีปู่ตามานานแล้วถือว่าเป็นวิญญาณของบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ความเชื่อดังกล่าวได้ยังลึกลงไปจิตสำนึกของลูกหลานในชุมชน และถือปฏิบัติติดต่อย่างเคร่งครัดตลอดมา ผีปู่ตาเป็นผู้รักษาหมู่บ้านให้ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข อีกทั้งยังมีการบนบาน หรือขอพรในกรณีต่าง ๆ ของคนในหมู่บ้านซึ่งชาวบ้านที่มาบนบาน

3.3 ผลกระทบที่มีต่อชุมชน

การศึกษาผลกระทบที่มีต่อชุมชนด้านอื่น ๆ ดังนี้

3.3.1 ด้านจิตใจ พบว่าความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตาเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์และชุมชนมาก การปฏิบัติตามความเชื่อยอมเป็นที่มาของการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมร่วมกันในยามสุข หรือทุกข์ สิ่งที่สำคัญมากที่สุด คือ กำลังใจ

3.3.2 ด้านคำสอนพบว่า ได้แก่

1) ความเชื่อที่มีต่อปู่ตาที่มีความเชื่อว่าสามารถให้คุณและโทษมีความเชื่อในอำนาจที่มี ชุมชนย่อมเกิดการปฏิบัติตามกฎข้อตกลงที่มีให้กันและกฎชุมชน เช่น ต้นไม้ ป่าไม้ในเขตดอนปู่ตาจะไม่มีใครกล้าตัดเด็ดขาด เพราะมีความเชื่อว่า ปู่ตามีความศักดิ์สิทธิ์และอาจให้โทษได้แม้ต้นไม้มาสร้างบ้านก็ไม่สามารถอยู่เย็นเป็นสุขได้เลย อาจนำมาซึ่งความเดือดร้อน มีปัญหาชีวิตฐานคติของชุมชนมีความเชื่อในฐานคติ ด้านวิญญาณมาก และให้ความเคารพมากในเรื่องที่ตนมองไม่เห็นด้วยตา ด้านความเชื่อจึงเป็นฐานคติแรกของชุมชนที่มีต่อผีปู่ตา

2) ด้านพิธีกรรม พบว่าชุมชนมีการปฏิบัติต่อศาลปู่ตา ในวาระงานประจำปี มีการทำความสะอาดศาล สรงน้ำ ตัวแทนองค์ปู่ตา รูปชายหญิงที่เป็นไม้ ในขั้นตอนอาบน้ำให้รูปปั้น หรือสัญลักษณ์ปู่ตานี้เองจะประพรมด้วยน้ำอบ น้ำหอม น้ำขมิ้น เมื่อทำการอาบน้ำเสร็จผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในชุมชนจะร่วมแห่รูปปั้นตายาย ขึ้นศาล และขั้นตอนต่อจากนี้ จะเป็นการจุดเทียน 1 คู่ และธูป 9 ดอก ผู้นำพิธีกรรมเผ่าเจ้าจะกล่าวอัญเชิญดวงวิญญาณของปู่ตา จากการจับใจความสำคัญ ด้วยคำกล่าวบูชาเป็นคำกล่าวบูชาอัญเชิญผีปู่ตามารับรู้ ต่อจากนั้นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ผู้เฒ่าผู้แก่ จะร่วมเรียกขานและเชิญให้ปู่ตามาเพื่อรับเครื่องไหว้ต่าง ๆ นี่เป็นพิธีกรรมสำคัญในช่วงต้นก่อนการเซ่นไหว้ที่ปรากฏในพิธีกรรม

3) ด้านคำสอน พบว่าการปฏิบัติตามและแสดงความเคารพบูชา และความอ่อนน้อมถ่อมตน ถือเป็นคำสอนที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษพาทำและรักษาสืบสาน มาจนถึงปัจจุบันนี้ การแสดงความอ่อนน้อมเป็นพฤติกรรมที่ดั่งงามและดูแล้วย่าเป็นมิตร และนำเคารพกราบไหว้ย่าเกรงด้วย เป็นผลที่เกิดจากการแสดงตนในทางที่ดีงามอีกคำสอนหนึ่งที่พบว่า ความเชื่อในผีปู่ตาของชุมชนที่นี้ มักสอนว่า ต้องพูดจาในป่าให้เป็นคำที่ดี มีมารยาท ไม่พูดคำหยาบ และไม่พูดเรื่องที่ไม่อยู่ในศีลธรรม แข่งชกหักกระดูก เป็นต้น เพราะอาจทำให้เจ้าป่าเจ้าเขา หรือ ปู่ตาไม่พอใจ อาจมีการลงโทษ ทำร้าย หรือ ไม่รักษาดูแลเมื่อยามอยู่ในป่า เป็นต้น อีกคำสอนหนึ่ง ด้านการปฏิบัติตนในชุมชน พบว่า ต้องให้ความเคารพผู้เฒ่าผู้แก่ ไม่เล่นหัวและ ไม่พูดล้อเลียน ดูถูกปู่ตา เมื่อเดินทางไปไหนมาไหน ให้เข้าไปบอกกล่าวเซ่นไหว้ปู่ตาก่อนทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความเป็นมงคล ปลอดภัย

4) การปฏิบัติตน พบว่าเมื่อถึงวาระประจำปีในการเซ่นไหว้วาระ มี 2 ครั้ง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ต้องมีเซ่นไหว้ขอบคุณปู่ตา ในที่นี้ทุกครัวเรือนจะนำข้าวของเครื่องใช้ อาหาร หวานคาว ดอกไม้ ธูปเทียน มาเซ่นไหว้ในช่วงนี้ 2 ช่วงที่ 2 ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ต้องมีการเซ่นไหว้เพื่อบอกกล่าวดวงวิญญาณปู่ตา ก่อนการลงทำไร่ ไถนา ทำสวน ทำนา ทำ

การเกษตร จึงเป็นการขอให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ เรื่องฝนฟ้า น้ำท่า เป็นต้น ดังนั้นเป็นการปฏิบัติตามจารีต ในการปฏิบัติตามประเพณีท้องถิ่น

5) ความกตัญญู พบว่า การเช่นไหว้ผีปู่ตาเมื่อวิเคราะห์ถึงจิตและพฤติกรรมแสดงความเคารพผู้นำในชุมชนและ ผู้ประกอบพิธีกรรมหรือแม้แต่ผู้ร่วมในพิธีกรรมก็ ยังให้ความเคารพ และแสดงออก เช่น การจัดพิธีกรรมเพื่อบูชา เป็นการระลึกบูชาคุณและไม่ลืมบุญคุณ มีการรตน้ำให้ผู้เฒ่าผู้แก่ เพื่อขอพรจากท่าน เป็นต้น

3.3.3 ด้านวิถีชีวิต พบว่าดินแดนอีสานเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรม ประเพณี หลากหลายและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะมีวิถีด้านความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติเป็นเครื่อง ชัดเอกลักษณ์นิสัย เป็นคนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนและมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่นจนเป็น สังคมแห่งการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

3.3.4 ด้านการรักษาป่า คนอีสานมีความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในป่า ได้แก่ รุกข เทวดา ผีसाง นางไม้ ดวงวิญญาณต่าง ๆ ได้มีการบูชาเพื่อแสดงความกตัญญูต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์จน กลายเป็นประเพณีที่ดีที่แฝงไว้ด้วยแนวคิดทางปรัชญาถูกสั่งสมไว้ด้วยภูมิปัญญา และถูกถ่ายทอด เป็นองค์ความรู้ด้วยวิธีการของปราชญ์ชาวบ้านอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนอีสานมาจนถึงปัจจุบัน

3.3.5 ด้านควบคุมจิตและพฤติกรรมของชุมชน พบว่าความเชื่อและพิธีกรรมการ เลี้ยงผีปู่ตาของบ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณทริก จังหวัดอุบลราชธานี ถือเป็นความเชื่อที่มี ต่อผีปู่ตา ที่เชื่อว่ารักษาชุมชน ครอบครวให้ร่มเย็นเป็นสุข ในทางหนึ่งด้านพิธีกรรมจัดได้ว่าเป็น ระเบียบแบบแผนที่ชุมชนได้ปฏิบัติมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกหนึ่งด้วย ทั้งนี้ระบบโครงสร้างอัต ลักษณะที่เกิดขึ้นได้บอกที่มา ความสำคัญ และการคงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีระบบการสืบทอด มาเป็นเวลานาน ชุมชน ทุกครอบครัวมีการปฏิบัติตาม และดำเนินตามความเชื่อ และพิธีกรรม ประจำปีมาอย่างต่อเนื่อง

สรุปผล

พื้นที่บ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณทริก จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ เพราะพื้นที่ตรงนี้ยังคงมีความเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับ โดยบ้านโสกก่อตั้งอยู่ติดกับ พื้นที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยและยังเป็นพื้นที่ในการดูแลของกรมป่าไม้ บ้านโสกก่อได้ก่อตั้ง อย่างเป็นทางการ เมื่อปีพุทธศักราช 2538 โดยการอพยพของชาวอำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ เริ่มอพยพมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2518 เป็นกลุ่มแรก และในช่วงเวลานั้นยังไม่มี การอนุญาตให้ใช้ พื้นที่ตรงนี้ในการทำกิน ชาวบ้านกลุ่มนี้ จากสภาพการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มีความเปลี่ยนทาง เทคโนโลยีเครื่องมือต่าง ๆ ที่ตบ สมองและตอบรับความต้องการมนุษย์ได้มาก และผสมผสานกับคน รุ่นใหม่ที่ได้รับความคิดแบบเปิดและการศึกษาในโลกปัจจุบันที่เป็นผล ระหว่างความเข้าใจและระบบ

โครงสร้างที่มีมาแต่เดิม จึงทำให้เกิดความไม่เข้าใจต่อความเชื่อ ที่มา ความสำคัญ และพิธีกรรมการ เลี้ยงผีปู่ตาที่มีการสืบทอด รักษา และใช้สืบทอดมาแต่เดิมที่มีคุณค่าและความเข้าใจทั้งยังเป็นฐาน คติด้านความสัมพันธ์ของชุมชน การรักษาอัตลักษณ์ บทบาทและอัตลักษณ์ทางสังคมและ วัฒนธรรมบ้านโสกก่อ อำเภอบუნทริก จังหวัดอุบลราชธานี หากกล่าวถึงด้านชุมชน บ้านโสกก่อ ที่มีความเชื่อและมีการจัดประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ประจำปี ทุกปี ชุมชน หรือ กลุ่มชน ในพื้นที่ แห่งนี้ยังมีการสืบทอด และรักษาความเชื่อแบบดั้งเดิมไว้ ในด้านชุมชนที่กล่าวถึงนี้ สามารถ กล่าวถึงความเป็นมา ความสำคัญ และการผสมผสานระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ และ มนุษย์กับ ความเชื่อ และมนุษย์กับพิธีกรรม โดยสืบทอดกันมาหลายยุคสมัยผ่านช่วงเวลานาน

ดอนปู่ตา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านโสกก่อ มีเส้นทางตัดผ่าน มีลักษณะเป็น ดอนเห็นว่าเป็นลักษณะดอน มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุม และพันธุ์ไม้ใหญ่น้อยขึ้นแซมตามธรรมชาติ พื้นที่ดอนปู่ตานี้มีเนื้อที่ 20 ตารางวา โดยประมาณ ภายในศาลดอนปู่ มีจอมปลวกขนาดใหญ่ และรูปเคารพตา ยาย ตั้งไว้ภายในศาล และประกอบด้วย ปืนทำจากไม้ ช้าง ม้า ดาบทำด้วยไม้ เป็นเครื่องบูชาภายในศาล มีความเชื่อว่า สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่ ปู่ตาไว้สำหรับการป้องกัน ดูแล ชุมชน ดอนปู่ตาได้รับการดูแลจาก เฒ่าจ้ำ หมอผู้ทำหน้าที่ บูชาและกล่าวคำถวายสิ่งของ และผู้ ได้รับหน้าที่ บทบาท ในการทำหน้าที่ประจำปี ทุกขึ้น 3 คำ เดือน 3 และ ขึ้น 6 คำ เดือน 6 เป็น ต้น ชุมชนบ้านโสกก่อ เป็นชุมชนที่มีกลุ่มประชากรเข้ามาอาศัย และมีการผสมผสาน กลุ่มชาติ พันธุ์ ลาว กูย เขมร แต่การนับถือในอำนาจเหนือธรรมชาติ และดวงวิญญาณ ที่มีความเชื่อต่อ ปู่ ตา นั้นยังให้การยอมรับ และมีความเชื่อว่า ดวงวิญญาณผีปู่ตา มีอำนาจในการให้คุณและโทษได้ ทั้งยัง มีอำนาจดลบันดาลให้ฝนตก และเกิดความอุดมสมบูรณ์ด้วย ด้วยฐานคติทางความเชื่อที่มี ต่อ ผีปู่ตา ชุมชนได้ให้การนับถือและเคารพปู่ตามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บทบาทและอัตลักษณ์ของพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน บทบาทของพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ ตาของชุมชน จากการศึกษาและการวิเคราะห์สามารถอธิบายด้านแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทเป็น แนวคิดที่กล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่รวมกันในสังคมกลายเป็นชุมชน ในรอบปีมักมีเรื่องราว และหน้าที่ การรับผิดชอบ 1) บทบาทด้านพิธีกรรม 2) บทบาทของผู้นำในการทำพิธีกรรม 3) บทบาทผู้นำชุมชน 4) บทบาทผู้ร่วมในพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา อัตลักษณ์ของพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา 1) อัตลักษณ์ด้านชุมชนบ้านโสกก่อ 2) อัตลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรมศาลปู่ตา 3) อัตลักษณ์ด้าน ความเชื่อ 4) อัตลักษณ์ด้านประเพณี 5) อัตลักษณ์ด้านเครื่องเซ่นไหว้ในพิธีเลี้ยงผีปู่ตา

ผลกระทบจากการทำพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของชุมชน ได้แก่ 1) ผลกระทบที่มีต่อสังคม 2) ผลกระทบด้านการรักษาที่เกิดจากความเชื่อที่มีต่อผีปู่ตา 3) ผลกระทบที่มีต่อชุมชน ความเชื่อ และพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตาของบ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบუნทริก จังหวัดอุบลราชธานี ถือ เป็นความเชื่อที่มีต่อผีปู่ตา ที่เชื่อว่ารักษาชุมชน ครอบครัวยุให้ร่มเย็นเป็นสุข ในทางหนึ่งด้าน

พิธีกรรมจัดได้ว่าเป็นระเบียบแบบแผนที่ชุมชนได้ปฏิบัติมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งด้วย ทั้งนี้ระบบโครงสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นได้บอกที่มา ความสำคัญ และการคงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีระบบการสืบทอดมาเป็นเวลานาน ชุมชน ทุกครอบครัวมีการปฏิบัติตาม และดำเนินตามความเชื่อ และพิธีกรรมประจำปีมาอย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ค้นพบมาอภิปรายผล ดังนี้

1. อภิปรายผลการศึกษาบริบทความเชื่อเรื่อง การศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา บทบาทอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบ้านโสกก่อ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษาพบว่าความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตาของ บ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าความเชื่อของชุมชนมีความเชื่อถือในอำนาจเหนือธรรมชาติ และให้ความสำคัญกับความเชื่อถือที่ว่า ผีที่ประจำในภูเขา ป่าไม้ ต้นไม้ใหญ่ ทางสัญจร จอมปลวก และไสยศาสตร์ แม่น้ำแม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง คลองบึง สิ่งเหล่านี้ล้วนมีดวงวิญญาณที่เรามองไม่เห็น ความเชื่อว่ามีบางสิ่งสถิตอยู่ ด้วยเหตุนี้เองจึงเกิดที่มาของพิธีกรรมเพื่อบูชา จอมปลวก ต้นไม้ใหญ่ ภูเขา ซึ่งตรงกับ (ยโสธรา ศิริภาพระภากร, 2562) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อผู้คนเชื่อในสิ่งนี้ ย่อมสละสิ่งของที่ตนมีอยู่เพื่อบูชาแสดงความคารวะในดวงวิญญาณที่เชื่อว่ที่นั้นมีและยังคงอยู่ และตรงกับที่ (พระสำเร็จ โกวิท, 2560) ได้กล่าวว่า ความเชื่อของบุคคลตามท้องถิ่นชุมชนมักให้ความเชื่อว่ ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ จอมปลวกมักมีอำนาจที่นอกเหนือจากมนุษย์เป็นผู้ควบคุม ดูแลรักษา ถ้ามนุษย์ไปล่วงละเมิด แสดงอาการที่ไม่เหมาะสมมักได้รับโทษ ดังนั้นในด้านความเชื่อของชุมชนจึงให้ความสำคัญว่าสถานที่ต่าง ๆ นั้นมีดวงวิญญาณ เทวดาและเจ้าป่า เจ้าเขา พระภูมิเจ้าที่ ผีนางงาไม้ รักษาดูแลอยู่ประจำ เมื่อเราเดินทางผ่าน หรือต้องอาศัยเส้นทางนั้นมักบูชาด้วยอาหาร น้ำ ตามสิ่งที่ตนมีอยู่

จึงต้องมีพิธีกรรมเป็นสื่อกลางให้เรื่องต่าง ๆ โดยอาศัยความเชื่อมีฐานคติความเชื่อมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นความเชื่อท้องถิ่น ที่มีการผสมผสานกับความเชื่ออื่น ๆ เข้ามาร่วมใช้ด้วย แบ่งเป็น 3 ประการ คือ (1) ความเชื่อและพิธีกรรมการเซ่นไหว้ ที่เป็นฐานคติแบบดั้งเดิมที่มีความเชื่อในพิธีกรรม เชื่อในอำนาจบางอย่างที่มีอำนาจเหนือตนและสามารถกระทำให้คนในครอบครัวมีอันเป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ ได้จึงเป็นที่มาของแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของฟรอนซ์ โบแอส (Franz Boas) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการวิเคราะห์โครงสร้างรวมที่มีการศึกษาวัฒนธรรมของสังคมโดยนำโครงสร้างทุกส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกันได้กล่าวว่กลุ่มชาติพันธุ์ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และระบบการทำมาหากินสังคมในโครงสร้างเป็นอย่างไร ย่อมมีความสัมพันธ์กับหน้าที่สังคมที่ต้องกระทำ วัฒนธรรมจะมีลักษณะอย่างไร ย่อมเป็นไปตามหน้าที่ วัฒนธรรมนั้นจะต้อง

กระทำในคำกล่าวนี้เองที่มีความสัมพันธ์ภาพเกี่ยวข้องกับความเชื่อในพิธีกรรมที่กลุ่มชนได้มี วัฒนธรรมโครงสร้างทางความเชื่อมาแต่อดีตกาลแม้ในสมัยปัจจุบันก็ยังมีฐานคติความเชื่อเหล่านี้ อยู่จนปัจจุบัน (2) ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติของผีปอบตา ที่สามารถให้คุณและโทษได้ กลุ่ม ชนจะมีความเชื่อในพลังเร้นลับ และความเชื่อในอำนาจของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ และวิญญาณ ในรูปแบบต่าง ๆ ว่าสามารถให้คุณและโทษได้เมื่อมีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ย่อมตามมาด้วยการ ประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อการเช่นไหว้ การประกอบพิธีกรรมบางอย่างเพื่อให้ตนเองประสบกับสิ่งที่ปรารถนาหรือต้องการในสิ่งต่าง ๆ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำในการทำเกษตร อยู่รอดปลอดภัย และมีโชค เป็นต้น แม้แต่การประกอบพิธีกรรมเพื่อการรักษาสุขภาพ ด้านการเยียวยาก็ มี ฐานคติความเชื่อนี้เองที่มีความสัมพันธ์ภาพกับทฤษฎีและการปฏิบัติของ เฟรเซอร์ (Frazer) ได้ กล่าวไว้ว่า พิธีกรรมที่เกิดขึ้นนั้น จะประกอบด้วยสองส่วน คือ ทฤษฎีและการปฏิบัติ กล่าวคือความ เชื่อในอำนาจสูงกว่ามนุษย์และความพยายามเพื่ออ้อนวอน และเอาอกเอาใจต่ออำนาจที่มีในสอง ส่วนนี้ความเชื่อนี้เกิดขึ้นก่อน ในเชิงรัฐศาสตร์ เดอร์ไคม์ (Durkheim) ได้ชี้ถึงด้านที่เป็นผลดีในการ ปกครอง เป็นพลังทางสังคม ชุมชนที่ก่อให้เกิดระเบียบวินัย ความสามัคคี เกิดพลังในชุมชน และ การใช้ชีวิตที่มีพลังคู่ต่อไปและสุดท้ายก่อให้เกิดความเอิบอิมทางจิตวิญญาณมีพลังในการทำงาน และต่อสู้ต่อไปได้โดยอาศัยความเชื่อที่มีต่อปอบตา เขาจึงให้ความหมายของศาสนาว่า ศาสนาเป็น ระบบความเชื่อและการปฏิบัติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อของชุมชนบ้านโสกก่อ ที่มีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติตามโครงสร้าง วัฒนธรรมนี้ย่อมเป็นระบบทางโครงสร้างทางความเชื่อ (3) รูปแบบของประเพณีท้องถิ่นที่พัฒนา มาจากความเชื่อแบบดั้งเดิมจนมาสู่ความเชื่อตามหลักการ ที่มีขั้นตอน รูปแบบ วิถีปฏิบัติ แนวทาง ประพฤติ และคำสอนที่ต้องทำตามแต่ยังรักษาความเชื่อของตนไว้ตามเดิมในอดีตชุมชน ในแถบนี้มีความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจและอำนาจเหนือธรรมชาติ มีสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการกระทำทั้งสิ้น ในยุค ต่อมาศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามาเผยแผ่ศาสนาจนมีการยอมรับนับถือไปในวงกว้างที่แสดงให้เห็นยุค ปัจจุบัน และศาสนาพราหมณ์เองก็ได้ปฏิเสธต่อความเชื่อแบบดั้งเดิมแต่ผสมผสานเข้าด้วยกัน เช่น ธรรมชาติมีเทพประจำ ไร่นา ป่าไม้ ภูเขา สายน้ำ ก็มีเทพผู้ยิ่งใหญ่ประจำอยู่ และทำหน้าที่ ของตนจึงมีการกราบไหว้บูชาและเช่นไหว้อ้อนวอนขึ้น พัฒนาการทางความเชื่อเริ่มต้นเป็นลัทธิผี ที่มีความเชื่อในวิญญาณ อำนาจ ไสยศาสตร์ ศาสนาพราหมณ์มีความเชื่อในอำนาจเทพเจ้าว่าเป็น ผู้สร้างและผู้ทำลาย ต้องมีการสวด อ้อนวอน และบวงสรวงจึงได้รับประโยชน์ความเชื่อมีการ พัฒนาการมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ชุมชนก็สามารถนำแนวคิด ความเชื่อ และข้อปฏิบัติ หลักการบางอย่างนำมาประยุกต์ใช้ในแนววิถีชีวิตและความเชื่อได้ แม้ปัจจุบันนี้ก็ยังมีความเชื่อใน เรื่องของอำนาจของวิญญาณของบรรพบุรุษและอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ของรักษาที่สถิตในป่า ในศาลปู่ตาของชุมชน ให้การยอมรับนับถืออยู่ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการปฏิบัติของเฟรเซอร์

(Frazer) ได้กล่าวว่าศาสนาประกอบด้วยสองส่วนคือ ทฤษฎีและการปฏิบัติ กล่าวคือ ความเชื่อในอำนาจสูงกว่ามนุษย์และความพยายามเพื่ออ่อนน้อม ในสองส่วนนี้ความเชื่อที่นั้นเกิดก่อนศาสนา เป็นระบบความเชื่อและการปฏิบัติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความคิดอันมีอิทธิพลต่อความประพฤติของบุคคลใน ชุมชน และสังคม จะรวมคำสอนที่ครอบคลุมถึงโลกเหนือธรรมชาติ หมายถึงความสัมพันธ์กับพระเจ้าด้วย ที่มีจุดมุ่งหมายให้สามารถดำรงชีพอยู่ด้วยความสุข และอุดมสมบูรณ์

2. อภิปรายผลพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาที่มีรูปแบบและขั้นตอน เชื้อในสัญลักษณ์แทนผีปู่ตา การเคารพด้วยการปฏิบัติต่อรูปเคารพมีการอาบน้ำ และทาเครื่องหอมให้ปู่ตา และถวายเสื้อผ้าใหม่ และสถานที่เป็นศาลอันเป็นที่สถิตของ ดวงวิญญาณ และผีปู่ตา ในพื้นที่การวิจัยนี้มีบริบทความเชื่อที่คล้ายคลึงกันไม่แตกต่างกันมาก องค์ประกอบของพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา ประกอบด้วยผู้ประกอบพิธีกรรมเจ้าบ้าน ผู้นำชุมชน คนสูงอายุ ผู้ร่วมในพิธีกรรมชุมชนทุกครัวเรือน ในพิธีกรรมนี้จะประกอบด้วย เครื่องบูชาใช้ในการบูชาและเครื่องหอม เสื้อผ้า ดอกไม้ การประกอบพิธีกรรมขั้นนั้นจำเป็นต้องมีสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม คือดอนปู่ตาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของชุมชน และกำหนดวัน เวลาในการประกอบพิธีกรรมคือ ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี และ ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ใช้เวลา 06.00- 07.30 นาฬิกา ในการประกอบพิธีกรรมของชุมชน ด้านกระบวนการและขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญและจำต้องมีในทุกพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา ที่จัดขึ้นของทุกปี ในสิ่งที่ต้องเตรียมก่อนวันประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ ได้แก่ (1) กระบวนการเตรียมการโดยผู้ใหญ่บ้านจะประกาศบอกชาวบ้านให้ทราบ ในวันที่ประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ปู่ตา (2) ชุมชนจะเตรียม ข้าวปลา อาหาร สิ่งของที่ใช้สำหรับบูชา (3) เวลา ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่นไหว้มักใช้ช่วงเช้า (4) การรวมตัวของชุมชน เพื่อเตรียมตัวออกไปเช่นไหว้ที่ดอนปู่ตา (5) พิธีกรรมเช่นไหว้โดยเจ้าบ้านของชุมชนที่นำพาในการประกอบพิธีกรรม (6) พิธีรดน้ำสัญลักษณ์ หุ่นไม้ปู่ตา ทาเครื่องหอม ประแป้ง หลังพิธีกรรมเช่นไหว้ผีปู่ตา จะต้องทำเมื่อแล้วเสร็จพิธีกรรมเช่นไหว้ปู่ตา มีดังนี้ (1) การนำเครื่องบูชาขึ้นบนชั้นในศาลปู่ตา (2) ด้านการปฏิบัติตาม การปฏิบัติตัวตามข้อตกลงที่รับปาก ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford Geertz) ที่เน้นการตีความพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งพยายามอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออก ทางภาษาและการกระทำ คือ ความคิดของมนุษย์เป็นแนวทางการทำงานโดยธรรมชาติและเป็นอิสระจากการกระทำของร่างกาย และระบบความคิดมีเหตุผลในตัวเอง โดยปราศจากการบงการของร่างกายอันเป็นกระบวนการ ผู้ที่ต้องการสื่อความคิดของตนให้รับรู้และเข้าใจ เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกมาเพื่อสื่อถึงธรรมชาติของพิธีเช่นไหว้ปู่ตา ตามความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนที่ได้ปฏิบัติตามกันมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นความเชื่อที่ชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติกันมายาวนาน เป็นวัฒนธรรมแบบความเชื่อที่กลุ่มชนเผ่าได้ถือปฏิบัติกันอยู่จนถึงปัจจุบัน ชุมชนแม้จะยังนับถือปฏิบัติตามความเชื่อ

เหล่านี้ก็ยังยั้งได้นำเอาคำสอนมาใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ได้แก่ การปฏิบัติตนให้อยู่ในร่องรอย พุดจาให้รู้กาลเทศะ แสดงถึงโครงสร้างทางความเชื่อแบบดั้งเดิมนี้สามารถเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ที่มีความเชื่ออยู่ก่อนแล้วนั้นเกิดการตื่นตัวในการทำคุณงามความดีสิ่งเหล่านี้แรกเริ่มเดิมทีนั้นก็มาจากพิธีกรรมความเชื่อก่อน เมื่อมีแนวคิดแนวทฤษฎีที่ได้กล่าวถึงสิ่งเหล่านี้เพื่อให้เราได้เข้าใจเข้าถึงในสิ่งที่เป็นอยู่ปรากฏการณ์ทางสังคม ที่มีมายาวนานได้อย่างเข้าใจ และพิธีกรรมความเชื่อเหล่านี้ก็ได้้นำสิ่งที่เป็นประโยชน์ คุณค่าทางความเชื่ออันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สรรสร้างไว้ คุณค่าที่ปรากฏในสิ่งเหล่านี้ คือ การเกื้อกูลกัน ให้กำลังใจกับบุคคลที่เจ็บป่วย ให้มีกำลังใจที่เข้มแข็งและต่อสู้กับสิ่งที่กำลังเป็นอยู่โดยอาศัยพิธีกรรมความเชื่อเป็นสิ่งที่มาประกอบร่วมกันจัดทำพิธีกรรมขึ้นเพื่อบางอย่าง คุณค่าในการแบ่งปันความทุกข์ ความเข้าใจ และการเยียวยาทางจิตวิญญาณ เป็นคุณค่าทางคุณธรรม จริยธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตา

3. อภิปรายผลด้านคำสอนที่ปรากฏในพิธีกรรมเช่นไหว้ปู่ตา กระบวนการขั้นตอนพิธีกรรม ผลการศึกษา มีดังนี้ กระบวนการและขั้นตอนในพิธีมีการกำหนด วันเวลา สถานที่ จะประกอบพิธีกรรม มีขั้นตอนในการประกอบพิธี ดำเนินพิธีกรรมของผู้ประกอบพิธีด้วยปัจจัยหลักคือ มีความเชื่อในพิธีกรรมและมีการพัฒนาการสืบทอดจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ย่อมมีกระบวนการและขั้นตอนที่ค่อนข้างชัดเจน เช่น กระบวนการดำเนินการ ความเข้าใจ การรวมตัว การมีส่วนร่วม มีการดำเนินการบอกเครื่องญาติพี่น้องถึงวัตถุประสงค์ และดำเนินการในการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรม เป็นต้น ดังที่ได้กล่าวไว้ในแนวคิดทฤษฎีสัญลักษณ์ของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ช (Clifford Geertz) ได้กล่าวถึงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ มีที่มากับประวัติศาสตร์ ที่เป็นคำสอน ความหมาย ความสำคัญ ความเป็นมงคล และป้องกันโดย ขอความคุ้มครองด้วยความหมายที่ดี แนวคิดนี้สามารถบอกที่มา ความหมายที่สำคัญ ความต้องการ การปฏิบัติตาม ที่ปรากฏในความเชื่อและพิธีกรรมเช่นไหว้ผีปู่ตาของชุมชนบ้านโสกก่อ ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ได้เป็นอย่างดี ความสำคัญและประโยชน์ของคำสอนที่สร้างคุณค่าทางคุณธรรมและจริยธรรม ผลการศึกษาพบว่า ประโยชน์ของคำสอนที่สัมพันธ์ในพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา ประกอบไปด้วยหลักศรัทธา หลักนี้เป็นความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักคำสอนทางการจัดกิจกรรมของชุมชน และมีความเกี่ยวข้องกับหลักคำสอน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่ ประโยชน์ในด้านคุณธรรมจริยธรรมกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชน ผลการอภิปรายอธิบายโดยย่อในด้าน ประโยชน์นั้นมี 6 ประการ คือ (1) ประโยชน์ที่มีต่อการอาศัยความเชื่อที่มีการประกอบพิธีกรรมที่จัดขึ้นประจำปี ที่ทำใจจิตใจมีความเชื่อมั่น ความมั่นใจ ความจริงใจ เป็นพื้นฐานที่จะเดินก้าวไปสู่ความร่วมมือ การร่วมกิจกรรม การร่วมในพิธีกรรมถือเป็นพื้นฐานในการร่วมพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ (2) ประโยชน์ในการทำมาความดีความเชื่อที่มีต่อผีปู่ตา สิ่งนี้ได้มีความเข้าใจและมีความเชื่อมั่นว่า การที่ได้ทำพิธีเช่นไหว้ โดยเฉพาะการได้รับการ

ประเพณีท้องถิ่น และยังปฏิบัติตามบรรพบุรุษ และประเพณีตามคำสอน มีการร่วมกิจกรรมร่วมกันรับรู้ในพิธีกรรมความสำคัญและคุณค่าทางจิตวิญญาณ (3) ด้านขวัญกำลังใจ การประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ผีปู่ตามีจุดมุ่งหมายเพื่อการขอความอุดมสมบูรณ์ ให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และขอความคุ้มครองรักษา และมีการเสี่ยงทาย ทำนายทายทัก ตามวิถีความเชื่อที่ชุมชนมีผีดวงวิญญาณจะมีการปฏิบัติเช่นนี้ก่อให้เกิดการร่วมตัว และถามสารทุกข์ ความเป็นไป และอาศัยที่พึ่งร่วมกันมีที่พึ่งในเมื่อยามที่คนหมดหนทางและท้อแท้ ไม่มีทางออกพิธีกรรมจึงเป็นบ่อเกิดของการได้รับขวัญและกำลังใจอีกเรื่องที่มีความจำเป็นและสำคัญ (4) ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแบบชุมชน ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการติดต่อกับดวงวิญญาณผีปู่ตา ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมวิญญาณ ขั้นตอน ระเบียบพิธีกรรม จำเป็นต้องมีข้อปฏิบัติตนเองให้เป็นผู้ที่ต้องมีคุณธรรมในด้านความคิดพิจารณาทางจิตใจค่อนข้างสูง และจริยธรรม แม้แต่การวางตนในสังคมจำต้องรู้กาลเทศะ มีการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสม จนเป็นที่ยอมรับเชื่อถือ อาจเรียกได้ว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณจำต้องมีกฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติตนเองเพื่ออยู่ในชุมชน (5) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัญหาชีวิตที่ไม่อาจเล่าให้ใครฟังได้ปัญหาความเจ็บป่วยที่หาสาเหตุไม่ได้ ปัญหาชีวิตในด้านต่าง บางทีอาจเป็นปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ระหว่างครอบครัว แม้แต่ปัญหาการแบ่งมรดก ในด้านการส่งเสริมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อผู้มารับบริการได้บบานต่อสิ่งเหล่านี้แล้วเมื่อหายมาย่อมกำกับการปฏิบัติตามที่กล่าวไว้ เมื่อมีความเชื่อ ถ้าได้ปฏิบัติตามแล้วเห็นว่าการปฏิบัติ มีประโยชน์ต่อชีวิตและสามารถเอื้ออำนวยให้ประสบผลสัมฤทธิ์บางประการแล้ว ย่อมปฏิบัติในทางที่ถูกอย่างไม่มีเงื่อนไข เป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในระบบความเชื่อและอาศัยความเชื่อในการปฏิบัติตามย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ (6) ด้านการพัฒนาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อชุมชน ด้านพัฒนาจะแนะนำในเรื่องการสร้างตนเองโดยการเสริมสร้างสิ่งดี ๆ ให้กับตนเอง

4. อภิปรายผลด้านผลกระทบ การศึกษาพื้นที่ของชุมชน ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรมและทัศนคติและความต้องการของชุมชน กลุ่มประชากรที่จะได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ (4.1) ผลกระทบที่มีต่อสังคม (1) ด้านความเชื่อ ในด้านดีที่เกิดจากความเชื่อจากผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคมด้านความดีที่มีต่อความเชื่อพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา เป็นจุดรวมของชุมชนสังคมที่ต้องมาร่วมกันในการจัดการกิจกรรม ในด้านไม่ดีในด้านความเชื่อ ถ้าชุมชนมีความเชื่อยอมเป็นที่มาของผลประโยชน์ แต่ความเชื่อเป็นเพียงความเชื่ออย่างเดียว มองไม่เห็นเพราะเป็นความเชื่อต่ออำนาจเหนือธรรมชาติที่มนุษย์มองไม่เห็น ย่อมเป็นที่มาของการแสวงหาผลประโยชน์ของคนบางกลุ่มที่ใช้เป็นเรื่องในการแสวงหาผลประโยชน์บางอย่างได้ (2) ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ผลกระทบในด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อความอยู่รอดและรักษาโรคร้ายตลอดจนความสงบสุขในสังคม (3) ด้านสังคม ฐานคติที่มาจาก ปู่ตา ผู้รักษาชุมชน ได้กลายมาเป็นประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน

สังคมในแต่ละชุมชน หมู่บ้าน และสังคมด้วย (4) ด้านการระบายนความกดดันและลดความขัดแย้งในชุมชน (5) ด้านเศรษฐกิจจากผลการวิเคราะห์ ด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตา ที่มีต่อสังคม ในด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (6) ด้านการปกครองในรูปแบบชุมชน การรวมกลุ่มที่เกิดของคนในชุมชน นำโดยผู้นำชุมชน และผู้นำในการประกอบพิธีกรรม การรวมตัวของชุมชน (6.1) รูปแบบของพิธีกรรม โดยเฉพาะช่วงที่ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมจะนำพาในการเลี้ยงผีปู่ตา (6.2) ผู้นำชุมชน โดยช่วงที่จะมีการจัดกิจกรรมเช่นไหว้ (7) ผลกระทบด้านการรักษาที่เกิดจากความเชื่อที่มีต่อผีปู่ (7.1) ความเจ็บไข้ได้ป่วย พบว่าบางรายได้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สบายหนักมาก แต่เมื่อนำไปรักษาตามวิถีทางวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์สมัยปัจจุบันรักษาตัวเป็นเวลานานก็ยังไม่หาย ไม่ดีขึ้น เมื่อไปหาวิธีตรวจทางไสยศาสตร์ (7.2) โชคลาภ (7.3) การงาน พบว่าการทำงานก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่มองเห็น ศาลปู่ตาที่ตั้งในรอบนอกชุมชนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้านไม่ห่างมากนัก โดยรอบศาลมีป่าไม้โดยรอบ รมรื่น เป็นพื้นที่หนึ่งที่ชุมชนมักให้ความสำคัญเพื่อเดินทางเข้ามาขอพรอธิฐาน ผลการศึกษาข้อมูลมีกระบวนการ ขั้นตอน องค์ประกอบในพิธีกรรมที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในงานวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์แยกแยะส่วนต่าง ๆ ในฐานะคติความเชื่อที่เป็นโครงสร้างทางความเชื่อและพิธีกรรม การเลี้ยงผีปู่ตา เพื่ออธิบายถึงลักษณะความเชื่อและพิธีกรรมและผลกระทบต่อสังคมชุมชนให้เห็นถึงคุณค่าของความเชื่อเหล่านี้ และได้กล่าวถึงความเชื่อว่าเป็นการยอมรับอันเกิดจากจิตใต้สำนึกของมนุษย์ที่มีต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อนี้เองเป็นกระบวนการที่นำมาใช้เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและสามารถอธิบายในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในที่นี้คือความเชื่อในพิธีเลี้ยงผีปู่ตา และมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่า ที่ได้อธิบายความหมายคุณค่าประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายในแง่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง มนุษย์ได้นำมาเพื่อการแก้ไขปัญหาของตนเองเพื่อความดีงามและความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิตหรือเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาบพาทออัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบ้านโสกก่อ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์จากการศึกษาในภาคสนามและศึกษาบริบททั่วไปของชุมชน ทำให้เกิดแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานเกี่ยวกับชุมชนในกลุ่มชน

1. ควรจะมีการศึกษาและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อและพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่ยังนับถืออยู่ โดยให้โรงเรียนประถม และระดับมัธยม ในท้องถิ่นที่มี

กลุ่มชาติพันธุ์ ลาว กูย เขมร อาศัยอยู่ได้ศึกษาและร่วมพัฒนาหลักสูตรนำไปสู่การปฏิบัติและวิเคราะห์อันก่อให้เกิดการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อในพิธีกรรมท้องถิ่น ว่ามีความเชื่ออะไรบ้างและอย่างไร ตลอดจนมีคุณค่า ประโยชน์ต่อการนับถือ อย่างไร เพื่อสร้างความรู้สึกรากฐานใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

2. หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ที่พัฒนาชุมชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรพิจารณา เพื่อส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน และคุณภาพชีวิตที่ดี เช่นการรณรงค์ให้ไม่มีการดื่มเหล้าในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นพิธีกรรมบูชาผีบรรพบุรุษ และบวงสรวงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชนบทและเยาวชนของชาติ ทำให้เห็นรูปแบบที่ดีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและเยาวชนได้เห็นภาพที่ดีและสามารถนำไปปฏิบัติตามได้ ถือเป็นรูปแบบที่ดีงามต่อการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในเรื่องคติความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตา ได้มากพอสมควรสำหรับผู้สนใจผู้ที่คิดว่าจะทำการวิจัยในเรื่องต่อไปนั้น ควรจะทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบในเรื่องแนวความเชื่อ และพิธีกรรมที่มีการประกอบขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ และศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องความเชื่อในพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาของกลุ่ม ลาว กับ กูย และเขมรซึ่งจะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง และสามารถอธิบายในเชิงพัฒนาการ ความเชื่อ ความเกี่ยวโยงทางวัฒนธรรมความเชื่อที่มีต่อระบบทางศาสนา หรือความเชื่อแบบดั้งเดิมได้เป็นอย่างดีต่อไป

2. การศึกษาเป้าหมายสูงสุดของความเชื่อและพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตา รวมถึงการให้ความหมายที่แท้จริงว่าเป้าหมายสูงสุดคืออะไร ผลที่แท้จริงที่ได้จากโครงสร้างทางความเชื่อและพิธีกรรมมีอะไรบ้าง และสามารถพัฒนา ต่อยอดต่อไปในด้านใดได้บ้าง

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2552). *พิธีกรรมและประเพณี*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

แห่งประเทศไทย จำกัด.

ก่องแก้ว เจริญอักษร.(2541). *ความรู้เรื่องธรรมวิทยา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จังหวัดบุรีรัมย์. (2561). *แผนที่จังหวัดบุรีรัมย์*<http://www.buriram.go.th/buriram_map/

[buriram_map.html](http://www.buriram.go.th/buriram_map/)>.15 กันยายน 2561.

เทพ สงวนกิตติพันธุ์.(2563). *ความเชื่อ*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก<https://sites>.

- google.com/site/raksawathnthrrmthiy/kar-xnuraks-wathnthrrm-laea-grapheni-thiy/khwam-hmay-khxng-grapheni-thiy. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2563.
- ยโสธารา ศิริภาพระภากร, พระกิตติศักดิ์ สุจิตโต และพระธีร์ละล้าณัฐธมโม. (2563). *ความเชื่อและสัญลักษณ์ในพิธีกรรมของกลุ่มชาวไทยภูเขา*. การประชุมวิชาการระดับชาติราชชมงคล (ครั้งที่ 11) “วิจัยและนวัตกรรมวิถีใหม่” ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขต สุรินทร์.
- ยโสธารา ศิริภาพระภากร, พระธรรมโมลี, ทิตยาวัต อินทรางกูร, สำเริง อินทยุง, สุรียา คลังฤทธิ์. (2561). *อาหะ อธิพล บทบาท ความเชื่อของกลุ่มชาวไทยภูเขา*, การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ (ครั้งที่ 1), ระเบียบ สามัคคี บำเพ็ญประโยชน์เพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน, (DHSSDS), มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด สนั่น สุขเหลือ (2547). *บทบาทของผู้นำสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการส่งเสริมโครงการตามพระราชดำริ (ตามเศรษฐกิจพอเพียง)*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ค.บ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ , จังหวัดสุรินทร์
- สุทัศน์ ประทุมแก้ว, พระวีระพงษ์ โศษาและ จักรกฤษ ทองมี. (2563). *คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมบูชาศาลปู่ตาของชุมชน ในจังหวัดศรีสะเกษ*. *Journal of MCU Ubon Review*, Vol.5 No.3 (September-December 2020)
- Ashley, Sean. (2004). *Exorcising with Buddha : Palaung Buddhism in Northern Thailand*. Doctor's Thesis Canada : Simon Fraser University Canada.
- A.T.Ariyaratne. (1980). “*The Role of Buddhist Monks in Development*,” *World Development*. 8(7-8) : 587-589 ; July-August.
- Burke, Peter J. and Donald C. Reitzes. (1991). “*An Identity Theory Approach to Commitment*,” *Social Psychology Quarterly*. 54 : 239-251.
- Cadge, Gwendolyn Anne. (2002). *Seeking the Heart: The First Generation Practices Theravada Buddhism in America*. America: Princeton University.
- Davids T.W. Rhys and Steade William. (1966). *The Pall Text Society's Pall-English Dictionary*. Guildford and London : Offset Lithography and Billing and Son, LTD.
- Fetterman, David M. (2010). *Ethnography: Step by Step*. Third Edition. United State of America: Sage Publication Inc.

การสร้างแบรนด์เสื้อผ้า NALAN Craft ของวิสาหกิจชุมชนนาลัน NALAN Craft Apparel Branding of Nalan Community Enterprises

นวพรรษ การะเกตุ¹ ธนภุมิ สงค์ธนาพิทักษ์² และรชธร ทรัพย์เสถียร³
Nawapat Karaket¹, Thanaphumi Songthanapithak² and Rachathon Supasathian³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างแบรนด์เสื้อผ้า NALAN craft ของวิสาหกิจชุมชนนาลัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) คือ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาลัน ซึ่งเป็นเจ้าของแบรนด์ NALAN craft และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Structured interview) และ 2) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) โดยการรวบรวมข้อมูลจากบทความและเอกสารอ้างอิง วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาภายใต้กรอบแนวคิดที่ได้ทบทวนวรรณกรรม

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างแบรนด์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย NALAN craft ของวิสาหกิจชุมชนนาลัน มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การระบुकุ่มเป้าหมาย เป็นเพศหญิง อายุ 20-45 ปี อาศัยอยู่ในเมือง มีความมั่นใจในตัวเอง และพิถีพิถันในการแต่งกาย 2) การออกแบบแบรนด์ ออกแบบให้เป็นแบรนด์เสื้อผ้าที่มีขึ้นเดียวในโลกและผลิตด้วยมือ 3) การสร้างเอกลักษณ์ของแบรนด์ โดยนำส่วนหนึ่งของชื่อเจ้าของมาเป็นชื่อแบรนด์ ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษ N และ L สร้างเป็นโลโก้ ใช้สีแดงและดำ ที่ให้ความรู้สึกมีเสน่ห์น่าค้นหา และแสดงถึงความมั่นใจ 4) ขั้นตอนปฏิบัติการสร้างแบรนด์ ผ่านสื่อสำคัญ 3 สื่อ ได้แก่ สื่อกิจกรรม สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ และ 5) ขั้นตอนการยกระดับแบรนด์ โดยการเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ในกลุ่มผู้ชาย เพื่อเป็นการขยายกลุ่มผู้บริโภคให้กว้างขึ้น

คำสำคัญ: การสร้างแบรนด์, การสื่อสารแบรนด์, วิสาหกิจชุมชน, เสื้อผ้า

Abstract

¹ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (karaket9995@gmail.com)

² คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

³ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

This research aims to study the process of branding for NALAN craft apparel of NALAN Community Enterprises. This is qualitative research. A tools used to collect data were 1) In-depth interviews which key informants are the presidents of Nalan Community Enterprises Group, data which owns the NALAN craft brand as well as related individuals data using structured interviews, and 2) document analysis by collecting information from articles and references. Descriptive data analysis is analyzed within the framework of which the literature has been reviewed.

The results showed that the process of branding are 5 steps: 1) Identifying the target audience, which are female, aged 20-45 years old, living in the city, are self-confident and meticulous in dress code, 2) brand designing to be the only clothing brand in the world and hand-made product 3) Creating a brand identity which takes part of the owner's name as a brand name, use the English letters N and L, creating a logo and use red and black colors that give a sense of charm and confidence, 4) branding through 3 major media which are event, print and online media, and 5) brand upgrading procedures by adding new products to the men's segment to broaden the consumer segment.

Keywords: Branding, Brand Communication, Community Enterprises, Clothing

บทนำ

แบรนด์ NALAN craft เป็นแบรนด์ของวิสาหกิจชุมชนนาแลน ตำบลป่าโมกข์ อำเภอป่าโมกข์ จังหวัดอ่างทอง รูปแบบ Handmade style ผสมผสานความเป็นโบฮีเมียน (Bohemian) ลักษณะสำคัญของแบรนด์คือ การผลิตผลงานด้วยมือ โดยใช้เทคนิคการสไลด์สีลงบนผืนผ้า ซึ่งแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่นที่ใช้เทคนิคการให้สีโดยการพิมพ์ การย้อมสี การเขียนสี หรือการเขียนเทียน ชิ้นงานแต่ละชิ้นผลิตโดยเน้นจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ทำให้ผลงานแต่ละชิ้นไม่ซ้ำกัน ดูมีเสน่ห์และมีคุณค่า แม้มีราคาค่อนข้างสูง และการผลิตผลงานเสื้อผ้าด้วยมือทำให้แบรนด์ NALAN craft มีความแตกต่างจากเสื้อผ้า แบรนด์อื่นที่นิยมการผลิตด้วยเครื่องจักร

ผลิตภัณฑ์ของแบรนด์ NALAN craft ได้รับการคัดสรรเป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ในระดับห้าดาว ซึ่งเป็นมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งออกได้ มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง คุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐาน มีประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ได้อย่างชัดเจน จนได้รับการยอมรับจากกลุ่มลูกค้าที่ชื่นชอบสินค้า Handmade

ชอบเสื้อผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่ซ้ำแบบใคร กลุ่มเป้าหมายสำคัญของแบรนด์ NALAN craft เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-45 ปี ที่มีความมั่นใจ มีความประณีต พิถีพิถันในการเลือกเสื้อผ้าที่มีความโดดเด่นหรือมีเพียงชิ้นเดียวในโลกไม่ซ้ำใคร ด้วยคุณลักษณะสำคัญของผลิตภัณฑ์คือเป็นเสื้อผ้าที่สวมใส่สบาย โดยสามารถมิชแอนด์แมทซ์ได้กับหลากหลายสไตล์ ซึ่งสะท้อนความคลาสสิกของแบรนด์ NALAN craft

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาถัน ได้มีการสื่อสารกับกลุ่มผู้บริโภคมาเป็นระยะเวลาหนึ่งจนเป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้บริโภคในนามผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่การสร้างแบรนด์ชุมชนสู่ตลาดเสื้อผ้าให้ประสบความสำเร็จนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้น ประธานวิสาหกิจชุมชนนาถันจึงมีแนวคิดที่จะสร้าง แบรนด์ NALAN craft ขึ้น เพื่อเป็นที่รู้จักและผู้บริโภคสามารถจดจำผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้นโดยมีแบรนด์ NALAN craft เป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตในชุมชนและผู้บริโภค

แบรนด์ (Brand) หรือตราสินค้า คือสิ่งที่จะช่วยสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งในตลาดและเสริมคุณค่าให้กับสินค้านั้น ๆ รวมทั้งสร้างความจงรักภักดีของผู้บริโภคให้มีต่อสินค้าอย่างยาวนาน เนื่องจากผู้บริโภคพบเห็นแบรนด์นั้น ทำให้เกิดการคุ้นเคยกับแบรนด์และเมื่อเกิดความชอบก็จะนำไปสู่ความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อในที่สุด (เสรี วงษ์มณฑา, 2542)

งานวิจัยของ เซปิง ไชยสาสน์ (2558) พบว่า การสร้างแบรนด์ที่สำคัญคือ Hermes มีกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง การสร้างแบรนด์เป็นเรื่องสำคัญในการทำธุรกิจ เพื่อให้สินค้าเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในตลาด ต้องสร้างเอกลักษณ์แบรนด์ เช่น รูปแบบ การตัดเย็บ เป็นต้น ต้องมีความต่อเนื่องในการสร้างแบรนด์เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย ประชาสัมพันธ์ให้เห็นภาพลักษณ์ที่ชัดเจน ทั้งรูปแบบ คุณภาพ มาตรฐาน ผู้ประกอบการต้องหาตลาดใหม่ที่จะเปิดตัวอยู่เสมอ

ด้วยความน่าสนใจของแบรนด์ NALAN Craft ที่มีความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่เป็นงานที่ผลิตด้วยมือ เป็นงานชิ้นเดียวไม่ซ้ำใคร เทคนิคการสไลด์สีที่แตกต่างจากแบรนด์เสื้อผ้าอื่น ทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจศึกษากระบวนการในการสร้างแบรนด์ NALAN Craft ของวิสาหกิจชุมชนนาถัน ว่ามีกระบวนการสร้างแบรนด์อย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากระบวนการสร้างแบรนด์เสื้อผ้า NALAN craft ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาถัน

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่องการสร้างแบรนด์เสื้อผ้า NALAN craft ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาถันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ระบุพื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ ชุมชนนาถัน ตำบลป่าโมกข์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดอ่างทอง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้ เลือกโดยใช้ผู้มีประสบการณ์และมีความเกี่ยวข้องกับแบรนด์ NALAN Craft สามารถให้ข้อมูลเชิงลึก สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่

2.1 นางสาวนาถันทา ไกลกรอง ตำแหน่งประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาถัน ผู้ก่อตั้งแบรนด์ NALAN craft เนื่องจากเป็นผู้กำหนดกลยุทธ์กระบวนการสร้างแบรนด์และการสื่อสารการตลาดของแบรนด์ NALAN craft

2.2 นายพชร รื่นชล ตำแหน่งผู้ช่วย เป็นผู้ดูแลฝ่ายผลิต เป็นผู้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิต

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Structured interview) ในการพูดคุย สอบถาม สังเกต ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูล เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะช่วยอธิบายสิ่งที่พบเห็นหรือสังเกตได้ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

3.1 แบบบันทึกคำถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อบันทึกคำถามที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษารายละเอียดให้ชัดเจน ตรงประเด็นมากที่สุด

3.2 อัดเสียงบันทึกเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคล ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) รวบรวมข้อมูล แล้วนำมาถอดความ วิเคราะห์ แล้วทบทวนเนื้อหาอีกครั้ง เพื่อสรุปรายงานผลการศึกษา

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคุณนาถันทา ไกลกรอง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาถัน ผู้ก่อตั้งแบรนด์ NALAN craft เพื่อศึกษากระบวนการสร้างแบรนด์ NALAN craft ของวิสาหกิจชุมชนนาถัน มีแนวคำถามในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การระบุกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย
  - จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของแบรนด์ มีอะไรบ้าง
  - กลุ่มเป้าหมายของแบรนด์คือใคร
  - คู่แข่งของแบรนด์คือใคร
- 2) การออกแบบแบรนด์
  - วิสัยทัศน์ของแบรนด์คืออะไร
  - แก่นแท้ที่สำคัญของแบรนด์คืออะไร
  - ตำแหน่งผลิตภัณฑ์ของแบรนด์วางแผนไว้ว่าอยู่ในตำแหน่งใดของตลาด
- 3) การสร้างเอกลักษณ์ให้กับแบรนด์
  - เอกลักษณ์ที่สำคัญของแบรนด์คืออะไร
- 4) การปฏิบัติการสร้างแบรนด์
  - มีกิจกรรมการสื่อสารหรือกิจกรรมการตลาดเพื่อให้แบรนด์เป็นที่รู้จักอย่างไร

บ้าง

- 5) การยกระดับแบรนด์
  - ทางกลุ่มมีแผนในการพัฒนาหรือยกระดับแบรนด์อย่างไร

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจากบทความและเอกสารอ้างอิง เขียนบทสรุปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (Description) ภายใต้กรอบแนวคิดที่ได้ทบทวนวรรณกรรม

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องการสร้างแบรนด์เสื้อผ้า NALAN craft มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างแบรนด์เสื้อผ้า NALAN craft ของวิสาหกิจชุมชนนาถัน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Structured interview) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสร้างแบรนด์เสื้อผ้า NALAN craft ของวิสาหกิจชุมชนนาถัน มี 5 ขั้นตอน คือ

1. การระบุกลุ่มเป้าหมาย (Target Consumer Identification)

กลุ่มเป้าหมายของแบรนด์ NALAN craft คือ เพศหญิง อายุระหว่าง 20-45 ปี อาศัยอยู่ในเขตเมือง ชื่นชอบงานฝีมือ มีความสนใจในแฟชั่นเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย นิยมใช้สินค้า handmade ชื่นชอบงานฝีมือ ชอบเสื้อผ้าที่มีเอกลักษณ์ โดดเด่น มีบุคลิกความมั่นใจในตัวเอง

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของแบรนด์ (SWOT) ผลการวิจัยพบว่า

- จุดแข็งที่สำคัญของแบรนด์คือ เจ้าของแบรนด์เป็นศิลปินที่รักงานศิลปะจึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น เป็นงาน handmade ที่มีเพียงชิ้นเดียวเพราะผลงานแต่ละชิ้นจะลวดลายที่ไม่ซ้ำกันเลย และเป็นจุดขายสำคัญของแบรนด์

- จุดอ่อนของแบรนด์คือ ไม่สามารถผลิตสินค้าคราวละมาก ๆ ได้ และสินค้ามีราคาค่อนข้างสูง และหาแรงงานทดแทนได้ยาก

- โอกาสของแบรนด์คือแบรนด์อยู่ภายใต้เครือข่ายของวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการจดทะเบียน รับรองสถานะตามกฎหมาย ทำให้ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนากิจการของวิสาหกิจชุมชน จากคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 จึงทำให้แบรนด์ NALAN craft เติบโตอย่างต่อเนื่อง เพราะได้รับการสนับสนุนในเรื่องของเงินทุน บรรจุภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย งานแสดงสินค้าต่าง ๆ ทำให้คนรู้จักแบรนด์มากขึ้น

- อุปสรรค คือ วัตถุดิบสำคัญได้แก่ผ้าที่นำมาสร้างสรรค์ผลงานในแต่ละรอบการสั่งซื้อไม่ตรงตามมาตรฐานเดิม มีการผิดเพี้ยนของเนื้อผ้าหรือสีอยู่บ่อยครั้ง เพราะขึ้นอยู่กับโรงงานที่ผลิตผ้าทางแบรนด์ไม่สามารถควบคุมได้

- คู่แข่ง จากการศึกษาพบว่าไม่มีคู่แข่ง เนื่องจากทางแบรนด์ได้สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากคู่แข่งในตลาดผลิตภัณฑ์ handmade และผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าแฟชั่น ด้วยเทคนิคการสร้างสรรค์งานแบบผสมผสาน โดยการใช้แปรงสไลด์สีบนผืนผ้าให้ออกมาเป็นลวดลาย ผสมกับการใช้เทียนเขียนลายผ้า เป็นเอกลักษณ์ของแบรนด์ที่สำคัญ

2. การออกแบบแบรนด์ (Brand Design)

ผลการวิจัยพบว่าแบรนด์ได้ทำการสื่อสารเอกลักษณ์ของแบรนด์ไปยังกลุ่มเป้าหมายผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แก่ ชื่อแบรนด์ NALAN craft โลโก้ที่ออกแบบให้ดูทันสมัย ใช้ตัวอักษรเรียบง่าย ให้ความรู้สึกดูมีเสน่ห์ เลือกใช้สีแดง เพื่อสื่อถึงความโดดเด่น ความมั่นใจ

การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ของแบรนด์ คือ เสื้อผ้าที่ผลิตด้วยมือ โดยใช้เทคนิคการสไลด์สีด้วยแปรงลงบนผืนผ้า มีเพียงชิ้นเดียวลวดลายไม่ซ้ำกัน

3. การสร้างเอกลักษณ์ของแบรนด์ (Brand Identity Creation)

ผลการวิจัยพบว่า แแบรนด์ NALAN craft ได้มีการออกแบบแบรนด์ให้เป็นผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าแบบ handmade โดยออกแบบให้มีสไตล์โดดเด่นในเรื่องการให้สีที่เป็นเอกลักษณ์คือการใช้แปรงสไลด์สีบนผืนผ้า ทำให้ได้เอกลักษณ์ของแบรนด์ที่สำคัญ ได้ลวดลายที่ไม่ซ้ำกัน มีเพียงชิ้นเดียว ไม่ซ้ำใคร ซึ่งเป็นคุณค่าที่ผู้บริโภคได้รับจากแบรนด์ ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกพิเศษที่ได้ครอบครองสินค้าชิ้นนั้นที่เหมือนทำมาเพื่อเขา นอกจากนั้นยังเลือกเนื้อผ้าที่สวมใส่สบายใช้ได้ทุกโอกาส

4. การปฏิบัติการสร้างแบรนด์ (Brand Building Implementation)

การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการออกแบบ การสร้างเอกลักษณ์ของแบรนด์เพื่อนำเสนอไปยังกลุ่มเป้าหมายของแบรนด์ผ่านกลยุทธ์และเครื่องมือการสื่อสารทางการตลาด ร่วมกับกิจกรรมทางการตลาดต่าง ๆ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ พบว่า แแบรนด์ NALAN craft ได้ทำการประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมส่งเสริมการขาย คือ ร่วมกิจกรรมแฟชั่นโชว์ในงาน Batik Design Week 2017 การแสดงแฟชั่นโชว์เวที เกษตรสร้างชาติ การโฆษณาผ่านนิตยสารของการบินไทย และนิตยสารของสายการบินไทยสมายล์ นอกจากนั้น ยังทำการสื่อสารผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย ได้แก่ Facebook Fanpage การนำเสนอสินค้าผ่านหน้าร้านโดยตกแต่งหน้าร้านอย่างสวยงามสะดุดตาในทุกการแสดงสินค้า กิจกรรมส่งเสริมการตลาดเช่น การ check-in การขึ้น Hashtag ในสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คเพื่อรับส่วนลด

5. การยกระดับแบรนด์ (Leveraging the Brand)

สำหรับการยกระดับแบรนด์ ผลการวิจัยพบว่า แแบรนด์ NALAN craft ได้มีการยกระดับแบรนด์ในสองแนวทางคือ การเพิ่มสินค้าใหม่ให้มีความหลากหลายแต่ยังคงเอกลักษณ์เดิมของแบรนด์ และอีกแนวทางคือการขยายตลาดไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ชาย

สรุปผล

กระบวนการสร้างแบรนด์เสื้อผ้าแฟชั่น NALAN craft ของวิสาหกิจชุมชนนาถัน มี 5 ขั้นตอนคือ

1. กลุ่มเป้าหมายของแบรนด์เป็นเพศหญิง อายุ 20-45 ปี อาศัยอยู่ในเมือง ชื่นชอบงานฝีมือ และงาน Handmade
2. การออกแบบแบรนด์ ชื่อแบรนด์ NALAN craft ได้ออกแบบให้ดูทันสมัย ใช้ตัวอักษรเรียบง่าย ให้ความรู้สึกดูมีเสน่ห์ เลือกใช้สีแดง เพื่อสื่อถึงความโดดเด่น ความมั่นใจ
3. การสร้างเอกลักษณ์แบรนด์ เป็นงาน Handmade ใช้เทคนิคการสไลด์สีด้วยแปรงลงบนผืนผ้า ทำให้ได้ลวดลายที่มีเพียงชิ้นเดียว ไม่ซ้ำกัน ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์

4. การปฏิบัติการสร้างแบรนด์ ผ่านสื่อสำคัญ 3 สื่อ ได้แก่ สื่อกิจกรรม สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์
5. การยกระดับแบรนด์ มี 2 แนวทางคือการเพิ่มสินค้าใหม่ และการขยายตลาดไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ชาย

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการสร้างแบรนด์เสื้อผ้า NALAN Craft ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชนาลัน ทั้ง 5 ขั้นตอน คือ 1) การระบุกลุ่มเป้าหมาย เป็นเพศหญิง อายุ 20-45 ปี อาศัยอยู่ในเมือง มีความมั่นใจในตัวเอง และพิถีพิถันในการแต่งกาย 2) การออกแบบแบรนด์ ออกแบบให้เป็นแบรนด์เสื้อผ้าที่มีขึ้นเดียวในโลกและผลิตด้วยมือ 3) การสร้างเอกลักษณ์ของแบรนด์ โดยนำส่วนหนึ่งของชื่อเจ้าของมาเป็นชื่อแบรนด์ ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษ N และ L สร้างเป็นโลโก้ ใช้สีแดงและดำ ที่ให้ความรู้สึกมีเสน่ห์น่าค้นหา และแสดงถึงความมั่นใจ 4) ขั้นตอนปฏิบัติการสร้างแบรนด์ ผ่านสื่อสำคัญ 3 สื่อ ได้แก่ สื่อกิจกรรม สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ และ 5) ขั้นตอนการยกระดับแบรนด์ โดยการเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ในกลุ่มผู้ชาย เพื่อเป็นการขยายกลุ่มผู้บริโภคให้กว้างขึ้น พบว่ามีความแตกต่างจากงานวิจัยของ นันธิดา รอดสถิต (2555) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างแบรนด์สินค้าเปอร์มาเช่ของไทย เพียงเล็กน้อย โดยกระบวนการสร้างแบรนด์เปอร์มาเช่ของไทยมี 6 ขั้นตอน โดยอ้างอิงจากระบวนการสร้างแบรนด์ของ ศรีกัญญา มงคลสิริ (2547) เช่นกัน โดยมีการเพิ่มขึ้นตอนที่ 6 ที่ว่าด้วยการสร้างความจงรักภักดีต่อแบรนด์ ซึ่งหากพิจารณาในประเด็นดังกล่าวสามารถรวมไว้ในขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างแบรนด์ (Brand Building implementation) ไว้แล้ว แต่ไม่ว่าจะมี 5 หรือ 6 ขั้นตอน หัวใจสำคัญในการสร้างแบรนด์ ก็คือการสื่อสารแบรนด์ เพราะเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการแบรนด์เพื่อให้ข้อมูลถึงกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

สำหรับแบรนด์ NALAN craft ควรให้ความสำคัญกับการสร้างแบรนด์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียมากขึ้น อาทิ Tiktok Line Facebook ฯลฯ หรือพัฒนาไปสู่การจัดจำหน่ายผ่าน market place เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของตลาดออนไลน์ที่ได้เข้ามาเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคภายหลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่มีแนวโน้มการซื้อของออนไลน์เพิ่มมากขึ้น

การศึกษากระบวนการสร้างแบรนด์เสื้อผ้าแฟชั่น NALAN craft ของวิสาหกิจชุมชนชนาลัน สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับใช้กับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการออกแบบแบรนด์ให้มีความแตกต่าง มีเอกลักษณ์ ไม่ซ้ำใคร จะทำให้กระบวนการสร้างแบรนด์ง่ายขึ้น

แนวทางสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษากระบวนการสร้างแบรนด์บนสื่อออนไลน์ หรือศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสร้างแบรนด์สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างกันว่าจะมีกระบวนการเหมือนหรือแตกต่างกัน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เซปิ๊ง ไชยสาสน์. (2558). กลยุทธ์ทางการสื่อสารการตลาดและการบริหารจัดการเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ตราสินค้าไทย: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ Hermes. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 2(1), 80 -96.
- นาลันทา ไกลกรอง. สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2565.
- นันธิดา รอดสถิตย์. (2555). *การสร้างแบรนด์ สินค้าเปเปอร์มาเช่ของไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เพชร รื่นชล. สัมภาษณ์. 6 มิถุนายน 2565.
- ศรีกัญญา มงคลศิริ. (2547). *Brand Management*. กรุงเทพฯ: Higher Press Co-publishing Brand Age.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2542). *กลยุทธ์การตลาด : การวางแผนการตลาด*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์. สืบค้นจาก *สำรวจแบรนด์แฟชั่นไทยท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19*. (2564). สืบค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://thestandard.co/>.

“เครื่องเงิน” ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของหัตถศิลป์

ณ ชุมชนนันทาราม เมืองเชียงใหม่

“Lacquer-“Ware”, The History and Transformation of Handicrafts at Nantaram Community Chiang Mai

กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์¹, เยาวพา กองเกต², ผการัตน์ พินิจวัฒน์³ และอริศราวรรณ นิยมรัตน์จรูญ⁴

Kitisak Thongmeethip¹, Yaowapa Kongket², Phakarattn Phinijwat³

and Arisaravan Niyomratjaroon⁴

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอและอธิบายประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของเครื่องเงินในมิติต่าง ๆ รวมไปถึงกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเครื่องเงิน โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องและศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากปราชญ์ (Philosopher) ผู้มีความรู้ในเรื่องของการทำเครื่องเงินภายในชุมชนนันทาราม ตำบลหายยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเครื่องเงินชุมชนนันทารามกับความเป็นมาของหัตถศิลป์นี้ มีจุดเริ่มต้นเมื่อปี 2339 และความเป็นไปที่เปลี่ยนแปลงของเครื่องเงินชุมชนนันทารามในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี และด้านสภาพอากาศ ด้วยเหตุนี้ชาวไทเขินในชุมชนนันทารามจำนวนหนึ่งตระหนักถึงความเป็นเงินที่กำลังจะเลือนหายไป จึงได้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นโดยใช้ชื่อว่า “พิพิธภัณฑ์เครื่องเงินนันทาราม” ซึ่งเป็นการเผยแพร่นัยยะสำคัญของการถ่ายทอดภูมิปัญญา การอนุรักษ์และการฟื้นฟูภูมิปัญญาการทำเครื่องเงิน อันเป็นหัตถศิลป์ที่ทรงคุณค่าของชุมชนนันทาราม ตำบลหายยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่

คำสำคัญ: เครื่องเงิน, การเปลี่ยนแปลง, ภูมิปัญญา, หัตถศิลป์

¹ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² สาขานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (t.kitisak4313@gmail.com)

Abstract

This academic article aims to present and explain the history and changes of lacquerware in various dimensions, including the process of transferring local wisdom in lacquerware making. By researching relevant documents and studying primary data by using interview method from a scholar who has knowledge of lacquerware making in Nantaram Community, Hai Ya Sub-district, Mueang Chiang Mai District Chiang Mai Province. Found that the Nantharam community lacquerware and the history of this handicraft It started in 1796 and has changed the possibilities of Nantharam lacquerware in various dimensions, be it social and cultural, economic, technology. Moreover, the weather for this reason, a number of Tai Khoen people in the Nantharam community realized that shyness was fading away. Therefore, a community museum was established under the name "Nantaram Lacquerware Museum", which is a hidden significance of the transfer of wisdom. Conservation and restoration of the wisdom of making lacquerware which is a valuable handicraft of Nantaram Community, Hai Ya Sub-District, Mueang Chiang Mai District Chiang Mai.

Keyword: Lacquer-ware, Transformation, Wisdom, Handicraft

บทนำ

ความหมายของเครื่องเงิน ตามพจนานุกรมไทยกล่าวไว้ว่า “เครื่องเงินไทย” คือเครื่องสานที่ทำด้วยรักและชาด แต่โดยทั่วไปแล้ว “เครื่องเงิน” หมายถึงเครื่องใช้สอยที่สร้างขึ้นโดยวิธีการเฉพาะอย่างหนึ่งประกอบด้วยไม้หรือไม้ไผ่ทำเป็นรูปเครื่องใช้สอยต่าง ๆ ตามต้องการแล้วกรรมวิธีแต่งสำเร็จให้สมบูรณ์และสวยงาม โดยใช้ยางรักสีชาด มุก ทองคำเปลวหรือเงินเปลวเป็นวัตถุดิบสำคัญในการทำ (สำนักงานพัฒนาพิงคนคร, 2561) เครื่องเงินเรียกตามนามของผู้ประดิษฐ์ขึ้น คือ “ชาวไทยเงิน” ทางเชียงตุง ซึ่งชนเผ่านี้เป็นชนเผ่าที่ถูกกวาดต้อนมาเมื่อประมาณ 200 ปีก่อน โดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ในขณะที่พระองค์ยังมีได้ขึ้นครองราชย์สมบัติ ขณะนั้นยังดำรงตำแหน่งแม่ทัพไปตีเวียงจันทน์จึงได้นำเอาชนกลุ่มนี้มาและได้ตั้งรกรากอยู่ที่เชียงใหม่ จึงได้มีการถ่ายทอดวิชาหัตถกรรมนี้ให้แก่ชาวเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันได้เป็นแหล่งผลิตเครื่องเงินและเป็นแหล่งรวบรวมยางรักของประเทศไทยและหมู่บ้านที่ได้ชื่อว่ามีการทำเครื่องเงินเป็นล้าเป็นสัน นั่นก็คือ หมู่บ้านเงิน ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (สำนักงานพัฒนาพิงคนคร, 2561) วิธี

ชีวิตของคนเมืองกับเครื่องเงินล้านนา กล่าวถึง “เครื่องเงิน” ว่าเป็นภาชนะเครื่องมือหรือของใช้ ที่ผลิตขึ้นโดยชาวเชียงใหม่ที่มีเชื้อสายสืบมาจากไทเขินแต่โบราณ คำนี้จะบัญญัติขึ้นโดยคนไทยภาคกลางหรือข้าราชการจากส่วนกลางที่ขึ้นมาอยู่ในภาคเหนือเมื่อประมาณ 100 ปีที่แล้ว เพราะว่าคำนี้ได้ปรากฏอยู่ในภาษาพื้นถิ่นของชาวเชียงใหม่ ชาวเชียงใหม่เรียกชื่อภาชนะของใช้ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็งานช่างฝีมือประเภทใด ตามลักษณะการใช้งานมากกว่าการระบุถึงวัสดุหรือเทคนิคการผลิตแม้บางครั้งอาจกล่าวถึงบ้าง ถ้าวัสดุนั้นเป็นของมีค่า เช่น ชันเงิน (พานทรงสูงตั้งจากเนื้อเงินบริสุทธิ์) หรือแอ็บหมากคำ (ตลับใส่หมากทำด้วยโลหะทองคำ) อย่างไรก็ตาม เครื่องเงินในความคิดและความเข้าใจของคนทั่วไปในปัจจุบัน คือ ภาชนะของใช้หรือของตกแต่งบ้าน ที่มีโครงภายในเป็นเครื่องจักสานทำจากวัสดุไมไผ่หวายหรือไม้จริง ภายนอกเคลือบทาด้วยยางจากต้นไม้รักที่มีลักษณะเป็นสีดำเพื่อให้เกิดความคงทน มีคุณสมบัติที่กันน้ำและความชื้นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความสวยงามให้แก่ผิวของภาชนะด้วย ลักษณะที่มันเงาหรือบางที่ปรับเป็นพื้นผิวลักษณะต่าง ๆ ทำให้น่าสนใจ

ในอดีตเครื่องเงินที่เป็นของใช้ในครัวเรือนทั่ว ๆ ไป นิยมออกแบบให้มีลักษณะแข็งแรงทนทานแต่มีน้ำหนักเบา ชาวล้านนาแต่เดิมมีที่อยู่อาศัยเป็นเรือนเครื่องผูก มีส่วนประกอบและโครงสร้างเป็นไม้ไผ่เสี้ยนส่วนใหญ่ คุณสมบัติสำคัญของเครื่องเงิน คือ มีน้ำหนักเบา ยืดหยุ่นบิดตัวได้บ้าง วัสดุการผลิตเป็นสิ่งที่เสาะหาได้ง่ายโดยทั่วไปในท้องถิ่นและเทคนิคประกอบกับการตกแต่งไม่สลับซับซ้อนจนเกินไป ในพิธีกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีเลี้ยงผีแบบพื้นเมืองหรือพิธีกรรมทางพุทธ แต่เดิมจะต้องใช้ภาชนะเครื่องเงินเกือบทั้งสิ้น ขบวนขันหมากเจ้าบ่าวไปขอลูกสาวหรือขบวนแห่หน้าเครื่องไทยทานไปถวายหรือแม้แต่เจ้านายเสด็จไปทางใด พึงจำต้องมีพานขันดอกเครื่องเงินนำขบวน ขนชั้นสูงซึ่งจะมีบ่าวไพร่ยกขันหมาก กระโถน แอ็บยาเส้น พาน คนโท นำมาเป็นแถว ซึ่งล้วนแต่เป็นเครื่องเงินมาก่อน เพิ่งมาปรับเป็นเครื่องโลหะในยุคหลัง ๆ เมื่อไม่นานมานี้ (สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2563) นอกจากนี้ตามบ้านเรือนรุ่นเก่าในล้านนาพบเครื่องเงินของใช้อยู่ตามมุมต่าง ๆ ในตำแหน่งที่มีการใช้สอย เช่น หีบผ้า เอ็บ และกล่องใส่ของมีค่าอยู่บนหิ้งหรือฝ้าเพดาน ขันดอกขันไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษอยู่ที่หิ้งไหว้ผี หัวนอนของผู้สูงอายุ ขันหมาก ขันเมียงอยู่ที่หน้าเรือนพร้อมที่จะใช้รับแขก ขันโตก ปุงเมล็ดฝักพันธุ์พืชอยู่ในห้องครัวไฟของใช้เหล่านี้นอกเหนือจากรองรับหน้าที่ปกติในบ้านเรือนแล้ว ยังเป็นสมบัติที่มีไว้รอดไว้แสดงบ้านเรือนใดมีขันหมากลวดลายสวยงามย่อมเป็นเกียรติเป็นศรีแก่เจ้าของเรือน หีบผ้าเจ้าบ่าวเมื่อแห่ไปถึงบ้านเจ้าสาว ย่อมบ่งถึงฐานะความมั่งมีของครอบครัวฝ่ายชาย อีกทั้งลวดลายประดับ ยังบอกถึงรสนิยมและฐานะทางสังคมของผู้เป็นพ่อแม่ ตระกูลใดมีเครื่องเงินขันดอกสวยงามก็เป็นที่โจษขาน ไม่น้อยหน้าวงศ์ตระกูลอื่น สายวงศ์ใดไม่มีภาชนะของใช้ที่วิจิตรงดงาม มักจะเป็นที่ดูถูกดูแคลนในสังคม จำต้องชวนชวหาเก็บหาเก็บหาซื้อไว้เป็นสมบัติ (สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2563) ดังนั้น ด้วยลักษณะข้อเท็จจริงและการอ้างอิงข้อมูลเชิงพื้นที่ที่กล่าวในข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจในจะนำเสนอและอธิบายประวัติความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงของเครื่องใช้ในมิติต่าง ๆ รวมไปถึงกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเครื่องเงิน โดยการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องและศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากปราชญ์ผู้มีความรู้ในเรื่องของการทำเครื่องเงินภายในชุมชนนันทาราม ซึ่งในอดีตเป็นชุมชนชาวไทเขินที่มีการผลิตเครื่องเงินเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ภายในชุมชนให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ถึงความสวยงามและความวิจิตรบรรจงของเครื่องเงินล้านนาจากชุมชนนันทาราม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา การทำเครื่องเงินล้านนาให้คงอยู่สืบไป

เนื้อหา

1. เครื่องเงินชุมชนนันทารามกับความเป็นมา

ใน พ.ศ. 2339 ยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” อันเป็นยุคสมัยของการฟื้นฟูอาณาจักรล้านนาหลังพม่าปกครอง พระยาภาววิไลได้รวบรวมพลเมืองเข้ามาไว้ในเมืองทั้งชาวเมืองเชียงใหม่ที่อยู่ตามป่าเขา ผู้คนจากสิบสองปันนา ไทใหญ่ ไทลื้อ รวมทั้งชาวไทเขินที่อพยพมาจากเชียงตุง ได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ถนนวัวลายในปัจจุบันและได้ดำรงชีวิตโดยประกอบอาชีพเกษตรกรรมควบคู่ไปกับการทำเครื่องใช้ที่เรียกว่า เครื่องเงิน ขึ้นมาภายในชุมชน โดยเครื่องเงินในอดีตทุกบ้านจะทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องใช้ภายในบ้าน นอกจากนั้นยังมีการทำเครื่องเงินขึ้นเพื่อใช้ถวายให้แก่เจ้าขุนมูลนาย ทั้งชั้นโตก พานขันดอก ชั้นหมาก กระโถน คนโท หีบผ้า เอิบ กล่องใส่ของ เป็นต้น ถือว่าเครื่องเงินเป็นของใช้ที่เป็นหน้าเป็นตาให้กับวงศ์ตระกูล เป็นสมบัติที่มีไว้รอดไว้แสดง และเป็นเกียรติเป็นศรีแก่เจ้าของเรือน โดยชาวไทเขินที่อาศัยอยู่ในบริเวณถนนวัวลายแห่งนี้ได้สร้างวัดนันทารามซึ่งเป็นวัดที่ถือว่าเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนขึ้นและได้ยึดเอาการทำเครื่องเงินเป็นอาชีพหลักของชุมชนสืบมา (อิสราภรณ์, 2552) และมีการถ่ายทอดการทำเครื่องเงินมาตั้งแต่อดีต จากบทสัมภาษณ์แม่ครูดวงกมล ใจคำปัน กล่าวว่า

“ เครื่องเงินนี้แม่เห็นตั้งแต่ยังละอ่อนแล้ว ตั้งแต่อายุได้ขวาก็ทำเป็นอาชีพหลัก รุ่นพ่อแม่ของแม่ก็ยกกันมาตั้งแต่แม่เป็นละอ่อน แถวนี่ยกกันหมด เป็นชุมชนเครื่องเงิน เมื่อก่อนก็ทำเป็นของใช้ในบ้านทำเป็นสลุง แอ็บหมาก หีบใส่ผ้า มีใช้กันทุกบ้าน แล้วก็ยังทำถวายให้กับพวกขุนนางเจ้านายด้วย ”

แสดงให้เห็นว่าชุมชนนันทารามนั้นได้มีการทำเครื่องเงินกันมาตั้งแต่ในอดีตเนื่องแม่ครูดวงกมล ใจคำปัน ได้ทำเครื่องเงินมาร่วม 50 ปี และได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของเครื่องเงินมากมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากผู้คนที่อพยพเข้าออกส่งผลทำให้วิถี

ชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไป คนในชุมชนรับเอาวัฒนธรรมสังคมเมืองเข้ามาใช้มากขึ้น ผู้คนทำอาชีพที่มั่นคงและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองมากกว่าการเลือกผลิตเครื่องเงิน อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้น ทำให้ผู้คนเลือกซื้อของใช้ที่สามารถหาซื้อได้ง่ายและราคาถูกมากกว่าการซื้อเครื่องเงิน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตเครื่องเงินในชุมชนนันทาราม ช่างฝีมือจำนวนมากย้ายถิ่นฐานการผลิตไปอยู่ในอำเภอที่เจริญขึ้นจากนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล ทำให้ช่างฝีมือภายในชุมชนลดลง รวมไปถึงราคาของวัตถุดิบที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลทำให้ผู้ผลิตเครื่องเงินต้องต่อสู้กับปัญหาในด้านของราคาวัตถุดิบที่นำมาทำ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพอากาศที่มีความแปรปรวน ส่งผลทำให้ผู้ผลิตเครื่องเงินไม่สามารถคาดคะเนความแม่นยำในการทำให้เครื่องเงินแห้งสนิท และเป็นปัญหาแก่ผู้ผลิตเนื่องจากมีเวลาที่จำกัดในบางชิ้นงาน เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ นี้ส่งผลทำให้ในปัจจุบันการทำเครื่องเงินภายในชุมชนนันทารามลดน้อยลงอย่างมาก

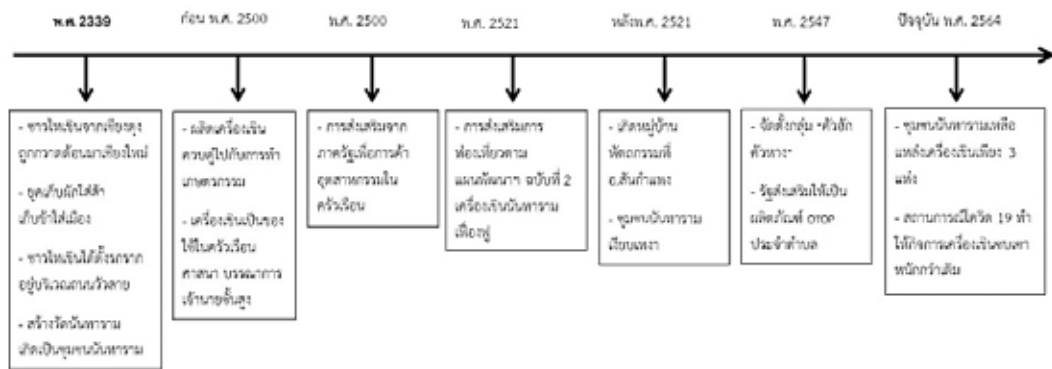
2. ความเป็นไปที่เปลี่ยนแปลงของเครื่องเงินชุมชนนันทาราม

การทำเครื่องเงินภายในชุมชนนันทารามได้ลดน้อยลงไป จนปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 3 แห่งภายในชุมชนที่ยังคงมีเครื่องเงินอยู่ โดยทั้ง 3 แห่งในชุมชนมีความแตกต่างกัน ดังนี้

แห่งที่ 1 คือ บ้านแม่ครูดวงกมล ใจคำปัน (แม่น้อย) สล่าเครื่องเงินที่ผลิตเครื่องเงินมานานกว่า 50 ปี โดยบ้านของแม่ครูซึ่งเป็นพื้นที่ในการทำเครื่องเงินได้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในการทำเครื่องเงิน ซึ่งนักเรียน นักศึกษา คณาจารย์รวมทั้งประชาชนคนทั่วไปที่สนใจในการทำเครื่องเงินสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ โดยการผลิตเครื่องเงินของแม่ครูจะใช้รูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิม

แห่งที่ 2 คือ บ้านแม่ครูประเทือง สมศักดิ์ ปัจจุบันแม่ครูเสียชีวิตแล้วและน้องสาว คุณประทีน ศรีบุญเรืองได้เข้ามาช่วยดูแลแทน โดยมีรูปแบบการผลิตและจัดจำหน่าย เป็นธุรกิจชุมชน มีร้านค้าทั้งหน้าร้านและรูปแบบออนไลน์ มีทั้งการผลิตเพื่อจัดจำหน่ายและมีการสาธิต ฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจเช่นกัน อีกทั้งยังมีการจ้างงานเพื่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน โดยผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการทำเครื่องเงินได้รวมกันมาทำผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน

ภาพที่ 1 : แผนภาพแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา

แห่งที่ 3 คือ ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิชัยกุลเครื่องเงินเชียงใหม่ ดำเนินการโดยคุณพัชรา ศิริจันทร์ขึ้น ที่ได้นำเอกลักษณ์ของเครื่องเงินมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยเหมาะสมกับสังคมยุคใหม่ในปัจจุบัน อาทิเช่น เคสโทรศัพท์ เครื่องประดับ จาน ถ้วย ถีบ พาน เป็นต้น โดยรูปแบบการผลิตจะเน้นไปทางอุตสาหกรรมและการค้าเป็นหลัก มีผลิตภัณฑ์เครื่องเงินที่ทันสมัยและตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้า

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงส่งผลให้การทำเครื่องเงินของคนในชุมชนนันทารามเปลี่ยนไป โดยมีการเปลี่ยนแปลงมีดังนี้ “ด้านสังคมและวัฒนธรรม” การที่ชุมชนนันทารามกลายสภาพไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวหัตถศิลป์แหล่งสำคัญของเชียงใหม่ อีกทั้งทำเลที่ตั้งที่อยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่ มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เกิดความเจริญอย่างสังคมเมืองมากขึ้น ทำให้ผู้คนบางส่วนมีการอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้คนในชุมชนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนในชุมชนระหว่างผู้ที่อาศัยอยู่ก่อนและผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ คือ จำนวนผู้คนและบ้านเรือนในรูปแบบต่าง ๆ ที่เปื่อยสลายและหนาแน่นขึ้น แนวรั้วบ้านที่เปลี่ยนไปจากเดิมบริเวณอาณาเขตหน้าบ้านติดริมถนนมีเพียงต้นขาประดับปลูกเป็นแนวรั้ว ทำให้เพื่อนบ้านสามารถเดินทางไปมาหาสู่กันได้โดยไม่มีแนวรั้วกั้น แต่ในปัจจุบันถูกแทนที่ด้วยรั้วคอนกรีตและลวดเหล็ก ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเปลี่ยนแปลงไป จากบทสัมภาษณ์ แม่ครูดวงกลม ใจคำปัน กล่าวว่า

“เมื่อก่อนตอนที่แม่ยังเด็กผู้คนแถวนี้รู้จักและสนิทสนมกันทุกบ้าน ละแวกนี้ทำเครื่องเงินกันทุกหมัด เวลาอยากได้อะไรก็เดินไปขอกันได้เลย อยากให้ช่วยเหลืออะไรกันก็มาช่วยกันตลอด แต่ตอนนี้บ้านใครบ้านมัน มีรั้วมีกำแพงกั้น ไม่ได้รู้จักหรือสนิทสนมกันเหมือนแต่ก่อน อยู่กันก็เหมือนคนแปลกหน้า”

นอกจากนั้นความเจริญของสังคมเมืองที่เข้ามามีบทบาทต่อชุมชน โดยทำให้คนรุ่นใหม่ภายในชุมชนมองหาความมั่นคงจากสิ่งภายนอกมากยิ่งขึ้น คนในชุมชนมีโอกาสทางการศึกษาและมีอิสระในการเลือกประกอบอาชีพ โดยคนรุ่นใหม่ในชุมชนเลือกที่จะประกอบอาชีพอื่น ๆ อาทิเช่น ค้าขาย ข้าราชการ งานเอกชน เป็นต้น มากกว่าการเลือกที่จะทำเครื่องเงินขาย เนื่องจากการทำเครื่องเงินต้องใช้เวลาและกว่าจะได้เงินก็ช้า ทำให้คนรุ่นใหม่หันหลังให้กับเครื่องเงินและเลือกที่จะประกอบอาชีพอื่นที่สามารถสร้างรายได้ให้มากกว่า และต้นทุนในการผลิตเครื่องเงินมีราคาสูงทำให้ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน จากบทสัมภาษณ์ แม่ครูดวงกลม ใจคำป็น กล่าวว่า

“คนรุ่นใหม่แทบไม่มีใครทำเลย กว่าจะทำเสร็จแต่ละอันใช้เวลานาน ต้องใช้ความละเอียด มีขั้นตอนเยอะ ไม่พอกว่าจะได้เงินแต่ละบาทก็เข้ามา คนเลยไม่อยากที่จะทำเพราะกว่าจะได้เงิน ลูกแม่ก็ไม่มีใครทำกันสักคน เขาไปทำอาชีพอื่นกันหมดเพราะได้เงินมากกว่า มีแต่คนแก่เท่านั้นที่ยังคงทำอยู่”

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความเจริญของสังคมเมืองที่เข้ามาแทนที่ส่งผลทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนนั้นนันทารามเปลี่ยนไป คนในชุมชนมีรูปแบบทางสังคมที่เปลี่ยนไปและมีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น และ “ด้านเศรษฐกิจ” ใน พ.ศ.2521 รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาเมืองหลัก 5 จังหวัดตามภูมิภาคต่าง ๆ และเชียงใหม่ได้ถูกคัดเลือกให้เป็นจังหวัดเป้าหมายในพื้นที่ภาคเหนือ โดยดำเนินการพัฒนาเมืองหลักในการเป็นศูนย์กลางธุรกิจด้านการค้า การบริการ การท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบน และขยายบทบาทเป็นแหล่งอุตสาหกรรมมากขึ้น คณะกรรมการการส่งเสริมการลงทุนได้ประกาศให้พื้นที่เขตสันกำแพง ตามแนวถนนเชียงใหม่-บ่อสร้าง เป็นเขตพื้นที่ส่งเสริมการลงทุนตั้งแต่พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา

จากนโยบายดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการผลิตเครื่องเงินของบ้านนันทาราม เนื่องจากการที่พื้นที่สันกำแพงได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีแหล่งท่องเที่ยวทางหัตถศิลป์ที่หมู่บ้านบ่อสร้างเป็นแหล่งสำคัญร่วมกับงานหัตถศิลป์ด้านอื่น ๆ เช่น เครื่องเงิน เครื่องแกะสลักและการทอผ้าไหม เป็นต้น นักท่องเที่ยวจึงให้ความสนใจท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอสันกำแพงมากขึ้น นอกจากนั้นยังมีการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การจัดทำเทศกาลลุ่ม การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การผูกขาดการท่องเที่ยวกับบริษัททัวร์ ประกอบกับมีนักลงทุนรายใหญ่ให้ความสนใจในการลงทุนตั้งโรงงานและร้านค้าขนาดใหญ่ และได้มีการเสาะหาช่างฝีมือด้านการทำเครื่องเงินจากแหล่งต่าง ๆ ไม่เว้นแม้แต่ช่างฝีมือจากหมู่บ้านนันทาราม ถึงแม้ว่าภายในชุมชนนันทารามจะมีการจ้างงานอยู่สม่ำเสมอก็ตาม แต่วิธีการดึงดูดใจของทางโรงงาน คือการให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่าหรือการบริการรับส่งระหว่างโรงงานกับชุมชน เพื่อให้ช่างฝีมือจากชุมชนบ้านนันทารามตัดสินใจไปทำเครื่องเงินตามโรงงานในอำเภอสันกำแพง

นอกจากนี้ระบบการผูกขาดการท่องเที่ยวกับบริษัททัวร์ ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนมากที่เดินทางท่องเที่ยวกับบริษัททัวร์ไม่ได้แวะเยี่ยมชมงานหัตถกรรมเครื่องเงินในชุมชนนันทารามเช่นที่ผ่านมา (โฆษิต, 2559) ในด้านต้นทุนการผลิตวัตถุดิบหลักที่ใช้ได้แก่ ไม้ไผ่ ยางรักและชาด โดยคุณประทีน ศรีบุญเรืองกล่าวว่า

“ ปกติจะใช้ไม้ไผ่นำมาเหลาเป็นเส้นๆ แต่เดี๋ยวนี้ไม้ไผ่หายากขึ้นและมีราคาสูงขึ้น เลยใช้ไม้มะม่วงแทน ยางรักที่ป่าใช้ก็สั่งมาจากพม่า ปีละ 12,000 บาท ที่บ้านเรามีแต่ส่วนใหญ่หายาก มีตามป่าอนุรักษ์คนไม่ค่อยเข้าไปเอาแล้ว เข้าไปเอามากก็ทำได้น้อยเลยต้องสั่งมา ส่วนชาดนี้ป่าก็สั่งจากพม่า กิโลกรัมละ 12000 บาท เพราะที่บ้านเราไม่มี สั่งมาเป็นก้อนพอจะใช้ก็เอามาบด ค่าใช้จ่ายก็สูงขึ้นเรื่อย ๆ ”

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าต้นทุนของวัตถุดิบที่ใช้ในการทำเครื่องเงินหาซื้อได้ยากในประเทศไทย ทำให้เหล่าผู้ผลิตเครื่องเงินจำเป็นต้องสั่งซื้อมาจากพม่าซึ่งมีราคาสูง ทำให้ต้นทุนการผลิตเครื่องเงินสูงขึ้นไปด้วย โดยผู้ผลิตเครื่องเงินภายในชุมชนได้ปรับเปลี่ยนวัตถุดิบในการทำ เช่น จากใช้ไม้ไผ่ในการขึ้นรูปเครื่องเงินจึงเปลี่ยนมาใช้ไม้มะม่วงที่มีราคาต่ำกว่าและหาซื้อได้ง่ายกว่า จากการลงสีชาดเพียงอย่างเดียวได้ปรับเปลี่ยนมาใช้สีอะคริลิกในการลงสีเครื่องเงินด้วย เนื่องจากชาดมีราคาสูงและต้องนำเข้ามาทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นไปด้วย การใช้สีอะคริลิกที่หาซื้อได้ง่ายและมีราคาถูกกว่านำมาใช้ลงสีเครื่องเงิน ส่วนใน “ด้านเทคโนโลยี” ในอดีตเครื่องเงินเป็นที่นิยมมาก ทุกบ้านทุกครัวเรือนต้องมีเครื่องเงินที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเองไว้ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นเครื่องใช้ที่ต้องมีในทุกครัวเรือน แต่ด้วยความที่โลกพัฒนาเร็วขึ้นทำให้คนในชุมชนรับเอาเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เข้ามาใช้ จากของใช้ที่เป็นไม้ (เครื่องเงิน) ก็เปลี่ยนเป็นของใช้ที่ทำด้วยพลาสติก เซรามิกมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีราคาถูก หาซื้อได้ง่าย สะดวกต่อการใช้งานและมีรูปแบบที่หลากหลาย ทำให้เครื่องเงินจากที่เป็นเครื่องใช้ประจำบ้านกลายเป็นของใช้สิ้นเปลืองที่ไม่จำเป็นต้องมีไว้ใช้ก็ได้ จากคำสัมภาษณ์ของคุณประทีน ศรีบุญเรือง กล่าวว่า

“ เครื่องเงินเมื่อก่อนทุกบ้านมีหมด เป็นของใช้ที่ทำและหาซื้อได้ง่าย แต่พอยุคสมัยเปลี่ยนไปคนก็มองหาอะไรที่ง่าย สะดวกและถูกกว่ามาใช้แทน ทำให้เครื่องเงินกลายเป็นของที่ไม่จำเป็น เป็นของสิ้นเปลืองที่ไม่ต้องซื้อก็ได้ คนส่วนใหญ่เลยหาซื้อเครื่องเงินไว้ให้เป็นของที่ระลึกหรือตั้งโชว์ประดับบ้าน ”

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเข้ามาของเทคโนโลยีหรือสิ่งประดิษฐ์สิ่งใหม่ที่สามารถใช้ทดแทนสิ่งเก่าที่ยังไม่มีความจำเป็นได้ ส่งผลทำให้สถานะของเครื่องเงินในปัจจุบันเปลี่ยนไป จากของใช้ที่จำต้องมีทุกบ้านกลายเป็นของใช้ฟุ่มเฟือยที่ผู้คนยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะซื้อเครื่อง

เงินมาเพื่อใช้งานในปัจจุบัน ต่อมาคือ “ด้านสภาพอากาศ” เครื่องเงินจำเป็นต้องใช้ความร้อนขึ้น ในการทำให้แห้ง แต่เนื่องด้วยปัจจุบันสภาพอากาศมีความแปรปรวนเป็นอย่างมาก อากาศร้อน อุณหภูมิสูง ส่งผลให้ยางรักที่ทาไว้ละลาย อากาศเย็น อุณหภูมิต่ำส่งผลทำให้ยางรักไม่แห้ง ฉะนั้น การทำเครื่องเงินต้องอาศัยสภาพอากาศที่เหมาะสมและมีความชื้นเพียงพอเพื่อให้ยางรักที่ทาไว้แห้ง จากคำสัมภาษณ์ของคุณประทีน ศรีบุญเรือง กล่าวว่า

“ช่วงนี้สภาพอากาศแปรปรวนบ่อย อากาศบ้านเราก็ร้อน ยางรักที่ทาไว้ก็ละลาย ถ้า อากาศเย็นไปก็ไม่แห้ง ถ้าเอาไว้ในห้องแอร์ก็ไม่แห้ง ป้าเลยต้องเอาเข้าเครื่องอบให้มีความชื้นพอให้ ยางรักแห้ง ใช้เวลานานเลยกว่าจะแห้ง แล้วต้องทายางรักทับตั้งหลายครั้ง เลยทำให้เสียเวลาและ ใช้เวลานาน แต่ถ้าเป็นหน้าฝนนี้ป่าชอบเลยละ แห้งไวเพราะมีความชื้น วันเดียวก็แห้งแล้ว”

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพอากาศเป็นอีกหนึ่งตัวแปรสำคัญในการผลิตเครื่องเงิน แต่เนื่อง ด้วยในปัจจุบันสภาพอากาศมีความแปรปรวนอยู่บ่อยครั้งทำให้ผู้ผลิตเครื่องเงินไม่สามารถคาดเดา สภาพอากาศที่เหมาะสมสำหรับทำให้ยางรักแห้งได้ จึงทำให้เสียเวลามากยิ่งขึ้นและใช้เวลาในการ ผลิตเครื่องเงินนานมากขึ้น อาจเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้คนรุ่นใหม่รู้สึกท้อกับระยะเวลาในการทำ ที่ยาวนานและล้มเลิกความคิดที่จะผลิตเครื่องเงินต่อไป ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงด้าน การตลาดของเครื่องเงินนันทราธรรมนั้น จากการสัมภาษณ์คุณประทีน ศรีบุญเรือง กล่าวว่า

“ การจำหน่ายเครื่องเงินตอนนี้คือมีขายแบบหน้าร้าน แบบออนไลน์ ทางโซเชียลมีเดีย ต่าง ๆ และรับทำตามออเดอร์ของลูกค้า ลูกค้าสั่งมาแบบไหนก็ทำไป เมื่อก่อนมีร้านขายเครื่องเงิน เยอะ แต่ในปัจจุบันเหลือเพียง 2 แห่งที่เป็นร้านจำหน่ายเครื่องเงิน เราต้องปรับเปลี่ยนการขาย จากเมื่อก่อน มีแค่หน้าร้าน ตอนนี่ยกตลาดออนไลน์ด้วยและก็มีไปขายในงาน OTOP ทุกครั้งที่ จัด เสาร์-อาทิตย์ ก่อนมีโควิดก็ขายที่ถนนวัวลายและถนนท่าแพ แต่พอมีโควิดก็ไปขายไหนไม่ได้ ”

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในอดีตเครื่องเงินนันทราธรรมนั้นได้จัดจำหน่ายในช่องทางของร้านค้า หน้าร้านเป็นส่วนมาก และในทุกวันเสาร์และอาทิตย์ที่มีถนนคนเดินวัวลายและถนนคนเดินท่าแพ อีกทั้งทางร้านค้าได้นำผลิตภัณฑ์เครื่องเงินไปจัดแสดงและจัดจำหน่ายในงานสินค้า OTOP เป็น ประจำทุกปี แต่เนื่องด้วยในปัจจุบันสถานการณ์โควิด 19 ส่งผลทำให้ไม่สามารถไปจำหน่ายได้จึง ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดจำหน่ายโดยเพิ่มช่องทางการขายในรูปแบบออนไลน์ผ่านทางสื่อ โซเชียลมีเดียต่าง ๆ อาทิ เฟสบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่นิยมซื้อเครื่องเงินเพื่อเป็นของที่ ระลึกและของตกแต่งบ้านทำให้ในช่วงเทศกาลงานต่าง ๆ ของไทยมียอดการสั่งซื้อเครื่องเงินมาก แต่สถานการณ์โควิด 19 ในปัจจุบันอาจทำให้ปริมาณการซื้อสินค้าลดลง

3. การถ่ายทอดภูมิปัญญา การอนุรักษ์และการฟื้นฟูภูมิปัญญาการทำเครื่องเงิน

ผลจากเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี และด้านสภาพอากาศ ส่งผลทำให้ชาวไทเขินในชุมชนนันทารามจำนวนหนึ่งตระหนักถึงความเป็นเงินที่กำลังจะเลือนหายไป จึงเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมเขิน ในด้านของการสำนึกทางประวัติศาสตร์ ของชุมชน การส่งเสริมประเพณีทางพุทธศาสนา และการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมเครื่องเงินในเรื่องของ การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์ของการทำเครื่องเงิน นอกจากความภาคภูมิใจของชุมชนที่ถือเป็นส่วนหนึ่งในความหลากหลายของเชียงใหม่แล้ว ยังเป็นการทำเพื่อความอยู่รอดในธุรกิจการทำหัตถกรรมเครื่องเงินด้วย เพราะทักษะการทำเครื่องเงินมีอยู่ในกลุ่มไทเขินเท่านั้น การอนุรักษ์อาชีพนี้ไว้จะสามารถสร้างงานได้พร้อม ๆ กับการดำรงมรดกทางวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษท่ามกลางความเจริญของโลกในปัจจุบัน โดยมีการปรับเปลี่ยนกรรมวิธี ลวดลายและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเครื่องเงินให้เข้ากับยุคสมัยอีกด้วย (อิสราภรณ์, 2552)

นอกจากนี้ชุมชนนันทารามได้มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตเครื่องเงินขึ้นภายในชุมชน เพื่อให้ความรู้ แก่นักเรียนหรือบุคคลภายนอก โดยการเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนรวมถึงหน่วยงาน และภายในชุมชน นันทารามยังได้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นโดยใช้ชื่อว่า **“พิพิธภัณฑ์เครื่องเงินนันทาราม”** ภายในพิพิธภัณฑ์มีการจัดแสดงขั้นตอนกระบวนการทำเครื่องเงินนันทารามผลิตภัณฑ์เครื่องเงินทั้งสมัยโบราณและสมัยปัจจุบัน โดยพิพิธภัณฑ์เปิดทำการทุกวันตั้งแต่เวลา 09:00 – 16:00 น. รัฐเข้ามามีบทบาทด้านนโยบายและการพัฒนาใน พ.ศ. 2521 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลทำให้ชุมชนนันทารามเป็นที่รู้จักในแง่ของชุมชนที่มีการผลิตเครื่องเงิน ชุมชนนันทารามจึงเป็นที่รู้จักมากขึ้นในหมู่ของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2545 ชุมชนนันทารามได้มีการจัดตั้งกลุ่ม **“ควักควักหวง”** ขึ้น ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน เพื่อสนองนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) โดยมีการจัดสถานที่สอนการผลิตเครื่องเงินให้กับบุคคลทั่วไป รวมทั้งเด็กรุ่นใหม่ที่สนใจการผลิตเครื่องเงิน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นอนุรักษ์ รักษาการผลิตเครื่องเงินให้คงอยู่สืบทอดแก่คนรุ่นหลัง และเพื่อส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกในกลุ่มสามารถผลิตเครื่องเงินให้มีคุณภาพและจำหน่ายเพื่อนำเงินมาเลี้ยงครอบครัว

รัฐมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการจดทะเบียนด้านภูมิปัญญาและการใช้ประโยชน์จากต้นรัก ด้านพุทธศิลป์และหัตถศิลป์ในระดับสากลตามแนวทางการส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาขององค์การ UNESCO และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้การใช้ประโยชน์จากต้นรัก เพื่อให้เกิดการจัดการและการเป็นเจ้าของภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากต้นรักร่วมกันในระดับพหุภาค (โฆษิต, 2559) แต่ในปัจจุบันจากการสัมภาษณ์ส่่าเครื่องเงินในชุมชนนันทาราม

การถ่ายทอดและอนุรักษ์การทำเครื่องเงินในชุมชนมีเพียงในเฉพาะพื้นที่เท่านั้น เช่น บ้านแม่ครูดวงกมล ใจคำป็น บ้านคุณประทีน ศรีบุญเรือง ที่ยังคงเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้ที่สนใจและต้องการจะเรียนรู้การทำเครื่องเงิน แต่ในส่วนของพิพิธภัณฑ์เครื่องเงินนั้นนันทารามในปัจจุบันนั้นไม่ได้มีการปรับปรุงและพัฒนา เนื่องจากเกิดปัญหาเฉพาะภายในชุมชนทำให้ตอนนี้การทำเครื่องเงินภายในชุมชนไม่มีการรวมตัวและรวมกลุ่มกันเหมือนแต่ก่อน ทำได้เพียงอนุรักษ์ไว้เฉพาะที่บ้านของสลาเครื่องเงินเท่านั้น จากบทสัมภาษณ์ คุณประทีน ศรีบุญเรือง กล่าวว่า

“เมื่อก่อนก็มีการรวมกลุ่มกันทำภายในวัดนันทาราม มีการสร้างพิพิธภัณฑ์เครื่องเงินเพื่อไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ แต่ตอนนี้ไม่มีการรวมกันแล้ว บ้านใครบ้านมัน เพราะทะเลาะกันบ้าง คิดเห็นไม่ตรงกันบ้าง ทำให้ตอนนี้ไม่ได้รวมกันเหมือนแต่ก่อน”

จากการสัมภาษณ์สลาเครื่องเงินพบว่า ทุกท่านยังคงมีความหวังและมีความตั้งใจในการอนุรักษ์การทำเครื่องเงินให้คงอยู่สืบต่อไปยังรุ่นสู่รุ่น และมีความยินดีที่จะสอนวิธีการทำเครื่องเงินให้แก่ผู้สนใจในทุกเพศ ทุกวัย และทุกท่านยังมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักเครื่องเงิน ถึงแม้ว่าเครื่องเงินจะต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้และทำด้วยยางรัก แต่แม่ครูดวงกมล ใจคำป็นก็ยังถ่ายทอดและอยากให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้รู้จักกับเครื่องเงิน โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบของใช้ให้เข้าถึงง่ายและเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น จากบทสัมภาษณ์แม่ครูดวงกมล ใจคำป็น กล่าวว่า

“มีหลายโรงเรียนติดต่อมาให้แม่ไปเป็นวิทยากรแต่ด้วยความที่การทำเครื่องเงินตั้งแต่ต้นนั้นยุ่งยาก เลยทำให้เด็ก ๆ บางคนไม่ค่อยสนใจและไม่อยากจะทำเท่าที่ควร แม่ก็เลยใช้พลาสติกแทน พวกก็พึดพม พวกกุญแจไม้แอดเล็ก ๆ เอามาทำยางรักและพันที่สีเอา ให้เด็ก ๆ เขาได้เรียนรู้ได้ลองทำ ถึงไม่ได้ใช้ไม้ทำ ไม่ได้ทำตั้งแต่แรก แต่อย่างน้อยพวกเขาก็รู้จักเครื่องเงิน และก็รู้ว่าเครื่องเงินคืออะไร มีขั้นตอนและวิธีการทำอย่างไร”

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเหล่าสลาเครื่องเงินในชุมชนนันทารามนั้นได้พยายามรักษาและอนุรักษ์การทำเครื่องเงินให้คงอยู่สืบไปภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ของโลกในยุคปัจจุบัน และยังมี การปรับตัวโดยการปรับใช้วัสดุอื่นแทน ยางรัก เช่น สีน้ำมัน เป็นต้น มีการเรียนรู้เทคนิคใหม่ ๆ แทนการชุดลายน ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ที่สามารถทำได้ลดน้อยลง โดยปรับเปลี่ยนเป็นการใช้เทคนิคลายรดน้ำปิดทอง เทคนิคการลงสีโดยใช้สีอะคริลิก เทคนิคการฝักเปลือกไขแทนการชุดลายนแบบโบราณ และเปลี่ยนรูปแบบการชุดลายนให้สามารถทำได้ง่ายขึ้นโดยเปลี่ยนเป็นเป็นรูปเปรซาคณิตแล้วถมด้วยสีฝุ่นสีต่าง ๆ (ฐาปกรณ์ เครือระยา, 2561)

สรุปผล

มิติของการเปลี่ยนแปลงเครื่องเงินชุมชนนันทาราม

เครื่องเงินนันทารามได้ผ่านประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ได้แก่

“ด้านสังคมและวัฒนธรรม” โดยภายในชุมชนเกิดการอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ของผู้คนและความเจริญจากสังคมเมืองได้เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น ทำให้สังคมการอยู่ร่วมกันภายในชุมชนเปลี่ยนไปจากการอยู่ร่วมกันแบบบ้านพี่บ้านน้อง มีความรักใคร่สามัคคีกันภายในชุมชนแปรเปลี่ยนไปเป็นคนแปลกหน้าที่อยู่ภายในละแวกบ้านเดียวกันเพียงเท่านั้น นอกจากนั้นคนรุ่นใหม่ในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปแสวงหาความมั่นคงและมั่นคงทางอาชีพและรายได้ ทำให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนมองหาอาชีพที่สร้างรายได้ให้มากและเร็วกว่าการทำเครื่องเงิน จึงเป็นผลทำให้การทำเครื่องเงินภายในชุมชนเลือนหายไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Banpara, Suriya (2551) ที่ศึกษาบริบทการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของไทยและหลวงพระบางพบว่า การเปลี่ยนแปลง ทางสังคม วัฒนธรรมของของไทยมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านประกอบด้วยวิถีชีวิต การศึกษาครอบครัว ชุมชน อาชีพ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่แทรกเข้ามากับระบบข้อมูลข่าวสารมีผลต่อการดำเนินชีวิตและแผนพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม

“ด้านเศรษฐกิจ” โดยรัฐได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาให้เครื่องเงินเชียงใหม่ได้รับความนิยม ควบคู่ไปกับการทำให้เครื่องเงินลดความนิยมด้วยเช่นกัน จากนโยบายกระตุ้นการค้าและเศรษฐกิจที่ส่งเสริมให้ชุมชนในเขตสันกำแพงเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ทำให้เครื่องเงินนันทารามที่เคยได้รับความนิยมลดความนิยมลง ไม่เพียงเท่านี้การสร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ทำให้เกิดแหล่งเศรษฐกิจแห่งใหม่เกิดขึ้น นักลงทุนรายใหญ่ได้มีการตั้งโรงงานทำเครื่องเงินในเขตพื้นที่อำเภอสันกำแพง ส่งผลให้ช่างฝีมือเครื่องเงินนันทารามย้ายถิ่นฐานไปยังสันกำแพงเพราะสามารถสร้างรายได้ให้มากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เครื่องเงินนันทารามได้รับความนิยมลดน้อยลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ของ ลลิตา ทองทับ (2560) เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำในบริบทสังคมสมัยใหม่ : กรณีศึกษาชาวไทยทรงดำ หมู่บ้านวังอ้อ ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนส่วนใหญ่ นั้นมาจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นแรงผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจจากทางภาครัฐ

“ด้านเทคโนโลยี” โดยคนในชุมชน รวมไปถึงผู้ที่รับเอาเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่เข้าถึงง่าย มีความสะดวกสบายและราคาถูกกว่าเข้ามาใช้เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น พลาสติก เซรามิก เป็นต้น โดยนำมาใช้แทนเครื่องเงินที่มีราคาสูงและทำได้ยาก เป็นผลทำให้

ความต้องการใช้เครื่องเงินลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตา ทองทับ (2560) เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำในบริบทสังคมสมัยใหม่ : กรณีศึกษาชาวไทยทรงดำ หมู่บ้านวังอ้อ ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่พบว่าเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยแรงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

“ด้านสภาพอากาศ” โดยสภาพอากาศในปัจจุบันมีความผันผวนและแปรปรวนเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้ผลิตเครื่องเงินไม่สามารถคาดคะเนและคาดการณ์ได้ว่าเครื่องเงินแต่ละชิ้นจะสามารถทำเสร็จได้เมื่อไหร่ เมื่อสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลทำให้การทำเครื่องเงินใช้เวลาในการทำมากขึ้น เงินที่ควรจะได้ก็ล่าช้ามากขึ้น ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดความรู้สึกท้อแท้

มิติของการถ่ายทอดภูมิปัญญา การอนุรักษ์และการฟื้นฟูภูมิปัญญาการทำเครื่องเงิน

ชุมชนนันทารามได้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาและการอนุรักษ์ให้แก่คนรุ่นใหม่ โดยได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภายในบ้านของครูผู้ทำเครื่องเงิน และเปิดให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษา หรือผู้สนใจสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ และมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เครื่องเงินนันทารามไว้ในบริเวณวัดนันทารามให้ผู้สนใจเข้าไปศึกษาประวัติศาสตร์และขั้นตอนการทำเครื่องเงิน ในส่วนของการส่งเสริมและฟื้นฟูภูมิปัญญาเครื่องเงินจากภาครัฐ ได้มีการผลักดันและสนับสนุนให้เครื่องเงินนันทารามได้เป็นผลิตภัณฑ์ของตำบล (OTOP) ซึ่งเป็นผลทำให้เครื่องเงินนันทารามเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้สถานะของเครื่องเงิน นันทารามในปัจจุบันถึงจะไม่ได้อยู่ในยุคเฟื่องฟูเหมือนในอดีตแต่ชุมชนก็ยังคงมีการอนุรักษ์และสืบสาน ภูมิปัญญาการทำเครื่องเงินนี้ไว้กันอย่างเหนียวแน่น และเหล่าครูเครื่องเงินก็ยังคงมีความหวังและความตั้งใจที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้การทำเครื่องเงินให้กับผู้ทุกคน เพื่อไม่ให้เครื่องเงินเลือนหายไปในโลก ยุคปัจจุบันและทำให้เครื่องเงินนันทารามยังคงอยู่เป็นภูมิปัญญาที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ รักษาและสืบทอดให้คงอยู่สืบต่อไปอีกนานเท่านาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

สำหรับข้อเสนอแนะของบทความเรื่อง “เครื่องเงิน” ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของหัตถศิลป์ ณ ชุมชนนันทาราม เมืองเชียงใหม่ สามารถแบ่งออกเป็นประเด็น ๆ ดังนี้ **ประการที่ 1** ควรมีการศึกษาและรวบรวมสิ่งที่เป็นคุณค่าในวัฒนธรรมภูมิปัญญาการทำเครื่องเงินของชุมชนนันทาราม ที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงและกำลังจะสูญหายไป เช่น ขั้นตอนและกรรมวิธีในการทำ คุณค่าและอัตลักษณ์ของเครื่องเงิน เป็นต้น **ประการที่ 2** ควรมีการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านการขายในรูปแบบออนไลน์และการตั้งร้านค้าชุมชน **ประการที่ 3** องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการศึกษาแนวทางในการช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดตั้งและรวมกลุ่มเครื่องเงินให้มีความ

เข้มแข็ง มีความสามัคคีและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมากขึ้น และประการที่ 4 ภาครัฐควรมี การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเครื่องเงิน มีการพัฒนาและต่อยอดพิพิธภัณฑ์เครื่องเงินนันทารามให้เป็นศูนย์การเรียนรู้หลักของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ฐาปกรณ์ เครือระยา. (2561). *ฮายลายฮายดอก เทคนิคงานเครื่องเงินบ้านนันทาราม จังหวัด เชียงใหม่*. วารสารวิจิตรศิลป์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562.

โฆษิต ไชยประสิทธิ์. (2559). *เครื่องเงินเชียงใหม่*. ภาควิชาพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ลลิตา ทองทับ. (2560). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำในบริบท สังคมสมัยใหม่ : กรณีศึกษาชาวไทยทรงดำ หมู่บ้านวังอ้อ ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

_____. (2558). *เครื่องเงินในเอเชียอาคเนย์*. เชียงใหม่: มิ่งเมืองนวัตน์.

สำนักงานพัฒนาพิงนคร (องค์การมหาชน). (2561). *เครื่องเงิน (ระบบออนไลน์)*.

แหล่งที่มา : <https://pinkanakorn.or.th/knowledgebase/>.

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2563). *เครื่องเงินล้านนา (ระบบออนไลน์)*.

แหล่งที่มา : <https://art-culture.cmu.ac.th/Lanna/articleDetail/1740>.

อิสราภรณ์ พัฒนวรรณ. (2552). *กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยเงิน ในชุมชนนันทาราม ตำบลหายยา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Banpara, Suriya. (2008). *The context of economic social and cultural changes a case study of thai-loei in thailand and luangprabang laotians in the lao people s democratic republic*. Graduate School. Loei Rajaphat University.

ทูทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์การทอผ้าย้อมคราม
 กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชน่ง อำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น
 Cultural Capital and Indigo - Dyed Weaving Identity
 Case Study of Ban Song Silk Weaving Group, Chonnabot District,
 Khon Kaen Province

นิตยา ปองกันภัย¹ และภาณุพงศ์ จงชานสิทโธ²

Nittaya Phongkanpai¹ and Panupong Jongchansittho²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง ทูทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์การทอผ้าย้อมคราม กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชน่ง อำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทูทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์การทอผ้าย้อมครามของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชน่ง อำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น ซึ่ง “ทูทางวัฒนธรรม” เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต มีคุณค่าที่มาพร้อมกับค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการถ่ายทอดความรู้ ผ่านทักษะและความชำนาญที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ทูทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทูทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ หากสามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทูทางวัฒนธรรมอย่างเต็มที่จะช่วยสร้างสรรค์คุณค่าและมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยได้ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชน่ง ดำเนินกิจการในนามดวงมาลาไหมไทย มีการจดทะเบียนการค้า ในปี 2563 ได้รับ OTOP 3 ดาว และตรานกยูงสีน้ำเงิน แต่เดิมในการทอผ้าของกลุ่มจะใช้สีเคมีในการย้อมสี ต่อมาทางกลุ่มตระหนักถึงอันตรายจากการใช้สารเคมี อีกทั้งทางกลุ่มยังขาดสินค้าที่สื่อถึงอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ทั้งที่ทางกลุ่มมีการทอผ้าไหมด้วยสวดลายที่สวยงาม รวมถึงมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และมีวัตถุดิบจากธรรมชาติ ทางกลุ่มจึงเกิดความสนใจการย้อมสีจากธรรมชาติแทนสีจากสารเคมี เพื่อสร้างอัตลักษณ์การทอผ้าไหมที่ผลิตจากธรรมชาติทุกขั้นตอน จึงสนใจองค์ความรู้ในการย้อมสีจากคราม ซึ่งที่ปรึกษาได้ทำการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการการทอผ้าคราม การพัฒนาการย้อมเส้นใยไหมให้มีมาตรฐาน และจัดทำคู่มือการย้อมเส้นใยที่ยึดติดทนโดยใช้สารช่วยย้อม ส่งผลให้โดยกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชน่ง ได้องค์ความรู้การย้อมสีธรรมชาติจากคราม สามารถย้อม

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม (ukipaint@hotmail.com)

² คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (เจ็ดยอด) (panupong@rmutl.ac.th)

สีเส้นไหมจากครามได้เป็นอย่างดี และมีมาตรฐานในการผลิตมากขึ้น ได้เทคนิคการย้อมเส้นใยไหมจากครามที่สียืดติดสม่ำเสมอ สามารถสร้างผลิตภัณฑ์มีรูปแบบผ้าไหมมัดหมี่ที่ย้อมสีจากครามที่ทันสมัยมีคุณค่าและเป็นที่ยึดจำ เพิ่มมูลค่าและความสวยงามอัตลักษณ์การทอผ้าไหมย้อมสีจากคราม

คำสำคัญ: ทูนาทางวัฒนธรรม, อัตลักษณ์, การทอผ้า, ย้อมคราม

Abstract

Academic article about Cultural Capital and an Indigo-Dyed Weaving Identity Case Study of the Ban Song Silk Weaving Group, Chonnabot District, Khon Kaen Province. The objectives were to study cultural capital and an indigo-dyed weaving identity case study of the Ban Song Silk Weaving Group, Chonnabot District, Khon Kaen Province. “Cultural capital” is wisdom that has been accumulated, over time, from the past into the present. There is much value that comes with the beliefs, knowledge, and local wisdom which have all come from this knowledge transfer of skills and expertise that are passed on from one generation to another through cultural capital. Wisdom is one of the components of social capital that is very important to the development of the country. If one is able to develop and make full use of cultural capital, it will create and add value to both the Thai economy and Thai society. Ban Song Silk Weaving Group operates in the name of Dwong Mala Thai Silk with a trade registration in 2017. The Group has received OTOP 3 Stars and a Blue Peacock Badge. Originally during the weaving operations of the Group, chemical dyes were used for dyeing. Later, the Group realized the dangers of using chemicals. Furthermore, the Group lacks products that clearly convey their identity despite weaving silk with beautiful patterns as well as the cultivation of mulberry silk and use of natural ingredients. The Group has, therefore, become interested in using natural dyes instead of chemical dyes. To create the identity of silk weaving produced from nature at every step, the Group is very interested in the knowledge of indigo dyeing which consultants have passed on to them about the process of making natural indigo dye. Moreover, the development of silk dyeing needs to be standardized including a manual for dyeing fibers that are durable using natural, non-chemical dyeing agents. Consequently, the Ban Song Silk Weaving Group has gained

knowledge of natural dyeing using indigo. The Group is, thus, able to dye silk from indigo and have more standardization in production. They are able to use the technique of dyeing silk fibers from indigo such that the color adheres evenly. Furthermore, the Group can create products with Mudmee silk dyed from indigo.

Keyword: Cultural capital, Identity, weaving, indigo-dyed

บทนำ

“ทุนทางวัฒนธรรม” เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต มีคุณค่าที่มาพร้อมกับค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการใช้ประโยชน์ในการสร้างสินค้าสาธารณะ เพื่อใช้ร่วมกันในการผลิตสินค้าและบริการ เช่น ศิลปหัตถกรรม งานฝีมือ การแสดง เป็นต้น มีการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะเกร็ดความรู้ (Tacit knowledge) ผ่านทักษะและความชำนาญที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2547) กล่าวได้ว่า ทุนทางวัฒนธรรมเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน มรดกทางวัฒนธรรม ผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ทั้งภาพวาด หัตถกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ วรรณกรรม ซึ่งมักจะวัดมูลค่าเป็นตัวเงินได้ ส่วนทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ความเชื่อ จารีต ประเพณี วิถีชีวิต (ส่วนพัฒนาส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2559; Throsby, 2001) ทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยมีความโดดเด่นและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาไทยจำนวนมาก หากสามารถพัฒนาและใช้ ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรมอย่างเต็มที่จะช่วยสร้างสรรค์คุณค่าและมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจและ สังคมไทยได้ (อัญธิชา มั่นคง, 2560)

กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชน่ง กลุ่มกิจการทอผ้า ตั้งอยู่เลขที่ 82 บ้านโชน่ง ตำบลห้วยแก อำเภอนบพท จังหวัดขอนแก่น ดำเนินกลุ่มและดำเนินกิจการการทอผ้ามาเป็นระยะเวลาช้านาน ต่อมาดำเนินกิจการในนามดวงมาลาไหมไทย มีการจดทะเบียนการค้า ในปี 2563 ได้รับ OTOP 3 ดาว และตรานกยูงสีน้ำเงิน แต่เดิมในการทอผ้าของกลุ่มจะใช้สีเคมีในการย้อมสี ต่อมาทางกลุ่มตระหนักถึงอันตรายจากการใช้สารเคมี อีกทั้งทางกลุ่มยังขาดสินค้าที่สื่อถึงอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ทั้งที่ทางกลุ่มมีการทอผ้าไหมด้วยลวดลายที่สวยงาม รวมถึงมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และมีวัตถุดิบจากธรรมชาติ ทางกลุ่มจึงเกิดความสนใจการย้อมสีจากธรรมชาติแทนสีจากสารเคมี เพื่อสร้างอัตลักษณ์การทอผ้าไหมที่ผลิตจากธรรมชาติทุกขั้นตอน และปลอดภัยจากสารเคมี โดยเฉพาะการย้อมสีจากธรรมชาติ เนื่องจากกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชน่งยังขาดองค์ความรู้ในการย้อมสีจากคราม จึงขอรับรองความรู้จากที่ปรึกษาเกี่ยวกับกระบวนการย้อมสีจากคราม ซึ่งจะช่วยตอบโจทย์การ

สร้างอัตลักษณ์การทอผ้าไหมจากการยอมรับ เพื่อให้มีผ้าสีธรรมชาติ โทนสีฟ้า และน้ำเงิน เพื่อให้เกิดความแตกต่างในการผลิตผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้า สามารถเพิ่มรายได้สู่ชุมชนได้มากขึ้นและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

เนื้อหา

บริบทและอัตลักษณ์ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนัง

กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนัง ตั้งอยู่ที่เลขที่ 82 หมู่ 1 ตำบลห้วยแก อำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น มีนางดวงมาลา สินชัย เป็นประธานกลุ่ม การทอผ้าไหมเริ่มมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตายาย เป็นการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบทอดกันมาเริ่มจากวัตถุดิบ คือ เลี้ยงไหมเอง ผลิตเส้นไหมเอง มีการย้อมสีเส้นไหม โดยใช้สีเคมี แล้วนำมาทอเป็นผ้าไหมมัดหมี่ เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์จากสมาชิกภายในกลุ่ม จัดจำหน่าย ณ ที่ทำการกลุ่ม ออกบูธจำหน่ายสินค้าตามงานต่าง ๆ จำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊ก และไลน์ รับออเดอร์ทางโทรศัพท์ และมีสมาชิกกลุ่มนำไปจำหน่าย ผ้าที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นการทอผ้าไหมมัดหมี่ ในการย้อมสีเส้นไหม แต่เดิมย้อมสีโดยใช้สารเคมีเพียงอย่างเดียว ในปัจจุบันมีการย้อม โดยใช้สีธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น สีธรรมชาติที่ใช้ในการย้อมเป็นสีที่ได้จากเปลือกไม้ สีจากธรรมชาติ การทอผ้าไหมของกลุ่มผ่านมาตรฐาน ได้รับตราสัญลักษณ์น้ำเงิน และผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 3 ดาว ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย สินค้าที่ผลิตเป็นผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง ผ้าคลุมไหล่ กลุ่มลูกค้ามีอายุ 30 ปี ขึ้นไป เป็นทั้งเพศหญิงและเพศชาย ส่วนใหญ่เป็นชาวไทย มีลูกค้าชาวต่างชาติบ้างเล็กน้อย สินค้าขายดีช่วงเข้าพรรษา ออกพรรษา สงกรานต์ ปีใหม่ ราคาจำหน่ายผ้าไหมของกลุ่มเริ่มต้นที่ 2,000-15,000 บาท รายได้โดยเฉลี่ย 40,000 บาทต่อเดือน ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้แก่ กรมพัฒนาชุมชน และ กรมหม่อนไหม ปัจจุบัน นอกจากการทอผ้าและจำหน่ายผ้าเป็นฝืนแล้ว ในอนาคตทางกลุ่มจะดำเนินการแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นกระเป๋า เสื้อ และผ้าถุงสำเร็จรูป

ภาพที่ 1 กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนง ได้รับตราคุณยงสีน้ำเงิน และได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 3 ดาว

ภาพที่ 2 การทอผ้าไหมมัดหมี่โดยการย้อมสารเคมีของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนง

อัตลักษณ์การทอผ้าของกลุ่มเป็นผลิตภัณฑ์ทอผ้าไหมมัดหมี่ จุดเด่นการทอผ้าของกลุ่มผลิตเองทุกขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการผลิตวัตถุดิบ มีการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ผลิตเส้นไหม ย้อมสี ทอผ้า ผ่านขบวนการทำมือ ทอมือ ทุกขั้นตอน และทอด้วยกี่ทอมือและจัดจำหน่ายเอง ในส่วนของตลาดภายในการทอผ้าทางกลุ่มทำการแกะลายเอง ลวดลายที่ใช้ในการทอผ้า ส่วนใหญ่เป็นลายทอพื้นบ้าน และลายแคนแก่นคูน ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่พื้นบ้าน เกิดจากวัฒนธรรมความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชาวบ้านที่ได้แรงบันดาลใจจากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวในชีวิตประจำวัน เช่น ลายจากความเชื่อทางศาสนาและประเพณี ลายที่ได้รับอิทธิพลจากสัตว์ และลายที่ได้รับอิทธิพลจากพืชที่เพาะปลูก เป็นต้น (ร้านชอบไหม, 2564)

ลาย “แคนแก่นคูน” ถือได้ว่าเป็นลายผ้าประจำจังหวัดขอนแก่น เป็นการออกแบบจากกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน มาช่วยกันระดมความคิด สกัดสัญลักษณ์ ประกอบขึ้นเป็นลายผ้า ที่มีความหมายอันเป็นมงคล สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ

ภาพที่ 3 ลายแคนแก่นคูน ลายผ้าประจำจังหวัดขอนแก่น

“แคนแก่นคูน” มีองค์ประกอบ ของลายที่แสดงถึง ที่มา แทนความหมายลึกซึ้ง มีจิตวิญญาณที่สัมผัสได้ ของคนอีสาน จากเส้นทางที่มาของไผ่หม่น นำมา มัด ย้อมสี ขึ้นลาย ทอมือ จนเป็นผืนผ้า สะท้อนที่มา รหัสที่ถอดออกมาจากภูมิปัญญาของแนวคิดคณะปราชญ์ (ขอนแก่นลิงก์, 2561)

KAN คือ King Of Music ของคนขอนแก่น เป็นเสียงแห่งมนต์เสน่ห์ อันเป็นสุนทรีย์แห่งดนตรี เป็นเอกลักษณ์ของนครขอนแก่น

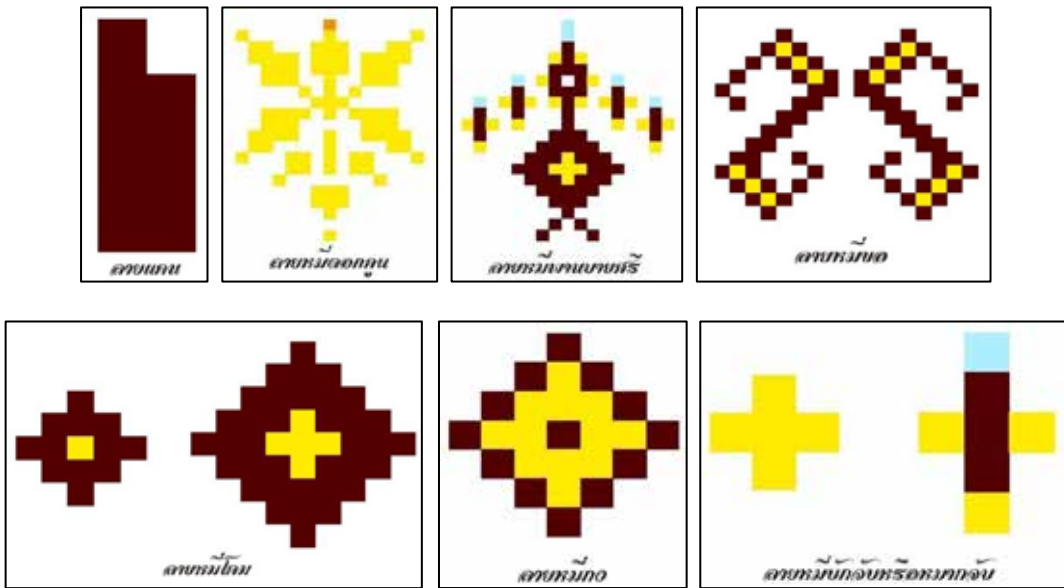
KAEN คือ King Of Esan หมายถึงมหานครขอนแก่น อันเป็นเมืองหลวงของภาคอีสาน ซึ่งเป็นภูมิเมืองของลายมัดหมี่ “แคนแก่นคูน” อีกหนึ่งนัย ขอนแก่นซึ่งหมายถึง แก่นแท้หรือสาระอันเป็นที่มาของลาย “แคนแก่นคูน”

KOON คือ King Of Tree and Flower หมายถึง ต้นไม้ของพระราชา ดอกไม้ประจำจังหวัดขอนแก่น และดอกไม้ประจำชาติ ซึ่งมีความเป็นราชาแห่งพญาทั้ง

ลวดลายที่นำมาประกอบจนเกิดเป็นลายแคนแก่นคูน ประกอบไปด้วย 7 ลาย (ขอนแก่นลิงก์, 2561) ได้แก่

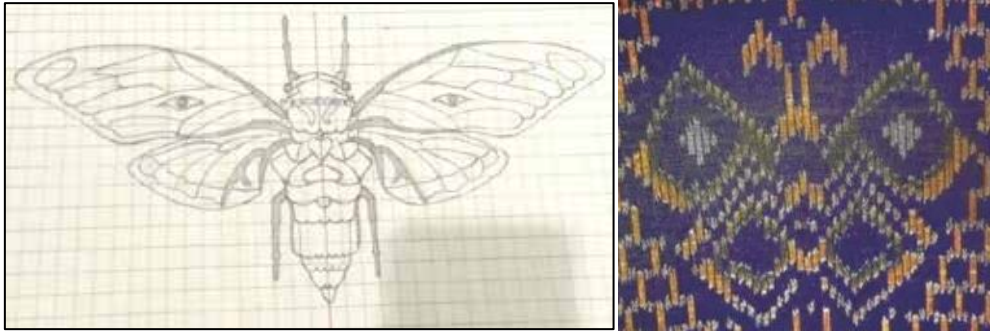
1. ลายแคน หมายถึง สัญลักษณ์แทนความเจริญและสนุกสนาน เมืองแห่งหอมแคน ความสุขของชาวเมืองขอนแก่น
2. ดอกคูน หมายถึง สัญลักษณ์ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดขอนแก่น
3. พานบายศรี หมายถึง ความมีมิตรภาพ ประเพณีการผูกเสี่ยว และการยินดีต้อนรับผู้มาเยือนของประชชนชาวขอนแก่น

4. ลายขอ หมายถึง สัญลักษณ์แทนความกินดีอยู่ดี ความอุดมสมบูรณ์ของประชาชนชาวขอนแก่น
5. ลายโคม หมายถึง การสืบทอดภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชาวขอนแก่น
6. ลายกง หมายถึง อาณาเขต บริเวณที่ได้รับการอารักขาให้เกิดความมั่นคง ปลอดภัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดไป
7. บักจับหรือหมากจับ หมายถึง ความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของประชาชนชาวขอนแก่น

ภาพที่ 4 ลายประกอบเป็นลายแคนแก่นกูน

ภาพที่ 5 การออกแบบลวดลายการทอ (ร้านชอบไหม, 2564)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนง

การพัฒนาการผลิตของกลุ่มในปัจจุบัน นอกจากจะมีการพัฒนาลวดลายการทอผ้าแล้ว ยังมีมีการพัฒนาการฟอกย้อมสีเพื่อการลดการใช้สารเคมีมาเป็นการฟอกย้อมด้วยน้ำต่างธรรมชาติ และมีการพัฒนาสูตรน้ำย้อมสีต่าง ๆ จากธรรมชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการย้อมสีจากคราม

ต้นครามเป็นไม้พุ่มตระกูลถั่วชอบแดดจัด ดินร่วนซุย น้ำไม่ท่วมขัง ต้นครามที่โตเต็มที่ที่มีความสูงประมาณ 1-2 เมตร ครามอายุ 3 เดือน ให้ปริมาณสีครามมากที่สุด คือ 2.95 ppm. ต่อขึ้นส่วนสกัด 25 กรัม ในขณะที่ครามอายุ 2, 4 และ 5 เดือน ให้ปริมาณสี 1.5, 1.26 และ 1.21 ppm. ต่อขึ้นส่วนสกัด 25 กรัม ใบครามสดให้สีครามประมาณร้อยละ 0.4 หรือทั้งกิ่งทั้งใบแก่และอ่อนประมาณ 8 กิโลกรัม จะได้เนื้อครามปนปูนดิบ จำนวน 1 กิโลกรัม ย้อมผ้าได้ประมาณ 200-300 กรัม (อนุรัตน์ สายทอง, อังคณา เทียนกล้า, ฐิติรัตน์ แว่นเรืองรอง และสุดกมล ลาโสภา, 2554)

ภาพที่ 6 ดร.นิตยา ป้องกันภัย ลงพื้นที่สำรวจและให้ความรู้ในการปลูกต้นคราม

สีครามมีหลายรูปแบบ (form) โดยรูปแบบของสารต้นตอที่พบในพืชแหล่งให้สี คือ อินดิแคน (indican หรือ indoxyl- β -D-glucoside) เป็นสารไม่มีสีและไม่ละลายน้ำ แต่เมื่อแช่พืชสดในน้ำอินดิแคนจะถูกไฮโดรไลซ์ด้วยเอนไซม์ บีตา-กลูโคซิเดส (β glucosidase) ที่มีใน ปากใบของใบครามทำให้ให้อินดิแคนแยกออกเป็น 2 สารคือ อินดอกซิล (Indoxyl) และกลูโคส สารทั้ง 2 ชนิดนี้ เป็นสารไม่มีสี ละลายน้ำได้ แช่ครามและอินดอกซิลถูกออกซิไดส์ได้ง่ายมากด้วยออกซิเจนในอากาศกลายเป็น Indigo blue ที่เสถียรมาก สีน้ำเงินไม่ละลายน้ำ แต่เนื่องจากอนุของ Indigo blue เล็ก ละเอียดมาก ไม่สามารถแยกออกจากน้ำครามได้ หากเติมปูนดิบในน้ำคราม ละอองของ Indigo blue จะจับกับละอองของปูนดิบจนหนักและตกตะกอน จึงแยกตะกอนเก็บไว้เรียกสารผสมนี้ว่า “เนื้อคราม” แต่ใช้เนื้อครามในการย้อม เส้นใยไม่ได้ เนื่องจาก Indigo blue ไม่ละลายน้ำ ต้องรีดิวซ์ Indigo blue ในสารละลายต่างให้เป็นสารที่ละลายน้ำ ได้เรียกว่า Indigo white ซึ่งเป็นสารไม่มีสี ตัวรีดิวซ์และต่างที่ใช้มีหลายคู่ โดยอาจนำขี้เถ้าในน้ำปูนใส (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) หรือไทโอยูเรียได ออกไซด์ในโซเดียมไฮดรอกไซด์ สีครามในน้ำย้อม คือ Indigo white นั้นเอง โดย Indigo white จะถูกออกซิไดส์ได้ง่ายมากด้วยออกซิเจนในอากาศกลับไปเป็น Indigo blue ดังแสดงปฏิกิริยาเคมีในกระบวนการสกัดสี ครามจะตกตะกอนแยกเนื้อคราม เตรียมน้ำย้อม และย้อมคราม (ไพศาล คงคาอุยฉาย อรุณศิริ ชิตางกูร และเฉลียว หมดอี๊ว, 2543; อนุรัตน์ สายทอง, อังคณา เทียนกล้า, วิจิตรรัตน์ แว่นเรืองรอง และสุตกมล ลาโสภา, 2554)

กระบวนการย้อมเส้นไหมจากคราม เป็นกระบวนการย้อมสีจากธรรมชาติ โดยใช้ต้นคราม ซึ่งเป็นไม่พุ่มตระกูลถั่ว เป็นวัตถุดิบในการผลิตสี ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

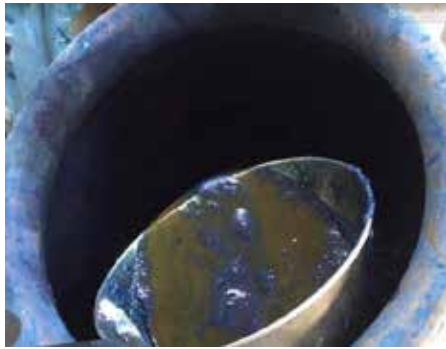
ขั้นตอนการย้อมสีครามด้วยธรรมชาติ

1. การเตรียมใบคราม

1.1 เมื่อครามมีอายุ 3-4 เดือน ใบแก่พอเหมาะ ให้เริ่มเก็บเกี่ยวคราม ทั้งกิ่งและใบคราม นำมามัดรวมกัน ขนาดก้อนละ 500 กรัม

1.2 นำกิ่งและใบครามที่ทำเป็นมัดลงไปแช่น้ำ 18-24 ชั่วโมง

1.3 แยกกากใบทิ้ง เติมน้ำปูนกินหมากลงไปทีละน้อย จนน้ำครามมีสีเหลืองเข้ม และมีฟองสีน้ำเงิน

ภาพที่ 7 การหมักใบครามจนน้ำครามสีเหลืองเข้มและฟองสีน้ำเงิน

2. การก่อก้อนครามเตรียมน้ำย้อม

การเตรียมสีครามหรือการก่อก้อนครามทำได้หลายสูตร แต่มีการใช้วัตถุดิบที่จำเป็นเหมือนกัน ประกอบด้วยเนื้อครามกับน้ำขี้เถ้า โดยเตรียมวัตถุดิบ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1: วัตถุดิบในการก่อก้อนคราม

วัตถุดิบ	ปริมาณ
เนื้อคราม	360 กรัม
น้ำขี้เถ้า	1 ลิตร

- 2.1 นำเนื้อครามผสมกับขี้เถ้า สัดส่วนเนื้อคราม 360 กรัม ต่อน้ำขี้เถ้า 1 ลิตร
- 2.2 พักน้ำครามไว้ในภาชนะที่เย็นและมิดชิด
- 2.3 ตักน้ำคราม (โจก) ตูทุกวัน วันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น
- 2.4 เติมส่วนผสมลงไป เพื่อให้เกิดปฏิกิริยา (แบบภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น มะเฟือง

มะขาม)

ภาพที่ 8 การก่อก้อนครามเพื่อให้ได้สีย้อมโทนฟ้าน้ำเงิน

ภาพที่ 9 การโจกหม้อครามให้ออกซิเจนเข้าไปทำปฏิกิริยากับเนื้อครามในหม้อ

ภาพที่ 10 หม้อครามวันที่ 2 น้ำครามที่ได้สีเขียวออกเหลือง หม้อครามวันที่ 3 จะได้สีที่เข้มขึ้น

ภาพที่ 11 การก่อกหม้อครามซึ่งต้องรอครึ่งชั่วโมงให้ครามสุกพร้อมย้อม

3. การเตรียมน้ำขี้เถ้า

การเตรียมน้ำขี้เถ้า ให้เตรียมขี้เถ้าจากแห้งกล้วย เนื่องจากหาได้ง่ายและทำให้สีครามติดเส้นไหมได้ดี ขั้นตอนการเตรียมขี้เถ้าเตรียมโดยสับแห้งกล้วยเป็นท่อน ๆ แล้วนำมาผึ่งแดดพอร่มแล้วนำมาเผาพร้อมกับทางมะพร้าว เปลือกผลุ่น จนไหมเป็นเถ้า ใช้น้ำพรมดับไฟรอให้หายร้อน แค่อุ่นจึงเก็บในภาชนะปิด แล้วนำขี้เถ้าที่ได้ไปบรรจุในภาชนะที่เจาะรูด้านล่างไว้อัดขี้เถ้าให้แน่นที่สุดเท่าที่จะแน่นได้ เติมน้ำให้ได้ระดับเดียวกับขี้เถ้าก่อนกดอัด กรองเอาน้ำขี้เถ้าครั้งแรก แล้วเติมน้ำเพิ่มลงไปในปริมาณเท่าเดิม กรองเอาน้ำขี้เถ้าครั้งที่สอง รวมกันกับน้ำขี้เถ้าครั้งแรก จะได้น้ำขี้เถ้าในปริมาณพอดีกับการใช้งาน โดยน้ำขี้เถ้าเป็นน้ำต่างที่ใช้ในการก่อกหม้อคราม จะต้องมียค่า pH14 ที่สูงสุด ซึ่งเป็นค่าต่างที่เหมาะสมในการใช้ก่อกหม้อครามจะให้สีที่เข้มสวยงามและหม้อคราม (นิมมวล จันทรุณ และอัจฉรี จันทมูล, 2560)

ภาพที่ 12 การเตรียมน้ำขี้เถ้า

4. การย้อมคราม

นำเส้นไหมมาทำความสะอาดและทำให้เปียก จากนั้นเส้นไหมแช่ลงในน้ำคราม โดยน้ำย้อมที่เย็นจะย้อมติดสีครามได้ดีกว่า จึงควรใช้หม้อดินหรือโอ่งดินในการก่หม้อคราม เมื่อจะย้อมคราม ให้ตักน้ำย้อมประมาณ 1 ลิตร ออกไว้ก่อน จึงนำเส้นไหมหมาดน้ำลงย้อม ขณะย้อมต้องระวังให้อากาศสัมผัสน้ำย้อมน้อยที่สุด นั่นคือ ต้องทำการกำเส้นฝ้ายใต้น้ำย้อมให้แน่นแล้วค่อยๆ คลายมือออก ให้สีครามแทรกเข้าไปในทุกอณูของเส้นไหม กำและคลายไล่เรียงไปตามวงเส้นไหม สังเกตน้ำย้อมสีเหลืองจางไป สีน้ำเงินเข้มมาแทน ความขุ่นหนืดลดลง จึงหยุดย้อม ปิดเส้นไหมให้หมาด กระทบกให้ไหมเรียงเส้นและสัมผัสอากาศ แล้วเก็บไหมชิ้นนั้นในภาชนะปิด ถ้าตากไหมที่ย้อมทันทีจะเกิดรอยต่างในเส้นไหม หากต้องการสีเข้มต้องทำการย้อมซ้ำในหม้อครามต่อไป จากนั้นพักไว้ 3-5 นาที แล้วนำไปล้างให้สะอาดจนน้ำล้างใสไม่มีสีฝุ้งลมให้แห้ง นำไปใช้งานต่อไป ส่วนน้ำย้อมที่ตักไว้ใช้เป็นเชื้อสามารถเทกลับคืนหม้อครามเดิมและเติมเนื้อครามอีกครั้ง

ภาพที่ 13 เส้นใยไหมที่ฟอกขาวแล้วและพร้อมย้อม

ภาพที่ 14 เส้นไหมที่ได้จากการย้อมสีครามหม้อแรก

ภาพที่ 15 การทอผ้าไหมที่ย้อมสีธรรมชาติจากครามได้สีที่เข้มสวยงามสม่ำเสมอ

ภาพที่ 16 การทอผ้าจากเส้นไหมที่ย้อมจากคราม

การสร้างมาตรฐานผ้าย้อมครามของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนัง

กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนัง มีการกำหนดมาตรฐานผ้าย้อมครามของกลุ่ม โดยการมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพในการทอผ้าที่ย้อมจากคราม เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภคผ้าย้อมคราม โดยเน้นที่ความซื่อสัตย์ ความเข้าใจคุณค่าของผ้าย้อมคราม การย้อมสีครามจากธรรมชาติ และรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การทอผ้าไหมของกลุ่มผ่านมาตรฐาน ได้รับตราสัญลักษณ์น้ำเงิน และผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 3 ดาว โดยผ้าย้อมครามกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนัง มีการะบวนการผลิตทุกขั้นตอนตามวิธีที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติทั้งสีคราม เส้นใยและน้ำซึ่เถ้า ย้อมด้วยการหมักเนื้อครามในน้ำซึ่เถ้า ใช้เครื่องทอผ้าพื้นบ้าน และผ้าทุกผืนมีเอกลักษณ์ มีเรื่องราว ส่วนมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนังจะดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้มาตรฐานต่อไป

สรุปผล

ที่ปรึกษาได้ทำการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการการก่อหม้อคราม การพัฒนา การย้อมเส้นใยไหมให้มีมาตรฐาน และจัดทำคู่มือการย้อมเส้นใยที่ยืดติดทนโดยใช้สารช่วยย้อม ส่งผลให้โดยกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโชนัง ได้องค์ความรู้การย้อมสีธรรมชาติจากคราม สามารถย้อมสีเส้นไหมจากครามได้เป็นอย่างดี และมีมาตรฐานในการผลิตมากขึ้น ได้เทคนิคการย้อมเส้นใยไหมจากครามที่สียึดติดสม่ำเสมอ สามารถสร้างผลิตภัณฑ์มีรูปแบบผ้าไหมมัดหมี่ที่ย้อมสีจากครามที่ทันสมัยมีคุณค่าและเป็นที่จดจำ เพิ่มมูลค่าและความสวยงามอัตลักษณ์การทอผ้าไหมย้อมสีจากคราม

นอกจากนี้ ที่ปรึกษามีข้อเสนอแนะแก่กลุ่มทอผ้าบ้านโชนงว่า ควรทำการปลูกต้นคราม เพื่อลดต้นทุนการสั่งซื้อจากกลุ่มอื่น และการย้อมผ้าครามที่ยั่งยืนเพราะได้เนื้อครามเอง สามารถพัฒนาลวดลายอัตลักษณ์ต่อยอดเป็นลวดลายใหม่ ๆ ได้

ภาพที่ 17 คู่มือปฏิบัติงานการย้อมสีจากธรรมชาติย้อมเส้นไหมด้วยคราม

เอกสารอ้างอิง

- ขอนแก่นลิงก์. (2561). “แคนแก่นคูน” KAN-KAEN-KOON. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2565, จาก https://old.khonkaenlink.info/home/news/7020.html?fbclid=IwAR0Wcj_poUoNYiNAuR98dsRVvWOAhr-ROKN-0zLmZCIU5zj7kUb7K-ipSNk.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2547). *ทุนสังคมและทุนวัฒนธรรมในระบบเศรษฐกิจและการจัดการยุคใหม่*. พิษณุโลก: คณะวิทยาการ จัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร.
- นิมมวล จันทร์ฤ และอัจฉรี จันทร์มูล. (2560). การศึกษาภูมิปัญญาการทำ น้ำ ต่างก้อหม้อคราม. การประชุมวิชาการ “มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 13”. 7-8 กันยายน 2560 ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ไพศาล คงคาอุยฉาย อรุณศิริ ชิตางกูร และเฉลียว หมัดอื้อ. (2543). *การพัฒนาเทคนิคการย้อมไหม ด้วยสีธรรมชาติจากครามและครั่ง*. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิศวกรรมเคมี คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ร้านชอบไหม. (2564). *ลายผ้าไหมมัดหมี่โบราณ*. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.chobmai.com/article/2/3> -รูปแบบ-ลายผ้าไหมมัดหมี่โบราณ-ที่มา จากแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ?fbclid=IwAR1ebd2DZQ-CT6F9vHfg6rPWJfHr3yL Xx8s4 ILMxvLccE3yd5i1NqLhmHU.
- ส่วนพัฒนาส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2559). *อุตสาหกรรมสาร*, 58(เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2559), 5-6.
- อนูรัตน์ สายทอง, อังคณา เทียนกล้า, จุติรัตน์ แว่นเรืองรอง และสุตกมล ลาโสภา. (2554). *คราม และผลิตภัณฑ์คราม*. รายงานวิจัย. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อัญธิชา มั่นคง. (2560). บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนในตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 12(30), 90-100.
- Throsby, C.D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge: Cambridge University Press.

แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพื่อง
อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
Potential Development Guidelines for Ban Mai Sala Fueang,
A Fabric Weaving Community Enterprise, Chiang Khan District,
Loei Province

ไทยโรจน์ พวงมณี¹, คชสิทธิ์ เจริญสุข², พชรมณ ใจงามดี³ และณศิริ ศิริพริมา⁴
Thairoj Phoungmanee¹, Kotchasi Charoensuk², Pacharamon Jaingamdee³
and Nasriry Sriryparimar⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพื่อง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพื่อง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ประธานและสมาชิกกลุ่ม นายกองค์การปกครองส่วนตำบลนาซ่าว วัฒนธรรมจังหวัดเลย และพัฒนาชุมชนจังหวัดเลย ใช้แบบสัมภาษณ์ ประเด็นการสนทนากลุ่ม และการประชุมเป็นเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพื่อง มีการรวมกันเบื้องต้นเพื่อการนำผ้ามาจำหน่ายในปี พ.ศ. 2531 จัดตั้งเป็นกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยการรวมกลุ่มกันของผู้ทอผ้าในหมู่บ้าน มีสำนักงานพัฒนาชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลนาซ่าวเข้ามาช่วยสนับสนุนและส่งเสริม มีสมาชิกเริ่มต้น 11 คน ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีการทอผ้าพื้น ผ้ามัดหมี่ และผ้าขิดมุก ราคาตั้งแต่ 80 บาท - 800 บาท มีการบริหารจัดการกลุ่มโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม สภาพกลุ่มไม่มีการระดมทุนจากสมาชิก ขาดวัสดุสำนักงานและการทำบัญชี สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มและการพัฒนาผ้าทอ และ 2) แนวทางการพัฒนา

¹ สาขาวิชาทัศนศิลป์ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (thairoj@hotmail.com)

² สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

³ สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

⁴ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็อง พบว่า มี 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ การมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปช่วยวางแผน และเป็นพี่เลี้ยงดำเนินการ 2) ด้านงบประมาณ หน่วยงานภาครัฐเข้าไปสนับสนุน 3) ด้านบุคลากร มีการพัฒนาศักยภาพการจัดการ การออกแบบลวดลาย การจัดจำหน่าย การศึกษาดูงาน และแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการทอผ้า และ 4) ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ มีพี่เลี้ยงช่วยสอน ช่วยปฏิบัติการและประสานงาน

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า, จังหวัดเลย

Abstract

This study's objectives were to 1) study the context of Ban Mai Sala Fueang, a fabric weaving community enterprise in Chiang Khan District, Loei Province; and 2) to study potential development guidelines for Ban Mai Sala Fueang, a fabric weaving community enterprise in Chiang Khan District, Loei Province. The population for data collection comprised 25 informants who were the president and members of Ban Mai Sala Fueang fabric weaving community enterprise, a chief executive of Na Sao Sub-district Administrative Organization, Loei provincial cultural officers, and community Loei provincial development officers. An interview, a focus group conversation, and a meeting were research tools for collecting data. The collected data was analyzed with content analysis and presented in the form of an analytical description. The results of the research were as follows: 1) Ban Mai Sala Fueang fabric weaving community enterprise was initiated for fabric selling in 1988 and established as a small business group in 2002 by those weaving fabrics who joined in the group supported by the community development office and Na Sao Sub-district Administrative Organization. There were 11 members at the beginning, but there are only 8 members who are mostly elderly now. The activity in the group is weaving different patterns of fabric, including Puen (plain fabric with no pattern), Mad Mi, and Muk Khid, which cost from 80 to 800 Baht. The group has been managed by focusing on the participatory process of the group members. There is no fund raising from the members. However, the group still lacks a stationery and accounting system, and the members do not have knowledge regarding the

group's fabric weaving development. And 2) The potential development guidelines for Ban Mai Sala Fueang, a fabric weaving community enterprise, comprise four aspects: 1) Administrative management; a government sector should be involved in group operations planning and mentoring. 2) Financial budget; government sectors should back it up. 3) Personnel development; potential development in administrative management, pattern design, communication, sales, study tour, and product processing are suggested. 4) Marketing and public relations; mentors are required to teach, operate, and coordinate.

Keywords: Potential Development, Fabric Weaving Community Enterprise, Loei Province

บทนำ

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงด้านการปลูกฝ้ายและการทอผ้า โดยลักษณะของผ้าทอจะมีหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามสภาพของพื้นที่ของกลุ่มทอผ้าที่ตั้งอยู่ เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายจะเป็นผู้บ่งบอกว่าผ้าทอควรออกมาในรูปแบบใด และใช้วัสดุการผลิตอย่างไร ซึ่งการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนนั้นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เช่นเดียวกับการตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านใหม่ศาลาเพ็ญก็มีกระบวนการที่เกิดจากความต้องการของชุมชนที่ต้องการยกระดับชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นผ่านการทอผ้า โดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมักเชื่อมโยงเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการหยิบขึ้นมาพัฒนาและต่อยอดให้สอดคล้องกับความต้องการกลุ่มเป้าหมาย คำว่า “วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise)” หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการทั้งเป็นนิติบุคคล หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (มาลินี ศรีใหม่ตรี, 2559)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็ญนั้น ถือว่ามีภูมิปัญญาทอผ้าที่สืบทอดต่อมาจากรุ่นปู่ย่าตายาย โดยการทอผ้าจะถูกสอนกันในครัวเรือนเพื่อส่งสมคุณลักษณะของผู้หญิงที่พร้อมออกไปสร้างครอบครัวใหม่ โดยแต่ละครอบครัวจะมีวิธีการ รูปแบบการทอและลวดลายที่ไม่เหมือนกัน มาริสสา อินทรเกิด และคณะ (2561) กล่าวว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากแม่มายังลูกจะสอนผ่านการสาธิต การบอกและการลงมือปฏิบัติ จึงสะท้อนภูมิปัญญาในการคิดแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตามในช่วงที่เมืองเชียงคานมีความเฟื่องฟูด้านการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและ

วัฒนธรรม และเป็นยุคที่หลายพื้นที่ในประเทศไทยมีการส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมาสู่ การขายให้กับผู้สนใจที่เห็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการทอเชิงอุตสาหกรรมอย่าง ลื่นเชิง การรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชนนั้น มีทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การบริหารจัดการของกลุ่มสมาชิก ดังการค้นพบของ นงนุช อิ่มเรื่อง และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2554) ที่พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว ถึงขั้นการสลายกลุ่ม ทั้งนี้มาจากการขาดประสบการณ์ และขาดความรู้ความเข้าใจในการ ประกอบธุรกิจ จึงไม่สามารถทำการตลาดรองรับสินค้าได้ ชูตินธร บำรุงภักดี (2559) กล่าวว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มนั้นมักเกิดจากการขาดหลักการบริหารจัดการที่ดี การไม่ยึดหลักของ กฎระเบียบ การบริหารงานไม่โปร่งใส สมาชิกกลุ่มไม่ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมประชุม สมาชิก ขาดการมีส่วนร่วมในการระดมทุน และเงินทุนหมุนเวียนมีน้อย ส่งผลทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่มีความ แปลกใหม่ ขาดการออกแบบ นอกจากนี้ยังทำการผลิตไม่ทันต่อความต้องการของลูกค้าหากมีการ สั่งซื้อจำนวนมาก ๆ ตลาดรองรับผลิตภัณฑ์มีน้อย ส่วนสาเหตุของปัญหานี้มาจากสมาชิกไม่ เข้าใจถึงการรวมกลุ่ม ขาดการประสานงาน ขาดการระดมทุนภายในกลุ่ม ไม่มีการเขียนแผนการ ใช้เงิน ไม่มีการสำรองวัตถุดิบไว้ใช้เมื่อมีการสั่งซื้อเข้ามาจำนวนมาก ไม่มีการวางแผนการตลาด ก่อนการดำเนินการ ขาดการประชาสัมพันธ์ตามสื่อ ขาดการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ (ชูตินธร บำรุงภักดี, 2559) นอกจากนี้ผู้ทอยังเป็นผู้สูงอายุ มีสมาชิกใหม่น้อย ขาดการพัฒนาการ ทอ การบริหารงานทอผ้าไม่ชัดเจน และขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี (รณิดา วงศ์มังกร และ ไร่ลัดดา ไองกลาง, 2561)

ส่วนปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มนั้น มาจากการบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ทุกขั้นตอนโดยเฉพาะขั้นตอนการผลิตที่สมาชิกมีทักษะฝีมือการผลิตที่ได้มาตรฐานมีกระบวนการ เรียนรู้ อยู่ตลอดเวลา มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มเครือข่ายการทอผ้าในพื้นที่ (นงนุช อิ่มเรื่อง และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์, 2554) ส่วนการบริหารจัดการกลุ่มต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบมี ประสิทธิภาพ และแบ่งความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ทั้งด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และ การเงิน ต้องมีการปรับปรุงรูปแบบการทอผ้าให้มีความเหมาะสม สำหรับกลุ่มที่ยังไม่มี ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกลุ่มนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพและยกระดับกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งสามารถแข่งขันกับกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ ได้ ซึ่งการยกระดับกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนนั้น จะต้องทำให้กลุ่มเห็นคุณค่าและมั่นใจในการพึ่งตนเองทั้งนี้เพื่อรองรับการ เปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น (นฤมล พึ่งกิจ และคณะ, 2559) อย่างไรก็ตามกลุ่มทอผ้าที่ยังขาด ทักษะการบริหารจัดการ ขาดทักษะด้านการตลาดที่ส่งผลต่อยอดขาย ขาดความรู้ด้านการเงิน ขาดความรู้ด้านการผลิต และการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มช่องทางการ

จำหน่าย ซึ่งหากกลุ่มผู้ผลิตได้รับการพัฒนาจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่ม จะนำมาสู่การพัฒนาการกินที่อยู่ดีของกลุ่มได้ (ประภาศรี ถนอมธรรม, 2559)

สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็อง เป็นกลุ่มทอผ้าที่มีการรวมตัวกันเองมาก่อนเบื้องต้น จากนั้นจึงมีหน่วยงานในพื้นที่เข้ามาส่งเสริมให้จดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เข้ามาพัฒนาศักยภาพในมิติที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม โดยที่กลุ่มมีอัตลักษณ์การทอผ้าแบบพื้นบ้านไม่เน้นการมัดหมี่ หรือการออกแบบลวดลาย แต่จะใช้วิธีการวางตำแหน่งของสีให้กับเส้นใยที่มีการย้อมสีต่างๆแบบมีจังหวะ ดังนั้นการค้นหาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จึงเป็นแนวทางช่วยแก้ปัญหาความยากจน การสร้างเศรษฐกิจสังคม และชุมชนให้ยั่งยืน เพราะชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้กลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวได้อย่างมั่นคง อย่างไรก็ตามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีทั้งสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมด้านความรู้ ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาเกิดจากการนำไปใช้ที่ยากเพราะช่างทอเป็นผู้สูงอายุ (งพพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2556) การวางแผนการทำงานไม่เป็นระบบ ไม่สามารถควบคุมการผลิต การออกแบบลวดลายดั้งเดิม ซึ่งไม่เป็นที่นิยมของลูกค้ (รณิดา วงศ์มังกร และ ไอ้ตต้า โองกลาง, 2561) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็องที่ดำเนินกิจกรรมโดยสมาชิกกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจในระบบและการดำเนินการของกลุ่ม จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพขึ้นมาเพื่อให้การดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามด้วยสภาพเศรษฐกิจและสถานการณ์ของโรคโควิดปัจจุบันส่งผลทำให้ผู้บริโภคปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อ และมีการพิจารณารายละเอียดของผ้าทอมากขึ้น เช่น คุณภาพ มาตรฐานการผลิต ความสวยงาม ความแตกต่าง รวมถึงแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ในการทอด้วย เช่นเดียวกับกลุ่มยังขาดความชำนาญและประสบการณ์การพัฒนาศักยภาพกลุ่มตามแนวทางของหลักการและหลักวิชาการ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็อง เพื่อนำผลการศึกษาไปวางแผนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มและการนำเสนอต่อหน่วยงานปกครองท้องถิ่นให้นำไปเป็นแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็อง ตำบลนาซ่าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็อง ตำบลนาซ่าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ออกแบบการดำเนินการและวิธีการศึกษาดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ประธานและสมาชิกกลุ่มทอผ้า ตัวแทนปกครองท้องถิ่น พัฒนาการอำเภอเชียงคาน วัฒนธรรมจังหวัดเลย ได้มาโดยวิธีการเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ 1) เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทอผ้า 2) เคยเข้าไปดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาหรือส่งเสริม 3) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนและการพัฒนา

2. เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบไม่มีโครงสร้าง ประกอบด้วยประเด็น 1) ความเป็นมาของกลุ่ม 2) จำนวนสมาชิก 3) รูปแบบของผลิตภัณฑ์ ราคาและการจำหน่าย 4) การออกจำหน่ายนอกพื้นที่ 5) การเข้าร่วมพัฒนาศักยภาพ และ 6) การบริหารจัดการกลุ่ม โดยเก็บข้อมูลจากสมาชิกกลุ่ม และผู้เกี่ยวข้องเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชาวบ้านในชุมชน ประชาชนท้องถิ่น สมาชิกกลุ่มทอผ้า จำนวน 10 คน

2.2 ประเด็นการสนทนากลุ่ม ดังนี้ แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาศักยภาพกลุ่ม ใช้เก็บข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องดังนี้ พัฒนาชุมชนจังหวัดเลย วัฒนธรรมจังหวัดเลย พัฒนาการอำเภอเชียงคาน ตัวแทนปกครองท้องถิ่น สมาชิกกลุ่มทอผ้า จำนวน 7 คน

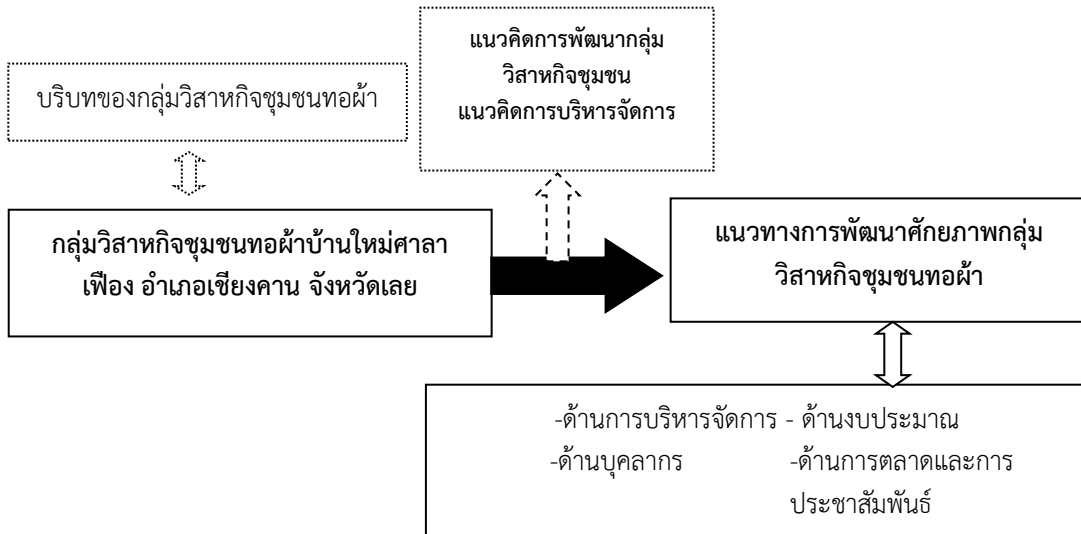
2.3 การประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวิเคราะห์ SWOT และแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ พัฒนาชุมชนจังหวัดเลย วัฒนธรรมจังหวัดเลย พัฒนาการอำเภอเชียงคาน ตัวแทนปกครองท้องถิ่น สมาชิกกลุ่มทอผ้า ประชาชนท้องถิ่น จำนวน 17 คน 2.4 การศึกษาเอกสาร จากสำนักวิทยบริการและในฐานข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยมีประเด็นการศึกษาดังนี้ 1) รูปแบบการดำเนินการวิจัย 2) การทบทวนเอกสาร และ 3) ผลการศึกษาที่เกิดขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อขอเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ และมอบจดหมายเชิญในวันนัดหมายการประชุม สำหรับหน่วยงานภาครัฐมีเอกสารราชการส่งไปยังหน่วยงานเพื่อขอเข้ารับการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การประชุม และการสนทนากลุ่มมาจัดระเบียบข้อมูลจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการศึกษา

1. บริบทพื้นที่บ้านใหม่ศาลาเพ็องและบริบทกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า

1.1 บริบทบ้านใหม่ศาลาเพ็อง พบว่า มีการตั้งหมู่บ้านมากกว่า 100 ปี ที่มาของคำว่า “ศาลาเพ็อง” นั้นมาจากการที่ นายทอน ไชมีเพชร เดินทางมาจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่มีที่พักและเห็นว่าพื้นที่มีความปลอดภัย จึงทำการตัดไม้ที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มาทำเป็นศาลายกพื้นเพื่อทำเป็นที่นอนป้องกันสัตว์ร้ายที่จะเข้ามาในช่วงนอนหลับหรือช่วงกลางคืน ชาวบ้านเห็นว่ามีแปลกจึงมีการบอกเล่ากันปากต่อปากและทำเลียนแบบกันอย่างแพร่หลาย จึงนำมาสู่การตั้งชื่อหมู่บ้าน ว่า “บ้านศาลาเพ็อง” ซึ่งเพ็องแปลว่า “ฟางข้าว” ปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนไม่มีผู้ทำต่อ เนื่องจากฟางเป็นวัสดุไม่แข็งแรงพอจึงเปลี่ยนไปใช้หญ้าคา หรือหญ้าแฝก ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร นับถือพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่น ในช่วงเดือนมิถุนายนที่ถือว่าเป็นวันเข้าจึงมีพิธีกรรมการบูชาบวงสรวง โดยมีจุดเน้นว่าต้นปีใช้สัตว์ใหญ่ส่วนปลายปีใช้สัตว์เล็ก ส่วนสถานที่สำคัญ คือ วัดโพธิ์ชัย ศาลปู่ตาที่มีพิธีกรรมทุกปี เพื่อขอให้วิญญาณบรรพบุรุษได้ดูแลลูกหลาน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า มีปราชญ์ท้องถิ่นด้านการทอผ้าที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน เช่น การทอผ้าลายมัดหมี่ ลายผีขนน้ำ และการรื้อฟื้นการทอผ้าล้อ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพนำความรู้มาพัฒนารูปแบบสู่ผ้าทอได้

1.2 บริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็อง

1.2.1 ความเป็นมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็อง หมู่ที่ 5 มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มทอผ้าตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2531 โดยมีนางหวัด ดาคำ เป็นประธาน

กลุ่ม มีสมาชิก 11 คน และได้จดทะเบียนขึ้นเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 มีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนโดยใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็อง” ปัจจุบันมีสมาชิกเหลือ 8 คน การทอผ้าใช้กี่กระทบ ทอเป็นผ้าสีพื้นและผ้ามัดหมี่ลายขอ ลายชั้นผสมลายมัดหมี่และลายขีด มีการนำเงินและดินทองมาผสมเพื่อให้ผ้าเงางามโดดเด่น สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านใหม่ศาลาเพ็อง ปัจจุบันสมาชิกลดลงเรื่อย ๆ ขาดคนรุ่นใหม่สนใจ เพราะการทอผ้ายากและใช้เวลานาน

1.2.2 คำขวัญของกลุ่มคือ “วิถีวัฒนธรรมผ้าฝ้ายทอมือกับการอนุรักษ์ผ้าลื้อสู่การสร้างสรรคสิ่งทอบ้านใหม่ศาลาเพ็อง”

1.2.3 อัตลักษณ์ของผ้าทอ คือ “ผ้าลื้อทอลวดลายผสมผสานที่สะท้อนจิตวิญญาณและตัวตนของผู้หญิงบ้านใหม่ศาลาเพ็อง” เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้หญิงที่มีความพร้อมที่จะดูแลครอบครัว ดังนั้นผู้ทอจะมีการออกแบบลวดลายลงบนผ้าที่แตกต่างกันไปตามความชอบและความถนัด กลุ่มใช้ฝ้ายที่ปลูกและดูแลเองตามหัวไร่ปลายนา โดยนำมาทำให้เป็นเส้นขนาดใหญ่สำหรับใช้ในการทอ เพราะเห็นว่ามีความสะดวกและคงรูปเมื่อบรรจุอยู่ในตู้หีบที่นอน มีการใช้สีธรรมชาติที่อยู่ในชุมชนมาย้อมเส้นใยที่ต้องการให้เกิดสีให้เกิดความสวยงาม เช่น คราม ผาง โดยใช้เลือกแต่ละผืนไม่เกิน 3 สี โดยไม่รวมสีของฝ้าย เช่น สีขาวหรือสีตุ่ย สำหรับในปี พ.ศ. 2554 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ส่งผ้าลื้อ ซึ่งเป็นผ้าโบราณของกลุ่มร่วมเข้าประกวดในจังหวัดเลย และได้รับรางวัลชนะเลิศ โดยรูปแบบของผ้าลื้อนั้นมีลวดลายทอบนผ้า 5 ลาย มีความยาว 1.80 เซนติเมตร และความกว้าง 80 เซนติเมตร ขลิบด้วยสีแดงโดยรอบของผืนผ้าทั้ง 4 ด้าน และกลุ่มไม่ได้มีการทอขึ้นมาอีก เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้าผู้พึ่งไปตามกาลเวลา

1.2.4 ปัญหาการดำเนินการของกลุ่มทอผ้า พบว่า 1) ช่างทอส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและการทอส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างจากการทำเกษตรกรรม การทอผ้าจึงมีลักษณะเป็นงานอดิเรกที่ไม่เน้นในเชิงอุตสาหกรรม 2) ผลผลิตจากการทอและการแปรรูป ยังไม่มีตลาดส่ง รับซื้อหรือฝากวางขาย ทำให้ต้องนำผ้าทอและผลิตภัณฑ์ออกขายตามงานที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนแจ้งมา และกลุ่มนำไปฝากขายกับกลุ่มเครือข่ายทอผ้า 3) มีการจัดตั้งเป็นกลุ่ม แต่ขาดพื้นที่การดำเนินการของกลุ่ม ปัจจุบันใช้บ้านประธานกลุ่มเป็นพื้นที่ต้อนรับหน่วยงานที่เข้ามาดูงาน หรือเป็นที่ซื้อขายผลิตภัณฑ์ โดยบ้านประธานกลุ่มไม่ได้มีการจัดการพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ที่จัดแสดงสินค้า 4) การดำเนินงานของกลุ่มไม่ชัดเจน และไม่มีระบบบันทึกข้อมูล

1.2.5 การศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วยการวิเคราะห์ SWOT พบว่า

1) จุดแข็ง พบว่า (1) ประธานกลุ่มมีทักษะการสื่อสารและการผลิตผลิตภัณฑ์ทั้งในรูปแบบผ้าผืน และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ (2) มีผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบและลักษณะ เช่น ผ้าตัดเสื้อ ผ้าชิ้น ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ หมวก และย่าม (3) มีเครือข่ายจำหน่ายผลิตภัณฑ์กับ

กลุ่มทอผ้าในเขตพื้นที่อำเภอเมือง (4) ผู้นำมีความเอื้ออาทร ซื่อสัตย์ต่อสมาชิก (5) ราคาผ้าทอและผลิตภัณฑ์ไม่สูงมากนัก (6) ประธานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการและการจัดการ และ (7) ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติและย้อมสีเคมี

2) จุดอ่อน พบว่า (1) ราคาผ้าทอเป็นแบบต่างคนต่างกำหนด ไม่มีราคากลาง (2) ช่างทอเป็นผู้สูงอายุทำให้ศักยภาพการทอและการออกแบบลดลง (3) ผ้าทอคล้ายกับกลุ่มทอผ้าอื่น (4) เครื่องทอผ้าชำรุด และพื้มีไม่ครบ (5) ขาดอุปกรณ์แปรรูปผลิตภัณฑ์และการตัดเย็บ (6) ขาดการวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มผู้ซื้อเป้าหมาย และ (7) ไม่มีทักษะการอ่านแบบจากตารางกราฟ

3) อุปสรรค พบว่า (1) สถานการณ์โรคระบาด ทำให้กลุ่มไม่สามารถออกนอกพื้นที่ไปจำหน่ายได้ (2) สภาพของเศรษฐกิจทำให้กลุ่มผู้ซื้อลดลงและซื้อในปริมาณที่น้อยลง

4) โอกาส พบว่า (1) หน่วยงานภาครัฐ เช่น อุตสาหกรรมจังหวัดเลย พัฒนาชุมชน วัฒนธรรมเข้ามาส่งเสริมด้านการตลาดและทักษะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทอผ้า (2) สถาบันการศึกษา เข้ามาหนุนเสริมความรู้ การออกแบบลวดลายและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มทอผ้าวิสาหกิจชุมชน

2.1 ด้านการบริหารจัดการ ดำเนินการดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่เข้ามาช่วยวางแผน สอนหรือพาปฏิบัติการณ์เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น 2) หน่วยงานภาครัฐ หรือสถาบันการศึกษาเข้าไปจัดระบบการบริหารจัดการของกลุ่ม ตั้งแต่การทำโครงสร้างการบริหารจัดการ การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การกำหนดบทบาทหน้าที่ของประธานกลุ่มและกรรมการ 3) หน่วยงานภาครัฐเข้าไปหนุนเสริมการจัดทำสวัสดิการ หรือกองทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 4) สร้างเครือข่ายการจัดการ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ร่วมกับกลุ่มทอผ้าหรือกลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP

2.2 ด้านงบประมาณ มีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนเข้าไปหนุนเสริมงบประมาณ พร้อมกับการอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้งบประมาณในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะมีผลกำไรกลับคืนมา 2) สมาชิกมีการลงทุนร่วมกันในปริมาณที่สมาชิกมีศักยภาพ โดยจะมีผลกำไรตอบแทนกลับมาเมื่อสิ้นปี และ 3) แสวงหาแหล่งทุนสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแบบให้เปล่าเพื่อนำมาใช้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาการบริหารจัดการให้มีศักยภาพ โดยมีหน่วยงานที่ให้ทุนเป็นพี่เลี้ยงการพัฒนาผ้าทอ

2.3 ด้านบุคลากร มีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านบริหารจัดการทั้งการออกแบบลวดลาย การมัดหมี่และการขีด เทคนิคการทอ การกำหนดราคา

และการจัดจำหน่าย 2) การศึกษาดูงานกลุ่มทอผ้าในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ และ 3) การอบรม การแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการทอผ้า

2.4 ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ มีแนวทางดังนี้ 1) การสร้างพี่เลี้ยงเพื่อให้ สอนหรือช่วยปฏิบัติการด้านการตลาดและการจำหน่าย 2) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน อื่น ๆ ในจังหวัดเลยให้ช่วยประชาสัมพันธ์ผ้าทอของกลุ่ม และ 3) สร้างเครือข่ายผู้ทอผ้าในการ ต่อรองกับหน่วยงานภาครัฐด้านการส่งเสริมและสนับสนุนทางการตลาด

สรุปผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ด้วยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม และการประชุม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านใหม่ศาลาเฟืองเป็น กลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นมาโดยหน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริม โดยผ้าพื้น ผ้ามัดหมี่ และมีการใช้ผ้า แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ กลุ่มมีความต้องการพัฒนาศักยภาพตนเอง แต่ยังคงขาดแนวทางที่จะ ดำเนินการ ส่วนแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มนั้น ควรดำเนินการที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่าง แท้จริงทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ พัฒนาทักษะและความรู้เกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่และการบริหารจัดการแก่สมาชิกที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม 2) ด้าน บุคลากร มีการพัฒนาทักษะด้านการทอและร่วมพัฒนารูปแบบผ้าทอที่มีอัตลักษณ์ให้สอดคล้องกับ กลุ่มเป้าหมาย 3) ด้านงบประมาณ มีการระดมทุนของสมาชิกและการแสวงหางบประมาณจาก ภายนอก และ 4) ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาครัฐและเครือข่ายกลุ่มทอผ้าพื้นบ้าน

การอภิปรายผล

จากดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายโดยยึดตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเฟือง เป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งมานานและมีการ ผลิตผ้าทอและผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ด้วย การนำภูมิปัญญาการทอที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ มาทอลงบนผืนผ้า ซึ่งกลุ่มมีศักยภาพ ด้านบุคคลที่มารวมตัวกันถือว่าเป็นประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ด้านการมัดหมี่ และผ้าพื้น จาก การศึกษาพบว่ากลุ่มมีศักยภาพการทอผ้าชนิดด้วย โดยผ้าชนิดที่มีอยู่ในชุมชนเป็นผ้าโบราณที่เรียกว่า “ผ้าลื้อ” ที่กลุ่มกำลังจะมีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ โดยผ้าลื้อจะถูกกลุ่มคัดเลือกขึ้นมาเป็นอัตลักษณ์ ของกลุ่ม ซึ่งผ้าลื้อมีลักษณะการผสมผสานระหว่างลายพื้น ลายขีด โดยใน 1 ผืนจะมีลาย 5 ลาย โดยแต่ละลายมีที่มาแตกต่างกันเช่น ลายเกล็ดปลา ลายขอ ลายดอกจิก ลายดอกผักแว่นเล็ก ลายดอกผักแว่นใหญ่ ลายช่อง โดยผ้าทอจะมีความโดดเด่นจากการเลือกใช้โครงสร้างสีที่ไม่เกิน 4 สี และย้อมด้วยสีธรรมชาติ สำหรับผ้าลื้อนั้นปัจจุบันกลุ่มกำลังเตรียมการทอผ่านกิจกรรมวิจัย

เนื่องจากที่ผ่านมาชาววัสดุอุปกรณ์หลัก เช่น กิ๊ทอผ้าที่มีลักษณะเฉพาะ และพิมพ์อผ้าที่ต้องมีหลายพิมพ์ ดังนั้นการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากนักวิชาการในมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภาครัฐเพราะมีเรื่องงบประมาณที่จะใช้ในการว่าจ้างช่างในการทำ และทำพิมพ์ขึ้นมาใหม่ และต้องค้นหาคนรุ่นเก่าที่มีความชำนาญในการทอ และคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจในการทอผ้าลื้อเข้ามาขับเคลื่อนผ่านการสอนและการปฏิบัติการทอไปร่วมกัน ภัทรวัต อัครลา และ การุณย์ บัวเฟื่อน (2558) กล่าวว่า การอนุรักษ์ผ้าทอจะช่วยให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมยังคงอยู่ ทำได้โดยการพัฒนาค้นค้นใหม่ ด้วยกิจกรรมการปลูกจิตสำนึก โดยใช้ปราชญ์ท้องถิ่นที่เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าเป็นผู้ให้ความรู้ ซึ่งคนรุ่นใหม่จะสามารถพัฒนาลวดลายและวิธีการใหม่ ๆ ขึ้นมาเอง อาจมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามามีส่วนร่วมกับการทอผ้า ซึ่ง นงนุช อิมเรื่อง และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2554) ได้มีการนำเสนอปัญหาของกลุ่มที่พบว่า การรวมกลุ่มกันของช่างทอนั้นต้องการสร้างรายได้ และสร้างเป็นอาชีพเสริม จึงมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่า โดยช่างทอส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและจะทอหลังทำการเกษตรหรือวันหยุด ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามก็ติดกลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพื่องมีศักยภาพที่จะพัฒนาและสามารถยกระดับผ้าทอให้มีคุณภาพสูงและมีมาตรฐานขึ้นได้ จึงเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทั้งการออกแบบลวดลาย การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการสร้างอัตลักษณ์ผ้าทอ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มได้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ และมีการพัฒนารูปแบบของผ้าทอมาอย่างต่อเนื่อง สำหรับ นงนุช อิมเรื่อง และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2554) เห็นว่า กระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม เป็นปัจจัยทำให้กลุ่มมีการพัฒนาในมิติต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการกลุ่ม การดำเนินกิจกรรมการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างการเรียนรู้และให้กลุ่มดำเนินงานได้ อย่างไรก็ตามก็ติดกลุ่มมีการพัฒนาด้านความรู้ตามที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้นและได้แจ้งมาให้เข้าร่วม แต่บางเรื่องของการอบรมก็ไม่ได้นำมาสู่การพัฒนาอย่างแท้จริง เช่น การตลาดดิจิทัล การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาลวดลาย ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการดำเนินชีวิตและการทำงานที่ขาดการแข่งขัน และกลุ่มเห็นว่านับตั้งแต่การทดลองเลือกเส้นใย การย้อมสี และการทอตามที่ได้แนวทางมาจากการอบรมล้วนมีต้นทุนดำเนินการ จึงทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ยังคงกลับมาทอลวดลายและกระบวนการเดิม ดังการสะท้อนที่ว่า “...การออกแบบลวดลายใหม่ ๆ ยายสามารถทำได้ แต่ยายไม่มีต้นทุนในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ ตามที่วิทยากรแนะนำ ยายจึงทอแบบเดิม ๆ ซึ่งยายก็ขายได้...” อย่างไรก็ตามก็ติดกลุ่มมีความต้องการพัฒนาศักยภาพในหลายด้าน เช่น วิทยากรมาบรรยายให้แนวทางการพัฒนา สอดคล้องกับ ดุณฑ์ ชมชื่น และ สมชาย ใจบาน (2558) ที่พบว่า กลุ่มมีความต้องการวิทยากรมาสาธิตและแนะนำการทอผ้าให้มีลายผ้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเป้าหมาย

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า หน่วยงานภาครัฐต้องส่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์เข้าไปหนุนเสริม โดยการพากลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำไปพร้อมกัน เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ขาดทักษะด้านการจัดการและการทำเอกสาร ขาดงบประมาณการดำเนินการ เนื่องจากกลุ่มไม่ได้มีการระดมทุน จึงทำให้มีปัญหาการพัฒนา ส่วนการแก้ปัญหาเหล่านั้น กลุ่มเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐหรือผู้เกี่ยวข้องควรแก้ปัญหาให้ตรงจุด และเป็นปัญหาปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนากลุ่มทอผ้าที่ยั่งยืนต่อไป ดังที่ รณิดา วงศ์มังกร และไอลัดดา ोंกลาง (2561) กล่าวว่า ศักยภาพบุคลากรนั้นต้องมีการพัฒนาให้เป็นระบบ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การดำเนินงานตามแผนและโครงการ ซึ่งบุคลากรเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จและดำเนินกิจกรรมกลุ่มได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ และบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีรูปแบบเฉพาะ ดังที่ ชุตินธร บำรุงภักดี (2559) กล่าวว่า กลุ่มควรพัฒนาการออกแบบ การบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน การจัดทำบัญชี เพื่อนำมาสู่การปรับปรุงคุณภาพการผลิต และจัดหาแหล่งทุนจากหน่วยงานภาครัฐมาสนับสนุนกลุ่ม ส่วน ชงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังข์รัตน์, (2556) กล่าวว่า หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านการตลาด และต้องเข้าไปช่วยจัดการกฎกติกาของกลุ่มให้ชัดเจน อย่งไรก็ดี สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านใหม่ศาลาเฟืองนั้น ส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มเป็นผู้สูงอายุ การพัฒนาต้องมีรูปแบบเฉพาะ เช่น ผ่านรูปแบบที่ปรึกษา โดยมีหน่วยงานภาครัฐจัดหาบุคลากรเข้าไปช่วยหนุนเสริม ซึ่งการพัฒนาแนวทางนี้จะช่วยให้กลุ่มเปิดใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้มากกว่ารูปแบบของการฝึกอบรม อย่งไรก็ดีภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้ส่งเสริมมีศักยภาพในทุกด้าน สามารถมุ่งมองหรือคิดนวัตกรรมในการเข้าไปช่วยบริหารจัดการกลุ่มให้มีความง่ายและประสานแหล่งเงินทุนหรือแหล่งความรู้ภายนอกเพื่อช่วยการขับเคลื่อน ดังที่ ประภาศรี ถนอมธรรม (2559) กล่าวว่า ภาครัฐควรผลักดันให้มีการพัฒนาการจัดการจัดการ ด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้เพิ่มทักษะการผลิต ทักษะการบริหารจัดการอย่างมีระบบ โดยใช้เทคโนโลยี เช่น ด้านการเงิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และการส่งเสริมให้เข้าสู่แหล่งเงินทุน ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดเงินทุนในการซื้อวัสดุ หรือเครื่องมือเพื่อช่วยในการพัฒนาศักยภาพตนเอง การมีแหล่งทุนทั้งแบบกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ หรือการสนับสนุนแบบให้เปล่า จึงมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มด้วย และ ชุตินธร บำรุงภักดี (2559) กล่าวว่า กลุ่มควรขอรับการสนับสนุนงบประมาณและความรู้จากหน่วยงานภาครัฐเพื่อขยายการผลิตและการพัฒนาตนเอง

สำหรับแนวทางการพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชนบ้านใหม่ศาลาเพ็ญนั้น ควรเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างแท้จริง โดยการให้สมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมตัดสินใจ โดยมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริม โดยเฉพาะด้านงบประมาณ ส่วนกระบวนการนั้นต้องผ่าน 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การทำความเข้าใจและการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการ 2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้มีความรู้ และมีประสบการณ์เพื่อนำไปพัฒนาคุณค่าและมูลค่าผลิตภัณฑ์ตนเอง 3) การกระตุ้นและติดตามการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 5) การสรุปบทเรียน พร้อมกับการแสวงหาหรือจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาของวิสาหกิจต่อไป (ตุนท์ ชมชื่น และ สมชาย ใจบาน, 2558) โดยที่การพัฒนานั้นจะต้องลงมือปฏิบัติจริงและมีการติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการเงินและด้านการบริหารจัดการ โดยทุกด้านมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด เช่น ด้านบริหารจัดการมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน โดยจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายแบบง่ายและเป็นระบบ (ประภาศรี ถนอมธรรม, 2559)

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศาลาเพ็ญนั้น หน่วยงานที่เข้าไปต้องทำความเข้าใจในศักยภาพและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและขาดคนรุ่นใหม่เข้ามาช่วยพัฒนาด้านการออกแบบ หรือการตลาด สำหรับการช่วยเหลือกลุ่มนั้น หน่วยงานภาครัฐอาจจัดหาผู้ซื้อ หรือผู้ขายให้กับกลุ่มด้วย ส่วนการเข้าไปดำเนินการจัดกิจกรรมนั้นอาจพิจารณารูปแบบที่เหมาะสม เช่น ใช้รูปแบบของการโค้ชชิ่งกับกลุ่มเนื่องจากเป็นผู้สูงอายุ

2. หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา ควรเข้าไปดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าล่อและนำไปสู่กระบวนการพัฒนา เพื่อนำมาเป็นจุดขายหนึ่งให้กับกลุ่มในแง่ของการเป็นผ้าทอโบราณที่เคยมีการผลิตอยู่ในพื้นที่และยังเป็นการช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

ชุตินธร บำรุงภักดี. (2559). แนวทางการพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมมุกประดับ : กรณีศึกษาบ้านหนองลาดหมู่ที่ 4 ตำบลอ่อนนาค อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. 11(36), 80-90.

- จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังข์รัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ตุนท์ ชมชื่น และ สมชาย ใจบาน. (2558). การเสริมสร้างศักยภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าทอเกาะเหยียง” ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ : กรณีชุมชนตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 3(2), 203 - 214.
- นงนุช อิมเรือง และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2554). แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลม. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*. 4(2), 1 - 15.
- นฤมล พึ่งกิจ, วัชรินทร์ อินทพรหม, เตชิต ตรีชัย และ สิริกร ฉัตรภูติ. (2559). การพัฒนากลุ่มอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนครสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 11(2), 201 - 214.
- ประภาศรี ถนอมธรรม. (2559). การศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหมของจังหวัดชัยภูมิ. *รมยสาร*. 14(2), 225 - 232.
- ภัทรวดี อักลา และ การ์ณย์ บัวเพื่อน. (2558). วิธีการอนุรักษ์ผ้าไหมมัดหมี่ของชาวบ้านห้วยแคนอำเภอภูซัง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสหวิทยาการวิจัย : ฉบับบัณฑิตศึกษา*. 4(2), 95 - 101.
- มาลินี ศรีใหม่ตรี. (2559). การพัฒนารูปแบบและศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่นสู่นักท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*. 11(2), 53 - 65.
- มาริสสา อินทรเกิด, ชรินทร์ งามมกล และ วิชุดา อยู่ยงค์. (2561). การอนุรักษ์และสืบสานการทอผ้าไหมมัดหมี่ขึ้น ดินแดงของชุมชนบ้านหัวสะพาน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*. 10(1), 141 - 154.
- รณิดา วงศ์มังกร และ ไร่ลัดดา โอ่งกลาง. (2561). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารองค์กรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน กรณีศึกษา อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม. สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพจิตโดยผ่านพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา

Wisdom of Mental Health Care by Spiritual Therapy in Lanna Medicine

ณิศรา ชัยวงศ์¹, ยິงยง เทาประเสริฐ², กัญยานุช เทาประเสริฐ³ และศิwapong ต้นสุวรรณวงศ์⁴
Nissara Chaiwong¹, Yingyong Taoprasert², Kanyanoot Taoprasert³
and Siwapong Tansuwanwong⁴

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของล้านนาและเพื่อศึกษาภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพจิตโดยผ่านพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของล้านนา และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อศึกษากระบวนการดูแลรักษาสุขภาพด้วยพิธีกรรมของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า วิธีการดูแลรักษาสุขภาพในระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนาอยู่ภายใต้พื้นฐานวัฒนธรรมและความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ และความเชื่อทางศาสนาบูรณาการกันในการดูแลสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยการดูแลรักษาสุขภาพจิตด้วยพิธีกรรมหรือพิธีกรรมบำบัด ประกอบด้วย กลุ่มดูเมื้อและทำนายฤกษ์ยาม กลุ่มขจัดปัดเป่า กลุ่มสร้างขวัญกำลังใจ กลุ่มเจริญสติและทำใจ และกลุ่มสร้างความร่มเย็นและเป็นสิริมงคล ผลการศึกษานี้แสดงถึงโอกาสเพื่อนำมาพัฒนาเป็นแนวทางการส่งเสริมและดูแลสุขภาพจิตของกระบวนการดูแลรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, สุขภาพจิต, พิธีกรรมบำบัด, การแพทย์พื้นบ้านล้านนา

¹ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (news_doctor@hotmail.com)

² วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

⁴ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Abstract

The objectives of this research article were to study the development of Lanna socio-cultural and wisdom of health care and to study the wisdom of mental health care by spiritual therapy in Lanna medicine. This study was qualitative research. Data were collected by the synthesis of documents in the concept of socio-cultural and health care wisdom development of Lanna and In-depth interview focusing on mental health care process by spiritual therapy in Lanna medicine. Then data were analyzed using content analysis. The results revealed that health care process of Lanna medicine was based on culture and belief of local people which related to natural, supernatural, and religious integrated to body and mind healthcare using spiritual therapy namely Health prediction, thrown – away, Boost spirits ritual, Consciousness mine and living healthy & Living happiness.

Hence, the results mentioned above showed the opportunity to develop the guideline as mental promotion and healthcare by Thai traditional medical therapies with folk wisdom in the community socio – cultural context.

Keywords: Wisdom, Mental Health, Spiritual Therapy, Lanna Medicine

บทนำ

ผลจากการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลทำให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างรวดเร็วและรุนแรงทั้งทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การศึกษา และสิ่งแวดล้อม ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันถูกเปลี่ยนแปลงด้วยความทันสมัยทางวัตุนิยมส่งผลให้การพึ่งพาตนเองลดลง ทำให้ความตระหนักและการให้ความสำคัญกับการสืบสานและการพัฒนาภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เป็นรากฐานของคนในแต่ละสังคม วัฒนธรรมลดน้อยลง เกิดความห่างเหินและละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพตามวิถีของคนในท้องถิ่น (กันยานุช เทาประเสริฐ, 2551) ซึ่งตามท้องคการอนามัยโลกได้ประกาศให้มีการส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์พหุลักษณะ เป็นการผสมผสานการแพทย์ตะวันตกและไม่ทอดทิ้งองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ดั้งเดิมในท้องถิ่น ผ่านกระบวนการผลักดันให้มีการฟื้นฟูการแพทย์ดั้งเดิมของการแพทย์แต่ละประเทศเป็นการแพทย์ทางเลือกในการดูแลสุขภาพประชาชน (ฉัตรดา ชัยวงศ์, 2555) ดังนั้น

สุขภาพ จึงไม่ได้หมายถึงเพียงความปราศจากโรคทางร่างกายเท่านั้น ยังรวมไปถึงสุขภาพจิตที่ดี และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขด้วย

การรวบรวมความรู้วิธีการดูแลรักษาสุขภาพในระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนา เป็นผลผลิตที่เกิดจากชุดโครงการวิจัยองค์ความรู้หมอเมือง ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาคที่ได้ให้การสนับสนุนการวิจัยผ่านศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเขต เชียงราย-พะเยา-ฝาง และวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีการรวบรวมองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนาผ่านการสังคายนาองค์ความรู้จาก หมอพื้นบ้าน (หมอเมือง) ที่ครอบคลุมทุกแขนงและเป็นที่ยอมรับจากประชาชนใน 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน จึงได้องค์ความรู้ที่เป็นกระบวนการวิธีการป้องกันและการดูแลรักษาสุขภาพ ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มป้องกันรักษาและถือปฏิบัติด้วยพิธีกรรมหรือพิธีกรรมบำบัด (จิต บำบัด) กลุ่มป้องกันรักษาทางกายหรือกายบำบัด กลุ่มป้องกันรักษาทางยา หรือสมุนไพรบำบัด และกลุ่มป้องกันรักษาด้วยอาหารและการกินหรืออาหารบำบัด ซึ่งในกระบวนการป้องกันรักษาทั้ง 4 กลุ่มมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม

การเห็นคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นสิ่งที่มีค่าที่มีอยู่ในวิธีการ ดำเนินชีวิตมาอย่างช้านาน จึงสมควรที่จะมีการฟื้นฟูเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์หรือแก้ปัญหาด้าน สุขภาพของคนในชุมชน โดยเฉพาะสุขภาพจิตที่ถือเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ประกอบกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้ ดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ น้อมนำแนวพระราชดำริมาช่วยพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพจิตโดยผ่านพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา เพื่อนำมาปรับปรุงประยุกต์ในการเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพจิตด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผน ไทยที่บูรณาการทั้งเภสัชเวช หัตถเวช โภชนาเวชและจิตเวช ที่สอดคล้องถึงบริบททางสังคมและ วัฒนธรรมท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของล้านนา
2. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพจิตโดยผ่านพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นบ้าน

ล้านนา

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ตำราการแพทย์พื้นบ้านล้านนา สาขาหมอพิธีกรรมบำบัด ตำราการดูแลรักษาสุขภาพในระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนา และเอกสารงานวิชาการทั้งที่เป็นหนังสือ และสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ตำรา ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าชุดโครงการวิจัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ชนเผ่า ทีมประสานงานโครงการวิจัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ชนเผ่า และครูหมอเมือง รวมทั้งหมด จำนวน 3 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเลือก และใช้แบบตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพและอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ (Pre-clinic) เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Object Congruence: IOC) ผลทดสอบคำถามแต่ละข้อได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6-1.0

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 แบบบันทึกการสังเคราะห์การศึกษาจากเอกสาร เพื่อศึกษาพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของล้านนา

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อศึกษากระบวนการดูแลรักษาสุขภาพจิตด้วยพิธีกรรมของการแพทย์พื้นบ้านล้านนาและวัตถุประสงค์ของแต่ละพิธีกรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร โดยเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยงหรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ และวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของล้านนา

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ไปพบกลุ่มตัวอย่างทุกคน ได้แก่ หัวหน้าชุดโครงการวิจัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ชนเผ่า ทีมประสานงานโครงการวิจัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ชนเผ่า และครูหมอเมือง เพื่อศึกษากระบวนการดูแลสุขภาพจิตด้วย

พิธีกรรมของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา ผู้วิจัยได้มีการประสานงานและนัดหมายเพื่อลงไปสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวบรวมได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง โดยการแนะนำตัว ชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งการตอบคำถามและการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับ และกลุ่มตัวอย่างสามารถออกจากการศึกษาวิจัยได้ทุกเมื่อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการศึกษาข้อมูลและการเก็บข้อมูล เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีความสมบูรณ์ถูกต้อง และเพียงพอที่จะตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้รวมทั้งสภาพความเป็นจริงเงื่อนไขตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หลังจากการตรวจสอบข้อมูลแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลด้วยการพรรณนา

ผลการศึกษา

การศึกษานี้มีเป้าหมายการดูแลสุขภาพจิตด้วยพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา จำเป็นต้องมีการศึกษาถึงที่มาของชนเผ่าไทหรือคนที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ผืนแผ่นดินไทย ซึ่งในการศึกษานี้จะเน้นชนเผ่าไทที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน (ล้านนา) โดยทำการศึกษาจากพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ มาสู่การดูแลสุขภาพจิตโดยผ่านพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา เพื่อศึกษาถึงองค์ความรู้ที่มีมาแต่โบราณซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมนำกลับมาฟื้นฟูและปรับประยุกต์เป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพจิตของคนในปัจจุบันต่อไป โดยเนื้อหาสาระสำคัญดังนี้

1. พัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของล้านนา

ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของชนเผ่าไทได้เกิดขึ้นพร้อมกับชนเผ่าไทที่ได้พัฒนามาจากการเรียนรู้การดำรงชีวิตตั้งแต่ถิ่นที่อยู่อาศัย วัฒนธรรม ประเพณี ภาษาและความรู้เกี่ยวข้องกับ การดูแลสุขภาพจิตที่เกิดจากการลองผิดลองถูกและสั่งสมเป็นประสบการณ์ ซึ่งมีหลักแนวคิดความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติและสิ่งลึกลับที่มีอำนาจที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกหนีได้ โดยได้ให้ความหมายว่า “ผี” ให้ความเชื่อเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดร่วมกับวิถีชีวิตอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมรอบตัวเพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตราย จนกลายมาเป็นความรู้ที่มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ยังผนวกเข้ากับการที่ได้รับอารยธรรมแนวความคิดปรัชญาความเชื่อ ของลัทธิต่างๆ ทั้งจากจีน คือแนวคิดของลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื้อ อาทิ การนับถือบรรพบุรุษ การอธิบายสภาวะร้อน - เย็น หรือหยิน - หยางและแนวความเชื่อเรื่องขวัญ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงอารยธรรมอินเดีย ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้แนวความคิดความเชื่อของลัทธิ

พราหมณ์ - ฮินดู ที่มีความเชื่อในการทำพิธีติดต่อกับพระเจ้า การนับถือเทพเจ้า เช่น พระพรหม พระอิศวร พระพิฆเนศ เป็นต้น ทำให้มีการทำพิธีบวงสรวงบูชาเทพเจ้า ทั้งหมดนี้ได้นำมาผสมผสานกับความรู้ประสบการณ์เดิมของตนในการดูแลรักษาสุขภาพโดยปรับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัฒนธรรมของตน แต่จากการรับเอาอารยธรรมทั้งสองรวมถึงความเชื่อเดิมที่ไม่สามารถอธิบายความเจ็บป่วยและการดูแลสุขภาพได้อย่างครอบคลุม จึงมีการรับเอาแนวคิดหลักปรัชญาของศาสนาพุทธมาปรับใช้กับความเชื่อดั้งเดิม เนื่องจากคนล้านนาได้นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่และได้นำเอาหลักของพุทธศาสนามาช่วยอธิบายการเจ็บป่วยเกี่ยวกับร่างกาย (ธาตุ) และสาเหตุของการเกิดโรค ซึ่งมีความสอดคล้องกับการดำรงชีวิตและมีเหตุมีผลที่สามารถอธิบายและชี้ให้เห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ (วรพร สุริยะวงศ์, 2562)

จากการที่พุทธศาสนาเริ่มเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของชนเผ่าไท ซึ่งการอธิบายองค์ประกอบของร่างกายที่มีการบ่งบอกถึงสาเหตุการเจ็บป่วย ส่งผลให้มีการยึดหลักการอธิบายธาตุทั้ง 4 มาใช้อธิบายความเจ็บป่วยซึ่งสามารถเชื่อมโยงและสอดคล้องกับภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพดั้งเดิมภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีธาตุของทางพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีการใช้พิธีกรรมในการดูแลอาการเจ็บป่วยที่ยังคงเชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตของชนเผ่าไทในปัจจุบัน (สุวศิณ พลนรัตน์, 2558) ล้านนาเป็นแหล่งที่ปรากฏเรื่องราวและร่องรอยของมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเองอย่างชัดเจน ซึ่งได้ถ่ายทอดสืบต่อมาจากประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงด้านพระพุทธศาสนา จึงส่งผลให้ร่องรอยมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้แสดงออกมาทั้งในรูปแบบด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต รวมไปถึงภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพ (สุรพล ดำริห์กุล, 2561) ดังนั้นภูมิปัญญาของคนล้านนามีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองในการดูแลสุขภาพและอาการเจ็บป่วยในชุมชน โดยปัจจุบันอาณาจักรล้านนาได้ผนวกรวมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งยังมีวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจที่มีลักษณะโดดเด่นและยังคงดำเนินอยู่คู่กับการดำเนินชีวิตของคนล้านนาอยู่บ้าง ซึ่งเน้นเฉพาะกลุ่มคนโดยจะพบได้ค่อนข้างมากในชุมชนชนบท

2. กระบวนการดูแลสุขภาพจิตโดยผ่านพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา

จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านล้านนา โดย ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ และทีมวิจัยภายใต้ชุดโครงการวิจัยองค์ความรู้หมอเมือง โดยการสนับสนุนทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย พบว่า กระบวนการป้องกันและดูแลสุขภาพสุขภาพเป็นผลสืบเนื่องจากแนวคิดและความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพองค์รวม ที่อยู่บนรากฐานบริบททางสังคม วัฒนธรรมของคนล้านนา ทำให้มีความเชื่อมโยงอย่างเป็นองค์รวมจนไม่สามารถแยกแต่ละวิธีออกมาเป็นเอกเทศได้ โดยเฉพาะ พิธีกรรมบำบัด ที่เน้นการส่งเสริมป้องกันและการบำบัดรักษา

สภาพทางจิตใจเป็นสำคัญ แต่จะต้องทำควบคู่ไปกับการรักษาโรคร่างกายด้วยกายบำบัด สมุนไพรบำบัด และอาหารบำบัด หรือแม้แต่กรณีการเจ็บป่วยทางกายที่เน้นการรักษาด้วยกายบำบัด สมุนไพรบำบัด หรืออาหารบำบัด เมื่อหายจากการเจ็บป่วยทางร่างกายแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสภาพจิตใจด้วยพิธีกรรมบำบัดเพื่อให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ (กันยานุช เทาประเสริฐ, 2551) ซึ่งระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนาได้ยึดถือเรื่องจิตใจเป็นสำคัญ โดยจะพบว่ามีปรากฏพิธีกรรมแทรกอยู่ในกระบวนการสร้างเสริม ป้องกัน และดูแลรักษาสุขภาพด้วยเช่นกัน

การป้องกันและดูแลรักษาสุขภาพด้วยพิธีกรรมหรือพิธีกรรมบำบัด เป็นการประกอบพิธีกรรมตามวิถีชีวิตที่ได้สืบทอดกันมาเป็นภูมิปัญญาที่มีการแฝงกุศโลบายในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาสุขภาพจิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งส่วนที่กระทำเพื่อตรวจสอบเหตุปัจจัยของความเจ็บป่วยและทำการบำบัดบรรเทา การกระทำเพื่อการขจัดปัดเป่าและบำบัดรักษา การกระทำเพื่อการสร้างขวัญและกำลังใจ การกระทำเพื่อการเจริญสติและทำให้เตรียมพร้อมรับสภาพความจริง และส่วนที่กระทำเพื่อให้เป็นสิริมงคลและก่อให้เกิดความสงบร่มเย็น ทั้งนี้ไม่มีการจำกัดรูปแบบและลำดับวิธีการ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับหมอหรือตัวผู้ป่วยเองมีโอกาสได้ตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมต่ออาการและความต้องการของตนเองเนื่องจากแต่ละกิจกรรมมีความเฉพาะแต่สามารถปรับเปลี่ยนตามสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการดังนี้

2.1 กลุ่มดูเมื่อและทำนายฤกษ์ยาม เป็นกระบวนการการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมบำบัดในขั้นตอนแรกเพื่อค้นหาหรือทำนายทายทักปัญหาของคนเจ็บป่วยและเพื่อหาฤกษ์ยามในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นแนวทางในการปฏิบัติในวิถีชีวิตหรือการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข พ้นจากอันตรายจากโรคร้ายไข้เจ็บ ซึ่งเป็นการรวมองค์ความรู้จากหมอพื้นบ้านล้านนา

2.2 กลุ่มขจัดปัดเป่า การแก้ไขสุขภาพด้วยพิธีกรรมบำบัดในด้านการขจัดปัดเป่ามักจะทำหลังจากการดูหมอ ดูเมื่อ ทำนายทายทัก และตรวจวินิจฉัยจนได้รับรู้ถึงสาเหตุของโรคแล้ว หากมีเหตุและอาการตรงตามตำรา จึงจะมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการบำบัดบรรเทา ยกตัวอย่างเช่น

2.2.1 “ส่งเคราะห์” เป็นการประกอบพิธีสำหรับบุคคลที่ถูกใส่ความที่ไม่เป็นสิริมงคล เกิดภัยแก่ตนเองและครอบครัวหรือโดนลักขโมยทรัพย์สินหรือการทำกิจการต่าง ๆ ไม้มีความเจริญก้าวหน้า ถือว่าบุคคลนั้นมีเคราะห์ จึงต้องทำพิธีส่งเคราะห์ เพื่อให้เคราะห์นั้นลดลงหรือหายไปและชีวิตจะได้กลับมามีแต่สิ่งที่ดีเข้ามาและมีความสุข

2.2.2 “ส่งจน” เป็นการประกอบพิธีสำหรับบุคคลเพื่อให้การดำเนินชีวิตต่อไปข้างหน้าได้อย่างราบรื่น ซึ่งภาษาล้านนา “จน” หมายถึง “ชน” นั่นคือพร้อมที่จะมุ่งไปข้างหน้าโดยไม่มีอุปสรรคเป็นการเอา “สะตวง” ที่ทำด้วยกาบกล้วยเป็นรูปสี่เหลี่ยม กว้างประมาณ 10 นิ้ว

ใช้เสียบไขว้สลับกัน แล้วเอากระดาษหรือใบตองวางบนไม้ชั้นใส่เครื่องเช่น ซึ่งประกอบด้วย ข้าว สุก ปลา ผลไม้ ของหวาน หมาก เมี่ยง และบุหรี เมื่อได้สะดวกที่ใส่เครื่องจนครบแล้วนำมาทำพิธี โดยการวนรอบศีร์ษะ 3 รอบ (ปะพรมน้ำส้มป่อย) และเอาไปวางทิศตะวันตก เมื่อทำพิธีแล้วห้าม พุดถึงสิ่งที่ไม่เป็นมงคล

2.2.3 “บูชาเทียน” เป็นการประกอบพิธีภายหลังจากที่ได้มีการคำนวณชะตา ราศีของผู้ป่วยแล้ว จะทำการบูชาเทียนตามราศีเพื่อเสริมโชคชะตาหรือรักษาโรค

2.2.4 รถหรืออาบนํ้ามนต์ เป็นการประกอบพิธีสำหรับบุคคลที่โชคชะตาไม่มีเคราะห์ หรือหลังจากที่ได้ไปประสบกับสิ่งที่ไม่เป็นมงคลหรืออุบัติเหตุ ซึ่งหมอจะรดนํ้ามนต์ให้ผู้ป่วย โดยจะท่องคาถาพระเจ้าห้าพระองค์เพื่อรักษา และผู้ป่วยอาจนำนํ้ามนต์ที่เหลือไปผสมนํ้า อาบที่บ้าน เป็นต้น

2.3 กลุ่มสร้างขวัญกำลังใจ การแก้ไขปัญหาสุภาพด้วยพิธีกรรมบำบัดในด้านสร้างขวัญกำลังใจ โดยส่วนใหญ่มักจะทำหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการรักษาทั้งด้านร่างกายและการรับ การทำนายทายทักว่าต้องประกอบพิธีกรรมสร้างขวัญกำลังใจ หรือการทำหลังจากที่ได้ประกอบ พิธีกรรมในกลุ่มขจัดปัดเป่าไปแล้ว จึงต้องประกอบพิธีเพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจทั้งตัวผู้ป่วย เองและญาติมิตร ยกตัวอย่างเช่น

2.3.1 “ร้องขวัญ” และ “สู่ขวัญ” เป็นการประกอบพิธีสำหรับเรียกขวัญที่ ออกจากร่างกาย ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตามให้กลับคืนสู่ร่าง โดยจะมีวิธีการตรวจสอบว่าขวัญเข้าสู่ ร่างกายครบถ้วนหรือไม่ด้วยการนับเม็ดข้าว (คู่หรือคี่) เมื่อขวัญเข้ามาสู่ร่างกายเรียบร้อยแล้วจึงจะ ทำพิธี “สู่ขวัญ” นอกจากนี้การสู่ขวัญยังเป็นพิธีมงคลที่ใช้ประกอบสำหรับต้องการให้เกิดความสุข หายจากการเจ็บป่วย เพราะเชื่อว่าขวัญได้รับการผูกไว้แล้ว ดังนั้นคนที่มีขวัญอยู่ครบย่อมเป็นคนมี ขวัญดี มีสภาพจิตที่สมบูรณ์ ดังนั้นเพื่อให้เกิดกำลังใจ จึงมักจะนิยมทำให้กับบุคคลที่ไม่เจ็บป่วย ด้วย เช่น ผู้ที่จะเดินทางไกล ผู้มาเยี่ยมเยียน ผู้ที่ได้เลื่อนยศตำแหน่ง ผู้อาวุโส ผู้ที่หายจากการ เจ็บป่วย ผู้ที่จะบวชในพุทธศาสนา ขึ้นบ้านใหม่ คู่สมรสรวมไปถึงสัตว์เลี้ยงที่มีคุณค่าต่อมนุษย์ เช่น วัว ควาย ช้าง ม้า เป็นต้น โดยต้องมีอาจารย์เป็นผู้ทำพิธีและมีบายศรีวางไว้ตรงหน้าผู้ถูกเรียกขวัญ และสู่ขวัญ

2.3.2 “บูชาข้าวเท่าอายุ” เป็นการประกอบพิธีสำหรับผู้ป่วยหรือผู้ที่ได้รับการ ทำนายว่าจะมีเคราะห์ ต้องต่ออายุ โดยการนำข้าวเหนียวหรือข้าวเจ้าที่หุงแล้วปั้นเป็นกำเท่ากับ จำนวนอายุนำมาบูชาพระรัตนตรัยนอกจากข้าวแล้วมีกล้วยน้ำว้าผ่าเป็นซีกจำนวนเท่าอายุ ดอกไม้ รูปเทียน เท่าอายุและนำเสื้อผ้าผู้ป่วยหรือคนที่ระบุมาวางในถาดแล้วนำเครื่องบูชาวางทับลงไป ซึ่ง ต้องนำไปบูชาหน้าพระประธานหรือพระเจดีย์ในวัดที่ใกล้บ้านของคนนั้น โดยปู่อาจารย์หรือ พระสงฆ์จะเป็นผู้ทำพิธีให้

2.3.3 “สืบชะตา” หมายถึง เป็นการประกอบพิธีเพื่อต่ออายุให้ยึดออกไปและเป็นสิริมงคลและมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย ปราศจากโรคพยาธิ เกณฑ์ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่การสืบชะตาที่กระทำได้ทุกโอกาส การสืบชะตาบ้าน ทำได้ปีละครั้งตอนสงกรานต์หรือเมื่อมีเกณฑ์เกิดขึ้น และการสืบชะตาเมือง ทำเมื่อถึงโอกาสครบรอบการสร้างเมือง ในการประกอบพิธีกรรมจะนิยมทำตอนเช้าก่อนเที่ยงวันถือว่าเป็นการเริ่มวันใหม่ให้มีความสดชื่น ปลอดภัย เป็นต้น

2.4 กลุ่มเจริญสติและทำใจ การแก้ไขปัญหาสุภาพด้วยพิธีกรรมบำบัดในด้านเจริญสติและทำใจส่วนมากจะทำหลังจากที่ได้ทำการรักษามาแล้วและประเมินว่าผู้ป่วยมีอาการหนักแล้ว เพื่อเป็นการสงบจิตใจทั้งของผู้ป่วยเองและญาติให้ทำใจยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ โดยในขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกลุ่มนี้จะต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ค่อนข้างมากจึงต้องมีการระดมญาติมิตรมาช่วยกัน ถือเป็นมารวมกันให้กำลังใจผู้ป่วยและญาติ ประกอบกับการทำพิธีต้องประกอบด้วยหมอปิธีกรรมและพระซึ่งบางพิธีกรรมต้องไปจัดที่วัด ยกตัวอย่างเช่น

2.4.1 ทำสมาธิ ฟังธรรม เป็นการประกอบพิธีในกรณีผู้ป่วยมีสภาพจิตใจไม่ปกติจะให้นั่งสมาธิ เพื่อให้มีสมาธิ อารมณ์เย็นลง แล้วจะให้ฟังธรรมเพื่อยอมรับกรรมที่เกิดขึ้นไม่ให้ฟุ้งซ่าน การทำสมาธิจึงเป็นอุบายเพื่อให้ผู้ป่วยฟังธรรม

2.4.2 “บังสุกุลดิบ” เป็นการประกอบพิธีให้ผู้ป่วยนอนบนผ้าขาวแล้วทำพิธีคล้ายกับการบังสุกุลคนตายแต่ใช้คาถาคณละบท นิยมทำกันทั้งคนป่วยและคนปกติเพราะเชื่อว่าจะทำให้อายุยืน

2.4.3 “เทศน์มหาวิบาก” เป็นการประกอบพิธีเมื่อคนลำบาก คือ คนที่เจ็บป่วยมานานหลายเดือนหลายปี จะหายก็ไม่หายจะตายก็ไม่ตาย ทำให้ญาติต้องมาดูแล อดหลับอดนอน และญาติมิตรรู้สึกน่าสงสารที่ผู้ป่วยทรมาน จึงต้องนิมนต์พระที่วัด นำคัมภีร์ฉบับหนึ่งมาเทศน์ให้ผู้ป่วยฟัง ชื่อ “ธรรมมหาวิบาก” ที่เนื้อหามุ่งเน้นให้ผู้ป่วยรู้จักการปลงสังขาร ไม่ยึดติด เชื่อกันว่า ภายใน 3 วัน 7 วัน ถ้าไม่หายก็จะตาย

2.4.4 “สุมาแก้วทั้งสาม” เป็นการประกอบพิธีเมื่อคนในครอบครัวป่วยหนัก หายใจและเคลื่อนไหวลำบาก ญาติผู้ใหญ่จะให้ลูกหลานเตรียมขันดอกไม้ธูปเทียน พานดอกไม้ โดยธูปเทียนแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ให้ลูกหลานที่เข้าใจในประเพณีนำไปกราบขอขมาพระรัตนตรัย ต่อหน้าพระประธานที่อยู่ในวิหาร เพื่อขอละลดปลดสิ่งที่เคยทำกรรมไม่ควรและขอลาแก้วทั้ง 3 ไปบูชาชาติหน้า แล้วเอาพานมาประเคน ณ ที่ประดิษฐานของพระประธาน เป็นเสร็จพิธี

2.5 กลุ่มสร้างความรุ่มเย็นและเป็นสิริมงคล การแก้ไขปัญหาสุภาพด้วยพิธีกรรม บำบัดในด้านการสร้างความรุ่มเย็นและเป็นสิริมงคล จะสามารถดำเนินการได้ทั้งคนที่อยู่ในภาวะปกติที่ไม่เจ็บป่วยหรือหลังจากการเจ็บป่วยเพื่อสร้างความเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิต

2.5.1 “ทานขันข้าว” เป็นการประกอบพิธีที่นิยมทำให้กับผู้ที่เสียชีวิต เช่น ผีบรรพบุรุษ เจ้ากรรมนายเวร ที่อาจจะมาเบียดเบียน ทำให้เกิดการเจ็บป่วย ซึ่งจะรู้ได้จากการดูหมอดูเมื่อ วิธีทานขันข้าวจะทำบุญถวายทานสำหรับกับข้าวแก่พระสงฆ์ เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นการบูชาบรรพชนหรือบูชาเทพยดาด้วยความสำนึกในบุญคุณและเป็นการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนที่ทำด้วย

2.5.2 ไม้มงคล เช่น โกสน ต้นใบเงิน ต้นใบทอง ต้นใบนาค ว่านมหาลาภ แห่ง ต้นขนุน ต้นมะยม ว่านนางคุ้ม กระจ่างดา ดอกเก็ดเถา เป็นต้น โดยพืชเหล่านี้นอกจากจะปลูกไว้เพื่อเป็นสิริมงคลแล้วยังจะแจกปลูกหรือใช้เป็นพืชพันธุ์บางอย่างสำหรับกันผี เช่น หนาดคำ หนาดเล็บแมว ล้านปีปาย ว่านผีเบื้อ เป็นต้น

2.5.3 ยันต์ มีหลายลักษณะ เช่น เสื่อยันต์ มีไว้สำหรับป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ผ้ายันต์เป็นแผ่นเล็ก ๆ มีติดตัวไว้เพื่อป้องกันวิญญาณร้ายและเมตตามหานิยม รวมทั้งสามารถทำเทียนโดยการเขียนยันต์ใส่เข้าไปแล้วกล่าวสัจจะคาถาเพื่อใช้ในการรักษาโรค หรือการเขียนยันต์ใส่แผ่นทองม้วนเป็นตะกรุดไว้แขวนคอ หรือติดไว้เพื่อเป็นสิริมงคลที่บ้าน หรือทำเป็นยันต์หนัง ยันต์ทุกประเภทจะต้องมีการลงคาถาอาคมหรือลงอักขระ นอกจากนั้นยังมีบางตำรับที่ต้องเขียนยันต์ไว้ที่ก้นหม้อยาหรือทำผ้ายันต์ปิดฝาหม้อ เพื่อแก้คุณไสยและเสริมสร้างสรรพคุณทางยา

สรุปผล

การแพทย์พื้นบ้านล้านนาเป็นการแพทย์เชิงวัฒนธรรมที่มีความผูกโยงกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยความรู้ที่อยู่ในตัวของหมอพื้นบ้านล้านนาที่มีการผสมผสานวิถีคิดวิถีการรวมทั้งวิถีปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและได้สั่งสมภูมิปัญญาและองค์ความรู้จนถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลัง โดยเริ่มจากการลองผิดลองถูกและสั่งสมเป็นประสบการณ์ มีหลักแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติที่มีการหลอมรวมกับแนวความเชื่อดั้งเดิมในเรื่องของผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ รวมทั้งการได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื้อ และแนวความคิดเชื่อทางลัทธิพราหมณ์และพุทธศาสนา จึงทำให้สามารถอธิบายถึงสาเหตุและการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ที่เป็นองค์รวม การเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้ฉายภาพของคำว่าสุขภาพ ถือเป็นเรื่องของ การดำเนินวิถีชีวิตประกอบด้วยร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ และ

ให้ความสำคัญถึงครอบครัวและญาติมิตรที่ต้องพึ่งพาเกื้อกูลกัน ขยายไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการกำหนดกฎเกณฑ์เงื่อนไขของวิถีการดำเนินชีวิตมีกระบวนการดูแลรักษาสุขภาพ ด้วยการบำบัดรักษาทางกายหรือกายบำบัด อาหารและสมุนไพร และพิธีกรรม ซึ่งระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนาได้ยึดถือเรื่องจิตใจเป็นสำคัญ โดยจะพบว่ามีการปฏิบัติพิธีกรรมแทรกอยู่ในกระบวนการสร้างเสริม ป้องกัน และดูแลรักษาสุขภาพด้วยเช่นกัน

กระบวนการดูแลรักษาสุขภาพจิตด้วยพิธีกรรมหรือพิธีกรรมบำบัด เป็นการประกอบพิธีกรรมตามวิถีชีวิตที่มีการแผ่กระจายไปในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของคนในท้องถิ่น โดยได้มีการบวนการดูแลรักษาอย่างครบถ้วนโดยเริ่มจาก 1) การดูแลและทำนุบำรุงรักษายาม เพื่อเป็นการคัดกรองผู้ป่วยที่เข้ามาเป็นการตรวจสอบเหตุปัจจัยของความเจ็บป่วยนำไปสู่การประเมินว่าผู้ป่วยเหมาะสมต่อการบำบัดรักษาด้วยวิธีการใด 2) กระบวนการดูแลรักษาผ่านพิธีกรรมเพื่อการขจัดปัดเป่าและบำบัดรักษา พิธีกรรมเพื่อการสร้างขวัญและกำลังใจ และพิธีกรรมเพื่อสร้างความร่มเย็นและเป็นสิริมงคล ซึ่งหมอมจะมีการประเมินความรุนแรงของสภาพจิตใจแล้วจึงแนะนำว่าสมควรที่จะใช้วิธีการใดเพื่อให้เหมาะสมกับอาการที่มารับการดูแลรักษา

การอภิปรายผล

การศึกษาภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพจิตโดยผ่านพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา โดยเริ่มจากการศึกษาถึงที่มาของชนเผ่าไทหรือคนที่ตั้งถิ่นฐานในผืนแผ่นดินไทยที่เน้นที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน (ล้านนา) โดยทำการศึกษาจากพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพ ทำให้ทราบถึงที่มาของภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของชนเผ่าไทที่เกิดขึ้นพร้อมกับชนเผ่าไทที่พัฒนามาจากการเรียนรู้การดำรงชีวิตตั้งแต่ถิ่นที่อยู่อาศัย มีวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาและความรู้เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะวิถีการดูแลสุขภาพในระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนาเป็นการดูแลสุขภาพที่มีความสอดคล้องกันภายใต้บริบทของสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่บูรณาการความสัมพันธ์ของทุกสิ่งที่ประกอบขึ้นมาในชีวิต การรักษาก็มิได้มุ่งเน้นกระทำต่อส่วนร่างกายที่แสดงออกของการเจ็บป่วยเท่านั้น การกระทำต่อชุมชน สังคม จิตใจหรือจิตวิญญาณผ่านความเชื่อศรัทธา ที่สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวสิน พลนรัตน์ (2564) ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีวิถีคิดและแบบแผนการปฏิบัติมาจากรากฐานทางวัฒนธรรมร่วมกันของชุมชนที่นำมาสู่การผสมผสานทั้งมิติทางร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในการเยียวยารักษา ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดในทุกกระบวนการคือจิตใจที่ถือว่าเป็นปัจจัยหลักในการควบคุมและมีอิทธิพลต่อส่วนประกอบชีวิต การนำเอาภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมาศึกษาและพลิกฟื้นเพื่อให้เป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพจิตจึงจำเป็นต้องมีการปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ฉัตร สุขสีทอง (2560) ที่กล่าวว่าการใช้ภูมิ

ปัญหาพื้นฐานล้านนาเพื่อเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุถือเป็นแนวทางในการพึ่งตนเองที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของท้องถิ่นด้วยการพึ่งตนเองในยุคสมัยใหม่ ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงการนำเอาภูมิปัญญาพื้นฐานล้านนาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะวาง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการใช้ภูมิปัญญาพื้นฐานล้านนาด้านอาหารพื้นบ้านด้านจิตบำบัด ด้านสมุนไพรพื้นบ้าน และด้านกายบำบัด ตามลำดับ สะท้อนให้ทราบว่าสังคมยังมีความต้องการทางออกทางด้านสุขภาพโดยเฉพาะทางด้านสุขภาพจิตที่นำเอาภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมาดูแลรักษาสุขภาพ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สามารถ ใจเตี้ย (2562) ที่กล่าวว่า การสร้างเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุทั้งส่วนบุคคลและชุมชนด้วยภูมิปัญญาพื้นฐานล้านนาที่มุ่งเน้นมิติการดำเนินชีวิตจากแนวคิดสุขภาพดี ที่แฝงด้วยความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่ถือเป็นกุศโลบายที่นำไปสู่การสร้างกำลังใจทำให้เกิดความหวังและยังเป็นพลังของชุมชนเพื่อช่วยขัดเกลาและสร้างความสัมพันธ์ของคนที่ทำให้ก่อเกิดถึงการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพจิตโดยผ่านพิธีกรรมบำบัดของการแพทย์พื้นฐานล้านนา ซึ่งมีความเฉพาะของบริบทพื้นที่และวัฒนธรรม การนำแนวคิดนี้ไปใช้ประโยชน์เพื่อวางแผนการดูแลสุขภาพจิตในต่างบริบท ควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพบริบทและวัฒนธรรมของชุมชนหรือภูมิภาคนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กันยานุช เทาประเสริฐ. (2551). การศึกษารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาสปาเพื่อการดูแลสุขภาพสุขภาพแบบพื้นบ้าน: กรณีศึกษา “สปาเพื่อการดูแลรักษาสุขภาพแบบกาแพทย์พื้นบ้านล้านนา”. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- ณัฏฐ์ สุขสีทอง. (2560). ภูมิปัญญาพื้นฐานล้านนากับการสร้างสุขภาพผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลสะวาง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2565, จากhttp://164.115.28.46/thaixen/file_upload/submitter/file_doc/2d085936990ef6ade5d62e5520c2b024.pdf.
- ณิศรา ชัยวงศ์.(2555). การวิจัยและพัฒนาารูปแบบโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยในมิติทางวัฒนธรรม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (2546). วิธีกรดูแลสุขภาพสุขภาพในระบบการแพทย์พื้นฐานล้านนา. พิมพ์ครั้งที่ 3: เชียงใหม่: วนิดา เพรส.

- ยิ่งยง เทาประเสริฐ และกันยานุช เทาประเสริฐ. (2547). ตำราการแพทย์พื้นบ้านล้านนา สาขา หมอพิธีกรรมบำบัด. เชียงราย: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.สำนักงาน ภาค).
- วรพร สุริยะวงศ์. (2562). การศึกษาความเป็นมาของภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของชนเผ่าไท (ต) ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนบนของประเทศไทย. (การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงราย)
- สามารถ ใจเตี้ย. (2562). พฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพจิตด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาของ ผู้สูงอายุเขตเมือง. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 45(2), 316-318.
- สุรพล ดำริห์กุล. (2561). ประวัติศาสตร์และศิลปะล้านนา. นนทบุรี: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- สุวสิน พลนรัตน์. (2558). การศึกษาความเป็นมาในการนำทฤษฎีธาตุของพุทธศาสตร์มาใช้ในการ แพทย์แผนไทย. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคเหนือ, 15(1), 202-208.
- _____. (2564). แนวทางการพัฒนาคลินิกจิตเวชชุมชนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้ บริบทการแพทย์พื้นบ้านล้านนา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(5), 162-168.

ระบบนาฏยอุปถัมภ์ในหมอลำ Patron Dance System in Mor-Lam

พิมพ์วัลย์ พลหงษ์¹, สุนิศา โปธิแสนสุข² และพานุวัฒน์ เหล่าพิลัย³
Pimwalan Polhong¹, Sunisa Phothisansuk² and Panuwat Laophilai³

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของระบบนาฏยอุปถัมภ์ในหมอลำ โดยศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารและภาคสนาม สรุปลง และอภิปรายผล โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากหมอลำจำนวน 3 คณะ ได้แก่ 1) คณะสวน้อยเพชรบ้านแพง 2) คณะระเบียบวาทะศิลป์ 3) คณะหมอลำใจเกินร้อย และกลุ่มผู้สนับสนุนหมอลำ ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ของหมอลำกับระบบอุปถัมภ์สามารถแบ่งตามบทบาทได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การอุปถัมภ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับหมอลำ นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณต่อวงการหมอลำอย่างหาที่สุดมิได้ จากบทบาทการอุปถัมภ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับหมอลำนั้น ส่งผลให้เกิดความจงรักภักดีจากเหล่าศิลปินหมอลำ ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการแสดงหมอลำในทุกคณะจะมีการแสดงที่เรียกว่า การแสดงเทิดพระเกียรติ 2) การอุปถัมภ์ของนักปกครองระดับท้องถิ่นกับหมอลำ นักการเมืองท้องถิ่นเลือกใช้หมอลำเป็นสื่อทางการเมือง เพื่อสร้างตัวตนและสร้างพื้นที่ทางการเมืองให้แก่ตนเอง เกิดเป็นระบบการอุปถัมภ์ของนักปกครองระดับท้องถิ่นกับหมอลำ โดยการสนับสนุนคณะหมอลำให้มาแสดงในงานประจำปีหรืองานสำคัญ ๆ ในท้องถิ่น ที่จัดโดยหน่วยงานการปกครองระดับท้องถิ่น เป็นการเกื้อหนุนกันด้านผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย 3) การอุปถัมภ์ของกลุ่มบุคคลผู้คลั่งไคล้กับหมอลำ หรือที่เรียกกันว่า “แฟนคลับ” บุคคลกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อหมอลำมากที่สุด การแสดงพฤติกรรมการสนับสนุนจากแฟนคลับส่งผลต่อการมีชื่อเสียงและรายได้ของหมอลำ สรุปได้ว่าระบบอุปถัมภ์เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ของผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ที่ต้องการความช่วยเหลือหรือป้องกัน โดยผู้อุปถัมภ์จะให้ประโยชน์กับผู้รับอุปถัมภ์โดยหวังจะได้ประโยชน์ตอบ

¹ สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (pimwalanpolhong@gmail.com)

² สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (sunisa15122126@gmail.com)

³ สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

แทนกลับมาในรูปแบบของสินค้า ความจงรักภักดี และการสนับสนุนทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการตอกย้ำว่า หมอลำจะไม่มีวันตาย จะยังคงอยู่คู่กับสังคมไทยเพื่อเป็นเครื่องยืนยันความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมอีสานต่อไปนานเท่านาน

คำสำคัญ นาฎยอุปถัมภ์, ระบบอุปถัมภ์, อุปถัมภ์หมอลำ

Abstract

This academic article aims to Study the role and importance of the patron-client system in Mor-Lam. By studying from collecting documents and field data. Summary and discussion by using descriptive and analytical methods according to study objectives. Determine the sample from 3 groups such as 1) Mo Lam Sao-noi-pecth-baanpang 2) Mo Lam Rabieb-Wa-ta-sin 3) Mo Lam Jai-gero-roi and Mo Lam's patron. The results of the study found that Mo Lam's relationship with the patron-client system can be categorized by roles as follows: 1) Patronage of the Monarchy and Mo Lam. It is considered to be the greatest gratitude to the Mo Lam industry. The role of patronage of the Monarchy and Mo Lam is resulting in loyalty from Mo Lam artists. This can be seen from the Mo Lam performances in all faculties, there will be a show called Terd-pra-kiat Show. 2) The patronage of local government officials and Mo Lam. Local politicians choose Mo Lam as a political media to create identity and create political space for themselves. Create a system of patronage of local government officials and Mo Lam by supporting the Mo Lam to perform at the annual event or other important local events. It is mutually supportive of the interests of both parties. 3) The patronage of a group of people who are crazy about Mor Lam also known as "fan club". This group is considered to be the group that has the greatest influence on Mo Lam. Showing behavior of support from fans in addition to affecting the reputation and income of Mo Lam. In conclusion the patronage system is a form of relationship between the patron and the client in the hope of getting a return in the form of a product, loyalty and various forms of political support. It's also reinforces that Mor Lam will never die. It will remain with Thai society as a confirmation of the beauty of Isan art and culture for a long time.

Keywords: Patron dance, Patron system, Patroning Mo - Lam

บทนำ

“ลำ” สามารถมองออกได้ในสองลักษณะเพื่อหาความหมายคือ แสดงออกเป็นกิริยา หมายถึงการขับร้อง คือ การนำเอาเรื่องราวในวรรณคดีมาขับร้องเป็นบทกลอนทำนองที่เป็นภาษาอีสาน แสดงออกเป็นคำนาม หมายถึง ชื่อเรื่องของการขับร้องหรือการแสดงที่เป็นเรื่องราว “หมอลำ” หมายถึง ผู้ที่มีความชำนาญในการขับร้องวรรณคดีอีสานโดยการท่องจำเอากลอนมาขับร้องหรือแสดงเป็นเรื่องราว การแสดงหมอลำเป็น ศิลปะการแสดงพื้นบ้านและสื่อพื้นบ้านของชาวอีสานที่มีความโดดเด่น และถือเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของคนในภูมิภาคนี้ เพราะเป็นที่นิยมและรับใช้ชีวิตชาวอีสาน กล่าวคือ ให้ความบันเทิงเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของคนในสังคม ให้ความรู้ ให้ความรู้ ให้แง่คิดศีลธรรมจรรยาแก่ประชาชน และได้นำวรรณกรรมท้องถิ่นมาแสดงหมอลำโดยมีศิลปินเป็นผู้อนุรักษ์และสืบทอดศิลปะพื้นบ้าน นับได้ว่าหมอลำเป็นสิ่งที่บ่งบอกศิลปะและวัฒนธรรมของชาวอีสานที่สะท้อนภาพของสังคมและยังเป็นความบันเทิงในเชิงธุรกิจ (เจริญชัยชนไพโรจน์, 2529.)

วิวัฒนาการของหมอลำนั้น เดิมทีสมัยโบราณในภาคอีสานเวลาค่ำ เสร็จจากกิจธุระการงานมักจะมาจับกลุ่มพูดคุยกันกับผู้เฒ่าผู้แก่เพื่อคุยปัญหาสารทุกข์สุกดิบ และผู้เฒ่าผู้แก่นิยมเล่านิทานให้ลูกหลานฟัง แรกเริ่มเป็นการนั่งเล่า แต่เมื่อลูกหลานมาฟังกันมากจะนั่งเล่าก็ไม่เหมาะสมต้องยืนขึ้นเล่า เรื่องที่นำมาเล่าเกี่ยวกับจารีตประเพณี ศิลธรรม หรือเรื่องที่มีในวรรณคดี เช่น เรื่องกาพย์ สินไซ เป็นต้น หากผู้เล่าเพียงแต่เล่า ไม่ออกทำออกทางก็ไม่สนุก ผู้เล่าจึงจำเป็นต้องยกไม้ยกมือแสดงท่าทางเป็น พระเอก นางเอก เป็นนักรบ เป็นต้น แล้วยังต้องใช้สำเนียงสั้นยาว ใช้เสียงสูงต่ำประกอบ และหาเครื่องดนตรีประกอบ เช่น ซุง ซอ ปี่ แคน เพื่อให้เกิดความสนุกครึกครื้น ผู้แสดงมีเพียงแต่ผู้ชายอย่างเดียวก็ดูไม่มีรสชาติเผ็ดมัน จึงจำเป็นต้องหาผู้หญิงมาแสดงประกอบให้เป็นการลำแบบสมบูรณ์ เมื่อผู้หญิงเข้ามาเกี่ยวข้อง เรื่องต่าง ๆ ก็ตามมา เรื่องเกี่ยวพาราสิ เรื่องซิงติซิงเต้น ยาด(แย่ง) สามีภรรยา เรื่องตลกโปกฮาตามแต่ท้องเรื่องที่เล่านั้น จนเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปก็เกิดเป็นวิวัฒนาการของหมอลำ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยนั้น ๆ เกิดเป็นรูปแบบที่หลากหลาย หมอลำแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ หมอลำผีฟ้า หมอลำพื้น หมอลำกลอน หมอลำหมอลำเพลิน และหมอลำซิ่ง (กิตติศักดิ์ แสนประดิษฐ์, 2552 อ้างใน ภาณุวัฒน์ เหล่าพิลัย, 2564) วิวัฒนาการของหมอลำนั้นเป็นไปเพื่อความอยู่รอด และผลก็คือได้รับความนิยมในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนารูปแบบให้เข้ากับยุคสมัย กลายเป็นศิลปะการแสดงร่วมสมัย การบริหารจัดการทำให้หมอลำกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สามารถขายได้และสร้างผลกำไร ศิลปินนักแสดง จึงทำให้หมอลำวงใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย เกิดจากการแข่งขันเพื่อที่จะให้ได้รับ

ความนิยม ซึ่งเส้นทางที่จะก้าวไปสู่การถูกยอมรับหรือได้รับความนิยมนั้นมีหลายองค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จ

องค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งของการแสดงหมอลำคือ ผู้ชม ซึ่งหมายถึง ผู้รับรู้คุณค่าของการแสดงหมอลำ มีปฏิริยาโต้ตอบ ได้รับแง่คิด ความเห็น ที่อาจไปกล่อมเกลารสนิยม หรือเจตคติของตนที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ของชีวิต ในขณะเดียวกัน ผู้ชม คือ ผู้วิพากษ์และวิจารณ์การแสดง ปฏิริยาของผู้ชมที่มีต่อการแสดงหมอลำจึงกลับมีอิทธิพลต่อผู้สร้างสรรค์อุตสาหกรรมบันเทิงหมอลำอย่างมาก ดังนั้น องค์ประกอบทั้ง 3 อย่างของละคร คือ บทละคร การแสดง และผู้ชม จึงมีอิทธิพลต่อกัน จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์นักแสดงหมอลำและผู้สนับสนุน ทำให้ทราบว่า “ผู้ชม” มีอิทธิพลเป็นอันมากต่อการเลือกเรื่องราวที่จะแสดงในแต่ละช่วงเวลา การเขียนบทและรูปแบบการแสดงรวมทั้งการโชว์ ทั้งนี้ เพราะ “หมอลำ” จะดำรงอยู่ได้ก็ต้องอาศัยผู้ชม ดังนั้นรสนิยมและปฏิริยาตอบโต้ในแง่การวิพากษ์และวิจารณ์ของผู้ชม จึงมีผลบังคับทั้งต่อการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงให้มีพัฒนาการไปในแนวที่ได้รับความนิยม

ผู้ผลิตหมอลำทุกฝ่ายจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงจิตวิทยาและรสนิยมของผู้ชม หมอลำที่ไม่เข้าใจรสนิยมของผู้ชมก็ย่อมอยู่ไม่ได้ เพราะขาดองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของการแสดงหมอลำ และผู้ชมหมอลำในสถานภาพปัจจุบัน มิได้ทำหน้าที่เพียงชมการแสดงแล้วจบไป ทว่าผู้ชมยังปรับสถานภาพเป็นผู้สนับสนุน เป็นนักประชาสัมพันธ์ นักเผยแพร่ กระจายเสียงและในขณะเดียวกันก็เป็นผู้มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการกำหนดตัวตนของศิลปินหมอลำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกระดับบทบาทของผู้ชมเป็น “ผู้อุปถัมภ์” ซึ่งในยุคปัจจุบันภาษาของหมอลำเรียกคนเหล่านี้ว่า “แฟนคลับ” (Fan Club) ดังนั้น การศึกษาบทบาทและความสำคัญของระบบอุปถัมภ์ศิลปินหมอลำจึงเป็นเรื่องสำคัญ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของมหรสพบันเทิงอีสาน อันจะนำไปสู่การปรับตัวของนาฏยศิลป์และรูปแบบการสร้างสรรค์ให้หมอลำเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งความยั่งยืนในสังคมไทย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของระบบนาฏยอุปถัมภ์ในหมอลำ

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่องระบบนาฏยอุปถัมภ์ในหมอลำ ผู้ศึกษากำหนดวิธีการศึกษา ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความและเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหมอลำ สื่อสารสนเทศอื่น ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยกำหนดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสถานภาพ บทบาท และความสำคัญของระบบอุปถัมภ์ศิลปินตามขอบเขต ดังนี้

- 1.1.1 การอุปถัมภ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับหมอลำ
- 1.1.2 การอุปถัมภ์ของนักปกครองระดับท้องถิ่นกับหมอลำ
- 1.1.3 การอุปถัมภ์ของกลุ่มบุคคลผู้คลั่งไคล้กับหมอลำ

1.2 ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ศึกษากรณีตัวอย่างจากหมอลำที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับจำนวน 3 คนะ ได้แก่

- 1.2.1 คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง
- 1.2.2 คณะระเปี้ยบวาทะศิลป์
- 1.2.3 คณะหมอลำใจเกินร้อย
- 1.2.4 กลุ่มผู้สนับสนุนหมอลำ

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม จากศิลปินจำนวน 3 ท่าน ผู้ชมจำนวน 100 คน ผู้สนับสนุนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 20 คน รวมไปถึงประสบการณ์ของผู้ศึกษา

3. การรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและภาคสนามมาทำการแยกหมวดหมู่ข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำไปสู่การสรุปและการอภิปรายผล

4. การสรุปและอภิปรายผล โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องระบบนาฎยอุปถัมภ์ในหมอลำ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามวิธีการศึกษาเพื่อหาผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

บทบาทและความสำคัญของระบบนาฎยอุปถัมภ์ในหมอลำ

ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมในยุโรปช่วงศตวรรษที่ 5 – 16 และในสังคมไทยจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันสมัยพระบรมไตรโลกนาถจนถึงรัชกาลที่ 5 แห่งรัตนโกสินทร์ คำว่า “ผู้อุปถัมภ์” (Patron) เป็นคำที่มาจากภาษาละติน คือ pratronus หมายถึง บุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมหรือรับรอง (Sanction) โดยคนเหล่านี้ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้ที่มิอำนาจด้อยกว่า หรือเป็น “ผู้รับอุปถัมภ์” (Client) ที่ต้องการความช่วยเหลือหรือป้องกัน โดยผู้อุปถัมภ์จะให้ประโยชน์กับผู้รับอุปถัมภ์โดยหวังจะได้ประโยชน์ตอบแทนกลับมาในรูปแบบของสินค้า ความจงรักภักดี การสนับสนุนทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ

ความสัมพันธ์ในเชิงตอบแทนซึ่งกันและกัน (Reciprocal relationships) โดยทั่วไปความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายนี้ ฝ่ายผู้รับอุปถัมภ์มักจะเป็นผู้เสียเปรียบเพราะโดยคำจำกัดความว่าเป็นผู้ที่อ่อนแอกว่าทั้งในหลายด้าน ดังนั้น ในแวดวงหมอลำ ซึ่งมีกลุ่มผู้ชมเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานให้มีพัฒนาการไปในแนวที่ได้รับความนิยม “ระบบอุปถัมภ์” จึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คณะหมอลำและศิลปินมีชื่อเสียงและสามารถยืนหยัดอยู่ได้ในวงการ ความสัมพันธ์ของหมอลำกับระบบอุปถัมภ์สามารถแบ่งตามบทบาท ดังนี้

1. การอุปถัมภ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับหมอลำ ในประเทศไทยการแสดงนาฏศิลป์แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ นาฏศิลป์ไทยในราชสำนักและนาฏศิลป์ไทยพื้นบ้าน นาฏศิลป์ไทยในราชสำนักเป็นการแสดงที่เป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ มีจารีตขนบธรรมเนียมประเพณีในการแสดงที่มีแบบแผน นาฏศิลป์ไทยพื้นบ้านเป็นการแสดงที่มีการละเล่นในระหว่างประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อความรื่นเริงในฤกษ์เทศกาลต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ทั้งนาฏศิลป์ไทยในราชสำนักและนาฏศิลป์ไทยพื้นบ้านก็ถือว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย อันเป็นสิ่งที่มีความค้ำของคนไทย ที่มีอายุการสืบทอดที่ยาวนานตามรากฐานประเพณีและวัฒนธรรมที่ปฏิบัติต่อกันมาจากบรรพชน มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสืบทอดนาฏศิลป์ไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ถือได้ว่าเป็นยุคทองของนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากได้รับการฟื้นฟูขึ้นด้วยพระราชปรีชาชาญของพระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 1 จวบจนถึงรัชกาลปัจจุบัน โดยในรัชสมัยของรัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2489 - พ.ศ. 2559) นาฏศิลป์ไทยมีการเปลี่ยนแปลงมากมายเป็นไปตามกระแสทั้งด้านการเมือง สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สถาบันพระมหากษัตริย์ทรงพระเมตตาต่อศิลปินอย่างหาที่สุดมิได้ ทรงทำนุบำรุงและส่งเสริมสนับสนุนให้เห็นถึงความสำคัญในมรดกไทย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา และเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ายุคสมัย จะเห็นได้ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ ทรงให้การอุปถัมภ์ศิลปวัฒนธรรมไทยมาโดยตลอด ดังนั้น หมอลำ ซึ่งเป็นการแสดงที่จัดอยู่ในนาฏศิลป์ไทยพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ก็ได้รับการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและสืบทอดให้คงอยู่เป็นศิลปวัฒนธรรมของไทย (ประวิทย์ ฤทธิบุลย์, 2558)

จากบทบาทการอุปถัมภ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับหมอลำนั้น ส่งผลให้เกิดความจงรักภักดีจากเหล่าศิลปินหมอลำ ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการแสดงหมอลำในทุกคณะจะมีการแสดงที่เรียกว่า “การแสดงเทิดพระเกียรติ” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ศิลปินหมอลำต่างน้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์ผู้ที่มีต่อศิลปินและศิลปะการแสดงหมอลำ ดังนั้นสถาบันพระมหากษัตริย์จึงไม่เพียงสถาปนาเป็นศูนย์รวมอำนาจ แต่ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจความศรัทธา ผ่านวรรณกรรมและรูปแบบที่นำมาใช้ในการแสดง สิ่งเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญในการทำนุบำรุงบ้านเมืองให้มั่นคง

เป็นการสร้างความชอบธรรมให้การปกครอง โดยอาศัยศิลปะและวัฒนธรรมที่สอดแทรกความศรัทธาในการควบคุมความคิดความอ่านและความเชื่อ

2. การอุปถัมภ์ของนักปกครองระดับท้องถิ่นกับหมอลำ จุดเริ่มต้นของหมอลำกับการเมืองระดับท้องถิ่น เกิดจากสภาวะสังคมแบบดั้งเดิม ที่คนส่วนใหญ่ยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้รับการสื่อสารและการคมนาคมพัฒนาไม่ทั่วถึง ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ค่อยมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับตนมากนัก หมอลำจึงเข้ามามีบทบาททำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านที่จะนำเอาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทางการเมืองไปเผยแพร่โดยการนำเสนอผ่านการแสดง และยังทำหน้าที่เป็นแรงกระตุ้นผลักดันให้คนท้องถิ่นเกิดความสนใจใคร่อยากรู้ในประเด็นเหตุการณ์บ้านเมือง รวมถึงทราบความสำคัญตลอดจนผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทางการเมืองอันเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ในสังคมท้องถิ่น นับเป็นอีกหนึ่งบทบาทของหมอลำที่เกิดขึ้นจากการเป็นของคนของประชาชนที่ได้รับความนิยมโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ และสามารถทำหน้าที่ได้อย่างน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับ สามารถเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ (พิศณุวงศ์ ศรีศากยวราภรณ์ และ อลงกรณ์ อรรคแสง, 2561)

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นเลือกใช้หมอลำเป็นสื่อทางการเมืองเพื่อสร้างตัวตนและสร้างพื้นที่ทางการเมืองให้แก่ตนเอง เกิดเป็นระบบการอุปถัมภ์ของนักปกครองระดับท้องถิ่นกับหมอลำ ดังจะเห็นได้จากการสนับสนุนคณะหมอลำให้มาแสดงในงานประจำปีหรืองานสำคัญ ๆ ในท้องถิ่น ที่จัดโดยหน่วยงานการปกครองระดับท้องถิ่น เช่น งานบุญบั้งไฟประจำปี งานกาชาดประจำจังหวัด งานวัด เป็นต้น นอกจากนี้การหาเสียงในฤดูกาลเลือกตั้งเหล่านักการเมืองยังนิยมใช้หมอลำที่มีชื่อเสียงเป็นสื่อในการแสดงวิสัยทัศน์และนโยบายของตน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านเกิดความสนใจจากความนิยมในตัวหมอลำและสร้างความเชื่อถือให้กับตน เป็นการเกื้อหนุนกันด้านผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายผู้อุปถัมภ์คือนักปกครองระดับท้องถิ่น ได้รับการยอมรับ ได้คะแนนนิยมจากชาวบ้าน ฝ่ายผู้รับอุปถัมภ์ คือ หมอลำ ได้มีรายได้ มีชื่อเสียงเพิ่มมากขึ้น และยังส่งผลในด้านการอนุรักษ์หมอลำให้ยังคงอยู่ต่อไปได้

3. การอุปถัมภ์ของกลุ่มบุคคลผู้คลั่งไคล้กับหมอลำ หมายถึงกลุ่มบุคคลที่คอยติดตามทั้งผลงานการแสดงและติดตามเรื่องส่วนตัวของหมอลำ หรือที่เรียกกันว่า “แฟนคลับ” บุคคลกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อหมอลำมากที่สุด เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้จะเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ที่เหนียวแน่น ไม่ว่าจะเกิดสถานการณ์ใด ๆ ขึ้น กับหมอลำ หากเปรียบหมอลำเป็นสินค้า กลุ่มแฟนคลับก็เปรียบเสมือนผู้บริโภคที่มีความภักดีต่อตราสินค้า (Brand Royalty)

จากการศึกษาบทสัมภาษณ์ นายภักดี พลกล้า ศิลปินคณะระเปียบวาทาศิลป์ ได้กล่าวว่า “พ่อระเบียบ พลกล้า ท่านเล่าว่า มีช่วงหนึ่ง บ้านก็จะถูกธนาคารยึด มีคุณแม่ฉวีวรรณ อิฐิรันต์ หาเงินมาช่วยไถถอนออกจากธนาคาร และคุณแม่บัวลี ธารไพศาล ก็ให้กู้ยืมโดยไม่มีหลักทรัพย์ใด ๆ

มาค้าประกันเลย ต่อมาคิดหันหน้าเข้าวัดทุกวันพระ พ่อระเบียบกับแม่ดวงจันทร์ซึ่งรถมอเตอร์ไซด์ไปทำบุญที่วัดป่าสามัคคีสันติธรรม ซึ่งมีหลวงพ่อบุญทันเป็นเจ้าของ เมื่อได้ไปพบเห็นก็เกิดศรัทธาเลื่อมใส วันที่ 19 พฤษภาคม 2529 หลังจากพระเดช พระคุณหลวงพ่อบุญทัน ฉันทาอาหารเข้าเสร็จท่านพูดว่า ท่านสงสารพ่อระเบียบ ท่านเห็นว่าหัวหน้าวงประถมบันเทิงศิลป์ รัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ขับรถยนต์มาทำบุญที่วัด แต่พ่อระเบียบขับรถจักรยานยนต์มา วันรุ่งขึ้น (20 พฤษภาคม 2529) หลวงพ่อบุญทันบอกให้พ่อระเบียบไปเอารถยนต์แบบไม่ต้องมีเงินดาวน์ โดยใช้ชื่อของหลวงพ่อบุญทัน จากนั้นท่านก็บอกให้อาจารย์จู่พาซึ่งเป็นรองเจ้าอาวาสไปที่บริษัทเจริญศรีมอเตอร์ ให้ผู้จัดการนำรถมาที่วัด 2 คัน เพื่อให้ท่านเลือก เมื่อเลือกแล้วท่านจึงเซ็นสัญญา จากนั้นก็ทำพิธีเจิมทันที ต่อจากนั้นเองฝนก็ตกลงมาทันทีที่ท่านบอกว่า รีบเอารถกลับไปให้แม่บ้านดู ส่วนมอเตอร์ไซด์จอดไว้ที่วัดก่อน เมื่อมาถึงบ้าน แม่ดวงจันทร์ได้เห็นรถถึงกลับน้ำตาไหลทันทีรีบไปเก็บดอกไม้เอาน้ำหอมมาสรรถเพราะไม่เคยคิดว่าจะมีรถยนต์นั่งจากนั้นเป็นต้นมา ตัวผมเองซึ่งเป็นลูกชาย ก็ช่วยพ่อแม่ทำงานมาตลอด จนถึงทุกวันนี้ และจะพยายามทำต่อไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต” (ภานุวัฒน์ เหล่าพิลัย, 2564)

สมัยก่อนนั้น เมื่อหมอลำจะออกทำการแสดงตามที่ต่าง ๆ แต่การสื่อสารประชาสัมพันธ์ไม่สะดวกสบาย ไม่เข้าถึงง่ายเหมือนในปัจจุบัน ทำให้การติดตามข่าวสารเรื่องการจัดแสดงของคณะหมอลำเป็นไปด้วยความลำบาก มีเพียงการใช้รถแห่ประชาสัมพันธ์ไปตามหมู่บ้าน ทำให้ข่าวสารกระจายอยู่ในพื้นที่จำกัด ถึงกระนั้นก็ไม่เป็นปัญหาสำหรับกลุ่มแฟนคลับ ซึ่งจะมีวิธีการในการสื่อสารเฉพาะตัว เช่น การบอกต่อ การติดตามป้ายประกาศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องใช้ความตั้งใจอย่างมากในการสืบค้นหา เมื่อทราบข่าวสารแล้วกลุ่มแฟนคลับก็จะเดินทางไปติดตามชมพระเอกนางเอกหรือบุคคลที่ตนให้การสนับสนุน ไม่ว่าจะระยะทางใกล้หรือไกลเพียงใดก็ตาม แต่ในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารเป็นเรื่องง่าย การสื่อสารออนไลน์ถือเป็นช่องทางการติดต่อหลักระหว่างแฟนคลับกับศิลปิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อโซเชียลมีเดีย อาทิ เฟซบุ๊ก (Facebook) ตี๊กตอก (TikTok) ไลน์ (Line) เป็นต้น ถือเป็นช่องทางในการสร้างพื้นที่ให้กลุ่มแฟนคลับได้ติดตามและแสดงตัวต้อนรับศิลปินหมอลำ

ในช่วงปี พ.ศ. 2562 ทั่วโลกเกิดภาวะโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่สะท้อนต่อระบบเศรษฐกิจโลก ประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างหนักเช่นเดียวกับอีกหลายประเทศ ระบบเศรษฐกิจต้องหยุดชะงัก ประชาชนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ หมอลำไม่สามารถทำการแสดงได้ คณะหมอลำหลายคนต้องล้มเลิกกิจการไปอย่างไม่มีกำหนด บางคณะถึงกับล้มละลายเพราะลงทุนซื้ออุปกรณ์ประกอบการแสดงไปแล้วก่อนหน้าภาวะโรคระบาดจะเข้ามา แต่เมื่อไม่สามารถทำการแสดงได้ก็ทำให้ไม่มีรายได้มาหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจ สถานการณ์ในขณะนั้นเรียกได้ว่าขั้นวิกฤต จนเมื่อประมาณปลายปี 2562 ผู้คนเริ่ม

ปรับตัวกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ หมอลำเริ่มฟื้นตัวพร้อมกับรูปแบบการแสดงแบบใหม่ที่ปรับตัวตามแบบวิถีชีวิตใหม่ในสังคมที่เปลี่ยนไป (New Normal) คณะหมอลำเริ่มใช้สื่อโซเชียลมีเดียเข้ามาช่วยในด้านการนำเสนอการแสดง เช่น การไลฟ์สด (Live) ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) การสตรีมมิ่ง (Streaming) ตั้งแต่รูปแบบการขายบัตรที่เปลี่ยนแปลงไป จากที่เปิดขายหน้างาน เปลี่ยนเป็นการซื้อผ่านหน้าเฟซบุ๊ก (Facebook) และชำระค่าบัตรโดยการโอนเงินจากนั้นจะได้รับลิงค์ (Link) เพื่อเข้าชมการแสดง ซึ่งก่อนหน้านี้ที่จะเกิดสถานะโรคระบาดนี้ คณะหมอลำเพียงคณะเดียวที่ใช้วิธีนี้ คือ สาวน้อยเพชรบ้านแพง และเมื่อในสถานะโรคระบาดก็ได้มีการพัฒนารูปแบบการแสดงให้ยิ่งใหญ่ขึ้นไปอีก เป็นต้นแบบให้หมอลำคณะอื่น ๆ ได้ทำตาม เช่น คณะระเบียบวาทะศิลป์ได้มีการถ่ายทอดสดผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) โดยซื้อขายบัตรเข้าชมผ่านช่องทางออนไลน์ คณะหมอลำใจเกินร้อยก็ทำการแสดงผ่านช่องทางออนไลน์ในลักษณะเดียวกัน และผลที่ได้รับคือการตอบรับที่ดีจากกลุ่มแฟนคลับ

จะเห็นได้ว่า ระบบความสัมพันธ์ของกลุ่มแฟนคลับกับหมอลำ เป็นการอุปถัมภ์ในทุกด้าน ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ในเรื่องงานจะเห็นได้จากการเสนอผลงานขณะที่รูปแบบการนำเสนอเปลี่ยนไป กลุ่มแฟนคลับก็มีการปรับตัว ปรับรสนิยมตามไปด้วย ในเรื่องส่วนตัวจะเห็นได้จากการสนับสนุนความเป็นอยู่ การจับตามองเรื่องคู่รักของศิลปิน เป็นต้น การแสดงพฤติกรรมการสนับสนุนจากแฟนคลับนอกจากจะส่งผลต่อการมีชื่อเสียงของหมอลำแล้ว ยังมีกลุ่มแฟนคลับสนับสนุนมากเพียงใดก็นำมาซึ่งรายได้อีกจำนวนมหาศาล ทั้งจากการซื้อขายบัตรเข้าชมการแสดงออนไลน์ และการมอบรางวัลผ่านช่องทางออนไลน์ที่เรียกกันว่า มาลัยออนไลน์ ที่สำคัญคือ การที่กลุ่มแฟนคลับยังคงให้การสนับสนุนหมอลำอย่างเต็มที่นั้น ส่งผลให้หมอลำกลับมาใช้ชีวิตและสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปเพื่อทวงบัลลังก์มหรสพบนเวทีอีสานอีกครั้ง

สรุปผล

ระบบอุปถัมภ์ (Patron System) เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ของ “ผู้อุปถัมภ์” (Patron) และ “ผู้รับอุปถัมภ์” (Client) ที่ต้องการความช่วยเหลือหรือป้องกัน โดยผู้อุปถัมภ์จะให้ประโยชน์กับผู้รับอุปถัมภ์โดยหวังจะได้ประโยชน์ตอบแทนกลับมาในรูปแบบของสินค้า ความจงรักภักดี การสนับสนุนทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ความสัมพันธ์ในเชิงตอบแทนซึ่งกันและกัน (Reciprocal relationships) โดยทั่วไปความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายนี้ ฝ่ายผู้รับอุปถัมภ์มักจะเป็นผู้เสียเปรียบ เพราะโดยคำจำกัดความว่าเป็นผู้ที่อ่อนแอกว่าในหลายด้าน ในแวดวงหมอลำ “ระบบอุปถัมภ์” จึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คณะหมอลำและศิลปินมีชื่อเสียงและสามารถยืนหยัดอยู่ได้ในวงการ ความสัมพันธ์ของหมอลำกับระบบอุปถัมภ์สามารถแบ่งตามบทบาทได้ 3 รูปแบบ ได้แก่

1. การอุปถัมภ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับหมอลำ สถาบันพระมหากษัตริย์ทรงพระเมตตาต่อศิลปินอย่างหาที่สุดมิได้ ทรงทำนุบำรุงและส่งเสริมสนับสนุนให้เห็นถึงความสำคัญในมรดกไทย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา และเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ายุคสมัย ทรงให้การอุปถัมภ์ศิลปวัฒนธรรมไทยมาโดยตลอด จากบทบาทการอุปถัมภ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับหมอลำนั้น ส่งผลให้เกิดความจงรักภักดีจากเหล่าศิลปินหมอลำ ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการแสดงหมอลำในทุกคณะจะมีการแสดงที่เรียกว่า “การแสดงเทิดพระเกียรติ” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ศิลปินหมอลำต่างน้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณที่มีต่อศิลปินและศิลปะการแสดงหมอลำ ผ่านวรรณกรรมและรูปแบบที่นำมาใช้ในการแสดง

2. การอุปถัมภ์ของนักปกครองระดับท้องถิ่นกับหมอลำ จากสถานะสังคมแบบดั้งเดิม ที่คนส่วนใหญ่ยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การสื่อสารและการคมนาคมพัฒนาไม่ทั่วถึง ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ค่อยมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับตนมากนัก หมอลำจึงเข้ามามีบทบาททำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านที่จะนำเอาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทางการเมืองไปเผยแพร่โดยการนำเสนอผ่านการแสดง และยังทำหน้าที่เป็นแรงกระตุ้นผลักดันให้คนท้องถิ่นเกิดความสนใจใคร่อยากรู้ในประเด็นเหตุการณ์บ้านเมือง รวมถึงทราบความสำคัญตลอดจนผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทางการเมืองอันเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ในสังคมท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่นจึงเลือกใช้หมอลำเป็นสื่อทางการเมือง เพื่อสร้างตัวตนและสร้างพื้นที่ทางการเมืองให้แก่ตนเอง เกิดเป็นระบบการอุปถัมภ์ของนักปกครองระดับท้องถิ่นกับหมอลำ โดยการสนับสนุนคณะหมอลำให้มาแสดงในงานประจำปีหรืองานสำคัญ ๆ ในท้องถิ่น ที่จัดโดยหน่วยงานการปกครองระดับท้องถิ่น เช่น งานบุญบั้งไฟประจำปี งานกาชาดประจำจังหวัด งานวัด เป็นต้น เป็นการเกื้อหนุนกันด้านผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายผู้อุปถัมภ์คือนักปกครองระดับท้องถิ่น ได้รับการยอมรับ ได้คะแนนนิยมจากชาวบ้าน ฝ่ายผู้รับอุปถัมภ์ คือ หมอลำ ได้มีรายได้ มีชื่อเสียงเพิ่มมากขึ้น และยังส่งผลในด้านการอนุรักษ์หมอลำให้ยังคงอยู่ต่อไปได้

3. การอุปถัมภ์ของกลุ่มบุคคลผู้คลั่งไคล้กับหมอลำ หมายถึงกลุ่มบุคคลที่คอยติดตามทั้งผลงานการแสดงและติดตามเรื่องส่วนตัวของหมอลำ หรือที่เรียกกันว่า “แฟนคลับ” (Fan Club) บุคคลกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อหมอลำมากที่สุด หากเปรียบหมอลำเป็นสินค้า กลุ่มแฟนคลับก็เปรียบเสมือนผู้บริโภคที่มีความภักดีต่อตราสินค้า (Brand Royalty) ดังจะเห็นได้จากในช่วงปี พ.ศ. 2562 ทั่วโลกเกิดภาวะโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หมอลำไม่สามารถทำการแสดงได้ สถานการณ์ในขณะนั้นเรียกได้ว่าขั้นวิกฤต จนเมื่อประมาณปลายปี 2562 ผู้คนเริ่มปรับตัวกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ หมอลำเริ่มฟื้นตัวพร้อมกับรูปแบบการแสดงแบบใหม่ที่ปรับตัวตามแบบวิถีชีวิตใหม่ในสังคมที่เปลี่ยนไป (New Normal) ในขณะที่รูปแบบการนำเสนอการแสดงเปลี่ยนไป กลุ่มแฟนคลับก็มีการปรับตัว ปรับรับนิยมตามไปด้วย การแสดงพฤติกรรมการณ์สนับสนุน

จากแฟนคลับส่งผลต่อการมีชื่อเสียงและรายได้ของหมอลำ นอกจากนี้ยังเป็นการตอกย้ำว่า หมอลำจะไม่มีวันตาย จะยังคงอยู่คู่กับสังคมไทยเพื่อเป็นเครื่องยืนยันความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมอีสานต่อไปนานเท่านาน

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องระบบนาฏยอุปถัมภ์ในหมอลำ พบว่า ในแวดวงหมอลำ ระบบอุปถัมภ์ เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คณะหมอลำและศิลปินมีชื่อเสียง สร้างรายได้ และสามารถยืนหยัดอยู่ได้ในวงการธุรกิจบันเทิง ความสัมพันธ์ของหมอลำกับระบบอุปถัมภ์สามารถแบ่งตามบทบาทได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การอุปถัมภ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับหมอลำ ถือเป็นอุปถัมภ์สูงสุด เนื่องจากสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิทย์ ฤทธิบุญ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่องนาฏศิลป์ไทย : สื่อทางวัฒนธรรมที่มากกว่าความบันเทิง ได้กล่าวถึงประเด็นการอุปถัมภ์ศิลปินไทยไว้ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ทรงพระเมตตาต่อศิลปินอย่างหาที่สุดมิได้ ทรงทำนุบำรุงและส่งเสริมสนับสนุนให้เห็นถึงความสำคัญในมรดกไทย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา และเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ายุคสมัย ทรงให้การอุปถัมภ์ศิลปวัฒนธรรมไทยมาโดยตลอด 2) การอุปถัมภ์ของนักปกครองระดับท้องถิ่นกับหมอลำ นักการเมืองท้องถิ่นเลือกใช้หมอลำเป็นสื่อทางการเมือง เพื่อสร้างตัวตนและสร้างพื้นที่ทางการเมืองให้แก่ตนเอง เกิดเป็นระบบการอุปถัมภ์ของนักปกครองระดับท้องถิ่นกับหมอลำ โดยการสนับสนุนคณะหมอลำให้มาแสดงในงานประจำปีหรืองานสำคัญ ๆ ในท้องถิ่น ที่จัดโดยหน่วยงานการปกครองระดับท้องถิ่น เช่น งานบุญบั้งไฟประจำปี งานกาชาดประจำจังหวัด งานวัด เป็นต้น เป็นการเกื้อหนุนกันด้านผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย สอดคล้องกับที่ พิศณุพงศ์ ศรีศากยวารังกูร และอลงกรณ์ อรรคแสง (2561) ทำการศึกษาเรื่องจิตวิญญาณหมอลำกลอนสู่ความเชื่อทางการเมืองของท้องถิ่นอีสาน พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอน มีอิทธิพลอย่างมากต่อท้องถิ่นอีสานและในสังคมไทย มีบทบาทในการสื่อสารทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้าน เพื่อให้ความบันเทิง ประกอบกับสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งประเด็นทางการเมืองผ่านบทกลอนลำในการแสดงลำกลอนอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และสามารถสร้างกระแสความเชื่อทางการเมืองให้กับคนในท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพด้านการสื่อสารทางการเมืองของหมอลำกลอน ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้และเกิดแนวความคิด ความเชื่อทางการเมืองของผู้ฟังในท้องถิ่นอีสานและชี้ให้เห็นถึงจิตวิญญาณหมอลำกลอนที่นำไปสู่ความเชื่อทางการเมืองของท้องถิ่นอีสาน 3) การอุปถัมภ์ของกลุ่มบุคคลผู้คลั่งไคล้กับหมอลำ หรือที่เรียกกันว่า “แฟนคลับ” บุคคลกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อหมอลำมากที่สุด การแสดงพฤติกรรมการสนับสนุนจากแฟนคลับส่งผลต่อการมีชื่อเสียงและรายได้ของหมอลำ นอกจากนี้ยังเป็นการตอกย้ำว่า หมอลำจะไม่มีวันตาย จะยังคงอยู่คู่กับ

สังคมไทยเพื่อเป็นเครื่องยืนยันความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมอีสานต่อไปนานเท่านาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันตุลสิทธิ์ บริวงษ์ตระกูล (2559) ศึกษาเรื่องการสื่อสารของกลุ่มแฟนคลับหมอลำเรื่องต่อกลอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มแฟนคลับหมอลำเรื่องต่อกลอนและกลุ่มผู้ดูแลเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับหมอลำเรื่องต่อกลอน ทั้งสองกลุ่มนี้ล้วนแล้วเป็นแฟนคลับหมอลำเรื่องต่อกลอนด้วยกันทั้งนั้น การสื่อสารนั้นเพื่อที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของภาคอีสานเอาไว้ ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่จะเข้ามาก็ไม่ทำให้สื่อพื้นบ้านอีสานหายไป แต่กลับตรงกันข้ามสื่อสมัยใหม่ยังทำให้หมอลำเรื่องต่อกลอนเกิดการพัฒนายังต่อเนื่อง โดยเจ้าของคณะหมอลำเรื่องต่อกลอนนำข้อเสนอแนะของกลุ่มแฟนคลับที่พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์มาปรับและพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งนี้คณะหมอลำเรื่องต่อกลอนต้องมีการปรับเปลี่ยนการแสดงรวมถึงการต่อร้องกับกลุ่มแฟนคลับหมอลำเรื่องต่อกลอน เพราะการที่หมอลำเรื่องต่อกลอนจะอยู่รอดนั้นกลุ่มแฟนคลับเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาเรื่องระบบนาฏยอุปถัมภ์ในหมอลำ ทำให้ทราบถึงบทบาทและความสำคัญของระบบอุปถัมภ์ในแวดวงธุรกิจหมอลำ สามารถนำไปสู่การปรับใช้ในธุรกิจการแสดงทุกประเภทที่ต้องอาศัยระบบอุปถัมภ์
2. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่ส่งเสริมระบบนาฏยอุปถัมภ์ เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่สะท้อนคุณค่าการแสดงหมอลำ อันจะเกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์กับวงการหมอลำต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ แสนประดิษฐ์. (2552). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพการแสดงลำเรื่องต่อกลอนภาคอีสานเพื่อความเหมาะสมกับสภาพทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ*. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2526). *หมอลำ หมอแคน*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการโครงการส่งเสริมหนังสือ ตามแนวพระราชดำริ.
- ประวิทย์ ฤทธิบูลย์. (2558). *นาฏศิลป์ไทย : สื่อทางวัฒนธรรมที่มีมากกว่าความบันเทิง*. ศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัยและงานสร้างสรรค์, 2(1), 106-137.
- พิศณุวงศ์ ศรีตากยวรางกูร และอลงกรณ์ อรรคแสง. (2561). *จิตวิญญาณหมอลำกลอนสู่ความเชื่อทางการเมืองของท้องถิ่นอีสาน*. การเมืองการปกครอง. 8(12), 71-84.

ภานูวัฒน์ เหล่าพิลัย. (2564). พัฒนาการรูปแบบการแสดงคอนเสิร์ตหมอลำคณะระเบียบ
วาทะศิลป์. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม. 6(1), 174 – 183.

สันดุสิตธี บวิวงศ์ตระกูล. (2559). การสื่อสารของกลุ่มแฟนคลับหมอลำเรื่องต่อกลอนผ่านสื่อ
สังคมออนไลน์. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 7. 23
มิถุนายน 2559 ณ มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.

อาทมาฏ: กระบวนไม้รำ 12 ท่า ดาบพระนเรศวร
Arthamart: stance 12 step in king Naresuan's sword

ฐิตารีย์ คำภีร์¹
Thitaree Compee¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนไม้รำ 12 ท่า ดาบพระนเรศวร โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัย ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้ฝึกสอนผู้เชี่ยวชาญกระบวนท่า และผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนท่า จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ สรุป และอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนไม้รำ 12 ท่า ดาบพระนเรศวร มีบรรจุไว้ในบทเรียนวิชาดาบอาทมาฏทั้งหมด 12 กระบวนท่า ได้แก่ 1) เสือลากหาง 2) พระรามแผลงศร 3) เขียวเทียนตัดเทียน 4) ฟันเงี้ยว 5) มอญส่องกล้อง 6) ช้างประสานงา-กาลังไส้ 7) ท่ายักษ์ 8) หงส์ปีกหัก 9) สอดสร้อยมาลา 10) ฟันเรียงหมอน 11) ลับหอกลับดาบ 12) พญาครุฑยุคนาค ซึ่งเป็นไม้รำที่พัฒนามาจากแม่ท่าหลักทั้ง 3 ท่า ได้แก่ 1) คลุมไตรภพ 2) ตลบสิงขร 3) ย้อนฟองสมุทร เพื่อใช้ฝึกฝนเพื่อให้ร่างกายเกิดความชำนาญ ความคุ้นเคยกับการใช้ดาบและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันตัวได้จริง

คำสำคัญ: กระบวนท่า, อาทมาฏ, ดาบพระนเรศวร

Abstract

The objective of this research was to study the 12 poses of the dance procession of Phra Naresuan's sword. Using qualitative research tools in-depth interview methods were used, including interviews with trainers. Stance expert and those involved in the stance then the collected data was synthesized. Summary and Discussion.

The results of the research revealed that the wooden dance procession of 12 postures of Phra Naresuan's sword Contained in the lesson of

¹ สาขาวิชาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์การดนตรีและศิลปะการแสดง คณะอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต (thi5415cha@gmail.com)

Athamat swordsmanship, all 12 moves, namely 1) Tiger dragging the tail 2) Rama Prang Sorn 3) inviting candles to cut candles 4) Fighting Nueang Sida 5) Mon Singing 6) Elephant Prasarn Nga-Kaluangsai 7) Giant's posture 8) Broken-winged swan 9) Insert a necklace 10) Throw a pillow 11) Secret a sword tower 12) Garuda Yudnak Which is a wood dance that has been developed from the 3 main poses, namely 1) Khum Triphob 2) Talob Singkhon 3) Reverse the sea bubbles to practice for the body to become proficient. Familiarity with the use of swords and can be used for real self-defense.

Keywords: stance, Athamat, Phra Naresuan's sword

บทนำ

ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของ ศิลปะการต่อสู้และการป้องกันตัว ไว้ว่า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 771)

ศิลปะ หมายถึง ฝีมือ ไม่ว่าจะเป็นการช่าง การดนตรี การแสดงละคร การวาดภาพ ที่เป็นการแสดงออกซึ่งอารมณ์ให้ประจักษ์ด้วยสื่อต่าง ๆ

การต่อสู้ หมายถึง การสู้เฉพาะหน้า รบกัน

การป้องกัน หมายถึง การกั้นเพื่อต้านทาน หรือคุ้มครอง

ตัว หมายถึง รูป ตนเอง

ศิลปะการต่อสู้และการป้องกันตัว หมายถึง การใช้ฝีมือในการคุ้มครองตนเองจาก เหตุการณ์เฉพาะหน้า เพื่อให้ตนเองพ้นภัยได้อย่างดงามน่าพึงชม (สมใจ รอดสุขเจริญ, 2556 : 1) ซึ่งกระบวนท่าดาบอาทมาภูทั้ง 12 ไม่น่าเชื่อว่าเป็นทั้งศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว เพราะมีการรุก และรับเพื่อเป็นการเอาชนะคู่ต่อสู้

วิชาอาทมาภู ดาบพระนเรศวร ถือเป็นวิชาดาบชั้นสูง เดิมเป็นวิชาดาบสองมือของชาวมอญ มีการฝึกตามสำนักต่าง ๆ บริเวณชายแดนทางภาคเหนือของประเทศไทย กล่าวได้ว่าชาวมอญเป็นต้นตำรับกองอาทมาภู และเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาดาบสองมือเป็นอย่างมาก เมื่อครั้งที่สมเด็จพระนเรศวรเสด็จเป็นองค์ประกันที่กรุงหงสาวดี ท่านได้เรียนวิชาหลายแขนง รวมถึงวิชาดาบสองมือของมอญด้วย หลังจากที่ได้เสด็จกลับมายังกรุงศรีอยุธยา พระองค์ทรงคาดการณ์ถึงศึกในภายภาคหน้า ซึ่งชาวมอญที่เสียดินแดนให้กับพม่าต้องถูกเกณฑ์มาทำศึกด้วย พระองค์จึงได้นำวิชาดาบสองมือที่เรียนมาแก้ไขเพิ่มเติม โดยนำมาผสมผสานกับวิชาดาบของอยุธยาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากนั้นได้นำมาฝึกให้กับเหล่าทหารผู้ที่ชำนาญในวิชาดาบอาทมาภูจะ

ถูกแบ่งหน้าที่ออกเป็นหลายตำแหน่ง ได้แก่ ทหารองครักษ์รักษาพระองค์ หน่วยสอดแนมจตุลึงคบาทองครักษ์เท่าข้างทั้ง 4 ข้าง เป็นต้น

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้ที่เรียนและศึกษาวิชาดาบอาทมาฏโดยตรงในช่วงเวลาหนึ่ง พบว่า การพัฒนาของเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้คนในยุคปัจจุบันไม่รู้จักริชาดาบในสมัยอดีต ในขณะที่แต่ละวิชามีความสำคัญ และมีประโยชน์สามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตจริง ซึ่งในยุคนี้เราจะเห็นวิชาดาบอาทมาฏได้จากละคร ภาพยนตร์ หรือการไปเรียนจากสำนักดาบที่เปิดสอน เท่านั้น ที่สำคัญ คือ การขาดการสืบทอดอย่างต่อเนื่องของวิชาจึงทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของกระบวนท่าที่ถูกต้อง แต่จะเป็นเพียงลีลาตามความเข้าใจของผู้สอนที่ถ่ายทอดมาสู่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่มีลักษณะการเคลื่อนไหวที่คล้ายคลึงกันและเป็นที่ยุติกันอย่างแพร่หลาย เช่น การฟ้อนเจิงของล้านนา ที่ใช้อาวุธต่าง ๆ ในการฟ้อน โดยมีแม่ท่าพื้นฐานอันเดียวกัน เช่น เจิงดาบ เจิงหอก เจิงไม้ซ้อน เป็นต้น ลักษณะท่าทางจะเป็นการร่ายรำอวดลีลา หยอกล้อ ยั่วยุคคู่ต่อสู้ อีกทั้งยังมีศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของทางใต้ที่เรียกว่า ลีละ ซึ่งนิยมใช้กริชเป็นอาวุธ ลักษณะท่าทางการยกเท้าสูงคล้ายกันกับกระบวนไม้รำ 12 ท่า ใช้การโจมตีแบบรุนแรงฉับพลันในขณะที่คู่ต่อสู้ยังไม่ทันตั้งตัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีความสนใจในกระบวนไม้รำ 12 ท่า ดาบพระนเรศวร ได้นำข้อมูลไปต่อยอดให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ตามทิศทางที่เหมาะสม
2. เพื่ออนุรักษ์มรดกของไทยทางด้านศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่กำลังจะเลือนหายไปให้กลับมาเป็นที่รู้จักและสามารถนำมาปรับใช้ป้องกันตัวได้จริงในปัจจุบัน

วิธีการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และบทความทางวิชาการต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหัวข้อของงานวิจัย ได้แก่ ตำราวิชาดาบอาทมาฏ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย
2. การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่มประเทศ คือ ประเทศไทยกับประเทศพม่า และ 2 กลุ่มผู้สัมภาษณ์ ดังนี้ 1) ผู้ที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญวิชาดาบอาทมาฏ 2) ผู้ที่เข้ามาฝึกวิชาดาบอาทมาฏ ทั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยใช้คำถามแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง
3. สื่อสารสนเทศ เลือกจากละคร ภาพยนตร์ หรือรายการต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิชาดาบอาทมาฏ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลวิชาดาบอาทมาฏ ด้วยการศึกษาศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเอง จากศูนย์ศึกษาสยามยุทธ์ บ้านครูแปรง และโรงเรียนสอนศิลปะป้องกันตัว ประเทศพม่า

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเองใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ที่มีทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านกระบวนท่าวิชาดาบอาทมาฏทั้งประเทศไทย และประเทศพม่า 2) กลุ่มผู้ที่มีทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญทางการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ในการสัมภาษณ์ใช้คำถามแบบปลายเปิด รวมถึงการที่มีส่วนร่วมปฏิบัติกระบวนท่าวิชาดาบอาทมาฏทั้งในประเทศไทย และประเทศพม่า

6. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเอกสารร่วมกับการวิเคราะห์โดยการสังเกตการณ์จากภาคสนาม รวมถึงการสืบค้นจากสื่อสารสนเทศ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาทำการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเฉพาะกระบวนไม้รำ 12 ท่า ดาบพระนเรศวร และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องจากสำนักดาบอิทธิฤทธิ์ จังหวัดกรุงเทพมหานครเท่านั้น

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้จัดกลุ่ม กระบวนท่า 12 ท่าไม้รำอาทมาฏ ดาบพระนเรศวร ไว้ตามกลุ่ม 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ท่าไม้ตาย ชื่อท่า หนุมานเชิงุธง เป็นท่าที่เกิดจากไหวพริบของผู้ต่อสู้ที่สามารถเอาชนะคู่ต่อสู้ได้โดยการนำท่าในกระบวนดาบอาทมาฏมาใช้

กลุ่มที่ 2 แม่ท่าหลัก 3 ท่า ได้แก่ 1) ท่าคลุมไตรภพ หมายถึง การคลุมทั้งสามภพ สวรรค์ มนุษย์ และนรก เปรียบเสมือนการป้องกันส่วนศีรษะ ลำตัว และส่วนขา ลักษณะการวาดดาบจะเป็นเลขแปดอารบิก 2 ตัวซ้อนกันแบบแนวตั้ง 2) ท่าตลบสิงขร เป็นการวาดดาบแบบวนตลบกลับไปทางซ้าย และทางขวาวนระดับเอวเป็นลักษณะเลขแปดอารบิกแบบแนวนอน เพื่อป้องกันการเข้าถึงแบบประชิดตัว และ 3) ท่าย่อนฟองสมุทร ดาบทั้งสองข้างจะวาดเป็นรูปเลขแปดอารบิกแนวตั้ง 2 ตัวต่อกันจะมีความแตกต่างจากท่าคลุมไตรภพตรงที่วาดดาบเป็นเลขแปดแนวตั้งเพียงตัวเดียว โดยการวาดดาบจากล่างขึ้นบน ซึ่งในขณะที่วาดดาบก็จะมีมือไล่ตัวไปข้างหน้า และข้างหลังด้วย สำหรับผู้ที่ฝึกกระบวนไม้รำทั้ง 12 ท่า นั้นจะต้องฝึกแม่ท่าหลักทั้ง 3 ท่า นี้จนชำนาญเสียก่อนจึงจะฝึกท่าไม้รำต่อได้

ตารางที่ 1 : กลุ่มที่ 3 ไม้รำ 12 ท่า ได้แก่

ภาพประกอบ	ชื่อกระบวนท์่า	รายละเอียดของกระบวนท์่า
	<p>ท่าที่ 1 เสือลากหาง</p>	<p>ลักษณะกระบวนท์่า แขนซ้าย ยกดาบขึ้นระดับศีรษะ ลักษณะดาบเป็นแนวนอน แขนขวาวาดดาบจากใต้แขน ซ้ายเหวี่ยงไปทางด้านหลัง ปลายดาบชี้ลงพื้น เอี้ยวตัวมา ด้านหลังเล็กน้อย ขาขวายก เข้าขึ้นระดับเอว ขาซ้ายงอ เข้าเล็กน้อย</p>
	<p>ท่าที่ 2 พระรามแผลงศร</p>	<p>ลักษณะกระบวนท์่า มือทั้งสองข้างปาดดาบกันทางด้านหน้าแล้วแยกออก โดย ยึดแขนออกไปด้านขวาจนถึง ปลายดาบชี้ขึ้น แขนซ้ายกาง แขนออกจนถึงระดับไหล่ ปลายดาบขนานกับพื้น ขา ขวาวงอเข้าเล็กน้อย ขาซ้าย ยกขึ้นด้านข้างระดับเอว</p>
	<p>ท่าที่ 3 เขียวเทียนตัดเทียน</p>	<p>ลักษณะกระบวนท์่า มือทั้งสองข้างปาดดาบขึ้นสลับกัน ทางด้านหน้า โดยใช้การบิด ข้อมือเป็นเลขแปดอารบิก เอี้ยวตัวตามการเหวี่ยงของ ดาบ ขาสองข้างกางออก ขนานกันพอประมาณ</p>

ภาพประกอบ	ชื่อกระบวนท์	รายละเอียดของกระบวนท์
	ท่าที่ 4 ฟันเงี้ยวสี่ดา	ลักษณะกระบวนท์ มือขวา และซ้ายฟันสลับกันผ่านหน้า แนวตั้ง ยกขาระดับเอว สลับกัน
	ท่าที่ 5 มอญสองกล้อง	ลักษณะกระบวนท์ มือซ้าย และขวาแทงดาบไปทาง ด้านหน้าสลับกัน กางขาทั้งสองข้างกว้างระดับไหล่เอวเล็กน้อย เปลี่ยนเป็นแทงดาบขึ้นด้านบนโดยการบิดตัวซ้ายและขวา จากนั้นยกขาทั้งสองข้างสลับกันระดับเอว

ภาพประกอบ	ชื่อกระบวนท่า	รายละเอียดของกระบวนท่า
	<p>ท่าที่ 6 ข้างประสานงา และกาลังไส้</p>	<p>ลักษณะกระบวนท่า มือทั้งสองข้างควงดาบตลบมาทางด้านหน้าแล้วควงดาบม้วนไปทางด้านหลังเป็นลักษณะกากบาทกลางหลัง จากนั้นม้วนดาบกลับมาทางด้านหน้าแล้วแทงดาบทั้งสองข้างยื่นไปข้างหน้า ขาขวาก้าวมาทางด้านหน้า ขาซ้ายเปิดส้นเท้า</p>
	<p>ท่าที่ 7 ท่ายักษ์</p>	<p>ลักษณะกระบวนท่า มือทั้งสองข้างจับบริเวณด้ามดาบที่มิดง โดยการคว่ำมือบริเวณหน้าขา ปลายดาบชี้ขึ้นด้านบน กางขากว้างปลายเท้าชี้ออกไปทางด้านข้าง ยกขาและโยกตัวไปทางด้านข้าง จากนั้นจับดาบลักษณะเดิม ยกดาบขึ้นระดับศีรษะและบิดตัวสลับซ้ายและขวา ขาทั้งสองข้างกางออกความกว้างระดับไหล่</p>

ภาพประกอบ	ชื่อกระบวนท์	รายละเอียดของกระบวนท์
	ท่าที่ 8 หงส์ปีกหัก	ลักษณะกระบวนท์ จับดาบ ท่าเดียวกับท่ายักษ์แขนขวา ยกดาบขึ้นระดับหูแกงปลาย ดาบไปทางด้านหลัง ปลาย ดาบชี้ลงพื้น แขนซ้ายจับดาบ ไว้ระดับเอว ปลายดาบชี้ขึ้น ด้านบน ขาซ้ายไขว้ไปทาง ด้านหลังของขาขวา ทำสลับ ทางซ้าย ลักษณะเป็นการเดิน ด้านข้าง จากนั้นเดินท่าเดิม แต่เปลี่ยนเป็นการยกขาขึ้น ระดับเอวแทน
	ท่าที่ 9 สอดสร้อย มาลา	ลักษณะกระบวนท์ มือขวา จับดาบเป็นแนวตั้งหันคม ดาบออก ปลายดาบชี้ลงพื้น มือซ้ายจับดาบเป็นแนวนอน อยู่ด้านหน้าหันคมดาบเข้าหา กันแล้วใช้มือขวารูดดาบขึ้น สลับกันซ้ายและ ขวา ขาทั้ง สองข้างกางออกระดับไหล่

ภาพประกอบ	ชื่อกระบวนท่า	รายละเอียดของกระบวนท่า
	<p>ท่าที่ 10 ฟันเรียงหมอน</p>	<p>ลักษณะกระบวนท่า มือทั้งสองข้างจับดาบแนวนอนมือขวาอยู่ระดับศีรษะ มือซ้ายระดับคาง ปาดดาบในแนวนอนไปทางซ้ายและขวา จากนั้นเปลี่ยนเป็นจ้วงดาบ โดยการใช้ปลายดาบที่มลงพื้น ใช้การเอี้ยวตัวสลับซ้ายและขวา ขากางออกกว้างระดับไหล่</p>
	<p>ท่าที่ 11 ลับหอกลับดาบ</p>	<p>ลักษณะกระบวนท่า มือซ้ายหงายข้อมือโดยให้ปลายดาบชี้ลงพื้น มือขวาแทงดาบขนานกับพื้นแล้วดึงกลับเหมือนการลับมีด เอียงตัวไปทางซ้าย ยกขาขวาทำทางด้านซ้ายในลักษณะเดียวกัน</p>

ภาพประกอบ	ชื่อกระบวนท่า	รายละเอียดของกระบวนท่า
	ท่าที่ 12 พญาครุฑขุดนาค	ลักษณะกระบวนท่า จับดาบ ลักษณะเดิมไขว้ด้ามดาบ สลับกันทางด้านหน้า โดยให้ปลายดาบชี้ลงแล้วกางแขน ออก ขาขวาอเล็กน้อย ขาช้ายกไปทางด้านหลังแล้ว หมุนตัวไปทางขวา โดยใช้ขาขวาเป็นแกนในการหมุน ทำสลับทางด้านซ้ายในลักษณะเดียวกัน

สรุปผลและอภิปรายผล

จากข้อมูลข้างต้นในอดีตวิชาดาบอาทมาฏ พระนเรศวร ถือเป็นวิชาดาบที่มีบทบาทสำคัญต่อประเทศชาติในยามศึกสงครามอีกวิชาหนึ่ง เพราะผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาดาบแขนงนี้จะทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันเราจะพบเจอวิชาดาบอาทมาฏนี้ได้จากสำนักดาบที่มีการเรียนการสอนวิชานี้ รวมถึงละคร และภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาดาบอาทมาฏ ซึ่งเนื้อหาบางส่วนของเรื่องจะบ่งบอกถึงความสำคัญของวิชาดาบอาทมาฏที่มีต่อแผ่นดินในช่วงที่มีการทำศึกสงคราม เช่นเดียวกับการฟ้อนเจิงของชาวล้านนาและลีละของทางใต้ ที่ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบพื้นถิ่นของตนในยามเกิดศึกสงคราม

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการฝึกศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ไม่ว่าจะเป็กระบวนท่า 12 ไ้ร้อาทมาฏ ดาบพระนเรศวร การฟ้อนเจิงหรือลีละ ล้วนต้องมีการฝึกใช้สติ สมาธิ เพื่อให้เกิดไหวพริบระหว่งการเคลื่อนไหว ซึ่งสอดคล้องกับ หนึ่งธิดา สารีศรี และคณะ ที่กล่าวไว้ว่า ความงามของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว คือ ท่วงท่าที่รัดกุมและมีพลัง มีองค์ประกอบที่สามารถนำพาจิตใจของผู้ฝึกไปสู่จุดที่ให้ความสงบของจิตมีสติรับรู้ถึงความคิดและการกระทำของผู้ฝึก ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการฝึก (หนึ่งธิดา สารีศรีและคณะ, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ กรรณกทัตติน ได้กล่าวถึงกระบวนท่าและกลวิธีการใช้กระบี่ในการแสดงละครในเรื่อง อิเหนา ไว้ว่า กระบวนท่ารำกระบี่ที่ใช้ในการแสดงละครสามารถวิเคราะห์กลวิธีการใช้กระบี่ได้ 4 ลักษณะ ประกอบด้วย วิธีการจับหรือการถือกระบี่ วิธีการใช้กระบี่ในการรบ การเคลื่อนที่ และการใช้อารมณ์ตามหลักนาฏยศาสตร์ที่สื่ออารมณ์ มีกระบวนท่าการรบบมาจากศิลปะป้องกันตัวกระบี่

กระบองและกีฬาฟันดาบสากลสมัครเล่นผสมผสานกับหลักการแสดงนาฏศิลป์ไทยเกิดเป็น กระบวนท่าการใช้กระบี่ที่มีความสวยงาม เข้มแข็งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในการแสดงและควรค่าแก่ การอนุรักษ์ (กรกนก ทับจิ้น, 2560)

ข้อเสนอแนะ

1. การเล่าขานสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นนั้นถือเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความน่าสนใจ ควรมีการศึกษาและบันทึกข้อมูลดังกล่าวไว้เพื่อให้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับผู้ที่มีความสนใจต่อไปในอนาคต
2. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษากระบวนท่า 12 ไม้ม้า อาทมาฏของสำนักดาบอิทธิฤทธิ์ จังหวัด กรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาวิชาดาบอาทมาฏ ดังนั้นผู้ที่มีความสนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากแหล่งข้อมูล อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้กล่าวมา เพื่อนำไปต่อยอดกับศิลปะด้านอื่น ๆ ให้เกิดความหลากหลายอย่าง ไม่สิ้นสุด
3. เป็นแนวทางในการนำกระบวนท่า 12 ไม้ม้า อาทมาฏ ดาบพระนเรศวร ไปเปรียบเทียบกับศิลปะการรำดาบประเทศกัมพูชา

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก ทับจิ้น. (2560). กระบวนท่าและกลวิธีการใช้กระบี่ในการแสดงละครในเรื่องอิเหนา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 2975 – 2990.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). *ศิลปะการแสดง*. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=6zOSIWc1zLc>.
- ปิยมาศ มawang. (2562). ฟ้อนเจิงวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาวล้านนาไทย. *วารสารฟ้าเหนือ*, 10(2), 68-74.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2530*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- สมใจ รอดสุขเจริญ, พันเอก. (2556). *ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวด้วยมือเปล่า*. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2565, จาก <https://rtnakm.com/wp-content/uploads/2017/07/ศิลปะป้องกันตัว.pdf>
- หนึ่งธิดา สารีศรี, สมโภชน์ เอี่ยมสุภชาติ, และ เมธาวี อุดมธรรมมานุภาพ. (2564). ผลของการฝึกศิลปะการต่อสู้ด้วยดาบสองมือต่อการมีสติของเยาวชน ค่ายยุวชนไทยชिर. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 6(2), 75-85.

อัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของ ชาวบ้านย่านเมืองเก่า อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

Study Identities Culture Local Cuisine for Conservation and Add Value Economic at Old Town Sikao District Trang Province

เจตนา อินยรัตน์¹ และวรรณกร พลพิชัย²

Jettana Inyarat¹ and Wannakorn Ponpichai²

บทคัดย่อ

งานวิจัยอัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชาวบ้านย่านเมืองเก่า อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้อัตลักษณ์ การอนุรักษ์ และแนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอาหารท้องถิ่นในชุมชนย่านเมืองเก่า อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าอำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ประกอบด้วยผู้ประกอบการร้านอาหาร ประชาชนทั่วไป และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปและใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า 1) องค์ความรู้อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าประกอบด้วยอาหารคาว ได้แก่ แกงเหลืองกุ้ง แกงเหลืองปลาทะเลทอดดอกแคหรือมะละกอ แกงกะทิปลาอย่างขี้เหล็ก ต้มกะทิกุ้งสดยอดผักเหมียง ข้าวหมกไก่ อัตลักษณ์เด่นคือใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น สด มีรสชาติเข้มข้น สีสันสวยงาม เผ็ดร้อน เมนูที่มีส่วนผสมของน้ำกะทิที่มีความมัน รสชาติกลมกล่อมอาหารหวาน ได้แก่ บัวลอยมะพร้าวอ่อน สาकुเกะทิดอกอัญชัน ขนมะกวน กล้วยบวชชี มะม่วงเบา แซ่ฉิม อัตลักษณ์เด่นคือส่วนใหญ่จะใช้ส่วนผสมและวัตถุดิบในท้องถิ่น รสชาติไม่หวานมาก ผลไม้ประจำถิ่น ได้แก่ มะพร้าว มะละกอ กล้วย มะม่วงเบา และลองกอง พบว่า ส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกับผลไม้พื้นที่อื่น 2) การอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) แนวทางการเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นคือควรมีการพัฒนาในรูปแบบแพ็คเกจจิ้งให้มีความทันสมัย สะดวกต่อ

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง (wannakorn.p@rmutsv.ac.th)

² คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง

การพกพาหรือการจัดเก็บ และควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอาหารท้องถิ่นมาเป็นผลิตภัณฑ์ประจำถิ่นโดยนำปฏิบัติตามวิธีการผลิตแบบมีคุณภาพ

คำสำคัญ: อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น, การอนุรักษ์, การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ, ชุมชนย่านเมืองเก่าสี่เกา

Abstract

This study was conducted to find local food culture identities and economic value-adding guidelines of old town community at Sikao, Trang Province. The research is mixed methods of qualitative and quantitative research. The objectives of the study were to finding knowledge identity, conservation, and guidelines of economic value-adding in the Sikao old town communities, Trang Province. The sampling population were used in the study was people who lived in the Sikao old town area, Trang Province, entrepreneurs, Thai citizens and government officials. The study tools were questionnaires and structured interviews. Data were collected by interview and observation. Data were analyzed by a computer program for frequency, mean and standard deviation.

The results showed that 1) knowledge of local food culture identities Sikao old town consisted of savory food such as yellow curry with prawns, yellow curry sesbania or raw papaya with fried fish, salted fish and cassia leaves curry, coconut curry with prawns and malindio leaves chicken Biryani. The identity was locally sourced ingredients, fresh, rich in flavor, beautiful colors, and spicy. The menu contained a mixture of coconut milk, which has a mellow taste. Dessert such as Rice Balls in Sweet Coconut Milk, Sago in coconut milk with Butterfly pea, sugar boiled puree mashed, bananas in coconut sauce, and preserves mangoes in syrup. The identity is that most of them use local ingredients. The taste was not very sweet. Local fruits such as coconuts, papayas, bananas, sour mangos and longkongs were found to be mostly similar in other area. 2) The overall conservation of local food was at a moderate level. 3) Value adding guidelines of local food should be developed to be modern, portable, easy to store. And the

development of local food should be promoted as local products through quality production processes.

Keywords: local food identity, conservative, economic value adding, old town community at Sikao

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ในหลายด้าน โดยในแต่ละภูมิภาคจะมีทรัพยากรที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะภาคใต้จะมีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ความหลากหลายนี้ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทาง “ภูมินิเวศน์ (Cultural Ecology)” และส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในลักษณะของ “นิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology)” ที่กำกับให้ผู้อยู่อาศัยต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ โดยผลลัพธ์ของการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตถูกผลิตซ้ำ ๆ จนกลายเป็น “ภูมิปัญญา (Local Wisdom)” ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2557) จากการศึกษาที่ประเทศไทยมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์นี้ ยังผลดีต่อประชากรคือ มีอาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะในภาคใต้มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ สำคัญคือทรัพยากรทางทะเล ดังนั้น วิถีชีวิตของคนใต้จึงมีความเกี่ยวข้องกับทะเลเป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านอาหาร โดยจะพบว่าในหลายพื้นที่จะมีอาหารท้องถิ่นที่มีวัตถุดิบจากสัตว์ทะเล และเป็นอาหารท้องถิ่นที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน อาหารท้องถิ่นนับเป็นวัฒนธรรมด้านอาหารที่ทรงคุณค่าและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ โดยอาหารเหล่านี้ได้รับการปรุงแต่งและถ่ายทอดสูตรอาหารจากรุ่นสู่รุ่น เมนูอาหารพื้นบ้านจึงเป็นการผสมผสานที่ลงตัวระหว่างวัตถุดิบที่มีอยู่ประจำท้องถิ่น ทั้งในส่วนของชนิดของเนื้อสัตว์ พืชผัก เครื่องปรุง สีสัน รสชาติ ความกลมกล่อม คุณประโยชน์ และสรรพคุณที่ดีต่อร่างกาย รวมถึงทำหน้าที่เป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ อีกด้วย

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะนอกจากจะเป็นการรักษาคุณค่าทางปัญญาให้สืบไปแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการนำมาสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ 2561-2580 ฉบับย่อ (2561) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ โดยมีพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญคือการ “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่เราูกเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาตินำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้

สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ และ “สร้างคุณค่าใหม่” ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีต และปรับปัจจุบัน

ปัจจุบันได้มีแนวทางสำหรับการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้ามากมาย ซึ่งพบว่าสามารถสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืนให้กับประชาชนและผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก อุทิศ ทาทอม และคณะ (2561) กล่าวว่า การเพิ่มมูลค่าให้กับอาหารพื้นถิ่นนับว่าเป็นมิติใหม่ที่ได้รับความสะดวกเป็นอย่างมากภายใต้การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดการยกระดับจาก “คุณค่า ให้กลายเป็น “มูลค่า” ซึ่งเป้าหมายในการพัฒนาสินค้าท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0 คือ การยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น อาหารท้องถิ่นจึงเป็นอีกเป้าหมายที่ควรมีการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างเอกลักษณ์ให้กับอาหารท้องถิ่น

อำเภอเสลภูมิ จังหวัดตรัง มีชุมชนเก่าแก่ที่ยังคงมีวิถีการดำเนินแบบดั้งเดิม นั่นคือ ชุมชนย่านเมืองเก่า เสลภูมิ สิ่งที่น่าสนใจของชุมชนแห่งนี้คือเรื่องวัฒนธรรมด้านอาหาร พบว่า ยังคงมีคนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้เรื่องอาหารท้องถิ่นแบบดั้งเดิมที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่แสดงถึงความมีอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดสู่การเพิ่มมูลค่าของอาหาร รวมทั้งอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่นให้คงอยู่ไม่สูญหายไปตามกาลเวลา แต่ปัจจุบันพบว่าอาหารท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าวมีการปรุงแต่งปรับเปลี่ยนไปตามกระแสการรับวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นทำให้สูญเสียความมีอัตลักษณ์ของตนเอง ลักษณะของอาหารไม่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น ๆ นอกจากนี้ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติยังคงมีอาหารท้องถิ่นอีกหลากหลายเมนูที่ทำจากวัตถุดิบในท้องถิ่นและยังไม่เป็นที่รู้จัก ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา เพราะจะทำให้เกิดการค้นพบอัตลักษณ์ด้านอาหารย่านเมืองเก่าเสลภูมิอย่างแท้จริง ได้แนวทางในการอนุรักษ์ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสะท้อนให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงอัตลักษณ์สำคัญของย่านเมืองเก่าเสลภูมิ ซึ่งอาจนำไปสู่แนวคิด “มาย่านเมืองเก่าเสลภูมิ ต้องได้กินอาหารท้องถิ่น” อันจะส่งผลดีทางด้านการก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นกับประชาชนในพื้นที่และส่งผลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถส่งเสริมการศึกษาด้านอัตลักษณ์อาหาร ด้านการอนุรักษ์และการเพิ่มมูลค่าอาหารได้หลากหลายรูปแบบอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอเสลภูมิ จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอเสลภูมิ จังหวัดตรัง

3. เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

วิธีการศึกษา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาจะทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในย่านเมืองเก่าตำบลบ่อหิน อำเภอสิเกา จังหวัดตรังประกอบด้วยหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่วิจัยและมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านอาหารท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ แบบเชิงลึก (In- depth interview) โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล เชื้อชาติ อายุ เพศ ที่อยู่ปัจจุบัน อาชีพ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 องค์ความรู้อาหารท้องถิ่น ประกอบด้วย อาหารท้องถิ่นประเภทอาหารคาว อาหารท้องถิ่นประเภทอาหารหวาน อาหารท้องถิ่นประเภทผลไม้

ตอนที่ 3 แนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอาหารท้องถิ่น ประกอบด้วย เมนูที่มีชื่อเสียง เอกลักษณ์เฉพาะของอาหาร คุณภาพ รสชาติ ความคิดสร้างสรรค์ ความถูกสุขอนามัย ความหลากหลาย คุณค่าทางโภชนาการ ความเหมาะสมของราคา และรูปแบบแพ็คเกจ

ตอนที่ 4 การอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น ประกอบด้วยด้านการค้นคว้าวิจัย การอนุรักษ์ การฟื้นฟูการพัฒนา การถ่ายทอด การส่งเสริมกิจกรรม การเผยแพร่แลกเปลี่ยน และการเสริมสร้างท้องถิ่นลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบโดยเริ่มจากระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ค่าคะแนน
จริงมากที่สุด	5
จริงมาก	4
จริงปานกลาง	3
จริงน้อย	2
ไม่จริงเลย	1

ซึ่งสามารถแปลความหมายระดับคะแนนได้ดังนี้

ช่วงระดับค่าเฉลี่ย

- 1.00-1.80 หมายถึง มีการอนุรักษ์ในระดับต่ำมาก
- 1.81-2.60 หมายถึง มีการอนุรักษ์ในระดับต่ำ
- 2.61-3.40 หมายถึง มีการอนุรักษ์ในระดับปานกลาง
- 3.41-4.20 หมายถึง มีการอนุรักษ์ในระดับสูง
- 4.21-5.00 หมายถึง มีการอนุรักษ์ในระดับสูงมาก

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม โดยในการสร้างข้อคำถามนั้นผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวมาปรับให้เข้ากับบริบทของงานวิจัยชิ้นนี้

2) การหาความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา และนำมาแก้ไขปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3) นำเสนอโครงการต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เพื่อขออนุมัติดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมด้วยวิธีการสอบถามและการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้แนวทางการอนุรักษ์และการเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นโดยการอ่านทำความเข้าใจและจับประเด็นหลัก กำหนดรหัสข้อมูล จำแนกหมวดหมู่ประเภทของอาหารแนวทางการอนุรักษ์ การเพิ่มมูลค่าและจัดกลุ่มข้อมูลโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงจำแนก เชื่อมโยงข้อมูลเพื่อหาแบบแผน ความหมาย และหาข้อสรุปซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก โดยการเขียนอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และในส่วนที่ไม่สามารถใช้แนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอ้างอิงมาจำแนกได้จะใช้ประสบการณ์ของผู้วิจัยในการจำแนกข้อมูลและจัดนำเสนอโดยเขียนอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นและประมวผลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ใช้หาค่าเฉลี่ยของข้อมูลต่าง ๆ และร้อยละ ใช้ในการอธิบายลักษณะของข้อมูลที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชาวบ้านย่านเมืองเก่า อำเภอเสนา จังหวัดตรัง พบข้อมูลดังนี้

1. องค์ความรู้อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าเสนา อำเภอเสนา จังหวัดตรัง หมายถึงเมนูอาหารที่คนในพื้นที่วิจัยปรุงขึ้นเพื่อรับประทานโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น

1.1 ผลการศึกษารู้อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอเสนา จังหวัดตรัง พบว่า อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอเสนา จังหวัดตรัง มี 3 ประเภท คือ 1) อาหารท้องถิ่นประเภทอาหารคาว 2) อาหารท้องถิ่นประเภทอาหารหวาน 3) ผลไม้ท้องถิ่น ดังนี้

1.1.1 อาหารท้องถิ่นประเภทคาวมี 5 ชนิด ประกอบด้วย

1) แกงเหลืองกุ้ง แกงเหลืองปลาทะเลทอดดอกแค มะละกอ ส่วนผสมและวัตถุดิบประกอบด้วย กุ้ง ปลาทะเล เครื่องแกงเหลือง กะปิ มันขี้หนู ดอกแคหรือมะละกอดิบ เกลือ มะนาว มะขาม และน้ำตาลทราย

2) แกงขี้เหล็กกุ้งทะเลสด ปลาอย่าง ส่วนผสมและวัตถุดิบประกอบด้วย กุ้ง ปลาอย่าง ใบหรือดอกขี้เหล็ก เครื่องแกงกะทิ กะปิ น้ำกะทิสด เกลือ และน้ำตาลทราย

ภาพที่ 1 แกงเหลืองปลาทะเลทอดมันขี้หนู

ภาพที่ 2 แกงขี้เหล็กกุ้งทะเลสด

3) ต้มกะทิกุ้งทะเลสดยอดผักเหมียง ส่วนผสมและวัตถุดิบประกอบด้วย กุ้ง น้ำกะทิสด ใบผักเหมียง เกลือ และน้ำตาลทราย

4) ข้าวหมกไก่ ส่วนผสมและวัตถุดิบประกอบด้วยไก่สด ข้าวสาร ผงหมักไก่อ นมข้นจืดอบเชย ใบกระวาน น้ำมันพืช ผงกระหรี่ ลูกผักชี ยี่หระ น้ำตาลทราย มะเขือเทศ หอมแดง และเนยเค็ม

5) ปลาเค็ม ส่วนผสมและวัตถุดิบ ประกอบด้วยปลาซีเสียดและเกลือ

ภาพที่ 3 ตัมกะทิกุ้งทะเลสดยอดผักเหมียง

ภาพที่ 4 ข้าวหมกไก่

ภาพที่ 5 ปลาเค็ม

1.1.2 อุตสาหกรรมอาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าสิเกาประเภทอาหารคาว

จากการศึกษาอุตสาหกรรมอาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าสิเกาประเภทอาหารคาว สามารถสรุปได้ว่าส่วนผสมและวัตถุดิบส่วนใหญ่จะเป็นอาหารทะเลที่มีอยู่ในท้องถิ่นเนื่องจากพื้นที่อำเภอสิเกาบางส่วนเป็นพื้นที่ติดทะเล มีการทำประมงพื้นบ้าน วัตถุดิบที่ได้จะสดใหม่ ซึ่งอาหารทะเลที่นิยมนำมาประกอบอาหารคือปลากะพง กุ้งทะเล ปลาซีเสียด โดยปลาซีเสียดนิยมนำมาทำเป็นปลาเค็มแดดเดียว ลักษณะเด่นของปลาเค็มคือ ไม่เค็มมาก กลิ่นหอม ส่วนผักที่นิยมนำมาทำเป็นผักทอดจะเป็นผักพื้นบ้านที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น เช่น ดอกแค ออติบ ขี้เหล็ก ผักเหมียง มันขี้หนู มะละกอ เป็นต้น ลักษณะเมนูอาหารส่วนใหญ่เป็นแกงเหลือง เช่น แกงเหลืองกุ้งทะเล แกงเหลืองปลาทะเล ลักษณะเด่นของแกงเหลืองคือมีรสชาติเข้มข้น สีส้มสวยงาม เผ็ดร้อน ใช้ผัก

ทอดที่มีอยู่ในท้องถิ่น และเมนูที่มีส่วนผสมของน้ำกะทิจะเป็นเมนูแกงขี้เหล็กและต้มกะทิกุ้งทะเล สดยอดผักเหมียง ลักษณะเด่นคือมีความมันของกะทิ ผักเหมียงนิ่ม รสชาติกลมกล่อม โดยชาวบ้านจะนิยมทำเพื่อรับประทานในครัวเรือนและพบว่าร้านอาหารประเภทข้าวแกงก็นิยมทำขายโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังมีเมนูข้าวหมกไก่ เนื่องจากในพื้นที่ย่านเมืองเก่ามีประชาชนบางส่วนนับถือศาสนาอิสลาม เมนูนี้จึงเป็นที่นิยมรับประทานกันแพร่หลาย อัตลักษณ์สำคัญของข้าวหมกไก่อานเมืองเก่าสี่เกาคือ กลิ่นหอมของเครื่องเทศที่ลงตัว ไม้ฉุน เครื่องเทศและเครื่องปรุงเข้ากับข้าวและเนื้อไก่ได้ดี รสชาติกลมกล่อม

อาหารท้องถิ่นประเภทหวานมี 3 ชนิด ประกอบด้วย

- 1) บัวลอยมะพร้าวอ่อน ส่วนผสมและวัตถุดิบประกอบด้วย แป้งข้าวเจ้า น้ำกะทิสด น้ำตาลทราย น้ำตาลปี๊บ เกลือ และมะพร้าวอ่อน
- 2) สาकुอัญชันน้ำกะทิ ส่วนผสมและวัตถุดิบประกอบด้วย เม็ดสาकु น้ำกะทิสด ดอกอัญชันน้ำตาลทราย น้ำตาลปี๊บ และเกลือ
- 3) ขนมกวน ส่วนผสมและวัตถุดิบประกอบด้วย แป้งข้าวเจ้า น้ำกะทิสด น้ำตาลทราย น้ำตาลปี๊บ และเกลือ
- 4) กล้วยบัวชชี ส่วนผสมและวัตถุดิบประกอบด้วย กล้วยน้ำว่า น้ำกะทิสด/น้ำตาลทราย น้ำตาลปี๊บ และเกลือ
- 5) มะม่วงดอง/แช่อิ่ม ส่วนผสมและวัตถุดิบประกอบด้วย มะม่วง น้ำตาล เกลือ น้ำปูนใส และน้ำ

ภาพที่ 6 บัวลอยมะพร้าวอ่อน

ภาพที่ 7 สาकुอัญชันน้ำกะทิ

ภาพที่ 8 ขนมหกวน

ภาพที่ 9 กล้วยบวชชี

ภาพที่ 10 มะม่วงแช่อิ่ม

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย นางสาวเจตนา อินยะรัตน์

อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าสี่กาประเภทอาหารหวาน

จากการศึกษาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าสี่กาประเภทอาหารหวาน สามารถสรุปได้ว่า ส่วนผสมและวัตถุดิบส่วนใหญ่จะใช้สิ่งที่มีในท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบ ส่วนผสมและวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นได้แก่ มะม่วงเบา กล้วยน้ำว่า มะพร้าวอ่อน และดอกอัญชัน สำหรับมะม่วงเบานิยมนำมาทำเป็นมะม่วงดองและมะม่วงแช่อิ่ม อัตลักษณ์สำคัญของมะม่วงดองและมะม่วงแช่อิ่มคือ มะม่วงกรอบ ไม่เปรี้ยว และน้ำไม่หวานมาก รสชาติหวานอมเปรี้ยว กล้วยน้ำว่านิยมนำมาทำกล้วยบวชชี อัตลักษณ์สำคัญของกล้วยบวชชีคือ จะใช้กล้วยที่มีลักษณะห่าม ไม่สุกไม่นิ่มมาก มีการแช่น้ำปูนใสจึงทำให้เนื้อกล้วยไม่เละ น้ำกะทิเข้มข้น มีความมันและไม่หวานมาก มะพร้าวอ่อนนิยมนำมาเป็นส่วนผสมในเมนูบัวลอยมะพร้าวอ่อน อัตลักษณ์สำคัญของบัวลอยมะพร้าวอ่อนคือ แป้งมีความนิ่ม เนื้อมะพร้าวอ่อน น้ำกะทิมีความมัน และรสชาติไม่หวาน ดอกอัญชันนิยมนำมาเป็นส่วนผสมในเมนูสาकुดอกอัญชันน้ำกะทิ โดยนำดอกอัญชันมาคั้นเอาน้ำและนำไปผสมในสาकु ทำให้สาकुมีสีส้มสวยงามและหอมกลิ่นดอกอัญชัน ขนมหกวน เป็นขนมที่ทำจาก

แป้งข้าวเจ้า ใส่น้ำกะทิสด น้ำตาลทราย น้ำตาลปีบ และเกลือ อัตลักษณ์สำคัญของขนมกวนคือ เนื้อนุ่ม มีความมันจากกะทิ รสชาติไม่หวานมาก และไม่มีหน้า มีเฉพาะเนื้อขนมที่เป็นแป้ง

1.1.3 อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าสี่กาประเภทผลไม้

อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าสี่กาประเภทผลไม้ ประกอบด้วย มะพร้าว มะละกอ กล้วย น้ำว้า มะม่วงเบา ลองกอง

ภาพที่ 11 ผลไม้ท้องถิ่นย่านเมืองเก่าสี่กา

อัตรลักษณ์ของผลไม้ท้องถิ่นย่านเมืองเก่าสี่กา

จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกับผลไม้พื้นี่อื่น กล่าวคือ มะพร้าวมีรสหวานมันและมีกลิ่นหอม มะละกอพันธุ์พื้นบ้านผลดิบรสฝาดและผลสุกรสหวาน กล้วยน้ำว้าผลดิบรสฝาด ผลสุกรสหวาน มะม่วงเบาผลดิบเปรี้ยว ผลสุกหวาน และลองกองมีรสหวานอมเปรี้ยว

2. การอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าอำเภอลีเกา จังหวัดตรัง

ปัจจุบันพบอาหารหลายเมนูที่ประกอบขึ้นโดยไม่ใช้วัตถุดิบและไม่ตรงตามสูตรแบบดั้งเดิม (จิราภรณ์ เหลือพงศ์, 2564)

ผลการศึกษาพบว่าย่านเมืองเก่าสี่กามีการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.685$) โดยด้านการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.975$) รองลงมาคือ ด้านการฟื้นฟู ($\bar{x} = 2.893$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น ($\bar{x} = 2.280$) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1: ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอลี้เกา จังหวัดตรัง

การอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอลี้เกา จังหวัดตรัง	$\bar{x}$	SD.	ระดับ
1. ด้านการค้นคว้าวิจัย	2.480	0.483	ต่ำ
2. ด้านการอนุรักษ์และปลูกจิตสำนึก	2.891	0.625	ปานกลาง
3. ด้านการฟื้นฟู	2.893	0.574	ปานกลาง
4. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรม	2.975	0.497	ปานกลาง
5. ด้านการถ่ายทอดและเผยแพร่ แลกเปลี่ยน	2.593	0.671	ต่ำ
6. ด้านการเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น	2.280	0.754	ต่ำ
การอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นเฉลี่ย	2.685	0.413	ปานกลาง

3. แนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าลี้เกา

จากการศึกษาองค์ความรู้อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าลี้เกาพบว่า อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าลี้เกามีอัตลักษณ์เฉพาะทั้งอาหารคาว อาหารหวาน และผลไม้ โดยพบว่ามีคุณภาพดี รสชาติอร่อย สะอาดถูกสุขลักษณะ ส่วนผสมมีคุณค่าทางโภชนาการ มีความหลากหลาย ราคาไม่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ อื่น ๆ รูปแบบแพ็คเกจจิ้งบรรจุอาหารคาว พบว่ามีแบบใส่ถุงพลาสติก ถ้วยกระเบื้อง ห่อกระดาษ รูปแบบแพ็คเกจจิ้งของอาหารหวาน พบว่ามีแบบใส่ถุงพลาสติก ถ้วยกระเบื้อง ห่อใบตอง รูปแบบแพ็คเกจจิ้งของผลไม้ พบว่ามีแบบผลเดี่ยวหลาย ไม่มีแพ็คเกจจิ้ง แบบผลเดี่ยวใส่ถุงพลาสติก แบบหวี เครื่อใส่ถุงพลาสติก แบบช่อใส่ถุงพลาสติก และไม่มีจุดจัดจำหน่ายเฉพาะสำหรับบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ดังนั้น แนวทางการเพิ่มมูลค่าให้กับอาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าลี้เกา ควรมีการพัฒนาในรูปแบบแพ็คเกจจิ้งให้มีความทันสมัย สะดวกต่อการพกพาหรือการจัดเก็บ และควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอาหารท้องถิ่นมาเป็นผลิตภัณฑ์ประจำถิ่นโดยนำปฏิบัติตามวิธีการผลิตแบบมีคุณภาพ (งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อบต.บ่อหิน, 2564)

การอภิปรายผล

1. องค์ความรู้อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอเสลภูมิ จังหวัดตรัง

จากการศึกษาองค์ความรู้อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอเสลภูมิ จังหวัดตรัง ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า อาหารท้องถิ่นในพื้นที่ย่านเมืองเก่าประกอบด้วยอาหารคาว ได้แก่ แกงส้มกุ้ง แกงส้มปลาทะเลทอดดอกแคหรือมะละกอ แกงขี้เหล็กปลาอย่าง ต้มกะทิกุ้งสดยอดผักเหมียง ข้าวหมกไก่และปลาเค็ม อาหารหวาน ได้แก่ บัวลอยมะพร้าวอ่อน สาकुตอกอัญชัน ขนมหวานกล้วยบวชชี มะม่วงเบาเชื่อม ผลไม้ประจำถิ่นได้แก่ มะพร้าว มะละกอ กล้วย มะม่วงเบา ลองกอง โดยอาหารแต่ละเมนูนั้นปรุงจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นส่งผลให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของอาหารได้อย่างชัดเจน ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ปรีชา มณีศรี และคณะ (2563) ศึกษาการสร้างอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นและกลไกส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แสดงผลการวิจัยไว้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ให้กับอาหารในท้องถิ่นประกอบด้วยอาหารที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในชุมชน ชนิดของอาหารที่มีจุดเด่นด้านต่าง ๆ วัตถุดิบหรือทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นอีกประการสำคัญคือวิธีการปรุงคุณค่าทางโภชนาการหลากหลายสอดคล้องกับ กนกวรรณ วงศ์สาโรจน์ (2560) ศึกษาความนิยมของการบริโภคอาหารท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่า อาหารท้องถิ่นจะมีวิธีการปรุงที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ผู้บริโภคเป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริโภคอาหารด้วยความเคยชินความพร้อมของแหล่งวัตถุดิบ ความพึงพอใจในรสชาติ และความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อการเกิดอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

2. การอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอเสลภูมิ จังหวัดตรัง

จากการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอเสลภูมิ จังหวัดตรัง ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าควรได้รับการอนุรักษ์ด้านต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาค้นคว้า การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การพัฒนา การถ่ายทอด การส่งเสริมการจัดกิจกรรมเผยแพร่แลกเปลี่ยน การสร้างปราชญ์ชาวบ้าน มีการให้ความสำคัญและดำเนินการในปริมาณที่น้อยมาก ดังนั้น ควรมีดำเนินการอย่างเร่งด่วนและครอบคลุมในประเด็นสำคัญ เช่น การศึกษาองค์ความรู้ ทศนคติ พฤติกรรมผู้บริโภค รสชาติ รูปลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์จากเมนูอาหาร นอกจากนั้น ควรมีการจัดทำคู่มือรวบรวมองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อถ่ายทอดการศึกษา ค้นคว้าและการอนุรักษ์ไว้ให้กับคนรุ่นหลัง ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ปวีณา งามประภาสม (2560) ซึ่งได้ศึกษาการอนุรักษ์และสืบสานความหลากหลายทางชีวภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารพื้นเมืองภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์อู๋มปี ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการอนุรักษ์และสืบสาน อาหารพื้นเมือง คือ 1) จัดกิจกรรมที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์อาหารพื้นเมือง 2) อบรมเชิงปฏิบัติการ อาหารพื้นเมืองแบบดั้งเดิม

ให้คนรุ่นใหม่ 3) เผยแพร่ข้อมูลอาหารพื้นเมือง และ 4) แลกเปลี่ยนวิธีการปรุงอาหาร โดยชุมชนเลือกการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการอาหารพื้นเมืองแบบดั้งเดิมให้คนรุ่นใหม่ซึ่งจากการดำเนินกิจกรรม ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการช่วยสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนรับประทานอาหารพื้นเมืองมากที่สุด รองลงมา คือ ช่วยให้ อาหารพื้นเมืองของชาวอิมปีเกิดการสืบสานและอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป และกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ ตามลำดับ และในอนาคตชุมชนควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยกลุ่มแกนนำของชุมชนควรเข้ามามีบทบาทหลักในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืน นอกจากนี้ ปรีศนา เพชรพระบูรณ์ และอธิวัฒน์ รัตนวงศ์ แซ่ (2560) ได้ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาของชุมชนบ้านคร้ว มี 5 ด้าน คือด้านอาหารคาวและด้านอาหารหวาน โดยมีการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาบ้านคร้ว ได้คู่มือเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชุมชนบ้านคร้ว จำนวน 1 เล่ม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา กรรมวิธี แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาในด้านอาหารคาว ด้านอาหารหวาน ด้านการทอผ้าไหม ด้านการแต่งกาย และด้านการแสดงนาเสบ ซึ่งการจัดทำคู่มือดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาของชุมชนบ้านคร้วให้คงอยู่ ให้คนรุ่นหลังได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชุมชนและเป็นการรณรงค์ให้ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนได้ตระหนักถึงภูมิปัญญา

3. แนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

จากการศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่า อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า อาหารท้องถิ่นย่านเมืองเก่าควรได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าด้านต่าง ๆ ได้แก่ การจัดอันดับเมนูที่มีชื่อเสียงจากการอันดับของผู้บริโภคในพื้นที่เอกลักษณ์เฉพาะมีความโดดเด่นด้านรสชาติเผ็ดร้อนเข้มข้น วัตถุดิบสด มีคุณค่าทางอาหารหลากหลาย คุณภาพสีกลิ่นสวยงาม รสชาติเผ็ดร้อน กลิ่นหอมสมุนไพร มีคุณค่าทางโภชนาการ ความคิดสร้างสรรค์ยังคงเป็นรูปลักษณ์และรสชาติที่คงเดิม ความสนุกสนานมีวัตถุดิบสด สะอาดของภาชนะที่ใช้ใส่อาหารยังคงต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ความหลากหลายมีความโดดเด่นในส่วนผสมของเครื่องแกงวัตถุดิบ คุณค่าทางโภชนาการมีความหลากหลายของสารอาหารที่ผู้บริโภคได้รับจากแต่ละเมนู ความเหมาะสมของราคาด้วยอาหารถูกรังสรรค์ขึ้นจากวัตถุดิบในพื้นที่จึงส่งผลให้ราคามีความเหมาะสม รูปแบบแพ็คเกจยังคงใช้ถุงพลาสติกและถ้วยขามกระเบื้องแบบเดิมควรได้รับการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบ จากผลการวิจัยด้านการเพิ่มมูลค่าสอดคล้องกับ เกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาอาหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า จากการพัฒนาและสร้าง

มูลค่าเพิ่มให้อาหารท้องถิ่น โดยชุมชนใน 5 อำเภอ ได้ร่วมกันเลือกอาหารท้องถิ่นที่มีศักยภาพ เพื่อนำมาพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่นักท่องเที่ยว จำนวน 3 ชนิด คือ แกงแคไก่พื้นบ้าน น้ำพริกน้ำปู และแกงหน่อไม้ โดยขั้นตอนการยกระดับนั้น นักวิจัย ได้ประยุกต์ใช้แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การอนุรักษ์ 2) การประยุกต์ และ 3) การสร้างใหม่ ทำให้ได้มา ซึ่งกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัย คือ การให้นักท่องเที่ยวทำอาหารท้องถิ่นร่วมกับชุมชน เป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ใหม่ในการทำอาหารให้กับนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

อาหารท้องถิ่นในย่านเมืองเก่าสีกา อำเภอสีกา จังหวัดตรัง มีอาหารที่โดดเด่นที่หลากหลายแต่ยังขาดการอนุรักษ์และการนำมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรม ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นโดยให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุ และปราชญ์ชาวบ้านเพื่อป้องกันไม่ให้องค์ความรู้ที่ทรงคุณค่านั้นสูญหาย และควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอาหารท้องถิ่นมาเป็นผลิตภัณฑ์ประจำถิ่นโดยนำปฏิบัติตามวิธีการผลิตแบบมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สารจน์วงศ์. (2560). *ความนิยมในการบริโภคอาหารท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดตราด*. วิทยุวารสารปริทัศน์ปริทัศน์สาขาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- เกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร. (2563). *การพัฒนาอาหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง*. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*, (11)1, 152-173.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2557). *องค์รวมภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนที่อยู่อาศัยในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา*. *วารสารหน้าจั่ว ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม*, (11), 177-213.
- งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อหิน, ผู้ให้สัมภาษณ์. (2564)
- จิราภรณ์ เหลือพงศ์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 มีนาคม. (2560)
- ปริศนา เพชรบุรณิน และ อธิวัฒน์ รัตนวงศ์แห. (2560). *ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านคว่ำ*. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, (23)1, 64-72.

ปรีชา มุณีศรี และคณะ. (2563). การสร้างอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นและกลไกส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการวิจัยคณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

ปวีณา งามประภาสม. (2560). การอนุรักษ์และสืบสานความหลากหลายทางชีวภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอาหารพื้นเมืองภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์อิมปี ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. วารสารกระแสวัฒนธรรม, (19) 35, 38-48.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 2561-2580 (ฉบับย่อ). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ

อุทิศ ทาหอม และคณะ. (2561). รูปแบบการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น “ตำเป็ยงทรงเครื่อง” เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารการพัฒนาสังคม, (20)2, 35-61.

การพัฒนาทักษะนักศึกษาด้วยโครงการประกวดวาดภาพจิตรกรรม เพื่อบูรณาการ การเรียนการสอนในสาขาวิชาทัศนศิลป์

Developing Students' Skills Through a Painting Contest Project to Integrate Teaching and Learning in the Field of Visual Arts

สิทธิวัฒน์ มีวันคำ¹, ธัญชนก หอมสวาสดี², พายุ แผงทรัพย์³, ศรีณยพัชร จิตพิไล⁴ และณัฐวุฒิ กองลี⁵
Sittiwat MeewanKhum¹, Thanchanok Homsawas², Payu Fangsap³, Saranyaphach Jitpilai⁴
and Natawut Konglee⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะนักศึกษาด้วยโครงการประกวดวาดภาพจิตรกรรม เพื่อบูรณาการการเรียนการสอนในสาขาวิชาทัศนศิลป์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสร้างเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ผลในการพัฒนาทักษะนักศึกษาสาขาวิชาทัศนศิลป์ และเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ส่งเข้าประกวดผลงานจิตรกรรมระดับชาติ กลุ่มประชากรเป้าหมายคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 3 คน ได้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมคนละ 1 ผลงาน

วิธีดำเนินการวิจัยโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้ศึกษารูปแบบการพัฒนา นักศึกษาโดยออกแบบและใช้เครื่องมือวิจัย 2 แบบคือ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการสังเกตนักศึกษา และใช้เครื่องมือวัดผลทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวัดผลการสังเกตนักศึกษา ใน 3 ระยะ พบว่า ด้านระยะเตรียมความพร้อม ด้านระยะปฏิบัติงานสร้างสรรค์งานจิตรกรรม และด้านระยะสรุปผลงานจิตรกรรม เมื่อสรุปผลรวมแล้วได้ผลที่ดีขึ้นตามลำดับ คือ จากระดับอ่อน ปานกลางและระดับดี ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเครื่องมือวัดผลก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรมของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับอ่อน และพบว่าผลการวิเคราะห์เครื่องมือหลังการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรมของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

¹ อาจารย์สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (moom045@gmail.com)

² อาจารย์สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

³ อาจารย์สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

⁴ อาจารย์สาขาวิชาดิจิทัลอาร์ต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

⁵ ศิลปินอิสระ

สรุปผลภาพรวมแล้วพบว่า นักศึกษาได้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมและได้ส่งประกวด
คนละ 1 ชิ้น และได้ศึกษารูปแบบในการพัฒนานักศึกษาโดยใช้เครื่องมือการวัดผลการสังเกต
นักศึกษา และเครื่องมือวัดผลก่อนและหลังการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสร้างสรรค์
ผลงานนั้น สามารถช่วยวัดผลและช่วยพัฒนาทักษะให้กับนักศึกษาสาขาวิชาทัศนศิลป์ให้ดีขึ้นได้

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ, การประกวดภาพวาดจิตรกรรม, บูรณาการ, การเรียนการสอน,
สาขาทัศนศิลป์

Abstract

The objective of Developing students' skills through a painting contest project to integrate teaching and learning in the field of visual arts this study was to study the patterns and analyze the results of developing skills in visual arts students and to study the process of developing and creating works of painting submit to the national painting contest. The target population is 3 of the 1st year student in Visual Arts Faculty of Humanities and Social Sciences from Loei Rajabhat University who created 1 painting each.

Methods of conducting research by studying related documents and research development model of the student by designing and using 2 types of research tools, namely the Instruments used to measure student observations, and using measuring tools both before and after the creative painting practice.

The results of the analysis of the measurement data of the student observation measurement results in 3 phases revealed that in the preparation phase in terms of working period for creative painting work and the summary period of the painting works. When summed up, the results were better respectively, from weak, medium, and good levels. The results of the data analysis of the measuring tools before the students' painting creativity, overall, the level is weak and found that the results of the analysis of the tools after the creative painting practice of the students, overall, it is in a very good level.

Summarizing the overall results, it was found that each student can create 1 piece of painting and submit it for a contest and studied the student development model by using the student observation measurement tool and

tools to measure results before and after the practice of creative painting; It can help measure results and improve skills for visual arts students.

Keyword: skill development, painting contest, integration, teaching and learning, Visual Arts Field

บทนำ

การวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนได้ในทุกระดับชั้น เพราะต่างก็มีรูปแบบวิธีการสอนและมีปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งผู้สอนย่อมพบปัญหาที่แตกต่างกันและในช่วงระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้การเรียนรู้กับผู้เรียน และในระหว่างการจัดการสอนนั้นผู้สอนอาจจะพบประเด็นของปัญหาและต้องการที่จะแก้ไขหรือพัฒนาจุดของปัญหานั้นให้ดีขึ้น ซึ่งการใช้กระบวนการวิจัยนั้นจะช่วยให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างมีหลักการและแก้ไขปัญหานั้นได้ตรงจุดมากขึ้น และสามารถเก็บเป็นข้อมูลในการปรับใช้ประเด็นที่เหมาะสมกับการวิจัยอื่นได้อีก

ผู้วิจัยเป็นหนึ่งในผู้สอนที่ได้จัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา และพบประเด็นของปัญหาที่น่าสนใจในขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และต้องการที่จะใช้กระบวนการวิจัยมาช่วยแก้ไขปัญหาในการเรียนรู้และพัฒนาในประเด็นที่ค้นพบ และผู้สอนพบว่ามึนักศึกษาสาขาวิชาทัศนศิลป์ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาทัศนศิลป์กลุ่มหนึ่งในรายวิชาจิตรกรรม 1 เป็นสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเทคนิคสีน้ำ โดยมีนักศึกษากลุ่มหนึ่งมีความสนใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเพื่อส่งประกวดในรายการหนึ่งชื่อว่า NAN MEE fine art award ครั้งที่ 13 ปี 2561 ในหัวข้อ “ธรรมชาติ พฤษชา พนาลี” แต่เนื่องจากในรายการประกวดนี้ งานจิตรกรรมเทคนิคสีน้ำนั้นไม่เหมาะสมในการส่งประกวดกับรายการนี้ นักศึกษาจึงต้องสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคอื่น เช่น สีอะคริลิก สีน้ำมัน เป็นต้น ประเด็นของปัญหาคือ นักศึกษายังอยู่ในชั้นปีที่ 1 ซึ่งยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมเพื่อส่งประกวด ซึ่งเป็นที่น่าประทับใจของผู้สอนที่มีนักศึกษามีความต้องการที่จะเรียนรู้พัฒนาตนเองเพื่อให้มีทักษะที่เพิ่มเติมมากกว่าทักษะที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น ซึ่งนอกจากนักศึกษาจะได้ฝึกฝนพัฒนาทักษะด้านจิตรกรรมเพิ่มเติมแล้ว ยังเป็นการใช้เวลาว่างนอกเวลาเรียนให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

ผู้วิจัยจึงมีความคิดที่จะพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของนักศึกษากลุ่มนี้ด้วยการใช้รายการประกวดจิตรกรรมดังกล่าวมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้หลักการและรูปแบบของการทำวิจัยสร้างเครื่องมือในการวัดผล เช่น แบบสังเกตการพัฒนาในด้านทักษะทางทัศนศิลป์ และแบบประเมินการพัฒนาทักษะทางทัศนศิลป์ทั้งก่อนและหลังการ

ปฏิบัติการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม ในการทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะนักศึกษาด้วยโครงการประกวดวาดภาพจิตรกรรม เพื่อบูรณาการการเรียนการสอนในสาขาวิชาทัศนศิลป์” การวิจัยนี้เป็นแบบเจาะจงในกรณีศึกษา (case study) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ชั้นปีที่ 1 จำนวน 3 คน และจะต้องสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเพื่อส่งเข้าประกวดคนละ 1 ผลงาน ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้จะเป็นการหาคำตอบว่า “โครงการประกวดจะช่วยพัฒนา ด้านทักษะการวาดภาพ ด้านการจุดองค์ประกอบ ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์” ให้กับนักศึกษาสาขาวิชาทัศนศิลป์ได้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและสร้างเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ผลในการพัฒนาทักษะนักศึกษาสาขาวิชาทัศนศิลป์
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะนักศึกษาด้วยโครงการประกวดวาดภาพจิตรกรรม เพื่อบูรณาการการเรียนการสอนในสาขาวิชาทัศนศิลป์” มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะนักศึกษา

อิทธิพล ตั้งโฉลก ได้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะทางศิลปะไว้ว่า โดยแท้จริง “ศาสตร์” ของศิลปะมีสองส่วนคือ ส่วนที่เป็น “ทฤษฎี” และส่วนที่เป็น “ปฏิบัติ” ซึ่งนักศึกษาศิลปะต้องเรียนรู้และปฏิบัติฝึกฝนทั้งสองส่วนควบคู่กันไป และในส่วนที่เป็นปฏิบัตินี้ยังถูกแยกออกเป็นอีกสองระดับคือ ระดับพื้นฐานเป็นการฝึกทักษะ ฝีมือ และเทคนิคต่างๆ และระดับสูงเป็นการทดลองค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์เฉพาะบุคคล” (อิทธิพล ตั้งโฉลก, 2550)

ซึ่งนักศึกษากลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 คนนี้ เป็นนักศึกษาปีที่ 1 และถือเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยที่ผู้สอนจะได้แนะนำในเรื่องทฤษฎีและปฏิบัติงานไปพร้อมกัน และในระดับพื้นฐานนี้ผู้สอนจะได้เสริมข้อมูลและสอบถามนักศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในรูปแบบของงานจิตรกรรม ซึ่งเป็นการแนะแนวทางที่จะก้าวไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตนได้ด้วย

2) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

ชะลูด นิมเสมอ ได้กล่าวว่า การสร้างสรรค์ คือ การทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นในโลกด้วยปัญญาของมนุษย์ สิ่ง สร้างขึ้นนั้นต้องมีลักษณะเป็นต้นแบบในทางใดทางหนึ่ง ไม่ซ้ำกับสิ่งที่เคยมีอยู่แล้ว การสร้างสรรค์เป็นกระบวนการอิสระ ไม่เป็นทาสของสิ่งใด ไม่ว่าจะ เป็นอารมณ์ ปัญญาหรือลัทธิ หรือแบบอย่าง (Style) การสร้างสรรค์ต้องมีเสรีภาพมีความนึกคิดอย่างอิสระมีความริเริ่มและก้าวหน้า

การสร้างสรรค์ศิลปะ หมายถึง การสรรหาหรือคิดค้นรูปทรง หรือหน่วย (Unit) ที่มีสาระต่อจุดหมายของการสร้างสรรค์ และจัดระเบียบหน่วยนั้นหรือหน่วยเหล่านั้นให้เกิดเป็นรูปทรงใหม่ เป็นรูปทรงที่มีเอกลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะตัวของศิลปิน (Individuality) เป็นต้นแบบ (Originality) และมีเอกภาพ การสร้างสรรค์ตรงข้ามกับการลอกเลียนแบบ (Imitation) ไม่ว่าจะ เป็นการลอกแบบธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การสร้างสรรค์อาจกระทำด้วยการใช้ธรรมชาติเป็นสื่อ ด้วยการเลือกสรร เพิ่มเติม ตัดทอนหรือแปรสภาพของธรรมชาติให้เป็นรูปทรงที่สามารถเป็นสื่อแสดงความหมาย ซึ่งได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด หรือจินตนาการของผู้สร้าง หรืออาจจะกระทำได้ด้วยการใช้รูปทรงที่สร้างขึ้นเองจากการประสานกันของทัศนธาตุ ซึ่งได้แก่ เส้น น้ำหนัก ที่ว่าง สี และลักษณะพื้นผิว เพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึก หรือความงามด้วยรูปทรงเองโดยไม่ต้องให้รูปร่างนั้นเป็นตัวแทนของสิ่งใดในธรรมชาติ (ชะลูด นิมเสมอ, 2553)

ซึ่งองค์ประกอบของศิลปะของชะลูด นิมเสมอ นั้นประกอบไปด้วยทัศนธาตุ (Element) ที่สำคัญ คือ รูปทรง เนื้อหา ความสำคัญของเรื่องที่มีต่อเนื้อหา จุด เส้น น้ำหนักอ่อนแก่ของแสงและเงา แบบรูปของที่ว่าง สี ลักษณะผิว จังหวะ สัดส่วน ระบาย รวมถึงเอกภาพของทัศนธาตุและดุลยภาพ ซึ่งหากนักศึกษามีความเข้าใจในทักษะการจัดองค์ประกอบแล้ว ก็จะสามารถสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ให้มีเอกภาพและดุลยภาพได้ดียิ่งขึ้น

3) แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ

ธนาธิป พรกุล ได้กล่าวว่า การบูรณาการ หมายถึง การเชื่อมโยงความรู้หลายสาขา เข้าด้วยกัน เพื่อให้บรรลุ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย (ธนาธิป พรกุล, 2543)

วิชัย วงษ์ใหญ่ เสนอความหมายว่า การบูรณาการเป็นการนำนวัตกรรม (Innovation) มาช่วยเสริมเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงวิธีการ กระบวนการที่ทำอยู่เดิมให้ได้ผลคุ้มค่า (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เสนอว่าหมายถึง การนำสิ่งหนึ่งเข้ารวมกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้สิ่งเดิมเพิ่มพูน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเอื้อประโยชน์ต่อกัน รวมถึงการเชื่อมโยงมิติสิ่งหนึ่งกับหลายสิ่งเข้าเป็นส่วนประกอบของอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้สิ่งนั้นเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546)

จากความหมายที่ได้กล่าวมานั้น “การบูรณาการ” สรุปรวมกันได้ว่า เป็นการนำความรู้ ความเข้าใจจากสิ่งหนึ่ง มาผสมผสานความรู้เพื่อกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดการพัฒนาทาง กระบวนการคิด หรือเพิ่มเติมทักษะวิชา ให้ได้นวัตกรรมหรือสิ่งสร้างสรรค์ใหม่ที่ดีขึ้น

4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

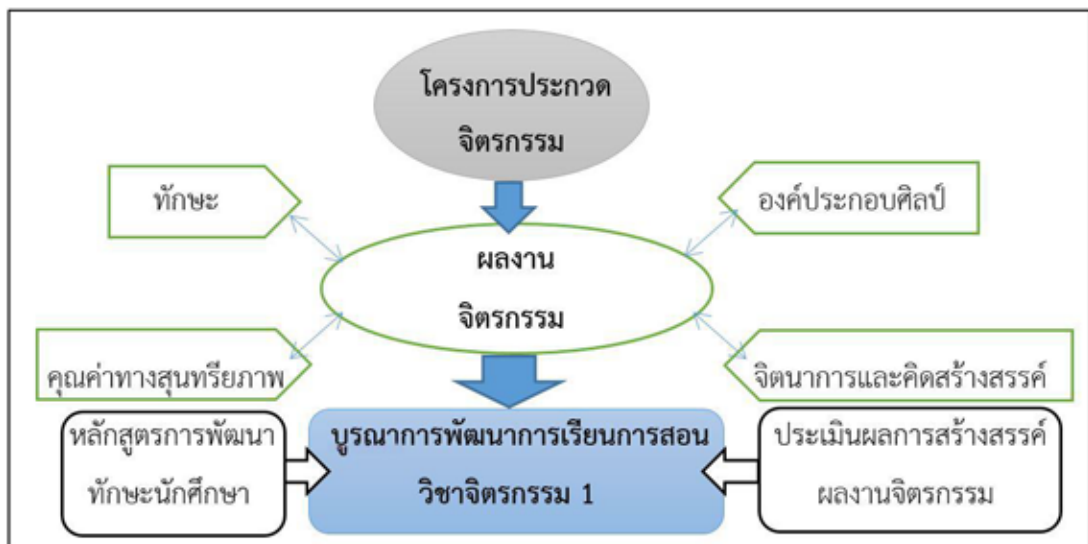
มานิตย์ ไชยกิจ ได้อ้างถึง 2 แนวคิดที่น่าสนใจ คือ เฉลิมเกียรติ ดุลสัมพันธ์ ได้กล่าวว่าการบริการทางวิชาการในสาขาที่มีจุดเน้นของทางมหาลัยเป็นที่ต้องการของสังคม ในแนวทางการบริการวิชาการแก่สังคม พบว่า จะต้องมีการจัดที่ชัดเจนมีการสำรวจความต้องการของชุมชนและสังคม ทำความร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการสร้างเครือข่ายการให้บริการทางวิชาการทั้งในรูปแบบการจัดการอบรม เป็นวิทยากรหรือเป็นที่ปรึกษาทางด้านวิชาการให้กับสังคม และ ทิพย์วรรณ วังตา ที่ได้กล่าวว่า ศึกษาสภาพและแนวทางการบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอน กับ การวิจัยและการบริการวิชาการทางสังคม ตามกรอบหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ส่วนมากยังมีรูปแบบหรือ ลักษณะการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนรายวิชาบังคับและวิชาเลือก กับ การวิจัยและการบริการวิชาการแก่สังคมที่ชัดเจนนัก สำหรับแนวทางการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน รายวิชาบังคับและรายวิชาเลือกของหลักสูตรนี้ ที่ปรับปรุงหลักสูตร ปี พ.ศ. 2556 กับ การวิจัยและการบริการวิชาการแก่สังคม พบว่า ส่วนมากนิสิตและคณาจารย์เห็นว่า ควรมีการ บูรณาการใน เกือบทุกรายวิชา โดยควรมีการดำเนินการ 3 อันดับแรกได้แก่ 1) ผู้สอนและนิสิตร่วมกันกำหนด พื้นที่ที่มีปัญหาหรือเป็น Best practice ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือให้ข้อเสนอแนะ แล้วลงไปเจาะลึกเป็นรายกรณี 2) ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์หน่วยงานของตนเอง นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เพื่อสังเคราะห์ผลในเชิงวิจัยและเผยแพร่ไปยังกลุ่มตัวอย่างโดยผ่านผู้เรียน 3) ผู้เป็นวิทยาให้ความรู้แก่บุคคลภายนอก โดยมีผู้เรียนเป็นผู้ช่วยทำการประเมินการฝึกอบรม (มานิตย์ ไชยกิจ, 2557)

สรุปจากที่ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การวิจัยโดยการบูรณาการการเรียนการสอนนั้น ทำให้ผู้สอนพบกลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนา และสร้างเครื่องมือเพื่อเป็นหลักการในการพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการร่วมประชุมและข้อเสนอแนะจากความต้องการของผู้เรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาให้ตรงจุด และจึงนำกระบวนการวิจัยนั้นเป็นโครงสร้างในการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลให้ชัดเจนมากขึ้น

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในเรื่องการศึกษารูปแบบในการพัฒนาทักษะนักศึกษาสาขาวิชาทัศนศิลป์ และศึกษาระบบการสร้างสรรคผลงานส่งเข้าประกวด ผลงานจิตรกรรมระดับชาติ การวิจัยครั้งนี้ นักศึกษากลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษา ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชา

ทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 3 คน จะต้องฝึกฝนทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติไปพร้อมกัน เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนศิลปะวิชาจิตรกรรม 1 ซึ่งเป็นวิชาที่เน้นการวาดวิชาสีน้ำ และนำทักษะนั้นมาสร้างสรรค์ผลงานที่แตกต่างออกไปด้วยการนำความรู้เรื่องการใช้สีมาปรับใช้กับสีอะคริลิคมาส่งเสริมกัน เพื่อบูรณาการประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเพื่อเข้าร่วมโครงการประกวด จึงแสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัยได้ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินผลการสร้างสรรค์จิตรกรรมผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือไว้ 2 แบบ ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการสังเกตนักศึกษา
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลประเมินผลทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรม

ตารางที่ 1: เครื่องมือที่ใช้ในการ วัดผลการสังเกตนักศึกษา

ชื่อ-สกุล.....		ชั้นปี.....		
ระยะ	ระยะการสังเกต	คะแนน		
		1 อ่อน	2 ปานกลาง	3 ดี
1	ระยะการเตรียมความพร้อม			
	1) ด้านทักษะการวาดภาพ			
	2) การจัดองค์ประกอบภาพ			
	3) ด้านคุณค่าทางความงาม			
	4) ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์			
	รวมคะแนน			
2	ระยะปฏิบัติงานสร้างสรรค์งานจิตรกรรม			
	1) ด้านทักษะการวาดภาพ			
	2) การจัดองค์ประกอบภาพ			
	3) ด้านคุณค่าทางสุนทรียภาพ			
	4) ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์			
	รวมคะแนน			
3	ระยะสรุปผลงานจิตรกรรม			
	1) ด้านทักษะการวาดภาพ			
	2) การจัดองค์ประกอบภาพ			
	3) ด้านคุณค่าทางสุนทรียภาพ			
	4) ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์			
	รวมคะแนน			
สรุปการวิเคราะห์ผลจากการวัดผลแบบสังเกตของนักศึกษา				
.....				
.....				
.....				

ตารางที่ 2 : เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลประเมินผลทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงานสร้างสรรค์
จิตรกรรม

การวัดผลโดยใช้แบบประเมิน		☐	ก่อนปฏิบัติงาน	☐	หลัง	คะแนน		
ปฏิบัติงาน								
ชื่อ-สกุล.....		.....					75	
หัวข้อพัฒนา	หัวข้อในการประเมินผล	คะแนน					4	5
		1	2	3	4	5		
		อ่อนมาก	อ่อน	ปานกลาง	ดี	ดีมาก		
1 ด้านทักษะการวาดภาพ	1.1 การร่างภาพ							
	1.2 การเตรียมพื้นผ้าใบ							
	1.3 การสร้างสรรค์							
	1.4 การแสดงเอกลักษณ์เฉพาะตน							
2 ด้านการจัดองค์ประกอบภาพ	2.1 เส้น							
	2.2 สี							
	2.3 รูปทรง							
	2.4 น้ำหนัก							
	2.5 ปริมาตร							
	2.6 ความสมดุล							
	2.7 เอกภาพ							
3 ด้านคุณค่าทางสุนทรีย์ภาพ	3.1 คุณค่าด้านเรื่องราว							
	3.2 คุณค่าด้านความงาม							
4 ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	4.1 จินตนาการ							
	4.2 ความคิดสร้างสรรค์							
รวมคะแนน								
ข้อเสนอแนะ								
.....								
.....								
.....								

นายคุณากร วังศิริ

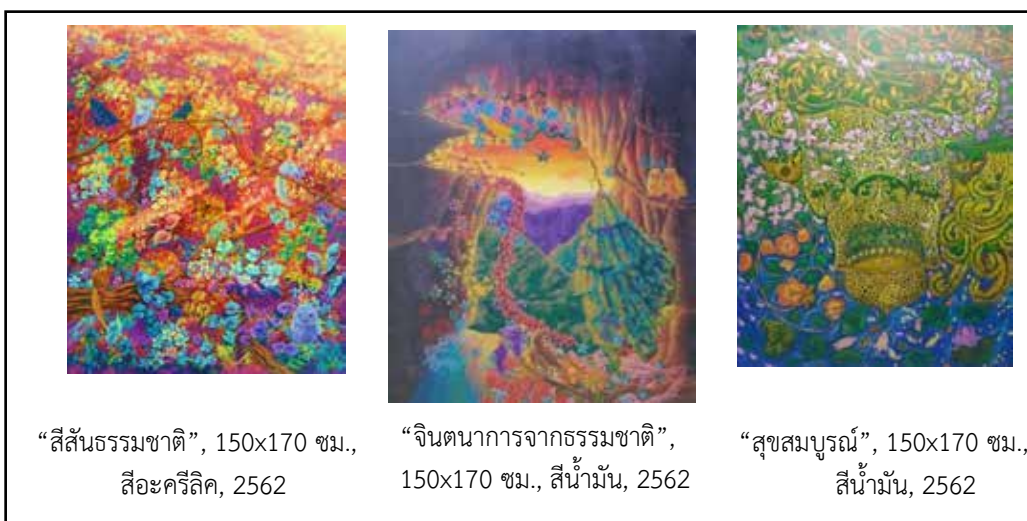
นายทัญญู ดาบุตร

นายไตรทศ ทับสุริย์

ภาพที่ 2 นักศึกษากลุ่มเป้าหมาย 3 คน สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษากลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 คน โดยการนำผลที่ได้จากการกรอกคะแนนเครื่องมือแบบสังเกตและเครื่องมือแบบวัดผลทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงาน และนำผลที่กรอกคะแนนแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งสถิติในเชิงตัวเลขและอธิบายผลต่อไป

“ศีลันธรมชาติ”, 150x170 ซม.,
 สีอะครีลิค, 2562

“จินตนาการจากธรรมชาติ”,
 150x170 ซม., สีน้ำมัน, 2562

“สุขสมบุรณ์”, 150x170 ซม.,
 สีน้ำมัน, 2562

ภาพที่ 3 ผลงานจิตรกรรมของนักศึกษาทั้ง 3 คน

วิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนานักศึกษากับการเรียนการสอนแบบบูรณาการและสร้างเครื่องมือวัดผล 2 แบบ คือแบบสังเกต ใน 3 ช่วงระยะ และแบบประเมินผลทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงาน 4 ด้าน เพื่อใช้ประกอบกับการสร้างสรรค์ผลงานส่งเข้าประกวดผลงานจิตรกรรมระดับชาติของนักศึกษา และศึกษาผลของการพัฒนาทักษะของนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย และนำผลการประเมินไปวิเคราะห์ผล โดยสรุปผลออกเป็นเชิงปริมาณซึ่งผลสรุปจากเครื่องมือทั้ง 2 แบบ พบว่า

1. วิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลวัดผลจากแบบสังเกต

นักศึกษาคนที่ 1 นายคุณากร วังศิริ ระยะการเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับอ่อน ได้ 4 คะแนน จาก 12 คะแนนเต็ม และระยะปฏิบัติงานสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ได้ 8 คะแนน จาก 12 คะแนนเต็ม และระยะสรุปผลงานจิตรกรรม อยู่ในระดับดี ส่วนด้านการจัดองค์ประกอบภาพอยู่ในระดับปานกลาง รวมคะแนนได้ 11 คะแนน จาก 12 คะแนนเต็ม

นักศึกษาคนที่ 2 นายไตรทศ ทับสุริย์ ระยะการเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับอ่อน ส่วนด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง รวมคะแนนได้ 5 คะแนน จาก 12 คะแนนเต็ม ระยะปฏิบัติงานสร้างสรรค์ ด้านทักษะการวาดภาพ การจัดองค์ประกอบภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านคุณค่าทางสุนทรียภาพ ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี รวมได้ 10 คะแนน จาก 12 คะแนนเต็ม ระยะสรุปผลงานจิตรกรรม อยู่ในระดับดี รวมคะแนนได้ 12 คะแนนเต็ม

นักศึกษาคนที่ 3 นายวทัณญ์ ดาบุตร ระยะการเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับอ่อน ได้ 4 คะแนน จาก 12 คะแนนเต็ม ระยะปฏิบัติงานสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านทักษะการวาดภาพอยู่ในระดับอ่อน รวมคะแนนได้ 7 คะแนน จาก 12 คะแนนเต็ม ระยะสรุปผลงานจิตรกรรม อยู่ในระดับดี รวมคะแนนได้ 11 คะแนน จาก 12 คะแนนเต็ม และเมื่อทำการจัดอันดับคะแนนจากแบบสังเกตนั้นพบว่า อันดับ 1 ได้แก่ นักศึกษาคนที่ 2 นายไตรทศ ทับสุริย์ รวมได้ 27 คะแนน จาก 36 คะแนนเต็ม และมีอันดับ 2 ร่วมได้แก่ นักศึกษาคนที่ 1 นายคุณากร วังศิริ รวมได้ 23 คะแนน จาก 36 คะแนนเต็ม และ นักศึกษาคนที่ 3 นายวทัณญ์ ดาบุตร รวมได้ 23 คะแนน จาก 36 คะแนนเต็ม

2. วิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลเครื่องมือแบบประเมินผลก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรม

นักศึกษาคนที่ 1 คุณากร วังศิริ ผลคะแนนสรุปการประเมินผล ก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรม คือ ด้านทักษะการวาดภาพ การร่างภาพและการแสดงเอกลักษณ์เฉพาะตน ในผลงานอยู่ในระดับอ่อนมาก ส่วนการเตรียมพื้นผ้าใบและการสร้างสรรค์ อยู่ในระดับอ่อน รวมได้ 6 คะแนน จาก 20 คะแนนเต็ม ด้านการจัดองค์ประกอบภาพ น้ำหนักและปริมาตรอยู่ในระดับ

อ่อนมาก ส่วนเส้น สี รูปทรง ความสมดุลและเอกภาพ อยู่ในระดับอ่อน รวมได้ 12 คะแนน จาก 35 คะแนนเต็ม ด้านคุณค่าทางสุนทรียภาพ คุณค่าด้านเรื่องราวอยู่ในระดับอ่อน ส่วนคุณค่าด้านความงาม อยู่ในระดับปานกลาง รวมได้ 5 คะแนน จาก 10 คะแนนเต็ม ด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง รวมได้ 6 คะแนน จาก 10 คะแนนเต็ม

การประเมินผล หลังการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรม คือ ด้านทักษะการวาดภาพ อยู่ในระดับดีและดีมาก รวมได้ 17 คะแนน จาก 20 คะแนนเต็ม ด้านการจัดองค์ประกอบภาพ อยู่ในระดับดีและดีมาก รวมได้ 30 คะแนน จาก 35 คะแนนเต็ม ด้านคุณค่าทางสุนทรียภาพ อยู่ในระดับดีมาก รวมได้ 10 คะแนนเต็ม และด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับดีและดีมาก รวมได้ 9 คะแนน จาก 10 คะแนนเต็ม

นักศึกษาคนที่ 2 นายไตรทศ ทับสุริย์ สรุปรการประเมินผล ก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรม คือ ด้านทักษะการวาดภาพ อยู่ในระดับปานกลาง รวมได้ 12 คะแนน จาก 20 คะแนนเต็ม ด้านการจัดองค์ประกอบภาพ อยู่ในระดับอ่อนและปานกลาง รวมได้ 18 คะแนน จาก 35 คะแนนเต็ม ด้านคุณค่าทางสุนทรียภาพ อยู่ในระดับปานกลาง รวมได้ 6 คะแนน จาก 10 คะแนนเต็ม และด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับดี รวมได้ 8 คะแนน จาก 10 คะแนนเต็ม

การประเมินผล หลังการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรม คือ ด้านทักษะการวาดภาพ อยู่ในระดับดีมาก รวมได้ 20 คะแนนเต็ม ด้านการจัดองค์ประกอบภาพ อยู่ในระดับดีและดีมาก รวมได้ 31 คะแนน จาก 35 คะแนนเต็ม ด้านคุณค่าทางสุนทรียภาพ อยู่ในระดับดีมาก รวมได้ 10 คะแนนเต็ม และด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับดีมาก รวมได้ 10 คะแนนเต็ม

นักศึกษาคนที่ 3 นายวาทัญญู ดาบุตร สรุปรการประเมินผล ก่อนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรม คือ ด้านทักษะการวาดภาพ อยู่ในระดับอ่อนมากและอ่อน รวมได้ 7 คะแนน จาก 20 คะแนนเต็ม ด้านการจัดองค์ประกอบภาพ อยู่ในระดับอ่อนมากและอ่อน รวมได้ 12 คะแนน จาก 35 คะแนนเต็ม ด้านคุณค่าทางสุนทรียภาพ อยู่ในระดับปานกลาง รวมได้ 6 คะแนน จาก 10 คะแนนเต็ม และด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับดี รวมได้ 6 คะแนน จาก 10 คะแนนเต็ม

การประเมินผล หลังการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรม คือ ด้านทักษะการวาดภาพ อยู่ในระดับดีและดีมาก รวมได้ 17 คะแนน จาก 20 คะแนนเต็ม ด้านการจัดองค์ประกอบภาพ อยู่ในระดับดีและดีมาก รวมได้ 34 คะแนน จาก 35 คะแนนเต็ม ด้านคุณค่าทางสุนทรียภาพ อยู่ใน

ระดับดีมาก รวมได้ 10 คะแนนเต็ม และด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับดีมาก รวมได้ 10 คะแนนเต็ม

เมื่อสรุปจัดอันดับรวมคะแนนจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเครื่องมือจากแบบประเมินผล ทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงาน 4 ด้าน ได้แก่ อันดับ 1 ได้แก่ นักศึกษาคนที่ 2 นายไตรทศ ทับสุริย์ รวมได้ 115 คะแนน จาก 150 คะแนนเต็ม อันดับ 2 ได้แก่ นักศึกษาคนที่ 3 นายวาทัญญู ดาบุตร รวมได้ 102 คะแนน จาก 150 คะแนนเต็ม อันดับ 3 ได้แก่ นักศึกษาคนที่ 1 นายคุณากร วงศ์ศิริ รวมได้ 95 คะแนน จาก 150 คะแนนเต็ม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะนักศึกษาด้วยโครงการประกวดวาดภาพจิตรกรรม เพื่อบูรณาการการเรียนการสอนในสาขาวิชาทัศนศิลป์ เป็นการนำการประกวดเป็น ตัวกระตุ้นให้นักศึกษามีความหวังและตั้งใจในการพัฒนาทักษะในการวาดภาพ และได้เครื่องมือ วัตผล 2 แบบคือ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการสังเกตนักศึกษา และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล ประเมินผลทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงานสร้างสรรค์จิตรกรรมที่สามารถช่วยวัดผลได้จริง

นอกจากกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาสาขาทัศนศิลป์นี้แล้ว เครื่องมือวัดผลนั้นยังสามารถ บูรณาการใช้กับการวัดผลนักศึกษากับพัฒนาการทางทัศนศิลป์ในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ประติมากรรมหรือภาพพิมพ์ โดยสามารถปรับเปลี่ยนหัวข้อหรือเพิ่มเติมหลักการเพื่อนำไป ประยุกต์ใช้และพัฒนาต่อจากเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การคิดเชิงบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- ชนาธิป พรกุล. (2543). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลุด นิมเสมอ. (2553). *องค์ประกอบของศิลปะ*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
- มานิตย์ ไชยกิจ. (2557). แนวทางการบูรณาการการเรียนการสอนกับการ กิจการวิจัยและการ บริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษา, *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย นครสวรรค์*, 16(2), 210.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2550). *แนวทางการสอนและสร้างสรรค์จิตรกรรมชั้นสูง*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินตติ้งแอนพับลิชชิ่ง.

การสร้างสรรคการแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ในรายวิชาวิพิธทัศนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Creation of Folk Dance Revue in the Course Maha Sarakham
Rajabhat University

อนุชิต สีโมรส¹ และภาณุวัฒน์ เหล่าพิลัย²
Anuchit Seemorot¹ and Panuwat Laopilai²

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการสร้างสรรคการแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ในรายวิชาวิพิธทัศนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 4 ชุดการแสดงนำเสนอในรูปแบบนาฏศิลป์สร้างสรรคพื้นบ้านอีสาน ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดมหาสารคามตามบริบทพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

จากการศึกษาพบว่าการสร้างสรรคงานมีแรงบันดาลใจจากพื้นที่ของจังหวัดมหาสารคามเป็นการนำเอา เรื่องราว วิถีชีวิตความเป็นอยู่ แหล่งท่องเที่ยว ประเพณีวัฒนธรรมรวมไปถึงสภาพภูมิประเทศ มานำเสนอผ่านการแสดง ซึ่งมีแนวทางกระบวนการปฏิบัติงาน ดังนี้ 1) แรงบันดาลใจ 2)แนวคิด 3) รูปแบบการแสดง 4) การคัดเลือกนักแสดง 5) การถ่ายทอดกระบวนการทำรำ ซึ่งการสร้างสรรคการแสดงเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมและประชาสัมพันธ์จังหวัดมหาสารคามที่ถ่ายทอดโดยใช้การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านเป็นสื่อ

คำสำคัญ: สร้างสรรค, นาฏศิลป์พื้นบ้าน, วิพิธทัศนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Abstract

This article is an analytical study of the creative approach of folk dance performances. in the course Maha Sarakham Rajabhat University, 4 sets of performances, presented in the form of traditional Isan folk dance. related to

¹ สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (seemorot@gmail.com)

² สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Maha Sarakham Province according to the area context of Maha Sarakham Rajabhat University

From the study, it was found that the creations were inspired by the area of Maha Sarakham Province, bringing stories, lifestyles, and lifestyles. tourist attraction cultural traditions, including the terrain to be presented through the show The work process guidelines are as follows: 1) Inspiration 2) Concept 3) Performance style. 4) Casting 5) Broadcasting the dance process The creation of the show is to promote culture and publicize Maha Sarakham Province that is transmitted by using folk dance performances as a medium.

Keyword: Creativity, Folk Dance, Revue, Maha Sarakham Rajabhat University

บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์ถือว่าเป็นกระบวนการทางความคิดที่มีความสำคัญต่อเด็กทำให้เด็กสามารถสร้างความคิดสร้างสรรค์จินตนาการไม่จนต่อสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่กำหนดไว้ ความคิดสร้างสรรค์คือพลังทางความคิดที่เด็กทุกคนมีมาแต่กำเนิดหากได้รับการกระตุ้นการพัฒนาพลังแห่งการสร้างสรรค์จะทำให้เด็กเป็นคนมีอิสระทางความคิดมีความคิดอีกกรอบและสามารถหาหนทางในการที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้เสมอดังนั้นการสอนความคิดสร้างสรรค์และการฝึกฝนให้เด็กสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นคุณภาพในตัวของเด็กให้มั่นใจในตนเองและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (สุวิทย์ มูลคำ, 2547)

ความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ หมายถึงการคิดค้นรูปแบบขึ้นมาใหม่ อาจจะทำได้โดยวิธีใช้ธรรมชาติเป็นสื่อด้วยการสร้างสรรค์เพิ่มเติม ตัดทอน หรือแปรสภาพจากธรรมชาตินั้นให้เป็นรูปทรงที่สามารถแสดงอารมณ์ ความหมาย ความรู้สึกส่วนตัว (Individuality) ความคิดหรือจินตนาการของผู้สร้างซึ่งภาวะแสดงออกอาจแสดงออกได้หลายรูปแบบ (คณศ ศीलสัตย์, 2527)

การแสดงพื้นบ้าน คือ การแสดงออกซึ่งจิตใจ ความรู้สึก และความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเกี่ยวโยงเป็นสายใยทางวัฒนธรรมอีกด้วย เพราะพฤติกรรมอันแสดงออกและยอมรับกัน สนองความต้องการของกันและกันได้ย่อมเป็นสิ่งที่ดีในสังคมมีส่วนเป็นเจ้าของ ดังนั้น การแสดงพื้นบ้านจึงเปรียบเสมือนอาหารทางจิตใจ อารมณ์ สังคม ไปพร้อมกันหรืออีกแง่หนึ่งก็เปรียบเสมือนปลาย่อมอาศัยน้ำซึ่งเป็นทั้งที่เกิด ที่เลี้ยงชีวิต และที่ตาย จะขาดจากกันเสียมิได้ การแสดงพื้นบ้านของท้องถิ่นซึ่งเป็นดังปลาของท้องถิ่น ก็ย่อมจะอดหุนคำจุนกันอยู่ตลอดไป กลายเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้ การแสดงพื้นบ้าน

มีความเด่นชัดในเอกลักษณ์ของตนเองและการแสดงพื้นบ้าน เกิดจาก “ปัญญาชน” ของท้องถิ่น ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เป็นพื้นฐาน รวมถึงทั้งทางอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อทางศาสนา (เรณู โกศินานนท์, 2540)

สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม การจัดการเรียนการสอนตลอดหลักสูตร 136 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ (กลุ่มวิชาบังคับและวิชาเอกเลือก) และหมวดวิชาเสรี นักศึกษาต้องจัดการแสดงในรายวิชาวิพิธทัศนา ซึ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร ทำการศึกษา ดังนั้น นักศึกษาจำเป็นต้องจัดการแสดงในรูปแบบการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ โดยอาศัยข้อมูลรายละเอียดการจัดการจัดแสดงวิพิธทัศนา มาเป็นหลักเกณฑ์และรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกัน สามารถจำแนกข้อสรุปคือ 1) ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาการจัดวิพิธทัศนา 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการจัดแสดงวิพิธทัศนา 3) ความรู้ในการเลือกชุดการแสดงให้เหมาะสมกับโอกาส เลือกเวลาและสถานที่ในการนำเสนอ 4) การคัดเลือกนักแสดงให้เหมาะสมกับการแสดงในแต่ละชุด ซึ่งนักศึกษาให้ความร่วมมือทุกชั้นปี 5) การแสดงมีศักยภาพส่งผลต่อการเรียนการสอน และ 6) นำเสนอผลงานสร้างสรรค์

การสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ในรายวิชาวิพิธทัศนา มีหลักสำคัญคือ สืบสาน สร้างสรรคงานศิลป์ประกอบกับความรู้พื้นฐานของวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ของจังหวัดมหาสารคาม และการบ่มเพาะวิชาทางด้านนาฏศิลป์จากผู้เชี่ยวชาญคณาจารย์ศิลปินทางนาฏศิลป์ ทำให้รูปแบบนาฏศิลป์แนวสร้างสรรค์มีเกณฑ์การสร้างสรรคที่ชัดเจน คือสร้างสรรคแบบประยุกต์จากจารีตเดิม ซึ่งหมายถึงการคิดงานสร้างสรรค์แบบใหม่ให้แตกต่างไปจากแนวเดิม โดยยึดต้นแบบจากกรอบพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นนาฏศิลป์ไทย (ศุภชัย จันทรสุวรรณ และคณะ, 2553)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงในรายวิชาวิพิธทัศนา สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการแสดงในรายวิชาวิพิธทัศนา สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผลการศึกษา

จากแนวความคิดหลักในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่โดยมีการสร้างสรรค์งานตามกรอบแนวคิดที่เกิดขึ้นจากการแสดงนาฏศิลป์มาผสมผสานความรู้พื้นฐานของจังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

1. การสร้างสรรค์งานที่นำสถานที่สำคัญ วิถีชีวิต ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่นใน จังหวัดมหาสารคาม เช่น พระธาตุนาดูน อ.นาดูน วนอุทยานโกสัมพี อ.โกสุมพิสัย กุสินทร์รัตน์ อ.นาดูน ปุทูลกระหม่อม อ.นาเชือก เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้คนรุ่นหลังได้เห็น ถึงสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคาม นำเสนอผ่านรูปแบบการแสดง ของหมอลำเพลิน เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งาน วิพิธทัศนา ปีการศึกษา 2559 การแสดงชุด ลำเพลินชมเมืองมหาสารคาม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การแสดงชุดลำเพลินชมเมืองมหาสารคาม
ที่มา : อนุชิต สีโมรส และภาณุวัฒน์ เหล่าพิสัย, 2560

2. การสร้างสรรค์งานที่เกิดจากการเลียนแบบธรรมชาติของสัตว์ คือ กระบวนการแสดง อากัปกริยาของสัตว์ ในตำนานประเพณีบุญเบิกฟ้า ที่มีความเชื่อเรื่อง สัตว์ประจำทิศทั้ง 8 ตำรา โบราณกำหนดไว้ดังนี้

- 2.1 ฟ້าร้องทางทิศบูรพา มีครุฑเป็นสัตว์ประจำทิศ
- 2.2 ฟ້าร้องมาจากทิศแคว คือทิศอาคเนย์
- 2.3 ฟ້าร้องทางทิศราชสีห์ หรือทิศทักษิณ
- 2.4 ฟ້าร้องทางทิศเสือหรือหมี ประตุตะกั่ว หรือประตุชิน
- 2.5 ฟ້าร้องด้านทิศนาคหรือทิศปัจฉิม อันเป็นประตุเหล็ก
- 2.6 ฟ້าร้องทางทิศหนูหรือทิศพายัพ เป็นประตุหิน
- 2.7 ฟ້าร้องด้านทิศช้างหรือทิศอุดร เป็นทิศประตุเงิน

3. ฟ້าร้องทางทิศจ้าวหรืออีสาน เป็นทิศประตุดิน (คณະกรรมฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2543) ซึ่งเป็นประเพณีของชาวมหาสารคามที่ประกอบขึ้นตามความเชื่อว่า เมื่อถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุก ๆ ปี ฟ້าจะเริ่มไชประตุฝน โดยจะมีเสียงฟ້าร้อง และทิศที่ฟ້าร้องเป็น

สัญญาฉบับบ่งบอกตัวกำหนดปริมาณน้ำฝนที่จะตกลงมาหล่อเลี้ยงการเกษตรในปีนั้น ๆ ผลงาน
 สร้างสรรค์ วิพิธทัศน์า ปีการศึกษา 2560 การแสดงชุด ฟ้อนฟ้าไขปากตูฝน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การแสดงชุดฟ้าไขปากตูฝน
 ที่มา : อนุชิต สีโมรส และภานุวัฒน์ เหล่าพิลัย, 2561

4. การสร้างสรรค์งานที่นำข้อมูลจากประวัติการก่อตั้งเมืองมหาสารคาม โดยนำเอาตรา
 ประจำจังหวัด มาจำแนกองค์ประกอบและความหมาย ซึ่งประกอบด้วย สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์
 มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งาน ผลงานสร้างสรรค์ วิพิธทัศน์า ปีการศึกษา 2562 การแสดง
 ชุด ฟ้อนชาลคาม ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การแสดงชุดฟ้อนชาลคาม
 ที่มา : อนุชิต สีโมรส และภานุวัฒน์ เหล่าพิลัย, 2563

5. การสร้างสรรค์งานที่นำวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์การ
 ปกครอง การแต่งตั้งเจ้าเมืองมหาสารคามคนแรก พระเจริญราชเดช (ท้าวกวด ภาภูตานนท์ ณ

มหาสารคาม) หรือทำมหาชัย เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเชิดชูเกียรติเจ้าเมืองมหาสารคามคนแรก ในฐานะเมืองพระประเทศราช อดีตเคยดำรงตำแหน่งคณะกรรมการเมืองร้อยเอ็ด ทรงเป็นเจ้านาย ในราชวงศ์เวียงจันทน์ที่อพยพเข้ามาปกครองแผ่นดินอีสาน อีกทั้งทรงเป็นต้นสกุล "ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม" แห่งจังหวัดมหาสารคาม ในภาคอีสานของประเทศไทยด้วย เป็นแนวทางในการ สร้างสรรค์งาน วิพิธทัศนา ปีการศึกษา 2563 การแสดงชุด วาดฟ้อนสะหลองฟ่อเมือง ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การแสดงชุดวาดฟ้อนสะหลองฟ่อเมือง

ที่มา : อนุชิต สีโมรส และภานุวัฒน์ เหล่าพิลัย, 2564

สรุปผล

การสร้างสรรค์งานแสดงนาฏศิลป์ เป็นการสื่อสารแนวคิดของผู้สร้างสรรค์ผ่านการแสดง โดยอาศัยการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านทางรูปแบบการแสดงของตัวนักแสดง ท่าทาง เครื่องแต่งกาย คำร้อง ดนตรี ฉาก แสง และสี รวมเป็นการแสดง เพื่อนำเสนอไปยังผู้รับชมการแสดง โดยมี กระบวนการสร้างสรรค์ที่สำคัญดังนี้

1. แรงบันดาลใจ เกิดจากการศึกษาหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร งานวิจัย การลงพื้นที่ รวมไปถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้สร้างสรรค์ผนวกเข้ากับ ความชอบผสมผสานรวมเข้าด้วยกัน จนเกิดจินตนาการ ซึ่งแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์การแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ในรายวิชา วิพิธทัศนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้รับแรงบันดาลใจจากบริบทพื้นที่ของมหาวิทยาลัย ตามวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม คือ มหาวิทยาลัยคุณภาพเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นการนำเอกลักษณ์ของจังหวัด เช่น สภาพภูมิประเทศ แหล่งท่องเที่ยว วิถีชีวิต เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

2. **แนวคิด** เป็นการวางแผนแนวทางในการปฏิบัติงานโดยผ่านทฤษฎีต่าง ๆ นำมาเป็นแนวทางในการออกแบบการแสดงเพื่อให้งานสร้างสรรค์อยู่ในกรอบของแรงบันดาลใจที่ตั้งไว้ โดยอาศัยแรงบันดาลใจแล้วกำหนดแนวความคิดในการสร้างสรรค์งานการแสดง ผ่านการวิเคราะห์จากความรู้และประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์ มากำหนดแนวคิดให้ชัดเจนเพื่อเป็นหลักในการสร้างสรรค์งาน

3. **รูปแบบการแสดง** เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวการแสดงตามขั้นตอนที่ผู้สร้างสรรค์กำหนดไว้ผสมผสานระบำ รำ ฟ้อน เพื่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ซึ่งการแสดงที่ถ่ายทอดออกมาจะมีความสอดคล้องกับแรงบันดาลใจและแนวความคิดในการแสดงที่ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดไว้ตามองค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

3.1 เพลง มีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ ดนตรีและคำร้อง ผู้สร้างสรรค์ต้องกำหนดเพลงให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดที่วางไว้ โดยผู้สร้างสรรค์ต้องปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีและคำร้องด้วยการนำเสนอแนวคิดและแรงบันดาลใจให้ผู้ประพันธ์รับรู้และเข้าใจในเจตนาของผู้สร้างสรรค์ที่จะสื่อสารออกมาผ่านการแสดง ซึ่งการกำหนดดนตรีและคำร้องของการสร้างสรรค์การแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ในรายวิชาวิทิตศานา จะเน้นการถ่ายทอดบทเพลงด้วยดนตรีประสานเป็นหลักเช่น กลองหาง พิณ แคน โหวด โปงลาง ซออีสาน เป็นต้น ผสมผสานเข้ากับดนตรีสากล เช่น เบส กีตาร์ คีบอร์ด เป็นต้น การประพันธ์คำร้องเน้นการใช้ภาษาอีสานเป็นหลักเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของจังหวัดมหาสารคาม

3.2 เครื่องแต่งกาย การออกแบบเครื่องแต่งกายเป็นส่วนประกอบที่ผู้สร้างสรรค์ต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบเพราะเครื่องแต่งกายเป็นส่วนที่สื่อความหมายบ่งบอกถึงลักษณะสำคัญตามแนวคิดของผู้สร้างสรรค์ที่จะสื่อสารออกมา เช่น สีของผ้า เครื่องประดับ การนุ่งผ้า เป็นต้น และที่สำคัญการออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายต้องคำนึงถึงการใช้งานการเคลื่อนไหวร่างกายที่สะดวกต่อการแสดงของผู้แสดง ซึ่งการออกแบบเครื่องแต่งกายของการสร้างสรรค์การแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ในรายวิชาวิทิตศานา มีต้นแบบหรือแรงบันดาลใจจากการนุ่งห่มเสื้อผ้าในชีวิตประจำวันตามวาระโอกาสต่าง ๆ ของชาวอีสานในอดีตและปัจจุบัน รวมไปถึงการคำนึงสภาพภูมิประเทศผสมผสานเข้ากับจินตนาการเพื่อให้เกิดเป็นเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

3.3 ท่ารำ การออกแบบท่ารำต้องคำนึงถึงแบบแผนการรำทางด้านนาฏศิลป์ผสมผสานกับการออกแบบท่ารำขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่ผู้สร้างสรรค์วางแผนไว้ตามกรอบแนวคิด ซึ่งการออกแบบท่ารำขึ้นมาใหม่จะต้องมีความแปลกใหม่ตามยุคสมัยวิถีวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ การออกแบบท่ารำของการสร้างสรรค์การแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ในรายวิชาวิทิตศานา โดยการยึดหลักท่ารำตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับท่าทางการใช้

ชีวิตประจำวันตามวิถีของคนในภาคอีสานมาประดิษฐ์เป็นทำรำให้สอดคล้องกับเพลงที่ประพันธ์ไว้ตามแนวคิดของการแสดง

3.4 รูปแบบการแปลแถว การออกแบบแถวผู้สร้างสรรค์ต้องออกแบบการแปลแถวที่หลากหลายและมีความน่าสนใจต่างไปจากเดิมไม่ควรให้ผู้ชมสามารถคาดเดาได้ ซึ่งการออกแบบแถวต้องให้สอดคล้องกับบทเพลงและเรื่องราวที่ต้องการสื่อสาร รวมไปถึงการแปลแถวที่มีความสอดคล้องกับทำรำเพื่อส่งให้ทำรำชัดเจนและสวยงาม นอกจากนี้ควรคำนึงถึงการเคลื่อนที่ของนักแสดงจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งเพื่อให้การแสดงลื่นไหลไม่ขัดต่ออารมณ์ของผู้ชม

3.5 ฉาก แสง สี และอุปกรณ์ประกอบการแสดง สิ่งเหล่านี้เป็นตัวช่วยในการสื่ออารมณ์ในการแสดง ทำให้เพิ่มอรรถรสในการชมการแสดง ผู้ชมสามารถรับรู้และเข้าใจการแสดงมากขึ้นว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน และยังเสริมให้การแสดงดูยิ่งใหญ่สมจริง

4. การคัดเลือกนักแสดงผู้สร้างสรรค์งานต้องมีข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับงานที่จะสร้างสรรค์อย่างถ่องแท้เพื่อคัดเลือกนักแสดงที่มีบุคลิกร่างกายที่เหมาะสมกับการแสดงที่จะสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการแสดงที่สื่อถึงชาติพันธุ์หรือชนเผ่านักแสดงจะเป็นหัวใจสำคัญในการสื่อถึงชาติพันธุ์นั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน การคัดเลือกขนาดและรูปร่างสัดส่วนความสูงที่ใกล้เคียงกันของนักแสดงทำให้เกิดความสวยงามและง่ายต่อการแปลแถว ทั้งนี้ควรคัดเลือกนักแสดงที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์การแสดงตามเจตนาของผู้สร้างสรรค์เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวได้อย่างชัดเจน

5. การถ่ายทอดกระบวนการทำรำ ผู้สร้างสรรค์ออกแบบทำรำให้มีความสัมพันธ์กับทำนองเพลงและมีความเข้าใจในการแสดงอย่างชัดเจนสามารถอธิบายถึงจุดมุ่งหมายหรือเจตนาของผู้สร้างสรรค์แล้วถ่ายทอดความคิดไปยังนักแสดงได้ ตามแนวคิดการสร้างสรรคที่วางไว้ จากนั้นผู้สร้างสรรค์ต่อทำรำให้นักแสดงโดยการต่อทำรำที่ยังไม่เข้าทำนองเพลงจนผู้แสดงเกิดความเข้าใจสามารถปฏิบัติตามได้ แล้วขั้นต่อไปจึงจะเป็นการซ้อมเข้ากับจังหวะ ทำนองของเพลงจนกว่าผู้แสดงเกิดความชำนาญในการปฏิบัติทำรำตามแนวคิดของผู้สร้างสรรค์ โดยใช้ทฤษฎีความงามของอริสโตเติล

ในการสร้างสรรค์งานการแสดงเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านการแสดงระบำ รำ ฟ้อน โดยเกิดจากแรงบันดาลใจที่ผู้สร้างสรรค์สนใจศึกษา และประสบการณ์ที่ได้พบเจอ นำมาถ่ายทอดผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์วางแผนแนวทางในการสร้างสรรค์งานเพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้สร้างสรรค์ ที่จะสื่อสารไปยังผู้ชม ทั้งนี้การทำงานสร้างสรรค์ยังต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ รวมไปถึงความสามัคคีในหมู่คณะที่จะต้องทำงานร่วมกันและการทำงานสร้างสรรค์ทุกองค์ประกอบมีความสำคัญที่จะส่งผลให้งานออกมาสมบูรณ์ ซึ่งการสร้างสรรคการแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ในรายวิชาวิพิธทัศนาเป็นการนำเสนอเอกลักษณ์ เรื่องราว วิถีชีวิตความเป็นอยู่

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดมหาสารคามผ่านการแสดงในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน
อีสานเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์จังหวัดมหาสารคาม

ข้อเสนอแนะ

1. แนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงในรายวิชาวิพิธทัศนา สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเป็นแนวทางการอนุรักษ์ทางด้านนาฏศิลป์ที่บ่งบอกถึงความเป็นมาท้องถิ่น
2. สร้างสรรค์งานในรายวิชาวิพิธทัศนาสามารถส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2543). *เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม*. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2565, จาก <http://202.29.22.167/newlocaldb/?history6.html>
- คณิศร สีลสัตย์. (2542). *วิวัฒนาการของศิลปะร่วมสมัยในภาคอีสานและการพัฒนาทัศนศิลป์ของภาคอีสานในศตวรรษที่ 21*, ใน รายงานการสัมมนาเพื่อหาประเด็นแนวคิด การสร้างสรรค์ของศิลปินรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 37-40. กรุงเทพฯ : เอพีเอส พรินติ้ง แอนด์ บิลด์ดิ้ง.
- เรณู โกศินานนท์. (2540). *การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ศุภชัย จันทร์สุวรรณ. (2553). *นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดรับขวัญข้าว*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศึกษา ดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). *ครบเครื่องเรื่องการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 3*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

การสร้างสรรคจิตรกรรม ชุดผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ Creative Applied Paintings in Product of Abundance

อำพร แสงไชยา¹ และชื่นกมล นีวทอง²

Amporn Saengchaiya¹ and Chuenkamon Niwthong²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวเรื่องผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในรูปแบบกึ่งเหมือนจริง ด้วยเทคนิคการจุดสีอะคริลิก ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสภาพแวดล้อม เอกสารวิชาการ และผลงานศิลปกรรม นำมากำหนดขอบเขตแนวเรื่องเกี่ยวกับความงามในฤดูกาลเก็บเกี่ยวและความอุดมสมบูรณ์ของเมล็ดข้าวในเขตพื้นที่ชนบทของภาคอีสาน โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดภาพร่างต้นแบบสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจนเสร็จสมบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า

แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน เกิดจากการได้รับแรงบันดาลใจมาจากประสบการณ์ตั้งแต่เด็กจนโต ที่อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมในวิถีชีวิตของคนอีสาน การได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวนา อันเป็นบ่อเกิดแห่งพลังชีวิตที่ได้สัมผัสเอาวิถีวัฒนธรรมการปลูกข้าว การเก็บเกี่ยว จนเกิดเป็นผลผลิตที่มีความอุดมสมบูรณ์ เจริญงอกงาม ซึ่งครอบครัวของผู้วิจัยได้ปลูกฝังให้รู้จักคุณค่าของข้าวที่กว่าจะได้มาแต่ละเมล็ดต้องใช้หยาดเหงื่อแรงกายของชาวนาที่ทุ่มเทเพาะปลูกจนได้ผลผลิตที่งอกงาม จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสุข ความอบอุ่น จากการได้สัมผัสกับกลิ่นไอความงามของรวงข้าวสีทองเหลืองอร่าม เมล็ดข้าวที่เรียงงามละมุน สื่อให้เห็นถึงความงาม ความอุดมสมบูรณ์ จากความผูกพันและความประทับใจ จึงได้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม เพื่อถ่ายทอดให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของผลผลิตข้าวที่มีคุณค่า เปรียบเสมือนความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญงอกงามของชีวิตชาวนาอีสาน

การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรม ชุดผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ ได้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม จำนวน 4 ชิ้น โดยใช้เทคนิคการระบายสี จุดสีอะคริลิก มีความมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดผลงานจิตรกรรมที่สะท้อนถึงความสุข ความอบอุ่น และความอุดมสมบูรณ์ โดยการใช้หลักองค์ประกอบศิลป์ในการจัดวางให้เกิดจุดเด่นและมีความโดดเด่นในการจุดสี สร้างบรรยากาศความ

¹ สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
(kru.amporn111@gmail.com)

² นักวิชาการอิสระ (Chuenkamon280942@gmail.com)

กลมกลืนทำให้เกิดเอกภาพในผลงาน ก่อเกิดความสมบูรณ์มากขึ้น สามารถสร้างสุนทรีย์ภาพและยังเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานแก่สาธารณชนสืบต่อไป

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์, จิตรกรรม, ผลิตผล, ความอุดมสมบูรณ์

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to study the concept in product of abundance 2) to create the semi-realistic paintings with spotted acrylic paint technique. The researcher collected the information from the environment article documentary and other artistry. All information has been to scope the concept then bring to production until complete. The result of this research seen as followed.

The concept of this research taken from being inspired by experiences from childhood to adulthood which live in the way of life in Isan culture. The farmer life that growing rice until it becomes a product. The farmer family has instilled in them the value of rice that each seed requires the hard work. This made the researcher feel warm and happy because he was in touch with the beauty of the glowing golden grains of rice and slender grain. It conveys abundance. Therefore, the researcher would like to convey the fullness of the harvested rice yields. It is the source of the energy of life that has absorbed the culture as inspiration for creating works. It had the content scope about the way of life of Isan farmers in the harvesting season that produces grains of fertility.

The creative painting in product of abundance had 4 painting product that was acrylic painting technique. It aims to convey works of art that reflect happiness, warmth and abundance. The layout is based on artistic an element which is outstanding in the use of color spotted to create a harmonious atmosphere resulting in unity more complete. It can create aesthetics for the public as well.

Keywords: creation, painting, production, abundance

บทนำ

สภาพแวดล้อมวิถีชีวิตของคนอีสาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนาข้าว ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเพาะปลูกข้าว เป็นวิถีวัฒนธรรมของชาวนาอีสานและคนในพื้นที่อื่น ความเป็นอยู่ที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อยู่อย่างพอเพียง ทุกคนมีความเอื้ออาทร ดำรงชีวิตท่ามกลางความพอประมาณความสงบเรียบง่าย พื้นที่เกษตรกรรมใช้ปลูกพืชผลผลิต เลี้ยงสัตว์ ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม สายฝนโปรยปรายสร้างความชุ่มฉ่ำให้กับผืนนาอันกว้างใหญ่สุดลูกหูลูกตา หมู่มแมลงน้อยใหญ่บินเร่ร่อนทำละอองฝนเสียงกบเขียดร้องดังรับกันเป็นช่วง ๆ เมล็ดข้าวถูกหว่านลงในผืนนาที่ไถเตรียมดินไว้ตั้งแต่เดือนเมษายน เมื่อเมล็ดเหล่านี้ได้รับความชื้นก็จะงอกเป็นต้นกล้าเล็ก ๆ เมื่อได้รับน้ำ แสงแดด และสารอาหาร ต้นกล้าก็จะเริ่มเจริญเติบโตโดยการแตกกอ ต้นข้าวสีเขียวใบเรียวยาวโยกพลิ้วเป็นคลื่นตามสายลม ข้าวบางกอเริ่มเผยให้เห็นรวงที่ชูช่อออกดอก บ้างก็กำลังตั้งท้องส่งกลิ่นหอมเย้ายวนท่ามกลางระบบนิเวศที่เป็นผืนน้ำ ต้นหญ้า ผักบุ้ง กุ้ง หอย ปู ปลา และแมลงต่าง ๆ ในนาข้าว จนกระทั่งเข้าสู่ช่วงเวลา “ระยะตั้งท้องของข้าว” กลิ่นอายข้าวหอมอบอวนชวนหลงใหล บรรยากาศท้องทุ่งกว้างเต็มไปด้วยช่อดอกที่โผล่พ้นออกมาจากกาบใบ กลิ่นอายแห่งธรรมชาติเต็มท้องทุ่ง มองดูผิวเผินจะคล้ายเมล็ดข้าว แต่ความจริงแล้วคือดอกข้าวที่ยังไม่มีเมล็ดอยู่ข้างใน จนกว่าจะได้รับการผสมเกสร ซึ่งจะกลายเป็นเมล็ดข้าว เข้าสู่ช่วงที่รวงข้าวเป็นสีทองผ่องอำไพ ในช่วงยามเย็นนอกจากจะได้เห็นดวงอาทิตย์ค่อย ๆ ลาลับขอบฟ้าแล้ว ยังเป็นช่วงเวลาที่แสงสาดส่องมากระทบกับผืนนาบนทุ่งกว้าง เปรียบเหมือนสวรรค์บนดิน (ไอดู, 2565) สัมผัสได้ถึงความสุขและความอุดมสมบูรณ์ ความงดงามเหล่านี้ คือเรื่องราวที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ที่แสดงออกมาในรูปแบบลักษณะต่าง ๆ ให้ปรากฏซึ่งสุนทรียภาพ ความประทับใจ หรือความสะเทือนอารมณ์ ตามประสบการณ์ รสนิยม ทักษะของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังมีนักปราชญ์ ซึ่งได้นิยามความหมายของศิลปะ แตกต่างกันไป การลอกเรียนแบบธรรมชาติ การแสดงออกของบุคลิกภาพ อารมณ์ของมนุษย์ การสื่อสารอย่างหนึ่งระหว่างมนุษย์ การระบายความปรารถนาในใจของศิลปินออกมา การแสดงออกของผลงานด้านต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ ดังที่กล่าวมานั้น ล้วนมีความหมายมาจากคำว่าศิลปะ จะเห็นได้ว่าศิลปะได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน นับตั้งแต่มนุษย์รู้จักสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาในโลก ศิลปะเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นจากความรู้สึนึกคิด จินตนาการ เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นความต้องการของมนุษย์ได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้เกิดความงามและความประทับใจ สำหรับความงามทางด้านจิตใจนั้นเป็นความต้องการอันลึกซึ้ง ที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพสูง ละเอียดอ่อน คือใน

การสร้างสรรคผลงานศิลปะนั้น เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ เป็นการแสดงออก เพื่อให้เกิดความพึงพอใจความยินดีความรู้สึกดีใจและเสียใจ เป็นความงามที่ปะทะอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปะที่มีผลต่อสภาวะจิตใจของมนุษย์ และยัง แสดงออกถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ ภูมิปัญญาต่าง ๆ จึงเป็นบ่อเกิดการพัฒนาของ มนุษย์จากสมัยหนึ่งสู่อีกสมัยหนึ่ง ดังเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยต่าง ๆ ใน ประวัติศาสตร์ที่มีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การแสดงออกทางด้านศิลปะที่มนุษย์สร้างสรรค์ ขึ้นจากประสบการณ์ ความประทับใจ ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม ตลอดจนจารีตประเพณีต่าง ๆ ล้วนเป็นการบันทึกเรื่องราวการแสดงออกทางด้านแนวความคิด โดยถ่ายทอดออกมาผ่านผลงาน ศิลปะด้วยวิธีการผ่านสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลายเป็นผลงานศิลปะแต่ละประเภทที่สะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก และแนวความคิดของศิลปิน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นตามทักษะ ความสามารถของแต่ละบุคคล โดยการสร้างสรรค์นั้น ได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ จาก สภาพแวดล้อมและเกิดความประทับใจ จึงถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ปรากฏความงาม ความ ประทับใจ หรือสะท้อนใจของผู้ที่ได้พบเห็นกับศิลปะนั้น ๆ ดังจะเห็นได้จากผลงานจิตรกรรมที่ เป็นแขนงหนึ่งในศิลปะ (สุชาติ เถาทอง, 2532)

ศิลปะมีมากมายหลายแขนงแตกต่างกันออกไป อย่างเช่นแขนงจิตรกรรม ซึ่งเป็นผลงาน ศิลปะที่แสดงออกด้วยการ ชีตเขียน การวาด และระบายสีให้เกิดภาพ เป็นผลงานศิลปะที่มี 2 มิติ เป็นรูปแบบที่ไม่มีความลึกหรือนูนหนา แต่สามารถเขียนลงตาให้เห็นว่ามี ความลึกหรือนูนได้ ความงามของผลงานจิตรกรรมเกิดจากการใช้สีในลักษณะต่าง ๆ กัน อาร์ สุธิพันธ์ (2518) ได้ กล่าวถึงความหมายของจิตรกรรม คือภาพเขียนสี การระบายสี หรือภาพที่มีสี ที่มนุษย์เขียนขึ้น ซึ่งอาจพบเห็นบนผนัง บนระนาบ บนแผ่นผ้าใบ แผ่นวัสดุต่าง ๆ ซึ่งสีที่ใช้ระบาย อาจจะเป็นสีน้ำ สีเทียน สีน้ำมัน สีอะคริลิก สีฝุ่น ฯลฯ และเป็นการใช้สีแบบ ระบายสีเดียวน้ำหนักอ่อนแก่ ระบาย สีตามที่ต้องการของผู้เขียนหรือระบายหลายสีผสมกัน โดยมีวิธีระบายดังต่อไปนี้ ระบายเป็นแผ่น เรียบ ระบายให้มีเนื้อสีหนา ๆ แสดงลักษณะผิว สลัดให้เป็นรูปดูเปรอะ ๆ ปล่อยให้หยดไหลแนว ยาว หรือเกลี่ยให้เรียบกลมกลืน หรือมีขอบรูปเด่นชัด ฯลฯ ซึ่งการวาดภาพนั้นเป็นพื้นฐานของงาน ศิลปะทุกชนิด ดังนั้นการจิตรกรรมจึงเป็นส่วนที่ช่วยสร้างความงามและคุณค่าให้กับผลงานศิลปะ อีกรูปแบบหนึ่ง โดยเฉพาะการสร้างสรรคผลงานที่มีเนื้อหาเรื่องราวสอดคล้องกับศิลปะและ วัฒนธรรมพื้นถิ่นต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะได้อย่างน่าสนใจ

สีอะคริลิก เป็นสีที่มีส่วนผสมของสารพลาสติกโพลีเมอร์ (Polymer) จำพวก สี อะคริลิก (Acrylic) หรือ ไวนิล (Vinyl) เป็นสีที่มีการผลิตขึ้นมาใหม่ล่าสุด เวลาจะใช้น้ำมาผสมกับ น้ำ ใช้งานได้เหมือนกับสีน้ำ และสีน้ำมัน มีทั้งแบบโปร่งแสง และทึบแสง แต่จะแห้งเร็วกว่าสี

น้ำมัน 1 - 6 ชั่วโมง เมื่อแห้งแล้วจะมี คุณสมบัติกันน้ำได้และเป็นสีที่ติดแน่นทนนาน คงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ สามารถเก็บไว้ได้นาน ๆ ยืดเกาะติดผิวหน้าวัตถุได้ดี เมื่อระบายสีแล้วอาจใช้น้ำยาวานิช (Vanish) เคลือบผิวหน้าเพื่อป้องกัน การขูดขีด เพื่อให้คงทนมากยิ่งขึ้น สีอะคริลิกที่ใช่ว่าสภาพบรรจุในหลอดหรือขวด เป็นสีที่มีส่วนผสมของสารพลาสติกโพลีเมอร์ (Polymer) จำพวก อะคริลิก (Acrylic) หรือ ไวนิล (Vinyl) เป็นสีที่มีการผลิตขึ้นมาใหม่ล่าสุด เวลาจะใช้นำมาผสมกับน้ำใช้งานได้เหมือนกับสีน้ำ และสีน้ำมัน บ่อยครั้งที่เราเรียกสีอะคริลิกว่าเป็นสีอัจฉริยะ เพราะมันสามารถนำไปใช้กับงานหลากหลายประเภท แถมยังระบายได้กับหลายพื้นผิวอีกต่างหาก ไม่ว่าจะเป็น โลหะ ไม้ พลาสติก แก้ว ผ้า และกระดาษ นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติที่แห้งเร็ว ติดแน่นกับพื้นผิวได้ดีและทนทาน จึงไม่น่าแปลกใจที่สีอะคริลิกจะกลายเป็นสียอดนิยมที่คนทั่วไปเลือกใช้กันลักษณะของสีเป็นแบบทึบแสง ซึ่งถ้าระบายแบบหนา ๆ จะดูเหมือนภาพวาดด้วยสีน้ำมัน แต่จะดีกว่าตรงที่ไร้กลิ่นและปลอดสารพิษ จึงไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ของผู้ใช้ หรือถ้าระบายแบบบาง ๆ ก็ดูเหมือนระบายด้วยสีน้ำเช่นกัน (พิมพ์ฉลาก 2551)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจมาจากประสบการณ์ตั้งแต่เด็กจนโตที่อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมวิถีชีวิตของคนอีสาน การได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวนาการปลูกข้าวจนเกิดเป็นผลผลิตที่องงามของเมล็ดข้าวที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งครอบครัวได้ปลูกฝังผู้วิจัยให้รู้จักคุณค่าของข้าวที่กว่าจะได้มาแต่ละเมล็ดต้องใช้หยาดเหงื่อแรงกายของชาวนาที่ทุ่มเทเพาะปลูก ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสุข ความอบอุ่น ความผูกพัน และความประทับใจ จึงต้องการถ่ายทอดให้เห็นถึงความบริบูรณ์ของผลผลิต อันเป็นบ่อเกิดพลังแห่งชีวิต ที่ได้ซึมซับเอาวิถีวัฒนธรรมมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุดผลผลิตแห่งความอุดมสมบูรณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวเรื่องผลผลิตแห่งความอุดมสมบูรณ์
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในรูปแบบกึ่งเหมือนจริง โดยใช้เทคนิคการจุดสีอะคริลิก

วิธีการศึกษา

1. กำหนดขอบเขตในการสร้างสรรค์ ดังนี้
  - 1.1 ขอบเขตของเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาถึงวิถีชีวิตของคนอีสาน ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการเพาะปลูกข้าวในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของเมล็ดข้าว สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวนา เรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ในชนบท

อีสานท่ามกลางบรรยากาศวิถีชีวิตดั้งเดิม แสดงออกในรูปลักษณะของการดำเนินชีวิตของชาวนาในฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่มีผลผลิตอุดมสมบูรณ์ ศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

1.2 ขอบเขตของรูปแบบ โดยได้กำหนดรูปแบบในการสร้างสรรค์ คือรูปแบบกึ่งเหมือนจริง (Semi-Figurative) เป็นศิลปะที่แสดงรูปลักษณะของเมล็ดข้าว สิ่งของเครื่องใช้ สัตว์ และสิ่งอื่น ๆ ที่พบเห็นในธรรมชาติ นำมาจัดวางโดยมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ตามจินตนาการไม่ยึดหลักความเป็นจริงมากนัก ใช้หลักการดุลยภาพแบบอสมมาตร (Asymmetrical Balance) เป็นหลักกำหนดกลุ่มรูปทรงประธาน จัดวางไว้ในส่วนกลางหรือส่วนล่างของภาพ แสดงให้เห็นความโดดเด่นด้วยสีและมิติชัดเจนในรายละเอียดของรูปทรง มีกลุ่มรูปทรงรองอยู่ระยะหลังและลดทอนสี มิติ และรายละเอียดลงไปเป็นลำดับ มีพื้นที่ว่าง (Space) ที่แสดงด้วยวิธีทัศนียภาพเชิงบรรยากาศ

1.3 ขอบเขตของเทคนิควิธีการ ในการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้เทคนิคการระบายสี และจุดสีอะคริลิก แต้มที่ละจุดลงบนเฟรมผ้าใบ มีลักษณะกลม ซึ่งเกิดจากการจิ้ม กัดด้วยฟู่กัน และการติดสีด้วยแปรงสีฟันสร้างบรรยากาศในงาน ใช้วิธีการนำเอาสีอะคริลิกผสมกับน้ำให้เข้ากัน หลังจากนั้นนำสีที่ผสมได้ จุด แต้ม ลงบนเฟรมผ้าใบทีละจุด ๆ และใช้แปรงสีฟันจุ่มสี ติดเบา ๆ การสร้างสรรค์มีกระบวนการเริ่มจาก 1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง 2) การทำภาพร่างความคิด 3) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ 4) เทคนิคสีอะคริลิก 5) การลงสีในรายละเอียดรูปทรง

2. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลจากสภาพแวดล้อม ศึกษาข้อมูลลงพื้นที่จากสภาพแวดล้อม รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตที่ได้จากการเก็บเกี่ยวข้าว โดยใช้เครื่องมือจากการสังเกต การทำนาของ คนอีสาน รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิตในชนบทอีสานและภาพบรรยากาศของท้องทุ่งนา ความอุดมสมบูรณ์ของผลิตผล

2.2 ข้อมูลภาคเอกสาร ศึกษาข้อมูลและรวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ ศิลป์ สุนทรียภาพ การระบายสีอะคริลิก จากเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ ออนไลน์

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลต่าง ๆ ทั้งหมดที่ได้จากข้อมูลทาง สภาพแวดล้อมและข้อมูลทางเอกสารนำมาเป็นวิเคราะห์เลือกเอาแต่ข้อมูลเนื้อหาที่จำเป็นในขอบเขตแนวเรื่องและผู้วิจัยได้กำหนดไว้ มาเป็นเนื้อแนวเรื่องในการสนับสนุนเนื้อเรื่องของผลงานจิตรกรรม ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

4. ขั้นตอนการจัดทำภาพร่างต้นแบบ

การทำภาพร่าง (Sketch Drawing) เป็นการนำข้อมูลทางสภาพแวดล้อม และข้อมูลทางเอกสาร มาเป็นต้นแบบทางความคิด ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญในวิธีดำเนินการสร้างสรรค์ เพราะเป็นการนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษามาถ่ายทอดออกเป็นภาพร่าง โดยอาศัยความรู้ทาง องค์ประกอบศิลป์ รูปทรงและเนื้อหา มาวิเคราะห์ แล้วร่างภาพเป็นภาพร่างเพื่อจะได้นำไปเป็นต้นแบบในการขยายเป็นผลงานจิตรกรรม

5. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

นำเอาข้อมูลทั้งหมดที่ผู้สร้างสรรค์ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลมาจัดทำเป็นภาพร่างแล้วจึงนำมาขยายเป็นผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมในชั้นจริง ด้วยเทคนิคจุดสีอะคริลิกและการตีสี

6. ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาและพัฒนาผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในระยะที่ 1 เป็นการต่อยอดมาจากผลงานสร้างสรรค์ก่อนหน้านี้ ซึ่งผู้วิจัยต้องเข้าใจในปัญหาของผลงานสร้างสรรค์ก่อนแล้วนำเอาประสบการณ์ในผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรมที่ผ่านมาพัฒนาผลงานในชุดผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ พัฒนารูปแบบ เทคนิค วิธีการสร้างสรรค์ผลงานตามระยะ 1-2-3-4 ตามลำดับที่ได้กำหนดไว้

7. สรุปผลการสร้างสรรค์

จากกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานในชุดนี้ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากประสบการณ์ตั้งแต่เด็กจนโตที่อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมวิถีชีวิตของคนอีสาน การได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวนาการปลูกข้าวจนเกิดเป็นผลิตผลที่อภิมหาของเมล็ดข้าวมีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งครอบครัวได้ปลูกฝังผู้สร้างสรรค์ให้รู้จัก คุณค่าของข้าวที่กว่าจะได้มาแต่ละเมล็ดต้องใช้หยาดเหงื่อแรงกายของชาวนาที่ทุ่มเท เพาะปลูก จนได้ ผลผลิตให้เราได้ทานในทุก ๆ วัน ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสุข ความอบอุ่น จากความผูกพัน และ ความประทับใจนี้ ผู้วิจัยจึงได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของผลผลิตข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยวที่เป็นบ่อให้เกิดพลังแห่งชีวิตได้ซึมซับเอาวิถีวัฒนธรรมมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุดผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์

ผลการศึกษา

1. ศึกษาแนวเรื่องผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์

ในการศึกษาแนวเรื่องผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ ที่มีแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจากการทำนาของชาวนาอีสาน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลผลิตที่เป็นผลผลิตจากการทำนา ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตในการทำนาและขั้นตอนการทำนา ซึ่งประกอบไปด้วย การเตรียมดิน การเพาะเมล็ด การหว่าน การปักดำ การดูแล และการเก็บเกี่ยว โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวนั้น เป็นช่วงฤดูที่ชาวนารอคอย ที่จะได้เห็นการเจริญเติบโตของต้นข้าว เมล็ดข้าวที่ชูช่อออกรวงอย่างสวยงาม จนเป็นผลผลิตที่พร้อมเก็บเกี่ยวอย่างเต็มที่ การได้เห็นเมล็ดข้าวที่มีจำนวนมาก แสดงถึงผลผลิตที่มีความอุดมสมบูรณ์ของชาวนาอีสาน

1.2 ความอุดมสมบูรณ์ แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจากความอุดมสมบูรณ์นั้น เกิดจากการได้รับแรงบันดาลใจมาจากประสบการณ์ของผู้วิจัยตั้งแต่เด็กจนโต ที่อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมวิถีชีวิตของคนอีสาน การได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวนาการปลูกข้าวจนเกิดเป็นผลผลิตที่งอกงาม มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งครอบครัวของผู้วิจัยได้ปลูกฝังให้รู้จักคุณค่าของข้าวที่กว่าจะได้มาแต่ละเมล็ดต้องใช้หยาดเหงื่อแรงกายของชาวนาที่ทุ่มเทเพาะปลูกจนได้ผลผลิตให้เราได้ทานในทุกวันนี้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสุขความอบอุ่นเพราะได้สัมผัสกับกลิ่นไอความงามของรวงข้าวสีเหลืองทองอร่าม เมล็ดข้าวที่เรียงงามละมุน สื่อให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ จากความผูกพันและความประทับใจนี้ ผู้วิจัยจึงอยากถ่ายทอดให้เห็นถึงความบริบูรณ์ของเมล็ดข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยว เป็นบ่อเกิดพลังแห่งชีวิตที่ได้ซึมซับเอาวิถีวัฒนธรรมมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน แล้วนำมาวิเคราะห์การสร้างสรรค์เป็นรูปทรงในผลงานจิตรกรรม รูปแบบก็เหมือนจริง โดยนำรูปทรงของเมล็ดข้าวมาจัดวางองค์ประกอบให้เกิดความงาม เพื่อให้สอดคล้องกับแนวเรื่องและจินตนาการของผู้วิจัย

2. การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุดผลผลิตแห่งความอุดมสมบูรณ์

ผลงานที่สร้างสรรค์ในชุดนี้ เป็นการรวบรวมความคิดให้มีความชัดเจน มีการพัฒนาเทคนิค รูปแบบ เนื้อหา มุมมองที่ต้องการแสดงออก จากข้อมูลพื้นฐานที่พบเห็นมา แสดงออกถึงสิ่งที่ซ่อนแฝงอยู่ในจิตใจคือความงดงาม อบอุ่น ความอุดมสมบูรณ์ ของผลผลิตที่ได้จากการเก็บเกี่ยว ดังนั้นการสร้างสรรค์ผลงานในระยะนี้ ผู้วิจัยได้สัมผัสกับบรรยากาศสภาพแวดล้อมในชนบทอีสานที่มีแต่ความสงบสุข ความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตพืชพันธุ์ที่งดงาม สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่กับธรรมชาติท้องทุ่งนา ผู้วิจัยจึงเกิดความคิดฝันที่อยากจะสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเพื่อค้นหาบรรยากาศ รูปร่าง รูปทรง และสีสันที่แตกต่างกันออกไป เพื่อพัฒนาปรับปรุงผลงานให้เข้ากับอารมณ์ความรู้สึกที่ต้องการจะถ่ายทอดออกมา

ในการสร้างสรรค์ผลงานให้เสร็จสมบูรณ์ได้นั้น ต้องประกอบไปด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ที่เป็นลำดับขั้นตอน คือ 1) กำหนดแนวความคิดในการสร้างสรรค์ จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลวิถีชีวิตชาวนาอีสานในฤดูกาลเก็บเกี่ยว 2) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

จากนั้นได้นำข้อมูลรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ มาเป็นส่วนประกอบเพื่อนำไปวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างสรรค์ 3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ โดยการแยกแยะและคัดสรรส่วนที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหา รูปแบบ เทคนิค วิธีการ 4) ขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยเริ่มจากการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับท้องทุ่งนา อีสาน การทำภาพร่างต้นแบบ คัดลอกแบบลงบนพื้นเฟรม การลงสีพื้นของรูปทรง การระบายสี ส่วนรวม การจุดสี และการเก็บรายละเอียด ไม่ว่าจะเป็นการจุดสี การแทรกสี คัดให้มีความโดดเด่น เน้นจุด เน้นเส้นให้เกิดความแตกต่างในชิ้นงาน จากนั้นเก็บรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ให้สมบูรณ์

ในระยะของการสร้างสรรค์ผลงานนั้นย่อมเกิดอุปสรรค และปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมกับการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ รวมทั้งเทคนิคและการใช้สีที่ไม่สอดคล้องลงตัว ทำให้ผลงานขาดความน่าสนใจ เกิดปัญหาในการสร้างสรรค์ตามมา กระบวนการยังคงต้องปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ เพื่อที่จะได้พัฒนาผลงานให้มีความสมบูรณ์ลงตัวต่อไป

ภาพที่ 1 ชื่อผลงาน : ผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ 1

ขนาด: 120 x 150 ซม.

เทคนิค : สีอะคริลิก

ด้านแนวเรื่องการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกความอímเอมของผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูก การประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นวิถีการดำรงชีวิตที่แสนเรียบง่าย ทำให้ผู้สร้างสรรค์เกิดจินตนาการที่ต้องการสร้างสรรค์บรรยากาศความอบอุ่น และความ

งดงามของเมล็ดข้าวซึ่งเป็นผลผลิตที่ได้จากการทำนาของชาวนา เพื่อสื่อให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์

ด้านรูปทรง ผู้วิจัยนำเสนอรูปทรงของเมล็ดข้าว ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้เครื่องจักสาน สัตว์ตามท้องทุ่งในชนบทอีสานที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้เห็นจุดเด่นที่ต้องการนำเสนอ

ด้านเทคนิค ผู้วิจัยใช้เทคนิค สีอะคริลิกบนเฟรมผ้าใบ ใช้สีโทนร้อนเพื่อสื่อถึงความอบอุ่น ความอุดมสมบูรณ์ โดยใช้การติดสีสร้างบรรยากาศแสดงออกถึงบรรยากาศ ในแต่ละช่วงเวลา

ด้านผลงานที่ปรากฏ สามารถสื่อให้เห็นถึงบรรยากาศของผลงานได้ โดยการเน้นสิ่งที่ต้องการให้เป็นจุดเด่น การใช้สีที่มีความนุ่มนวล บางเบา ให้เกิดระยะในผลงาน

ภาพที่ 2 ชื่อผลงาน : ผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ 2

ขนาด: 100 x 150 ซม.

เทคนิค : สีอะคริลิก

จากการสร้างสรรค์ผลงานในระยะที่ 1 ปัญหาคือการจัดองค์ประกอบในผลงานไม่ลงตัว เนื้อหาเรื่องราวยังไม่มีความน่าสนใจ ข้อดีคือเทคนิคสีที่ใช้ในการสร้างสรรค์สามารถเขียนเก็บรายละเอียดต่าง ๆ ของเนื้อหาที่ยังดูขาดหายให้มีความลงตัวดูมีน้ำหนักมากขึ้น การเน้นของผลงานนั้นทำให้ผลงานดูมีน้ำหนัก มีระยะ มากขึ้น จากที่ได้ประสบกับปัญหาต่าง ๆ ได้มีการตัดทอนเรื่องราวเนื้อหา ให้กระชับมากขึ้น และ นำมาพัฒนาแก้ไขผลงาน โดยมีการนำเอารูปทรงของกองข้าว ซึ่งเป็นจุดเด่นของงาน สร้างสรรค์และจินตนาการขึ้นใหม่ และ นำปัญหาดังที่กล่าวมานำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ในผลงานระยะที่ 2 ให้เกิดความลงตัวและสมบูรณ์ต่อไป

ด้านแนวเรื่อง การสร้างสรรค์ผลงานในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการถ่ายทอดบรรยากาศ ความสุขและความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิตข้าวที่ได้จากการทำนาของวิถีชีวิตชนบทอีสาน ผ่าน สีเส้นในผลงานที่ต้องการนำเสนอ

ด้านรูปทรง ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปทรง ของกองข้าว เมล็ดข้าว เครื่องจักสาน สัตว์ตาม ธรรมชาติที่สัมพันธ์ในงาน เช่น นก เป็นต้น การเน้นจุดเด่นที่ต้องการนำเสนอให้โดดเด่น และ ปลดปล่อยพื้นที่ว่างให้กลืนไปกับบรรยากาศ เพื่อแสดงถึงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศชนบทอีสาน

ด้านเทคนิค ผู้วิจัยใช้เทคนิคจุดสีอะคริลิก เพื่อสร้างบรรยากาศบนเฟรมผ้าใบ ใช้สีเหลือง สีฟ้าให้ความสุข ความอุดมสมบูรณ์ ในชนบทอีสาน

ด้านผลงานที่ปรากฏ ผู้สร้างสรรค์ต้องการสื่อความรู้สึกบรรยากาศความสุขในผลิตผลที่ได้จากการเก็บเกี่ยว ผ่านสีเส้นในผลงาน โดยการเน้นสิ่งที่ต้องการนำเสนอให้เป็นจุดเด่น การใช้สีที่มีความนุ่มนวล เบาบาง เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและแนวความคิดที่แสดงออกในผลงาน

ภาพที่ 3 ชื่อผลงาน : ผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ 3

ขนาด: 100 x 150 ซม.

เทคนิค : สีอะคริลิก

จากการสร้างสรรค์ผลงานในระยาะที่ 2 คือพื้นที่หลังที่ดูแล้วรู้สึกว่างเปล่าองค์ประกอบยังไม่แน่นพอ ยังไม่มีเนื้อหารูปทรงที่น่าสนใจ ยังไม่มีระยะใกล้ ไกล ปัญหาจากการทำภาพร่างต้นแบบที่ไม่ชัดเจน ไม่ลงตัว พอที่จะถ่ายทอดผลงานออกมาได้ ข้อดีของการสร้างสรรค์ผลงานในระยาะนี้ จากเทคนิคสีที่ใช้ ยังสามารถที่จะเก็บรายละเอียดเพิ่มทับเนื้อสี ส่วนข้อเสียในการสร้างสรรค์ผลงานในช่วงระยะนี้คือไม่มีความชัดเจน ทำให้ภาพรวมขาดน้ำหนัก และ บรรยากาศยังขาดอารมณ์ความรู้สึกของชนบทอีสาน จากปัญหาดังกล่าวผู้สร้างสรรค์จึงเกิดจินตนาการและจัด

องค์ประกอบชิ้นใหม่ เพื่อให้ดูแปลกใหม่กว่าเดิม และ เพิ่มองค์ประกอบที่เป็นผลผลิตเข้ามา เพื่อให้เกิดผลงานที่มีความสมบูรณ์ต่อไป

ด้านแนวเรื่อง การสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการสะท้อนให้เห็นถึงผลผลิตที่งดงามทรงคุณค่า และมีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผ่านสีสັນในผลงานเป็นบรรยากาศที่มีความสงบสุข ความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิตในวิถีชีวิตชนบทอีสาน

ด้านรูปทรง ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปทรงของเครื่องจักสาน รูปทรงของกองข้าว เมล็ดข้าว สัตว์ตามท้องทุ่งที่สัมพันธ์กันในงาน เช่น นก โดยเน้นจุดเด่นที่ต้องการ เพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมในชนบทอีสาน

ด้านเทคนิค ผู้วิจัยใช้เทคนิคการจุดและตีดสีอะคริลิกเพื่อสร้างบรรยากาศลงบนเฟรมผ้าใบ ใช้สีโทนเย็น เพื่อสื่อให้เห็นถึงบรรยากาศช่วงกลางคืนที่เต็มไปด้วยความสุข

ด้านผลงานที่ปรากฏ การจัดองค์ประกอบยังไม่ลงตัวที่จะแสดงออกมา ทำให้ผลงานที่ออกมานั้นยังไม่ครอบคลุมในเนื้อหา ขาดการเน้นส่วนที่เป็นจุดเด่นของงาน

ภาพที่ 4 ชื่อผลงาน : ผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ 4

ขนาด : 100 x 150 ซม.

เทคนิค : สีอะคริลิก

จากปัญหาของการสร้างสรรค์ผลงานในช่วงระยะที่ 3 ผู้สร้างสรรค์ได้คิดวิเคราะห์รูปทรงของกองข้าวยังคงไม่มีความอุดมสมบูรณ์ เกิดจากสาเหตุที่ผู้วิจัยต้องการถ่ายทอดให้เห็นถึงความเรียบง่าย โดยไม่คำนึงถึงจุดเด่นของงาน คือเมล็ดข้าว ทำให้ผลงานที่ออกมาไม่สมบูรณ์ ส่วนข้อดี

ของผลงานในช่วงระยะที่ 3 มีการเก็บรายละเอียดผลงานดี มีการปล่อยน้ำหนักของรูปทรงต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ข้อเสียคือการหามุมมองรูปทรงเนื้อหาที่น่าสนใจแสดงออกยังไม่ชัดเจน

จากปัญหาดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้เกิดการพัฒนาทางด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการขึ้นมาใหม่ จึงนำมาสร้างสรรค์ผลงานในระยะที่ 4 ขึ้นมา และ ตัดทอนของเครื่องใช้ ออก เพิ่ม จุดเด่นของงาน นั่นคือผลผลิตข้าว เพิ่มสัตว์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์แนวเรื่องเข้ามา ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงเรื่องของโทนสีให้มีความนุ่มนวลมากขึ้นและดูมีน้ำหนักมากขึ้น ทำให้ผลงานเกิดความน่าสนใจมีความคิดและจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานให้ตรงกับแนวเรื่องที่ต้องการนำเสนอได้มากขึ้น

ด้านแนวเรื่อง ในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลิตผลของเมล็ดข้าวที่มีความงดงามแฝงอยู่ ความอุดมสมบูรณ์ที่ได้จากการเพาะปลูก สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สร้างสรรค์เกิดจินตนาการที่จะถ่ายทอดผ่าน ทศนคติส่วนตัว จึงเกิดแรงผลักดันให้สร้างสรรค์ผลงาน

ด้านรูปทรง ผู้วิจัยได้ค้นคว้ารูปทรงเมล็ดข้าว และ กองข้าว สัตว์ต่าง ๆ ในพื้นที่ชนบท ที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น นก หนู เพื่อถ่ายทอดผลงานให้เกิดความสมบูรณ์ในช่วงเก็บผลผลิตมากขึ้น

ด้านเทคนิค ผู้วิจัยใช้เทคนิคจุดและดัดสีอะคริลิกเพื่อสร้างบรรยากาศในงานลงบนเฟรมผ้าใบ โดยใช้สีโทนเย็นดูแล้วสบายตา เพื่อสื่อให้เห็นถึงบรรยากาศช่วงกลางคืนที่เต็มไปด้วยความสุข

ด้านผลงานที่ปรากฏ การเน้นส่วนที่เป็นจุดเด่นในผลงาน และการปล่อยพื้นที่ว่างให้เกิดบรรยากาศทำให้ผลงานดูมีความสนใจมากขึ้น การซ้ำของรูปทรงต่าง ๆ ในผลงานจะทำให้ดูเท่ากันขาดระยะขาดเสน่ห์ แต่ทำให้ผลงานเกิดความลงตัว การให้น้ำหนักของสีช่วยให้ผลงานดูมีระยะ มีมิติมากขึ้น ช่วยให้ผลงานเกิดความลงตัวและมีความสมบูรณ์

สรุปผล

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม เทคนิคจุดสีอะคริลิก ชุดผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ สรุปรตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาแนวเรื่องผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์

ผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรม ชุดผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม ข้อมูลเอกสาร และอิทธิพลทางศิลปกรรม ที่มีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตการทำนาของชาวนาอีสาน การหว่านข้าว การดำนา และการเก็บเกี่ยว เป็นต้น ในการเพาะปลูกข้าวแต่ละขั้นตอนนี้ มีความงดงามแอบแฝงอยู่ ความงามของธรรมชาติ สภาพแวดล้อม ตลอดจนความงามของวิถีชีวิตชาวนาอีสาน โดยเฉพาะในฤดูกาลเก็บเกี่ยวเป็นช่วงฤดูที่สื่อถึงความ

บริบูรณ์ของผลผลิต ที่ทำให้ผู้วิจัยประทับใจและชื่นชอบการทำงานที่มีอยู่ในชนบทอีสานอย่างยิ่ง การได้รับประสบการณ์โดยตรงจากการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก ได้เห็นคุณค่าของข้าวทุกเมล็ดที่ต้องใช้หยาดเหงื่อแรงกายของชาวนาทุ่มเทเพาะปลูก หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษยชาติ ในความประทับใจนี้ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม โดยการถ่ายทอดจากแนวเรื่องผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ ได้นำรูปทรงของเมล็ดข้าวมาเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความเจริญงอกงาม

2. การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุดผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์

ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุดผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบกึ่งเหมือนจริง ใช้เทคนิคการระบายสีและจุดสีอะคริลิกลงบนผ้าใบ จำนวนผลงานทั้งหมด 4 ชิ้น โดยได้แนวคิดจากผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ ความงอกงามของเมล็ดข้าวเป็นสื่อในการถ่ายทอด เริ่มจากการนำภาพร่างต้นแบบมาร่างภาพบนเฟรม แล้วค่อยลงสีสร้างบรรยากาศให้เกิดความกลมกลืน แล้วค่อยเพิ่มค่าน้ำหนักสีอ่อนไปหาสีเข้ม เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ จากนั้นเก็บรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ เพื่อให้ภาพออกมาดูสมบูรณ์และเป็นเอกภาพมากที่สุด การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ จากแนวคิดนี้ผู้วิจัยได้นำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมสื่อให้เห็นถึงบรรยากาศความสุข และความอุดมสมบูรณ์ อิ่มเอมกับผลิตผลที่ได้รับ ความงามเกิดจากหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ เน้นโครงสร้างองค์ประกอบที่น่าสนใจ โดยนำเอาทัศนธาตุทางศิลปะและหลักการจัดวางองค์ประกอบมาสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความงามและเกิดเอกภาพ จากการจัดวางเมล็ดข้าวที่มีจำนวนมากแทนความอุดมสมบูรณ์ การใช้สีแทนค่าความเจริญรุ่งเรือง และนำรูปทรงต่าง ๆ อันประกอบด้วยเมล็ดข้าว สัตว์ พืช และสิ่งของเครื่องใช้ มาเป็นส่วนประกอบในงาน ก่อเกิดความสวยงามดังที่ผู้วิจัยถ่ายทอดออกมาจากแรงบันดาลใจ จากวิถีชีวิตการทำงานของคนอีสาน จึงทำให้เกิดการเพ้อฝันจากรูปทรงดังกล่าวได้มีการตัดทอนรูปทรงบ้างบางส่วน เพื่อให้ผลงานออกมาในรูปแบบเฉพาะตนมากที่สุด ส่วนเส้นโครงสร้าง ทิศทางของเส้นถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากของผลงาน จังหวะของเส้นจะเกิดการเคลื่อนไหวทำให้ผลงานสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกกลมกลืนได้อย่างน่าประทับใจ การสร้างระยะที่ซับซ้อนต้องอาศัยเส้นเป็นหัวใจสำคัญ สำหรับพื้นที่ว่างนั้นแสดงถึงสภาพแวดล้อมบรรยากาศความสุข ความผ่อนคลาย ในพื้นที่ว่างไม่ใหญ่และไม่เล็กจนเกินไปทำให้รู้สึกพอดี ไม่คับแคบ สะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกภายในจิตใจที่มีความสุขผ่อนคลายไม่เครียด สภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยสีสันอันอบอุ่น เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการสื่อออกมาให้สอดคล้องกับแนวคิด ส่วนแสงและเงาต้องอาศัยการกำหนดแสงให้เกิดจุดเด่นของผลงานและสร้างน้ำหนักให้กับผลงาน โดยแสงและเงาสามารถทำให้เกิดความสมดุล มีมิติ เกิดระยะของผลงาน และน้ำหนักของสีให้มีความลงตัวทำให้ผลงานดูสมบูรณ์มากขึ้น

การอภิปรายผล

การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมชุด ผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ ได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้ การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรม เป็นเอกสารที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวผลิตผลที่ได้จากการทำนาของชาวนาอีสาน พื้นที่ชนบทอีสาน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ท่ามกลางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ เกิดความสุขความอบอุ่นที่ได้จากการสัมผัสและประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่มีต่อสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว และการพบเจอการทำนา นำไปสู่การเก็บผลิตผลที่ได้จากการเพาะปลูก ผู้วิจัยจึงได้นำเอาวิถีชีวิตวัฒนธรรมมาเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ และหยิบเอาความเป็น อัตลักษณ์นี้ มาถ่ายทอดเนื้อหาผ่านเอกสารรูปเล่ม และผ่านผลงานการสร้างสรรคจิตรกรรม ด้วยเทคนิคการจุดสีอะคริลิกบนเฟรมผ้าใบ โดยการจุดหรือแต้มสีที่ละจุดผสมผสานกับการติดสีด้วยแปรงสีฟันเพื่อสร้างบรรยากาศในงาน ทำให้เกิดรูปร่างรูปทรงตามภาพที่ร่างเอาไว้ ในรูปแบบกึ่งเหมือนจริง ผ่านกระบวนการวางแผนการสร้างสรรคอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับที่ได้วางไว้ ในขอบเขตเนื้อหาและเทคนิค ให้ตรงตามจุดประสงค์ที่ได้นำเสนอ ดังนี้

1. อภิปรายผลการศึกษาแนวเรื่องผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์

ความงามความอุดมสมบูรณ์ของเมล็ดข้าว เป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาหาข้อมูล เพื่อนำมาเป็นเนื้อหาในการสร้างสรรคเป็นผลงานสร้างสรรคในหัวข้อชุดผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ ในการศึกษาหาข้อมูลการสร้างสรรคได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากข้อมูลทางสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับ ผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ที่ได้จากการเพาะปลูกข้าวของชาวนาอีสาน รวมถึงลักษณะของการทำนา ที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับแนวเรื่องในการสร้างสรรคผลงานจิตรกรรม สอดคล้องกับเนื้อหาแนวเรื่องผลงานของ วรวิทย์ แก้วศรีนวม (2564) คือ การใช้ธรรมชาติยึดมั่นในการเขียนภาพให้ได้กึ่งเหมือนจริง และมีสีสันที่สดใส รวมถึงการไล่น้ำหนักที่สวยงาม ทำแล้วมีความสุข ทางใจ อบอุ่นคลาย อันส่งผลให้เกิดความสุข และความรักในผลงานที่แสดงออกมาผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง วิถีชีวิตการทำนาของชาวนาอีสาน ผู้สร้างสรรคได้ลู่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ข้อมูลที่ได้เกิดจากการลงสำรวจพื้นที่สภาพแวดล้อมจริง การเก็บข้อมูลภาพถ่ายและการสังเกต ข้อมูลทางเอกสารได้จาก สื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสาร สารคดี อินเทอร์เน็ตเว็บออนไลน์ จนได้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ชนบทอีสาน วิถีชีวิตการทำนา ความสุขที่มีต่อผู้สร้างสรรค เพื่อนำข้อมูลไปเป็นแรงบันดาลใจและสนับสนุนเนื้อหาในการสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมตามวัตถุประสงค์จนสำเร็จ

2. การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชุด ผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในชุดนี้มีวัตถุประสงค์ประสงค์ในข้อที่ 2 คือ การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม รูปแบบกึ่งเหมือนจริง ด้วยเทคนิคการจุดสีอะคริลิกบนเฟรมผ้าใบ โดยการจุดหรือแต้มสีที่ละจุดผสมผสานกับการติดสีด้วยแปรงสีฟันเพื่อสร้างบรรยากาศในงาน และเพื่อให้เกิดรูปร่างรูปทรงตามภาพร่างต้นแบบ ผู้วิจัยจึงได้นำเนื้อหาข้อมูลจากทางสภาพแวดล้อม ข้อมูลทางเอกสารและอิทธิพลทางศิลปกรรมมาเป็นเนื้อหาและแนวเรื่องในการสร้างสรรค์จนได้สร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานสร้างสรรค์ สอดคล้องกับเทคนิควิธีการผลงานของ บุญนำ สาสุต (2553) คือ ใช้เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าแคนวาสและใช้เทคนิครองพื้นด้วยดินสอพอง ลงสีด้วยสีฝุ่นเกิดการซึมซับกันของสีบรรยากาศที่เกิดขึ้นจะมีความนุ่มนวลเป็นธรรมชาติแสดงถึงสิ่งที่ซ่อนแฝงอยู่ภายในคือความงดงาม เรียบง่ายสงบสุขในวิถีชีวิตของคนในชนบท ที่มีความสวยงามของจุดเป็นธรรมชาติ การจัดวางรูปทรง จัดวางองค์ประกอบในภาพ ลงสีบรรยากาศและทับซ้อนสีอย่างสวยงาม ลงสีเป็นชั้น ๆ ทับซ้อนกันไปเพื่อให้เกิดระยะของภาพ และเกิดมิติในภาพผลงาน เน้นรูปทรงหลักจุดเด่นในภาพ แล้วค่อย ๆ เก็บรายละเอียดต่าง ๆ ในผลงานสร้างสรรค์จำนวน 4 ชิ้น จนได้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม รูปแบบเหมือนจริงด้วยเทคนิคเขียนสีอะคริลิกบนเฟรมผ้าใบ โดยการจุดหรือแต้มสีที่ละจุดให้เกิดรูปร่างรูปทรงตามภาพร่างต้นแบบ โดยอาศัยหลักขององค์ประกอบศิลป์ (ชูลุด นิมเมสมอ, 2553) ในการจัดวางให้เกิดจุดเด่น มีเอกภาพในผลงานและละชั้นแตกต่างกันออกไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

เอกสารประกอบการสร้างสรรค์จิตรกรรม ชุดผลิตผลแห่งความอุดมสมบูรณ์ สามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ในรูปแบบกึ่งเหมือนจริง การนำองค์ความรู้มาสร้างสรรค์ทำให้เกิดความเข้าใจ และเกิดประสบการณ์ในการทำงาน ที่ผู้วิจัยได้รับการพัฒนา วิจารณ์ ทิชม อย่างต่อเนื่องจากคณะครูอาจารย์ ตลอดจนถึงศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ดังนั้นผลงานและเอกสารประกอบการสร้างสรรค์ในชุดนี้ อาจสร้างแรงบันดาลใจหรือเป็นอิทธิพลในการสร้างสรรค์ผลงานสำหรับผู้ที่สนใจในเรื่องนี้และเนื้อหาที่ใกล้เคียงกัน เพื่อเป็นการศึกษาหาแนวทางในการค้นคว้าข้อมูลได้ง่ายขึ้น รวมถึงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้วิจัย

2. ข้อเสนอแนะในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม

2.1 การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ผู้สร้างสรรค์ต้องเข้าใจในเนื้อหาที่กำลังสร้างสรรค์อย่างชัดเจน มีข้อมูลทางสภาพแวดล้อม ข้อมูลเอกสาร และอิทธิพลทางศิลปกรรม เพื่อสนับสนุนเนื้อหาแนวเรื่อง และเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมได้ง่ายขึ้น

2.2 การวางแผนในการทำงาน เช่น กำหนดระยะเวลาในการทำงานให้เหมาะสมกับงานแต่ละชิ้น มีความเข้าใจในเทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน จะได้ไม่เกิดการล่าช้าเสียเวลาในการสร้างสรรค์ผลงาน

2.3 ต่อยอดและพัฒนาผลงานเพื่อเพิ่มมูลค่าราคาของผลงาน จำหน่ายให้แก่นักสะสมผลงานทางศิลปะที่สนใจในผลงานศิลปะ หรือนำงานศิลปะไปประมูลตั้งราคาตามความเหมาะสม หรือส่งผลงานเข้าแข่งขันการประกวดงานศิลปะ แข่งขันการประกวดผลงานศิลปกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างชื่อเสียงและเกียรติประวัติให้กับตัวเองและเป็นการนำผลงานสร้างสรรค์ของตัวเองสู่สายตาประชาชน

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรชัย อรรถปักษ์. (2548). *องค์ประกอบศิลปะ*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒนา.

ชลุด นิยมเสมอ. (2553). *องค์ประกอบศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

บุญนำ สาสุต. (2553). *บรรยากาศแห่งความสุขในวิถีชนบท*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).

<http://www.thapra.lib.su.ac.th>.

พิมลณัฐ เวศยวรุตม. (2551). *สี่อะคริลิค*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2656, จาก

http://www.thaigoodview.com/library/teachershow/bangkok/pimolnut_v/art/sec02p08.html.

เพลิง วัตรสาร. (2563). *นิทรรศการจิตรกรรม “บ้านเกิดเมืองนอน : My Hometown”*.

สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2656, จาก <http://exhibition.contestwar.com/node/1252>.

มัย ตะตียะ. (2547). *สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.

มูลนิธิข่าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2552). *การทำนา*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2656, จาก

<http://www.openbase.in.th/node/10224>.

วรวิทย์ แก้วศรีนวม. (2564). *แนวความคิด*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2656, จาก

<http://www.chamchuriartgallery.chula.ac.th/exhibition/view/12>

สุชาติ เกาทอง. (2532). *ศิลปะกับมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

อารี สุทธิพันธ์. (2518). *เข้าใจจิตรกรรม*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

ไอดู. (2564). *หอมกลิ่นอายรวงข้าวจากท้องทุ่งก่อนจะสิ้นแสงสุดท้าย*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์

2656, จาก <https://idofragrance.com>.

“คุณค่า ความงาม และความสุขจากกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผา
ประเภทครก บ้านกลางอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม”

Value, Beauty and Happiness from the Process of Making Mortar-
Type Pottery Ban Klang, Tha Uthen District Nakhon Phanom Province

พรสวรรค์ นนทะภา¹

Pornsawan Nonthapha¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง คุณค่า ความงามและความสุขจากกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาประเภทครก บ้านกลางอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสุนทรียศาสตร์เรื่องของคุณค่า ความงาม ความสุข ผ่านมุมมองกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาประเภท“ครก” บ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ซึ่งผู้วิจัยมองว่ามีความงามทางด้านประณีตศิลป์แบบดั้งเดิม ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่ความงามของเนื้อดินมีความเนียนเหนียว สีนวลเหลืองอมชมพู รวมถึงความงามทางด้านรูปทรง วัสดุ และกระบวนการเผาที่มีความเหมาะสมสำหรับประโยชน์ใช้สอยในการบดหรือตำ ความงามเป็นเรื่องของคุณค่า (Value) คุณค่าของภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอดในฐานะที่เป็นศาสตร์ศิลปกรรม จึงนำไปสู่ที่มาแห่งบ่อเกิดความรู้ทางธรรมชาติของความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้น จึงเรียกความงามทางด้านจิตใจ คุณค่าความงามทางด้านวัตถุซึ่งนำไปสู่มูลค่าทางความสุข

จากการศึกษา พบว่า ความงามเป็นต้นแบบต่าง ๆ ของสรรพสิ่งที่เป็นเนื้อแท้แห่งวัตถุทางผัสสะ 2 แหล่งใหญ่ ๆ ได้แก่ ความงามที่ประจักษ์ชัดอยู่ในธรรมชาติและ ความงามที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น โดยใช้ทฤษฎีสุนทรียภาพนำมาวิเคราะห์ทางด้านคุณค่า ความงาม ความสุข การวิเคราะห์สุนทรียภาพใช้กรอบการวิเคราะห์ 3 ส่วนคือ สุนทรียธาตุ ทัศนธาตุ ศิลปะธาตุ และรูปแบบของสุนทรียะที่เกิดขึ้น จากปัจจัย ในเชิง “วัตถุวิสัย” หรือเป็นเรื่องของ “อัตวิสัย” ของแต่ละบุคคลเท่านั้น กล่าวคือ ความงามเป็นเอกภาพและมีความสมบูรณ์ในองค์ประกอบของศิลปะที่แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกที่อยู่เหนือประสาทสัมผัสที่แท้จริง ธรรมชาติหรือความจริงของศิลปะเป็นผู้มีความสุข สามารถควบคุมความต้องการของตนได้ เพราะความสุขที่มนุษย์

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (p.moodspace@gmail.com)

สามารถรู้จักโลกแท้จริงได้ด้วยเหตุผลของชีวิตนั่นเอง ดังเช่น ช่างปั้นครกในชุมชนบ้านกลาง ได้นิยามความสุขที่อาจหมายถึง ความรู้สึกที่ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาการปั้นครกของบรรพบุรุษ การได้ทำในสิ่งที่รักและชอบ หรือ ความสำเร็จในเป้าหมายจากการสร้างรายได้ในครอบครัวได้โอบกอดลูกน้อย เพียงแค่นี้ก็มีความสุขแล้ว

คำสำคัญ: คุณค่า, ความงาม, ความสุข, เครื่องปั้นดินเผา

Abstract

Article on value, beauty and happiness from the process of making mortar-type pottery Ban Klang, Tha Uthen District Nakhon Phanom Province Its purpose is to study aesthetics. the story of value, beauty, and happiness through the perspective of the process of making pottery in the type of "mortar", Ban Klang, Non Tan Sub-district, Tha Uthen District. Nakhon Phanom Province which the researcher sees as having the beauty of traditional fine arts There is a unique identity that the beauty of the clay is smooth, soft, yellowish pink. as well as the beauty of shape, material and sintering process that are suitable for grinding or pounding use. Beauty is a matter of value (Value), the value of wisdom. that has been inherited as a science of fine arts It leads to the source of natural knowledge of knowledge from generation to generation. Therefore, it is called psychological beauty. The value of material beauty, which leads to the value of happiness. Studies have shown that beauty is a role model. of all things that are intrinsic to the two main sources of tactile objects, namely the beauty that is evident in nature; and the beauty created by man by using aesthetic theory to analyze value, beauty, happiness, aesthetic analysis using 3 parts analysis framework which are aesthetic elements, visual elements, art elements, and forms of aesthetics arising from factors in terms of "objectives" or being the subject of " That is, beauty is united and complete in the elements of art that express emotions and feelings that transcend the true senses. The nature or reality of art is a happy person. able to control their needs Because of the happiness that human beings can know the real world for reasons of life itself, like a potter in Ban Klang community. Define what happiness can mean conveyed feelings

Keyword: Value, Beauty, Happiness, Pottery

บทนำ

เครื่องปั้นดินเผามีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตมนุษย์อย่างแนบแน่นมาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสันนิษฐานว่าเกิดจากกลุ่มกองไฟของมนุษย์ดึกดำบรรพ์คือกลุ่มนีแอนเดอร์ทัล ซึ่งเป็นมนุษย์กลุ่มแรกของโลกที่รู้จักการใช้ไฟ สามารถแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของวัฒนธรรมในการศึกษาทางโบราณคดีของชาตินั้นได้ จากการขุดค้นพบเครื่องปั้นดินเผาในแหล่งโบราณคดีทั่วโลก มักมีกระบวนการผลิตและลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกันจัดว่าเป็นหลักฐานประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ คติความเชื่อ คุณค่า ความงาม และวัฒนธรรมของชุมชนในอดีตด้านต่าง ๆ เช่น ที่ตั้งชุมชน เส้นทางการติดต่อ ค้าขายหรือคมนาคมที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของชุมชนต่าง ๆ ที่มีการติดต่อกันและกัน (ปรีชา กาญจนาคม 2540)

เครื่องปั้นดินเผาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนาน เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในการดำรงชีวิตที่จำเป็นมาอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต บริเวณแอ่งสกลนครแถบลุ่มแม่น้ำสงครามตอนบนค้นพบหลักฐานภาชนะดินเผาครั้งที่ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันและเพื่อประโยชน์ใช้ในพิธีกรรมความเชื่อกับความตาย ที่มักจะเป็นภาชนะดินเผาที่เน้นความงามทางด้านศิลปะมากกว่าที่ทำใช้สอยในชีวิตประจำวันทั่วไป ดังเช่นภาชนะดินเผาที่พบที่บ้านเชียงอำเภอนางรองจังหวดอุดรธานีซึ่งเป็นภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดาชนิดสีน้ำตาลผิวเนื้อสีเทาลายเชือกทาบเป็นต้น ส่วนในภาคอีสานบริเวณที่เรียกว่าแอ่งโคราชก็พบหลักฐานภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดาเผาไฟต่ำทั้งที่ทำเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันและใช้ในพิธีกรรมความเชื่อกระจายอยู่ทั่วไปซึ่งมีลักษณะรูปแบบแตกต่างกันไปหลายกลุ่มใหญ่ ๆ ที่นักวิชาการกำหนดอายุประมาณ 3000 ถึง 2500 ปีจนถึงช่วงต้นสมัยประวัติศาสตร์ การทำเครื่องปั้นดินเผาในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ทั้งกลุ่มชนในเขตแห่งสกลนครและแอ่งโคราชทั้งหมดล้วนเป็นเครื่องปั้นดินเผาเนื้อดินธรรมดาเผาไฟต่ำเหมือนกันซึ่งเป็นการใช้เทคโนโลยีแบบพื้นบ้านคือเผาแบบเตานอกหรือเปล้าฟาง

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 มีการทำเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพเนื้อดินแกร่งมากขึ้นด้วยการเผาด้วยไฟสูงจนได้ภาชนะเนื้อดินแกร่งตลอดจนเผาเคลือบที่เป็นผลดีทั้งในด้านประโยชน์ทางความงามและประโยชน์ใช้สอยไปพร้อมกันและเผยแพร่มากในพุทธศตวรรษที่ 18 โดยมีแหล่งผลิตขนาดใหญ่กระจายอยู่บริเวณเทือกเขาพนมรุ้งในเขตอำเภอนางรองและอำเภอบ้านกรวดจังหวัดบุรีรัมย์จนถึงเขตอำเภอปราสาทจังหวัดสุรินทร์นอกจากนี้ยังพบภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งกระจายอยู่ในเขตจังหวัดสกลนครและนครพนมอีกด้วยเพียงแต่ยังไม่พบแหล่งผลิตเท่านั้นซึ่ง

ทั้งหมดมักจะเรียกกันรวม ๆ ว่าให้หอมภาชนะดินเผาในช่วงสมัยลพบุรีจะมีทั้งชนิดที่เป็นเนื้อธรรมดาชนิดเนื้อแกร่งและชนิดเคลือบซึ่งล้วนแต่ใช้กระบวนการหรือวิธีการปั้นขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนเป็นหลักและเผาในเตาหรือเตาก่อที่มีการควบคุมอุณหภูมิได้ (สมชาย นิลอาธิ, 2545)

เมืองนครพนมถือเป็นเมืองหลวงแห่งการปั้นครกดินเผา มีแหล่งผลิตอยู่ที่บ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน เครื่องปั้นดินเผาที่บ้านกลาง เป็นหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเก่าแก่ ที่ผลิต ครก ไห และไหปลาร้าที่ดีที่สุดในภาคอีสาน และมีชื่อเสียงระดับประเทศ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่มีบ่อดินเหนียวแห่งเดียวในจังหวัดนครพนม เป็นแหล่งดินที่เหมาะสมกับการนำมาทำเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งชาวบ้านกลางก็มีการนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ทำให้ลวดลายมีความประณีต สวยงาม และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

100 กว่าปีมาแล้วที่ชาวบ้านกลาง หมู่ 1 ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม สืบทอดอาชีพบรรพบุรุษ จนกระทั่งถึงวันนี้รุ่นลูกหลานได้นำวิชาปั้นดินของบรรพบุรุษมาพัฒนาเป็นการปั้น “ครกดิน” และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพิ่มมูลค่าขึ้นมาอีก สามารถทำเงินให้ชาวบ้านเฉลี่ยเดือนละกว่า 5 หมื่นบาทต่อรายในปัจจุบัน กล่าวได้ว่า ปัจจุบันการปั้นครกถือว่าเป็นงานหลักที่สร้างรายได้สูง และจากเดิมที่เคยปั้นด้วยแรงคน ปัจจุบันได้รับการแนะนำจากหน่วยงานของรัฐเข้ามาส่งเสริมโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาเสริมเพิ่มจำนวนการผลิตให้สูงขึ้น เช่น จากเดิมที่เราเคยปั้นด้วยมือ - เท้า ออกแรงหมุนขึ้นรูป หรือนวดดินเหนียว ในปัจจุบันนี้มีการนำมอเตอร์ไฟฟ้าเข้ามาเสริมตั้งแต่การนวดดินเหนียว หลังจากนั้นก็ ขึ้นรูปครกตกแต่ง และมีการนำปูนปลาสเตอร์มาทำแม่พิมพ์ครกแต่ละรุ่น จนทำให้ทุกขั้นตอนในการปั้นครกเร็วขึ้น และได้ปริมาณมากขึ้น วันหนึ่งสามารถผลิตครกได้วันละ 150 - 200 ใบ เฉลี่ยปั้นทั้งหมู่บ้านจะได้ครกประมาณ 4,000 ใบ ถ้าเปรียบเทียบกับการปั้นสมัยก่อนจะได้ 50 - 60 ใบต่อรายต่อวัน ครกจะมีราคาตั้งแต่ใบละ 20 - 150 บาท เมื่อปั้นครกเสร็จได้จำนวนก็จะทำนำเข้าเตาเผาเฉพาะของตน การเปิดเตาเผาครั้งหนึ่งสามารถทำการเผาครกได้จำนวน 1,800 ใบ เดือนหนึ่งทำการเผาผลิตครกได้ 3 ครั้ง ซึ่งจะสามารถทำรายได้เฉลี่ยกว่า 60,000 บาท เรื่องตลาดการจำหน่ายนั้นอยู่ในระดับขั้นดีมาก โดยทางกลุ่มผู้ผลิตได้มีการเพิ่มเทคโนโลยีผลิตให้มากขึ้นแล้วก็ไม่เพียงพอสอดคล้องความต้องการของพ่อค้าแม่ค้าจากหลายจังหวัดที่เข้ามาสั่งซื้อไปขายต่อในอีกหลาย ๆ จังหวัด และตามภูมิภาคอื่น ๆ นอกจากนี้ พ่อค้าจะนำไปขายตามจุดผ่อนปรนไทย-ลาว สร้างตลาดใหม่ขึ้นมาอีกซึ่งถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีที่สุดในด้านการตลาดเลยทีเดียว ทำให้ชุมชนบ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม มีรายได้จากการปั้นครกเป็นอาชีพหลักสามารถสร้างเม็ดเงินให้ชาวบ้าน ส่วนการทำงานหรือสวนยางพารานั้นก็ได้เป็นอาชีพเสริม

เดิมบ้านกลางผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพื่อขายเป็นอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา เพราะบ้านกลางเป็นพื้นที่ที่มีบ่อดินเหนียวที่หนองกุดค้ำ ตำบลโนนตาล โดยตอนแรกผลิตเป็นกิจการของ

ครัวเรือน ซึ่งการทำเครื่องปั้นดินเผาเกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านอย่างแท้จริง สำหรับการทำเครื่องปั้นดินเผามีการสืบทอดกันมานานนับเป็นเวลา 150 ปี โดยมี “ปู่ไท” ซึ่งเป็นชาวอุบลราชธานีที่ได้อพยพครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านกลาง ในสมัยนั้นเป็นผู้ริเริ่มนำดินเหนียวที่หนองกุดคำมาปั้นครกและภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือนไว้ใช้และส่วนที่เหลือใช้ก็ใช้แลกเปลี่ยนซื้อขาย ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา โดยมีสมาชิกทั้งหมด 43 คน ในการรวมกลุ่มครั้งแรกก็เพื่อเป็นการต่อรองราคาสินค้ากับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อ และต่อมารัฐบาลที่ต้องการให้เกิดสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ คนในชุมชนก็เลยให้ความสนใจในเรื่องนี้ และชุมชนเองก็ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาที่ตนเองมีอยู่ จึงนำสินค้าด้านเครื่องปั้นดินเผาครกบ้านกลางมาเป็นสินค้า (OTOP) และได้รับการยอมรับโดยแพร่หลายอันเนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความแกร่ง มีเสียงดังกังวาน ทนต่อแรงกระแทก ได้รับการยกย่องเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาวของจังหวัดนครพนม จากความสำเร็จดังกล่าวขึ้นอยู่กับกระบวนการสร้างที่มองผ่านความงาม

ถ้าจะกล่าวถึงความงาม ความงามเป็นลักษณะของสุนทรียธาตุ คือความงามในทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยความงาม ความแปลกตา และความน่าทึ่ง ความมีอยู่ของความงามนั้นอาจจะได้ 2 ประเด็นดังนี้ 1) ความงามมีอยู่อย่างอัตวิสัย หมายถึงความงามขึ้นอยู่กับมนุษย์มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่าสิ่งนี้งามหรือไม่งาม ความงามไม่ได้อยู่ที่วัตถุ 2) ความงามมีอยู่อย่างวัตถุวิสัยแนวคิดนี้เห็นว่าความงามมีอยู่โดยตัวของมันเอง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งใดหรือใครคนใดคนหนึ่ง เห็นว่าความงามมีอยู่โดยตัวของมันเอง (สุพจน์ จิตสุทธิญาณ, 2556) ความงามในกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาประเภทครก หรือศิลปะเซรามิก บ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เป็นความงามในเรื่องคุณค่า คุณค่าทางสุนทรียะรวมถึงคุณค่าทางเศรษฐกิจ ที่มีต่อจิตใจ ความงามเกิดจากอารมณ์หลักการและเหตุผลในจังหวะการสร้างสรรคผลงานของช่างปั้น ความงามให้ความยินดี ให้ความพอใจ ให้ความรัก ความงามนั้นเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือวัสดุ เช่นดิน อุปกรณ์การปั้น แม่พิมพ์จิกเกอร์ ดังนั้นความงามจึงเป็นเรื่องอารมณ์ความรู้สึก หรืออารมณ์ที่ก่อให้เกิดความสุข ดังนั้นการสร้างสรรคเครื่องปั้นดินเผาประเภทครก จึงเป็นการถ่ายทอดความงามผ่านสื่อวัสดุทางภูมิปัญญาพื้นบ้านและยังกระตุ้นให้ผู้ชมผู้เสพผู้ใช้ เกิดอารมณ์ทางความงามที่แตกต่างกันตามค่านิยมและการรับรู้จากประสบการณ์ ความงามในเครื่องปั้นดินเผาประเภทครกอาจแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1) ความงามทางกายภาพ เป็นความงามของรูปทรงที่ถูกกำหนดด้วยช่างปั้นที่มีการออกแบบสร้างสรรค์ประสานกลมกลืนกับทัศนธาตุต่าง ๆ เช่นรูปทรงกรวย รูปทรงกระบอก พื้นผิวเพื่อให้ความเหมาะสมกับหน้าที่การใช้งาน 2) ความงามทางใจ เกิดจากความรู้สึกหรืออารมณ์ที่แสดงออกมาจากงานเครื่องปั้นดินเผาประเภทครกโดยช่างปั้นได้สร้างสรรค์ขึ้นอย่างประณีตทุกขั้นตอนและเกิดจากผู้ชม ผู้เสพ ผู้ใช้ ได้สัมผัสผลงาน

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาประเภทครกบ้านกลางอำเภอท่าอุเทนจังหวัดนครพนมที่สืบทอดและผลิตกันมาอย่างยาวนานมากกว่า 100 ปีและยังดำเนินจนถึงปัจจุบันอีกทั้งยังสร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นหลักเนื่องจากเครื่องปั้นดินเผาบ้านกลางมีเอกลักษณ์โดดเด่นและยังมีความงามทางสุนทรียะไม่ว่าจะเป็นความงามรูปแบบ ความงามของกระบวนการผลิต ความงามวัสดุ ความงามของกระบวนการเผา ส่งผลให้เกิดชิ้นผลงานที่มีคุณค่าและเกิดความสุขในครอบครัว ชุมชน

เนื้อหา

เครื่องปั้นดินเผาประเภทครก บ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นจัดอยู่ในประเภทงานฝีมือดั้งเดิมเป็นลักษณะเฉพาะที่ได้จากดินเหนียวจากบ่อดินกุดคำว บ้านกลาง ตำบลโนนตาล ซึ่งเกิดจากการตกตะกอนของดินในฤดูฝน จะทำการขุดมาใช้หลังจากการเก็บเกี่ยวในฤดูแล้ง เนื้อดินจะเนียนเหนียว มีสีนวลปนเหลืองจับตัวกันเป็นก้อนแน่น ชิ้นงานเผาเสร็จจะมีสีเนื้อดินเป็นสีส้ม อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบ้านกลาง

ภาพที่ 1 เครื่องปั้นดินเผาครก บ้านกลาง ตำบลโนนกลาง อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

ขั้นตอนกระบวนการผลิตเริ่มจากการเตรียมวัสดุและอุปกรณ์โดยในการทำเครื่องปั้นดินเผาครกบ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จะมีวัสดุและอุปกรณ์ดังนี้

1. ดินเหนียว จะต้องเป็นดินเหนียวที่ปราศจากเศษวัชพืชหรือเศษกรวดทรายปนอยู่ในเนื้อดิน เนื้อดินต้องมีลักษณะเหนียว มีสีนวลปนเหลือง เนื้อดินจับเป็นก้อนแน่นไม่ร่วนซุยผสมด้วยทรายละเอียด โดยนวดผสมให้เนื้อดินกับทรายเข้ากัน

2. แป้นหมุน ใช้สำหรับขึ้นรูปแจกัน โอ่ง อ่าง หม้อ ครก ฯลฯ

3. เหล็กขูดหรือไม้ขูด ใช้สำหรับตกแต่ง ชีด ปาด เขียนลวดลายบนภาชนะ

4. ผ้าคลุมดิน ใช้สำหรับคลุมดินไม่ให้ดินแห้งแข็งเร็วก่อนกำหนด ขณะที่ผลงานยังไม่เสร็จ

5. น้ำ ใช้สำหรับล้างมือและใช้ขณะที่ขึ้นรูปทรงดินเหนียว เพื่อให้สามารถเลื่อนได้ง่ายต่อการขึ้นรูป

6. ไม้แกะสลักทำด้วยไม้ไผ่ ใช้สำหรับแกะสลักลวดลาย

7. ด้ายหรือลวด เอาไว้สำหรับตัดดินหรือตัดกันของผลิตภัณฑ์หลังจากที่ขึ้นรูปเสร็จ

เมื่อเตรียมวัสดุและอุปกรณ์เรียบร้อยแล้วก็นำไปสู่ขั้นตอนกระบวนการทำเครื่องปั้นดินเผาครก ซึ่งในขั้นตอนการทำงานนี้จะต้องใช้ทักษะความชำนาญ การฝึกฝน การบ่มเพาะประสบการณ์ โดยแบ่งกระบวนการขั้นตอนเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาครก

นำดินที่ได้จากบ่อดินกุดข้าวขึ้นมาตากแดดให้แห้ง แล้วนำเข้าเครื่องบดดิน พอบดดินเรียบร้อยแล้วก็นำดินที่ได้ไปหมักในบ่อหรือนำไปแช่น้ำทิ้งไว้ 1 คืน แล้วจึงนำดินที่แช่น้ำเรียบร้อยแล้วเข้าเครื่องนวด นำดินที่นวดแล้วมาขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์จิ๊กเกอร์ แล้ววางบนแป้นหมุนขึ้นรูปทรงตามที่ต้องการนำแม่พิมพ์ครกที่ขึ้นรูปเสร็จแล้ว ผึ่งในที่ร่มให้หมาด แล้วจึงนำครกถอดออกจากแม่พิมพ์นำมาตกแต่งรูปทรงให้ได้ขนาดความหนาตามที่ต้องการ หลังจากนั้นใช้กะลาหรือหินขัดมาตกแต่งรูปทรงให้เกิดความสวยงาม กำหนดลวดลายที่ต้องการลงบนภาชนะที่ต้องการ โดยการใช้เครื่องมือที่ทำด้วยไม้ไผ่ หรือเหล็กทำการขูด ชีด แกะลายตามที่ต้องการเพื่อเป็นการตกแต่งลวดลายให้สวยงาม หากมีเศษดินที่ติดอยู่ตามร่องลายหรือตามซอกลายให้นำออกให้หมด

ภาพที่ 2 วิธีการขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์จี้กเกอร์

ภาพที่ 3 วิธีการขึ้นรูปแป้นหมุนเพื่อให้ได้รูปทรงตามที่ต้องการ

2. ขั้นตอนการตากครก

การตากครก คือ การไล่น้ำออกจากครกที่ขึ้นรูปเสร็จแล้ว การตากแห้งควรให้น้ำระเหยออกไปอย่างช้า ๆ โดยการนำครกมาเรียงผึ่งในพื้นที่ร่ม โลง และโปร่ง ห้ามตากกลางแจ้งแดดหรือโดนแดดจัด เป็นระยะเวลานานเป็นอันขาด เพราะจะทำให้ชิ้นงานมีการแตกร้าวได้ เพื่อเป็นการป้องกันการแตกร้าวในขั้นตอนต่อไปจะต้องมีการควบคุมปริมาณของน้ำที่ใช้ในการขึ้นรูปต้องเหมาะสม

3. ขั้นตอนกระบวนการเผา

เมื่อภาชนะที่นำผึ่งลมจนเนื้อดินมีความหมาดพอเหมาะดีแล้วก็นำภาชนะไปบรรจุในเตาเผา โดย 1 เตาจะสามารถบรรจุได้ประมาณ 1,800 ใบ แล้วทำการเผาด้วยอุณหภูมิประมาณ 800°C ถึง 1,000°C ระยะเวลาการเผาเผาไฟในเตาเป็นการเอาความชื้นออกจะใช้เวลา 2 - 3 วัน แล้วทำการเร่งไฟจะใช้เวลา 1 - 2 วัน แล้วจึงทำการปิดเตาให้ครกเย็นตัวจะใช้เวลา 3 วัน รวม ๆ แล้วจะใช้ระยะเวลาในขั้นตอนกระบวนการเผาประมาณ 1 สัปดาห์ โดยผลสำเร็จหลังจากการเผาครกเรียบร้อยแล้วเนื้อดินจะมีสีส้ม อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเครื่องปั้นดินเผาครกบ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

ภาพที่ 4 วิธีการเผาเครื่องปั้นดินเผาครกและชิ้นงานที่เผาเสร็จเรียบร้อยแล้ว

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีกลุ่มเป้าหมายคือ ชุมชนหมู่บ้านครก บ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม โดยศึกษาประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ รวมถึงศึกษาสภาพปัจจุบันของการทำครกบ้านกลาง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุป อภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออก เป็น 2 ส่วนคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการศึกษาเอกสารที่มีการบันทึกเอาไว้ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยทำการค้นคว้าเอกสารหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ประชาชนและบุคคลต่าง ๆ และด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีลำดับการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม โดยการสำรวจด้านนิเวศวิทยา ด้านภูมิศาสตร์ ด้านสังคม ศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต

2. ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) คือ ใช้การสังเกตสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม กระบวนการดำเนินการของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ด้วยวิธีการบันทึกภาพ บันทึกเสียง การบันทึกและการวาดเส้น

3. ทำการสัมภาษณ์แบบที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดประเด็นคำถามไว้อย่างแน่นอน เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลและวิเคราะห์ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล บริบททั่วไปในพื้นที่ สภาพแวดล้อมสังคม วัฒนธรรม ประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ คุณค่า ความงาม ความสุข

4. ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อใช้สำหรับกรสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก ไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลกว้างและหลากหลาย ครอบคลุมทุกประเด็น ตั้งแต่ประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญา รูปแบบ คุณค่า ความงาม ความสุขและสภาพปัจจุบันของพื้นที่ที่ดำเนินการผลิต

5. ใช้การสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้สำหรับประเด็นที่มีการสงสัย เป็นการช่วยให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาและสังเกตพฤติกรรมของชุมชนสามารถประเมินทัศนคติต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้สามารถซักถามแบบเจาะลึกได้ข้อมูลใหม่สดโดยกำหนดกลุ่มสนทนา

ภาพที่ 5 การลงพื้นที่ภาคสนาม ณ หมู่บ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

จากกรรมวิธีขั้นตอนดังกล่าว ทำให้มองเห็นคุณค่าทฤษฎีสุนทรียะ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่พูดถึงเรื่องของความงามของกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาประเภทครก บ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบการผลิตวัสดุ รูปทรง กระบวนการเผา ในพื้นที่วิจัยในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ โดยใช้ทฤษฎีสุนทรียภาพนำมาวิเคราะห์ทางด้านคุณค่า ความงาม ความสุข การวิเคราะห์สุนทรียภาพใช้กรอบการวิเคราะห์ 3 ส่วนคือ สุนทรียธาตุ ทัศนธาตุ ศิลปะธาตุ ผลการวิเคราะห์สุนทรียธาตุ (Aesthetic elements) ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุ ที่ได้รับจากผลงานเครื่องปั้นดินเผาแบบพื้นบ้าน ทำให้เกิดความรู้สึกสุนทรียะ ฟังพอใจ แปลกหูแปลกตา เมื่อพบความงามอันเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางภูมิปัญญาของช่างพื้นบ้าน แม้กระทั่งการสร้างรูปทรงให้ความเหมาะสมกับหน้าที่การใช้งาน ขนาดของรูปทรงก็มีส่วนสำคัญ จึงมีขนาดที่หลากหลายรูปแบบการผลิต วัสดุและกระบวนการเผาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผลการวิเคราะห์ศิลปะธาตุ (Art elements) ส่วนต่าง ๆ ที่เป็นปฐมมูลของความงาม เป็นหลักการหรือแนวคิดทางช่างพื้นบ้านสามารถนำมาตรวจสอบผลงานเช่นการจัดวางรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาประเภทครก ที่วางทับซ้อนกันให้เกิดจังหวะมีพื้นที่ว่าง ซึ่งการวางจังหวะทับซ้อนกันมีหลักการและเหตุผลคือเพื่อความสวยงาม เพื่อความสะดวกในการขนย้ายสามารถระบายความชื้นออกจากดินได้ดี ทำให้ผลิตภัณฑ์แห้งเร็วไม่แตกร้าว ผลการวิเคราะห์ทัศนธาตุ (elements) 1) เริ่มต้นจากการใช้เส้น เส้นตรงให้ความรู้สึกแข็งแรงมั่นคงการใช้เส้นตรงเป็น

แกนหลักในการตั้งศูนย์กลางเพื่อขึ้นรูปทรงกรก และเส้นที่เกิดจากกระบวนการกดหรือบีบของนิ้วมือของช่างเพื่อสร้างรูปทรงให้เหมาะสมกับหน้าที่การใช้งาน 2) รูปทรง ในกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาประเภทกรกจะนิยมสร้างรูปทรงกรวย ด้านฐานเล็ก ด้านบนกว้าง การสร้างรูปทรงลักษณะนี้เพื่อตอบสนองหน้าที่การใช้งานเช่นการบด การตำ 3) ด้านเทคนิคจากการสังเกตพบว่าเทคนิคการทำเครื่องปั้นดินเผาประเภทกรกบ้านกลาง จะมีความหลากหลายเช่นเทคนิคการขึ้นรูปแบบแป้นหมุน แบบมือ แบบเครื่องมอเตอร์และแบบแม่พิมพ์จิกเกอร์ที่สามารถผลิตได้จำนวนมาก 4) ที่ว่าง เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากพื้นที่ในการสร้างเครื่องปั้นดินเผาต้องมีพื้นป็น พื้นี่จัดวางผลงาน พื้นี่ระบายอากาศ พื้นี่ว่างให้มีอากาศสามารถวิ่งไปตามช่องว่างแต่ละช่องของกรกเพื่อให้เกิดความงามเป็นจังหวะการเคลื่อนไหวและสะดวกในการเคลื่อนย้ายเข้าเตาเผา การจัดวางในเตาเผาที่เช่นกันจัดวางสลับกันให้เกิดพื้นที่ว่างเพื่อให้ไฟวิ่งได้ทั่วถึงสามารถเพิ่มอุณหภูมิในเตาให้สูงขึ้นได้ 5) สี สีเกิดจากวัตถุดิบอย่างเช่นดินเหนียว แร่เหล็ก หินศิลาแลง บ้านกลางส่วนมากจะขุดดินจากหนองกุดคำหนองน้ำประจำหมู่บ้านซึ่งมีความพิเศษเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น ดินมีสีเหลืองนวลอมชมพูเมื่อยังไม่เผา เมื่อผ่านกระบวนการเผาเรียบร้อยแล้วจะมีสีน้ำตาลอมเขียวเนื้อแกร่ง

ผลการวิเคราะห์ด้านคุณค่า ในกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาประเภทกรกมีดังนี้

1. คุณค่าด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สำคัญกรกบ้านกลาง เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ปั้นมาจากดินที่มีคุณภาพของดินที่มีส่วนผสมของแร่เหล็กที่มีปริมาณสูง จากแหล่งดินในท้องถิ่น (กุดคำว) จากการสำรวจและรับรองโดยกรมวิทยาศาสตร์และบริการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงทำให้กรกบ้านกลางมีความแกร่ง มีเสียงดังกังวาน ทนต่อแรงกระแทก เป็นที่นิยมของผู้ใช้และความต้องการของพ่อค้าคนกลางเป็นอย่างยิ่ง การปั้นกรกของชาวบ้านกลางยังอนุรักษ์การปั้นแบบดั้งเดิมอยู่เป็นบางส่วน แม้จะได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์และวิธีการสร้างมูลค่าของดิน จากกรมวิทยาศาสตร์และบริการ ในการผลิตนอกเหนือจากการปั้นกรกของชุมชน เช่น ถ้วยรองน้ำย่างพารา กระถาง โอง แจกกัน เป็นต้น จนได้รับขนานนามว่า บ้านกลางเป็นเมืองหลวงแห่งการปั้นกรก และรักษางานช่างดั้งเดิมไว้เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในท้องถิ่น

2. คุณค่าด้านความงามเครื่องปั้นดินเผาประเภทกรก บ้านกลาง ในด้านความงามทางกายภาพเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีคุณภาพลักษณะเด่นมีความกลมกลืนทั้งประโยชน์ใช้สอยที่ใช้งานได้ก็คือกระบวนการสร้างรูปทรงด้วยวิธีการปั้นมือการขึ้นแบบพิมพ์จิกเกอร์หรือด้วยวิธีการตีแบบดั้งเดิม

สรุปผล

จากการศึกษาคุณค่าความงามความสุขจากกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาประเภท ครกบ้านกลางตำบลโนนตาลอำเภอท่าอุเทนจังหวัดนครพนมสามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า กระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาประเภทครกคุณค่าด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ที่สำคัญ ครกบ้านกลาง เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ปั้นมาจากดินที่มีคุณภาพของดินที่มีส่วนผสมของแร่เหล็กที่มี ปริมาณสูงคุณค่าด้านความงามเครื่องปั้นดินเผาประเภทครก บ้านกลาง ในด้านความงามทาง กายภาพเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีคุณภาพลักษณะเด่นมีความกลมกลืนทั้งประโยชน์ใช้สอยความ งามในกระบวนการสร้างเครื่องปั้นดินเผาประเภทครก หรือศิลปะเซรามิก บ้านกลาง ตำบลโนน ตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เป็นความงามในเรื่องคุณค่า คุณค่าทางสุนทรียะรวมถึง คุณค่าทางเศรษฐกิจ ที่มีต่อจิตใจ ความงามเกิดจากอารมณ์หลักการและเหตุผลในจังหวัดการ สร้างสรรค์ผลงานของช่างปั้น ความงามให้ความยินดี ให้ความพอใจ ให้ความรัก ความงามนั้น เกี่ยวข้องกับวัตถุหรือวัสดุ เช่นดิน อุปกรณ์การปั้น แม่พิมพ์จิกเกอร์ ดังนั้นความงามจึงเป็นเรื่อง อารมณ์ความรู้สึก หรืออารมณ์ที่ก่อให้เกิดความสุข จากการวิเคราะห์สุนทรียภาพใช้กรอบการ วิเคราะห์ 3 ส่วนคือ สุนทรียธาตุ ทัศนธาตุ ศิลปะธาตุ ทำให้เกิดความรู้สึกสุนทรียะ ฟังพอใจ แปรลกหูแปรลกตา เมื่อพบความงามอันเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ คุณค่าทางภูมิปัญญาของช่างพื้นบ้าน จากความสำคัญของศิลปะวัฒนธรรมที่แสดง ถึงความเจริญงอกงามเป็นมรดกที่ล้ำค่าของชุมชนบ้านกลาง ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ประกอบกับแนวทางการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมตำบลโนนตาล และสภา วัฒนธรรมอำเภอท่าอุเทนที่ได้มีการผลักดันเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้ง คุ้มครองการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม เพื่อรักษาวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ทำให้ชุมชนหัน กลับมามองถึงกระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองอย่างจริงจัง เกิดการศึกษา ค้นคว้า และพัฒนางานศิลปะวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด เป็นจุดเริ่มต้นของชุมชนในการ มีส่วนร่วมจัดการความรู้ด้านศิลปะวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน ชุมชนจะส่งผลอย่างยั่งยืนในการดำรงไว้ซึ่งสิ่งดีงาม โดยมีชุมชนเป็นผู้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

จากเหตุผลดังกล่าวนี้เพื่อเป็นการรักษาวัฒนธรรมประเพณีและภาพลักษณ์ที่ดีงามของ ท้องถิ่น ประชาชนทุกคนและชุมชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ครก บ้านกลาง” จึงควรร่วมมือกันสอดส่อง ดูแล สนับสนุนส่งเสริมอนุรักษ์ มรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมนี้ไว้ ตลอดจนให้ข้อมูล ความรู้ คำแนะนำแก่ผู้ที่จะนำไปใช้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้รู้ คุณค่าและเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิทยาศาสตร์. (2513). *เอกสารทางวิชาการเครื่องปั้นดินเผา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.
- กำจร สุนพงษ์ศรี. (2556). *สุนทรียศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลูด นิมเสมอ. (2557). *องค์ประกอบศิลปะ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปรีชา กาญจนาคม.(2540) *เครื่องปั้นดินเผา*. กรุงเทพฯ :โบราณคดีพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2556). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศราวุธ วงษ์เนตร. (2561). *เทคนิคการสร้างสรรค์ศิลปะเครื่องปั้นดินเผา*. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].
- สมชาย นิลอาธิ.เครื่องปั้นดินเผาแกร่งพื้นบ้านอีสาน เครื่องปั้นดินเผาในสังคมอดีต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2545.*
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2550). *เครื่องปั้นดินเผาและเครื่องเคลือบกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของสยาม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุพจน์ จิตสุทธิญาณ. (2556). ความเข้าใจในทฤษฎีสุนทรียะ. *วารสารศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 9(2). 161-179.
- สุเทพ สุนทรเกษม. (2511). *สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สุรพล ดำริห์กุล. (2542). *เครื่องปั้นดินเผา มรดกไทย โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].

นรกภูมิ : รูปแบบ และความสัมพันธ์ของกลุ่มช่างแต้มพื้นบ้าน ในฮูปแต้ม
วัดพุทธสีมา วัดหัวเวียงรังษี และวัดโพธิ์คำ อ.ธาตุพนม จ.นครพนม

Hell : Form and relationships of local Isan's Folk Painter in Isan's
Mural Paintings, Buddhasima Temple, Wat Hua Wiang Rangsi Temple
and Wat Pho Kham Temple, That Phanom District, Nakhonphanom
Province

อภิชาติ เอี่ยมวิจารณ์¹, ปรีชาวุฒิ อภิระติง² และบุรินทร์ เปล่งดีสกุล³
Aphichart Eiamwichan,¹ Preechawut Apirating² and Burin Plengdeesakul³

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบภาพนรกภูมิในฮูปแต้มวัดพุทธสีมา วัดหัวเวียงรังษี และวัดโพธิ์คำ อ.ธาตุพนม จ.นครพนม เป็นการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ของกลุ่มช่างแต้มพื้นบ้านที่แสดงทักษะฝีมือทางจิตรกรรมฝาผนัง โดยมองผ่านฮูปแต้มเรื่องนรกภูมิบนผนังสีของทั้ง 3 วัด

ผลของการศึกษาพบว่าฮูปแต้มเรื่องนรกภูมิของวัดพุทธสีมา วัดหัวเวียงรังษี และวัดโพธิ์คำจะนำเสนอภาพนรก 2 ชุมให้เป็นภาพจุดเด่นหลักของภาพ คือ โลหะกุมภินรก (นรกกระทะทองแดง) และสิมพลินรก (นรกต้นจ้าว) ซึ่งมีความหมายในการสอนศีลธรรมข้อที่ 3 และข้อที่ 5 คือ เรื่องของการผิดประเวณี หรือเป็นชู้กับลูก ภรรยา หรือสามีของคนอื่น และเรื่องของการดื่มสุรา เครื่องดองของเมาซึ่งเป็นหลักการสอนศีลธรรมพื้นฐาน 2 ใน 5 ข้อที่มีในพุทธศาสนาเถรวาท สันนิษฐานว่าน่าจะสอดคล้องกับการใช้ชีวิตของชาวบ้านในยุคหนึ่ง และชาวบ้านเมื่อได้เห็นฮูปแต้มเรื่องนรกภูมิ โดยเฉพาะชุมนี้สามารถเข้าใจได้ง่าย ช่างแต้มทั้ง 3 วัด จึงนิยมเขียนภาพนรกชุมนี้ไว้เป็นจุดเด่นหรือเป็นประธานของเรื่อง การใช้ทัศนธาตุ คือเส้นสีดำตัดเส้นลงไปบนภาพสัตว์นรกต่าง ๆ มีลักษณะใกล้เคียงกันทั้ง 2 วัด คือ ฮูปแต้มวัดพุทธสีมา และฮูปแต้มวัดหัวเวียงรังษี เป็น

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ (ทัศนศิลป์) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (tukbiyok@gmail.com)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรม ศิลปกรรมและการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรม ศิลปกรรมและการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพการใช้สีแบบสีขาวดำ (monochrome) ส่วนรูปแต้มเรื่องนรกภูมิวัดโพธิ์คำสอดคล้องกับรูปแต้มภายในสิมวัดพุทธสีมาในการใช้สีหลายสี (Polychrome) ลงสีแบน ๆ ตัดเส้นด้วยสีดำ รูปแต้มเรื่องนรกภูมิที่ปรากฏทั้ง 3 วัด ในด้านรูปแบบ สี และกลวิธีจากภาพรวมทั้งหมดพบว่าได้รับอิทธิพลของหลักคติของการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังแบบไทยประเพณี ซึ่งการใช้เทคนิคในการเขียนงานจิตรกรรมฝาผนังอีสานในลักษณะนี้เป็นที่นิยม และปรากฏในงานรูปแต้มที่สร้างสรรค์ขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2500 อีกหลายวัดในบริเวณภาคอีสานของประเทศไทย

รูปแต้มเรื่องนรกภูมิโดยเฉพาะรูปแบบที่ปรากฏของวัดพุทธสีมา, วัดหัวเวียงรังษี, และวัดโพธิ์คำสะท้อนความสัมพันธ์ของกลุ่มช่างแต้มพื้นบ้านทั้ง 3 วัด ในเรื่องวิถีคิด คติความเชื่อและความศรัทธา ในการสร้างรูปแต้มเรื่องนรกภูมิและการรับเอาอิทธิพลทางเทคนิคในการเขียนแบบไทยประเพณีจากส่วน กลางหรือช่างหลวงนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานของตนจนเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ สะท้อนบุคลิกภาพของกลุ่มช่างแต้มในพื้นที่ ทั้งยังบันทึกภาพของความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนาในยุคสมัยนั้น

คำสำคัญ: นรกภูมิ, รูปแบบ, รูปแต้ม, ความสัมพันธ์ของกลุ่มช่างแต้มพื้นบ้าน

Abstract

The study of the image form of Hell in Isan mural painting at Phutthasima Temple, Hua Wiang Rangsee Temple, and Pho Kham Temple, That Phanom District, Nakhon Phanom Province was conducted to find the relationship of the local artisans who demonstrated skill in Isan mural painting. By looking through the mural painting about the hell on the walls of the 3 temples

The results of the study found that mural painting on Hell of Wat Phutthasima, Wat Hua Wiang Rangsi, and Wat Pho Kham will present the image of two hells as the main highlight of the picture, namely the metal Kumphee Hell (Burning Iron Hell) and Simphli Hell (Thorny Tree Hell), which are meant to teach the 3rd and 5th in the five Precepts moral teachings, which are about fornication. Or adultery with someone else's child, wife or husband. And the subject of to abstain from intoxicants or harmful substances. Which are two of the five basic moral teachings found in Theravada Buddhism. It was assumed that it would be consistent with the lives of the villagers in that era. And the villagers when they saw the Isan mural painting story of the hell this can be easily understood. The

local painter of all 3 temples therefore prefer to write pictures of this hell as a highlight or as the subject of the story. Use of visual elements is a black line that cuts down on the image of various hell beasts They are similar in appearance to both temples, namely Isan mural painting Wat Phutthasima. And Isan mural painting, Hua Wiang Rangsee Temple It is a picture of the use of color in black and white (monochrome), while the Isan mural painting about Hell of Wat Pho Kham corresponds with the Isan mural painting inside the Buddhasima temple in the use of multiple colors (Polychrome) to paint flat and cut the lines as well. Black Isan mural painting about Hell landscape that appeared in all 3 temples in terms of form, color, and tactics. From the overall picture, it was found that Influenced by the principles of traditional Thai mural painting the use of techniques for writing murals in the Isan style is popular. And it appears in many other temples in the northeastern region of Thailand before the year 1957.

Isan mural painting about Hell, especially the appearance of Wat Phutthasima, Wat Hua Wiang Rangsee, and Wat Pho Kham. Reflecting the relationship of the local artisans of the 3 temples in terms of thinking belief and faith of creating a mural painting about Hell and the adoption of technical influences in traditional Thai writing from the central or royal technicians applied to be suitable for their work until becoming a unique identity reflecting the personality of the Chang Taem group in the area It also records images of beliefs and faith in Buddhism at that time.

Keyword: Hell, Form, Isan's Mural Paintings, Relationships of local Isan's folk painter

บทนำ

จังหวัดนครพนม เป็นจังหวัดหนึ่งในจำนวน 20 จังหวัดภาคอีสานของประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่บริเวณภาคอีสานตอนบน เป็นจังหวัดชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเนื้อที่ประมาณ 5,528.88 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 3,474,437 ไร่ (คิดเป็นร้อยละ 3 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) พื้นที่มีลักษณะเลียบยาวตามแนวชายฝั่งขวาของแม่น้ำโขงประมาณ 174 กิโลเมตร มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 735 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ

สูง สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 140 เมตร ทิศเหนือติดอำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย ทิศตะวันออก ติดแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกันพรมแดน ทิศใต้ติดอำเภอดงหลวง และอำเภอห้วยใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร ทิศตะวันตก ติดอำเภอกุสุมาลย์ อำเภออากาศอำนวย และอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร (จังหวัด นครพนม, 2565: ออนไลน์)

แต่เดิมพื้นที่บริเวณจังหวัดนครพนมอยู่ในอาณาเขตของอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งเป็นอาณาจักรของชนชาติลาวในอดีต ที่ตั้งอยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำโขง มีอาณาเขตอยู่ในบริเวณประเทศลาวและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย สถาปนาขึ้นในปี พ.ศ.1300 โดยขุนลอ มีความรุ่งเรืองสลับกับความร่วงโรยต่อมาอีกหลายสมัย จนกระทั่งอาณาจักรล้านช้างเสื่อมอำนาจลง และแตกแยกเป็น 3 ราชอาณาจักร คือหลวงพระบาง เวียงจันทน์ จำปาศักดิ์ ในปี พ.ศ. 2321 ทั้ง 3 อาณาจักรได้สูญเสียเอกราชแก่ราชอาณาจักรสยาม ในปี พ.ศ. 2436 ฝรั่งเศสเข้ายึดครองอาณาจักรล้านช้างฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง (ประเทศลาว) ทำให้อาณาจักรล้านช้างล่มสลายตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (ปัญญา คล้ายเดช และ มาริสา ไสวงาม, 2563)

จังหวัดนครพนมมีชนเผ่าพื้นเมืองอยู่ด้วยกัน 8 เผ่า คือเผ่าผู้ไท (ภูไท) ญ้อ แสก กะเลิง โส้ ข้า ไทยลาว (ไทยอีสาน) และเผ่าไทยกวน ซึ่งชนเผ่าเหล่านี้มักจะอยู่แถบลุ่มแม่น้ำโขง มีความผสมผสานกันทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม ต่างมีกิจกรรมงานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ (จังหวัดนครพนม, 2565: ออนไลน์)

วัฒนธรรมและประเพณีในจังหวัดนครพนมสืบสาน สืบทอด ต่อยอดมาจากความศรัทธาในพุทธศาสนา โดยมีหลักฐานปรากฏชัดจากการค้นพบเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เรียกขานนามว่าพระธาตุพนม ซึ่งพระธาตุพนมหรือเรียกตามแผ่นทองจารึก ซึ่งจารึกไว้ในสมัยเจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็ก แห่งนครเวียงจันทน์ มาบูรณะใน พ.ศ. 2236 - 2245 ว่า "ธาตุพนม" เป็นพุทธเจดีย์ที่บรรจุพระอัฐธาตุ (กระดูกส่วนพระอูระ) ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีรูปทรงสี่เหลี่ยม ประดับตกแต่งด้วยศิลปะลวดลายอันวิจิตรประณีต ทั้งองค์ องค์พระธาตุพนม ได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์ในยุคต่อมาโดยลำดับ (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครพนม, 2565: ออนไลน์)

องค์พระธาตุพนมนั้น ตามตำนานอูรังคะธาตุ หรืออูรังคะนิทาน ซึ่งเป็นเรื่องเล่าพระพุทธรูปศาสนาบนแผ่นดินที่ราบลุ่ม 2 ฝั่งแม่น้ำโขง มีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของผู้คนที่เคารพศรัทธาในองค์พระธาตุพนม โครงเรื่องมีความสลับซับซ้อน เหตุการณ์ต่าง ๆ ถูกแต่งขึ้นให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันผ่านการจู้ติ และอุบัติใหม่ในแต่ละชาติของตัวละครสำคัญ โดยนาคมีบทบาทสำคัญเป็นผู้อุปถัมภ์พระพุทธรูปศาสนาในเมืองต่าง ๆ ให้เจริญรุ่งเรือง ทั้งนี้คำว่านาคในคัมภีร์พุทธ

ศาสนาเถรวาทอาจหมายถึง ช้าง ม้า โค งู ต้นไม้ หรือมนุษย์ (ขุ.เถร.อ. (ไทย) 2/4/350, อ้างถึงใน, ศิริศักดิ์ อภิศักดิ์มนตรี, 2563)

วัฒนธรรมการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนาเกิดจากการบูชา พระธาตุเจดีย์เสมือนได้ เข้าเฝ้าต่อหน้าพระพักตร์พระศาสดาก่อให้เกิดกุศลจิตแก่ผู้บูชา ชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงมีความมั่นคงทางวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา คติการสร้างพระธาตุเจดีย์ในลุ่มแม่น้ำโขงได้รับอิทธิพลมาจากสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชซึ่งส่งสมณทูตมายังสุวรรณภูมิ ทำให้พระพุทธศาสนามั่นคงในลุ่มแม่น้ำโขง มีหลักฐานปรากฏคือ พระธาตุพนม พระธาตุอิงฮัง เป็นต้น การบูชาพระธาตุเจดีย์เป็นการสร้างบุญบารมี ก่อให้เกิดคุณค่าด้านประเพณีเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน โดยมีความเชื่อว่าพระธาตุเจดีย์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้บูชาโน้มใจให้ทำความดีเพื่อเป็นพุทธบูชา (เนาวรัตน์ สุขมะโน และ มนตรี สิริโรจนานันท์, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมื่อพุทธศาสนาเข้ามาประดิษฐาน ณ ที่แห่งใดแล้ว ความเจริญทางด้านวัตถุที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธนั้นย่อมปรากฏชัดควบคู่ไปกับความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนด้วย ซึ่งในบริเวณจังหวัดนครพนมก็เป็นเช่นนั้นด้วยเหมือนกัน ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับพุทธศาสนวัตถุ พุทธศาสนสถานอีกหลายแห่งที่น่าสนใจต่อการศึกษารวบรวมเป็นองค์ความรู้ไว้ให้คนรุ่นหลังสามารถค้นคว้าศึกษาเพื่อประเทืองปัญญาแก่ตน ยกตัวอย่างเช่น สถาปัตยกรรมทางศาสนา โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ (หอแจก) ฯลฯ และจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏตามศาสนสถานต่าง ๆ โดยเฉพาะจิตรกรรมฝาผนังภายนอก และภายในพระอุโบสถ ซึ่งชาวอีสานเรียกจิตรกรรมฝาผนังตามสำเนียงพื้นถิ่นว่า ฮูปแต้ม และเรียกพระอุโบสถว่า สิม

ฮูปแต้ม หรือจิตรกรรมฝาผนังอีสาน ปรากฏอยู่ด้วยกันหลายแห่ง ทั้งภายใน และภายนอกสิมทั่วภาคอีสาน จากการสำรวจของไพโรจน์ สโมสร และคณะพบว่า มีจิตรกรรมฝาผนังอยู่ด้วยกัน 74 วัด จำแนกตามเนื้อเรื่องได้ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มวรรณกรรมท้องถิ่น ได้แก่ สิ้นไซ พระลัก-พระลาม สุริวงศ์ กาละเกต ปาจิตต์อรพิมพ์ 2) กลุ่มเรื่องราวทางศาสนา ได้แก่ พุทธประวัติ พระมาลัย อรรถกถาชาดก ปริศนาธรรม และไตรภูมิ (พิทักษ์ น้อยวังคลัง, 2543)

นรกภูมิ อยู่ในกลุ่มเรื่องราวทางศาสนา โดยส่วนใหญ่ในจิตรกรรมฝาผนังอีสานจะเล่าเรื่องนรกภูมิผ่านตัวละคร พระมาลัย ซึ่งพระมาลัยเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานที่นิยมเล่าเรื่องเพื่อเป็นการสอนคนเรื่องของบุญ และบาป หรือความดี ความชั่ว กุศล และอกุศล โดยเนื้อหาสนุกสนานน่าติดตาม และชาวบ้านสามารถจดจำได้ง่ายจึงเป็นที่นิยมของจิตรกรพื้นบ้านหรือที่ชาวอีสานเรียกว่าช่างแต้ม นำเรื่องราว พระมาลัยท่องเที่ยวไปสวรรค์ และนรก มาเขียนไว้บนผนังศาสนสถาน โดยเฉพาะโบสถ์ หรือ สิม ในคำเรียกภาษาถิ่นอีสาน

“สิม” วัดพุทธสีมา วัดหัวเวียงรังษี และวัดโพธิ์คำ ทั้ง 3 วัด เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในเขต อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ทั้ง 3 วัดนี้ปรากฏฮูปแต้มเรื่องนรกภูมิ การที่ช่างแต้มพื้นบ้านอีสานได้

เลือกเรื่องนี้มาเขียนไว้บนผนังสิมนั้น สะท้อนให้เห็นถึงการเผยแพร่เกี่ยวกับคำสอนเรื่องศีลธรรม
 ชั้นพื้นฐานของศาสนาพุทธ สื่อสารคำสอนที่เป็นภาพไปยังชาวบ้านโดยทั่วไปในบริเวณพื้นที่ อ.ธาตุ
 พนม มีความน่าสนใจตรงที่ ระยะห่างระหว่าง 3 วัด ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นไม่ไกลกันมากนักและ
 ช่วงเวลาของการสร้างงานstupam นั้นอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ของช่าง
 แต้มพื้นบ้านที่เลือกเรื่องราวรกรกฏมิ มาเขียนไว้บนผนังสิมของทั้ง 3 วัด น่าจะมีความสัมพันธ์อะไร
 บางอย่างต่อกัน และผลของการศึกษาความสัมพันธ์นั้นจะเกิดประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจวิธี
 คิด และการรับเอาอิทธิพลทางรูปแบบของกันและกัน ของกลุ่มช่างแต้มพื้นบ้านในเขต อ.ธาตุพนม
 โดยผู้เขียนจะมองผ่านความสัมพันธ์นั้นจากรูปแบบstupam โดยเฉพาะเรื่องรกรกฏมิที่ปรากฏ

เนื้อหา

“stupam” วัดพุทธสิมา วัดหัวเวียงรังษี และวัดโพธิ์คำ อ.ธาตุพนม จ.นครพนม

วัดพุทธสิมา ก่อตั้งเมื่อ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2308 วัดหัวเวียงรังษีสันนิษฐานว่าน่าจะ
 สร้างทับวัดเก่าระหว่างปี พ.ศ. 2460 – 2464 และวัดโพธิ์คำ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2475 หากมอง
 จากช่วงเวลาของการก่อสร้างวัดทั้ง 3 จะเห็นได้ว่า วัดหัวเวียงรังษี และวัดโพธิ์คำมีอายุของการ
 ก่อสร้างวัดอยู่ในช่วงเวลายุคเดียวกัน ซึ่งจะแตกต่างจากวัดพุทธสิมา ที่สร้างขึ้นมาก่อนประมาณ
 150 ปี และ 170 ปี ตามลำดับ นั้นหมายถึงการสร้างขึ้นมาคนละยุคสมัยกัน ซึ่งทั้ง 3 วัดนี้ปรากฏ
 ภาพจิตรกรรมฝาผนังเหมือนกันทั้ง 3 วัด โดยstupam ทั้ง 3 วัดนั้นมีรายละเอียดดังนี้

1. Stupam วัดพุทธสิมา เขียนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2463 โดยนายคำสิง ไซโย เนื้อหาด้านใน
 เขียนภาพไว้ในระดับหน้าต่างขึ้นไปเต็มทั้ง 4 ด้าน ผนังสกัดในระดับเหนือหน้าต่างหลังพระ
 ประธานเขียนพุทธประวัติ ที่เหลือเขียนทศชาติเรียงตามลำดับครบทุกกัณฑ์ ส่วนผนังระหว่าง
 หน้าต่างเขียนเรื่องสินไซ ยกเว้นผนังแปดฝั่งซ้ายพระประธาน เขียนเรื่องจันทโครพ เนื้อหาด้าน
 นอกในซุ้มโค้งเหนือประตูหน้าต่าง เขียนพุทธประวัติ ทศชาติชาดก สินไซ สัตว์ในหิมพานต์ และ
 รกรกฏมิ ส่วนบนเสามีภาพชีวิตชาวบ้าน ทหาร เทวดา นางฟ้า

ภาพที่ 1

ภาพที่ 2

ภาพที่ 3

ภาพที่ 4

ภาพที่ 5

2. สูปแต้ม วัดหัวเวียงรังษี สันนิษฐานว่า น่าจะเขียนประมาณปี พ.ศ. 2463 - 2465 โดยภาพบนผนังด้านในเป็นฝีมือหลวงชาญอักษร ซึ่งเป็นช่างมาจากกรุงเทพฯ ถือเป็นจิตรกรรมสกุลช่างหลวง ส่วนด้านนอกเป็นฝีมือช่างท้องถิ่นโดยมีพระอธิการอินทร์เป็นผู้ร่างภาพ แล้วให้อาจารย์คุณเป็นผู้เขียนสี เนื้อหาที่ผนังด้านในมีเรื่องพุทธประวัติ ทศชาติชาดก และรามเกียรติ์ ส่วนด้านนอก มีภาพพุทธประวัติ ฉากประสูติและปรีณิพพานบนผนังด้านหลัง วนในซุ้มโค้งเหนือประตูหน้าต่าง ช่างแต้มได้วาดรูปเล็ก ๆ ของเทวดา กิณร กิณรี ฯลฯ แทรกไว้

ภาพที่ 6

ภาพที่ 7

ภาพที่ 8

ภาพที่ 9

ภาพที่ 10

3. **stupādām vāḍḍhīkā** เขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2475 พร้อมกับการสร้างสิม โดยนายลี และ นายบุญปิ่น ชะปราน ซึ่งเป็นพี่น้องกัน โดยเขียนภาพไว้ในระดับครึ่งหน้าต่างขึ้นไปเต็มทั้ง 4 ด้าน ผนังสกัดด้านหลังพระประธานเขียนเรื่องราวพุทธประวัติ พระมาลัยและพระศรีอารีย์ ผนังแปร ด้านซ้ายพระประธานเขียนเรื่องพุทธประวัติยาวไปถึงครึ่งหนึ่งของผนังสกัดด้านหน้าพระประธาน โดยมีรามเกียรติ์ปนอยู่ 1 ฉาก อีกครึ่งหนึ่งของผนังสกัดด้านหน้าพระประธาน เขียนเรื่องสุริวงศ์ ซึ่งเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานยาวไปจนสุดผนังแปรด้านขวาพระประธาน

ภาพที่ 11

ภาพที่ 12

ภาพที่ 13

ภาพที่ 14

stupādām rēṅṅnarakkhamī vāḍḍhīkā

ช่างแต้มคำสิง ไชโยได้เขียนไว้ทั้งภายในและภายนอกสิม โดยภายนอกนั้นเขียนไว้ บริเวณซุ้มโค้งเหนือบานหน้าต่างบนผนังแปรด้านข้างซ้ายพระประธานที่อยู่โนบิสต์ช่องผนังที่ 1 เนื้อหานรกภูมิที่ปรากฏเป็นภาพกระทะทองแดงอยู่ตรงกลางมีสัตว์นรกอยู่ภายในมีความหมายถึง นรกบ่วงขุมที่ 5 โลหะกุ่มกีนรก บนกระทะทองแดงนั้นเป็นรูปพระเทวทัต ยืนกางแขน กางขา มีอักษรตัวธรรมเขียนอธิบายไว้ มีความหมายถึง มหานรกขุมที่ 8 อเวจีมหานรก มีภาพเปรตภูมิยกมือไหว้ ภาพอสุรกายมีตัวเป็นคนหัวเป็นควาย และมีตัวเป็นคนหัวเป็นไก่ มีภาพท้าวพยายมราชไว้ หนวดเคราดูคล้ายคนฝรั่งต่างชาติ นายนิรยบาล และนรกบ่วงขุมที่ 15 หรือสิมพลีนรก แปลว่า นรกต้นจิวเหล็ก ส่วนภายในบริเวณผนังแปรด้านข้างขวาพระประธานบริเวณเหนือขอบหน้าต่าง ด้านบนตรงมุมที่เชื่อมต่อกับผนังสกัดด้านหน้าพระประธาน ปรากฏภาพนรกบ่วงขุมที่ 5 โลหะกุ่ม

ภินรค และนรกบ่าวขุมที่ 15 หรือสิมพลินรค นรกต้นจั่ว สังเกตได้ว่าการเขียนภาพนรกจะมีการนำเสนอเรื่องที่เหมือนกันทั้งด้านนอกและด้านในของสิม แต่ที่ปรากฏความแตกต่างจะเห็นได้จากรูปแบบการใช้สีและการตัดเส้น ซึ่งด้านในจะใช้สีหลากหลายกว่าด้านนอก ที่ใช้เพียงวิธีการเขียนตัดเส้นสีดำบนพื้นผนังสีขาวเท่านั้น

ภาพที่ 15 ภาพนรกภูมิภายนอกสิมวัดพุทธสีมา

ภาพที่ 16 ภาพนรกภูมิภายในสิมวัดพุทธสีมา

อุปแด้มนรกภูมิวัดหัวเวียงรังษี

อุปแด้มภายในสิมวัดหัวเวียงรังษีมีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 16 ช่องผนัง ในส่วนเนื้อหานรกภูมิปรากฏอยู่บนผนังที่ 12 เขียนโดยหลวงชาญอักษร สกุลช่างหลวงได้เขียนไว้บนผนังแปรด้านข้างซ้ายพระประธานในสิมโดยปรากฏอยู่บริเวณด้านขวาล่างสุดของผนังช่องที่ 12 เป็นภาพของนรกบ่าวขุมที่ 5 โลหะกุ่มภินรค และนรกบ่าวขุมที่ 15 หรือสิมพลินรค นรกต้นจั่ว นอกจากนั้นยังปรากฏภาพ เปรตภูมิ อสุรกายภูมิ และเตรฉานภูมิ โดยภาพเตรฉานภูมินั้นเป็นภาพ นกอีแร้งนรก ซึ่งเป็นสัตว์ที่คอยทำหน้าที่ลงโทษสัตว์นรกทั้งหลายซึ่งเกิดขึ้นตามบุพกรรมชั่วของสัตว์นรกเหล่านั้น สร้างขึ้นจากการกระทำผิดศีลข้อ 3 กาเมสุมิฉฉาจาร หรือการล่วงประเวณี ลูก เมีย หรือสามีผู้อื่น รูปแบบการเขียน ใช้สีดำตัดเส้นบนพื้นผนังสีขาว มีการใช้สีผสมขีดเป็นเส้นเหมือนเปลวไฟในกระทะทองแดง และใช้สีเขียวบาง ๆ แด้มนบนผ้านุ่งของตัวละครนายนิรยบาล และใบไม้ต้นจั่วในภาพ

ภาพที่ 17 ภาพนรกภูมิภายในสิมวัดหัวเวียงรังสี

ฮูปแต้มเรื่องนรกภูมิวัดโพธิ์คำ

ช่างฉวนชื่อ นายลี และนายบุญปัน ชะปราน ซึ่งเป็นพี่น้องกันได้เขียนภาพนรกภูมิไว้บนผนังสกัดหุ้มกลองด้านหลังพระประธาน บริเวณครึ่งผนังด้านล่าง โดยปรากฏภาพแบ่งเป็น 3 ช่อง ช่องด้านบนเป็นภาพพระมาลัยกำลังสนทนากับเจ้าหน้าที่นรก หรือนายนิรบาล หน้าอาคารเรือนไม้มุงกระเบื้องเกล็ดดินเผาที่มีนายบัญญัติ หรือที่เรียกกันว่า สุวรรณ สุวาน หรือเลขาของท้าวพยายมราชผู้ตรวจดูบัญชีบุญ และบาปในยมโลกนรกมีจำนวนอยู่ด้วยกัน 6 ตนสวมชุดสีขาว ในเวลานั้นยังปรากฏชายใส่เสื้อสีเขียวซึ่งมีสีแตกต่างจากคนอื่น ๆ กำลังยื่นดูนายบัญญัติฉบับที่กอยู่ในเวลานั้น สันนิษฐานว่าท่านผู้ใส่เสื้อสีเขียวตนนี้ คือท่านท้าวพยายมราช หัวหน้าผู้ปกครองสูงสุดในนรกนั่นเอง สิ่งที่น่าสังเกตคือการแต่งกายของท้าวพยายมราช และนายบัญญัติในนรก เป็นลักษณะการแต่งกายของคนในยุคสมัยนั้น คือสวมใส่ชุดที่เรียกว่าชุดราชปะแตน ซึ่งเป็นเสมือนชุดของข้าราชการพลเรือนในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงเป็นผู้โปรดเกล้าให้ข้าราชการสวมใส่ และกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเวลาในการสร้างภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้ ซึ่งดูตามปี พ.ศ. 2475 ที่สร้าง จะตรงกับสมัยรัชกาลที่ 6 นั่นจึงแสดงให้เห็นว่า นายลี และนายบุญปัน ชะปราน ได้บันทึกและสะท้อนภาพของยุคสมัยนั้นไว้ในฮูปแต้มเรื่องนรกภูมิของตน ซึ่งสอดคล้องกับฮูปแต้มนรกภูมิวัดพุทธสีมาที่มีการเขียนเรื่องแต่งกายของคนในยุคนั้นลงไปด้วย ต่อมาช่องด้านตรงกลางปรากฏภาพเปลวเพลิงที่มีลักษณะคล้ายกระทะทองแดง 4 อันวางซ้อนกันเป็น 2 แถว แถวบน 2 อันมีภาพสัตว์นรกกำลังถูกเผาด้วยเปลวเพลิงนั้นอยู่ ส่วนช่องด้านล่างสุดเป็นรูปแถวของต้นไม้ที่เรียงกันเป็นระเบียบแสดงสัญลักษณ์ของป่าในโลภมนุษย์

ภาพที่ 18 ภาพนรกภูมิภายในสิมวัดโพธิ์คำ

ความสัมพันธ์เชิงช่าง และการจัดรูปแบบเล่าเรื่องนรกภูมิของกลุ่มช่างแต้ม วัดพุทธสิมา วัดหัวเวียงรังษี และวัดโพธิ์คำ

จากข้อมูลของภาพนรกภูมิที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มช่างทั้ง 3 กลุ่มนั้นมีลักษณะการวางเรื่องราวของนรกภูมิในพื้นที่ของผนังที่แตกต่างกันออกไป แต่โดยภาพรวมนั้นจะเห็นได้ว่า ได้รับอิทธิพลของหลักคติของการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังแบบไทยประเพณี (มนัส จอมปรุ, 2562) และหากจะมองเรื่องความสัมพันธ์กันในด้านรูปแบบคงจะต้องเริ่มที่บริบทของช่วงเวลาในการเริ่มเขียนจิตรกรรมฝาผนังเป็นต้น ดังนี้

1. ชูปแต้มวัดพุทธสิมา เขียนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2463 โดยนายคำสิง ไซโย อยู่ในช่วงเวลาเดียวกันกับ ชูปแต้มวัดหัวเวียงรังษี ซึ่งสันนิษฐานว่า น่าจะเขียนประมาณปี พ.ศ. 2463 - 2465 ที่เป็นฝีมือหลวงชาญอักษร สกุลช่างหลวงจากกรุงเทพฯ ซึ่งชูป แต้มทั้ง 2 วัด เขียนก่อน ชูปแต้มวัดโพธิ์คำประมาณ 12 ปี โดยชูปแต้มวัดโพธิ์คำ เขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2475 โดยนายลี และนายบุญปิ่น ชะปราน ซึ่งเป็นพี่น้องกัน ในระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2463 - 2475 อยู่ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 6 และ ต้นรัชกาลที่ 7 ก่อนช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง เห็นได้ชัดเจนว่าการรับเอาอิทธิพลเรื่องนรกภูมิมาเขียนไว้บนจิตรกรรมฝาผนังของทั้ง 3 วัดนั้น มีความเป็นไปได้ว่า ช่างแต้มทั้ง 3 กลุ่มนี้น่าจะเคยเห็นงานของกันและกัน โดยเฉพาะนายคำสิง ไซโยที่เขียนชูปแต้มวัดพุทธสิมา กับหลวงชาญอักษรที่เขียนชูปแต้มวัดหัวเวียงรังษี เพราะอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน ส่วนนายลี และนายบุญปิ่น ชะปราน อาจจะได้เห็นผลงานเรื่องนรกภูมิของช่างทั้ง 2 กลุ่มดังที่กล่าวมาข้างต้น เพราะช่วงเวลาไม่ห่างกันมากนัก แค่ 12 ปี เพราะฉะนั้นความสมบูรณ์ของงานชูปแต้มของช่างทั้ง 2 กลุ่มแรก

ยังคงสมบูรณ์อยู่ และระยะทางระหว่างวัดทั้ง 3 วัดนั้นไม่ห่างไกลกันมากนักพอที่จะเดินทางไปชมงานของกันและกันได้

2. รูปแบบของstup แต่มีเรื่องนรกภูมิที่ปรากฏ

2.1 Stup แต่มีนรกภูมิวัดพุทธสีมา เขียนไว้บนผนังด้านนอกสิม และด้านในสิม รูปแบบด้านนอกเป็นการเขียนสีดำตัดเส้นบนพื้นผนังสีขาว ช่างแต่มีใช้การตัดเส้นที่เรียบง่ายไม่คำนึงถึงสัดส่วนของตัวภาพในแบบช่างหลวง แสดงความมั่นใจในการเขียนเส้นอย่างที่ชอบ เส้นจึงดูสนุก มีอิสระแสดงความเป็นช่างพื้นบ้านอย่างชัดเจน การวางองค์ประกอบภาพเน้นภาพกระทะทองแดง และภาพพระเทวทัตเป็นจุดเด่น มีนายนิรยบาล ท้าวพยายมเป็นส่วนประกอบ มีภาพนรกตันจิวอยู่ด้านบนทางซ้าย และภาพยมโลกนรกอยู่ด้านบนทางขวา เมื่อเทียบเนื้อหาของภาพที่ปรากฏในวัดพุทธสีมา กับวัดหัวเวียงรังษี เนื้อหาของนรกภูมิวัดพุทธสีมาจะมีมากกว่า คือมีครบทุกภูมิ สามารถเรียกว่าภาพพุทธภูมิก็ได้ อาจจะเนื่องมาจากพื้นที่ในการเขียนด้วยซึ่งมีลักษณะเป็นช่องด้านบนหน้าต่างซึ่งมีพื้นที่เยอะ หากจะใส่เรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับนรกภูมิอาจจะดูไม่เข้ากัน ช่างแต่มีจึงใส่รายละเอียดของนรกภูมิเท่าที่ตนนึกได้ลงไป โดยไม่ได้วางแผนเป็นระบบ ลักษณะว่านึกถึงสิ่งใดได้ก็วาดใส่ลงไป ซึ่งการกระทำลักษณะนี้ เป็นลักษณะเด่นของช่างแต่มีพื้นบ้านภาคอีสาน ส่วนรูปแบบนรกภูมิด้านในสิมปรากฏในบริเวณพื้นที่เล็ก ๆ มุมหนึ่งซึ่งเชื่อมโยงกับการเล่าเรื่องของตัวละครในเรื่องอื่นบนผนัง โดยเป็นการเขียนที่เน้นไปที่ภาพกระทะทองแดง และภาพตันจิวเล่าเรื่องคล้ายกับภาพนรกที่อยู่ผนังด้านนอก แต่จะน้อยกว่าเพราะมีแค่ 2 มุม มีการเขียนสีน้ำตาลลงไปบนกระทะทองแดง และตันจิว แล้วตัดเส้นด้วยสีดำ ตัวภาพสัตว์นรกอื่น ๆ และภavnายนิรยบาลมีการเขียนสีเสื้อผ้าใส่ลงไปเช่น สีน้ำเงิน สีน้ำตาลแดง และสีเขียวเป็นต้น อาจจะเป็นเพราะการเขียนภาพที่อยู่ภายในสิมนั้น ในส่วนอื่น ๆ มีการใช้สีในลักษณะนี้เหมือนกัน แสดงถึงการทำงานในช่วงเวลาเดียวกันอย่างต่อเนื่อง

2.2 Stup แต่มีนรกภูมิวัดหัวเวียงรังษี เขียนไว้บนผนังช่องที่ 12 ของstup แต่มีภายในสิมทั้งหมดที่มี 16 ช่องผนัง อยู่ตรงมุมด้านขวาล่างสุดผนัง ช่างแต่มีใช้สีดำจาง ๆ ตัดเส้น มีการใช้สีส้มเขียนเป็นเปลวเพลิงในกระทะทองแดง และใช้สีเขียวแต้มบนใบของตันจิว และกางเกงของนายนิรยบาล การตัดเส้นชั้นเดียวไม่ซ้อนทับเส้น น้ำหนักของเส้นมีหนักเบาเกิดจากน้ำหนักของมือเวลาจับพู่กันจุ่มสีเขียนของช่างแต่มี ตัวละครภาพสัตว์นรกเมื่อดูจากตัวภาพ มีความเข้าใจเรื่องสัดส่วนโครงสร้างของมนุษย์ในรูปแบบของช่างหลวง เห็นได้จากรูปใบหน้าที่ของสัตว์นรกที่อยู่ในกระทะทองแดง เมื่อเทียบกับใบหน้าของสัตว์นรกที่อยู่ในกระทะทองแดงเหมือนกันที่บนผนังของวัดพุทธสีมาที่เขียนเป็นวงกลมหลาย ๆ วง แล้วเขียนลูกตาใส่ลงไป ซึ่งแสดงความเรียบง่ายของช่างพื้นบ้านที่ไม่ได้อิงความถูกต้องจากกายวิภาคมากนัก

2.3 ฮูปแต้มนรกรรมิวัตโพธิ์คำ เขียนไว้บนผนังสกัดด้านหลังพระประธานอยู่ในกรอบ 4 เหลี่ยมแบ่งเป็น 3 ชั้น โดยชั้นที่ 1 เล่าเรื่องพระมาลัยลงไปยังยมโลกนรก แข่งแต้มใช้การเขียนสีตัดเส้นแบน ๆ ลักษณะการใช้สีระบายและตัดเส้นมีความคล้ายคลึงกับลักษณะของช่างหลวง มีการเขียนตัวหนังสือภาษาไทยแบบอักษรไทยรัตนโกสินทร์กำกับ เห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะแตกต่างกับ วัตพุทธสีมา และวัดหัวเวียงรังสีที่เขียนอธิบายภาพด้วยตัวหนังสือไทยน้อย อาจเป็นเพราะว่า ฮูปแต้มวัตโพธิ์คำนี้เขียนขึ้นหลังจาก 2 วัดตั้งที่กล่าวมาข้างต้นถึง 12 ปี ช่างแต้มจึงปรับประยุกต์คำอธิบายภาพให้ตรงกับสมัยนิยม ณ เวลานั้น ต่อมาชั้นที่ 2 ตรงกลาง เป็นรูปสัตว์นรกอยู่ในเปลวไฟที่มีลักษณะคล้ายกระทะทองแดง ซึ่งการเขียนภาพนรกรรมิลักษณะนี้เป็นลักษณะเฉพาะของช่างแต้มวัตโพธิ์คำที่ไม่เหมือนกับ 2 วัด ดังที่กล่าวมาข้างต้น การวางองค์ประกอบภาพดูเป็นระเบียบระบบชัดเจน คล้ายคลึงกับช่างหลวง ซึ่งในประวัติของช่างแต้มได้กล่าวว่าเป็นช่างญวน 2 พี่น้อง ซึ่งผู้เขียนคิดว่าน่าจะมีโอกาสได้เห็นงานจิตรกรรมฝาผนังสกุลช่างหลวงมาบ้าง หรืออาจจะมีโอกาสได้เรียนหรือศึกษากับช่างจากสกุลช่างหลวง และได้เขียนลักษณะนี้มาพอสมควร หากจะเป็นเพียงการเห็นช่างหลวงเพียงครั้งคราว และอาศัยแค่ความจำเพียงอย่างเดียวจะไม่สามารถวางโครงเรื่องได้แบบเช่นนี้ หรือไม่เช่นนั้นก็อาจจะได้เห็นงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดหัวเวียงรังสีที่เป็นสกุลช่างหลวงจากกรุงเทพฯ ซึ่งอยู่ไม่ไกลกันนักกับวัตโพธิ์คำ แล้วนำสิ่งที่เห็นนี้มาพัฒนาต่อในแบบของตนเอง เพราะว่าแม้การวางโครงเรื่องทั้งหมดจะดูแล้วเป็นระเบียบแต่ก็ไม่ได้มีการลำดับเรื่องที่เป็แบบขนบของช่างหลวงที่มีรูปแบบตายตัวชัดเจน หากจะเปลี่ยนแปลงก็เพียงเล็กน้อย อีกจุดที่น่าสังเกตของฮูปแต้มวัตโพธิ์คำก็คือการเขียนตัวพระ ตัวนาง แม้เครื่องทรง หรือเครื่องแต่งกายถ้ามองผ่านๆโดยภาพรวมจะมีคล้ายคลึงกับงานจิตรกรรมฝาผนังฝีมือของช่างหลวงก็จริง แต่สัดส่วนร่างกายจะดูเล็กสั้น ศีรษะโต ดูแล้วไม่เป็นลักษณะทรงยาวระหงเหมือนกับช่างหลวง จึงชี้ชัดไปได้ว่าอาจจะได้รับอิทธิพลรูปแบบจากช่างหลวงแต่มิได้เป็นฝีมือของช่างหลวง แต่เป็นฝีมือของช่างพื้นบ้านอย่างแน่นอน

สรุปผล

จากฮูปแต้มเรื่องนรกรรมิวัตพุทธสีมา วัดหัวเวียงรังสี และวัตโพธิ์คำ อ.ธาตุพนม จ. นครพนม มีรูปแบบการเล่าเรื่อง และการใช้ทัศนธาตุทางศิลปะใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะภาพนรกรรมิในฮูปแต้มวัตพุทธสีมาที่เขียนโดยช่างแต้มคำสิง ไชโย และวัดหัวเวียงรังสีที่เขียนโดยหลวงชาญอักษร สกุลช่างหลวง และ สร้างสรรค์ขึ้นมาในช่วงเวลาเดียวกันคือปี พ.ศ. 2463 - 2465 ที่มีการใช้ฉากของนรกรรมิโดยเฉพาะนรกที่มีชื่อว่า โลหะกุมภินรก นรกรรมิกระทะทองแดง ที่เป็นนรกบ่าวขุมที่ 5 และนรกบ่าวขุมที่ 15 หรือสิมพลินรก นรกตันจิวมาเป็นจุดเด่น หรือตัวละครเอกในการเล่าเรื่อง ภาพนรกรรมิกระทะทองแดงนี้น่าสนใจตรงที่ช่างแต้มมักจะหยิบยกมาเป็นตัวละครในการเล่า

เรื่อง เพราะอุปแต้มวัดโพธิ์คำที่เขียนโดยช่างฉนวนชื่อนายลี และนายบุญป็น ชะปราน ก็ปรากฏ นรกฉากนี้ด้วยเหมือนกันแม้รูปแบบการเขียนจะแตกต่างออกไปจากอุปแต้มวัดพุทธสีกา และวัด หัวเวียงรังษีก็ตาม แต่เรื่องราวการนำเสนอเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งโลหะกุ่มกีนรก นรกกระทะ ทองแดงหรือสิมพลินรก นรกต้นจิว มีความหมายในการสอนศีลธรรมข้อที่ 3 และข้อที่ 5 คือเรื่อง ของการผิดประเวณี หรือเป็นชู้กับลูก ภรรยา หรือสามีของคนอื่น และเรื่องของการดื่มสุรา เครื่อง ดองของเมาซึ่งเป็นหลักการสอนศีลธรรมพื้นฐาน 2 ใน 5 ข้อที่มีในพุทธศาสนาเถรวาท ผู้เขียน สันนิษฐานว่าน่าจะสอดคล้องกับการใช้ชีวิตของชาวบ้านในยุคนั้น และชาวบ้านเมื่อได้เห็นอุปแต้ม เรื่องนรกภูมิ โดยเฉพาะขุมนี้สามารถเข้าใจได้ง่าย ช่างแต้มทั้ง 3 วัดจึงนิยมเขียนภาพนรกขุมนี้ไว้ เป็นจุดเด่นหรือเป็นประธานของเรื่อง ในการใช้ทัศนธาตุ โดยเฉพาะเส้นสีดำเดี่ยวตัดเส้นลงไปบน พื้นผนังให้เกิดเป็นภาพสัตว์นรกต่าง ๆ โดยไม่ใช้สีอื่นแต้มลงไป ก็มีลักษณะใกล้เคียงกันทั้ง 2 วัด คือ อุปแต้มเรื่องนรกภูมิภายนอกสิมวัดพุทธสีกา และอุปแต้มเรื่องนรกภูมิภายในสิมวัดหัวเวียงรังษี แม้ว่าช่างแต้มวัดหัวเวียงรังษีจะมีการใช้สีเขียวแต้มลงไปบนใบของต้นจิวบ้างก็ดูไม่ส่งผลอะไรมาก นึกกับภาพรวมของภาพนรกทั้งหมด ดูแล้วยังคงเป็นภาพลักษณะของการใช้สีแบบสีขาวดำอยู่ (monochrome) ส่วนอุปแต้มเรื่องนรกภูมิวัดโพธิ์คำภายในสิม สอดคล้องกับกับอุปแต้มเรื่องนรก ภูมิภายในสิมวัดพุทธสีกาในแง่มุมมองของการใช้สีหลายสี (Polychrome) และการลงสีเป็นลักษณะ แบน ๆ ตัดเส้นด้วยสีดำ อีกประการหนึ่ง คือ อุปแต้มเรื่องนรกภูมิที่ปรากฏทั้ง 3 วัด ในด้าน รูปแบบ สี และกลวิธี ซึ่งสังเกตจากภาพรวมทั้งหมดพบว่า ได้รับอิทธิพลของหลักคติของการเขียน ภาพจิตรกรรมฝาผนังแบบไทยประเพณี ซึ่งการใช้เทคนิคในการเขียนงานจิตรกรรมฝาผนังอีสานใน ลักษณะนี้เป็นที่นิยม และปรากฏในงานอุปแต้มที่สร้างสรรค์ขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2500 อีกหลายวัดใน บริเวณภาคอีสานของประเทศไทย ไม่ใช่แค่ที่ปรากฏใน 3 วัดนี้เท่านั้น ฉะนั้นความสัมพันธ์ทาง รูปแบบ และเนื้อหาในการสร้างสรรค์อุปแต้มเรื่องนรกภูมิของกลุ่มช่างแต้มทั้ง 3 วัดดังที่กล่าวมา ช่างต้นย่อมมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นนอนจากรูปแบบที่ปรากฏ

อีกประการต่อมา คือ อุปแต้มนรกภูมิเป็นกุศโลบายในการสอนหลักธรรม จริยธรรม หรือหลักปฏิบัติของคน ที่ใช้สัญลักษณ์สื่อสารต่อกัน โดยแปลคำสอนในศาสนา หรือวรรณกรรมให้ เป็นภาษาของภาพเขียน เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับผลของความชั่ว ผลของกรรมบาปซึ่งเป็นคำ สอนของพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นไปที่ความเข้าใจพื้นฐานของชาวบ้านโดยทั่วไป ครั้นจะพูดหรือ อธิบายถึงความจริงสูงสุดของศาสนาที่เรียกว่า นิพพาน ซึ่งเป็นเรื่องฝ่ายจิตวิสัย เป็นนามธรรม ก็ จะยากแก่การเข้าถึง และผู้ที่พอจะเข้าใจในหลักธรรมสูงสุดได้นั้น คงจะต้องเป็นผู้ที่ได้ผ่าน การศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมมาบ้างพอสมควร ซึ่งในสังคมชนบทแบบพื้นบ้านอีสานในอดีตนั้น ผู้ที่ มีการศึกษาเล่าเรียนพอจะเข้าใจในหลักธรรม หลักปฏิบัติทางศาสนา ก็คือพระสงฆ์ ภาษาอีสาน เรียกว่า ครูบา หรือ ยาคุ มัคนายก หรือ ปราชญ์ชาวบ้านที่เคยบวชเรียนมาก่อน เพราะฉะนั้นภาพ

จิตรกรรมฝาผนังเรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏ รวมถึงเรื่องนรกภูมิด้วย จึงถูกกำหนดเรื่องราวให้เขียนโดยบุคคลเหล่านี้ที่มีพื้นฐานทางความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ส่วนช่างเขียน หรือช่างแต้ม เป็นผู้ที่มีทักษะความสามารถทางจิตรกรรมเป็นพื้นฐานที่โดดเด่นอาจจะเคยบวชเรียนพอมีความเข้าใจในหลักธรรมอยู่บ้าง หรือไม่มีเลยก็ได้ แต่ใช้ทักษะทางจิตรกรรมนั้นโดยได้รับการว่าจ้าง หรือร่วมกับความศรัทธาในศาสนาและความเข้าใจในศาสนาของตน สร้างเป็นผลงานจิตรกรรมฝาผนังขึ้นมา

จากทั้งหมดที่กล่าวมาในข้างต้น ชูปแต้มเรื่องนรกภูมิโดยเฉพาะรูปแบบที่ปรากฏของทั้ง 3 วัด คือ วัดพุทธสีมา วัดหัวเวียงรังษี และวัดโพธิ์คำ อ.ธาตุพนม จ.นครพนม จึงสะท้อนความสัมพันธ์ของกลุ่มช่างแต้มทั้ง 3 วัด ในเรื่องวิถีคิด คติในการสร้างชูปแต้มเรื่องนรกภูมิ และการรับเอาอิทธิพลทางเทคนิคในการเขียนแบบไทยประเพณีจากส่วนกลาง หรือช่างหลวงนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานของตนจนเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ สะท้อนบุคลิกภาพของกลุ่มช่างแต้มในพื้นที่ อ.ธาตุพนม จ.นครพนมได้เป็นอย่างดี ทั้งยังบันทึกภาพของความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนาในยุคสมัยนั้นให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดนครพนม. (2565). *ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป*. สืบค้น 14 เมษายน 2565, จาก <http://www.nakhonphanom.go.th/nakhonphanom/dataprovince.php>.
- เนาวรัตน์ สุขมะโน, มนตรี สิริโรจนานันท์. (2560). การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของวัฒนธรรมในการบูชาพระธาตุของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง, *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์* 13,(1), 210.
- ปัญญา คล้ายเดช และ มาริสา ไสวงาม. (2563). อาณาจักรล้านช้างและการล่มสลายของอาณาจักรล้านช้าง, *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์* 7, (4), 312.
- พิทักษ์ น้อยวงศ์. (2549). ค่านิยมไตรภูมิในจิตรกรรมฝาผนังโบสถ์อีสาน [ฉบับออนไลน์]. *วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ* 38(2), 283-300.
- มนัส จอมปฐ, สุชาติ เกาทอง, (2562). ชูปแต้มอีสาน: การวิเคราะห์รูปและความหมายจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การตกแต่งพื้นที่ฝาผนังสมัยอีสาน, *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.)* 21, (2), 100.
- ศิริศักดิ์ อภิศักดิ์มนตรี. (2563). ตำนานอุรังคธาตุ: นาคอยู่ในสุวรรณภูมิ ไม่มีนาครที่พระธาตุพนม, *วารสารปณิธาน* 16, (2), 149.
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครพนม. (2565). *ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป*. สืบค้น 14 เมษายน 2565, จาก <http://www.songnkp.com/?page=new>.

พัฒนาการและสภาพปัจจุบันของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กใน สปป.ลาว The Development and The Situation of Illustrations of Children Book in Laos

พานุพงศ์ ณะโคตร¹, นัฐณรงค์ กวีพงศธร² และสิรินภา ขจรโมทย์³
Panuphong Tanakhote¹, Nutnarong Kaweepongsatorn² and Sirinpa Khajornmot³

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องพัฒนาการและสภาพปัจจุบันของภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พัฒนาการของภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป.ลาว 2) สภาพปัจจุบันของภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว โดยมีขอบเขตพื้นที่วิจัยคือ นครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว กลุ่มเป้าหมายคือผู้ประกอบการ 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) องค์กร Room to read LAOS, 2) สมาคมร่วมน้ำใจเด็กน้อยลาว (ALC), 3) สำนักพิมพ์มีติบุคส์, สำนักพิมพ์ไอ้หนูน้อย และ 4) สำนักพิมพ์ไผ่เด็ก หนังสือที่ใช้ศึกษาคือหนังสือภาพประกอบสำหรับเด็ก อายุ 7 – 9 ปี ใน สปป. ลาว ในระยะเวลาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2551 ถึง ปี พ.ศ. 2561 เก็บข้อมูลการวิจัยจากเอกสาร การสำรวจภาคสนาม การสังเกตและสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า

ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่พบ มีทั้งหมด 4 ประเภทคือ ภาพวาดลายเส้น ภาพวาดระบายสีภาพประกอบจากคอมพิวเตอร์โดยการใช้โปรแกรม Paint และภาพประกอบจากคอมพิวเตอร์ ภาพวาดลายเส้น (Drawing illustration) นิยมสร้างสรรค์ช่วงเวลา ปี พ.ศ. 2475 จนถึง ปี พ.ศ. 2533 ภาพวาดระบายสี (Painting illustration) เริ่มพบในปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา ภาพประกอบจากคอมพิวเตอร์ โดยการใช้โปรแกรม Paint เริ่มมีการสร้างสรรค์ในปี พ.ศ. 2550 ส่วนภาพประกอบจากคอมพิวเตอร์ (Computer graphic illustration) พบได้ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558

หนังสือนิทานภาพ (Picture Storybooks) พบได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 ถึง ปี พ.ศ. 2549 โดยเป็นหนังสือที่สร้างจากนิทานพื้นเมือง และตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 นิยมการแต่งเนื้อเรื่องขึ้นใหม่ ลักษณะของภาพประกอบหนังสือมี 3 รูปแบบ คือ เหมือนจริง (Realistic form) เลียนแบบของ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (08143969xx@gmail.com)

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (nutsilpa@hotmail.com)

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (sirinpa_sw@hotmail.com)

จริง (Analogical form) และ เหนือจริง (Surrealistic form) ด้านเนื้อหา พบว่า เป็นหนังสือ นิทานภาพประกอบเรื่อง (Picture Storybooks) ผสมผสานกับวิธีการเล่าเรื่องแบบ หนังสือสำหรับเด็กหัดอ่าน (Easy to read books) โดยจะต้องได้รับการตรวจสอบเนื้อหาจากกระทรวง แกล่งข่าวก่อนตีพิมพ์

คำสำคัญ: พัฒนาการ, สภาพปัจจุบัน, ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก, สปป.ลาว

Abstract

The study of the development and situation of illustration of children books in Laos aimed to study the development and situation of illustration of children books in Laos. The area of the study was Vientiane, Laos.

The target groups of this study were 5 publishers in Laos: Room to read LAOS, Action with Lao Children (ALC), Mee Dee books publishing, Ai Noo Noi publishing and Wai Dek publishing.

The target books in this study were the books for 7 to 9 years old children which were published in Laos People's Democratic Republic from 2008 to 2018. The methods used consisted of data collection from papers and documents, field survey, observations and interviews. The results were as follows:

There were four types of illustration in children book in Laos: drawing illustration, painting illustration, illustration that was created by paint program and computer graphic illustration. Drawing illustration was popular in 1932 to 1990, Painting illustration was found since 1991. Illustration that was created by paint program was found in 2007 and computer graphic illustration was found in 2015. Focusing on types of books, it was found that the popular children's books for 7 to 9 years old children in Laos were picture story books.

Picture Storybooks had found since 1986-2006. They were created based on Lao local tales. It was noted that, most of the contents of the books from 2007 were created by Lao story tellers. There were 3 forms of illustration: Realistic form, Analogical form and Surrealistic form. It was found that the Picture Storybooks were combined with Easy-to-read books. All the contents were proved by Ministry of Press, Culture and Tourism.

Keywords: Development ,Situation ,Illustrations of children book ,Laos

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองของ สปป. ลาว หลายครั้ง ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนใน สปป. ลาว จนกระทั่ง ในปี พ.ศ.2529 รัฐบาลลาวได้ประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่ เพื่อพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจทำการค้าแบบเสรี นอกจากจะเปิดรับการลงทุนใหม่ๆจากต่างชาติแล้ว สปป. ลาว ยังได้พยายามเชื่อมโยงประเทศ เข้าสู่ระบบวัฒนธรรมของโลกตามนโยบาย “จินตนาการใหม่” ทำให้รัฐบาลลาวได้เริ่มค่อย ๆ ผ่อนปรนข้อบังคับและกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับสื่อมากขึ้น

แม้ว่าผ่อนปรนข้อบังคับและกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับสื่อมากขึ้น แต่พบว่าสื่อสิ่งพิมพ์ใน สปป. ลาวยังมีการควบคุมอย่างใกล้ชิดทำในจำนวนหนังสือในประเทศลาวมีจำนวนไม่มากนัก จากบทสัมภาษณ์ของ ฮุงอะลุน แตนวิไล กวีซีไรต์ลาว ปี 2008 พบว่ารัฐบาลลาวมีกฎหมายเกี่ยวกับการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งตรงกับข้อมูลของ ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี (2555) ที่กล่าวว่า เนื่องจากประเทศลาวปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มาตั้งแต่ปี 2518 สื่อสารมวลชนในลาวจึงถูกควบคุมโดยรัฐอย่างใกล้ชิด เพิ่งจะเปิดให้ภาคเอกชนเข้ามาทำสื่อทั้งสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ไม่นานนัก โดยสื่อสิ่งพิมพ์จะเป็นนิตยสารวัยรุ่นและเกี่ยวกับไลฟ์สไตล์เป็นส่วนใหญ่

อย่างไรก็ตามนอกจากหนังสือที่ลาวตีพิมพ์เองแล้ว รัฐบาลลาวมีการส่งเสริมการซื้อหนังสือจากภายนอกเข้าห้องสมุดโรงเรียนซึ่งเพื่อเพิ่มช่องทางในได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้กับเด็กใน สปป. ลาว ผ่านการอ่านหนังสือซึ่งถือว่าเป็นสื่อหลักในการเรียนรู้ของเด็ก

นอกจากนี้จากคำสัมภาษณ์ของ ฮุงอะลุน พบว่าหนังสือสำหรับเด็กใน สปป. ลาว ขาดดีกว่าหนังสือทั่วไป เพราะเยาวชนลาวกำลังตื่นตัวในการอ่านหนังสือ ถือได้ว่า หนังสือภาพประกอบสำหรับเด็กนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก ใน สปป. ลาวเป็นอย่างยิ่ง หนังสือภาพประกอบนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายคำนิยาม Chi-Fen Emily Chen และ เกริก ยุ้นพันธ์ (2541) ได้กล่าวถึงลักษณะภาพประกอบหนังสือเด็กที่ดีไว้ค่อนข้างสอดคล้องกันว่า “ภาพประกอบ คืองานทัศนศิลป์ที่ใช้สื่อสารแทนเนื้อหาของหนังสือแต่ละเล่ม โดยแสดงส่วนของเนื้อหาตัวอักษรให้ออกมาเป็นรูปภาพ ไม่ว่าจะด้วยเทคนิคหรือวิธีการใด ภาพประกอบจะสื่อสารได้อย่างรวบยอดและสามารถชักนำความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของผู้อ่าน ทั้งยังสามารถปลุกฝังรสนิยมและสุนทรียะทางทัศนศิลป์ต่อเด็กได้อีกด้วย

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงอยากจะศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือใน สปป. ลาว ซึ่งส่งผลต่อผู้ที่อ่าน เพื่อให้เห็นถึงความเป็นมา สภาพในอดีต และรูปแบบของภาพประกอบหนังสือของ สปป. ลาว ในยุคต่าง ๆ จนมาถึงยุคปฏิรูปเศรษฐกิจแบบจินตนาการใหม่ ซึ่งมีการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่ สปป. ลาว หนังสือภาพประกอบสำหรับเด็กได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทน สะท้อนภาพ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กใน สปป. ลาว อย่างไร มีบทบาทในการสืบสุนทรียะภาพได้อย่างไร ปัจจัยเหล่านี้ จะนำไปสู่การเข้าใจต่อการบันทึกประวัติศาสตร์ และ ศิลปกรรมใน สปป. ลาว ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพัฒนาการ สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยได้ออกแบบระเบียบวิธีวิจัยใช้สำหรับการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ทางภาครัฐ และภาคเอกชน รวม 5 คน จาก 5 องค์กร ในนครหลวงเวียงจันทน์ ได้แก่ 1. สำนักพิมพ์มีดีบุ๊ก 2. สำนักพิมพ์ Big Brother Mouse 3. องค์กร Room to Read Laos 4. องค์กร Action with Lao children (ALC) 5. สำนักพิมพ์ไวด์เด็ก 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ กลุ่มศิลปินผู้วาดภาพประกอบหนังสือทั้งภาครัฐและภาคเอกชน 10 คน จาก 3) กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อ่าน ผู้ผลิต และผู้ซื้อ 10 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

2. ระยะเวลาในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการศึกษาวิจัย 1 ปี 9 เดือน แบ่งออกเป็น 1) ขั้นเตรียมการ ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและตรวจสอบความถูกต้อง ใช้เวลา 3 เดือน 2) ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ลงพื้นที่ภาคสนาม ใช้ระยะเวลา 6 เดือน 3) ขั้นตอนการประเมินผลข้อมูลและการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เขียนรายงานการวิจัยใช้เวลา 6 เดือน 4) เขียนรายงานและเผยแพร่ผลงาน ใช้เวลา 6 เดือน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบไปด้วย 1) แบบสำรวจ เพื่อใช้สำรวจข้อมูลเบื้องต้น บริบทพื้นที่วิจัยในแขวงเวียงจันทน์ 2) แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) 3) แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง ใช้ในการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ 4) Focused Group โดยใช้การสนทนากลุ่มละ 5 -10 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารที่มีการบันทึกเอาไว้ จากเอกสาร หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หนังสือ ตำราวิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต ประชาชนและบุคคลต่าง ๆ

5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่พรรณนาวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทฤษฎีต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำมาประกอบการวิเคราะห์สร้างกรอบแนวคิด มีดังต่อไปนี้ ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีหลัก การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีรอง ได้แก่ทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ ทฤษฎีภาวะทันสมัย จิตวิทยาการรับรู้ของเด็ก ในประเด็นของพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กใน สปป. ลาว ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ทฤษฎีภาวะทันสมัย

7. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการอธิบายเชิงพรรณนา สร้างข้อมูลเป็นตาราง เพื่อแสดงผลสรุปที่เป็นองค์ความรู้

ผลการศึกษา

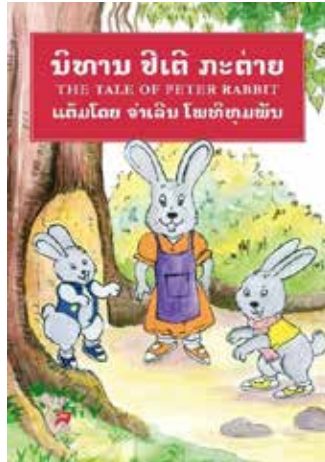
พัฒนาการ สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กใน สปป. ลาว มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้ พัฒนาการของภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ด้านคือ 1) ประเภทของภาพประกอบ พบว่า ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ประเภท (Drawing illustration) นิยมสร้างสรรค์ในช่วงเวลา ปี พ.ศ. 2475 ถึง ปี พ.ศ. 2533 ด้วยเทคนิคหมึกดำ บน กระดาษ ส่วน ภาพประกอบประเภท (Painting illustration) เริ่มต้นมีใน สปป. ลาวอย่างแพร่หลาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา ส่วนใหญ่นิยมสร้างด้วยเทคนิค สีน้ำ และสีไม้ บน กระดาษ จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2550 จึงเริ่มมีการสร้างสรรค์ภาพประกอบจากคอมพิวเตอร์ โดยการใช้โปรแกรม และพบว่า ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา มีการสร้างสรรค์ภาพประกอบโดยโปรแกรม Computer graphic illustration โดยผู้สร้างสรรค์ภาพประกอบ เรียนรู้จากการอบรมของหน่วยงานความช่วยเหลือองค์กรเอกชนอิสระไม่หวังผลกำไร ส่วนภาพประกอบแบบ Collage พบเพียง 4 เล่ม ในปี พ.ศ. 2538, พ.ศ. 2549, พ.ศ. 2550 และปี พ.ศ. 2555 เนื่องจาก กระบวนการมีความยุ่งยาก 2) ประเภทของหนังสือภาพประกอบ พบว่านิยมสร้างหนังสือ (Picture Storybooks) โดย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 ถึง ปี พ.ศ. 2549 เพื่อนำมาจากนิทานพื้นถิ่นใน สปป. ลาว และตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา นิยมการแต่งเนื้อเรื่องขึ้นมาใหม่ เนื่องจากต้องการสร้างทัศนคติใหม่ๆให้กับเด็ก นอกจากนี้ยังพบว่า มีการสร้างสรรค์หนังสือเสริมทักษะประเภทอื่น ๆ เช่นหนังสือ (Easy to read books) - (Counting books) - (Concept books) แต่ไม่ได้รับความนิยมเท่า Picture Storybooks 3) ลักษณะของภาพประกอบหนังสือ นิยมสร้างสรรค์ทั้ง 3 รูปแบบ คือ เหมือนจริง เลียนแบบของจริง และ เหนือจริง การผสมผสานลักษณะภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ตั้งแต่ 2 ลักษณะขึ้นไป เริ่มต้นตั้งแต่ ปี พ.ศ.

2533 เป็นต้นมา 4) หน้าปกหนังสือภาพประกอบสำหรับเด็ก นิยมสร้างสรรค์แบบ ปกเดี่ยว และ ออกแบบรูปภาพหน้าปกขึ้นมาใหม่ โดยการชูภาพตัวละครเอกในหนังสือ และส่วนหนึ่งดึง ภาพประกอบในเล่มมาใช้เป็นภาพปกหน้า โดยมากจะเป็นหนังสือภาพประกอบที่มีกลวิธีในการ สร้างภาพประกอบซับซ้อน และยุ่งยาก โดยเฉพาะภาพประกอบหนังสือที่ใช้กลวิธีการสร้างสรรค์ แบบ Collage 5) การจัดวางภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก นิยมจัดวางภาพประกอบเป็น แบบ SINGLE - PAGE ILLUSTRATION และ DOUBLE - PAGE SPREAD โดยเริ่มต้นการจัดวาง ภาพประกอบหนังสือ 2 ลักษณะนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา และพบว่ามักมีการจัดวาง ภาพประกอบ 2 รูปแบบเข้าด้วยกัน คือ รูปแบบ SINGLE - PAGE ILLUSTRATION และ DOUBLE - PAGE SPREAD ซึ่งจะพิจารณาจากความเหมาะสมของเนื้อหาที่ภาพประกอบหนังสือ ส่วนสำนักพิมพ์เพื่อการพาณิชย์ จะนิยมจัดหน้าแบบ SINGLE - PAGE ILLUSTRATION เนื่องจาก ภาระเรื่องต้นทุนในการผลิต

พัฒนาการของผู้ประกอบการภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว จากกลุ่มตัวอย่าง 5 องค์กรใน นครหลวงเวียงจันทน์ ได้แก่ 1) สำนักพิมพ์ มิติบู้ค 2) Big Brother Mouse 3) องค์กร Room to Read Laos 4) องค์กร Action with Lao children (ALC) 5) สำนักพิมพ์ไวกี้ เด็ก พบว่า ทั้ง 5 องค์กรก่อตั้งในเวลาไล่เลี่ยกัน คือช่วง ปี พ.ศ. 2547 ถึง ปี พ.ศ. 2552 ซึ่ง อยู่ ในช่วง เวลาที่ สปป. ลาว ประกาศประกาศนโยบายปฏิรูปการศึกษาระยะที่ 4 ระหว่างปี ค.ศ. 2006 – ค.ศ. 2015 ผู้ประกอบการที่เป็นองค์กรเอกชนไม่แสวงผลกำไร จะผลิตภาพประกอบ หนังสือสำหรับเด็กเพื่อนำไปใช้ในห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนสำนักพิมพ์เพื่อการพาณิชย์ จะผลิตหนังสือ เพื่อขายให้องค์กรเอกชนไม่แสวงผลกำไร และส่วนที่เหลือจะนำไปวางขายตามร้าน สะดวกซื้อ ร้านหนังสือ และ ในตลาดแขวงเวียงจันทน์

สภาพปัจจุบันของภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป.ลาว แบ่งการศึกษาออกเป็น 1) ด้านเนื้อหา และ 2) ด้านรูปทรง พบว่า ด้านเนื้อหา เป็นหนังสือ (Picture Storybooks) ผสมกับ วิธีการเล่าเรื่องแบบ (Easy to read books) และจะต้องได้รับการตรวจสอบเนื้อหาจาก กระทรวง แกลงข่าว ของ สปป. ลาว ก่อน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้คือ ต้องไม่มีเนื้อหาต่อต้าน รัฐบาล ความมั่งงาย ลามก ผิดต่อวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม หรือผิดต่อกฎหมายของรัฐ ด้าน รูปทรง พบว่า นิยมสร้างภาพประกอบประเภท (Painting illustration) โดยองค์กรเอกชนไม่ แสวงผลกำไรมีการวางแผนในการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเป็นอย่างดี ทั้งทาง รูปทรง สี สัน การจัดหน้าหนังสือ รวมถึงเนื้อหา ส่วนสำนักพิมพ์เอกชน จะเน้นเนื้อหาของหนังสือ ภาพประกอบ และใช้การจัดจ้างนักวาดภาพประกอบอิสระ และนักวาดภาพประกอบหนังสือมือ อาชีพจากประเทศไทย รวมถึงซื้อลิขสิทธิ์หนังสือภาพประกอบจากต่างประเทศมาจัดจำหน่ายใน สปป. ลาว

ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยในการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กใน สปป. ลาว สามารถสรุปเป็นข้อตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง ได้ดังต่อไปนี้ (1) ช่วงวัยของเด็ก (2) เนื้อหาของหนังสือภาพประกอบสำหรับเด็ก (3) ชนิดของภาพประกอบหนังสือเด็ก (4) กลวิธีในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ (5) องค์ประกอบทางศิลปะ (6) การจัดวางภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก และ 2) ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กใน สปป. ลาว จากศิลปินผู้สร้างสรรค์ จาก 5 องค์กร ปัจจัยภายใน (1) ความประทับใจต่อภาพประกอบหนังสือจากวัยเด็กที่ส่งผลให้สร้างสรรค์ภาพประกอบสำหรับเด็กในปัจจุบัน พบว่าศิลปินนักวาดภาพประกอบอิสระจากทั้ง 5 องค์กร ล้วนมีความประทับใจจากภาพประกอบหนังสือจากวัยเด็ก ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการเป็นนักวาดภาพประกอบในปัจจุบัน (2) การศึกษาของศิลปินนักวาดภาพประกอบ พบว่าจากสององค์กร คือ Action with Lao Children (ALC) และองค์กร Room to read Laos จ้างงานเฉพาะนักศึกษาที่มีการศึกษาเฉพาะทางด้านศิลปะ ซึ่งเรียนจบจากสถาบันจิตรศิลป์แห่งชาติลาว (3) ความถนัดดั้งเดิมของตัวศิลปินพบว่าตัวศิลปินมีความถนัดด้านภาพประกอบหนังสือในแนวทางแตกต่างกัน เช่น ภาพเหมือนจริง ภาพเหนือจริง ภาพการ์ตูน รวมถึง การใช้สี และ โปรแกรมวาดภาพจากคอมพิวเตอร์ (4) การต่อยอดจากผลงานของศิลปินท่านอื่นพบว่า ศิลปินที่ได้รับการฝึกอบรมจากองค์กรเอกชนไม่แสวงผลกำไร มักชอบสร้างแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานของตัวเอง แต่ศิลปินนักวาดภาพประกอบสมัครเล่น ต้องค้นหาแรงบันดาลใจจากภาพประกอบของศิลปินที่มีอยู่แล้ว เช่น จำเริญ โปทิตุมพัน ใช้ภาพประกอบหนังสือนิทานเรื่อง The Tale of Peter Rabbit โดยการนำเอาต้นแบบจาก Beatrix Potter ในหนังสือภาพประกอบเรื่อง Peter Rabbit ซึ่ง ซาซ่า อลิสัน ชาวอเมริกัน ที่เป็นหนึ่งในหุ้นส่วนของ สำนักพิมพ์ ไอ้หนูน้อย เป็นผู้นำหนังสือภาพประกอบเรื่อง Peter Rabbit มาให้ จำเริญ โปทิตุมพัน ซึ่งเป็นผู้วาดภาพประกอบได้ศึกษา

ภาพที่ 1 ภาพประกอบหนังสือนิทานเรื่อง The Tale of Peter Rabbit โดย สำนักพิมพ์ Big Brother Mouse

ปัจจัยภายนอก พบว่า 1) ประสบการณ์จากการร่วมงานกับผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กพบว่าศิลปินจากองค์กรเอกชนไม่แสวงผลกำไรมีโอกาสได้ร่วมงานกับผู้เชี่ยวชาญบ่อยครั้ง ส่วนนักวาดภาพประกอบอิสระที่ร่วมงานกับสำนักพิมพ์เอกชนไม่เคยได้พบผู้เชี่ยวชาญเลย 2) ความต้องการของลูกค้ำพบว่าไม่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบ เนื่องจากลูกค้ำหมายถึงองค์กรที่ศิลปินนักวาดภาพประกอบร่วมงานด้วย รู้ดีว่าศิลปินนักวาดภาพประกอบคนไหนถนัดงานวาดภาพประกอบหนังสือแนวใด 3) กระแสนิยมเป็นกระแสนิยมด้านกลวิธีสร้างสรรค์ภาพประกอบศิลปินต้องหัดใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เนื่องจากมีความรวดเร็ว ให้สีสันทันทีสดใสสวยงาม โดยผู้ว่าจ้างไม่ต้องเสียเวลาในการแก้ไข การแสดงมุมมองของหนังสือภาพประกอบก็เป็นแบบสากลมาก 4) การอบรมจากหน่วยงาน มีเพียงนักวาดภาพประกอบที่เคยได้ร่วมงานกับองค์กรไม่แสวงผลกำไรข้ามชาติที่ได้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ

สรุปผล

พัฒนาการและสภาพปัจจุบันของภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว ภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว เริ่มต้นจากการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ประเภท ภาพ (Drawing illustration) ซึ่งเป็นภาพประกอบหนังสือประเภท ตำราเรียนแบบสอนอ่านสำหรับเด็ก(LAO PRIMER) ในปี ค.ศ. 1932 โดยรัฐบาลฝรั่งเศสที่เข้ามาปกครองอินโดจีนและพบว่าการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กในประเภทนี้ต่อเนื่อง จนถึง ปี พ.ศ. 2533 ส่วนภาพประกอบประเภท Painting illustration เริ่มต้นมีใน สปป. ลาว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา และพบว่า ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา มีการสร้างสรรค์ภาพประกอบจาก Computer graphic illustration โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหลัก ซึ่งเกิดขึ้นในยุคที่ สปป. ลาวเปิดประเทศทำการค้าเสรี ด้านลักษณะประเภทของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กใน สปป. ลาว พบว่า ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2475 จนถึง ปี พ.ศ. 2529 นิยมสร้างสรรค์ภาพประกอบแบบหนังสือในแบบ (Realistic form) และ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา นิยมสร้างสรรค์ทั้ง 3 รูปแบบ คือ เหมือนจริง ,เลียนแบบของจริง และ เหมือนจริง โดยการเลือกใช้การรูปแบบการสร้างสรรค์จะแปรผันไปตาม ประเภทของหนังสือภาพประกอบ หนังสือประเภท นิทานภาพ เป็นที่นิยมจัดทำมากที่สุด โดยพบว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2529 ถึง ปี พ.ศ. 2549 นิยมสร้างเป็นหนังสือที่นำเนื้อเรื่องมาจากนิทานพื้นเมืองของ สปป.ลาว และ ภาพประกอบ จะสร้างสรรค์เป็นประเภท ภาพเหมือนจริง เนื้อเรื่องมักเกี่ยวกับ ปาฏิหาริย์ การยึดมั่นในความดี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา จนถึง ปัจจุบัน นิยมสร้าง (Picture Storybooks) โดยการแต่งเนื้อเรื่องขึ้นมาใหม่

ภาพที่ 2 ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ประเภท ภาพ (Drawing illustration) (LAO PRIMER) ค.ศ. 1932

สภาพปัจจุบันของภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึง ปี พ.ศ. 2561 ด้านเนื้อหา พบว่า เป็น (Picture Storybooks) ผสมผสานกับวิธีการเล่าเรื่องแบบ (Easy to read books) โดยจะต้องได้รับการตรวจสอบเนื้อหาจาก กระทรวงแถลงข่าว ของ สปป. ลาว ก่อน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังต่อไปนี้คือ ต้องไม่มีเนื้อหาต่อต้านรัฐบาล ความมั่งงาย ลามก ผิดต่อวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม หรือผิดต่อกฎหมายของรัฐ ด้านรูปทรง พบว่า ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2551 ถึงปี พ.ศ. 2559 นิยมสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเป็นภาพ (Painting illustration) และการสร้างสรรค์ภาพประกอบด้วย (Computer graphic illustration) พบมากขึ้น ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา เนื่องจากองค์กรความช่วยเหลือไม่แสวงผลกำไรได้นำกลวิธีการสร้างสรรค์ภาพประกอบแบบ (Computer graphic illustration) มาอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับศิลปินนักวาดภาพประกอบ ให้ความสำคัญกับเนื้อหา และ หลักองค์ประกอบ ศิลปะ การวางแผนการผลิตให้ตรงตามมาตรฐานที่องค์กรต้องการ โดยวิทยากรผู้มีความรู้จากต่างประเทศ ส่วนสำนักพิมพ์เอกชนจะเน้นความสำคัญที่เนื้อหาของหนังสืออย่างรัดกุม เพราะฝ่ายตรวจสอบ จะเน้นไปที่การตรวจสอบเนื้อหาเป็นหลัก อีกทั้งเจ้าของสำนักพิมพ์เอกชน ส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มาจากสายงานอื่นเช่น พันชนะลี เทบพะวงสา เป็นครูโรงเรียนอนุบาล และ มานะแจ่มมุก เป็นนักธุรกิจ

พัฒนาการของผู้ประกอบการภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว ผู้ประกอบการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กทั้ง 5 กลุ่ม มีจุดมุ่งหมายต้องการให้เด็กใน สปป. ลาว เข้าถึงหนังสือภาพประกอบมากขึ้นเพื่อความรู้และทักษะการอ่าน จากกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยศึกษา 5 กลุ่ม มี 3 กลุ่มที่เป็น องค์กรเอกชน ไม่แสวงผลกำไร ส่วนอีก 2 สำนักพิมพ์เอกชน เป็นสำนักพิมพ์ของคนลาว การก่อตั้งองค์กร ทั้ง 5 องค์กรก่อตั้งในช่วง ปี พ.ศ. 2547 ถึง ปี พ.ศ. 2552 มีเพียงสมาคมร่วมน้ำใจเด็กน้อยลาว Action with Lao Children ที่ก่อตั้งปี พ.ศ. 2525 ทุกองค์กรไม่มีการว่าจ้างนักวาดภาพประกอบเป็นพนักงานประจำ มีเพียง 2 องค์กรคือ Action with Lao Children และ Room To Read Laos ที่สร้างศิลปินนักวาดภาพประกอบขึ้นโดยการประกาศจัดฝึกอบรมนักวาดภาพประกอบหนังสือเด็ก ส่วนอีก 3 องค์กรที่เหลือคือ สำนักพิมพ์ไอ้หนูน้อย Big Brother Mouse สำนักพิมพ์มีติบุคส์ และ สำนักพิมพ์ไวด์เด็ก ใช้วิธีการจ้างคนรู้จักที่มีความสนใจ และมีการปฏิบัติงานด้านศิลปะอยู่แล้ว มาเป็นนักวาดภาพประกอบ โดยทางไอ้หนูน้อย Big Brother Mouse และสำนักพิมพ์ไวด์เด็ก หานักวาดภาพประกอบจากเครือข่าย และคนรู้จัก ส่วนสำนักพิมพ์มีติบุคส์ ใช้การจ้างนักวาดภาพประกอบหนังสือมืออาชีพจากประเทศไทย และซื้อลิขสิทธิ์ หนังสือภาพประกอบสำหรับเด็กจากต่างประเทศมาจัดพิมพ์เป็นภาษาลาว ค่าตอบแทนในแต่ละองค์กรมีราคาต่างกันไป โดย Action with Lao Children , Room To Read Laos และ สำนักพิมพ์มีติบุคส์ ใช้วิธีการเหมาจ่ายเป็นเล่ม เล่มละ 10,000 บาท ถึง 15,000 บาท และหากมี

การพิมพ์ซ้ำ องค์กรจะต้องจ่ายค่าต้นฉบับให้กับศิลปินผู้วาดภาพประกอบทุกครั้งในราคาแรกซื้อ (ราคาเฉพาะภาพประกอบ ในปี พ.ศ. 2562) แต่ สำนักพิมพ์ Big Brother Mouse และ สำนักพิมพ์ไวกัดใช้วิธีการ นับซื้อเป็นรายหน้ากระดาษ คิดเป็นเงิน หน้าละ 5 ดอลลาร์สหรัฐ (ราคาเฉพาะภาพประกอบ ในปี พ.ศ. 2562) ด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ หนังสือสำหรับเด็ก และ กลวิธีใช้สร้างสรรค์ภาพประกอบ ขึ้นอยู่ตามความถนัดของศิลปิน ขอ เพียงให้มีความสวยงามเหมาะสม และ 3 องค์กรเชิงพาณิชย์ มีการผลิต ผลิตภัณฑ์ภาพประกอบ อื่น ๆ เพื่อการค้า เช่น สมุดภาพระบายสี และโปสเตอร์หัดอ่านสื่อการสอนแบบอื่น ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว ด้านปัจจัยในการ สร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) ช่วงวัยของเด็ก 2) เนื้อหาของหนังสือภาพประกอบสำหรับเด็ก 3) ชนิดของภาพประกอบหนังสือเด็ก 4) กลวิธีในการ สร้างสรรค์ภาพประกอบ 5) องค์กรประกอบทางศิลปะ และ 6) การจัดวางภาพประกอบหนังสือ สำหรับเด็ก

ด้านปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือ สำหรับเด็กใน สปป. ลาว เรียงตามลำดับพบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ความประทับใจต่อ ภาพประกอบหนังสือจากวัยเด็กที่ส่งผลให้สร้างสรรค์ภาพประกอบสำหรับเด็กในปัจจุบัน 2) การศึกษาของศิลปินนักวาดภาพประกอบ 3) ความถนัดดั้งเดิมของตัวศิลปิน 4) การต่อยอดจาก ผลงานของศิลปินท่านอื่น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) ประสบการณ์จากการร่วมงานกับผู้มีความ เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก 2) ความต้องการของลูกค้า 3) กระแสนิยม 4) การอบรมจากหน่วยงาน

อภิปรายผล

พัฒนาการและสภาพปัจจุบันของภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา มีการสร้างสรรค์ภาพประกอบจาก Computer graphic illustration ซึ่งเกิดขึ้น ในยุคที่ สปป. ลาว ใช้นโยบาย เศรษฐกิจแบบจินตนาการ การเปิดประเทศ ทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนซึ่งเทคโนโลยี วัฒนธรรม ข้อมูลความรู้จากโลกภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรุณพนธ์ วิศรุตม์มนตรี (2551) ซึ่งทำการศึกษาเรื่อง วิวัฒนาการภาพประกอบนิตยสารไทยได้ แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงปัจจัยดังกล่าวกับวิวัฒนาการของภาพประกอบในแต่ละช่วงเวลาปัจจัย ด้านพัฒนาการของธุรกิจนิตยสารทำให้เกิดความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการพิมพ์และการ ออกแบบ ส่งผลต่อแนวทางภาพประกอบที่มีความทันสมัยและมีหลากหลายรูปแบบ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกรินทร์ สีมหาศาล (2552) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มี อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมคือ การเปลี่ยนแปลงทางความต้องการของผู้คนที่ทำให้เกิด

การคิดค้นวิธีการใหม่ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการ การเลือกใช้การสร้างสรรค์ลักษณะภาพประกอบตามเนื้อหาของหนังสือ แสดงให้เห็นว่า ลักษณะของภาพประกอบหนังสือ จะแปรผันไปตามประเภทของหนังสือภาพประกอบ การผสมผสานลักษณะภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ตั้งแต่ 2 ลักษณะขึ้นไป ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องของหนังสือภาพประกอบสำหรับเด็ก หนังสือภาพประกอบเรื่องหรือนิทานภาพ เป็นที่นิยมจัดทำมากที่สุด สอดคล้องกับ งานวิจัยของ เรวัต การพจน์ (2524) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก พบว่า รูปแบบและลักษณะของภาพประกอบหนังสือที่แตกต่างกัน มีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหนังสือที่แตกต่างกัน สภาพปัจจุบันของภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึง ปี พ.ศ. 2561 พบว่า การจะตีพิมพ์สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ใน สปป. ลาวจะต้องได้รับการตรวจสอบเนื้อหาจากกระทรวงแถลงข่าว ของ สปป. ลาว ก่อน สอดคล้องกับ งานวิจัยของกรรณพจน์ วิศรุตมมณตรี (2551) วิวัฒนาการภาพประกอบนิตยสารไทย พบว่า ปัจจัยด้านการเมืองการปกครองส่งผลต่อแนวทางของภาพประกอบ ไพวัน บุนทะวง (2556) ทำการวิจัยเรื่องพัฒนาการของหนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ใน สปป. ลาว ค.ศ. 1975 – 2010 พบว่า ภาครัฐของ สปป. ลาว ได้เข้ามากำกับระบบของการสื่อสารให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองการปกครอง ด้านรูปทรง พบว่า ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2551 ถึงปี พ.ศ. 2559 นิยมสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเป็นแบบ (Painting illustration) และการสร้างสรรค์ภาพประกอบด้วย (Computer graphic illustration) พบมากขึ้น ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมาและนโยบายขององค์กรความช่วยเหลือข้ามชาติ จะสร้างศิลปินนักวาดภาพประกอบขึ้นโดยการประกาศจัดฝึกอบรมนักวาดภาพประกอบหนังสือเด็ก ด้วยการ ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ และทางเครือข่ายครูโรงเรียนประถมศึกษาใน สปป. ลาว สอดคล้องกับ ภาวะทันสมัย พัทธินทร์ สิริสุนทร (2547) ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตและเทคโนโลยีในการดำรงชีวิตจากแบบเรียบง่ายในสังคมจารีต ไปสู่การดำรงชีวิตที่อาศัยความรู้และเทคโนโลยีระดับสูง สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมการ ได้แก่ การจงใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมและความรู้ ถือเป็นกาไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรง

พัฒนาการของผู้ประกอบการภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว สำนักพิมพ์เอกชน เช่น มิติบุ๊คส์ ใช้การว่าจ้างนักวาดภาพประกอบหนังสือมืออาชีพ จากประเทศไทย และใช้กลวิธีใช้สร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก จากคอมพิวเตอร์ รวมถึงการซื้อลิขสิทธิ์หนังสือภาพประกอบเด็กจากต่างประเทศ เพื่อนำตีพิมพ์เผยแพร่ ใน สปป. ลาว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ของ ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) การจงใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมใหม่และความรู้ การไปศึกษายังถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรง

ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือเด็กใน สปป. ลาว ความประทับใจต่อภาพประกอบหนังสือจากวัยเด็กที่ส่งผลให้สร้างสรรค์ภาพประกอบสำหรับเด็กในปัจจุบัน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Jerome Tognoli (1994) เรื่อง อภิสัทธีในสถานที่ : สถานที่ภายในประเทศและสถานที่ทำงานของตัวละครต่าง ๆ ในหนังสือเด็ก พบว่า ตัวละครในหนังสือภาพประกอบสำหรับเด็ก ผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก สร้างแรงบันดาลใจในอาชีพ และ ความภาคภูมิใจในตนเอง ของเด็ก 2) การศึกษาของศิลปินนักวาดภาพประกอบ สอดคล้องกับ เรวัต การพจน์ (2524) ศึกษาเรื่องภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก พบว่ามีความรู้ทางด้านศิลปะโดยผ่านการศึกษาศิลปะจากวิद्याเขต เพาะช่าง ร้อยละ 47.50 ศิลปินเหล่านี้มีความถนัดในการเขียนภาพเฉพาะตัวแต่ละลักษณะต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการทำวิจัยศึกษาเปรียบเทียบเรื่องภาพประกอบหนังสือเด็กของ สปป. ลาว และภาพประกอบหนังสือเด็กของชนชาติอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาภาพประกอบหนังสือเด็กต่อไป
2. ควรมีการทำวิจัยเรื่องสภาพสังคมในภาพประกอบ และการรับรู้ของเด็กเพื่อให้ทราบถึงภาพจำในภาพประกอบสำหรับเด็ก และสภาพสังคมตามความเป็นจริงที่เด็กรับรู้มีความแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรอุยพนธ์ วิศรุตมมณตรี. (2551). *วิวัฒนาการภาพประกอบนิยายสารไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เกริก ยุ้นพันธ์. (2541). เขียนหนังสือสำหรับเด็กคิดแบบเด็ก. *วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 20(2), 17-20.
- ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี (2555, 29 มีนาคม). *ฮังอะลุน แคนวิไล ข้ามโขงมาเล่าเรื่อง... ซีไรต์ลาว 2008* มติชน หน้า 17 – 18.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2547). *แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสังคม*. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไพบวัน บุณทะวง.(2556). *พัฒนาการของหนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ใน สปป. ลาว ค.ศ. 1975 – 2010*.
- เรวัต การพจน์. (2524). *ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก (Pictorial illustrations in Thai books for children)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร ศิลปะเมธากุล. (2548). *ศิลปะวิจารณ์ Art appreciation*. ปัตตานี:

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

เอกรินทร์ สีมหาศาล. (2552). เรื่องนำรัฐสู่การใช้หลักสูตร. กรุงเทพฯ : อักษร เจริญทัศน์ .

Chi-Fen Emily Chen, *Children's Literature* ,online available 19/09/2558

<http://www2.nkfust.edu.tw/~emchen/CLit/Intro.htm>.

Jerome Tognoli. (1994). *The Privilege of Place: Domestic and Work Locations of Characters in Children's Books* . University of Cincinnati.

กลุ่มปรัชญา ศาสนา สังคม และการจัดการสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค
บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

The Development of Water Management by Applying Local
Wisdom for Consumption Ban Mak Khaeng, Wangsaphung District,
Loei Province

ชมพูนุท ธีราวิทย์¹

Chompoonut Theeravit¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือ 1) เพื่อสำรวจปัญหาและหาแนวทางพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการน้ำเพื่อบริโภค และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค โดยกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ทดลองใช้น้ำในการบริโภคเป็นเวลา 1 เดือนซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 40 คน ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ การสำรวจความต้องการของชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยประเด็นความพึงพอใจทั้งหมด 10 ประเด็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณ ใช้สถิติค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

การวิจัยพบว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ชุมชนบ้านหมากแข้งต้องการเครื่องกรองน้ำที่ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ผลิตน้ำในการบริโภค วัตถุประสงค์ของการติดตั้งเครื่องกรองน้ำ และ ประเด็นด้านรสชาติ ความใสและกลิ่นของน้ำตามลำดับ และผลการประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.97 อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และอยู่ในระดับมาก คือประเด็นด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ การกรองสามารถประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมาคือ ประเด็นด้านความเข้าใจใน

คำสำคัญ : การพัฒนา, การจัดการน้ำ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (chompoonut.the@lru.ac.th)

Abstract

The objectives of this research were 1) to explore problems and find ways to improve water management by applying local wisdom, 2) to transfer knowledge by applying local wisdom in water management for consumption, and 3) to assess satisfaction in the developing water management by applying local wisdom for consumption. The target group was 40 participants who consumed water for 1 month. The methodology was applied with the qualitative and quantitative studies. Data were collected by using community survey, in-depth interviews, focus group discussions and a five-rating scale of satisfaction in developing water management by local wisdom for consumption Ban Makkhaeng, Wangsaphung District, Loei Province questionnaire, which consisted of 10 satisfaction issues. The questionnaire was analyzed by mean and percentage.

The research results revealed that an in-depth interviews and focus group discussions indicate Ban Mak Khaeng community needs a water filter that applies local wisdom from natural resources to produce water for consumption. The results of the satisfaction assessment in the developing water management by applying local wisdom for consumption Ban Mak Khaeng, Wang Saphung District, Loei Province had an overall average of 3.97 was at a high level. The highest level was the filtration equipment can be applied to local wisdom, followed by the understanding the purpose of installing water filters and the taste, clarity and odor of water was in order.

Keywords : development, water management, local wisdom

บทนำ

ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2363 เห็นชอบให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม ดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจ สังคม รายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) (สร้างรากแก้วให้ประเทศ : U 2 T) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการโดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยได้จ้างงานบัณฑิตจบใหม่ ประชาชนทั่วไป และนักศึกษา เข้าร่วมปฏิบัติงานเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในตำบล ตำบลหนองจั่ว อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญในการขับเคลื่อนอย่างเป็นขั้นตอน คือการประเมินศักยภาพตำบล (Tombol Profile) ใช้เครื่องมือ 16 เป้าหมาย

โดยใช้ข้อมูลมือสองที่ภาครัฐได้จัดเก็บและประเมินตามหน่วยงานราชการต่าง ๆ ซึ่งเป็นฐานข้อมูลแบบบูรณาการที่มีอยู่เช่น TMAP และข้อมูลอื่น ๆ ตลอดจนข้อมูลจากการสำรวจ และจัดเวทีชุมชนเพื่อสะท้อนถึงความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนาตำบลซึ่งตำบลที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้สำรวจคือตำบลหนองจี่ อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

ผลการประเมินศักยภาพตำบลหนองจี่ อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย พบว่า การประเมินเกณฑ์ 16 เป้าหมายที่จัดทำนั้นผ่านเพียงแค่ 7 เป้าหมาย และตกเกณฑ์ 9 เป้าหมาย หากจะยกระดับให้ตำบลให้บรรลุเป้าหมายจำเป็นอย่างยิ่งต้องบูรณาการความร่วมมือองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจะต้องยกระดับให้กับชุมชนในเรื่องการพัฒนาการจัดการน้ำเพื่อประโยชน์ของชุมชนอันเป็นแนวทางสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาการจัดการน้ำให้มีน้ำสำหรับบริโภคที่สะอาดและเพียงพอต่อครัวเรือนและชุมชนพื้นที่บ้านหมากแข้ง ตำบลหนองจี่ อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ซึ่งเป็นพื้นที่แถบลุ่มน้ำหุบเขา ในหน้าแล้งจะไม่มีน้ำเพียงพอให้ประชากรในหมู่บ้านใช้บริโภค บ่อบาดาลที่ใช้ทำน้ำประปาในหมู่บ้าน แห่งขอต ชุ่น และมีกลิ่นอันไม่พึงประสงค์ ในหน้าฝนจะมีน้ำจากบนเขาไหลผ่านหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก แต่ชุมชนไม่สามารถนำน้ำมาใช้ในการบริโภคได้ เพราะไม่สะอาดและมี สีขุ่นทำให้ชาวบ้านมีความต้องการในการผลิตเครื่องกรองน้ำเพื่อใช้ในครัวเรือน แต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการของการกรองน้ำ และการผลิตน้ำสะอาดใช้ในครัวเรือน

ตำบลหนองจี่ อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลยประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน และมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอกุเรือ อำเภอมืองเลย และอำเภอกุหลวง มีเส้นทางลัดจากจังหวัดอุดรธานีไปสู่ภาคเหนือ ด้านหลัง คือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวงที่เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำเลย แม่น้ำฮวยและแม่น้ำป่าสัก (จังหวัดเลย, 2021) จากการที่ผู้วิจัยและผู้ปฏิบัติงานโครงการยกระดับเศรษฐกิจ สังคมรายตำบลแบบบูรณาการ ตำบลหนองจี่ อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ได้สำรวจปัญหาจากการสัมภาษณ์ และการจัดเวทีระดมความคิดเห็นจากผู้นำชุมชนชาวบ้านของตำบลหนองจี่ พบว่าชุมชนบ้านหมากแข้งได้รับความเดือดร้อนในเรื่องการขาดแคลนน้ำ และมีความต้องการที่จะผลิตน้ำเพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือนจึงได้มีมติเห็นตรงกันว่า จะทำการฝึกอบรมนำความรู้เรื่องการบริหารจัดการน้ำ การผลิตเครื่องกรองน้ำใช้ในครัวเรือนด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ประชากรในชุมชนเพื่อให้ประชากรในชุมชนมีความรู้ที่จะสามารถนำไปผลิตเครื่องกรองน้ำใช้ในครัวเรือนของตนเองและของชุมชนได้ รวมทั้งมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำให้สามารถใช้น้ำได้อย่างยั่งยืนและมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น เพื่อตอบเป้าหมายหลักที่ 6 คือการขุดสระน้ำประจำครอบครัว ตำบลหนองจี่ อำเภอ วังสะพุง จังหวัดเลย ผู้วิจัยและผู้ปฏิบัติงานในโครงการ U2T ในตำบลจึงนำความรู้ในด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำในชุมชน เพื่อยกระดับตำบลให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนงานการดำเนินการให้ได้ตามเป้าหมายดังนี้

1. ผลผลิตโครงการ (Output)

1.1 ชุมชนบ้านหมากแข้งได้รับองค์ความรู้ มีแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำ ด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค

1.2 ชุมชนบ้านหมากแข้งมีเครื่องกรองน้ำที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3 ชุมชนบ้านหมากแข้งจะเป็นต้นแบบการเรียนรู้การบริหารจัดการน้ำ การผลิตเครื่องกรองน้ำจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการเข้ามาศึกษาดูงานจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก

2. ผลลัพธ์โครงการ (Outcome)

2.1 ชุมชนบ้านหมากแข้งมีองค์ความรู้การจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภคและแนวทางแก้ไขปัญหาคือเป็นที่พึงพอใจต่อสมาชิกในชุมชน

2.2 ชุมชนบ้านหมากแข้งมีเครื่องกรองน้ำอันเกิดจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีน้ำที่สะอาดเพื่อบริโภคในครัวเรือนและชุมชน

2.3 ชุมชนบ้านหมากแข้งเป็นชุมชนต้นแบบของหมู่บ้านที่จัดการน้ำเพื่อบริโภคด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้วยทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ผนวกกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาพัฒนาการจัดการน้ำจึงเป็นวิธีการจัดการน้ำอย่างชาญฉลาดของชุมชนในการแก้ปัญหาดังกล่าว เนื่องจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นในบริบททางกายภาพและวัฒนธรรมทางภูมิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม เป็นความรู้ของชุมชน กลุ่มชนต่าง ๆ ที่ได้สั่งสมมา สืบทอดและพัฒนามาเป็นเวลายาวนาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นความรู้ที่มีคุณค่า ความดีงามและจรรยาบรรณให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่ผสมผสานองค์ความรู้บนฐานภูมิปัญญาเดิม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นบทบาทของคนในชุมชนที่สำคัญที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำจึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ (สุวิชา ศรีถนและปรีดา ไชยา, เทวารักษา เครือคล้าย และคนอื่น ๆ, 2552) นอกจากการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบริหารจัดการน้ำเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถนำมาใช้ได้อย่างยั่งยืน การดูแล บำรุงรักษาเครื่องกรองน้ำให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ชุมชนควรคำนึงถึงด้วยเช่นกัน

การบริหารจัดการน้ำมีหลายหน่วยงานรับผิดชอบทั้งในระดับชาติ ลุ่มน้ำ และระดับท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาคriticalเกี่ยวกับน้ำอยู่ 3 ประการ ได้แก่ ปัญหาคritical อุทกภัย และคุณภาพน้ำ ในการแก้ไขปัญหายังไม่ประสบผลสำเร็จและขาดเอกภาพ เนื่องจากหลายหน่วยงาน

อยู่ภายใต้หลายกระทรวง และมีกฎหมายเฉพาะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนขาดประสิทธิภาพ และสร้างความเสียหายต่อประเทศมูลค่ามหาศาล ดังเช่นเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ. 2554 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560) ภาครัฐมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา โดยการกำหนดนโยบายบริหารจัดการน้ำ จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการน้ำ แต่เนื่องจากความสลับซับซ้อนของสภาพปัญหาน้ำแปรเปลี่ยนตลอดเวลาส่งผลให้การแก้ไขปัญหายังไม่ครอบคลุมได้ทุกปัจจัยจึงทำให้การแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำยังไม่ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน (คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, 2558)

เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงต้องทำการสำรวจและวิเคราะห์ถึงความต้องการปัญหาของชุมชนเพื่อที่จะนำองค์ความรู้ไปสู่ชุมชนบ้านหมากแข้งในการแก้ปัญหาการจัดการน้ำเพื่อให้มีน้ำสะอาดเพียงพอต่อการบริโภค และเป็นต้นแบบการเรียนรู้การบริหารจัดการน้ำและสามารถผลิตเครื่องกรองน้ำจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้มีมาตรฐานชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งยังสามารถมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพคุ้มค่ากับการลงทุน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจปัญหาและหาแนวทางการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการน้ำเพื่อบริโภค
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค

วิธีการศึกษา

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำโครงการยกระดับเศรษฐกิจ สังคม รายตำบลแบบบูรณาการ ตำบลหนองจั่ว อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในเรื่องการ พัฒนาการจัดการน้ำเพื่อประโยชน์ของชุมชน ให้มีน้ำสำหรับบริโภคที่สะอาดและเพียงพอต่อครัวเรือนและชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ (Qualitative and quantitative research) มีวิธีการสร้าง เครื่องมือการวิจัย การเลือกกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ การสำรวจความต้องการชุมชนจากแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย โดยใช้แนวสัมภาษณ์ใน

ลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ และยังสามารถเปิดโอกาสให้เสนอแนวทางใหม่ ๆ ในการพัฒนาการจัดการน้ำให้พอเพียงต่อการบริโภค โดยผู้ศึกษากำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guidelines) ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีเพื่อนำมาซึ่งการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งเครื่องมือทั้ง 3 แบบคือ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความพึงพอใจที่ใช้นั้นจะผ่านการสร้างความน่าเชื่อถือโดยให้ที่ปรึกษาโครงการ จำนวน 3 ท่านตรวจทานและตรวจสอบทั้งภาษา ความเหมาะสมและความครบถ้วนของคำถามในประเด็นต่าง ๆ

วิธีการเก็บข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้ข้อมูล 2 วิธีคือ 1) แบบทุติยภูมิ (Secondary data) โดยได้ค้นคว้า ศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือ และบทความวิชาการ 2) เก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary data) ดังนี้

1. การสำรวจพื้นที่และความต้องการของชุมชน (Community survey) โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) ซึ่งผู้วิจัยและผู้ปฏิบัติงานได้ทำการการสังเกตเพื่อศึกษาบริบท แหล่งทรัพยากรน้ำของชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชน และลักษณะความมีชีวิตความเป็นอยู่โดยรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกตามประเด็นที่กำหนดไว้และถ่ายภาพเพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาการจัดการน้ำในด้านต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวแทนชุมชน จำนวน 65 คน โดยให้ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ U2T ที่อยู่ในบ้านหมากแข้งเป็นผู้สัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ปัญหาและความต้องการในการใช้น้ำเพื่อบริโภค ส่วนที่ 3 วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำที่ผ่านมา ส่วนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยและผู้ปฏิบัติงานในโครงการ U2T สัมภาษณ์ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sample) จำนวน 5 คน คือ 1. ตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

4. แบบประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค จากผู้ที่ทดลองใช้น้ำในการบริโภคเป็นเวลา 1 เดือน เพื่อวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytical induction)

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดการน้ำ จำนวน 40 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคนในชุมชนที่ทดลองใช้น้ำในการบริโภคเป็นเวลา 1 เดือน หลังจากผลิตและติดตั้งเครื่องกรองน้ำโดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 (กุมภาพันธ์ – เมษายน 2564) ประชุมวางแผนดำเนินโครงการ สำรวจพื้นที่ และความต้องการของชุมชน สร้างเครื่องมือและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ระยะที่ 2 (พฤษภาคม – กรกฎาคม 2564) จัดประชุมชี้แจงโครงการระหว่างผู้นำชุมชน และผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่กับตัวแทนชุมชน และเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน

ระยะที่ 3 (สิงหาคม – ตุลาคม 2564)

- สัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลในด้านความต้องการ แนวทางแก้ไข และรวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

- ผู้วิจัยดำเนินการอบรมและจัดทำเครื่องกรองน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ผู้วิจัยและผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบคุณภาพน้ำ

- ผู้วิจัยและผู้ปฏิบัติงานประชุมหาแนวทางการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน

ระยะที่ 4 (ธันวาคม 2564)

- ประเมินผลความพึงพอใจโครงการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลมาแยกประเภทของข้อมูล ตามแนวคิดทฤษฎีกรอบแนวคิดในการวิจัยที่กำหนดไว้โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สัมภาษณ์ สนทนากลุ่มมาสรุปในแต่ละประเด็น โดยนำเสนอข้อมูลเป็นการบรรยายเชิงพรรณนา และจากแบบประเมินความพึงพอใจการพัฒนาการจัดการน้ำฯ โดยนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้กำหนดประเด็นการประเมินทั้งหมด 10 ประเด็นดังนี้ 1) ความเข้าใจในวัตถุประสงค์การติดตั้งเครื่องกรองน้ำ 2) ประโยชน์ของการติดตั้งเครื่องกรองน้ำ 3) ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งเครื่องกรองน้ำ 4) ความสะดวกในการนำน้ำมาบริโภค 5) ความมั่นใจในความสะอาดปลอดภัยต่อการบริโภค 6) เครื่องมือและอุปกรณ์การกรองสามารถประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น 7) ความคุ้มค่าของราคาติดตั้งและการบำรุงรักษา 8) ราคาขายต่อหน่วย/ขวด/แกลลอน 9) การบริหารจัดการมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ 10) รสชาติ ความใสและกลิ่นของน้ำและเกณฑ์การให้คะแนนของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบบ 5 ระดับคือ (เชาว์ อินใย, 2543)

ระดับที่ 5 หมายถึง ความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อยู่ในระดับ มากที่สุด

ระดับที่ 4 หมายถึง ความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อยู่ในระดับ มาก

ระดับที่ 3 หมายถึง ความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อยู่ในระดับ ปานกลาง

ระดับที่ 2 หมายถึง ความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อยู่ในระดับ น้อย

ระดับที่ 1 หมายถึง ความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลและวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Statistical Package for the Social Science (SPSS) หาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละโดยมีเกณฑ์การแปลความค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ผู้ทดลองใช้น้ำในการบริโภคเป็นระยะเวลา 1 เดือนมีความพึงพอใจในการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ผู้ทดลองใช้น้ำในการบริโภคเป็นระยะเวลา 1 เดือนมีความพึงพอใจในการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อยู่ในระดับ มาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ผู้ทดลองใช้น้ำในการบริโภคเป็นระยะเวลา 1 เดือนมีความพึงพอใจในการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อยู่ในระดับ พอใช้

1.51 – 2.50 หมายถึง ผู้ทดลองใช้น้ำในการบริโภคเป็นระยะเวลา 1 เดือนมีความพึงพอใจในการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อยู่ในระดับ ควรปรับปรุง

1.00 – 1.50 หมายถึง ผู้ทดลองใช้น้ำในการบริโภคเป็นระยะเวลา 1 เดือนมีความพึงพอใจในการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อยู่ในระดับ ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง

ผลการศึกษา

จากการใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ทำให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการสนทนากลุ่มสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการน้ำ ดังนี้

1. ปัญหาและความต้องการในการใช้น้ำเพื่อบริโภค พบว่า ชุมชนประสบปัญหาในหน้าฝนจะมีน้ำจากบนเขาไหลผ่านหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก แต่ชุมชนไม่สามารถนำน้ำมาใช้ในการบริโภคได้ เพราะไม่สะอาดและมีสีขุ่น ในหน้าแล้งจะไม่มีน้ำเพียงพอให้ประชากรในหมู่บ้านใช้บริโภค บ่อบาดาลที่ใช้ทำน้ำประปาในหมู่บ้านแห้งขอด ขุ่น และมีกลิ่นอันไม่พึงประสงค์โดยชุมชนมีความต้องการในการผลิตเครื่องกรองน้ำเพื่อใช้ในครัวเรือน แต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการของการกรองน้ำ และการผลิตน้ำสะอาดใช้ในครัวเรือน

2. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำที่ผ่านมา พบว่า ชุมชนได้ขุดบ่อบาดาลนำน้ำจากลำน้ำฮวยที่ไหลผ่านหมู่บ้านมาใช้เพื่อทำประปาหมู่บ้าน แต่ไม่สามารถนำมาบริโภคได้เนื่องจากน้ำมีสีขุ่นและมีกลิ่นอันไม่พึงประสงค์

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากกการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชน 65 คน พบว่ามีผู้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จำนวน 37 คน คือ การนำน้ำจากลำน้ำฮวยมาพัฒนาการจัดการน้ำโดยผ่านเครื่องกรองน้ำ และ เสนอให้ติดตั้งเครื่องกรองน้ำที่ศาลาประจำหมู่บ้านซึ่งอยู่บริเวณหน้าบ้านของผู้ใหญ่บ้าน

จากการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน และการประชุมใหญ่ระหว่างผู้วิจัย ผู้ปฏิบัติงานโครงการ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน เพื่อหาข้อตกลงได้สรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการน้ำ ดังนี้

1. วิธีการบริหารจัดการน้ำ ได้นำทรัพยากรน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในท้องถิ่นซึ่งไหลผ่านด้านหลังบ้านของผู้ใหญ่บ้านหมากแข้ง คือ น้ำจากลำน้ำฮวย ที่ไหลผ่านพื้นที่บ้านหมากแข้งมาเข้าในเครื่องกรองน้ำดำเนินการติดตั้งที่ศาลาประจำหมู่บ้านซึ่งอยู่ในบริเวณหน้าบ้านผู้ใหญ่บ้าน เพื่อสะดวกแก่การดูแลและบำรุงรักษา โดยพักน้ำไว้ในแท้งค์จำนวน 2 แท้งค์ หลังจากนั้นเข้าระบบกรองน้ำแล้วนำน้ำที่กรองเก็บเข้าแท้งค์เก็บน้ำก่อนผ่านระบบ RO (Reverse Osmosis) เพื่อช่วยลดกลิ่นและให้ความใสสะอาด หลังจากผ่านระบบ RO จะเก็บน้ำเข้าแท้งค์เก็บน้ำเมื่อต้องการใช้น้ำจะเปิดน้ำโดยผ่านระบบฆ่าเชื้อ UV (Ultra Violet) เพื่อฆ่าเชื้อโรค ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 ระบบกรองน้ำดื่มชุมชนบ้านหมากแข้ง

การนำทรัพยากรน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในท้องถิ่นซึ่งไหลผ่านด้านหลังบ้านของผู้ใหญ่บ้านหมากแข้ง คือ น้ำจากลำน้ำฮวย เป็นการเสนอและลงความเห็นของผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน โดยผู้วิจัยสนับสนุนโดยการนำวิทยากรจาก สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยมาถ่ายทอดความรู้ในการประยุกต์ทำเครื่องกรองน้ำด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ค่าใช้จ่ายในการผลิตเครื่องกรองน้ำด้วยการการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้านเสนอความเห็นให้เก็บค่าใช้จ่ายหลังคาเรือนละ 2,000 บาท โดยส่วนที่เหลือนำมาบริหารจัดการในการบำรุงรักษาภายใน 1 ปี

3. ปัญหาการค่าใช้จ่ายในการดูแล บำรุงรักษา การใช้ไฟฟ้าในขั้นตอนการผลิต ซึ่งผู้นำชุมชนเสนอโดยเบื้องต้นจะนำเงินจากกองทุนในหมู่บ้านและเงินที่เหลือจากการระดมทุนในการผลิตเครื่องกรองน้ำ โดยนำมาจ่ายค่าบำรุงรักษา 1 ปี ซึ่งการบำรุงรักษาสามารถทำเองได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายมากนัก โดยระหว่าง 1 ปีหมู่บ้านจะทดลองเก็บค่าใช้จ่ายน้ำแกลลอนละ 10 บาท เพื่อนำรายได้มาบำรุงรักษาในปีต่อไป ซึ่งตัวแทนชุมชนเห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว

4. การสร้างรายได้แบบยั่งยืน ตัวแทนชุมชนเสนอแนะให้วางแผนสร้างโรงผลิตน้ำดื่มสะอาดเพื่อบริการประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านใกล้เคียง จำนวน 9 หมู่บ้าน โดยมีเป้าหมายให้ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการดูแลรับผิดชอบ และทำบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่าย

ส่วนการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้ตอบแบบประเมินเป็นผู้ทดลองใช้น้ำในการบริโภคเป็นระยะเวลา 1 เดือน โดยให้ความร่วมมือทั้งสิ้นจำนวน 40 คน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละโดยผลการประเมินดังรายละเอียดในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 : ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อําเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

ข้อที่	ประเด็นวัดความพอใจ	($\bar{X}$) ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าร้อยละ	ความหมาย
1	ความเข้าใจในวัตถุประสงค์การติดตั้งเครื่องกรองน้ำ	4.13	0.64	82.50	มาก
2	ประโยชน์ของการติดตั้งเครื่องกรองน้ำ	4.05	0.84	81.00	มาก
3	ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งเครื่องกรองน้ำ	4.05	0.77	81.00	มาก
4	ความสะดวกในการนำน้ำมาบริโภค	3.98	0.69	79.50	มาก
5	ความมั่นใจในความสะอาด ปลอดภัยต่อการบริโภค	3.93	0.69	78.50	มาก
6	เครื่องมือและอุปกรณ์การกรองสามารถประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.20	0.84	84.00	มาก
7	ความคุ้มค่าของราคาค่าติดตั้งและการบำรุงรักษา	3.75	0.66	75.00	มาก
8	ราคาขายต่อหน่วย/ขวด/แกลลอน	3.95	0.80	79.00	มาก
9	การบริหารจัดการมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้	3.83	0.67	76.50	มาก
10	รสชาติ ความใสและกลิ่นของน้ำ	3.80	0.81	76.00	มาก
รวม		3.97	0.73	79.30	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อ.วังสะพุง จังหวัดเลย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 คิดเป็นร้อยละ 79.30 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ประเด็นด้านเครื่องมือและอุปกรณ์การกรองสามารถประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 คิดเป็นร้อยละ 84.0 รองลงมาคือ ประเด็นด้านความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการติดตั้งเครื่องกรองน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 คิดเป็นร้อยละ 82.5 และ ประเด็นด้านรสชาติ ความใสและกลิ่นของน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 คิดเป็นร้อยละ 76.00 ตามลำดับ

สรุปผล

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มทำให้ผู้วิจัยรู้ถึงปัญหาความต้องการของชุมชนและแนวทางในการบริหาร พัฒนาการจัดการน้ำโดยการนำแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ ร่วมกับความรู้จากการจัดอบรมการผลิตน้ำดื่ม จากวิทยากรสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งถ่ายทอดความรู้ในการผลิตในขั้นตอนต่าง ๆ และการดูแลบำรุงรักษาเครื่องกรองน้ำให้ได้เครื่องกรองน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

เครื่องกรองน้ำภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วย ตัวกรอง 3 ชั้น ได้แก่ ถ่าน หิน ทรายละเอียด โดยทรายจะเป็นตัวกรองชั้นบนสุด สามารถหาได้ทั่วไปจากบริเวณริมแม่น้ำลำธาร ทรายละเอียด จะช่วยกำจัดอนุภาคที่มีขนาดเล็ก ถัดลงมาเป็นชั้นหิน ขณะที่ตัวกรองถ่าน ซึ่งมีคุณสมบัติในการดูดซับสารพิษหรือสารตกค้าง ช่วยกำจัดสีและกลิ่น โดยน้ำที่ผ่านตัวกรองทั้ง 3 ชั้นดังกล่าว แม้จะสามารถนำไปใช้อุปโภคหรือชำระล้างต่าง ๆ ได้ แต่หากต้องการนำไปบริโภคจะต้องผ่านตัวกรองชั้นที่ 4 คือ ไส้กรองเซรามิก ซึ่งทำหน้าที่ในการกักเชื้อโรคหรือจุลินทรีย์ที่มีขนาดเล็กได้เป็นอย่างดี ดังนั้น มั่นใจได้ว่า น้ำที่ผ่านการกรองทั้ง 4 ชั้นดังกล่าวจะสามารถนำมาใช้บริโภคได้อย่างปลอดภัยปราศจากเชื้อโรค นอกจากนี้ วิทยากรได้ส่งตัวอย่างน้ำเข้าตรวจที่ห้องปฏิบัติการที่มีมาตรฐาน ผลปรากฏว่าไม่พบสิ่งเจือปนหรือเชื้อโรคใด ๆ และทางห้องปฏิบัติการรับรองว่าสามารถนำมาบริโภคได้

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ติดตามผลโครงการ พบว่า ในช่วงสัปดาห์แรกของการผลิตน้ำยังมีกลิ่นแม้ว่าจะใส่ซึ่งวิทยากรได้แก้ไขปัญหาโดยให้ข้อเสนอแนะให้ทำการพักน้ำเป็นเวลา 1 คืนในถังค้พักก่อนที่จะนำเข้าสู่ระบบกรอง และอาจเป็นเพราะในช่วงขั้นตอนการนำหินมาใส่ในชั้นหินอาจมาจากการชำระล้างไม่สะอาดเท่าที่ควรจึงได้เปลี่ยนชั้นหินใหม่และทำความสะอาดเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การไหลของน้ำที่ผ่านระบบฆ่าเชื้อโรคในขั้นตอนสุดท้ายด้วยไส้กรองเซรามิก พบว่าไหลอ่อนและให้ปริมาณน้ำน้อย วิทยากรได้ให้แนวทางในการแก้ไขโดยการให้น้ำพักในถังค้สะอาดและติดลูกลอยก่อนเปิดใช้เพื่อให้หน้าหมุนเวียนอัตโนมัติในกรณีที่มีปริมาณน้ำในถังค้สะอาดลดลงและเพิ่มก๊อกปล่อยน้ำอีก 2 หัวเพื่อให้ทันและเพียงพอต่อความต้องการ

จากผลการประเมินความพึงพอใจการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลยพบว่า ผู้ทดลองใช้น้ำในการบริโภคเป็นระยะเวลา 1 เดือน มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และอยู่ในระดับมาก คือประเด็นด้านเครื่องมือและอุปกรณ์การกรองสามารถประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมาคือ ประเด็นด้านความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการติดตั้งเครื่องกรองน้ำ และ ประเด็นด้านรสชาติ ความใสและกลิ่นของน้ำ ตามลำดับ สรุปได้ว่าชุมชนบ้านหมากแข้งได้ผลลัพธ์จากโครงการวิจัย (outcome) ตรงกับความต้องการ คือ มีองค์

ความรู้การจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภคและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดีเป็นที่พึงพอใจต่อสมาชิกในชุมชน มีเครื่องกรองน้ำอันเกิดจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีน้ำที่สะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน และเป็นชุมชนต้นแบบของหมู่บ้านที่จัดการน้ำเพื่อบริโภคด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งได้มีหมู่บ้านใกล้เคียง คือหมู่บ้านปลาป่าได้มาศึกษาดูงานและขอคำแนะนำในการผลิตเครื่องกรองน้ำที่สามารถประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากทรัพยากรธรรมชาติ

การอภิปรายผล

ผลการประเมินความพึงพอใจการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลยสามารถนำมาอภิปรายผลเพื่อขยายผลการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ดังนี้

ในด้านบริบทของการพัฒนาการจัดการน้ำโดยการสร้างเครื่องกรองน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการนำทรัพยากรน้ำในพื้นที่มาบริหารจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ใช้การบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเลือกใช้วิธีการบริหารจัดการน้ำแบบใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากลำน้ำฮวย เพราะเป็นการลดต้นทุน มีการดูแลบำรุงรักษาด้วยค่าใช้จ่ายที่ไม่สูง และมีการสร้างความยั่งยืนด้วยการต่อยอดวางแผนสร้างโรงผลิตน้ำดื่มเพื่อจำหน่ายแก่พื้นที่ใกล้เคียงโดยมีการจัดการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตามชุมชนแสดงความเห็นว่างบประมาณที่มีอย่างจำกัดอาจก่อให้เกิดอุปสรรคในการวางแผนสร้างโรงผลิตน้ำดื่มในอนาคต สอดคล้องกับการศึกษาของ ธงชัย โจนนกันท์ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีงบประมาณจำกัดไม่สามารถดำเนินโครงการที่ใช้งบประมาณสูงได้ จึงต้องพึ่งพาความร่วมมือจากหลายภาคส่วน สำหรับแนวทางการพัฒนาการจัดการน้ำให้เกิดความยั่งยืนส่งเสริมให้มีการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วน ในการบริหารจัดการน้ำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ เช่น การดูแล บำรุงรักษาและฟื้นฟูแหล่งน้ำ จัดให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านน้ำเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการน้ำและเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้สนใจทราบอย่างทั่วถึง (ธงชัย โจนนกันท์, 2557) ทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุกิตติยา บุญหลาย และศิวัช ศรีโกลคางกุล พบว่า การส่งเสริมให้มีกลไกการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน เกษตรกรรวมกลุ่มสร้างกฎระเบียบข้อบังคับ ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันรักษาแหล่งน้ำ หน่วยงานราชการรับฟังความคิดเห็น และให้ความรู้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชน เป็นการนำไปสู่การวางแผนการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน และส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่ปลูกพืชเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ประชาชนรู้จักการใช้ประโยชน์ที่ดินโดย

การจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสม เพาะปลูกพืชที่เหมาะสมกับลักษณะสภาพพื้นที่ให้มากที่สุด (สุกิตติยา บุญหลาย และศิวัช ศรีโกกลางกุล, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ อรัญญา ภูโคค ค้อย และวิชญ์ สมิตสุวรรณค์ ในเรื่อง การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ที่ให้ข้อเสนอแนะว่า แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความยั่งยืน คือ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานและดำรงชีวิต ใช้ทรัพยากรน้ำให้เหมาะสม เกิดประโยชน์ คุ่มค่า มีเหตุผล ตามหลักวิชาการ และส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อรัญญา ภูโคคค้อย และวิชญ์ สมิตสุวรรณค์, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนบ้านหนองเขื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ที่กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชน จำเป็นต้องมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา ทั้งปัจจัยที่ก่อให้เกิดการพัฒนา และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการน้ำในชุมชน ภาครัฐจำเป็นต้องให้การสนับสนุน ด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชนด้านการจัดการน้ำเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการน้ำด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป (สุริยะ หาญพิชัย, 2560)

จากผลการวิเคราะห์ทางด้านสถิติ พบว่าผลการประเมินความพึงพอใจการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อบริโภค บ้านหมากแข้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยเฉพาะประเด็นความพึงพอใจที่สูงที่สุด คือด้านเครื่องมือและอุปกรณ์การกรองสามารถประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่า ตรงกับความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้นำทรัพยากรน้ำที่มีอยู่มาใช้ให้เหมาะสม เกิดประโยชน์ คุ่มค่า ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ประเด็นที่รองลงมา คือด้านความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการติดตั้งเครื่องกรองน้ำ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาของชุมชนบ้านหมากแข้งที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องการขาดแคลนน้ำ น้ำที่ได้จากลำน้ำฮวยที่เก็บในบ่อบาดาลมีสีขุ่นและมีกลิ่นไม่พึงประสงค์ และการวิจัยในครั้งนี้ยังได้พัฒนาท้องถิ่นอย่างตรงจุดที่สุดในด้านความต้องการที่จะผลิตน้ำเพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือนทั้งยังสร้างองค์ความรู้เพื่อที่ชุมชนสามารถต่อยอดในการสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนด้วยการฝึกอบรม นำความรู้เรื่องการจัดการน้ำ การผลิตเครื่องกรองน้ำใช้ในครัวเรือนด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ประชากรในชุมชนเพื่อให้มีความรู้ที่จะสามารถนำไปผลิตเครื่องกรองน้ำใช้ในครัวเรือนของตนเองและชุมชนได้

สรุปได้ว่าการพัฒนาการจัดการน้ำด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิธีการที่เหมาะสมตามบริบทของแต่ละชุมชน ในการจัดการน้ำภาครัฐและประชากรในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน โดยมีหน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ส่งเสริมการให้

ความรู้ในการพัฒนาการจัดการน้ำ การดูแล บำรุงรักษาและฟื้นฟูแหล่งน้ำ ในภาคเกษตรกรรมมีการรวมกลุ่มสร้างกฎระเบียบข้อบังคับ ร่วมมือ ร่วมแรง ช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ และผู้นำชุมชนควรเป็นผู้นำในการจัดให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านน้ำเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการน้ำและเผยแพร่ความรู้ร่วมใจกันรักษาแหล่งน้ำ ใช้ทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ความรู้เพื่อการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ในการพัฒนาการจัดการน้ำที่ทันสมัยเพื่อให้ชุมชนสามารถช่วยตนเองและสร้างความยั่งยืนต่อไป
2. หน่วยงานท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณในการดูแล บำรุงรักษาเครื่องกรองน้ำในเบื้องต้นเพื่อให้ชุมชนมีความมั่นใจในการบริหารจัดการและมีงบประมาณเพียงพอในการต่อยอดด้วยตนเองต่อไป
3. ควรให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการด้านการเงิน และการบัญชีเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพทางการเงินเพื่อให้ทราบต้นทุน ความคุ้มค่าของการผลิตน้ำดื่มเพื่อจำหน่าย และการตั้งราคาที่เหมาะสมคุ้มค่ากับการลงทุน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากช่วงที่ผู้วิจัยดำเนินโครงการ ได้มีการระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้ไม่สามารถลงพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามผู้ปฏิบัติงานโครงการ U2T ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นบ้านหมากแข้งเป็นผู้ประสานงานกับผู้นำชุมชน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ไม่ตรงตามที่กำหนดเนื่องจากมีข้อจำกัดของมาตรการควบคุม จึงเสนอให้ทำการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อบริโภคเพียงอย่างเดียว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปกลุ่มตัวอย่างควรมีความหลากหลายทางด้านอาชีพ การศึกษาระดับอายุที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้นกับหลายฝ่าย

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. (2558). *แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ*. สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2565 จาก http://www.onwr.go.th/?page_id=3684
- จังหวัดเลย. (2021). สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2565, จากวิกิพีเดีย <https://wikipedia.org/shorturl.asia/zodjL/>จังหวัดเลย

- ชัชชัย ปะมาคะเต. (2558). การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม: รูปแบบหนึ่งของการบริหารกิจการสาธารณะ. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 8 (2), 23-38. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2565 จาก <https://so04.tcithaijo.org/index.php/colakkujournals/article/view/88285>
- เชาว์ อินโย. (2543). *การประเมินผลการเรียน*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย : รุ่งเรืองการพิมพ์.
- เทวารักษา เครือคล้าย และคนอื่น ๆ. (2552). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการน้ำอุปโภคบริโภค*. กรุงเทพมหานคร : สำนักบริหารจัดการน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ธงชัย โรจนกนันท์. (2557). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริหารจัดการน้ำ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมใจ ศรีหาล้า และวีไลวัจส์ ฤกษ์ณะภูติ. (2548). *ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการแหล่งน้ำ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2559, สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2565 จาก http://www.onep.go.th/env_data/download/
- สุกิตติยา บุญหลาย และศิวัช ศรีโศกคางกุล. (2560). แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรยั่งยืนกรณีศึกษา: ตำบลท่ากระเสริม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10 (2), 1771-1784. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2565 จาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/100528>
- สุริยะ หาญพิชัย. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนบ้านหนองเขื่อง อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 9 (1) มกราคม – มิถุนายน 2560, 241-254. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2565 จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/bruj/article/view/104022/83015>
- สุวิชชา ศรีถาน และ ปรีดา ไชยา. (2559). การค้นหามรดกภูมิปัญญาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 10 (1)
- อรัญญา ภูโคกค้อย และวิชณ สุमितสุวรรณค์. (2562). การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านไต้ อำเภอยะยี่ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์* 6 (10), 5067 -5078 สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม

2565 จากfile:///C:/Users/MumcomService/Downloads/nattapong02,
+Journal+ editor,+6-10-28-5067-5078.

Applewhite, P. B. (1965). *Organization Behavior Englewood Cliffs*. New York :
Prentice Hall.

Bass, Bemard M. and Avolio, Bruce J. (1990). *Manual for the Multifactor
Leadership*

Questionnaire. California : Consulting Psychologists.

Good, T. L., and Douglas, A. G. (1979). The Missouri mathematics effectiveness
project : An experimental study in fourth-grade classrooms. *Journal of
Educational Psychology*, 71 (3), 355.

การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม
 : กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ ตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม
 จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Participatory Potential Development of A Group Management
 : A Case Study of Hua Ha Coffee Grower Group, Mae U-kho
 Sub-District, Khun Yuam District, Maehongson Province

ชัยนวัฒน์ ปูนคำปิ่น¹, พรารณา ยศสุข², พานิตย์ นาขยัน³ และปรมินทร์ นารทะ⁴
 Chainuwat poonkhumpeen¹, Pradtana Tossuck²,
 Phanit Nakayan³ and Porramin Narata⁴

บทคัดย่อ

การศึกษการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ ตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 30 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการประชุมกลุ่มเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดกาแฟ ใช้วิธีการวิจัยโดยวิเคราะห์ศักยภาพโดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า จากการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะใน 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านเงินทุน ด้านผลผลิตและวัสดุ และด้านบริหารจัดการ โดยผลการศึกษาในแต่ละด้านพบว่า ด้านทรัพยากรมนุษย์ ในการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเก็บผลผลิตกาแฟ เกษตรกรได้รับความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกระบวนการผลิตกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในกระบวนการผลิตเมล็ดกาแฟกะลา ซึ่งกลุ่มใช้กระบวนการผลิตแบบเปียกมาดำเนินการภายในกลุ่มและส่งผลให้กลุ่มสามารถผลผลิตเมล็ดกาแฟกะลาที่มีคุณภาพได้ การพัฒนาศักยภาพด้านเงินทุนได้กำหนดสมาชิกแต่ละคนระดมทุนคนละ 1,000 บาท เพื่อเป็นทุนในการบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีเงินทุนสำรองที่ใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มได้

¹ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ (chaikpeen@gmail.com)

² สาขาวิชาบริหารศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านผลผลิตและวัสดุ มีการจัดอบรมด้านการแปรรูปกาแฟกะลา ปรับปรุงโรงแปรรูปกาแฟ และลานตากให้ถูกสุขลักษณะและทดลองคั่วกาแฟเองจนสามารถได้กาแฟคั่วมือที่มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแล้วนำออกจำหน่ายในชุมชน และด้านบริหารจัดการ ดำเนินการจัดตั้งกฎระเบียบ กติกาข้อตกลงที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อใช้กำหนดให้สมาชิกดำเนินการปฏิบัติร่วมกัน ประกอบด้วยกฎ ระเบียบในการจัดการด้านผลผลิต ด้านการเงิน ด้านแรงงาน และด้านการตลาด

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, การบริหารจัดการกลุ่ม, การมีส่วนร่วม, กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ

Abstract

A study of the participatory potential development of a group management a case study of Hua Ha coffee growers group, Mae U-Kho sub-district, Khun Yuam District, Mae Hong Son Province. It was a combination of qualitative research and quantitative research. The objective is to develop the potential of the Ban Hua Ha coffee growers group. A total of 30 subjects were included in the study. The data were collected by using questionnaires and farmer group meetings on coffee bean production. The research method were analyzed by using baseline statistics, mean values. The results of the study found that from the development of potential in the management of the group of Ban Hua Ha coffee farmers in 4 issues, including, human resources, capital potential, product and material potential and management proceeding. The results of each study were found that human resources; to develop the potential of knowledge and understanding about coffee harvesting farmers gain knowledge and exchange experiences in the production process with both government and private agencies in the process of producing coffee beans. which the group uses the wet process to operate within the group and results in the group being able to produce quality coconut shell coffee beans Capital Potential Development requires each member to raise shares of 1,000 baht each to fund group management services. This allows the group to have a reserve fund that can be used for continuous management within the group. Product and material potential development. There is a training

course on coffee beans processing. Improve the coffee processing plant and a hygienic drying area and try roasting coffee by themselves until can get hand-roasted coffee that has a unique taste of the community and sell it to the community and management proceeding to establish rules and regulations used in the operation of the group In a concrete way to require members to act together, including rules and regulations to manage productivity, finance, labor and marketing.

Keywords: Potential Development, Group Management, Participation, Coffee Grower Group

บทนำ

เกษตรกรไทยในปัจจุบันประสบปัญหาต่าง ๆ หลายประการในการจัดการการผลิตทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาหลักที่เกิดขึ้นประกอบไปด้วย 1) เกษตรกรไทยขาดต้นทุน ทั้งในรูปแบบของทุนทรัพย์ที่เป็นตัวเงินในการซื้อหาปัจจัยการผลิต และทุนที่เป็นเครื่องมือทางการเกษตร รวมถึงที่ดินและทรัพย์สินที่จะมาใช้ในการผลิต 2) ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร มีการใช้ความรู้ทางการเกษตรแบบเดิม ๆ ใช้วิธีที่คุ้นเคยในขณะที่สถานการณ์ของโลกเปลี่ยนแปลงไป แรงงานในภาคเกษตรลดน้อยลง แต่เกษตรกรไทยยังใช้ความรู้เดิมจึงไม่ทันกับเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน 3) การตลาดผลผลิตเกษตร ในมุมมองของการผลิตนั้นจะเห็นได้ว่าเกษตรกรไทยมีความสามารถในการผลิตผลผลิตเกษตรได้ในปริมาณที่มาก แต่กลับจำหน่ายผลผลิตได้น้อยหรือจำหน่ายได้ในราคาไม่คุ้มทุน (กฤษฎา บุญราช: 2561)

ในส่วนของภาครัฐได้เห็นถึงปัญหาจากสถานการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้น จึงได้หาวิธีการที่จะช่วยลดการเกิดปัญหาในการจัดการการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เกษตรกรดำเนินการผลิตด้วยตนเอง จำหน่ายเอง เมื่อเกษตรกรหลาย ๆ คนดำเนินการเช่นเดียวกันทำให้เกิดการแก่งแย่งกันในการจำหน่ายผลผลิตและแข่งขันกันเองทำให้ขาดความเข้มแข็งในการกำหนดคุณภาพและราคาผลผลิตที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันส่งผลทำให้ผลผลิตราคาตกต่ำ หรือจำหน่ายได้น้อยลง จากปัญหาดังกล่าวภาครัฐจึงได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันขึ้น เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองทางการตลาดและก่อให้เกิดการเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง ลักษณะของรูปแบบในการรวมกลุ่มของเกษตรกรสามารถดำเนินการในรูปแบบของสหกรณ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือเกษตรแปลงใหญ่ เป็นต้น

แต่การที่จะทำให้กิจกรรมการร่วมกลุ่มประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับหลายเงื่อนไขและปัจจัย เช่น ความสมัครใจ ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ความสามารถของผู้นำกลุ่มในการประสานงาน ตลอดจนความรู้ความชำนาญของเกษตรกรผู้ผลิต ที่ทำให้ผลผลิตดำเนินไปได้ตามเป้าหมาย (อุดม สำอางค์กุล, 2524) กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการกระตุ้นให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกษตรกรสามารถแสดงศักยภาพอย่างเต็มที่โดยอาศัยความสัมพันธ์จากหลายส่วน เช่น วัฒนธรรมของกลุ่มเกษตรกรที่มีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น บทบาทของผู้นำ และการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน (บุศรา ลีมนิรันดร์กุล และคณะ, 2548) อีกทั้งยังรวมถึงปัจจัยหนุนด้านทุนจากภายนอก การสนับสนุน และเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงศักยภาพของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาเกษตรที่ยั่งยืน

กลุ่มผู้ผลิตกาแฟในพื้นที่ภาคเหนือ มีการดำเนินการขึ้นอย่างแพร่หลาย ในพื้นที่อำเภอยวน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการปลูกกาแฟ โดยเฉพาะชาวเขาเผ่า ปกาเกอญอที่ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ หลาย ๆ หมู่บ้านได้รับการส่งเสริมให้ปลูกกาแฟอาราบิก้าเนื่องจากในอดีตการดำเนินการเกษตรในพื้นที่ส่งผลกระทบต่าง ๆ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมดังนี้ 1) ปัญหาทางด้านสังคมเกิดจากการที่เกษตรกรในอดีตมีการปลูกฝิ่นซึ่งเป็นสารเสพติดที่ผิดกฎหมายต่อผู้ที่ปลูกจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนชนิดของพืชเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น 2) ปัญหาทางเศรษฐกิจคือพืชที่เกษตรกรเลือกปลูกเป็นพืชที่ใช้บริโภคประจำวันไม่สามารถจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว 3) ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมแต่เดิมเกษตรกรมีการทำไร่เลื่อนลอยซึ่งจะต้องถางพื้นที่ของป่าทำให้จำนวนพื้นที่ป่าลดลงจึงจำเป็นต้องจัดการพื้นที่เกษตรและชนิดของพืชที่ปลูกที่สามารถสร้างรายได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ที่ต้องลุกกล้าพื้นที่ของป่าธรรมชาติและลดปัญหาการทำไร่เลื่อนลอย

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้นับวันจะขยายตัวเพิ่มขึ้นและมีผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติบนที่สูง ทำให้เกิดการเสียดุลของระบบนิเวศน์โดยรวม จึงทำให้หลาย ๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสนใจและเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่จะต้องรีบดำเนินการป้องกันแก้ไขทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยคำนึงถึงมาตรการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (กรมประชาสงเคราะห์ , 2532 อ่างใน วิทัศน์ เตชะบุญ, 2534) ซึ่งกาแฟเป็นไม้ผลยืนต้นชนิดหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศบนที่สูง จึงได้รับการส่งเสริมให้เป็นพืชเงินสดแก่ชาวเขาในพื้นที่ของโครงการพัฒนาต่าง ๆ บนที่สูง

เกษตรกรบ้านหัวฮะ หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ฮุค อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นเกษตรกรเป้าหมายที่ได้รับการส่งเสริมให้ปลูกกาแฟจากหน่วยงานพัฒนาที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ได้เข้าไปส่งเสริมการปลูกกาแฟ ตั้งแต่ปี 2528 จากนั้นเมื่อกระแสความต้องการในการบริโภคกาแฟที่เพิ่มขึ้น ทำให้อาชีพการปลูกกาแฟใน

พื้นที่นี้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการที่กาแพเป็นต้นไม้ที่รัชกาลที่ 9 ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านนำไปปลูกเพื่อทดแทนการปลูกฝืน “ปลูกฝืนขายไม่ได้ราคา ชาวบ้านลำบากมากขนาดรองเท้าไม่มีใส่ เสื้อผ้ามีชุดเดียวหากเปียกต้องบิดด้วยมือแล้วผึ่งไฟและต้องทนหนาวจนกว่าจะมีแสงแดด” พระโย่ ตาโร (2560) อดีตผู้นำชุมชนชาวเขาเผ่าปกากะญอบ้านหนองหล่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ วัย 76 ปี เล่าถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวตอยในสมัยนั้น จากนั้นพระโย่ได้นำเมล็ดกาแพที่ถูกปลูกไว้เพียงต้นเดียวในหมู่บ้านมาถวายพระองค์ท่าน ในหลวงรัชกาลที่ 9 จึงมีพระราชกระแสรับสั่งให้ชาวบ้านปลูกกาแพแทนฝืน เนื่องจากกาแพสามารถส่งขายง่ายไม่ผิดกฎหมาย และได้รับความนิยมไปทั่วโลก รวมถึงในอนาคตลูกหลานก็สามารถตีมันและสร้างเป็นอาชีพที่ยั่งยืนได้ อีกทั้งพระองค์ท่านทรงมอบเมล็ดกาแพพันธุ์อาราบิก้าซึ่งเป็นกาแพเมืองหนาวไว้ให้ชาวบ้านเพาะปลูก และยังเป็นต้นไม้ที่ช่วยในการอนุรักษ์ป่า ดังเช่น โครงการสร้างป่าสร้างรายได้ในพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน รวมถึงได้มีการประชุมชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเห็นและออกแบบวางแผนร่วมกันของชุมชน ได้ผลสรุปว่าพื้นที่ อำเภอบ่อเกลือ ได้เลือกปลูกต้นกาแพเป็นไม้ผลเพราะมีคุณสมบัติที่ตรงกับสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศในบริเวณนี้มากที่สุดทดแทนการทำไร่ข้าวโพด จึงทำให้เกษตรกรบ้านหัวสะพานเกิดความสนใจและเริ่มดำเนินการทำอาชีพการปลูกกาแพมาจนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาอาชีพการปลูกกาแพในหมู่บ้านหัวสะพานที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรบ้านหัวสะพานรวมกลุ่มเพื่อปลูกกาแพในนามกลุ่มผู้เกษตรกรปลูกกาแพบ้านหัวสะพาน อีกทั้งพื้นที่บ้านหัวสะพานเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญเพราะอยู่ระหว่างวนอุทยานทุ่งบัวตองและอุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุริน จึงทำให้กลุ่มเกษตรกรมีความสนใจในการปลูกกาแพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และได้จัดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรเชิงท่องเที่ยวบ้านหัวสะพาน รวมถึงยังได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (พืชกาแพ) ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 30 ราย และจากการส่งเสริมให้ปลูกกาแพดังกล่าวเกษตรกรจึงให้การยอมรับว่ากาแพเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อวิถีการดำรงชีวิต และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของครัวเรือน อย่างไรก็ตามในการรวมกลุ่มของเกษตรกรในหลายแห่งมักจะไม่ประสบความสำเร็จเนื่องด้วยความไม่คุ้นชินของเกษตรกรและความไม่เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของสมาชิก บทบาทหน้าที่จะตกอยู่เพียงผู้ใดผู้หนึ่ง แม้กลุ่มจะดำเนินกิจกรรมได้แต่ก็ไม่ได้ทราบว่ากลุ่มจะดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางใด

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้เห็นว่าการบริหารจัดการผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรถูกทำลายจากปัจจัยภายใน เช่น การขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม ขาดปัจจัยการผลิต ขาดองค์ความรู้และทักษะการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม รวมถึงปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ระบบการตลาด เป็นต้น ดังนั้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงศักยภาพและข้อจำกัดของการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแพ

บ้านหัวสะพานเป็นได้อย่างไร อีกทั้งควรมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วมอย่างไร และหากนำแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วมมาใช้ในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวสะพานจะทำให้เกิดผลอย่างไร เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวสะพานมีการพัฒนาอย่างเข้มแข็ง รวมถึงนักวิจัยและผู้สนใจสามารถนำไปขยายผลหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อการพัฒนาและสร้างความยั่งยืนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภูมิสังคมแต่ละพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวสะพาน ตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีการศึกษา

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวสะพาน ตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน” เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมองที่ประเด็นของกระบวนการพัฒนาและผลของการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการผลผลิตเมล็ดกาแฟของกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษาสามารถชี้ให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการผลผลิตเมล็ดกาแฟของกลุ่มและผลของกระบวนการพัฒนา โดยมีแนวทางมาจากการร่วมกันคิดและร่วมกันวางแผนการบริหารจัดการกลุ่ม ตั้งแต่การรับผลผลิตเมล็ดกาแฟมาจากสมาชิกจนถึงการจำหน่ายในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับวิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

1. พื้นที่ในการศึกษา

เป็นพื้นที่ปลูกกาแฟของเกษตรกรบ้านหัวสะพาน หมู่ที่ 2 ตำบลแม่อุคอ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งบ้านหัวสะพานเป็นหนึ่งใน 10 ของหย่อมบ้านหัวแม่สุริน โดยมีระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอขุนยวม ประมาณ 34 กิโลเมตร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประธานและคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวสะพาน จำนวน 12 คน 2) สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวสะพาน จำนวน 18 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดจำนวน 30 คน

3. เครื่องมือในการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการศึกษา ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Interview Form) โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลด้านศักยภาพของกลุ่ม 2) การสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยการจัดเวทีเสวนาอย่างมีส่วนร่วมกับสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ เพื่อระดมความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ ในหลายประเด็น อาทิเช่น วิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ปัญหาและอุปสรรค แนวทางพัฒนาของกลุ่ม เป็นต้น 3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observation) ในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ ตำบลแม่อุคอ อำเภอบางบาล จังหวัดมณฑลยโสธร

4. การรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับศักยภาพ และข้อจำกัดของการบริหารจัดการกลุ่มจากประธาน และคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ จำนวน 12 คน รวมถึงสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ จำนวน 18 คน รวมจำนวน 30 คนแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย ด้านทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการผลิตและแปรรูปผลผลิตกาแฟ ด้านเงินทุนเกี่ยวกับการระดมทุน การหาแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มการทำบัญชีและปันผลกำไร ด้านผลผลิต และวัสดุที่ใช้ในการแปรรูปผลผลิตเมล็ดกาแฟ และด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม เมื่อรวบรวมข้อมูลมาได้ผู้วิจัยได้นำมาจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ และกำหนดประเภทของข้อมูล เพื่อนำเสนอในลักษณะบรรยายพรรณนาสรุป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

การสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะในการผลิตและแปรรูปผลผลิตกาแฟ การสนทนากลุ่มใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดกลุ่มข้อมูลเพื่ออธิบายถึงศักยภาพของการผลิตกาแฟของกลุ่ม

ผลการศึกษา

ความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านห้วยชะ

จากการจัดตั้ง “กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านห้วยชะ” แต่เดิมนั้นพบว่าการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มเกิดปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรไม่ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผนร่วมกัน สมาชิกบางรายไม่นำผลผลิตมาจำหน่ายให้กลุ่มจริง บางรายไม่มีการดูแลและควบคุมมอดเจาะผลกาแฟ จึงทำให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ และเมื่อกลุ่มนำผลผลิตไปจำหน่ายจึงถูกส่งผลผลิตกลับคืน รวมถึงในการบริหารผลผลิตในแต่ละหอย่อมบ้านค่อนข้างที่จะลำบาก จึงทำให้สมาชิกที่รวมกลุ่มอยู่ในขณะนั้นขาดความเชื่อมั่น และออกจากกลุ่มไปดำเนินการจำหน่ายผลผลิตกาแฟด้วยตนเองตามที่สามารถดำเนินการได้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 นายการุณ คำสวัสดิ์ และสมาชิกจากกลุ่มเดิมบางรายที่มีความตั้งใจจริงในพัฒนากาแฟและการท่องเที่ยวในชุมชนได้กลับมารวมกลุ่มกันอีกครั้ง โดยในครั้งนี้สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมาจากหอย่อมบ้านห้วยชะ ซึ่งสมาชิกเหล่านี้มีความเข้าใจและสนใจในการดำเนินกิจกรรมทั้งผลผลิตกาแฟและการท่องเที่ยวจึงได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมาอีกครั้ง ในการรวมกลุ่มครั้งนี้ได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนเกษตรเชิงท่องเที่ยวบ้านห้วยชะ” โดยมีคณะกรรมการ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย นายการุณ คำสวัสดิ์ ดำรงตำแหน่งเป็นประธานกลุ่ม นายพงษ์ สวรรค์เวช และนายบุญศักดิ์ ยุรัตน์พร ดำรงตำแหน่งเป็นรองประธานกลุ่ม นางจันทร์ศรี คงเปรมประชา และนางสาวเยาวลักษณ์ อัญชสา ดำรงตำแหน่งเป็นการเงิน นางสาวอรทัย ก่อเกียรตินิมิต ดำรงตำแหน่งเป็นประชาสัมพันธ์ มีกรรมการจำนวน 5 ท่าน ได้แก่ นางสาวจุฬาวลัย อีรทรัพย์ไพศาล นายสุทธิพงษ์ คงสุขความกุล นายอนุรักษ ก่อเกียรตินิมิต นางสาวจิราภรณ์ ห้วยสาม และนายแสนศักดิ์ ใจครุ่นคิด และมีนางสาวสุพิน เจริญตามปัญญา ดำรงตำแหน่งเป็นเลขานุการของกลุ่ม

กลุ่มมีการดำเนินการบริหารจัดการจัดการผลผลิตกาแฟจากสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มในขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การรวบรวมผลผลิตเมล็ดกาแฟ แปรรูปผลผลิตเมล็ดกาแฟ และจำหน่ายกาแฟให้เป็นสินค้าของชุมชน จากการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มดังกล่าว กลุ่มได้มีการประสานงานกับหน่วยงานสำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮ้อยอ้อ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอขุนยวม สำนักงานเกษตรอำเภอขุนยวม และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่ 1 แม่ฮ่องสอน ให้รับทราบถึงการดำเนินการบริหารจัดการภายในกลุ่ม เพื่อให้หน่วยงานที่มีนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มสามารถวางแผนงานให้สอดคล้อง จึงทำให้กลุ่มได้รับการสนับสนุนเครื่องสีกาแฟพร้อมคัตขนาดอีก 1 เครื่องจากสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่ 1

แม่ฮ่องสอน เพื่อช่วยทุ่นแรงและเพิ่มมูลค่าของผลผลิตได้อีกทางหนึ่ง (สัมภาษณ์ นายการุณ คำสวัสดิ์, ประธานกลุ่ม, 5 ตุลาคม 2562)

ต่อมาในปี พ.ศ.2563 กลุ่มได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่โดยเน้นพืชหลักที่ปลูกคือกาแฟ ซึ่งมีสมาชิก จำนวน 30 ราย โดยรับสมาชิกที่สนใจในตำบลแม่ฮ่อคอบเป็นสมาชิกของกลุ่มในการร่วมกันผลิตและบริหารจัดการผลผลิตเมล็ดกาแฟของกลุ่ม โดยมีแนวคิดที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการผลิตกาแฟที่จำหน่ายทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ

สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ มีสัดส่วนของเพศที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 50 สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41 - 50 ปี และ 51 -60 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.67 ของทั้งสองช่วงอายุ สมาชิกเกือบครึ่ง (ร้อยละ 40) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา พื้นที่ปลูกกาแฟของสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ที่ 3 และ 4 ไร่/ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 30 โดยสมาชิกมีพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ยอยู่ที่ 3.5 ไร่ ผลผลิตกาแฟผลสดของสมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 53.33 ที่ได้รับจะอยู่ที่มากกว่า 1,000 - 2,000 กิโลกรัม การจำหน่ายกาแฟจะจำหน่ายในรูปของกาแฟผลสดเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.33 โดยจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางมากที่สุดร้อยละ 73.33

ตารางที่ 1 : แสดงการวิเคราะห์ระดับศักยภาพและข้อจำกัดของการบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ

ประเด็น	ระดับศักยภาพและข้อจำกัดของการบริหารจัดการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ด้านทรัพยากรมนุษย์ (Man)						3.09	ปานกลาง	4
1.1 ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการและดูแลแปลงกาแฟ	-	15 (50.00)	13 (43.33)	2 (6.67)	-	3.43	มาก	1
1.2 ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเก็บผลผลิตกาแฟ (ความสุกแก่ของผลกาแฟ)		7 (23.34)	10 (33.33)	10 (33.33)	3 (10.00)	2.70	ปานกลาง	5
1.3 ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการแปรรูปกาแฟ	-	5 (16.67)	16 (53.33)	7 (23.33)	2 (6.67)	2.80	ปานกลาง	4
1.4 ความรู้ความเข้าใจในการใช้	5	5	13	5	2	3.20	ปานกลาง	3

เครื่องสีเปลือกกาแฟและเครื่องคัดแยกขนาดสารกาแฟ	(16.67)	(16.67)	(43.33)	(16.67)	(6.67)			
1.5 ความรู้ความเข้าใจในการจำหน่ายผลผลิตกาแฟ	4	6	15	5	-	3.30	ปานกลาง	2
	(13.33)	(20.00)	(50.00)	(16.67)				
2. ด้านเงินทุน (Money)						3.72	มาก	2
2.1 การระดมทุนของกลุ่ม	8	14	8	-	-	4.00	มาก	1
	(26.67)	(46.66)	(26.67)					
2.2 การหาแหล่งทุนสำรอง	-	10	20	-	-	3.33	ปานกลาง	4
		(33.33)	(66.67)					
2.3 การบันทึกและการจัดทำบัญชี	5	10	15	-	-	3.67	มาก	3
2.4 การปันผลกำไรให้กับสมาชิก	(16.67)	(33.33)	(50.00)					
	8	10	12	-	-	3.87	มาก	2
3. ด้านผลผลิต/วัสดุ (Material)	(26.67)	(33.33)	(40.00)					
3.1 ผลผลิตกาแฟมีความเพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม	5	25	-	-	-	4.12	มาก	1
	(16.67)	(83.33)						
3.2 ระดับคุณภาพผลผลิตกาแฟของกลุ่ม (กาแฟสด)	8	10	12	-	-	4.17	มาก	2
	(26.67)	(33.33)	(40.00)					
3.3 วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องจักรกล เพียงพอต่อการผลิต	10	20	-	-	-	3.87	มาก	3
	(33.33)	(66.67)						
						4.33	มากที่สุด	1
4. การบริหารจัดการ (Management)						3.27	ปานกลาง	3
4.1 การกำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกชัดเจน สอดคล้องกับเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่ม	-	-	13	13	4	2.30	น้อย	5
			(43.33)	(43.33)	(13.34)			
4.2 การกำหนดกฎระเบียบ กติกาข้อตกลงที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม	-	-	5	20	5	2.00	น้อย	6
			(16.67)	(66.66)	(16.67)			
4.3 การประชุมกลุ่ม	5	25	-	-	-	4.17	มาก	1
	(16.67)	(83.33)						
4.4 การจดบันทึกการประชุม	5	9	16	-	-	3.63	มาก	4
	(16.67)	(30.00)	(53.33)					
4.5 การจำหน่ายผลผลิตกาแฟให้กับกลุ่ม	8	10	12	-	-	3.87	มาก	2
	(26.67)	(33.33)	(40.00)					
4.6 ความมั่นใจในการบริหารจัดการด้านผลผลิตของคณะกรรมการกลุ่ม	5	10	15	-	-	3.67	มาก	3
	(16.67)	(33.33)	(50.00)					

การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ

ในการศึกษาการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะ ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมปฏิบัติและสังเกตการปฏิบัติของกลุ่ม และมีการประชุมกลุ่มร่วมกับสมาชิกเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติในขั้นตอนดังกล่าว และศึกษาระดับของศักยภาพ โดยจากการวิเคราะห์ศักยภาพ (ตารางที่ 1) ในการบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านหัวชะใน 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านเงินทุน ด้านผลผลิตและวัสดุ และด้านบริหารจัดการ โดยเลือกประเด็นที่มีระดับศักยภาพต่ำที่สุดมาดำเนินการพัฒนาศักยภาพ โดยการอบรมพัฒนาคุณภาพการเก็บและแปรรูปผลผลิตเมล็ดกาแฟ ซึ่งได้ผลในการพัฒนาศักยภาพ ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรมนุษย์ (Man) พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเก็บผลผลิตกาแฟ (ความสุกแก่ของผลกาแฟ) (ค่าเฉลี่ย 2.70) มีศักยภาพน้อยที่สุดจึงได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพในประเด็นดังกล่าว ดังนี้ ในการเริ่มต้นการทำกาแฟกะลาของกลุ่มได้ประสบปัญหาคุณภาพของกาแฟกะลา เนื่องจากกลุ่มยังขาดความรู้และประสบการณ์ เช่น การเก็บผลกาแฟสุกแล้วนำมาไว้ในโรงเก็บเกิน 24 – 36 ชั่วโมง ทำให้เกิดการบูดเน่าของสารประกอบภายในผลกาแฟ จึงทำให้เกิดกลิ่นและรสชาติอันไม่พึงประสงค์ ทำให้ได้กาแฟกะลาคุณภาพต่ำ และที่ตากกาแฟยังไม่ได้มาตรฐานโดยจะตากกับพื้นจึงทำให้กาแฟมีกลิ่นที่ผิดปกติ แต่ด้วยความตั้งใจโดยเฉพาะประธานกลุ่ม จึงได้มีหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มผู้ผลิตกาแฟแม่ฮ่องสอน เกษตรกรรุ่นใหม่ และสมาคมกาแฟไทย ได้เข้ามาให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกระบวนการผลิตเมล็ดกาแฟกะลากับกลุ่มโดยตรงเพื่อให้เห็นรายละเอียดทุกขั้นตอน ในการแปรรูปกาแฟกะลา ซึ่งกลุ่มใช้กระบวนการผลิตแบบเปียก (Wet Process, Washed Process) มีขั้นตอนดังนี้

- 1) นำเมล็ดกาแฟมาล้างสิ่งสกปรกออก แล้วแช่น้ำเพื่อแยกเมล็ดกาแฟที่ลอยน้ำซึ่งเป็นเมล็ดที่ไม่สมบูรณ์ออก
- 2) เทเมล็ดกาแฟลงเครื่องลอกเปลือกกาแฟ ไม่ควรทิ้งผลกาแฟสุกไว้เกิน 24-36 ชั่วโมง เพราะจะเกิดการบูดเน่าของสารประกอบภายในผลกาแฟ จะทำให้เกิดกลิ่นและรสชาติอันไม่พึงประสงค์ ทำให้ได้กาแฟกะลาคุณภาพต่ำได้
- 3) นำเมล็ดกาแฟที่ลอกเปลือกแล้วใส่ลงในกระบะพลาสติก หรือถังพลาสติก แล้วเติมน้ำลงไปให้ปริมาตรเมล็ดกาแฟ หมักทิ้งไว้ 1 คืน เพื่อให้เอนไซม์ในเมล็ดกาแฟจะย่อยเมือกหุ้มเมล็ดออก
- 4) หลังจากผ่านไป 1 คืน ให้สัมผัสเมล็ดกาแฟ ถ้าเมล็ดกาแฟไม่ลื่นแสดงว่าเมือกหุ้มหลุดออกจากเมล็ดแล้ว ทำการล้างเมือกออกให้สะอาด จากนั้นแช่น้ำทิ้งไว้ประมาณ 12 - 24 ชั่วโมง ก่อนนำเมล็ดกาแฟขึ้นตากแห้ง

5) นำเมล็ดกาแฟหลงบนที่ตากกาแฟ โดยที่ตากกาแฟจะต้องสูงจากพื้น อย่างน้อย 1.5 เมตร และต้องห่างจากคอกสัตว์ เพื่อไม่ให้กาแฟดูดซับกลิ่นไม่พึงประสงค์ กระจายเมล็ดกาแฟ ให้มีความหนาประมาณ 1.5-3 นิ้ว หมั่นพลิกกลับเมล็ดกาแฟให้แห้งอย่างสม่ำเสมอ ในเวลา กลางคืนด้วยวัสดุกันน้ำค้าง การตากแห้งใช้เวลาประมาณ 7 - 10 วัน โดยตรวจสอบการแห้งของ เมล็ดกาแฟทำได้โดย แทะกะลากาแฟออกแล้วใช้เล็บจิกเมล็ด ถ้าเมล็ดกาแฟแห้งดีแล้วจะจิกไม่เข้า หรือลองกดเมล็ดกาแฟที่ยังไม่แห้งจะมีความเหนียว ถ้านำไปสีเมล็ดจะแบนและแตก

2. ด้านเงินทุน (Money) พบว่า การหาแหล่งทุนสำรอง (ค่าเฉลี่ย 3.33) มีศักยภาพ น้อยที่สุดจึงได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพในประเด็นดังกล่าว ดังนี้ คณะกรรมการได้กำหนด สมาชิกแต่ละคนระดมหุ้นคนละ 1,000 บาท เพื่อเป็นทุนในการบริการจัดการกลุ่ม ซึ่งปรากฏว่า มี สมาชิกเพียง 15 ราย ที่ร่วมกันระดมหุ้น ซึ่งจากการสอบถามคณะกรรมการ ทำให้ทราบว่าสถานะ ทางการเงินของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ทางคณะกรรมการจึงได้ปรึกษาร่วมกันในการหาแหล่ง เงินทุนเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการรับซื้อผลผลิตเมล็ดกาแฟจากสมาชิก โดยได้กู้เงินธนาคารเพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 250,000 บาท เพื่อมาประกอบการ ผลปรากฏว่า กลุ่ม สามารถคืนเงินกู้ให้กับธนาคารภายในระยะเวลา 1 ปี และมีผลกำไรปันผลคืนให้กับสมาชิก

3. ด้านผลผลิต/วัสดุ (Material) พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.12) เมื่อพิจารณาแยกรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องจักรกล เพียงพอต่อกำลังการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.33) ส่วนในเรื่องของผลผลิตกาแฟ มีความเพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม และ ระดับคุณภาพผลผลิตกาแฟของกลุ่ม (กาแฟสด) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.17 และ 3.87 ตามลำดับ โดยจะเห็นได้ว่าการที่กลุ่มมีผลผลิต ผลิตกาแฟที่ดีนั้นเกิดจากการกระบวนการ โดยเริ่มตั้งแต่มีการจัดอบรมด้านการแปรรูปกาแฟกะลา โดย นายการุณ คำสวัสดิ์ ประธานกลุ่มได้ให้ข้อมูลว่า “กาแฟบ้านเราคุณภาพดี มีรสชาติดี แต่เรา ทำไม่ถูกวิธี ตากกาแฟก็ตากไปเรื่อย จึงทำให้กาแฟที่ออกมาไม่มีคุณภาพ จึงอยากจะลองทำดู เพราะว่าการกลุ่มก็มีเครื่องบดเปลือกกาแฟอยู่แล้ว” และจากการสอบถาม นายสุทธิย์ คงสุขความ กุล ในเรื่องการแปรรูปกาแฟ กล่าวว่า “เก็บกาแฟขายแบบเซอร์รีตีก็ได้เงินเร็วกว่า” จึงทำให้ นายการุณ คำสวัสดิ์ รับแปรรูปกาแฟกะลาให้กับกลุ่ม ปรับปรุงโรงแปรรูปกาแฟ และลานตากให้ ถูกสุขลักษณะตามคำแนะนำของวิทยากร เพื่อให้กาแฟกะลาของกลุ่มมีคุณภาพ (ภาพที่ 1) และ เพิ่มมูลค่าให้กับกาแฟของกลุ่ม และในส่วนของกาแฟคั่วมือ นายการุณ คำสวัสดิ์ ซึ่งเป็นผู้ผลักดัน ให้กาแฟเป็นสินค้าของชุมชนอีกชนิดหนึ่ง ได้ศึกษาวิธีการคั่วกาแฟและทดลองคั่วกาแฟเองจน สามารถได้กาแฟคั่วมือที่มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านหัวฮะ โดยใช้ชื่อว่า “เฮ้ะโค่ คือฟ ฟี่” (ภาพที่ 2) จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ที่สนใจ ซึ่งคำว่า “เฮ้ะโค่” แปลว่า “หัวน้ำตก” ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ชุมชนตั้งอยู่นั่นเอง

ภาพที่ 1 ขั้นตอนของการผลิตเมล็ดกาแฟกะลา

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์กาแฟสำเร็จ “เฮ้าะโค่ ค็อพี”

4. การบริหารจัดการ (Management) พบว่า การกำหนดกฎระเบียบ กติกาข้อตกลงที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.00) มีศักยภาพน้อยที่สุดจึงได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพในประเด็นดังกล่าว โดยดำเนินการจัดตั้งกฎระเบียบ กติกาข้อตกลงที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างเป็นทางการเพื่อใช้กำหนดให้สมาชิกดำเนินการปฏิบัติร่วมกัน ดังนี้

4.1 กฎ ระเบียบในการจัดการด้านผลผลิต จากมติของกลุ่มสมาชิกต้องนำผลกาแฟมาจำหน่ายให้กับกลุ่มและคุณภาพของผลกาแฟที่นำมาส่งให้กับกลุ่มนั้นจะต้องเป็นผลแดงสุกหรือสุกประมาณร้อยละ 80 ของผล ในส่วนของการกำหนดราคาจะกำหนดสูงกว่าพ่อค้าในชุมชนใกล้เคียง 1 บาท ขึ้นอยู่กับคุณภาพการเก็บเมล็ดกาแฟตามที่กำหนดดังกล่าว

4.2 กฎ ระเบียบในการจัดการด้านการเงิน กำหนดให้สมาชิกแต่ละคนระดมหุ้นคนละ 1,000 บาทให้กับกลุ่ม เพื่อเป็นทุนในการบริการจัดการกลุ่ม

4.3 กฎ ระเบียบในการจัดการด้านแรงงาน กลุ่มมีแนวทางกระจายรายได้ให้กับสมาชิกในการร่วมกันบริหารจัดการผลผลิตเมล็ดกาแฟ โดยให้สมาชิกกลุ่มเข้ามาเป็นแรงงานในการแปรรูปกาแฟกะลา ซึ่งจะให้สมาชิกที่สนใจมารับจ้างเป็นแรงงานทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ของแต่ละสัปดาห์ โดยใน 1 วัน จะใช้แรงงาน 3 คน ค่าแรงวันละ 250 บาท เพื่อผลิตเมล็ดกาแฟกะลา และบางส่วนจะนำมาทำเป็นกาแฟคั่วมือเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจที่มาท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าของกลุ่มและหารายได้เข้ากลุ่มอีกช่องทางหนึ่ง

4.4 กฎ ระเบียบในการจัดการด้านการตลาด ในส่วนนี้ทางกลุ่มได้วางแนวทางในการดำเนินการด้านการตลาด โดยเน้นให้กลุ่มผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจและสร้างความประทับใจ โดยใช้วิถีชีวิตชนเผ่าปกากะญอและพื้นที่ชุมชนเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการของชุมชน ผ่านหน่วยงานและสื่อโซเชียล

สรุปผล

การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านห้วยชะจำเป็นจะต้องดำเนินการพัฒนาใน 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านทรัพยากรมนุษย์ซึ่งก็คือสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการผลผลิตเมล็ดกาแฟให้มีคุณภาพในขั้นตอนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ระยะเวลาของความเหมาะสมที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดเก็บเมล็ดกาแฟหลังการเก็บเกี่ยวก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการกะเทาะเปลือกไปจนถึงการแปรรูปกาแฟกะลา ซึ่งแต่ละขั้นตอนล้วนมีความสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของเมล็ดกาแฟในการจำหน่ายให้มีคุณภาพได้ ในส่วนด้านเงินทุนกลุ่มจำเป็นต้องมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้บริหารกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม จากการระดมหุ้นจากสมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทำให้กลุ่มได้มีเงินทุนหมุนเวียนและสุดท้ายเมื่อจำหน่ายผลผลิตสมาชิกก็จะได้รับเงินปันผลตอบแทนให้กับสมาชิกหมุนเวียนไปอย่างต่อเนื่อง ในด้านการจัดการผลผลิตและวัสดุมีการปรับปรุงเทคโนโลยีในขั้นตอนการผลิตบางส่วนให้ถูกสุขลักษณะมากขึ้นเพื่อให้ผลผลิตเมล็ดกาแฟได้คุณภาพ และด้านบริหารจัดการมีการกำหนดกฎระเบียบข้อปฏิบัติเพื่อให้สมาชิกยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติร่วมกันก็จะทำให้การบริการจัดการของกลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การอภิปรายผล

ในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดกาแฟนั้นศักยภาพในการบริหารจัดการทั้งในส่วนของตัวสมาชิกที่เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มดังนั้นประสบการณ์ความรู้ในการปฏิบัติการเก็บเมล็ดกาแฟการเก็บรักษาไปจนถึงขั้นตอนการแปรรูปจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผลผลิตกาแฟกะลามีคุณภาพ เช่นเดียวกับ ถาวร สุภาวงศ์ (2550) ที่กล่าวถึงการเก็บรักษาเมล็ดกาแฟหลังกะเทาะเปลือกเรียบร้อยแล้วว่าการไม่มีโรงเก็บกาแฟกะลาที่ได้มาตรฐานก็ส่งผลให้เมล็ดกาแฟกะลามีคุณภาพลดลงได้ ในส่วนด้านเงินทุน โดยกลุ่มมีแนวคิดในการระดมหุ้นนั้น สอดคล้องกับ ฐิรพัฒน์ แก้วศรี (2561) ที่กล่าวถึงปัจจัยหลักสำคัญของการรวมกลุ่มว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สมาชิกได้รับควรต้องมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มจึงจะทำให้การบริหารจัดการด้านการเงินของกลุ่มเกิดความสำเร็จได้ เช่นเดียวกันกับการจัดการผลผลิตและวัสดุที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการร่วมมือดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการจัดการผลผลิตเมล็ดกาแฟซึ่งการขาดความสามัคคีภายในกลุ่มมีผลต่อการพัฒนาของกลุ่มการผลิตเมล็ดกาแฟให้

สำเร็จลุล่วงได้ และด้านบริหารจัดการมีการกำหนดกฎระเบียบข้อปฏิบัติเพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติของกลุ่มนั้นศราวุฑ์ กันธา (2556) ได้กล่าวว่า การสร้างกฎกติกา และการบริหารจัดการด้านการผลิตและการตลาดภายในกลุ่ม จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งได้

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาศักยภาพใน 4 ประเด็นด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านเงินทุน ด้านผลผลิต และวัสดุ และด้านบริหารจัดการ อาจจะต้องมีการประเมินผลของการปฏิบัติต่อไปว่าผลจากการดำเนินการตามรูปแบบที่กำหนดขึ้นดังกล่าวนี้มีประเด็นใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในส่วนใด เพื่อลดการเกิดปัญหาของการบริหารจัดการของกลุ่มต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา บุญราช. (2561). *รวม.เกษตร ชี ปัญหาเกษตรกรไทย 3 เรื่อง “ขาดต้นทุน-ขาดความรู้-ขาดตลาด”*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2565, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_932039
- ถาวร สุภาวค. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มผลิตกาแฟแก้วของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า ตำบลเทพเสด็จ อำเภอคลองสะแกต จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- บุศรา ลิ้มนิรันดร์กุล, ช่อผกา ม่วงสุข และพฤกษ์ ยิบมันตะสิริ. (2548). *กิจกรรมกลุ่มกับการพึ่งตนเองในกระบวนการผลิตทางเกษตรและการจัดการทรัพยากร*. รายงานการประชุมวิชาการ ศวพค. ปี 2548. 23-24 กันยายน 2548 ณ โรงแรมดิเอ็มเพลส เชียงใหม่.
- ภูริทัศน์ แก้วศรี. (2561). *การเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 6(1), 293-305.
- วิทัศน์ เตชะบุญ. (2534). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ศราวุฑ์ กันธา. (2556). *กระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรในการผลิตกาแฟ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอคลองสะแกต จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- อุดม สำอางค์กุล. (2524). *จิตวิทยาสังคม*. เชียงใหม่: คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงใหม่.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์
อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

Public Participation in the Management of Historical Park Tourism

Wiset Chai Chan, Ang Thong

พรรณพัชร สังกรม¹ และวิสาขา ภูจินดา²

Phannaphat Sangkrom¹ and Wisakha Phoochinda²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็น อุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง และ 3) เสนอ แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอ วิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จาก แบบสอบถาม (Questionnaires) และเชิงเอกสาร (Documentary Study) โดยการศึกษา ประชากรทั้งหมดในตำบลลาดใหม่ 750 ครัวเรือน 5 หมู่บ้าน ณ เดือน มกราคม พ.ศ. 2565 จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนรับรู้โครงการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ร้อย ละ 85 และมีความคิดเห็นว่าโครงการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์จะสามารถทำให้ชุมชนเป็น แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.54 ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ เห็นได้ว่า ไม่มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 7.2 ไม่แน่ใจว่าจะมีส่วน ร่วมอย่างไร คิดเป็นร้อยละ 73.1 และมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 19.7 โดยประชาชนในชุมชนสนใจ การมีส่วนร่วมในการนำเที่ยว หรือมีคฤหาสน์มากที่สุด คิดเป็น 572 คะแนน และการส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้น คือ การเข้าร่วมกิจกรรม และสนับสนุนอุทยานประวัติศาสตร์ ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (phannaphat.sha@stu.nida.ac.th)

² ศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (wisakha.p@nida.ac.th)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การจัดการการท่องเที่ยว, อุทยานประวัติศาสตร์

Abstract

The objectives of this article were 1) to study perceptions and opinions on tourism management; a case study of historical parks Wiset Chai Chan, Ang Thong 2) to study the participation of the people in the management of the historical park and then 3) to propose guidelines for promoting public participation in historical park tourism management. Quantitative research using questionnaires and documentary studies was carried out. In January 2022, the total population of 750 households in Five villages in the Talat Mai Sub-district were employed. Data and information were analyzed using descriptive statistics, i.e., percentage of frequency.

The results showed that 85 percent of people in the community perceived information about the historic park construction project, and moreover, they have with the highest opinion that the historical park construction project would be able to make the community the most famous tourist attraction, with an average value of 4.54. In terms of public participation, 73.1 percent of them were unsure of how to participate, while 7.2 percent did not want to participate in historical park tourism management. 19.7 percent of them were interested in participating in tourism management, in which they were mostly interested in being local guides. Guidelines in promoting public participation in the tourism management at the historical park include encouraging people to attend tourism management activities and supporting the historical park to be well known.

Keywords: Public participation, Tourism management, Historical park

บทนำ

ปัจจุบันรัฐบาลให้การสนับสนุนนโยบายส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของประเทศ โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองรอง หรือแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เชื่อมโยงกับพื้นที่เมืองหลัก ภายใต้แคมเปญ “Amazing Thailand Go Local : เที่ยวท้องถิ่นไทย ชุมชนเติบโต เมืองไทยเติบโต” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวใน 55 เมืองรอง ส่งผลให้ตลอด 4 เดือนแรก ระหว่างเดือนมกราคม – เมษายน 2561

จึงสามารถ “กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น” สร้างมูลค่ารวมมากถึง 81,355.65 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 9.29% เพ็ญรุ่ง ใยสามเสน (2561) การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ ซึ่งในตลาดใหม่ จังหวัดอ่างทอง เป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อเพิ่มความรู้และมีความเข้าใจต่อความเป็นมาของโบราณสถานและโบราณวัตถุต่าง ๆ

การท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพื่อรับประสบการณ์และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในสถานที่ท่องเที่ยวรวมถึง ความรู้ ความเข้าใจ ต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นโดยมีความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม ซึ่งต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบจากตำบล และอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมตลอดระยะเวลาการทำกิจกรรม ทั้งในรูปแบบ การรับรู้ข่าวสาร การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น และการร่วมในการตัดสินใจ

จากความสำคัญที่กล่าวในข้างต้น ตำบลตลาดใหม่ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ซึ่งตำบลตลาดใหม่มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและเริ่มดำเนินการตามแผน ทั้งนี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ในการขับเคลื่อน โดยเฉพาะภาคประชาชน เนื่องจาก ประชาชนเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาท้องถิ่น ในแผนงานการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

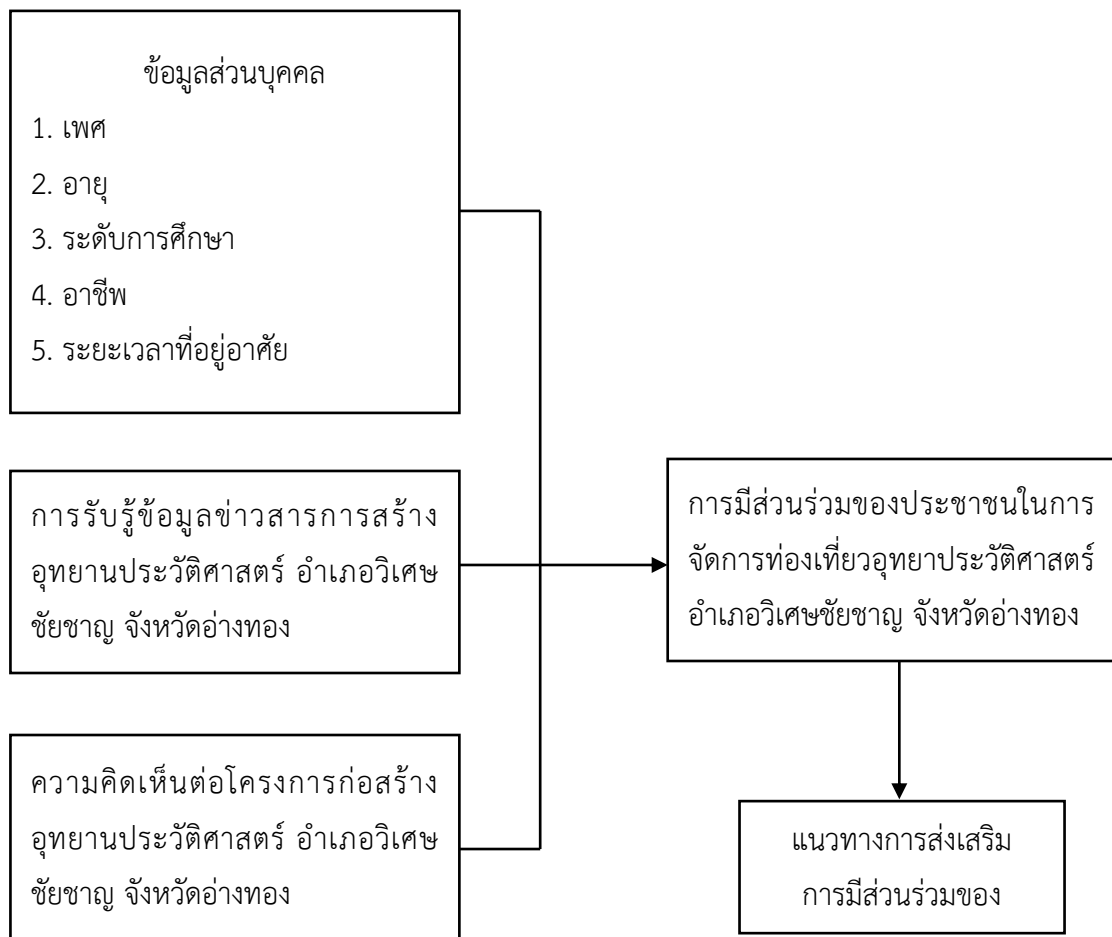
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
2. ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
3. ทราบแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
4. ผู้ประกอบการ วิทยากรชุมชน หรือประชาชนในพื้นที่ที่สามารถมีรายได้และขยายโอกาสในการจัดการการท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaires) และเชิงเอกสาร (Documentary Study) โดยการศึกษาทั่วประเทศ ในตำบลตลาดใหม่ 750 ครัวเรือน 5 หมู่บ้าน (ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดใหม่ ณ วันที่ 23 สิงหาคม 2564) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกจาก 1) ตัวแทนของครัวเรือน 2) อายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากแบบสอบถามความต้องการประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อโครงการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ส่วนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และผลกระทบในการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ส่วนที่ 5 ท่านจะมีส่วนร่วมในการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ หากก่อสร้างแล้วเสร็จได้อย่างไรบ้าง ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ความตรงของเนื้อหา (Index of Item-objective Congruence: IOC) ได้ค่าเกิน 0.5 ทุกข้อคำถาม และนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 ชุด มาตรวจสอบความสอดคล้องกันระหว่างข้อความของคำถาม โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) จากการวิเคราะห์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α = Coefficient) เท่ากับ 0.970 สรุปได้ว่า แบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่น จากนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลงานวิจัยกับประชากรทั้งหมดในตำบลตลาดใหม่ 750 ครัวเรือน 5 หมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ และผลจากการตรวจสอบข้อมูลมาวิเคราะห์แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง และเขียนข้อมูลเป็นข้อความเชิงบรรยาย (Descriptive) สำหรับจัดทำข้อสรุปในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดการการท่องเที่ยว ตำบลตลาดใหม่ตลาด อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ และมีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ เช่น วัดเขียน (ภาพที่ 2) วัดหลวง

วัดสี่ร้อย และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเด่น เช่น กระจ่างดินเผา จักรสาน (ภาพที่3) ขนมไทยโบราณ กล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ การแสดงลำตัด การแสดงอังกะลุง และอื่น ๆ ซึ่งตำบลได้เห็นถึงความสำคัญประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาอย่างยาวนานเลยอยากอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานสืบต่อไป ทางตำบลลาดใหม่จึงจัดออกมาในรูปแบบของการท่องเที่ยว และมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมีแผนงานการส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้แก่ประชาชน แผนงานการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีโครงการการปรับปรุงภูมิทัศน์ในเขตพื้นที่ตำบลลาดใหม่ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และโครงการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดอ่างทอง (พ.ศ. 2561 – 2565) ประเด็นการพัฒนาที่ 3 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีโครงการ 3 โครงการ คือ 1) การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) พัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งจังหวัดอ่างทองได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงการท่องเที่ยว ตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต เน้นการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมกีฬาให้ครอบคลุมทุกมิติและครบวงจรทั้งการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เน้นให้เศรษฐกิจเติบโตได้ตามศักยภาพ และมีเสถียรภาพ และยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภาพที่ 2 วัดเขียน

ภาพที่ 3 จักรสานบ้านตลาดใหม่

ที่มา: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดอ่างทอง (ม.ป.ป.)

2. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นของประชากรในชุมชนนั้น เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไป โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จึงนำเสนอข้อมูลในรูปแบบค่าความถี่ ค่าร้อยละ พบว่า ประชาชนในชุมชนมีการทราบว่ามีโครงการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 85 โดยทราบจากองค์กรบริหารส่วนตำบลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.2 รองลงมาคือ ทราบจากผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 72.2 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ ได้แก่ ฟังเขาเล่าต่อกันมา Line group ตามลำดับ ประชาชนมีความคิดเห็นว่าการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์มีความน่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 97.9 โดยสนใจทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.8 รองลงมา คือ สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 76.9 และน้อยที่สุด คือ สามารถเป็นศูนย์รวมประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 54.8 ตามลำดับ และประชาชนในชุมชนทราบประวัติศาสตร์ของอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง คิดเป็นร้อยละ 65.8 โดยทราบจากบรรพบุรุษมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.8 รองลงมา คือ หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 20.5 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ ได้แก่ ฟังเขาเล่าต่อกันมา ตามลำดับ

ตารางที่ 1 : ความคิดเห็นต่อโครงการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง	457	255	34	4	2	4.54
2. การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดแหล่งรวมประวัติศาสตร์แห่งใหม่ขึ้น	245	453	41	4	0	4.21
3. การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้อำเภอวิเศษชัยชาญเป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น	366	329	52	5	0	4.40
4. การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดการเผยแพร่ประวัติศาสตร์สำคัญของอำเภอวิเศษชัยชาญสู่คนรุ่นหลัง	326	384	31	10	1	4.36
5. การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้ชุมชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มมากขึ้น	383	302	61	2	4	4.41
6. การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นการเชิญชวนคนเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น	308	389	52	2	1	4.33
7. การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของอำเภอวิเศษชัยชาญ	386	309	54	2	1	4.43
8. การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น	333	370	46	1	2	4.37
9. การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและธรรมชาติ	352	346	46	7	1	4.38
10. การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน	420	296	26	9	1	4.50
ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น						4.39

หมายเหตุ: 1-1.80 ความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด, 1.81-2.60 ความคิดเห็นระดับน้อย, 2.61-3.40 ความคิดเห็นระดับปานกลาง, 3.41-4.20 ความคิดเห็นระดับมาก, 4.21-5 ความคิดเห็นระดับมากที่สุด

ความคิดเห็นต่อโครงการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พบว่า การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีความคิดเห็นมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.54 รองลงมา คือ การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.50 และน้อยที่สุด คือ การก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดแหล่งรวมประวัติศาสตร์แห่งใหม่ขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.21 ตามลำดับ

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

ตารางที่ 2 : การมีส่วนร่วมในอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

การมีส่วนร่วม	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	รวม
	1	2	3	4	5	
1. มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมของอุทยาน	16	2	1	14	19	138 (อันดับ6)
2. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนอุทยานให้เป็นที่รู้จัก	2	23	10	23	83	261 (อันดับ5)
3. มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ประวัติศาสตร์ของอุทยาน	13	14	43	75	1	401 (อันดับ4)
4. มีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว	6	27	76	27	10	430 (อันดับ2)
5. มีส่วนร่วมในการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์	51	68	5	6	18	572 (อันดับ1)
6. มีส่วนร่วมในการดูแลความสะอาดความเป็นระเบียบ	60	14	13	3	17	418 (อันดับ3)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พบว่า ไม่มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 7.2 ไม่แน่ใจว่าจะมีส่วนร่วมอย่างไร คิดเป็นร้อยละ 73.1 และมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 19.7 โดยสามารถจัดลำดับจากการมีส่วนร่วมมากไปจนถึงการมีส่วนร่วมน้อย พบว่า ประชาชนในชุมชนสนใจการมีส่วนร่วมในการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์มากที่สุด คิดเป็น 572 คะแนน รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว คิดเป็น 430 คะแนน และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมของอุทยาน คิดเป็น 138 คะแนน ตามลำดับ

4. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมของอุทยาน และการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอุทยานให้เป็นที่รู้จัก ประชาชนยังไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ซึ่งแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาหรือความต้องการ ในขั้นตอนนี้หากประชาชนในชุมชนกำหนดปัญหาร่วมกัน จะเห็นได้ว่า ตำบลตลาดใหม่ยังไม่เป็นที่รู้จักนัก ถึงแม้จะมีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ และจากการสอบถามความคิดเห็นของประชาชน เห็นได้ว่าประชาชนต้องการให้เกิดการจ้างงาน มีอาชีพและรายได้มากขึ้น ซึ่งการความต้องการเหล่านี้จำเป็นต้องทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก ถึงจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากขึ้น และมีรายได้มากขึ้นไปด้วย

2) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมนำแผนสู่การปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนต้องใช้ศักยภาพที่มีอยู่ มาใช้ประโยชน์ในการวางแผน และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกันอีกด้วย ซึ่งการที่ประชาชนได้ทำกิจกรรมร่วมกันยังช่วยเสริมความสามัคคี และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

3) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ขั้นตอนนี้สามารถเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของอุทยานประวัติศาสตร์มากขึ้น ซึ่งเกิดผลประโยชน์กับชุมชนในด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น รายได้ สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ออกกำลังกาย

4) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล ประชาชนจะเห็นว่าสิ่งที่ดำเนินการนั้นประสบความสำเร็จหรือมีประสิทธิภพมากน้อยเพียงใด และต้องปรับปรุงในด้านไหน อย่างไรบ้าง ซึ่งการประเมินผลควรใช้ตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น ตัวชี้วัดเชิงเศรษฐกิจ ความยั่งยืนของกิจกรรม เป็นต้น

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นอุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งประชาชนในตำบลตลาดใหม่ส่วนมาก ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับบ่อยครั้ง โดยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหลัก และทางองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดใหม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในตำบล ต่อโครงการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริญญาภรณ์ เจริญชีพ

(2560) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ด้านการรับรู้ข่าวสารชุมชน รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการประชุม และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน ($\bar{x} = 3.97$) มีตัวแทนจากชุมชนแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ทราบ ($\bar{x} = 3.56$) อยู่ในระดับการรับรู้บ่อยครั้ง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลตลาดใหม่ เป็นระดับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, 2555 อ้างถึงใน วิลาวัลย์ ชมนิรัตน์ (2564) ได้สรุประดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับต่ำสุดไปสู่ระดับสูงสุดได้ 7 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับการให้ข้อมูล (Informing) 2) ระดับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Information provision) 3) ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) 4) ระดับการสร้างความร่วมมือ การวางแผนร่วมกัน (Involvement) 5) ระดับการร่วมดำเนินการ (Partnership) 6) ระดับการร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล (Delegated power) 7) ระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen control) ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่าง ๆ มีความสำคัญและวัตถุประสงค์ต่างกัน แต่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการ

3. เสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 4 ขั้นตอน พูลสุข หิงคานนท์, 2551 อ้างถึงใน วิลาวัลย์ ชมนิรัตน์ (2564) ได้แก่ 1) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาหรือความต้องการ 2) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมนำแผนสู่การปฏิบัติการ 3) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล แนวทางข้างต้นเป็นเครื่องมือที่จะสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายไปด้วยกัน จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชานนท์ ภัทรจारी (2563) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ดีของเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวที่ดี ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$; S.D. = 0.54) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ ($\bar{x} = 3.98$; S.D. = 0.54, $\bar{x} = 3.87$; S.D. = 0.68, $\bar{x} = 3.67$; S.D. = 0.88, $\bar{x} = 3.41$; S.D. = 0.67)

สรุปผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาศักยภาพพื้นฐานของตำบลตลาดใหม่ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ พบว่า การมีส่วนร่วมในตำบลตลาดใหม่ เป็นรูปแบบของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีจุดแข็ง คือ มีศักยภาพพื้นฐานในการส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยว และประชาชนในตำบลพร้อมให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วม แต่ในขณะเดียวกันยังมีจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรค คือ ประชาชนในพื้นที่ยังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาหรือความต้องการ 2) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมนำแผนสู่การปฏิบัติการ 3) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) ขั้นตอนประชาชนมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ และยินยอมปฏิบัติตามได้อย่างสมัครใจ และเป็นส่วนสำคัญทำให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางที่สนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาคณะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการบูรณาการกับการวางแผนในการแก้ไขปัญหาการจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการกับสาเหตุที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอุทยานให้เป็นที่รู้จัก และการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมของอุทยาน ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวในตำบลตลาดใหม่ยังไม่เป็นที่รู้จัก ถึงแม้การท่องเที่ยวจะเป็นรายได้หลักของประเทศไทย
2. สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เพื่อการปรับการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีความเหมาะสม สอดคล้องกับทุกระดับตรงกับความต้องการของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดอ่างทอง. (ม.ป.ป.). สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอวิเศษชัยชาญ. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.angthong.go.th/atg-tour/wiset.html>
- จริยาภรณ์ เจริญชีพ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสารสนเทศ*, 16(2), 85-97. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/oarit/article/view/108236/8563>

- ชานนท์ ภัทรจारी. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ดีของเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 147-169.
http://huso.vru.ac.th/mis/upload/journal/1_1_2_8_Journal-File-Personal-Page-147-169-2021-20210828-1630124861.pdf
- เพ็ญรุ่ง ใยสามเสน. (2561). ททท.จัด7คัมภีร์ Go Local บุคครึ่งหลังปี'61ต่อยอด4เดือนแรก55 เมืองรองโกย8หมื่นล้าน. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จากเว็บไซต์:
https://www.matichon.co.th/publicize/news_1018615
- วิลาวัลย์ ขมนิรัตน์. (2564). *การมีส่วนร่วมของชุมชน: จากแนวคิดสู่การพัฒนาคุณภาพชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่2 ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- วิชาชา ภูจินดา. (2560). *ระเบียบวิจัยและสถิติด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน*. กรุงเทพฯ: บางกอกบลู๊อก.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (ม.ป.ป.). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564*. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก
<https://www.nesdc.go.th/download/plan12/>
- สำนักงานจังหวัดอ่างทอง กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2561). *แผนพัฒนาจังหวัดอ่างทอง (พ.ศ. 2561 – 2565) (ฉบับทบทวน)*. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก<http://www.angthong.go.th/planproject/plan61.pdf>
- องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดใหม่. (2561). *รายละเอียดโครงการพัฒนาแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565) องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดใหม่*. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จากhttp://www.taladmai.go.th/images/pdf_file/plan2561_2565.pdf
- _____. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก
<http://www.taladmai.go.th/index.php/2014-12-17-03-13-10>

การวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์
เพื่อตอบสนองต่อรูปแบบแนวทางการพัฒนาศักยภาพความสามารถของระบบ

โลจิสติกส์ในอนาคต

Analysis of Policies Related to the Development of the
Thai-Cambodian Border Surin to Respond to the Model of the
Future Logistics System Capability Development Guidelines

นัฐพงษ์ จัดจำง¹

Nattipong Jadjang¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการวิเคราะห์และพัฒนาระบบโลจิสติกส์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเพิ่มความสามารถทางการแข่งขัน มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องแนวพัฒนาระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทานการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ จากการวิเคราะห์ผลพบว่า สภาพปัจจุบันของการค้าจุดผ่านแดน ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ เป็นสิ่งที่ต้องการพัฒนาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความเหมาะสมในการจัดสรรพื้นที่ ถัดมาคือการขนส่งและการเดินทาง และประเด็นที่ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือ การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สภาพปัจจุบันของการค้าจุดผ่านแดนชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ เป็นสิ่งที่ต้องการพัฒนาเป็นอันดับแรก ผู้วิจัยจะใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาและการวางแผนโดยมุ่งเน้นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดจุดอ่อนลงให้ได้มากที่สุด ให้สามารถตอบสนองต่อรูปแบบแนวทางการพัฒนาศักยภาพความสามารถของระบบโลจิสติกส์ในอนาคต

คำสำคัญ: การวิเคราะห์โลจิสติกส์, พัฒนาระบบโลจิสติกส์, การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (nattipongjadjang@gmail.com)

Abstract

This research is a study of the analysis and development of the Thai-Cambodian border trade logistics system. Surin to increase competitiveness The objective is to analyze policies related to the development of the Thai-Cambodian border. Surin province.

from the data analysis of the questionnaire and the interview form for the opinions of those involved the results of the analysis of opinions of people involved in the development of logistics and supply chains on the Thai-Cambodian border trade Surin From the analysis of the results, it was found that the current state of border crossing trade Thai-Cambodian border Surin It's something that needs to be developed first. followed by the appropriateness of space allocation Next is transportation and travel. and the issue that the concerned parties pay the least attention to is Utilities development Current conditions of trade at the Thai-Cambodian border crossing point Surin It's something that needs to be developed first. The researcher will use it as a solution to problems and planning by focusing on the key factors that minimize the weaknesses as much as possible. to be able to respond to the form of guidelines for the development of the capability of the logistics system in the future.

Keywords: Logistic analysis, Logistics system development, Thai-Cambodian border trade

บทนำ

ประเทศไทยในบริบทภูมิศาสตร์การค้าโลก มีบทบาทที่เป็นทั้งจุดกำเนิดหรือแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมที่ส่งออกไปทั้งภูมิภาคและทั่วโลก และเป็นประตูเชื่อมโยงการค้าชายแดนที่สามารถเปิดตลาดไปสู่ภูมิภาครอบประเทศรวม 93 จุด โดยปัจจัยที่ช่วยเพิ่มยอดการค้าชายแดนและผ่านแดนเป็นผลมาจากการดำเนินงานเชิงรุกร่วมกับภาคเอกชนในนามคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนกระทรวงพาณิชย์ ที่เมื่อมีปัญหาก็ร่วมมือกันลงไปแก้ปัญหา และมีการทำเป้าหมายเร่งเปิดจุดผ่านแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้การค้าชายแดนคล่องตัว (ผู้จัดการออนไลน์, 2564) การค้าชายแดนในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเนื่องจากประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีการเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น ตลอดจนเพิ่ม

ข้อตกลงทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ อีกด้วย โดยมีด้านสำคัญ ๆ ของการค้าชายแดนของประเทศ ไทย อาทิ ด้านสะเดา ด้านสังขละบุรี ด้านอรัญประเทศ ด้านหนองคายและด่านช่องจอม ซึ่งจุด ผ่านแดนถาวรช่องจอมเป็นด่านการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในพื้นที่ภาคอีสาน ตอนล่างของไทยและภาคเหนือของกัมพูชานั้น เป็นด่านการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาที่สำคัญที่สุด ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีมูลค่าการค้าเพิ่มขึ้นทุกปี จากข้อมูลตั้งแต่ปี 2554 ประเทศไทย เกินดุล 778.04 ล้านบาท มาจนถึงปี 2558 ประเทศไทยก็ยังเกินดุลกับประเทศกัมพูชาอยู่ที่ 1,088.78 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ, 2560)

ปัจจุบันได้มีการเปิดการค้าเสรีในภูมิภาคอาเซียนและได้ทำข้อตกลงด้านบริการด้าน โลจิสติกส์ แต่ยังคงมีช่องว่างของข้อตกลงบางประการที่ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างชายแดน ไทย-กัมพูชา มีอุปสรรค ซึ่งพบปัญหาในด้านการจัดการโลจิสติกส์อยู่หลายประการ ได้แก่ กฎระเบียบการค้าและการขนส่งที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการค้าชายแดน เนื่องจากปัจจุบัน ผู้ประกอบการค้าส่งสินค้าของไทยไม่สามารถนำรถบรรทุกสินค้าเข้าไปส่งสินค้าภายในประเทศ กัมพูชาได้ ยังคงต้องจอดรอเปลี่ยนถ่ายสินค้าที่บริเวณด่านชายแดนไทย-กัมพูชา เนื่องจาก กฎระเบียบ ในส่วนของการค้าที่กัมพูชามีการเรียกตรวจและเก็บค่าธรรมเนียมผ่านแดนที่ไม่เป็น มาตรฐานในหลายจุดและกฎระเบียบการขนส่งต่าง ๆ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานทางด้านโลจิสติกส์ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา จากข้อมูลที่ผ่านมาข้างต้นจำเป็นต้องเร่งศึกษาเพื่อวิเคราะห์และ พัฒนาระบบโลจิสติกส์การค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเพิ่มความสามารถทางการ แข่งขันและเพื่อการพัฒนาในระบบโลจิสติกส์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึง เป็นการศึกษเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน กระบวนการจัดการในการเคลื่อนย้าย สินค้าระหว่างชายแดนไทย-กัมพูชา กฎระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ที่ต้องมีการทบทวนและพัฒนา ผลการวิเคราะห์ของผลกระทบและแนว ทางการพัฒนาในกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ การดำเนินการที่จะเป็นสำหรับผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในอนาคต เพื่อเพิ่มศักยภาพทางด้านโลจิสติกส์สำหรับ การค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนระหว่างไทย-กัมพูชา

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการค้าชายแดนไทย- กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมการนำเข้าและส่งออกในเขตการค้าชายแดนไทย - กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ มีจำนวน 730 คน ซึ่งจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย อาชีพค้าขาย อาชีพเกษตรกร อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐ และผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของกิจการ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมการนำเข้าและส่งออกในเขตการค้าชายแดนไทย - กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ มีจำนวน 254 คน ซึ่งจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย อาชีพค้าขาย อาชีพเกษตรกร อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐ และผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของกิจการ โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

$$n = \frac{730}{1+730(0.05)^2}$$

$$n = 253.91 \text{ คน (ประมาณ 254 คน)}$$

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวทางพัฒนาระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทานการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา และแบบสอบถามความพึงพอใจในแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทานการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมของพื้นที่ในการรองรับปริมาณความต้องการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการเก็บและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา โดยการศึกษาสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลรวมไปถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

3.1 ข้อมูลจากการลงพื้นที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มประชาคมรับฟังความคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้เสียโดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ที่เข้าร่วมกิจกรรมและร่วมประเมิน รวมจำนวน 100 คน

3.2 ข้อมูลนโยบายแผนการพัฒนาและข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานทางด้านระบบโลจิสติกส์ ดำเนินการเก็บแบบสอบถามโดยการเก็บด้วยตนเอง ผู้ช่วยนักวิจัยและนักศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบบังเอิญ จำนวน 254 ชุด กับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบโลจิสติกส์การค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์

3.3 การประเมินความพึงพอใจและความเป็นไปได้ ตามแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการพัฒนาการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประเมินความพึงพอใจและความเป็นไปได้

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

หลังจากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและสถิติที่ใช้วิเคราะห์มีดังนี้ คือ

4.1.1 การหาค่าร้อยละ (Percentage) กับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.1.2 การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) กับความคิดเห็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการพัฒนาการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ และความพึงพอใจในแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการพัฒนาการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์

4.1.3 การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด

การแปลความหมายของค่าคะแนนด้วยวิธีการใช้ค่าเฉลี่ยเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เกณฑ์ในการแปลผล 5 ระดับดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

1.00 - 1.49	เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
1.50 - 2.49	เห็นด้วยในระดับน้อย
2.50 - 3.49	เห็นด้วยในระดับปานกลาง
3.50 - 4.49	เห็นด้วยในระดับมาก
4.50 - 5.00	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสียเขตการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้เสียโดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ประกอบการค้าชายแดนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เรื่องการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการพัฒนาการค้าชายแดน จำนวน 100 คน และมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคสภาพปัจจุบันของการค้าผ่านแดน

ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกค้าชายแดน พบว่า การสื่อสารเรื่องกระบวนการนำเข้าส่งออกให้กับผู้ประกอบการรายย่อยยังไม่ชัดเจน ระบบเอกสารยังมีความล่าช้า มีผลต่อการส่งสินค้าจำพวกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและประเภทของสด ระบบการตรวจสอบเอกสารและผลตรวจสอบสัตว์ส่งออกยังมีความล่าช้าเกิดการรอทำให้การจราจรแออัดเป็นบางช่วง ระบบการตรวจสอบเอกสารและผลผลิตทางการเกษตรส่งออกยังมีความล่าช้าเกิดการรอทำให้การจราจรแออัดเป็นบางช่วง

ด้านบุคลากรที่ไม่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกการค้าชายแดน พบว่า การบริหารการจัดเส้นทาง การดูแลพื้นที่ถนนและการจราจรยังไม่ทั่วถึง การชลอตัวของบริษัทขนส่งและระบบการตรวจสอบเอกสารของศุลกากรและเจ้าหน้าที่ด่านตรวจสินค้า ปริมาณสินค้าที่ส่งออกได้น้อยมีผลต่อการเช่าพื้นที่จัดเก็บ สินค้าคงคลังจำนวนมากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้เนื่องจากจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 การลดลงของผู้ประกอบการ การสื่อสารเรื่องกระบวนการนำเข้าส่งออกให้กับผู้ประกอบการรายย่อยยังไม่ชัดเจน การลดลงของผู้ประกอบการต่อการแพร่ระบาด

2. ปัญหาและอุปสรรคสภาพปัจจุบันของระเบียบพิธีการการนำเข้าและส่งออกและด้านกฎหมายของการค้าผ่านแดน

ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับพิธีการการนำเข้าและส่งออกและด้านกฎหมายของการค้าผ่านแดน พบว่า กระบวนการนำเข้าและส่งออกพืชและสัตว์ทำตามขั้นตอนและระเบียบพิธีการของกรมศุลกากร ระยะเวลาขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าที่ส่งออก

ด้านบุคลากรที่ไม่เกี่ยวข้องกัพิธีการการนำเข้าและส่งออกและด้านกฎหมายของการค้าผ่านแดน พบว่า ระยะเวลาการเคลื่อนย้ายขึ้นอยู่กับการตรวจสอบเอกสารและปริมาณสินค้าที่ส่งออก จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้พิธีการการนำเข้าและส่งออกเกิดการชลอตัว ส่งผลให้สินค้าคงคลังในคลังสินค้าจำนวนมาก ทำให้ตัวผู้ประกอบการส่วนใหญ่หยุดกิจกรรมการผลิต

3. ปัญหาและอุปสรรคสภาพปัจจุบันของสิ่งอำนวยความสะดวกในเขตการค้าผ่านแดนค้าชายแดน

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกการค้าชายแดน พบว่า พิธีการการนำเข้าและส่งออกมีความยุ่งยาก ตัวแทนส่งออกมีไม่เพียงพอในส่วนใหญ่รับเฉพาะ

ลูกค้ารายใหญ่ ระบบเอกสารยังมีความล่าช้ามีผลต่อการส่งสินค้า พื้นที่กักกันพืชและสัตว์ยังไม่เพียงพอและเป็นพื้นที่รวมไม่สามารถแยกประเภทสัตว์ให้ออกห่างกันได้

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกการค้าชายแดน พบว่า ไม่มีการจัดระเบียบรถขนส่งสินค้าที่ใช้พื้นที่ถนนสาธารณะเป็นที่จอดรถทำให้เสียต่ออุบัติเหตุ ไม่มีการตรวจบริเวณพื้นที่จุดผ่อนปรน มีปริมาณรถขนส่งสินค้าที่เพียงพอ มีพื้นที่ให้เช่าจัดเก็บสินค้าแห่งที่เพียงพอแต่ยังขาดคลังสินค้าจัดเก็บของสด (คลังเย็น) ระบบไฟฟ้าแสงสว่างเพียงพอ จุดบริการน้ำดื่มน้ำใช้สาธารณะยังไม่มี มีในเฉพาะส่วนของหน่วยงานและของเอกชน มีเส้นทางจราจรที่สะดวก มีป้ายบอกทางที่ชัดเจนสามารถเชื่อมเส้นทางไปยังจุดผ่อนปรนต่าง ๆ ของชายแดนไทย-กัมพูชาได้

4. ปัญหาและอุปสรรคสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการเขตการค้าผ่านแดนค้าชายแดน

ด้านการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกการค้าชายแดน พบว่า ด้านศุลกากรมีบุคลากรและเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการให้บริการระยะเวลาการให้บริการขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าที่ส่งออก

ด้านการบริหารจัดการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกการค้าชายแดน มีการจัดเวรยามจุดตรวจบริเวณจุดผ่อนปรน มีปริมาณรถขนส่งสินค้าที่เพียงพอสามารถบริหารจัดการได้ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ โควิด-19 ทำให้มีสินค้าค้างค้ำในคลัง ผู้ประกอบการคลังสินค้าบางส่วนไม่สามารถรับสินค้าได้

5. ปัญหาและอุปสรรคสภาพปัจจุบันการพัฒนาศูนย์ประกอบโลจิสติกส์ด้านการขนส่ง พบว่า เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้รถขนส่งสาธารณะหยุดการเดินทางผู้ประกอบการรายย่อยและนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลในการขนส่ง โดยมีพื้นที่รองรับรถขนส่งขนาดเล็กที่เพียงพอ ผู้ประกอบการรายใหญ่มีรถขนส่งสินค้าของเอกชนและของผู้ประกอบการเอง แต่พื้นที่รองรับรถขนส่งขนาดใหญ่ (รถบรรทุก) ไม่เพียงพอ

การวิเคราะห์แบบสอบถามผู้มีส่วนได้เสียเขตการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ ผลจากการดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการประชุมกลุ่มย่อยกับการพัฒนาการค้าชายแดนและระบบโลจิสติกส์ จำนวน 254 คน ด้วยการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านระบบโลจิสติกส์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพซึ่งมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 254 คน ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 63.0 มีอายุอยู่ระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 การศึกษาส่วนมากจบการศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 48.0 โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 30,000 บาท จำนวน 108 คน คิดเป็น 42.5

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการค้าจตุผานแดน ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ความสามารถของผู้ประกอบการเขตการค้าชายแดน ระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) รองลงมาคือระบบการคมนาคมขนส่ง ($\bar{X} = 4.50$) ถัดมาคือระบบโลจิสติกส์ และน้อยที่สุดคือ การให้บริการของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออก ($\bar{X} = 4.26$)

3. ผลการวิเคราะห์การดำเนินกิจกรรมและการพัฒนาเขตการค้า ชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบโลจิสติกส์ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) รองลงมาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 4.50$) ถัดมาคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X} = 4.46$) และน้อยที่สุดคือ การพัฒนาศักยภาพของพื้นที่เขตชายแดน ($\bar{X} = 3.45$)

4. ผลการวิเคราะห์การขนส่งและการเดินทาง พบว่า การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) รองลงมาคือการพัฒนาช่องทางทางการเดินทาง ($\bar{X} = 4.52$) ถัดมาคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X} = 4.50$) และน้อยที่สุดคือ การพัฒนาศักยภาพของพื้นที่เขตชายแดน ($\bar{X} = 4.47$)

5. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค พบว่า ระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$) รองลงมาคือระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.44$) ถัดมาคือน้ำประปาและระบบการส่งน้ำ ($\bar{X} = 4.13$) และน้อยที่สุดคือ ด้านสาธารณสุข ($\bar{X} = 2.99$)

6. ผลการวิเคราะห์กฎระเบียบและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้าการส่งออก พบว่า กฎระเบียบการค้าชายแดน ระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.00$) รองลงมาคือนโยบายส่งเสริมการค้าชายแดน ($\bar{X} = 3.99$)

7. ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการจัดสรรพื้นที่ พบว่า พื้นที่สำหรับใช้ในการตรวจปล่อยสินค้า ระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) รองลงมาคือด่านศุลกากร ($\bar{X} = 4.49$) ถัดมาคือด่านกักกันพืช ($\bar{X} = 4.36$) และน้อยที่สุดคือ สำนักงานป่าไม้ ($\bar{X} = 3.39$)

สรุปผล

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวพัฒนาระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทานการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ จากการสัมภาษณ์พบว่า สิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขหรือให้ข้อเสนอแนะสภาพปัจจุบันของเขตการค้าผ่านแดนค้าชายแดน สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ความต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกการค้าชายแดน การสื่อสารเรื่องกระบวนการนำเข้าส่งออกของบุคลากรและเจ้าหน้าที่ศุลกากรและเจ้าหน้าที่ด่านตรวจพืชและสัตว์ให้กับผู้ประกอบการรายย่อยยังไม่ชัดเจน ระบบเอกสารยังมีความล่าช้ามีผลต่อการส่งสินค้าจำพวกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและประเภทของสด

2. ความต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบพิธีการการนำเข้าและส่งออกและด้านกฎหมายของการค้าผ่านแดน ลดเวลาและขั้นตอนระเบียบพิธีการการนำเข้าและส่งออกและการตรวจสอบเอกสาร

3. ความต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขสิ่งอำนวยความสะดวกในเขตการค้าผ่านแดนค้าชายแดน จุดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้สาธารณะรวมถึงห้องน้ำสาธารณะ และมีจุดบริการประชาชนเพื่อการติดต่อสอบถาม

4. ความต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการเขตการค้าผ่านแดนค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์

5. เพิ่มเวรยามตรวจตราบริเวณจุดพักรถในลานจอดและบริเวณถนนสาธารณะ และเพิ่มพื้นที่จุดจอดรถบรรทุกทุกสินค้า รถบรรทุกขนาดเล็กและรถขนส่งสาธารณะ

การวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวพัฒนาระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทานการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 : การวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวพัฒนาระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	
สภาพปัจจุบันของการค้าจุดผ่านแดน ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์	4.47	0.27	มาก	1
การดำเนินกิจกรรมและการพัฒนาเขตการค้า ชายแดนไทย-กัมพูชา	4.07	0.30	มาก	4
การขนส่งและการเดินทาง	4.12	0.29	มาก	3
การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค	3.74	0.36	มาก	6
กฎระเบียบและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้าการส่งออก	3.99	0.59	มาก	5
ความเหมาะสมในการจัดสรรพื้นที่	4.17	0.26	มาก	2

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องแนวพัฒนาระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทานการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ จากการวิเคราะห์ผลพบว่า สภาพปัจจุบันของการค้า

จุดผ่านแดน ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ เป็นสิ่งที่ต้องการพัฒนาเป็นอันดับแรกโดยมีระดับความคิดเห็นที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$) รองลงมาคือความเหมาะสมในการจัดสรรพื้นที่ ซึ่งมีระดับความคิดเห็นที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) ถัดมาคือ การขนส่งและการเดินทาง ($\bar{X} = 4.12$) และประเด็นที่ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือ การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค มีระดับความคิดเห็นที่ระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.74$)

การอภิปรายผล

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวพัฒนาระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทานการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ จากการวิเคราะห์พบว่าประเด็นด้านสภาพปัจจุบันของการค้าจุดผ่านแดน ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ เป็นประเด็นแรกที่มีผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการพัฒนา ความเหมาะสมในการจัดสรรพื้นที่ การขนส่งและการเดินทาง โดยจะเห็นว่ามีความสอดคล้องกับ วัชรินทร์ อรรถศรีวีร และยุทธนา พรรคอนันต์ (2559) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี พบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรีนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการปรับปรุงพัฒนาด้านและตลาดการค้าให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบถ้วน เพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบการค้าระหว่างประเทศ การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ระบบคมนาคมและโลจิสติกส์ ปรับปรุงระบบภาษี พิธีการทางศุลกากรให้เหมาะสม เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยทราบถึงแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์การค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ และส่งเสริมการค้าเน้นกิจกรรมบริเวณจุดผ่านแดนและให้ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้มีผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 การปิดด่านเขตการค้าชายแดนมีผลทำให้หน่วยงานที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกเกิดการหยุดกิจกรรมทำให้มีผลกระทบต่อการเก็บข้อมูลทำให้ข้อมูลบางส่วนอาจมีความคลาดเคลื่อน จึงควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 หยุดการแพร่ระบาดอีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าต่างประเทศ. (2560). ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ เรื่อง การออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าตามความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560.
- การค้า-อุตสาหกรรม-คมนาคม. (2564). ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2564, จาก : <https://mgronline.com/business/detail/9640000073806>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วัชรินทร์ อรรถศรีวร และยุทธนา พรรวงนันต์. (2559). การศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษาตลาดการค้าชายแดนจังหวัดจันทบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมการค้าต่างประเทศ. (2562). ภาพรวมการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมาเลเซีย - เมียนมา - สปป.ลาว - กัมพูชา ปี 2562 (มกราคม - มิถุนายน).

การศึกษาและพัฒนาระบบการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้ นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

Study and Development Beneficial Use of Solid Waste in Phuket Knowledge Park (Phuket Public Library)

พฤทธิพงษ์ พุฒขาว¹ และจงจิต พุฒขาว²
Pruettipong Putkhao¹ and Jongjit Putkhao²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) 2) เพื่อพัฒนาระบบการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) และ 3) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) เป็นการศึกษาแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและกลุ่มบุคลากรที่ปฏิบัติงานในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร วรรณกรรม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามมาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ 1) ขยะรีไซเคิล มีจำนวนมากที่สุดทั้งสิ้น 230 กก. คิดเป็นร้อยละ 46 2) ขยะย่อยสลายได้ มีจำนวนทั้งสิ้น 210 กก. คิดเป็นร้อยละ 42 3) ขยะทั่วไป มีจำนวนทั้งสิ้น 45 กก. คิดเป็นร้อยละ 9 และ 4) ขยะพิษ มีจำนวนทั้งสิ้น 15 กก. คิดเป็นร้อยละ 3 2) ผลการพัฒนาระบบการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ประกอบไปด้วย 3 กระบวนการ คือ 1) ลดการใช้วัสดุ (Reduce) 2) กระบวนการที่สามารถใช้วัสดุซ้ำ (Reuse) และ 3) การนำวัสดุในกระบวนการกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) และ 3) ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูล

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต (pruettipong.p@pkru.ac.th)

² เทศบาลนครภูเก็ต

ฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ที่ได้พัฒนาประกอบด้วย 3 แนวทาง โดยแนวทางที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.43)

คำสำคัญ: การพัฒนา, กระบวนการ, ขยะมูลฝอย, อุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต

Abstract

This research has three main objectives 1) to study the types of solid waste separation for the Phuket Public Library; 2) to develop beneficial use of solid waste in Phuket Knowledge Park (Phuket Public Library), and 3) to product development from the applied of solid waste in the Phuket Knowledge Park (Phuket Public Library). This research combines qualitative and quantitative research (Mixed Methods). The tools used in this research were observation, in-depth interview, and questionnaire. The study collected data from sample groups, which specialists of design and library staff working at the Phuket Knowledge Park (Phuket Public Library) by using a purposive sampling method. The data were analyzed by percentage, mean and standard deviation. The data collected from documents, literature, observation, in-depth Interview, and questionnaire were used for content analysis.

The results of the research concluded that 1) the types of solid waste in the Phuket Knowledge Park (Phuket Public Library) are divided into 4 types: 1. Recyclable waste, having a highest totaling 230 kg, represents 46 percent; 2. Compostable waste, totaling 210 kg, represents 42 percent; 3. General waste, totaling 45 kg, represents 9 percent; and 4. Toxic waste, totaling 15 kg, represents 3 percent. 2) the results of the development process of utilization of solid waste in the Phuket Knowledge Park (Phuket Public Library) consist of 3 processes: 1. Reduce 2. Reuse and 3. Recycle. and 3) the results of product development from the application of solid waste in the Phuket Knowledge Park (Phuket Public Library) that has been developed consists of 3 approaches with the first approach being appropriate at a high level ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.43)

Keywords: development, process, solid waste, Phuket Knowledge Park

บทนำ

ปัจจุบันปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติและงบประมาณที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อม รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการบริหารจัดการมลพิษรูปแบบใหม่ที่อาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เน้นการส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติโดยมีสาระสำคัญ คือ “การป้องกันการเสื่อมโทรมหรือการสูญสิ้นไปและนำกลับมาใช้ใหม่ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อให้เกิดสมดุลและเป็นรากฐานในการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ขยะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในชุมชนเมือง เพราะขยะเกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน อาจมีสาเหตุมาจากการขาดระบบการจัดการที่ดี ขาดพื้นที่รองรับปริมาณขยะ รวมถึงขาดจิตสำนึก การเพิ่มมากขึ้นของประชากรในอนาคตส่งผลต่อปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศในปี 2563 มีประมาณ 27.35 ล้านตัน ลดลงจากปี 2562 ร้อยละ 4 สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลงเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากมีการควบคุมการเดินทางของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมาประเทศไทย แต่กลับมีปริมาณขยะพลาสติก เพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 15 จากการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวจากการบริการส่งอาหาร (กรมควบคุมมลพิษ, 2564)

แผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต พ.ศ.2561-2565 (ฉบับทบทวนรอบปี พ.ศ. 2564) ในประเด็นผลการศึกษา การคาดการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต พบว่า ในระยะเวลา 10 ปีข้างหน้าจะมีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ 900-1,000 ตัน/วัน เฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี คาดว่าในปี จะมีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ 1,036 ตัน/วัน และคาดว่าในปีพ.ศ. 2570 จะมีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ 1,449 ตัน/วัน หากไม่มีการดำเนินการเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในอนาคตและ ไม่มีการเพิ่มปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ให้มากขึ้นขยะเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อจังหวัดภูเก็ต เป็นอย่างมาก

ดังนั้นจากปัญหาของขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่การศึกษาและพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมต่อการใช้งาน เพื่อเป็นการส่งเสริมการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ เนื่องจากห้องสมุดยุคใหม่ไม่ได้เป็นเพียงแค่สถานที่สำหรับอ่านหนังสือเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นต้นแบบขององค์ความรู้ในการใช้ชีวิตในสังคม อีกทั้งบริเวณอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) เป็นแหล่งรวมของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ สามารถขยายองค์ความรู้ที่ได้ไปสู่ชุมชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของผลผลิตในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)
2. เพื่อพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)
3. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ และบุคลากรที่ปฏิบัติงานและผู้ใช้บริการในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) จำนวน 5 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน บุคลากรที่ปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างเพื่อศึกษาประสิทธิผลของผลผลิตในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) 2) แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม) ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาค่าคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2553) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกตกับกลุ่มเป้าหมาย และการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติทางการวิจัย สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้ฐานครุภัณฑ์ (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้ฐานครุภัณฑ์ (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) โดยมีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 : แสดงข้อมูลด้านประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้ฐานครุภัณฑ์ (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) เก็บข้อมูล ธันวาคม 2564 - กุมภาพันธ์ 2565

ลำดับที่	ประเภทขยะ	การจัดการ		ปริมาณเฉลี่ยต่อเดือน	% ปริมาณเฉลี่ยต่อเดือน
		ทิ้ง	ไม่ทิ้ง		
1	ขยะรีไซเคิล เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก		/	230 กก.	46%
2	ขยะย่อยสลายได้ เช่น เศษอาหาร เปลือกผลไม้	/		210 กก.	42%
3	ขยะทั่วไป เช่น ขอบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เปลือกลูกอม ถุงขนม	/		45 กก.	9%
4	ขยะพิษ เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ยาหมดอายุ	/		15 กก.	3%

จากตารางที่ 1 เป็นตารางแสดงปริมาณขยะมูลฝอยภายในอุทยานการเรียนรู้ฐานครุภัณฑ์ (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) เก็บข้อมูลทุกวัน เฉลี่ยเป็นกิโลกรัม/เดือน (ในช่วงเวลาการลงพื้นที่ ธันวาคม 2564 - กุมภาพันธ์ 2565) พบว่า ขยะรีไซเคิล เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก มีจำนวนมากที่สุดทั้งสิ้น 230 กก. คิดเป็นร้อยละ 46 ขยะย่อยสลายได้ เช่น เศษอาหาร เปลือกผลไม้ มีจำนวนทั้งสิ้น 210

กก.คิดเป็นร้อยละ 42 ขยะทั่วไป เช่น ซองขนมมีกึ่งสำเร็จรูป เปลือกลูกอม ถูขนม มีจำนวนทั้งสิ้น 45 กก. คิดเป็นร้อยละ 9 และขยะพิษ เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ยาหมดอายุ มีจำนวนทั้งสิ้น 15 กก. คิดเป็นร้อยละ 3

2. ผลการพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้ฐานครุฑเกตุ (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการผลการศึกษาดำเนินการตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้ฐานครุฑเกตุ (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) โดยมีผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของบุคลากร จำนวน 5 คน ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสำมะโน (Census) ให้ข้อคิดเห็นที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด ดังนี้

1. ลดการใช้วัสดุ (Reduce) พบว่า อุทยานการเรียนรู้ฐานครุฑเกตุ (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะลดใช้วัสดุต่าง ๆ ในกระบวนการดำเนินงานของห้องสมุดโดยที่ในปัจจุบันได้มีการร่วมกับทีมผู้วิจัยจัดพื้นที่สำหรับจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ มีการทำชั้นวางเพื่อเป็นการแบ่งประเภทของสิ่งที่จัดเก็บ มีการนำกล่องพลาสติกเข้ามาจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไว้เป็นหมวดหมู่ มีการจัดเก็บวัสดุที่ใช้แล้วแต่ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ และสามารถทราบจำนวนวัสดุที่คงเหลืออย่างชัดเจนเพื่อใช้ในการวางแผนการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้พอดีต่อความต้องการใช้ เป็นการลดความสูญเสียจากการหมดอายุ มีการเน้นการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์ผ่าน facebook หรือสื่อออนไลน์อื่น ๆ เพื่อเป็นการลดการใช้สื่อสิ่งพิมพ์

ภาพที่ 1 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์โครงการในพ่วงอุทยานการเรียนรู้ฐานครุฑเกตุ

หมายเหตุ. ออกแบบโดย พงศทิพวงศ์ พุฒขาว

ภาพที่ 2 ชั้นวางจัดเก็บอุปกรณ์ในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต

หมายเหตุ. ถ่ายภาพโดย พฤทธิพงษ์ พุฒขาว

2. กระบวนการที่สามารถใช้วัสดุซ้ำ (Reuse) พบว่าอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะใช้วัสดุซ้ำ ในกระบวนการดำเนินงานของห้องสมุดโดยมีการคัดแยกกระดาษที่ใช้เพียงหน้าเดียวไว้เพื่อใช้กระดาษให้ครบทั้ง 2 หน้า มีการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาประยุกต์เป็นของเล่นเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กในโครงการสื่อสร้างสรรค์ใฝ่เรียนรู้ การนำเศษผ้าจากกิจกรรมอบรมการมัดย้อมมาต่อยอดเป็นผ้าสามเหลี่ยมพันคอสำหรับโครงการยุวบรรณารักษ์เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับเศษวัสดุ หรือแม้แต่การคิดถึงสิ่งที่ได้ได้ทำในโครงการแล้วสามารถใช้ทำกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไปได้

ภาพที่ 3 ผ้าพันคอที่ระลึกในโครงการยุวบรรณารักษ์

หมายเหตุ. ออกแบบโดย พฤทธิพงษ์ พุฒขาว

3. การนำวัสดุในกระบวนการกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) พบว่า อุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมการนำวัสดุในกระบวนการกลับมาใช้ใหม่ โดยหลังจากที่ห้องสมุดได้มีการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอยที่สามารถรีไซเคิลได้ ซึ่ง

มีปริมาณมากที่สุด ในส่วนที่อุทยานการเรียนรู้รัตนครุเกีต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ไม่สามารถกลับมาใช้ใหม่ได้ก็มีการทิ้งลงถังขยะที่ได้คัดแยกประเภทของขยะเรียบร้อยแล้ว บางส่วนห้องสมุดได้มีการนำมาทำกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ เช่น การทำกระถางต้นไม้เปเปอร์มาเช่จากกระดาษหนังสือพิมพ์สำหรับเพาะต้นกล้า

ภาพที่ 4 กระถางต้นไม้เปเปอร์มาเช่จากกระดาษหนังสือพิมพ์สำหรับเพาะต้นกล้า
หมายเหตุ. ถ่ายภาพโดย พงษ์พิงศ์ พุฒขาว

4. ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้รัตนครุเกีต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้รัตนครุเกีต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) โดยมีผลการศึกษิตดังนี้

แนวทางการออกแบบที่ 1

แนวทางการออกแบบที่ 2

แนวทางการออกแบบที่ 3

ภาพที่ 5 ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้รัตนครุเกีต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) หมายเหตุ. ออกแบบโดย พงษ์พิงศ์ พุฒขาว

จากรูปที่ 5 ผู้วิจัยได้พัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต ในแนวทางการออกแบบที่ 1 ใช้กระดาษหนังสือพิมพ์และปูนซีเมนต์เป็นส่วนผสมหลักในการขึ้นรูปกระถาง ในแนวทางการออกแบบที่ 2 ใช้พลาสติกชิ้นเล็กและปูนซีเมนต์เป็นส่วนผสมหลักในการขึ้นรูปกระถาง และในแนวทางการออกแบบที่ 3 ใช้แก้วบดและปูนซีเมนต์เป็นส่วนผสมหลักในการขึ้นรูปกระถาง จากนั้น นำผลการออกแบบทั้ง 3 แนวทาง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 : แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) จำนวน 3 แนวทาง ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (n = 3)

รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ								
	แนวทางการออกแบบที่ 1			แนวทางการออกแบบที่ 2			แนวทางการออกแบบที่ 3		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มีความงามที่น่าสนใจ									
1.1 รูปแบบดึงดูดความสนใจ	4.67	0.58	มากที่สุด	4.33	0.58	มาก	4.00	0.00	มาก
1.2 รูปแบบมีความคิดสร้างสรรค์	4.33	0.58	มาก	4.00	0.00	มาก	4.33	0.58	มาก
1.3 รูปแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	4.33	0.58	มาก	4.00	0.00	มาก	3.67	0.58	มาก
ผลรวมเฉลี่ย	4.44	0.58	มาก	4.11	0.19	มาก	4.00	0.38	มาก
2. สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย									
2.1 ขนาดเหมาะสมกับการใช้งาน	5.00	0.00	มากที่สุด	3.33	0.58	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง
2.2 มีความปลอดภัยในการใช้งาน	4.67	0.58	มากที่สุด	3.33	0.58	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง
2.3 ทำความสะอาดได้ง่าย	4.00	0.00	มาก	3.33	0.58	ปานกลาง	3.33	0.58	ปานกลาง
ผลรวมเฉลี่ย	4.56	0.19	มากที่สุด	3.33	0.58	ปานกลาง	3.11	0.19	ปานกลาง
3. เหมาะสมกับวัสดุ									
3.1 วัสดุที่ใช้มีความเหมาะสม	4.33	0.58	มาก	3.67	0.58	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง

รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ								
	แนวทางการออกแบบที่ 1			แนวทางการออกแบบที่ 2			แนวทางการออกแบบที่ 3		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
3.2 ง่ายในการดูแลรักษา	4.00	0.00	มาก	3.33	0.58	ปานกลาง	3.33	0.58	ปานกลาง
3.3 มีความแข็งแรง	4.67	0.58	มากที่สุด	4.67	0.58	มากที่สุด	3.00	0.00	ปานกลาง
ผลรวมเฉลี่ย	4.33	0.38	มาก	3.89	0.58	มาก	3.11	0.19	ปานกลาง

4. สอดคล้องกับการผลิต

4.1 สามารถผลิตได้ง่าย	4.33	0.58	มาก	3.00	0.00	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง
4.2 สามารถผลิตได้ในปริมาณมาก	4.67	0.58	มากที่สุด	3.33	0.58	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง
4.3 สามารถต่อยอดในเชิงพาณิชย์	4.33	0.58	มาก	3.33	0.58	ปานกลาง	3.33	0.58	ปานกลาง
ผลรวมเฉลี่ย	4.44	0.58	มาก	3.22	0.38	ปานกลาง	3.11	0.19	ปานกลาง
ผลรวมเฉลี่ยทั้งหมด	4.44	0.43	มาก	3.64	0.43	มาก	3.33	0.24	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ทั้ง 3 แนวทาง พบว่าแนวทางการออกแบบที่ 1 มีความเหมาะสมเฉลี่ยรวมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.43) โดยองค์ประกอบด้านความงดงามที่น่าสนใจ ได้แก่ รูปแบบดึงดูดความสนใจมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) รูปแบบมีความคิดสร้างสรรค์มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58) รูปแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58) ด้านสัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ ขนาดเหมาะสมกับการใช้งานมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) มีความปลอดภัยในการใช้งานมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) ทำความสะอาดได้ง่ายมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.00) ด้านเหมาะสมกับวัสดุ ได้แก่ วัสดุที่ใช้มีความเหมาะสมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58) ง่ายในการดูแลรักษามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.00) มีความแข็งแรงมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) ด้านสอดคล้องกับการผลิต ได้แก่ สามารถผลิตได้ง่ายมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58) สามารถผลิตได้ในปริมาณมากมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) สามารถต่อยอดในเชิงพาณิชย์มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58)

สรุปผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

ผู้วิจัยได้นำแบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง ศึกษาประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) มีประเด็นประเภทของขยะที่สามารถนำไปพัฒนากระบวนการประโยชน์ต่อได้ 2 ประเด็น คือ ประเภทขยะรีไซเคิลประกอบไปด้วย กระดาษหนังสือพิมพ์ แก้ว พลาสติก และประเภทขยะย่อยสลายได้ ประกอบไปด้วย เศษอาหาร เศษพืช เมื่อทราบถึงประเด็นที่สามารถนำไปพัฒนากระบวนการประโยชน์แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสังเกตไปพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสังเกตประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) มาพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) คือ การนำวัสดุในกระบวนการกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เพราะสิ่งนั้นเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้แล้ว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ในแนวทางการออกแบบที่ 1 ผู้วิจัยได้นำใช้การขึ้นรูปกระดาษด้วยแม่พิมพ์จากกระดาษลูกฟูกและโฟมโดยการตัดให้ได้ขนาดตามที่ออกแบบไว้แล้วจึงนำกระดาษหนังสือพิมพ์ฉีกเป็นชิ้นเล็ก ๆ แฉ่น้ำไว้ 1 คืบ ปิดให้หมด นำมาผสมกับปูนซีเมนต์ในอัตราส่วน 1:1 ขึ้นรูปกระดาษโดยใช้แม่พิมพ์จากกระดาษลูกฟูกและโฟมเมื่อเทส่วนผสมกระดาษหนังสือพิมพ์และปูนซีเมนต์ในแม่พิมพ์เรียบร้อยแล้วทิ้งไว้ 24 ชั่วโมงเพื่อให้ปูนซีเมนต์แห้ง จึงนำออกจากแม่พิมพ์ตกแต่งและทำสีให้สวยงาม แม่พิมพ์ที่ใช้แล้วสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ ในการนำไปใช้งานสามารถนำกระดาษไปปลูกต้นไม้ด้วยวัสดุปลูกโดยทั่วไป เช่น ดิน ขุยมะพร้าว ในกำมปู เป็นต้น นำหนักของกระดาษมีน้ำหนักที่เบากว่ากระดาษที่ผลิตจากปูนซีเมนต์ การทำความสะอาดกระดาษโดยใช้ขนแปรงโลหะและน้ำยาทำความสะอาดที่มีความเข้มข้นสูงในการทำทำความสะอาด

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์การออกแบบระบบคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การศึกษาประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

จากการใช้แบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างศึกษาประเภทขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) มีความหลากหลายของประเภทของขยะ ได้แก่ กระดาษ แก้ว พลาสติก เศษอาหาร เปลือกผลไม้ ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เปลือกลูกอม ถูขนม ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ยาหมดอายุ ขยะมูลฝอยเหล่านี้จะเข้าสู่กระบวนการคัดแยกได้ 4 ประเภทประกอบไปด้วย 1) ขยะรีไซเคิล 2) ขยะย่อยสลายได้ 3) ขยะทั่วไป และ 4) ขยะพิษ พบว่า ในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ขยะรีไซเคิลมีจำนวนมากกว่ขยะชนิดอื่น เนื่องจากการดำเนินงานของอุทยานฯ เช่น มีหนังสือพิมพ์ให้บริการประชาชน การทำเอกสารของหน่วยงานยังต้องใช้กระดาษ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าขยะรีไซเคิลมีความเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์ได้ตามกรอบแนวคิดกระบวนการคัดแยกวัสดุ (Scrap Categorization) (สิงห์ อินทรชูโต, 2556) คือการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเศษวัสดุ เช่น กระบวนการทำให้เกิดเศษ ปริมาณเศษวัสดุ คุณลักษณะทางกายภาพ และเริ่มคัดแยกวัสดุที่หลากหลายให้เป็นกลุ่มย่อยซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการคัดแยกตามชนิดวัสดุเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะช่วยให้อัตราการคัดแยกขยะสูงขึ้นในการคัดเลือกเศษวัสดุมาพัฒนาต่อโดยสามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้ใช้บริการห้องสมุดได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นการยืดอายุของสิ่งที่จะถูกทิ้งให้กลายเป็นขยะ สอดคล้องกับงานวิจัยของมาลัย เอี่ยมเจริญ (2557) ได้ศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าวิธีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ควรมีการแปรสภาพขยะมูลฝอยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น เพื่อการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยต่อไป

2. การพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

ในการพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ตามกรอบแนวคิดด้านการออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (ปริญญ์ บุญกนิษฐ และอรรรคเจตต์ อภิขจรศิลป์, 2553) ด้วย 3 แนวทางประกอบไปด้วย

1. ลดการใช้วัสดุ (Reduce) ผู้วิจัยให้ความสำคัญในประเด็นการลดใช้วัสดุในกระบวนการดำเนินงานของต่าง ๆ ของอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาล

นครภูเก็ต) เพื่อลดสิ่งที่จะเกิดเป็นขยะหลังจากกระบวนการใช้งานเสร็จแล้ว พบว่า การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์ผ่าน facebook หรือสื่อออนไลน์อื่น ๆ สามารถลดปริมาณการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ การจัดพื้นที่ที่สามารถจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการหยิบใช้และทราบจำนวนวัสดุที่คงเหลืออย่างชัดเจนเพื่อใช้ในการวางแผนการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้พอดีต่อความต้องการใช้

2. กระบวนการที่สามารถใช้วัสดุซ้ำ (Reuse) การที่จะสามารถใช้วัสดุซ้ำจะต้องมีการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่ โดยผ่านกระบวนการคัดแยกวัสดุ (Scrap Categorization) เพื่อจะได้นำสิ่งที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ไปสู่กระบวนการที่เหมาะสมต่อไป

3. การนำวัสดุในกระบวนการกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) จากกระบวนการคัดแยกวัสดุ (Scrap Categorization) พบว่ามีขยะหรือวัสดุบางประเภทที่สามารถใช้กระบวนการนำวัสดุในกระบวนการกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก เท่านั้น ในส่วนของของ เศษอาหาร เปลือกผลไม้ แยกเป็นขยะอินทรีย์ และถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ยาหมดอายุ แยกเป็นขยะอันตรายเพื่อนำไปกำจัดให้ถูกวิธีต่อไป

การนำแนวทางทั้ง 3 มาใช้ทำให้สามารถค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุเพิ่มเติมได้จำนวนหนึ่งส่งผลดีต่อการดำเนินงานของอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) และเป็นการสร้างคุณค่าให้กับขยะมูลฝอย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธาสนีย์ บุรีคำพันธ์ และปรานี อนันทพรชัยกุล (2561) ได้ศึกษาข้อมูลทางด้านปริมาณและลักษณะทางกายภาพของเศษหนังแท้เหลือทิ้งภายในสถานประกอบการเครื่องหนัง ผลของการศึกษาที่ได้เทคนิคกับวัสดุ (Material Experimentation) ตามแนวทางการนำกลับมาใช้ซ้ำ มาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้งานได้จริง

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต)

ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้ขยะมูลฝอยในอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ตามกรอบแนวคิดความสัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย วัสดุ และการผลิตของสิ่งที่ต้องการออกแบบ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2547) พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสิ่งที่เหลือใช้หรือขยะมูลฝอยเป็นการยืดอายุของสิ่งที่จะถูกทิ้งให้กลายเป็นขยะ ผลิตภัณฑ์กระถางที่เกิดขึ้นสามารถนำไปใช้งานในการปลูกต้นไม้โดยการนำกระดาษหนังสือพิมพ์ที่ผ่านการใช้งานแล้วมาผสมกับปูนซีเมนต์หล่อเข้าในแม่พิมพ์การผลิตกระถางในกระบวนการดังกล่าวทางอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) สามารถนำไปเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ใช้บริการได้มีส่วนร่วมในการทำกระถางนำกลับไปใช้และสามารถพัฒนารูปแบบของแม่พิมพ์กระถางเพื่อให้เกิดความหลากหลายของรูปร่างของกระถางเพิ่มขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของยุวดี พรธราพงศ์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาข้อมูลการสร้างสร้งงานออกแบบ โดยการจัดวางสีให้เกิดจังหวะลีลาแสดงค่าน้ำหนักของ

สีสามารถปรับเปลี่ยนให้เกิดคุณค่าความงามเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งที่พกพาด้วยใช้รูปทรงเรขาคณิต

ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำผลการวิจัยไปจัดกิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ให้แก่กลุ่มคนที่ใช้บริการของอุทยานการเรียนรู้รัตนครุฑเกิด (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) ที่มีความหลากหลายทั้งช่วงวัยและอาชีพให้สามารถคัดแยกขยะได้ถูกวิธีและสามารถส่งผลให้เกิดการต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขยะมูลฝอย
2. อุทยานการเรียนรู้รัตนครุฑเกิด (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อก้าวสู่องค์กรที่มีระบบการบริหารจัดการสีเขียวได้
3. อุทยานการเรียนรู้รัตนครุฑเกิด (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการใช้งานจริงโดยกำหนดเป็นนโยบายให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางโดยกำหนดอุทยานการเรียนรู้รัตนครุฑเกิด (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) เป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบด้านการคัดแยกและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2564). สถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ปี 2563. สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2565. จาก: https://www.pcd.go.th/pcd_news/11873/
- ปริญญ์ บุญนิษฐ และอรรคเจตต์ อภิขจรศิลป์. (2553). การออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศ เศรษฐกิจในงานอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : ฝ่ายสารสนเทศและวิชาการ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์.
- พรณี ลีกิจวัฒน์. (2553). วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- มาลัย เอี่ยมจำเริญ. (2557). การบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 8(15), 21-27.
- ยุวดี พรธราพงศ์, อาณัฐ ศิริพิชญ์ตระกูล และเกียรติพงษ์ ศรีจันทิก. (2562). การศึกษาและพัฒนากระบวนการใช้ประโยชน์ จากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง สู่ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านเพิ่มมูลค่าผ้าไทย. วารสารศิลปปริทัศน์, 8(1), 81-117.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔*. เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2547). *ศิลปะหลังสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : อีแอนด์ไอคิว.

สิงห์ อินทรชูโต. (2556). *Upcycling พัฒนาเศษวัสดุอย่างสร้างสรรค์*. ปทุมธานี : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.).

สุธาสินีย์ บุรีคำพันธุ์ และปราณี อนันตพรชัยกุล. (2561). การศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากเศษหนังแท้เหลือทิ้งเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 17(3),109-127

แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำโดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
ในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด

Guidelines for Promoting Black-Boned Chickens with Participation of
Farmers in The Royal Agricultural Research Station Maelod

บุญธรรม โพธิ์อ่อน¹, รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย²,

ปรามินทร์ นาระทะ³ และทองเลี่ยน บัวจุ่ม⁴

Boontham Po-ong¹, Ratchanon Somboonchai²,

Poramin Narata³ and Tonglian Buwjoom⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด 2) เพื่อค้นหาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด และ 3) เพื่อค้นหาแนวทางการส่งเสริมเพื่อสร้างอาชีพและสร้างรายได้จากการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด เป็นกรณีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ดำ จำนวน 7 ราย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ จำนวน 12 ราย ที่มาจากการสุ่มแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกและจัดประเภทข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ดำภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกรของโครงการหลวงแม่หลอด เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมือง มีระดับการศึกษาตามเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ภาครัฐให้การสนับสนุน และเริ่มมีการเลี้ยงไก่ดำในพื้นที่มาตั้งแต่ปี 2541 จนถึงปัจจุบัน รูปแบบการเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติและเลี้ยงไว้เพื่อการบริโภคและจำหน่ายในชุมชน 2) การค้นหาเหตุปัจจัยที่ทำให้ไม่มีการส่งเสริมอาชีพการ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (muttawan@hotmail.com)

² คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

³ คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยแม่โจ้

⁴ คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด พบว่าประกอบด้วยด้านความพร้อมของตัวเกษตรกร ด้านปัจจัยด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ และด้านปัจจัยด้านเงินทุน และ 3) แนวทางการส่งเสริมเพื่อสร้างอาชีพ และสร้างรายได้จากการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการคือ ส่งเสริมด้านความรู้ให้แก่เกษตรกร การใช้ผลผลิตในท้องถิ่นเป็นอาหารเลี้ยงเพื่อลดต้นทุน สนับสนุนแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐ การประชาสัมพันธ์คุณลักษณะพิเศษของไก่ดำให้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร

คำสำคัญ : แนวทาง, การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ดำ, เกษตรกร, โครงการหลวงแม่หลอด

Abstract

This research consists purposes were 1) to study the context of raising black chickens of farmers in the Royal Maelod Project area 2) to find the factors that prevented the promotion of black chicken raising careers of farmers in the Royal Maelod Project and 3) to find ways to promote career building and generate income from raising black chickens of farmers in the area of the Royal Maelod. It is an action research with research tools such as interview form and focus group discussion. The sample consisted of 7 black chicken farmers and 12 people related to the black chicken farming profession, drawn by a specific random sampling. Then use the information gathered from the interview form. and group discussions to analyze the data with content analysis. Classification and classification of information. The results of the research were as follows: 1) black chicken farmers under the promotion and support of career development for farmers of the Maelod Royal Project. Most of the farmers are indigenous people. Have an education level according to the basic education criteria supported by the government and started raising black chickens in the area since 1998 until the present. Most of the farming styles are free-range farming and are raised for consumption and distribution in the community. 2) searching for the reasons for the lack of promotion of black chicken farming careers among farmers in the Royal Maelod Project area It was found that it consisted of the readiness of the farmers. in terms of marketing and public relations factors and in terms of capital factors and 3) guidelines for promoting career building and generate income from

raising black chickens of farmers in the project area, namely Promote knowledge to farmers Using local produce as food to reduce costs Supporting funding sources from government agencies Publicizing the special characteristics of black chicken to be known to consumers. Processing to add value and the creation of a shared learning network among farmers.

Keyword: Guidelines, Promotion of Black Chicken Farming, Farmers, Maelod Royal Project

บทนำ

ไก่ดำ หรือไก่กระดูกดำ (Black-Boned Chickens) เป็นไก่พื้นบ้านที่เลี้ยงกันในชนบทของภาคเหนือ โดยเฉพาะบนพื้นที่สูง มีรูปร่างลักษณะคล้ายกับไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงกันอยู่ทั่วไป แต่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากไก่พื้นเมือง คือจะมีสีดำตลอดทั้งตัว เช่น ปาก ลิ้น หน้า หงอน แข้ง ขา เล็บ และผิวหนัง ปัจจุบันเนื้อของไก่กระดูกดำเป็นที่นิยมของผู้บริโภคโดยเฉพาะในหมู่ชาวจีนฮ่อ ม้ง และชาวเขาอีกหลายเผ่า เนื่องจากมีความเชื่อทางด้านความเป็นอาหารบำรุงร่างกาย ช่วยให้มีอายุยืน (สุคิพ ไชยเมณี และคณะ, 2558) ถือได้ว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีศักยภาพในเชิงการค้า และมีมูลค่าทางการตลาดสูงกว่าไก่พื้นเมืองและไก่เนื้อสายพันธุ์ทางการค้าหลายเท่าตัว แต่อย่างไรการผลิตไก่ดำ หรืออาชีพการเลี้ยงไก่ดำในพื้นที่โครงการหลวงถือว่ายังประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งสายพันธุ์ ต้นทุนการผลิต และองค์ความรู้ของเกษตรกร ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภค ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังคงเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาตลาดของไก่กระดูกดำ และอาชีพการเลี้ยงไก่กระดูกดำ (ศุภมิตร เมฆฉาย และคณะ, 2560) จากการที่ผู้วิจัยดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพปศุสัตว์ โดยเฉพาะอาชีพการเลี้ยงไก่ดำให้กับเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด ส่วนใหญ่ยังไม่นิยมทำอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ ในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด และเบื้องต้นยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการเลี้ยงไก่ดำอย่างถูกวิธี ส่งผลต่อคุณภาพของไก่ดำที่ออกสู่ตลาด รวมทั้งจำนวนของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ดำมีจำนวนที่ไม่แน่นอน ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี 4M ตามหลักการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นหนึ่งในทฤษฎีการบริหารปัจจัยในกระบวนการผลิต 4 M (4M in Production Process) ประกอบด้วย คน (Man) วัตถุดิบ (Materials) การจัดการ (Management) เงิน (Money) (พงษ์ศักดิ์ สวัสดิ์เกียรติ, 2550) และเพิ่มเติมอีก 1M คือ ด้านการตลาด (Marketing) เนื่องด้วยเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกร ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะเรียกว่า 4M+1M

นอกจากนี้ยังได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมว่าเป็นการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องโดยการ ใช้ความพยายามหรือทรัพยากรในส่วนของต่อกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาชุมชน โดยการมีส่วนร่วม ต้องมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา 2) ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความ พยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน หรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินและวัสดุในกิจกรรมพัฒนา (ปรัชญา เวสารัชช, 2528) และแนวคิดการส่งเสริมการเกษตร มีจุดมุ่งหมายที่จะเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ ทางเกษตร หรือที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรให้เกิดประโยชน์ ต่อบุคคลเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวชนบท อันได้แก่เกษตรกร แม่บ้าน และเยาวชน โดยมิ การกระตุ้น แนะนำให้เกิดการปฏิบัติ ให้ความช่วยเหลือแก้ไข ในปัญหาต่าง ๆ จนบังเกิดผลสำเร็จ และมีความก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ในครอบครัวให้สูงขึ้น มีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้น (ณรงค์ สามารถ, 2544)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยถึงแนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ โดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด โดยนำแนวคิด ทฤษฎี 4M ซึ่งเป็นหนึ่งในทฤษฎีการบริหารปัจจัยในกระบวนการผลิต 4 M (4M in Production Process) (พงษ์ศักดิ์ สวัสดิเกียรติ, 2550) และเพิ่มเติมอีก 1 M คือ ด้านการตลาด (Marketing) มาเป็นข้อ ประเด็นแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 กลุ่ม ซึ่งถือเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ หรือผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) กับอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ โดย มุ่งหวังเพื่อค้นหาแนวทางการส่งเสริมเพื่อสร้างอาชีพ และสร้างรายได้จากการเลี้ยงไก่ดำให้กับ เกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอ แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อค้นหาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่ โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อค้นหาแนวทางการส่งเสริมเพื่อสร้างอาชีพ และสร้างรายได้จากการเลี้ยงไก่ดำ ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 เกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 7 ราย
- 1.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือกลุ่มเครือข่ายการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 ราย
- 1.3 เจ้าหน้าที่โครงการหลวงที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ดำ จำนวน 2 ราย
- 1.4 เจ้าหน้าที่เกษตร ที่รับผิดชอบดูแลเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ราย
- 1.5 เจ้าของร้านค้า หรือผู้ค้ารายใหญ่ในตลาดค้าสัตว์ปีก (ไก่ดำ) จำนวน 2 ราย
- 1.6 เจ้าของร้านค้าย่อย หรือผู้ที่เป็นผู้ค้าปลีกในตลาดสด จำนวน 2 ราย

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

- 2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 6 กลุ่ม ดังนี้
  - 1) เกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
  - 2) ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือกลุ่มเครือข่ายการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
  - 3) เจ้าหน้าที่โครงการหลวงที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ดำ
  - 4) เจ้าหน้าที่เกษตร ที่รับผิดชอบดูแลเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
  - 5) เจ้าของร้านค้า หรือผู้ค้ารายใหญ่ในตลาดค้าสัตว์ปีก (ไก่ดำ)
  - 6) เจ้าของร้านค้าย่อย หรือผู้ที่เป็นผู้ค้าปลีกในตลาดสด

2.2 การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยดำเนินการหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้ว มีการวิเคราะห์ข้อมูล การสนทนากลุ่มนี้เพื่อเป็นการยืนยันคำตอบอีกครั้ง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การจำแนกและจัดประเภทข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงแรกจากแบบสัมภาษณ์

และช่วงที่สอง จากการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อค้นหาแนวทางในการส่งเสริมเพื่อสร้างอาชีพ และสร้างรายได้จากการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการ

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาบริบทการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดสถานีวิจัยโครงการหลวงแม่หลอด ตั้งอยู่ที่บ้านแม่หลอด หมู่ 10 ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรในเขตพื้นที่ทั้งสิ้น 635 คน (กรมการปกครอง, 2564) ส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์คนเมืองและชนเผ่ากะเหรี่ยง ประชากรส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ปศุสัตว์ รับจ้าง งานหัตถกรรม และหาของป่า และมีอาชีพนอกภาคเกษตร เช่น รับจ้างทำงานในโรงงาน ค้าขาย และอื่น ๆ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี ประมาณ 50,000-90,000 บาท เกษตรกรในพื้นที่มีการเลี้ยงไก่ดำตั้งแต่ปี พ.ศ.2541จนถึงปัจจุบัน โดยการสนับสนุนของโครงการหลวงแม่หลอดร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รูปแบบการเลี้ยงส่วนใหญ่ ครอบครัพละ 10-20 ตัว เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ และเลี้ยงไว้เพื่อการบริโภคและจำหน่ายในชุมชน ไม่ยึดตามหลักมาตรฐานฟาร์ม หรือหลักสุขาภิบาล ตามที่กฎหมายว่าด้วยการทำปศุสัตว์กำหนดไว้ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเงินทุนของตัวเกษตรกร และด้วยปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ กลไกทางการตลาด นโยบายภาครัฐ งบประมาณสนับสนุน ส่งผลให้มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ในแต่ละปีมีจำนวนไม่คงที่ ซึ่งสอดคล้องกับสถิติจำนวนของผลผลิต และคุณภาพของไก่ดำที่ออกสู่ตลาด

2. ผลการศึกษาการค้นหาเหตุปัจจัยที่ทำให้ไม่มีการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้หลักการบริหาร 4M+1M พบว่า 1) ด้านคนหรือเกษตรกร (Man) : เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมต่อการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ โดยเฉพาะด้านองค์ความรู้ และการส่งเสริมการเลี้ยงจากหน่วยงานภายนอก การมีเครือข่ายเชื่อมโยงในกลุ่มผู้เลี้ยง แต่ปัจจุบันที่ยังคงประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ เนื่องจากได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ พันธุ์ไก่ดำจากสถานีวิจัยโครงการหลวงแม่หลอด และกรมปศุสัตว์ ตามนโยบายภาครัฐ อีกทั้งเป็นการเลี้ยงเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายภายในชุมชนเท่านั้น 2) ด้านปัจจัยการผลิตหรือวัสดุสิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์ (Material) : เกษตรกรส่วนใหญ่มีข้อจำกัดและปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยด้านอาหารที่ใช้เลี้ยงไก่ดำ และการป้องกันหรือการรักษาโรคของไก่ดำ เนื่องจากอาหารสัตว์ถือเป็นต้นทุนหลักในการเลี้ยงไก่ดำ คิดเป็นต้นทุนในระบบการเลี้ยงประมาณร้อยละ 70 ของต้นทุนการเลี้ยงไก่ดำทั้งหมด ส่วนยารักษาโรคสำหรับไก่ดำนั้น เกษตรกรยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและไม่สามารถดำเนินการเองได้ทั้งในส่วนตัวและตามที่กฎหมายกำหนด 3) ด้านการผลิตหรือการบริหารจัดการ (Management) : เกษตรกร

ผู้เลี้ยงไก่ดำในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่สามารถดำเนินการเลี้ยงไก่ดำให้ได้ตามมาตรฐานการผลิตไก่ดำ เช่น ระบบการจัดการฟาร์ม และการสุขาภิบาลตามมาตรฐานที่กรมปศุสัตว์ได้กำหนดไว้ เนื่องจากการเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมรายได้ให้กับครอบครัว การจำหน่ายในชุมชน และเพื่อการบริโภคในครัวเรือน อีกทั้งพื้นที่ในการเลี้ยงไก่ดำในปัจจุบันไม่เอื้อต่อการจัดการฟาร์มอย่างถูกสุขลักษณะเนื่องจากการเลี้ยงแบบอิสระในพื้นที่บริเวณบ้าน 4) ด้านเงินหรือเงินทุน (Money) : พบว่าปัญหาด้านเงินทุนเป็นปัจจัยหลัก ที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถเลี้ยงไก่ดำเป็นอาชีพหลักได้ เนื่องจากขาดเงินทุนและแหล่งเงินทุนที่สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และ 5) ด้านการตลาด (Marketing) : พบว่า ตลาดการค้าไก่ดำยังมีข้อจำกัดอยู่อีกมากมายทั้งด้านความเชื่อ ศาสนา การรับรู้ การสื่อสารถึงผู้บริโภค และเงินทุนในการผลิตของเกษตรกร ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายทางการตลาด และความสามารถในการต่อรองราคาทางการตลาดของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ดำ

3. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมเพื่อสร้างอาชีพ และสร้างรายได้จากการเลี้ยงไก่ดำ โดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้หลักการบริหาร 4M+1M พบว่า 1) ด้านคนหรือเกษตรกร (Man) : ควรแบ่งเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่ม และให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมตามความพร้อมของเกษตรกร เช่น เกษตรกรที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ทั้งองค์ความรู้ เงินทุน ความรักในอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ สามารถที่จะสนับสนุนและผลักดันให้มีการเลี้ยงไก่ดำในรูปแบบอุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจที่ครบวงจรและตามมาตรฐานได้ ส่วนเกษตรกรที่ยังไม่มีความพร้อม แต่ต้องการมีอาชีพการเลี้ยงไก่ดำเพื่อการยังชีพ ควรมีการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงแบบครัวเรือน หรือการเลี้ยงในจำนวนน้อย ๆ เพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงในด้านเงินต้นทุน 2) ด้านปัจจัยการผลิตหรือวัสดุอุปกรณ์ (Material) : ควรนำวัตถุดิบอาหารในท้องถิ่นมาช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับอาหารสำเร็จรูปที่มีราคาสูง เช่น การนำข้าวโพด รำ ผัก หรืออื่น ๆ มาผสมกับอาหารสำเร็จรูปให้ไก่ดำเพื่อเป็นการลดต้นทุนด้านอาหารสำหรับการผลิตไก่ดำ อีกทั้งการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตไก่ดำ เพื่อเป็นศูนย์ศึกษา แลกเปลี่ยน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ดำ 3) ด้านการผลิตหรือการบริหารจัดการ (Management) : เกษตรกรต้องหาวิธีการลดต้นทุนการเลี้ยงไก่ดำ ที่สอดคล้องกับการจัดการฟาร์ม หรือการสุขาภิบาลฟาร์มอย่างถูกต้องเพื่อลดปัญหาระบบการผลิต และโรคระบาดที่ส่งผลต่อระบบการผลิตไก่ดำ และการจัดการฟาร์มทั้งหมด รวมทั้งการลงมือทำอย่างจริงจัง โดยการเลี้ยงไก่ดำในจำนวนที่น้อยก่อนเพื่อสร้างประสบการณ์และเรียนรู้เรื่องการจัดการระบบการผลิตไก่ดำ แล้วจึงขยายกำลังการผลิตไก่ดำที่มีจำนวนมากขึ้น 4) ด้านเงินทุนหรืองบประมาณ (Money) : แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ เงินทุนเพื่อการเลี้ยงไก่ดำในรูปแบบครบวงจรจากการสนับสนุนของภาครัฐหรือสถาบันการเงินของภาครัฐ และการใช้ทุนของเกษตรกร เลี้ยงแบบครัวเรือน แต่ถ้าหาก

ไม่มีการส่งเสริมปัจจัยด้านการเงินจากภาครัฐ เกษตรกรยังสามารถเลี้ยงไก่ดำได้ในรูปแบบครัวเรือน 5) ด้านการตลาด (Marketing) : ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงข้อดีของการบริโภคไก่คุณสมบัติทางโภชนาการของไก่ดำแก่ผู้บริโภค ทั้งในรูปแบบการใช้ตลาดออนไลน์ (online) และตลาดท้องถิ่นในชุมชนและนอกชุมชน รวมทั้งการสร้างความมั่นคงของตลาดไก่ดำ ควรมีการเพิ่มลักษณะการแปรรูปของผลิตภัณฑ์ไก่ดำเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับไก่ดำ และเพิ่มทางเลือกในการบริโภคให้มากขึ้น อีกทั้งการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มความสามารถในการต่อรองราคาทางการตลาดกับพ่อค้าคนกลาง

สรุปผล

การศึกษาแนวทางในการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลดอย่างมีส่วนร่วมโดยใช้หลักการบริหาร 4M+1M มาเป็นประเด็นในการศึกษา และเก็บข้อมูล พบว่า

1. เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ดำภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกรของโครงการหลวงแม่หลด เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมือง มีระดับการศึกษาตามเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ภาครัฐให้การสนับสนุน และเริ่มมีการเลี้ยงไก่ดำในพื้นที่มาตั้งแต่ปี 2541 จนถึงปัจจุบัน รูปแบบการเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติและเลี้ยงไว้เพื่อการบริโภคและจำหน่ายในชุมชน

2. การค้นหาเหตุปัจจัยที่ทำให้ไม่มีการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลด พบว่าประกอบด้วยด้านความพร้อมของตัวเกษตรกร ด้านปัจจัยด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ และด้านปัจจัยด้านเงินทุน

3. แนวทางการส่งเสริมเพื่อสร้างอาชีพ และสร้างรายได้จากการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการคือ ส่งเสริมด้านความรู้ให้แก่เกษตรกร การใช้ผลผลิตในท้องถิ่นเป็นอาหารเลี้ยงเพื่อลดต้นทุน สนับสนุนแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐ การประชาสัมพันธ์คุณลักษณะพิเศษของไก่ดำให้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยแนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลดอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้หลักการบริหาร 4M+1M พบว่า

1. บริบทการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เลี้ยงแบบ

ปล่อยตามธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริโภคและจำหน่ายในชุมชน ไม่ได้ยึดตามหลักมาตรฐานฟาร์ม ตามที่กฎหมายว่าด้วยการทำปุ๋ยสัตว์กำหนดไว้ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเงินทุนของเกษตรกร และปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งกลไกทางการตลาด นโยบายภาครัฐ และงบประมาณสนับสนุน ส่งผลให้มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ในแต่ละปีมีจำนวนไม่คงที่ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหาร (ถวิล จันทรชนะ, 2534) ได้กล่าวว่า ทรัพยากรบริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารและปัจจัยที่สำคัญมีอยู่ 4 ประการ คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ ดังนั้นหากขาดส่วนใดส่วนหนึ่ง ก็ไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ เช่นเดียวกับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ดำในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด ที่ยังมีข้อจำกัดทั้งในส่วนปัจจัยส่วนบุคคล เช่นเกษตรกรขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ดำ ขาดเงินทุนเพื่อนำมาบริหารจัดการในการเลี้ยงไก่ดำ และปัจจัยภายนอก เช่น แหล่งเงินทุนสนับสนุนอาชีพแก่เกษตรกร และนโยบายส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำของภาครัฐ เป็นต้น

2. การค้นหาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงแม่หลอด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้หลักการบริหาร 4M+1M พบว่าด้านคนหรือเกษตรกร (Man) ส่วนใหญ่เกษตรกรยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ดำ ด้านปัจจัยการผลิตหรือวัสดุสิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์ (Material) พบว่ามีข้อจำกัดเกี่ยวกับอาหารสำหรับเลี้ยงไก่ดำเนื่องจากอาหารสำเร็จรูปมีราคาแพง คิดเป็นร้อยละ 70 ของต้นทุนการเลี้ยงไก่ดำทั้งหมด ด้านการผลิตหรือการบริหารจัดการ (Management) พบว่ารูปแบบการเลี้ยงไก่ดำยังไม่สามารถเลี้ยงไก่ดำให้ได้ตามมาตรฐานการผลิตไก่ดำ ทั้งในส่วนของระบบการจัดการฟาร์ม การสุขาภิบาล ตามมาตรฐานของกรมปศุสัตว์ ด้านเงินหรือเงินทุน (Money) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดเงินทุน และแหล่งเงินทุนในการส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ ส่วนด้านการตลาด (Marketing) พบว่ามีข้อจำกัดทั้งด้านความเชื่อ ศาสนา การสื่อสาร การรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดเกี่ยวกับคุณสมบัติทางโภชนาการของไก่ดำ รวมทั้งความสามารถในการต่อรองราคาทางการตลาดของผู้เลี้ยงไก่ดำ ซึ่งสอดคล้องกับ พันธ์ หันนาคินทร์, (2542) กล่าวว่า การบริหารที่สำคัญที่สุด คือการใช้ทรัพยากรมนุษย์ คือการจัดวางอัตรากำลังคนให้ลงในตำแหน่งงานที่เหมาะสมกับความสามารถของเขา ถ้าคนนั้น ไม่มีความสามารถ นั้น เราก็อาจจะพัฒนาเขาให้มีความสามารถขึ้นมา หรือถ้าพัฒนาไม่ทันกับเวลาที่มีอยู่ เราก็อาจจะต้องจ้างที่ปรึกษาหรือ Outsource เป็นต้น เมื่อคนมีความสามารถแล้ว ก็ต้องหาเงินมาอุดหนุนค้ำจุน ให้โครงการดำเนินการไปได้เหมาะสมและทันท่วงที กับจังหวะเวลาที่ต้องใช้เงิน ถ้าไม่มีเงินเพียงพอ ก็ให้หาคนมาลงทุนเพิ่มหรือไม่ก็กู้เงินมาใช้ก่อน หรือไม่ก็เปลี่ยนหนี้สินเป็นทุน เป็นต้น ต่อไปก็ต้องจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการอย่างเพียงพอและใช้ให้ประหยัด แต่ได้ปริมาณงานที่มาก คุ่มค่า และท้ายสุดแต่สำคัญ คือการจัดการ ต้องมีหลักการ

บริหารที่ดี เก่งทั้งคน เก่งทั้งงาน มีการจัดเรียงลำดับความสำคัญ มีภาวะผู้นำและต้องเลือกใช้เทคโนโลยีให้ทันสมัยและเหมาะสม เป็นต้น

3. แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ ด้านเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ดำ (Man) ควรมีการคัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่ดำอย่างจริงจังมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความยั่งยืนได้ในอนาคต ส่วนเกษตรกรที่ไม่มีความพร้อมแต่ต้องการมีอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ ควรมีการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงแบบครัวเรือน หรือการเลี้ยงในจำนวนน้อย ๆ เพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงในส่วนของเงินทุน และทุนสำหรับการจัดการต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นตอนการเริ่มต้นเลี้ยง จนถึงขั้นตอนการจำหน่ายสู่ตลาด หรือพ่อค้าคนกลาง สอดคล้องกับ ธงชัย สมบูรณ์, (2549) กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีศักยภาพจะต้องสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ขององค์กรในอัตราส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร โดยธรรมชาติแล้วทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดในทรัพยากรทั้ง 4 คือ คนหรือมนุษย์ เพราะคนหรือมนุษย์มีสติปัญญา มีความสามารถ และมีศักยภาพในการใช้ปัจจัยอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และบรรลุความสำเร็จได้ตามเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ (Marketing) ควรทำการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ถึงคุณลักษณะพิเศษของไก่ดำ ให้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค รวมทั้งการหาเงินทุนเพื่อการผลิตให้ไก่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร, (2560) ได้กล่าวว่าการตลาดเป็นกระบวนการในการสร้างคุณค่าร่วมกับลูกค้า เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน และสร้างการรับรู้ สร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับลูกค้า ทั้งนี้ เครื่องมือทางการตลาดที่ผู้ประกอบการสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ คือส่วนประสมทางการตลาดซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด อีกทั้งการพัฒนากระบวนการผลิตและการตลาดเป็นหน้าที่สำคัญที่ผู้ประกอบการต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนด้านเงินทุน (Money) เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดเงินทุน และแหล่งเงินทุนในการส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ ดังนั้นควรมีการจัดหาเงินทุนหรือแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เพื่อส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำแก่เกษตรกรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, (2541) ได้เสนอระบบการจัดการเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเงินว่า จะต้องหาเงินมาเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนด เวลาที่ถูกต้องให้สอดคล้องกัน ดังนั้นการพิจารณาเรื่องแหล่งเงิน การจัดสรรเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรม และรายการต่าง ๆ ให้ได้สัดส่วนที่จะได้ผลตอบแทนสูงสุด และการควบคุมค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์โดยไม่รั่วไหลสูญเสีย หรือฟุ่มเฟือยโดยไม่จำเป็น แต่ในขณะเดียวกันเพื่อที่จะสนับสนุนให้ทำงานได้

ดำเนินการไปอย่างราบรื่นจนสามารถบรรลุเป้าหมายได้เป็นอย่างดี การเงินจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องดูแล

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านเกษตรกร ที่จะประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ เบื้องต้นควรมีการพร้อมทั้งในส่วน of ปัจจัยส่วนบุคคล คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ดำ และ/หรือประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ดำ ส่วนปัจจัยภายนอกที่ควรคำนึงถึงเพื่อการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำอย่างจริงจัง คือด้านเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพของตัวเอง

2. ด้านภาครัฐ ควรมีนโยบายที่สนับสนุนและส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำแก่เกษตรกรอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในส่วน of ปัจจัยด้านการเงิน หรือแหล่งเงินทุนจากภาครัฐ รวมทั้งนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาด

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ : ควรมีการคัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการมีความรักในอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ ร่วมกับการส่งเสริมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับกำลังการผลิต อีกทั้งการระดมทุนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ และการมุ่งเน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นทดแทนการใช้อาหารสำเร็จรูปที่มีราคาสูง

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป : ควรศึกษารูปแบบการตลาด และผลิตภัณฑ์ไก่ดำเพื่อการจำหน่ายที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด รวมทั้งการศึกษาสูตรอาหารหรือวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้เป็นอาหารแทนอาหารสำเร็จรูป อีกทั้งเงื่อนไข รูปแบบเงินทุนสนับสนุนแก่เกษตรกรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสำหรับการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ดำ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2564). *ระบบสถิติทางการทะเบียน*. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2565, จาก

https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByYear.php

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2561). *แผนยุทธศาสตร์กรมปศุสัตว์ พ.ศ.2561-*

2565. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2565, จาก https://dld.go.th/th/images/stories/about_us/organization_chart/2561/strategy2561_2565.pdf

การวางแผนการผลิต 4M. (2565). สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2565, จาก [https://www.](https://www.ioku.com/index.php/article/e-book/10-4m-in-production-process-4th.Hrnote)

[ioku.com/index.php/article/e-book/10-4m-in-production-process-4th.Hrnote.asia/orgdevelopment/190419-management-concept/](https://www.ioku.com/index.php/article/e-book/10-4m-in-production-process-4th.Hrnote.asia/orgdevelopment/190419-management-concept/)

- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. (2541). *การจัดการด้านปัจจัยในการบริหารงาน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชนงกรณ์ กุณทลบุตร. (2560). *หลักการจัดการธุรกิจปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ สามารถ. (2544). *เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการส่งเสริมการเกษตร*. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2565, จาก http://webpac.library.mju.ac.th:8080/mm/fulltext/thesis/2552/jittraporn_songprasert/chapter2.pdf
- ถวิล จันทรชนะ, (2534). *การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงธนพัฒนา.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2549). *การบริหารและจัดการมนุษย์ในองค์กร*. กรุงเทพมหานคร: ปราชญ์สยาม.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2528). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงษ์ศักดิ์ สวัสดิ์เกียรติ. (2550). *“ธุรกิจ” เรื่องง่าย ๆ (Easy Busi...ness)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกเมนเอก.
- พนัส หันนาคนิ. (2542). *ประสบการณ์ในการบริหารบุคลากร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภมิตร เมฆฉาย และคณะ. (2560). *โครงการย่อยที่ 2 : โครงการศึกษาและค้นหาเครื่องหมายทางพันธุกรรม (DNA Markers) สำหรับบ่งชี้เอกลักษณ์ไก่กระดูกดำ*. เชียงใหม่ : รายงานฉบับสมบูรณ์แผนงานวิจัย, เพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลิตผลเกษตร, สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน).
- สุชีพ ไชยมณี และคณะ. (2558). *โครงการวิจัยการปรับปรุงพันธุ์ไก่กระดูกดำพันธุ์แท้รุ่นที่ 2 ที่มีสมรรถภาพการผลิตที่ดีสำหรับพื้นที่ 3 ระดับความสูง*. เชียงใหม่ : รายงานฉบับสมบูรณ์แผนงานวิจัย,สนับสนุนการเสริมสร้างประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด,สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

การศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยบ้านหนองตุ
ตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

A study of Solid Waste Management Behavior in Ban Nongtu
Thanya Sub-district, Kamalasai District , Kalasin Province

ปวีณา ภูมิแดนดิน¹, ทนงศักดิ์ ปัดสินธุ์², นิภาพรณ จงวุฒิเวศน์³, จิราวรรณ วันชูยงค์⁴
และสกุลตรา สุขตุลละ⁵

Paweena Phumdandin¹, Thanongsak Padsin², Nipaporn Jongwutiwes³, Jirawan Wanchooyong⁴
and Sakultra Suktula⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ 3 ด้านได้แก่ การนำกลับมาใช้ซ้ำ การลดการเกิดขยะมูลฝอย และการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยสูตรยามานะ (Yamane) ได้จำนวน 308 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test, F-test

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.60$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.36$) ด้านการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.57$) และด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (Reduce) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$) โดยประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาอยู่อาศัย ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: พฤติกรรม, ขยะมูลฝอย, พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย

Abstract

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (koi_pd@hotmail.com)

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (mathed@hotmail.co.th)

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (nipapornjong@gmail.com)

⁴ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

⁵ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

This research aimed to study solid waste management behavior in Ban Nongtu, Thanya Sub-district, Kamalasai District, Kalasin Province. 3 aspects: reuse, reduction of waste, and recycling. The research tools were questionnaires and using simple random sampling method. The sample size was 308 (Taro Yamane). The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation and t-test, F-test.

The research found that solid waste management behavior in Ban Nongtu, Thanya Sub-district, Kamalasai District, Kalasin Province. That the overall satisfaction of solid waste management behaviors was at the good level ($\bar{X} = 3.60$). When consider in each aspect, that separation of waste for recycle at the good level ($\bar{X} = 4.36$), reuse at the good level ($\bar{X} = 3.57$), reduction of waste at the medium level ($\bar{X} = 2.88$). Peoples with different genders, age, education level and duration of residence showed solid waste management behavior non-differently at .05 level significance.

Keywords: behavior, solid wastes, behavior of solid wastes management

บทนำ

การขยายตัวของชุมชนชนบทและชุมชนเมือง การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้น นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการเพิ่มประชากร ปริมาณขยะจะมีมากหรือน้อยนั้นจะขึ้นอยู่กับความหนาแน่นของชุมชนจำนวนประชากรและกิจกรรมของชุมชนนั้น ขยะยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นตามมา ไม่ว่าจะเป็นภาวะมลพิษทางน้ำ อันเนื่องมาจากน้ำชะล้างขยะไหลลงสู่แม่น้ำ มลพิษทางอากาศ และมลพิษทางทัศนียภาพ ขยะยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชน ถ้าปริมาณขยะมีจำนวนมากจนไม่สามารถทำการเก็บขยะ ขนขยะ และการกำจัดให้หมดไปได้ จะส่งผลเสียในภาพรวมของประเทศและการสูญเสียทางเศรษฐกิจอีกด้วย ปัญหาขยะจากทุกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นเขตเมืองหรือเขตชุมชนเกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์โดยตรง ส่วนมากจะเป็นการทำกิจกรรมและดำรงชีวิตของมนุษย์ ทางด้านการจัดการขยะก็มีปัญหามาโดยตลอด โดยปริมาณขยะมูลฝอยต่อคนต่อวันเฉลี่ยทั่วประเทศยังอยู่ที่ประมาณ 0.65 กิโลกรัมต่อวัน ในเขตกรุงเทพมหานครมีปริมาณขยะที่เก็บขนได้วันละ 8,532 ตัน คิดเป็นร้อยละ 21 ในขณะที่ปริมาณขยะในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา มีประมาณวันละ 13,600 ตัน คิดเป็นร้อยละ 34 และนอกเขตเทศบาลทั้งหมดซึ่งครอบคลุมพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด มี

ประมาณวันละ 18,200 ตัน คิดเป็นร้อยละ 45 ของปริมาณขยะทั่วประเทศ ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการประมาณ 14,432 ตันต่อวันหรือคิดเป็นร้อยละ 36 (กรมควบคุมมลพิษ, 2550)

การจัดการขยะมูลฝอยนั้นเมื่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรก่อให้เกิดปัญหาปริมาณขยะในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ดังนั้นภาครัฐและเอกชนควรมีการประชาสัมพันธ์ รมณรงค์ และส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการขยะมูลฝอย สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอย โดยสามารถนำขยะมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ รวมถึงการได้ประโยชน์จากการคัดแยกขยะสามารถนำไปขายเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว และการนำกลับมาใช้ใหม่เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายได้อีกด้วย เมื่อสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยลงได้จะส่งผลให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี สุขภาพอนามัยก็ย่อมดีตามไปด้วย และสภาพภูมิทัศน์มีความสวยงาม ตลอดจนจนถึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน นำไปสู่การแก้ปัญหาขยะในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุทัยธานี, 2555:2) ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ จึงควรปรับบทบาทของตน ให้กลายเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานร่วมกันเพื่อให้ชุมชนต่าง ๆ มีความเข้มแข็งในที่สุด (จำลอง โพธิ์บุญ, 2554)

เทศบาลตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ปริมาณขยะมูลฝอย ในปี 2560 มีปริมาณขยะมูลฝอยโดยรวม 1,743.82 ตันต่อปี หรือคิดเป็น 145.32 ต่อเดือน (เทศบาลตำบลธัญญา, 2560) โดยการจัดเก็บขยะเทศบาลได้กำหนดวันเก็บขยะดังนี้ วันจันทร์ เก็บขยะหมู่ 1 4 9 และ 12 บริเวณสี่แยกไฟแดงและเทศบาล วันอังคาร เก็บขยะหมู่ 2,3,13,14 บริเวณสี่แยกไฟแดงและเทศบาล วันพุธ เก็บขยะตลาดสดเทศบาล วันพฤหัสบดีเก็บขยะหมู่ 1,4,9,12 ตลาดสดเทศบาล และวันศุกร์ เก็บขยะหมู่ 2,3,13,14 บริเวณสี่แยกไฟแดง อีกทั้งเทศบาลตำบลธัญญายังได้จัดโครงการธนาคารขยะซึ่งชาวบ้านหนองตุหมู่ 3 และหมู่ 14 ได้เข้าร่วมโครงการธนาคารขยะกับเทศบาล โดยมีกำหนดวันรับฝากขยะที่ชาวบ้านได้มีการคัดแยกไว้เดือนละ 1 ครั้งซึ่งจะมีการนำฝากที่สุขศาลาของแต่ละหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่พบว่าขยะที่ชาวบ้านนำมาฝากที่ธนาคารขยะเป็นขยะประเภท ขวดพลาสติก กระจังโลหะ ขวดแก้ว และกระดาษ ส่วนขยะอันตรายเทศบาลจะนำส่งให้สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัดกาฬสินธุ์เพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี (บุญโฮม ดอนสมจิตร, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2561)

บ้านหนองตุหมู่ 3 และ หมู่ 14 ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งชาวบ้านหนองตุทั้ง 2 หมู่ ได้เข้าร่วมโครงการธนาคารขยะของเทศบาลตำบลธัญญา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านหนองตุ หมู่ 3 และ หมู่ 14 เมื่อเข้าร่วมโครงการธนาคารขยะแล้วจะมีพฤติกรรมในการจัดการขยะในชุมชนอย่างไร เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างถูกวิธีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองตุ หมู่ 3 และ 14 ตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 1,328 คน (เทศบาลตำบลธัญญา, 2560)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือคนในชุมชน บ้านหนองตุ ตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 308 คน โดยการหาค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยสูตรยามาเน่ (Yamane)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสอบถามวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้านหนองตุ ตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

- 1) สํารวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
- 2) ออกแบบเครื่องมือ และทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล
- 3) ทดสอบเครื่องมือ
- 4) เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standards Deviation)

2) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1) ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC)

2.2) ค่าอำนาจการจำแนก

2.3) ค่าความยากง่าย

3) สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Independent t-test และ F-test (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการศึกษา

การศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้านหนองตุ โดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการนำกลับมาใช้ได้ใหม่ (Recycle) และด้านการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับดี และด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (Reduce) อยู่ในระดับปานกลาง โดยสามารถอธิบายได้ดังตารางดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : แสดงพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ แยกตามปัจจัย

ปัจจัยรายด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม
1. ด้านการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse)	3.57	.99	ดี
2. ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (Reduce)	2.88	1.09	ปานกลาง
3. การนำกลับมาใช้ได้ใหม่ (Recycle)	4.36	0.71	ดี
รวม	3.60	0.93	ดี

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ จำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อยู่อาศัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2: การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ด้านเพศ

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	ชาย		หญิง		t	sig
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse)	3.57	.48	3.58	.53	.078	.938
2. ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (Reduce)	2.80	.42	2.96	.46	.274	.784
3. การนำกลับมาใช้ได้ใหม่ (Recycle)	4.36	.35	4.37	.38	.306	.760
รวม	3.57	.41	3.63	.45	.708	.838

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3: การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ด้านอายุ

พฤติกรรมจัดการ การขยะมูลฝอย	20- 40 ปี		41- 60 ปี		61 ปีขึ้นไป		f	sig
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse)	3.40	.35	3.59	.55	3.57	.50	.073	.931
2. ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (Reduce)	2.98	.45	2.86	.42	2.8	.46	.237	.761
3. การนำกลับมาใช้ได้ใหม่ (Recycle)	4.20	.40	4.29	.30	4.37	.37	.772	.463
รวม	3.52	.40	3.58	.42	3.58	.44	.573	.630

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 : การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ด้านระดับการศึกษา

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	ต่ำกว่าปริญญาตรี		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		f	sig
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse)	3.55	.49	3.67	.60	3.85	.39	1.84	.159
2. ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (Reduce)	2.74	.50	2.99	.43	2.92	.78	1.43	.234
3. การนำกลับมาใช้ได้ใหม่ (Recycle)	4.14	.36	4.33	.38	4.68	.34	2.77	.064
รวม	3.47	.45	3.66	.47	3.81	.50	2.07	.151

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 4 พบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 : การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ที่มีระยะเวลาอยู่อาศัยต่างกัน

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	ต่ำกว่า 5 ปี		6- 10 ปี		มากกว่า 11 ปี		f	sig
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse)	....	....	3.60	.28	3.57	.51	.003	.955
2. ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (Reduce)	....	....	2.86	.35	2.88	.78	.452	.502
3. การนำกลับมาใช้ได้ใหม่ (Recycle)	....	....	4.38	.54	4.36	.37	.066	.797
รวม	....	....	3.61	.39	3.60	.55	.001	.859

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 5 พบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ที่มีระยะเวลาอยู่อาศัยต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน

สรุปผล

การศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.60$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.36$) ด้านการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.57$) และด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (Reduce) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$)

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ จำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อยู่อาศัย ที่แตกต่างกัน พบว่า มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

การศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ โดยรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งพบว่าด้านที่มีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยดีที่สุด คือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เนื่องจากประชาชนบ้านหนองตุมีพฤติกรรมคัดแยกขยะก่อนทิ้งมากที่สุด เช่น การคัดแยกขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระจงโลหะ เพื่อการบริจาคหรือเป็นรายได้เสริม รองลงมาคือ ด้านการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) เช่น การนำขวดน้ำที่ใช้แล้วมาบรรจุน้ำใช้อีกครั้ง และด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (Reduce) เช่น การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สินค้าแบบชนิดเติม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ วลัยพร สุกุลพอง (2551) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดจังหวัดระยอง ผลการ ศึกษาพบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน โดยรวมมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุดคือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย และด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยในด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ ประชาชนมีพฤติกรรมเลือกขยะประเภทกล่องกระดาษ หรือหนังสือพิมพ์เก็บไว้ขาย ในด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอยประชาชนมีพฤติกรรมเลือกใช้ถุงพลาสติกใส่สิ่งของใบใหญ่เพียงใบเดียวมากกว่าใบเล็กหลาย ๆ ใบ และในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ประชาชนมีพฤติกรรมการทิ้งขยะเปียก โดยทิ้งขยะเปียกในถังขยะรองรับ และสอดคล้องกับ กิตติ วิชาวงศ์ (2554) ได้ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาล

ตำบลทุ่งสะเดา ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนโดยรวมมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยเหมาะสมสูงเป็นอันดับแรกคือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย และด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยในด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ประชาชนเลือกขยะประเภทกล่องกระดาษเพื่อนำไปจำหน่ายที่ร้านของเก่า รวมทั้งสอดคล้องกับสุภาพร ศรีงาม (2552) ได้ศึกษาพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในชุมชนของเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านการนำกลับมาใช้ใหม่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, $SD = 0.78$) ด้านคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, $SD = 0.81$) และด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$, $SD = 0.68$)

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านหนองตุ ตำบลธัญญา อำเภอภุมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อยู่อาศัย ที่แตกต่างกัน พบว่า มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง อาจมีสาเหตุมาจากประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรมเดียวกัน และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลา 6 ปีขึ้นไป จึงมีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยคล้ายกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พิภพร แสงสินธุศรี (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต และเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พบว่าพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลนครภูเก็ตโดยรวมมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุด คือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอยและด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยโดยในด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ และผลเปรียบเทียบความแตกต่าง อายุ อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน รายได้ในครอบครัวต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ จิตติรัตน์ ธิติภมรรัตน์ (2552) ได้ศึกษาพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี และผลการเปรียบเทียบ เพศ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน รายได้ในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวและการได้รับข่าวสารที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับ ชัยชนะ สงดำ (2554) ได้

ศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล พบว่าพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนโดยรวมมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเมื่อเปรียบเทียบ เพศที่ต่างกันมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ส่วนรายได้ครัวเรือนต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างกันว่าระดับนัยสำคัญ .05

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเพิ่มเติม เช่น พฤติกรรมการบริโภค ค่านิยม ทักษะคติต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2550). รายงานสถานการณ์มลพิษประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- กิตติ วิชาวงศ์. (2554). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลทุ่งสะเดา ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2545). ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม. วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์. 42(4), ฉบับที่ 471 – 510.
- ชัยชนะ สงดำ. (2554). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฐิติรัตน์ ธิติภมรรัตน์. (2552). พฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เทศบาลตำบลัญญา. (2560). ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงาน. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2561, จาก <http://www.tunya.go.th>.
- บุญโฮม ดอนสมจิตร. นายกเทศมนตรีตำบลัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลัญญา อำเภอกลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. (3 มกราคม 2561). สัมภาษณ์.

- พิภภัทร แสงสินธุศร. (2550). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัลย์พร สกลพอง. (2551). พฤติกรรมกำจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุทัยธานี. (2555). คู่มือองค์ความรู้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยปีงบประมาณ 2555. อุทัยธานี : ส่วนสิ่งแวดล้อมสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุทัยธานี.
- สุภาพร ศรีงาม. (2552). พฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ ตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

People's Behavior in Solid Waste Management in Ladpattana Village,
Mueang District, Maha Sarakham Province.

ผุสดี กิจบุญ¹, กนกพิชญ์ เสาะสมบุญ², ดิษยพงศ์ หกสุวรรณ³ และนฤมล กางเกตุ⁴
Pussadee Kitboon¹, Kanocpit Sousomboon², Dissayapong Hokuwan³ and Naruemon Kangked⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนาหมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปที่อาศัยในชุมชนบ้านลาดพัฒนาหมู่ 1 จำนวน 139 คน ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ทั้งแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบคำถามปลายเปิด (Open - ended) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้งสามด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย และด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย การศึกษาปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า

¹ อาจารย์หลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (amm1904ku@hotmail.com)

² ผู้ช่วยทันตกรรม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลาด

³ อาจารย์หลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (dissayapong@gmail.com)

⁴ อาจารย์หลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (kangked@gmail.com)

ในด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย ประชาชนมีพฤติกรรมไม่ปฏิเสธในการรับถุงพลาสติกเนื่องจากความเคยชิน ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่าประชาชนมีปัญหาในเรื่องการไม่คัดแยกขยะอันตราย เนื่องจากไม่มีสถานที่ทิ้งขยะอันตรายในชุมชน จึงไม่สะดวกที่จะรวบรวมและนำไปทิ้งส่วนด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย พบว่า ปริมาณขยะที่จำหน่ายได้ในครัวเรือนมีน้อยจึงไม่รวบรวมไว้เพื่อจำหน่าย เนื่องจากจะทำให้บ้านเรือนสกปรก

คำสำคัญ : ขยะมูลฝอย, การจัดการขยะ, พฤติกรรมการจัดการขยะ

Abstract

The aimed of this research were; 1) to study the behavior of people in solid waste management in Ban Ladpattana village, Ladpattana sub-district, Muang district, Maha Sarakham Province 2) to study the problems of solid waste management behavior. The sample group that used in this research was 139 people which aged 18 or over, living in Ladpattana Village, that determined the sample size from Taro Yamane's formula. The research tool is a questionnaire that included rating scale and open-ended question. The statistics that used in data analysis are percentage, mean and standard deviation.

The research results were found; the behavior level in solid waste management was medium level all 3 parts that descending order is the utilization of solid waste, the separation of solid waste and the reduction of solid waste. The problem of solid waste management behavior was founded; the people are not refuse the plastic bag that received from store because they get used to it that was the most problem in reduction behavior, people are not separate the hazardous waste because the leaving place are far from their house that was the most problem in separation behavior and the most problem in utilization of solid waste is the small number of recycle solid waste in their house that it took a long time to compile to be sold.

Keywords : solid waste, waste management, waste management behavior

บทนำ

ปัญหาขยะในประเทศไทยนับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นโดยเฉพาะปัญหาขยะตกค้างในสิ่งแวดล้อม จากรายงานของกรมควบคุมมลพิษระบุว่าในปี 2563 มีขยะที่ไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องปริมาณ 7.88 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 31 จากปริมาณที่เกิดขึ้นทั้งหมดในปีนั้น ขยะส่วนนี้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมาก ทั้งเรื่องการเกิดแหล่งเชื้อโรคสะสม การรั่วไหลของขยะออกสู่ขยะกลายเป็นขยะทะเล หรือแม้กระทั่งการสะสมของไมโครพลาสติกในอาหารทะเลอีกด้วย (วันวิศา ฐานังชะโน, 2563)

จังหวัดมหาสารคามเป็นเมืองแห่งการศึกษา มีสถานศึกษาหลายแห่ง จึงทำให้มีจำนวนประชากรแฝงเพิ่มมากขึ้น ทั้งที่เป็นนักศึกษาและผู้ประกอบการอื่น ๆ เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นก็ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ.2558 จังหวัดมหาสารคามมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้น ประมาณ 690 ตันต่อวัน แบ่งเป็นขยะมูลฝอยที่เกิดจากเทศบาลจำนวน 222 ตันต่อวัน และเป็นขยะมูลฝอยที่เกิดในเขต อบต. จำนวน 736 ตันต่อวัน โดยอำเภอเมืองมหาสารคามมีปริมาณขยะในพื้นที่เฉลี่ย 169.66 ตันต่อวัน แต่พบว่าจังหวัดมหาสารคามมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการ โดยเป็นการฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาลจำนวน 1 แห่งเท่านั้น คือระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลเชียงยืนให้บริการกำจัดขยะมูลฝอยจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนบริเวณใกล้เคียงมีปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ 62 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 6.46 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ส่วนปริมาณขยะมูลฝอยจำนวน 268 ตันต่อวัน ถูกกำจัดในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบไม่ถูกหลักวิชาการจำนวน 37 แห่งกระจายทั่วไปในพื้นที่ทั้ง 13 อำเภอของจังหวัด ซึ่งก่อให้เกิดขยะมูลฝอยสะสมปริมาณ 66.562 ตัน และขยะมูลฝอยจำนวน 451 ตันต่อวัน ยังไม่ได้รับการจัดการ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม, 2558)

บ้านลาดพัฒนา ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นตำบลหนึ่งใน 13 ตำบลของอำเภอเมืองมหาสารคาม มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 38.85 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 24,280.00 ไร่ รวม 4 หมู่บ้าน 808 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,214 คน จะเห็นได้ว่าบ้านลาดพัฒนามีประชากรจำนวนมาก ดังนั้นปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ ปัญหาขยะ ในปัจจุบันคนในชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอยด้วยตนเอง โดยการจัดเก็บขยะไปทิ้งที่บ่อขยะชุมชน แต่เดิมนั้นชุมชนมีถังขยะมีการจัดเก็บ มีการนำไปทิ้ง โดยเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาดพัฒนา เป็นผู้จัดการให้กับประชาชน แต่ด้วยปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอทำชาวบ้านแต่ละครัวเรือนต้องจัดการขยะด้วยตนเอง โดยผู้นำชุมชนได้มีการเก็บเงินครัวเรือนละ 20 บาทเพื่อที่จะนำไปขูดบ่อขยะที่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ 2 โดยบ่อขยะที่ทำขึ้นนั้นมีความลึก 3 เมตร ความกว้าง 25 เมตร ความยาว 25 เมตร เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อที่จะให้

ประชาชนในชุมชนนำขยะมาทิ้ง แต่การทิ้งขยะลงถังไม่มีการคัดแยกขยะก่อน จึงทำให้บ่อขยะที่จัดทำไว้ไม่เพียงพอ ต้องหาแหล่งทิ้งขยะอื่น ๆ เพิ่มเติม (อำนาจ สุ่มมาตย์, 2562 : สัมภาษณ์) จากปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามขึ้น โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาในส่วนพฤติกรรมของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการลดปริมาณขยะและลดภาระการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ในอนาคตหรือปรับปรุงการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 214 ครัวเรือน (แผนชุมชน, 2562) และเมื่อนำมาหากกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (Yamane, Taro 1973 อ้างในศิริพงศ์ พฤทธิพันธ์, 2553) สามารถกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 139 ครัวเรือน และดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ครัวเรือนละ 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตของการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านลาดพัฒนา จำนวน 20 ข้อ

ลักษณะของคำตอบเป็นแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) (ไพฑูริย์ โปธิสว่าง, 2556) กำหนดค่าดังนี้

ระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยมาก	ให้ 4 คะแนน
ระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยน้อย	ให้ 2 คะแนน
ระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยน้อยที่สุดหรือไม่เคยปฏิบัติ	ให้ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านลาดพัฒนา จำนวน 3 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย
2. ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย
3. ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ใช้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้ทั้งหมด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

- 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับคืน
- 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้

วิธีหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

3) แบบสอบถามการพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยนำข้อมูลมาแปลค่าเฉลี่ยพฤติกรรมของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อระดับพฤติกรรมออกเป็น 5 ระดับ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้ (ไพฑูริย์ โปธิสว่าง , 2556)

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 ประชาชนมีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 ประชาชนมีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 ประชาชนมีระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 ประชาชนมีระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 ประชาชนมีระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่ประชาชน ในหมู่บ้านลาดพัฒนา จำนวน 139 ราย สามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ครบทุกชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ได้ นำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยจำแนกลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป เนื่องจากผู้ชายในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่ จะประกอบอาชีพอยู่ในหมู่บ้าน มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร และมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านของผู้ให้ข้อมูล 60 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม รายด้านและรายข้อ ซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 : พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและเป็นรายด้าน

พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม
ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย	2.80	1.04	ปานกลาง
ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย	2.89	0.97	ปานกลาง
ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย	3.04	1.44	ปานกลาง
โดยรวม	2.91	1.15	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ พฤติกรรมด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย พฤติกรรมด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย และพฤติกรรมด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย ตามลำดับ

และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมที่ประชาชนปฏิบัติด้านการลดขยะมูลฝอย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การรับประทานอาหารหมดจานทุกครั้ง รองลงมา คือ การเลือกใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน มีอายุการใช้งานยาวนานและมีคุณภาพ และการใช้ผ้าเช็ดหน้าแทนการใช้กระดาษชำระ ตามลำดับ

พฤติกรรมที่ประชาชนปฏิบัติด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3 ลำดับแรก ได้แก่ การได้นำขยะมูลฝอยที่เหลือจากการคัดแยกแล้ว ใส่ถุงดำไปทิ้งที่บ่อขยะ รองลงมา คือ การมีการคัดแยกขยะเปียกและขยะแห้งออกจากกัน และการคัดแยกขยะประเภทวัสดุพลาสติกก่อนทิ้งลงในถังขยะ ตามลำดับ

พฤติกรรมที่ประชาชนปฏิบัติด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การเก็บถุงพลาสติกที่ยังใช้งานได้กลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง รองลงมา คือ การนำเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้วนำมาเป็นผ้าเช็ดเท้าหรือผ้าถูพื้น และการนำขยะประเภทขวดพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น นำมาใส่น้ำดื่ม ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อศึกษาปัญหาของการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย จากการตอบแบบสอบถามพบว่าประชาชนมีปัญหาในการไม่ปฏิเสธในการรับถุงพลาสติก เนื่องจากความเคยชินของประชาชนที่ต้องรับถุงพลาสติก เมื่อซื้อสินค้ารองลงมาคือ ประชาชนไม่นิยมเก็บของที่สามารถใช้งานได้อีกไว้ เพราะจะทำให้บ้านดูไม่สะอาด

2. ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย จากการตอบแบบสอบถามพบว่าประชาชนมีปัญหาในเรื่องไม่มีการคัดแยกขยะอันตราย นำขยะอันตรายไปทิ้งร่วมกับขยะประเภทอื่น ๆ เนื่องจากสถานที่ทิ้งขยะอันตรายไม่มีอยู่ในชุมชน ประชาชนต้องรวบรวมและนำไปทิ้งในสถานที่ที่ทางการจัดหาให้ ซึ่งอยู่ไกลจากชุมชนรองลงมาคือ ประชาชนไม่สะดวกในการเก็บขยะประเภทโลหะ เนื่องจากมีจำนวนไม่มากนักหากเก็บไว้จำหน่ายจะต้องใช้เวลาและสถานที่เก็บมาก จึงนำไปทิ้งร่วมกับขยะประเภทอื่น ๆ

3. ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย จากการตอบแบบสอบถามพบว่าปริมาณขยะมีน้อยจึงไม่รวบรวมไว้เพื่อขายรองลงมาคือ ประชาชนมีปัญหาในเรื่องการไม่นิยมนำขวดพลาสติกมาบรรจุน้ำดื่มเพราะแลดูไม่สะอาด

สรุปผล

พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนาอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลคุณลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งมีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรและมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน 60 ปีขึ้นไป

2. ประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา มีพฤติกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนมีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย และด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย

3. พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านลาดพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การรับประทานอาหารหมดจานทุกครั้ง 2) การเลือกใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ที่มีอายุการใช้งานยาวนานและมีคุณภาพ เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ เป็นต้น ที่ได้มาตรฐาน 3) การใช้ผ้าเช็ดหน้าแทนการใช้กระดาษชำระตามลำดับ

4. พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านลาดพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การได้นำขยะมูลฝอยที่เหลือจากการคัดแยกแล้ว นำใส่ถุงดำไปทิ้งที่บ่อขยะ 2) การคัดแยกขยะเปียกและขยะแห้งออกจากกัน 3) การมีการคัดแยกขยะประเภทวัสดุพลาสติกกองทิ้งลงในถังขยะ ตามลำดับ

5. พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านลาดพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การเก็บถุงพลาสติกที่ยังใช้งานได้กลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง 2) การนำเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้วมาเป็นผ้าเช็ดเท้าหรือผ้าถูพื้น 3) การนำขยะประเภทขวดพลาสติก การนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น นำมาใส่น้ำดื่ม ตามลำดับ

6. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อศึกษาปัญหาของการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

6.1 ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย จากการตอบแบบสอบถามพบว่าประชาชนมีปัญหาในเรื่องของประชาชนไม่ปฏิเสธในการรับถุงพลาสติก รองลงมาคือ ประชาชนไม่นิยมเก็บของที่สามารถใช้งานได้อีกไว้ เพราะจะทำให้บ้านดูไม่สะอาด

6.2 ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย จากการตอบแบบสอบถามพบว่าประชาชนมีปัญหาในเรื่องของประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะอันตราย นำไปทิ้งร่วมกับขยะประเภทอื่น ๆ รองลงมาคือประชาชนไม่สะดวกในการเก็บขยะประเภทโลหะ จึงนำไปทิ้งร่วมกับขยะประเภทอื่น ๆ

6.3 ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย จากการตอบแบบสอบถามพบว่าปริมาณขยะมีน้อยจึงไม่รวบรวมไว้เพื่อขาย รองลงมาคือ ประชาชนมีปัญหาในเรื่องของไม่นิยมนำขวดพลาสติกมาใส่น้ำดื่มเพราะมันดูไม่สะอาด

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษา เรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา พบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเจ็บบิลิ่ง อ. เมืองสตูล จ. สตูล ของ ชัยชนะ สงดำ (2554) ซึ่งผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก ประเทศไทยมีการรณรงค์และนโยบายเรื่องการจัดการขยะ เช่น การคัดแยก การนำมาใช้ซ้ำหรือการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยยังมีไม่มากนัก ประชาชนจึงยังไม่ตื่นตัวเรื่องของการคัดแยกขยะในชุมชน

2. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เห็นว่าประชาชนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยและด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรรณนา แลสันกลาง (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย มากที่สุด คือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย และด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากทั้งชุมชนบ้านพัฒนา และชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแม่ปืม เป็นชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้มีพื้นที่เพียงพอที่จะเป็นที่รวบรวมขยะมูลฝอยที่สามารถนำมาขายได้รวบรวมไว้เพื่อนำไปขายหรือใช้ประโยชน์ต่อไป

3. ผลการศึกษาด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนตระหนักถึงผลเสียของขยะมูลฝอย จึงเลือกใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์

อย่างคุ้มค่าและลดการใช้อย่างฟุ่มเฟือยและยังช่วยลดค่าใช้จ่าย ในครัวเรือนได้อีกด้วย ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ และชุตีวรรณ ปราณีธรรม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ในด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย โดยรวมอยู่ระดับมาก เนื่องจากทางองค์การบริหารส่วนตำบล ได้สนับสนุนให้ประชาชนลดการเกิดขยะมูลฝอย

4. ผลการศึกษาด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ กานดา ปุ่มสิน และคณะ (2564) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย พบว่า พฤติกรรมด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($x=3.35$, $S.D.=0.509$) ซึ่งมีสาเหตุมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย มีการจัดกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยที่หลากหลาย ทำให้ประชาชนมีความรู้ และความตระหนักด้านปัญหาขยะ จึงส่งผลต่อพฤติกรรมในการคัดแยกขยะของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ศึกษา มีข้อเสนอแนะจากการศึกษา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุแบบครั้งเดียวทิ้ง และถุงพลาสติกค่อนข้างน้อยเนื่องจากเคยชินกับการรับถุงพลาสติกจากร้านค้า ดังนั้น จึงควรประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือผู้ประกอบการร้านค้าในการรณรงค์ให้ลูกค้าช่วยลดการใช้ถุงพลาสติกที่ไม่จำเป็น เวลาซื้อของหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุสิ้นเปลืองแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง

1.2 ผลจากการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า ประชาชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยประเภทหลอดนื้ออน กระจกสเปร์ยและถ่านไฟฉาย อยู่ในระดับน้อย ดังนั้นผู้นำชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ รณรงค์และจัดอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับขยะอันตราย รวมถึงวิธีการกำจัดขยะที่ถูกต้องให้กับประชาชน

1.3 ผลจากการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย พบว่า ปริมาณขยะมีน้อยจึงไม่รวบรวมไว้เพื่อขาย ดังนั้น จึงขอความร่วมมือและหน่วยงานในการส่งเสริมจัดกิจกรรมขยะชุมชน เพื่อนำขยะไปขายเพื่อหารายได้เข้าชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2.2 ควรศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนโดยนำปัจจัยอื่น ๆ มาศึกษาเพิ่มเติม เช่น ความตระหนัก การสนับสนุนของทางราชการ และสื่อ เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลาดพัฒนา หมู่ 1 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กานดา ปุ่มสิน ทอแสง พิมพ์บัวธรรม และนลพรรณ เจนจำรัสสุทธิ. (2564). การศึกษาพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของ องค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ อำเภอสังขาม จังหวัด หนองคาย. *วารสารวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 1 (2), 10 – 22.
- ชัยชนะ สงดำ. (2554). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลังอำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล. ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ และชุลีวรรณ ปราณีธรรม. (2564). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*, 10 (2), 269 – 280.
- แผนชุมชน. (2562). สถิติบ้านจากทะเบียนบ้านแยกรายพื้นที่ระดับตำบล : ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- พรรณนา แลสันกลาง. (2555). *พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา
- ไพฑูริย์ โปธิสว่าง. (2556). *การทำวิจัยทางสังคมศาสตร์: หลักการ วิธีปฏิบัติ สถิติ และคอมพิวเตอร์*. กรุงเทพฯ : Come In.

- วันวิศา ฐานิ่งชะโน. (2563). ปัญหาและแนวทางการจัดการขยะของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2564, จากเว็บไซต์: https://www.nstda-tiis.or.th/publications_media/th-waste-management-and-recommendations/
- ศิริพงษ์ พงษ์ทิพันธ์. (2553). Yamane, T. (1973). *Statistics and introductory analysis*. New York: Harper and Row.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม. (2558). *แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย จังหวัดมหาสารคามปี 2558 - 2562*. เมืองมหาสารคาม : องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม.
- อำนาจ สุ่มมาตย์, (สัมภาษณ์). ผู้นำชุมชนบ้านลาดพัฒนา, 2 สิงหาคม 2562.
- Come, In. Cronbach L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York : Harper Collins.

กลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนทัศน์ใหม่ด้าน
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการพัฒนาท้องถิ่น

กลวิธีการพัฒนาบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ Strategies for Developing Research Articles for Publication in International Journals

แสงระวี ดอนแก้วบัว¹

Sangrawee Donkaewbua¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกลวิธีการพัฒนาบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการบรรลุเป้าหมายด้านการวิจัย และการพัฒนาผลงานทางวิชาการ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสู่วงวิชาการ โดยวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์ตลอดชีวิตการทำงานในสายวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย การเขียนบทความวิจัยเพื่อการตีพิมพ์ และการเป็นผู้ประเมิน (Peer review) บทความวิจัยของวารสารต่าง ๆ ทั้งระดับชาติและนานาชาติ ทั้งนี้ การพัฒนาบทความวิจัยมีกลวิธีสำคัญ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) มีความรู้เกี่ยวกับนิยามและการเผยแพร่งานวิจัย ที่ถูกต้อง ชัดเจน และตรงประเด็นตามประกาศที่เกี่ยวข้อง 2) มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเขียนบทความวิจัย สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงลึกในประเด็นที่ต้องการเขียน โดยต้องเป็นประเด็นที่ทันสมัย และเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ในศาสตร์นั้น ๆ 3) มีความรู้เรื่องหลักการเขียนบทความวิจัยที่ดี ตั้งแต่การกำหนดเค้าโครงและวางแผนการเขียน การจัดเตรียมรูปแบบบทความให้เหมาะสม น่าสนใจ และการตรวจสอบบทความให้พร้อมกับการตีพิมพ์ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังต้อง (4) มีความรู้เกี่ยวกับการเลือกวารสารระดับนานาชาติที่มีคุณภาพเพื่อตีพิมพ์ โดยต้องรู้จักวารสารที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของบทความ และรู้จักคุณภาพของวารสาร เพื่อตีพิมพ์ให้เหมาะสมกับวงวิชาการและเป้าหมายประสงค์ของการเผยแพร่บทความ

คำสำคัญ: บทความวิจัย, วารสารระดับนานาชาติ, การตีพิมพ์

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (sangraweed@yahoo.com)

Abstract

This article is written with the purpose of presenting Strategies for Developing Research Articles to Publish in International Journals which is the most important part of conducting research. It also develops to fulfill itself to the academic circles by publication. There are three aspects to keep in mind when doing so (1) having the depth of information you are going to write about which the information must be up-to-date and can fill in the gap in the literature. (2) knowing how to write research article starting from knowing writing structure of this writing genre which will draw the reader's attention to our article and checking the article before publication. Furthermore, (3) the writer has to know how to choose qualitative international journal to publish, preferably from the Scopus.

Keyword: research article, international journal, getting published

บทนำ

การตีพิมพ์บทความวิจัย ถือเป็นพันธกิจสำคัญของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพราะถือเป็นตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัย (Time Higher Education, 2022) การสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2564) และการขอตำแหน่งทางวิชาการของบุคลากรสายวิชาการในมหาวิทยาลัย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา, 2565) ทั้งนี้ งานวิจัยที่ดำเนินการเสร็จแล้วเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ อาจมีข้อจำกัดในการเข้าถึง ข้อจำกัดในเรื่องความทันสมัยของศาสตร์ ดังนั้น บุคลากรสายวิชาการที่ดำเนินการวิจัยแล้ว จึงมีหน้าที่เขียนบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์ลงในวารสารที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นการถอดองค์ความรู้จากงานวิจัยมาวิเคราะห์ให้เห็นในประเด็นที่น่าสนใจ มีความทันสมัย เหมาะสมกับศาสตร์ และอาจมีความลุ่มลึกของการวิเคราะห์มากกว่ารายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (กุลธิดา ท้วมสุข, 2565; ดุษฎี อายุวัฒน์, 2564)

วิธีการเขียนบทความวิจัยจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ โดยเฉพาะการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ ที่จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับหลักการเขียนบทความที่ดี (Cooper, Orrell, and Bowden, 2012) และการเลือกวารสารที่มีคุณภาพ ดังนั้น ในบทความวิชาการนี้ ผู้เขียนได้พัฒนาและถอดบทเรียนจากประสบการณ์ในฐานะผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ และในฐานะผู้ประเมิน

บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ จึงทำให้เห็นถึงปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการเขียนบทความวิจัยที่ดี จนนำมาสู่การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ ประกอบด้วย การมีความรู้เชิงลึกในประเด็นที่ต้องการเขียน และการมีความรู้เรื่องหลักการเขียนบทความวิจัยที่ดี รวมถึงการเลือกวารสารในระดับนานาชาติที่มีคุณภาพเพื่อตีพิมพ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนการเผยแพร่ผลงานวิจัยให้เกิดขึ้นในวงวิชาการอย่างกว้างขวาง

เนื้อหา

เนื้อหาในส่วนนี้ผู้เขียนได้มาจากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์จากประสบการณ์ตลอดชีวิตการทำงานในสายวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย การเขียนบทความเพื่อการตีพิมพ์ และการเป็นผู้ประเมิน (Peer review) บทความวิจัยของวารสารต่าง ๆ ทั้งระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งพิจารณาข้อมูลจากประกาศของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาหลายฉบับ และหลักการเขียนบทความวิจัยให้มีคุณภาพจาก Elsevier Publishing Campus (2020) เป็นหลัก จึงตกผลึกทางความคิดและเขียนบทความวิชาการนี้ขึ้นมา ด้วยหวังให้เกิดการขับเคลื่อนการเขียนบทความวิจัยอย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณภาพ โดยเนื้อหาในบทความนี้ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ซึ่งเป็นกลวิธีในการพัฒนาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ ได้แก่ นิยามและการเผยแพร่งานวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเขียนบทความวิจัย หลักการเขียนบทความวิจัยที่ดี และการเลือกวารสารระดับนานาชาติที่มีคุณภาพเพื่อตีพิมพ์ มีรายละเอียดดังนี้

1. นิยามและการเผยแพร่งานวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (2565) เป็นหน่วยงานที่หน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่งทางวิชาการของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา และได้ให้นิยามงานวิจัยและบทความวิจัยว่าเป็น “ผลงานวิชาการที่เป็นงานศึกษาหรืองานค้นคว้าอย่างมีระบบ ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น ๆ และมีที่มาและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคำตอบหรือข้อสรุปรวม ที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ (งานวิจัยพื้นฐาน) หรือการนำวิชาการนั้นมาใช้ประโยชน์ (งานวิจัยประยุกต์-Applied research) หรือ งานวิจัยสร้างสรรค์ (Creative research) หรือการพัฒนาอุปกรณ์ หรือกระบวนการใหม่ที่เกิดประโยชน์” ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

1.1 รายงานการวิจัย ซึ่งมีความครบถ้วนสมบูรณ์และชัดเจนตลอดกระบวนการวิจัย (Research process) อาทิ การกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย การทบทวนวรรณกรรม โจทย์หรือสมมติฐานการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การพิสูจน์โจทย์หรือสมมติฐาน

การวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลสรุปผลและให้ข้อเสนอแนะ การอ้างอิง และอื่น ๆ และจะต้องแสดงให้เห็นว่าได้นำความรู้จากงานวิจัยมาตอบโจทย์และแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

1.2 บทความวิจัย ที่ประมวลสรุปกระบวนการวิจัยในผลงานวิจัยนั้น ให้มีความกระชับและกะทัดรัด สำหรับการนำเสนอในการประชุมทางวิชาการ หรือในวารสารทางวิชาการ ซึ่งเป็นประเด็นที่บทความวิชาการนี้สนใจ และ

1.3 ในรูปของหนังสือ (Monograph) ซึ่งนำงานวิจัยมาใช้ประกอบการเขียน

ทั้งนี้ จะต้องมีการเผยแพร่ที่เป็นไปตามข้อกำหนดของประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พุทธศักราช 2564 ซึ่งเป็นประกาศฉบับล่าสุด ประกอบด้วยการเผยแพร่ 5 รูปแบบได้แก่

1.3.1 เผยแพร่ในรูปแบบของบทความวิจัยในวารสารวิชาการ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (ที่เป็นไปตามข้อกำหนด ซึ่งจะกล่าวถึงอย่างละเอียดในส่วนของทางเลือกวารสารระดับนานาชาติที่มีคุณภาพเพื่อตีพิมพ์)

1.3.2 เผยแพร่ในหนังสือรวมบทความวิจัยที่ได้มีการบรรณาธิการโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ในสาขาวิชานั้น ๆ ประเมินคุณภาพ

1.3.3 นำเสนอบทความวิจัยต่อที่ประชุมทางวิชาการที่เป็นฉบับเต็มของการประชุมระดับชาติหรือระดับนานาชาติโดยต้องมีคณะผู้ทรงคุณวุฒิหรือคณะกรรมการคัดเลือกบทความซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในวงวิชาการนั้นหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่คัดสรรกลั่นกรอง รวมถึงตรวจสอบความถูกต้อง การใช้ภาษา และแก้ไขถ้อยคำหรือรูปแบบการนำเสนอที่ถูกต้องก่อนการเผยแพร่ในหนังสือประมวลบทความในการประชุมทางวิชาการ (Proceedings) ที่มาจากการประชุมโดยสมาคมวิชาการหรือวิชาชีพ โดยไม่รวมถึงการประชุมวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา และจัดอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบหนังสือหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และอาจเผยแพร่มาก่อนหรือหลังการประชุมก็ได้ ทั้งนี้ คณะผู้ทรงคุณวุฒิหรือคณะกรรมการคัดเลือกบทความดังกล่าวจะต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในวงวิชาการสาขาวิชานั้นหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน ซึ่งจะใช้ขอตำแหน่งทางวิชาการได้เฉพาะตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์เท่านั้น

1.3.4 เผยแพร่ในรูปแบบของรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ พร้อมหลักฐานว่าได้เผยแพร่ไปยังวงวิชาการและวิชาชีพในสาขาวิชานั้นและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนด โดยจะต้องมีคณะผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบันประเมินผลงานทางวิชาการนี้ด้วย

1.3.5 เผยแพร่ในรูปแบบของหนังสือ พร้อมหลักฐานว่าได้เผยแพร่ไปยังวงวิชาการและวิชาชีพในสาขาวิชานั้นและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนด

จะเห็นได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ได้กำหนดนิยาม รูปแบบ และการเผยแพร่ไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น บุคลากรในสายวิชาการจึงต้องทำความเข้าใจนิยามอย่างถ่องแท้ เพื่อไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการพัฒนาผลงานทางวิชาการ โดยเฉพาะบทความวิจัย ทั้งนี้ ผู้เขียน สามารถสรุปนิยามของบทความวิจัย จากประสบการณ์และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึง บทความวิจัย (Research article/Research paper) เป็นงานเขียนตามหลักวิชาการ เขียนโดยนักวิชาการ เพื่อให้ให้นักวิชาการอ่าน เป็นเอกสารทางวิชาการประเภทเดียวกันกับรายงานการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ แต่จะมีลักษณะต่างจากรายงานวิจัย 3 ประการ คือ 1) ความยาวมีจำนวนจำกัด ตามข้อกำหนดของวารสารที่จะตีพิมพ์ และจัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ในวงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ 2) เนื้อหาในบทความต้องเสนอประเด็นที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ (สำคัญอย่างมากกับการตีพิมพ์) ต้องมีความทันสมัย (มากกว่ารายงานวิจัย) ทันต่อเหตุการณ์ มีความลุ่มลึกและชัดเจนในประเด็นย่อยมากกว่า และ 3) ต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และตรวจสอบรูปแบบการจัดพิมพ์ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของวารสาร หรือกองบรรณาธิการ โดยทั่วไปวารสารระดับนานาชาติมักกำหนดจำนวนหน้าไว้ที่ 10-15 หน้า หรือไม่เกิน 10,000 คำ

2. การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเขียนบทความวิจัย

ในการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ หลักการสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเขียนบทความวิจัย 4 ประการ ประกอบด้วย การสรุปความ การประเมินค่า การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสรุปความ (Summarize) คือ การที่ผู้เขียนรวบรวมเอาใจความสำคัญของเรื่องที่ต้องการเขียนมาเรียบเรียงใหม่ให้กระชับที่สุด โดยใช้สำนวนภาษาของตนเองแต่ยังคงหลักการทางวิชาการ ทั้งนี้ การสรุปความข้างต้นครอบคลุมถึงการที่นักวิจัยสรุปประเด็นสำคัญจากงานวิจัยที่ตนเองดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ขึ้นมาเป็นประเด็นใหม่ เพื่อจะนำมาพัฒนาเป็นบทความวิจัย เช่น ในรายงานวิจัยมีวัตถุประสงค์การวิจัยว่า เพื่อศึกษาการสื่อสารภาษาต่างประเทศของนักศึกษาไทย ผู้วิจัยจะต้องสรุปความในประเด็นดังกล่าวให้ได้อย่างหลากหลาย ลุ่มลึก และทันสมัย เพื่อให้เหมาะกับการนำเนื้อหาดังกล่าว ไปพัฒนาเป็นบทความวิจัย

2.2 การประเมินค่า (Evaluate) คือ การดำเนินการภายหลังการสรุปความ โดยเป็นการประเมินค่าว่า สิ่งที่ผู้วิจัยสรุปความไว้ สามารถนำมาพัฒนาเป็นบทความวิจัยได้หรือไม่ ซึ่งกระบวนการประเมินค่านี้ ดำเนินการได้ด้วยการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือผลงานทาง

วิชาการที่เผยแพร่มาก่อนหน้านี้ ว่ามีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานที่กำลังจะเขียนมาน้อยเพียงใด ผู้วิจัยสามารถเติมเต็มช่องว่างของสถานภาพองค์ความรู้ในศาสตร์นั้น ๆ ได้หรือไม่ อย่างไร ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญอย่างมากในการได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยต้องกำหนดเกณฑ์ในการประเมินค่า เช่น ประเด็นที่สนใจมีผลกระทบอย่างไรต่อสังคม การศึกษาในประเด็นที่ผ่านมาเป็นอย่างไร ผลวิจัยสอดคล้องกันหรือขัดแย้งกัน ขาดองค์ความรู้ในประเด็นนั้นอยู่มาก มีความทันสมัย และผู้วิจัยมีองค์ความรู้มากพอที่จะเขียนบทความวิจัย (University of Melbourne Library, 2020) ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเขียนบทความและได้รับการตีพิมพ์

2.3 การวิเคราะห์ (Analysis) หลังจากประเมินค่าหาประเด็นที่ต้องการเขียนบทความแล้ว ผู้วิจัยต้องดำเนินการวิเคราะห์ประเด็น เพื่อสร้างข้อถกเถียงหรือข้อโต้แย้ง เพื่อสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นกับบทความตนเอง โดยอาจใช้หลักการวิเคราะห์ PICO (University of Melbourne Library, 2020) ช่วยในการทำงาน ได้แก่ P-Population หมายถึง กลุ่มเป้าหมายของผู้อ่านบทความวิจัยนี้คือใคร พื้นที่ขององค์ความรู้ใดที่จะสามารถเติมเต็มได้อย่างน่าสนใจและเหมาะสม I-Intervention หมายถึง ผู้วิจัยมีแนวทางการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมปรากฏการณ์นั้นๆ อย่างไร C-Comparison หมายถึง การเปรียบเทียบเพื่อเลือกสิ่งที่คุณวิจัยต้องการวิเคราะห์หรือนำเสนอหลักๆคืออะไร และ O-Outcome หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์คืออะไร สร้างคุณภาพการต่อวงวิชาการได้อย่างไรบ้าง

2.4 การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง การเสนอให้เห็นว่า บทความวิจัยนี้สามารถนำไปสู่การสร้างสรรค้งวิชาการ หรือสร้างสรรค้งสังคมได้อย่างไร เพื่อสร้างผลกระทบทางวิชาการ (Academic impact) ทั้งนี้ อาจปรากฏในส่วนของการอภิปรายผลการวิจัย และการข้อเสนอจากการวิจัย ทั้งข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา และข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ดังนั้น ในการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ ผู้เขียนจึงต้องมีความรู้เชิงลึกในประเด็นที่ต้องการเขียน โดยต้องเป็นประเด็นที่ทันสมัย เติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ในศาสตร์นั้น ๆ เพื่อสร้างคุณภาพการต่อสังคมและวงวิชาการต่อไป

3. หลักการเขียนบทความวิจัยที่ดี

ในส่วนนี้ เป็นส่วนที่ผู้เขียนถอดบทเรียนจากการเป็นผู้เขียนบทความวิจัย และผู้ประเมินบทความวิจัย จนทำให้ได้หลักการเขียนบทความวิจัยที่ดี ไม่ใช่การนำเสนอวิธีการเขียนบทความวิจัย แต่เป็นกลวิธีสำคัญในการเขียนบทความวิจัยให้ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ จำแนกตามองค์ประกอบของบทความวิจัย 3 ส่วน ตาม Elsevier Publishing Campus (2020) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการตีพิมพ์บทความในวารสารที่คุณภาพระดับนานาชาติ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด บทคัดย่อ และคำสำคัญ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญ วัตถุประสงค์การวิจัย การ

บททวนวรรณกรรม ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย สรุปและข้อเสนอแนะ และส่วนที่ 3 ส่วนท้าย ได้แก่ กิตติกรรมประกาศ และเอกสารอ้างอิง มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

3.1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ชื่อเรื่องต้องสะท้อนศาสตร์ที่ผู้วิจัยมีความเชี่ยวชาญ โดยควรมีแนวคิดปรากฏอยู่ในชื่อเรื่อง และต้องสะท้อนเนื้อหาหลักในบทความ เช่น การวิเคราะห์ห้วงกรรมในการสื่อสารภาษาอังกฤษของบทความในนิตยสาร มีศาสตร์หรือแนวคิดที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ห้วงกรรม ในบริบทของการสื่อสารภาษาอังกฤษในนิตยสาร ทั้งนี้ ชื่อเรื่องต้องสั้น กระชับ เข้าใจง่าย ไม่ควรเกิน 16 คำ ตามข้อกำหนดของวารสารระดับนานาชาติทั่วไป ไม่จำเป็นต้องนำต้นต้น หัวือหา หรือเป็นภาษาพูด เพราะไม่ใช่บริบททางวิชาการ

3.1.2 ชื่อผู้เขียนและสังกัด (Author and affiliation) ผู้เขียนต้องให้ความสำคัญกับส่วนนี้เป็นอย่างมาก โดยต้องระบุชื่อ ชื่อสกุลของตนเองอย่างถูกต้อง ชัดเจน และควรเขียนเหมือนกันทุกครั้ง โดยเฉพาะนามสกุล เพราะจะถูกรฐานข้อมูลที่ตีพิมพ์นำไปจัดกลุ่มลำดับนักวิชาการ (H-index) หากพิมพ์ผิด หรือพิมพ์ตก อาจเป็นปัญหาในการนับผลงานทางวิชาการได้ นอกจากนี้ ต้องระบุตำแหน่ง สังกัด อีเมลอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้สนใจสามารถติดต่อมายังเจ้าของบทความหากมีความสนใจเพิ่มเติม หรือวารสารวิชาการอื่น ๆ ที่สนใจในประเด็นนั้น อาจส่งคำเชิญให้เจ้าของบทความนำบทความวิจัยในประเด็นที่ใกล้เคียงกันไปตีพิมพ์ได้ อีกทั้ง ผู้เขียนยังต้องทำความเข้าใจถึงการใส่เครื่องหมายดอกจัน (*) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าใครคือผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding author) หรือผู้ที่รับผิดชอบติดต่อกับวารสาร ซึ่งจะมีผลอย่างมากในการนับผลงานเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการตามประกาศ ก.พ.อ. พ.ศ. 2564

3.1.3 บทคัดย่อ (Abstract) เป็นส่วนที่เขียนเกี่ยวกับการสรุปงานวิจัยย่อกระชับ โดยทั่วไปมักประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุป ทั้งนี้ บทคัดย่อตามมาตรฐานวิชาการ ไม่ควรเกิน 250 คำ และไม่ใช่ส่วนที่จะเขียนเพื่อชี้ชวนให้ผู้อ่านต้องการอ่านต่อ แต่เป็นส่วนที่ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจบทความทั้งหมดได้เพียงอ่านบทคัดย่อ

3.1.4 คำสำคัญ (Keywords) ไม่ควรเกิน 5 คำ ควรเป็นคำที่ใช้สืบค้นได้ทั่วไป ไม่ใช่ศัพท์เฉพาะมากเกินไป ไม่ควรใส่กลุ่มเป้าหมายเป็นคำสำคัญ

3.2 ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา

3.2.1 ความเป็นมาและความสำคัญ (Introduction) ต้องเขียนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาว่าจะเกิดประโยชน์อะไร กับใคร และเกิดประโยชน์อย่างไร โดยต้องเขียนอย่างกระชับ ชัดเจน และตรงประเด็น ชี้ให้เห็นถึงคำถามวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2.2 การทบทวนวรรณกรรม (Literature review) ต้องจัดหมวดหมู่สาระทฤษฎีเท่าที่จำเป็น มีการเรียบเรียงขึ้นใหม่ เชื่อมโยงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสู่กรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย (กรณีใช้การวิจัยเชิงปริมาณ) วิธีการอ้างอิงต้องถูกต้อง ทันสมัย (ไม่ควรย้อนหลังเกิน 7-10 ปี) หลากหลาย ไม่ควรมีการอ้างอิงถึงใน และการแสดงการคัดลอกหรือตัดต่อความคิด ซึ่งอาจนำไปสู่การลักลอบลอก (กฤติดา ท้วมสุข, 2565) หรือคัดลอก (Plagiarism)

3.2.3 ระเบียบวิธีวิจัย (Research methodology) ต้องมีความครบถ้วน ถูกต้อง มีเหตุผลเช่นเดียวกับรายงานวิจัย แต่กระชับกว่า สิ่งที่น่าพึงระวังคือ การใช้คำศัพท์เฉพาะต้องถูกต้อง แม่นยำ และมีความสม่ำเสมอ เช่น ไม่ควรใช้คำว่า กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กับงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นต้น และต้องอธิบายกระบวนการเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

3.2.4 ผลการวิจัย (Research results) เน้นเสนอเนื้อหาตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล อธิบายเชิงวิเคราะห์ ร่วมกับการใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอภิปรายผล อาจมีตาราง แผนภาพ ประกอบการบรรยายได้ โดยในบทความวิจัยเชิงคุณภาพ ควรมีเครื่องมือช่วย อาทิ แผนผัง เส้นเวลา (Timeline) เพื่อสร้างความน่าสนใจเพิ่มขึ้น ในขณะที่บทความวิจัยเชิงปริมาณ ควรพิจารณาค่าทางสถิติให้ถูกต้อง และแม่นยำ เนื่องจากเป็นส่วนที่แสดงความเข้าใจของผู้วิจัย หากส่วนนี้ผิดพลาด อาจนำมาสู่การปฏิเสธการรับบทความ

3.2.5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ (Conclusion and recommendation) ต้องเสนอข้อค้นพบโดยสรุป มีเหตุผลประกอบ ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะในเชิงพัฒนา เชิงวิชาการ และในการวิจัยครั้งต่อไป ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะที่เขียนต้องมีผลการวิจัยรองรับเสมอ

3.3 ส่วนที่ 3 ส่วนท้าย

3.3.1 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) ต้องเสนอข้อมูลงานวิจัย เป็นจุดที่สามารถขอบคุณผู้ให้ทุน หรือผู้สนับสนุน ซึ่งแสดงถึงความน่าเชื่อถือของโครงการวิจัยได้นอกจากนี้ ยังใช้ขอบคุณผู้ให้ข้อมูล หรือประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรงได้

3.3.2 เอกสารอ้างอิง (Reference) ผู้วิจัยควรศึกษาเครื่องมือช่วยให้สามารถจัดการความยุ่งยากในการทำเอกสารอ้างอิง และการอ้างอิงในเนื้อหา เพื่อให้มีความสะดวกถูกต้อง และรวดเร็วยิ่งขึ้น อาทิ โปรแกรม Zotero หรือ EndNote ช่วยจัดการเอกสารอ้างอิง (Srihapark, 2015) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจถึงรูปแบบการอ้างอิงที่ถูกต้องตามวารสารกำหนด ว่าใช้รูปแบบใด โดยทั่วไปมักใช้ 2 รูปแบบ คือ APA Style และ Chicago Style ดังนั้น จึงต้องใช้ใช้อย่างถูกต้องและระมัดระวัง เพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงความละเอียดของผู้วิจัยและวารสารให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

จะเห็นได้ว่า หลักการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ นอกจากผู้เขียนจะต้องมีความรอบรู้ในประเด็นวิจัยแล้ว ยังต้องมีความรู้อย่างถูกต้องกับระเบียบวิธีวิจัย รวมทั้งมีความแม่นยำในการใช้คำศัพท์ทางวิชาการ เพื่อให้ได้บทความวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ

4. การเลือกวารสารระดับนานาชาติที่มีคุณภาพเพื่อตีพิมพ์

ในส่วนนี้ ผู้เขียนได้ใช้ประสบการณ์ในการตีพิมพ์และศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากวารสารวิชาการระดับนานาชาติ เพื่อให้สามารถเลือกวารสารระดับนานาชาติเพื่อตีพิมพ์ได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ เลือกวารสารที่มีขอบข่ายตรงกับสาขาวิชาที่ดำเนินการวิจัย เป็นวารสารที่ได้รับการยอมรับตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา และเป็นวารสารที่มีคุณภาพสูง มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ควรเลือกวารสารที่มีขอบข่ายตรงกับสาขาวิชาที่ดำเนินการวิจัย เช่น Business and Administration, Social Sciences, Life Sciences, Health Sciences, Physical Sciences เป็นต้น โดยอาจค้นคว้าบทความวิจัยที่มีประเด็นใกล้เคียงกับบทความวิจัยที่ผู้วิจัยจะตีพิมพ์ เพื่อนำมาพิจารณาประเด็น และวิเคราะห์แนวทางการเขียนบทความวิจัย รวมทั้งพิจารณารูปแบบการนำเสนอ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาบทความวิจัยได้อย่างถูกต้องและเป็นไปตามข้อกำหนดของวารสาร

4.2 วารสารที่ผู้วิจัยเลือก ควรเป็นวารสารที่ได้รับการยอมรับให้ใช้ในการขอตำแหน่งทางวิชาการ ตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (2565) โดยระบุว่า “วารสารวิชาการระดับนานาชาตินั้น ต้องเป็นวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล ที่ ก.พ.อ. กำหนด ได้แก่ ERIC, MathsciNet, Pubmed, Scopus, Web of Science (เฉพาะในฐานข้อมูล SCIE, SSCI และ AHCI เท่านั้น), JSTOR และ Project Muse ทั้งนี้วารสารวิชาการนั้นอาจเผยแพร่เป็นรูปเล่มสิ่งพิมพ์ หรือเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพของวารสารระดับนานาชาติ มีวิธีการดังนี้

4.2.1 สำหรับวารสารวิชาการระดับนานาชาติ (International Journal) ในสายสังคมศาสตร์ สามารถตรวจสอบชื่อวารสารวิชาการระดับนานาชาติ มักพิจารณาจากฐานข้อมูล Scopus ที่เว็บไซต์ <http://www.scopus.com> และพิจารณาคุณสมบัติหรือคุณภาพของวารสารจากฐานข้อมูล SJR SCImago Journal & Country Rank ที่เว็บไซต์ <http://www.scimagojr.com> ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากฐานข้อมูล Scopus

4.2.2 สำหรับวารสารวิชาการระดับนานาชาติในสายวิทยาศาสตร์ สามารถตรวจสอบได้ในฐานข้อมูล Scopus เช่นกัน โดยแบ่งสาขาวิชาออกเป็น 4 สาขา คือ Life Sciences, Physical Sciences, Health Sciences, and Social Sciences & Humanities ซึ่ง

แบ่งเป็นสาขาวิชาย่อย ๆ อีกกว่า 30 วิชาหลัก และมากกว่า ที่เว็บไซต์ <http://www.elsevier.com/> เมื่อเข้าไปในหมวดวิชาแล้วจะพบรายชื่อวารสารด้านสังคมศาสตร์ ตามลำดับพญัญชนะภาษาอังกฤษ

4.2.3 สำหรับฐานข้อมูล Web of Science เป็นฐานข้อมูลของ Thomson Reuters โดยสืบค้นได้ที่เว็บไซต์ <http://ipsience.thomsonreuters.com/mj/> จะปรากฏหน้าต่าง Master of Journal list และจะพบตัวเลือก Journal lists for Researchable Databases ระบุฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่เข้าไปสืบค้นรายชื่อวารสารวิชาการ เช่น Arts & Humanities Citation Index (ASCI), Social Sciences Citation Index (SSCI), Current Contents/Social & Behavior Science ฯลฯ ทั้งนี้ ข้อควรระวังคือ ตามประกาศ ก.พ.อ. พ.ศ. 2564 ระบุว่า ในฐานข้อมูล Web of Science ยอมรับเฉพาะในฐานข้อมูล SCIE, SSCI และ AHCI เท่านั้น

4.3 วารสารที่ผู้วิจัยเลือก ควรเป็นวารสารที่มีคุณภาพสูง หากเป็นวารสารในฐาน Scopus ที่อยู่ใน Quartile 1 หรือ 2 มีค่า SNIP SJR หรือ H-index สูง โดยสืบค้นได้จาก ดัชนีอ้างอิง SCImago ซึ่งอยู่ในฐานข้อมูล Scopus ของบริษัท Elsevier หากเป็นวารสารในฐาน Web of Science ควรเลือกวารสารที่มีค่า Impact Factor สูง สามารถพิจารณาได้จากดัชนีอ้างอิงของวารสารว่าอยู่ในฐานข้อมูลใด ซึ่งฐานข้อมูลที่ยอมรับในปัจจุบันคือ ฐานข้อมูลที่มีการคิดค่าดัชนีอ้างอิง (Impact Factor) หรือ Journal Impact Factor (JIF) ค่า Impact Factor เป็นดัชนีผลกระทบการอ้างอิงวารสาร พิจารณาจากจำนวนครั้งโดยเฉลี่ยที่บทความของวารสารวิชาการนั้นได้รับการอ้างอิงในแต่ละปี

ดังนั้น หลักการการเลือกวารสารระดับนานาชาติที่มีคุณภาพเพื่อตีพิมพ์ ผู้เขียนจะต้องรู้จักขอบข่ายของวารสาร ฐานข้อมูลวารสารระดับนานาชาติที่ได้รับการยอมรับ และรู้จักระดับหรือคุณภาพของวารสารนั้น ๆ ผ่านการสืบค้นจากเว็บไซต์ฐานข้อมูลที่ได้รับการยอมรับ โดยเฉพาะฐานข้อมูล Scopus และ Web of Science นอกจากนี้ ยังต้องเข้าใจถึงค่าต่าง ๆ ของวารสาร เพื่อให้เหมาะสมกับการตีพิมพ์บทความวิจัยของตนเอง

สรุปผล

การพัฒนาบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติที่มีคุณภาพ ผู้เขียนต้องเข้าใจถึงนิยามและการเผยแพร่บทความวิจัยที่ถูกต้อง แม่นยำ โดยจะต้องเป็นไปตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (2565) เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถใช้ประโยชน์จากบทความวิจัยนั้นได้ เช่น ใช้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ หรือใช้ยื่นขอสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้ มีกลวิธีสำคัญในการพัฒนาบทความวิจัยอยู่ 4 ประการ ประการแรก คือ ต้องสร้างความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับนิยามและการเผยแพร่งานวิจัย เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพ

ของบทความวิจัย ประการที่สอง ต้องพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเขียนบทความวิจัย โดยจะต้องคำนึงถึงคุณค่าของบทความวิจัยว่าสามารถต่อยอดองค์ความรู้ในศาสตร์ปัจจุบันได้หรือไม่ ประการที่สามคือ มีหลักการเขียนบทความวิจัยที่ดี ผู้วิจัยต้องมีความรู้และความแม่นยำด้านการวิจัย รวมถึงการนำเสนอผลการวิจัยที่น่าสนใจ ถูกต้อง เป็นไปตามข้อกำหนดของวารสารที่ต้องการตีพิมพ์ และประการสุดท้าย คือ การเลือกวารสารระดับนานาชาติที่มีคุณภาพเพื่อตีพิมพ์ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของขอบข่ายวารสาร การได้รับการยอมรับของวารสาร และคุณภาพของวารสาร เพื่อให้บทความวิจัยที่จะตีพิมพ์สามารถเข้าถึงและได้รับการอ้างอิงในอนาคต อันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ และการขยายองค์ความรู้ในศาสตร์นั้น ๆ ให้นำไปสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2564). *ร่าง ระเบียบการสำเร็จ การศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พุทธศักราช 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.
- กุลธิดา ท้วมสุข. (2565). *การเขียนบทความวิชาการเพื่อการขอตำแหน่งทางวิชาการ*. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดุขฎิ์ อายุวัฒน์. (2564). *การเขียนบทความวิจัยทางมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*. ขอนแก่น: คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา. (2565). *ประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รอง ศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พุทธศักราช 2564*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง
- Cooper L., Orrell J. & Bowden, M. (2010). *Work Integrated Learning: A Guide to Effective Practice*. London: Routledge.
- Elsevier Publishing Campus. (2020). *How to write the strong manuscript*. Retrieved July 5, 2022, from Elsevier Publishing Campus website: <https://www.elsevier.com/connect/publishing-campus-provides-free-online-skills-training-for-researchers>.
- Srihapark, S. (2015). *Interview published research experience. "Technical Research published in the international journal"*. Retrieved July 7, 2022, from KM website: <http://kmbcnkk.blogspot.com/2015/08/800x600-normal-0-false-false-false-en.html>.
- Time Higher Education. (2022). *World University Rankings 2022*. Retrieved July 5, 2022, from Time Higher Education website:

https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2022/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats.

University of Melbourne Library. (2020). *Systematic Reviews*. Retrieved July 5, 2022, from University of Melbourne Library website: <https://unimelb.libguides.com/sysrev>.

การพัฒนากลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมือง
แพร่ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

Development of Strategies to Promote and Develop Teacher
Personnel in Educational Institutions Under the Phrae Municipality
with QCC Activities to Raise the Quality of Education

กฤษดาเดช รัตนพันธุ์จักร¹
Kritsadadet Rattanapanjak¹

บทคัดย่อ

การพัฒนากลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่ 1) เพื่อศึกษาความต้องการของครู และผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรครู สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ รวมทั้งสิ้น 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วัตถุประสงค์ที่ 2) เพื่อสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ดำเนินการวิจัยโดยศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเทคนิค swot กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จำนวน 17 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วัตถุประสงค์ที่ 3) เพื่อประเมินผลการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาดำเนินการวิจัยโดยครูโรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน และแบบวิเคราะห์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วัตถุประสงค์ที่ 4) เพื่อประเมินกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อ

---

¹ เทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ (kru_supamorn@hotmail.com)

ยกระดับคุณภาพการศึกษา เน้นการโดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านกลยุทธ์ (ผู้บริหารสถานศึกษา) จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการส่งเสริมและพัฒนาในเรื่องการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 13 มาตรการ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ผลประเมินการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล เมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 อยู่ระดับมาก และยกระดับคุณภาพการศึกษา ปรากฏจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 สูงกว่าปีการศึกษา 2562 โดยภาพรวมคะแนนสูงขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 3.08

คำสำคัญ: การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครู, กลยุทธ์ยกระดับคุณภาพการศึกษา, กิจกรรม QCC

Abstract

Development of strategies to promote and develop teacher personnel in educational institutions Under the Phrae Municipality with QCC activities to raise the quality of education The first objective was to study the needs of teachers and school administrators who want to promote and develop teacher personnel in educational institutions under Phrae City Municipality, Phrae Province to raise the quality of education The target group used in this research is an administrator of the school and teacher personnel under Phrae Municipality, Phrae Province. A total of 200 people were used in the research, including questionnaires and interviews. Objective 2) To create a strategy to promote and develop teacher personnel in educational institutions Under the Phrae Municipality with QCC activities to raise the quality of education Conduct research by studying concepts, theories, related research documents and swot techniques. and academic teachers in schools under Muang Phrae Municipality, 17 people and 5 experts. The research tools were questionnaires, interview forms, document analysis forms. Focus Group Discussion Record Form, Objective 3) to evaluate the use of strategies to promote and develop teacher personnel in educational institutions.

Under the Phrae Municipality with QCC activities to raise the quality of education, the research was conducted by 50 teachers of Wat Mueang Daeng Municipal School. The tools used in the research were the Assessment Form and the Basic National Educational Test Result Analysis Form (O-NET), Grade 6, Objective 4) to assess strategies for promoting and developing teacher personnel in educational institutions. Under the Phrae Municipality with QCC activities to raise the quality of education This is done by asking the opinions of strategy experts. (Educational administrators) of 30 people. Possibility.

The results of the research revealed that the need for promotion and development in terms of measurement and evaluation at the highest level Strategies for promoting and developing teacher personnel in schools Under Phrae Municipality with QCC activities to raise the quality of education, consisting of 3 strategies and 13 measures are appropriate. Possibilities and Benefits at a high level. Assessment of the use of strategies to promote and develop teacher personnel in educational institutions under the Muang Phrae municipality with QCC activities to raise the quality of education Overall, the average was 3.88 at a high level and upgrading the quality of education. It appears from the results of the basic national educational test (O-NET), Grade 6, academic year 2020, higher than the academic year 2019. Overall, the average score was 3.08% higher.

Keywords: promotion and development of teacher personnel, strategies for enhancing the quality of education, QCC activities

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา” คือ กระบวนการการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากการพัฒนาการศึกษาและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและคุณภาพ จากข้อมูลรายงานสภาพปัญหาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สถานศึกษายังคงมีปัญหาและ

อุปสรรคในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ครูไม่สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียนขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) ปัญหาดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึง ความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 - 2561) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาทั้งด้านคุณภาพ โอกาส และการมีส่วนร่วม จึงได้กำหนดนโยบายให้มีการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ ซึ่งหมายถึง โรงเรียนที่สามารถบริหารจัดการศึกษาในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาสื่อวัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้ได้ผลผลิต คือ ผู้เรียนมีคุณภาพด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงตามมาตรฐานที่กำหนด

จากนโยบายการจัดการศึกษาท้องถิ่น โรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีการบริหารงานตามโครงสร้างการบริหารงานสถานศึกษาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดงานในสถานศึกษาเป็น 6 งาน 1 ใน 6 งาน มีงานด้านงานบุคคล เป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งซึ่งจะต้องมีกลยุทธ์ในการบริหารงานที่ดี ซึ่งสภาพปัญหาของงานบุคคลที่ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการบริหารงานบุคคลที่ขาดประสิทธิภาพ ซึ่งการที่สถานศึกษาจะดำเนินภารกิจหลักให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพได้นั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสมกับงาน ดังนั้นการบริหารงานบุคคล จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการบริหาร การบริหารงานบุคคล คือภาระหน้าที่สำคัญของ ผู้บริหารที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะในการจัดการวางแผนกำลังคน การสรรหา คัดเลือก และการบรรจุ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงาน พร้อมทั้งสามารถใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสูงสุด อารงรักษาและพัฒนาบุคลากรเหล่านั้นเพื่อผลสำเร็จขององค์กร (ปิยนาด ศรีสมเพ็ชร, 2556) ถ้าการบริหารงานบุคคลบกพร่อง หน่วยงานนั้นๆจะเจริญก้าวหน้าได้ โดยยาก เพราะงานทุกชนิดจะได้อผลดีหรือผลเสียนั้นก็ขึ้นอยู่กับบุคคลที่รับงานไปทำ นักบริหารที่ดีจะต้องบริหารงานบุคคลให้ได้อผลดีและได้รับความสำเร็จในการทำ บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บรรลุไปสู่เป้าหมายของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหน่วยงานสถานศึกษา เนื่องจากบุคลากรเป็นปัจจัย ที่สำคัญที่สุดของการบริหาร ในกระบวนการบริหารการศึกษาจึงได้กำหนดให้บริหารด้านบุคลากรเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานสามารถดึงดูดและบำรุงรักษาคนดี มีความรู้ ความสามารถไว้ในหน่วยงานให้เหมาะสมที่สุดและดีที่สุดในหน่วยงานที่ต้องการ (สุชาติ นนทวงศ์, 2552)

จากหลักการพัฒนาบุคลากร จะเห็น ได้ว่าในหลักการพัฒนาบุคลากรนั้น ต้องกำหนดไว้เป็นนโยบายของโรงเรียน มีแผนงานพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน โดยถือเป็นภารกิจหลัก ที่สำคัญ ของโรงเรียน โดยจัดกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ทั่วทุกคน ตลอดจนบุคลากร ต้องเห็น ประโยชน์ของการพัฒนา จึงจะได้รับ ความร่วมมือจากบุคลากรเป็นอย่างดี จากเหตุผล หลาย ประการนั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ ของการพัฒนาบุคลากร เพราะกิจกรรมการเรียนการสอน และการให้บริการการศึกษาในรูปแบบ ต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้บุคลากรทางการศึกษา คือ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่การศึกษาอื่น ๆ เป็น ปัจจัยสำคัญ ดังนั้นการพัฒนาครูให้เป็นผู้ที่มี ความรู้ ความสามารถมากที่สุด จึงเป็นงานที่นักวิชาการ ผู้นิเทศ และผู้บริหารการศึกษา จะต้องกระทำ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยมีการนำกลยุทธ์มาใช้ในการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดคุณภาพ ซึ่ง กลยุทธ์หมายถึง วิธีทางมีการนำกลยุทธ์มาใช้ในการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดคุณภาพ ซึ่งกลยุทธ์ หมายถึง วิธีทาง หรือข้อกำหนดที่องค์กรสมควรปฏิบัติเพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดภายใต้ ข้อจำกัดของ สภาพแวดล้อมภายนอก และขีดความสามารถ ขององค์กร (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2551) จากที่กล่าวมา การบริหารงานบุคคล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการพัฒนาหรือ สร้างกลยุทธ์ที่ดีเพื่อสามารถนำไปใช้กับการบริหารงานของสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับผิดชอบงานด้านบริหารงานบุคคล โรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จึงสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์ส่งเสริมและ พัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับ คุณภาพการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และสร้างแนวทางการพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ การศึกษาสู่มาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการของครู และผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนา บุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา
3. เพื่อประเมินผลการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัด เทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา
4. เพื่อประเมินกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล เมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

วิธีการศึกษา

การพัฒนากลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร์ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลักษณะของกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 4 ตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการของครู และผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร์ จังหวัดแพร์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรครู สังกัดเทศบาลเมืองแพร์ จังหวัดแพร์ รวมทั้งสิ้น 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร์ จังหวัดแพร์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จำนวน 4 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alph-coefficient) เท่ากับ 0.76 และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการของครู ที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จำนวน 4 ข้อ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร์ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ดำเนินการวิจัยโดยศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเทคนิค swot กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองแพร์ จำนวน 17 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับบริบทของสถานศึกษา จำนวน 25 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alph-coefficient) เท่ากับ 0.77 แบบสัมภาษณ์ปัญหาการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา จำนวน 5 ข้อ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร์ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ดำเนินการวิจัยโดยครูโรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง จำนวน 50 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินผลการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร์ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา จำนวน 13 ข้อ และแบบวิเคราะห์ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปีการศึกษา 2562 กับปีการศึกษา 2563

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ดำเนินการโดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านกลยุทธ์ (ผู้บริหารสถานศึกษา) จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาความต้องการของครู และผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องการการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: วิเคราะห์ความต้องการสาระของการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ลำดับ	สาระของความต้องการการส่งเสริมและพัฒนา	ระดับความต้องการ			
		μ	σ	แปลผล	อันดับ
1	ต้องการส่งเสริมและพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียน	4.66	0.63	มากที่สุด	1
2	ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.55	0.59	มากที่สุด	2
3	ต้องการส่งเสริมและพัฒนาในเรื่องการจัดการในชั้นเรียน	4.44	0.57	มาก	4
4	ต้องการส่งเสริมและพัฒนาในเรื่องการวัดและประเมินผล	4.33	0.53	มาก	3
	เฉลี่ย	4.50	0.60	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารต่อประเด็นสาระความต้องการส่งเสริมและพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$)

2. ผลการสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ดำเนินการด้วยวิธีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน โดยใช้ตาราง TOWS Matrix และกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ ดังนี้

วิสัยทัศน์ ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

พันธกิจ ยกระดับคุณภาพการศึกษา

เป้าหมาย ยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ให้สูงกว่าเกณฑ์ระดับประเทศ

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคคน

มาตรการ 1.1 ผู้บริหารและพนักงานทุกคน มีส่วนร่วมรับผิดชอบ

1.2 ให้การยอมรับ และเคารพในความเป็นสมาชิกขององค์กร

1.3 ให้โอกาสทุกคนได้แสดงความสามารถของตนเอง

1.4 ทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน และยินดีร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนางาน

มาตรการ 2.1 ใช้วงจรคุณภาพ PDCA

2.2 ใช้เทคนิคการระดมสมอง ให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์

2.3 ใช้เทคนิคการประชุมร่วมกัน

2.4 ใช้เทคนิคการทำงานเป็นทีม

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาทีมงาน

มาตรการ 3.1 การรวมกลุ่มที่มีเป้าหมายคุณภาพ

3.2 เป็นกลุ่มที่ทำงานอยู่ในที่เดียวกัน พบปัญหา และมีแนวทางสำเร็จ

ร่วมกัน

3.3 มีความสมัครใจ และร่วมใจทำงานอย่างต่อเนื่อง

3.4 มีระบบการสื่อสารระหว่างกันที่มีประสิทธิภาพ

3.5 มีการจัดวางหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจน

3. การประเมินผลการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ปรากฏผลดังตารางที่

2 – 3

ตารางที่ 2 : ผลประเมินการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ที่	รายการ	ผลการประเมิน		
		Mean	S.D	แปลผล
1	ผู้บริหารและพนักงานทุกคน มีส่วนร่วมรับผิดชอบ	4.14	0.53	มาก
2	ให้การยอมรับ และเคารพในความเป็นสมาชิกขององค์กร	3.78	0.68	มาก
3	ให้โอกาสทุกคนได้แสดงความสามารถของตนเอง	3.90	0.65	มาก

4	ทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน และยินดีร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น	3.84	0.79	มาก
5	ใช้วงจรคุณภาพ PDCA	3.86	0.61	มาก
6	ใช้เทคนิคการระดมสมอง ให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.88	0.66	มาก
7	ใช้เทคนิคการประชุมร่วมกัน	4.00	0.70	มาก
8	ใช้เทคนิคการทำงานเป็นทีม	3.82	0.77	มาก
9	การรวมกลุ่มที่มีเป้าหมายคุณภาพ	3.94	0.62	มาก
10	เป็นกลุ่มที่ทำงานอยู่ในที่เดียวกันพบปัญหาและมีแนวทางสำเร็จร่วมกัน	4.00	0.70	มาก
11	มีความสมัครใจ และร่วมใจทำงานอย่างต่อเนื่อง	3.66	0.66	มาก
12	มีระบบการสื่อสารระหว่างกันที่มีประสิทธิภาพ	3.76	0.66	มาก
13	มีการจัดวางหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจน	3.82	0.77	มาก
	เฉลี่ย	3.88	0.41	มาก

จากตารางที่ 2 ผลประเมินการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล เมืองแพร์ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 อยู่ระดับมาก

ตารางที่ 3 : ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 - 2563 โรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง สังกัดเทศบาลเมืองแพร์ จังหวัดแพร่ * สถาบันทดสอบทางการศึกษา พ.ศ. 2562 -2563

สถานศึกษา	ปีการศึกษา	ภาษาไทย	วิทย์	คณิต	อังกฤษ
โรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง	2562	48.43	35.35	29.56	31.68
	2563	58.45	41.90	30.49	47.04
สังกัดเทศบาลเมืองแพร์	คะแนนผลต่าง	10.02	6.55	0.93	15.36
	ร้อยละ	4.85	2.32	0.27	4.87
	เฉลี่ยร้อยละ	3.08			

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 - 2563 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง สังกัด

เทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ คะแนนเฉลี่ยของปีการศึกษา 2563 สูงกว่า ปีการศึกษา 2562 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และโดยภาพรวมคะแนนสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.08

4. การประเมินกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 : แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

รายการ	ผลการประเมิน					
	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ความเป็นประโยชน์	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคณะ	3.68	0.48	4.04	0.35	4.12	0.53
กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนางาน	3.52	0.51	3.96	0.35	3.76	0.52
กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาทีม	3.52	0.51	3.96	0.35	4.16	0.55
เฉลี่ย	3.57	0.51	3.99	0.35	4.01	0.53
เฉลี่ยทั้งหมด	3.86					

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ซึ่งความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

สรุปผล

1. ความต้องการของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครู ในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ต้องการส่งเสริมและพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียน ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องการส่งเสริมและพัฒนาในเรื่องการจัดการในชั้นเรียนและต้องการส่งเสริมและพัฒนาในเรื่องการวัดและประเมินผล ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

2. กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การพัฒนาคณะ กลยุทธ์การพัฒนางาน กลยุทธ์การพัฒนาทีม และ 13 มาตรการ ได้แก่ มาตรการ 1.1

ผู้บริหารและพนักงานทุกคน มีส่วนร่วมรับผิดชอบ มาตรการ 1.2 ให้การยอมรับ และเคารพในความ เป็นสมาชิกขององค์กร มาตรการ 1.3 ให้โอกาสทุกคนได้แสดงความสามารถของตนเอง มาตรการ 1.4 ทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน และยินดีร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น มาตรการ 2.1 ใช้วงจรคุณภาพ PDCA มาตรการ 2.2 ใช้เทคนิค การระดมสมอง ให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ มาตรการ 2.3 ใช้เทคนิคการประชุมร่วมกัน มาตรการ 2.4 ใช้เทคนิคการทำงานเป็นทีม มาตรการ 3.1 การรวมกลุ่มที่มีเป้าหมายคุณภาพ มาตรการ 3.2 เป็นกลุ่มที่ทำงานอยู่ในที่เดียวกัน พบ ปัญหาและมีแนวทางสำเร็จร่วมกัน มาตรการ 3.3 มีความสมัครใจและร่วมใจทำงานอย่างต่อเนื่อง มาตรการ 3.4 มีระบบการสื่อสารระหว่างกันที่มีประสิทธิภาพ มาตรการ 3.5 มีการจัดวางหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน

3. การประเมินผลการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัด เทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา พบว่า ผลประเมินการใช้ กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล เมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 อยู่ระดับมาก และการยกระดับ คุณภาพการศึกษา ปรากฏอยู่ในผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ คะแนนเฉลี่ยของปีการศึกษา 2563 สูงกว่าปีการศึกษา 2562 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และโดย ภาพรวมคะแนนสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.08

4. ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูใน สถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาใน ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ซึ่งความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

การอภิปรายผล

1. ผลศึกษาความต้องการของครู และผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนา บุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา พบว่า สาระของความต้องการส่งเสริมและพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ ต้องการส่งเสริมและพัฒนาการทำ วิจัยในชั้นเรียนต้องการส่งเสริมและพัฒนาเทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องการส่งเสริม และพัฒนาในเรื่องการจัดการในชั้นเรียนและต้องการส่งเสริมและพัฒนาในเรื่องการวัดและ ประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากครุคิดว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญในการช่วย แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้เกิดผลที่ดีที่สุด เทคนิคการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถนำความรู้มาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้เป็น อย่างดี ส่วนการจัดการจัดการในชั้นเรียนเป็นสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียนสามารถ

พัฒนาการรับรู้และ การเรียนรู้ได้ดี และการวัดและประเมินผล เป็นสิ่งที่ครูจะต้องวัด ความก้าวหน้าจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จะเห็นได้ว่าความต้องการของครู และ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา นั้นสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Scribner (199 : 245 – 246 ; อ้างใน สภภาพ เต็มรัตน์. 2550) ได้ศึกษาการพัฒนา ครูโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบแรงจูงใจที่ครูต้องการเพื่อให้เป็นครูอาชีพ พบว่า สิ่งที่จูงใจให้ เกิดการเรียนรู้ของครู คือ แรงจูงใจภายใน 4 ประการ ได้แก่ ความต้องการความรู้ เนื้อหา ทักษะ ในการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียน ซึ่งการพัฒนาครูเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการ เรียนการสอน เพื่อให้ครูมีการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมายที่กำหนด

2. ผลการสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมือง แพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา พบว่า กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนา บุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพ การศึกษา ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่กลยุทธ์การพัฒนาคน กลยุทธ์การพัฒนางาน กลยุทธ์ การพัฒนาทีม และ 13 มาตรการ ได้แก่ มาตรการ 1.1 ผู้บริหารและพนักงานทุกคน มีส่วนร่วม รับผิดชอบ มาตรการ 1.2 ให้การยอมรับ และเคารพในความเป็นสมาชิกขององค์กร มาตรการ 1.3 ให้โอกาสทุกคนได้แสดงความสามารถของตนเอง มาตรการ 1.4 ทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน และยินดีร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น มาตรการ 2.1 ใช้วงจรคุณภาพ PDCA มาตรการ 2.2 ใช้เทคนิคการระดมสมอง ให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ มาตรการ 2.3 ใช้เทคนิคการประชุม ร่วมกัน มาตรการ 2.4 ใช้เทคนิคการทำงานเป็นทีม มาตรการ 3.1 การรวมกลุ่มที่มีเป้าหมาย คุณภาพ มาตรการ 3.2 เป็นกลุ่มที่ทำงานอยู่ในที่เดียวกัน พบปัญหา และมีแนวทางสำเร็จร่วมกัน มาตรการ 3.3 มีความสนใจ และร่วมใจทำงานอย่างต่อเนื่อง มาตรการ 3.4 มีระบบการ สื่อสารระหว่างกันที่มีประสิทธิภาพ มาตรการ 3.5 มีการจัดวางหน้าที่และความรับผิดชอบที่ ชัดเจนสอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ (2549) ได้กล่าวถึง การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการในการกำหนดแผนกหลังคนขององค์กร การสรรหาการคัดเลือก การแต่งตั้งและ ทดลองงาน การฝึกอบรมและการพัฒนาการให้สวัสดิการ การประเมินผลการปฏิบัติงานและการ สร้าง ความสัมพันธ์กับองค์กรวิชาชีพ และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขอบข่ายและภารกิจการดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลของ สถานศึกษาตามระบบการ พัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคลประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) การ วางแผนอัตรากำลัง 2) การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติ ราชการ 4) การดำเนินการทางวินัยและ การลงโทษ และ 5) การออกจากราชการ และกลยุทธ์การ พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นจะต้องมีเรื่องมาช่วยให้ การพัฒนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นทั้งนี้ เป็นเพราะการพัฒนาครูเป็นยุทธศาสตร์สำคัญมากที่ทุกโรงเรียนต้องจัดกระทำและถือว่าเป็นงาน

ประจำ สอดคล้องกับบริษัท ปรีนเซส ฟูดส์ เปิดดำเนินการผลิตตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นผู้ผลิตและส่งออกเนื้อไก่พื้นเมืองแช่แข็งไปยังประเทศญี่ปุ่น โดยมีโรงงานผลิตอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ผลิตภัณฑ์หลักของบริษัท แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผักแปรรูปแช่แข็ง ผลไม้แปรรูปแช่แข็ง และอาหารพร้อมบริโภคแช่แข็ง บริษัทมุ่งมั่นที่จะผลิตผลิตภัณฑ์อาหารให้มีคุณภาพดี มีคุณค่าทางโภชนาการ สะอาดถูกสุขอนามัยและปลอดภัยต่อการบริโภค ด้วยการใช้วัตถุดิบคุณภาพดีจากเกษตรกรภายในประเทศ ดังวิสัยทัศน์ที่ต้องการเป็น “ผู้ผลิตอาหารที่มีคุณภาพ ดีที่สุด” ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรด้วยการ ได้รับความร่วมมือจากพนักงานทุกระดับ ผู้บริหารจึงมีแนวคิดในการนำเครื่องมือ QCC มาช่วยในการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้น โดยมุ่งเน้นให้พนักงาน ทุกระดับมีการคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ มาตั้งแต่ปี 2552 ด้วยกระบวนการทำงานหลักๆ 3 ขั้นตอน คือ 1) ผู้บริหารประกาศนโยบายและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม QCC 2) การเตรียมการจัดกิจกรรม QCC ประกอบไปด้วยการกำหนดทีมงาน หลักเกณฑ์/คู่มือ กิจกรรม QCC และการให้ความรู้เรื่อง QCC กับหัวหน้างานและพนักงาน 3) การดำเนินกิจกรรม QCC ตามแนวทาง QC Story ร่วมกับกลุ่มพนักงาน

3. การประเมินผลการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา พบว่า ผลประเมินการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล เมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 อยู่ระดับมาก และการยกระดับคุณภาพการศึกษา ปรากฏอยู่ในผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ คะแนนเฉลี่ยของปีการศึกษา 2563 สูงกว่าปีการศึกษา 2562 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และโดยภาพรวมคะแนนสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.08 ทั้งนี้เป็นเพราะกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา เป็นกลยุทธ์ที่สามารถปฏิบัติได้จริง บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการสร้างทีมในการทำงานอย่างเข้มแข็ง และส่งผลให้การยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดงสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนิยม ไชยคำวัง (2551) เรื่อง เทคนิคการเพิ่มผลผลิต หนึ่งในห้าเทคนิค คือ “การเพิ่มผลผลิตโดยเน้นพนักงาน” หมายถึง การให้พนักงานมีส่วนร่วมใน การพัฒนาการผลิต ผ่านการทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่ม 5ส กลุ่มควบคุมคุณภาพ ระบบเสนอแนะ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์การเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพการผลิตก่อน-หลังการทำกิจกรรม QCC โดยใช้สถิติ t (t-test) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญและไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

เนื่องจากการเก็บข้อมูลเปรียบเทียบเพียง 5 ตัวอย่าง (5 เดือน) ดังนั้น เพื่อความถูกต้องแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงควรเก็บข้อมูล เปรียบเทียบต่อไปมากกว่า

4. ผลการประเมินกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ซึ่งความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ทั้งนี้เป็นเพราะกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองแพร่ ด้วยกิจกรรม QCC เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา มีการสร้างจากการศึกษาเอกสาร การศึกษาบริบทสภาพจริง ตรงกับความต้องการของครู บุคลากรครูมีส่วนร่วมในการสร้างกลยุทธ์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี คัมไชน้ำ และคณะ (2534 อ้างถึงใน อติเรกเพ็ชรรัตน์, 2548) ที่กล่าวถึง ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมคือ ช่วยให้อยอมรับโครงการหรือนโยบายได้ง่ายขึ้น ช่วยเพิ่มพูนความรู้สึกร่วมกันต่อโครงการช่วยให้การดำเนินโครงการราบรื่นได้รับความร่วมมือ โครงการเกิดประโยชน์มาก และช่วยพัฒนาขีดความสามารถของผู้มีส่วนร่วม ในขณะที่ขัดแย้งกับ ผลการวิจัยของกรรณิการ์ พัวศรีพันธ์ (2553) ที่ศึกษาเรื่อง ผลของกิจกรรมไคเซ็นต่อรูปแบบความคิดสร้างสรรค์ ความผูกพันต่อทีม และผลผลิตภาพ ของพนักงานระดับ ปฏิบัติการ โรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์แห่งหนึ่ง จากกลุ่มตัวอย่าง 50 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลองที่ทำกิจกรรมไคเซ็น 25 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน โดยใช้เครื่องมือ คือ โปรแกรมกิจกรรมไคเซ็น แบบบันทึกผลผลิตและ ของเสีย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดรูปแบบความคิดสร้างสรรค์ (ค่าความเชื่อมั่น $r = 0.848$) และ แบบวัดความผูกพันต่อทีม (ค่าความเชื่อมั่น $r = 0.881$) ซึ่งพบว่าไม่พบความแตกต่างด้านความคิดสร้างสรรค์ และทัศนคติความผูกพันต่อทีมของกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มทดลอง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้นและชัดเจนในการพัฒนาครู เพื่อให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ภาระงานและวางแผน การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

1.2 ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานต้น สังกัด และผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาครูให้รู้จักหาจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละคน เพื่อนำ มาเป็นข้อมูลในการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ และเกิดคุณภาพในตัวของครูมากยิ่งขึ้น

1.3 ผู้บริหารทุกระดับต้องพัฒนาทักษะ การทำงานเป็นทีม โดยสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีกลยุทรมิตรต่อเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้ครูสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและประสบ ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดเป็นทีมงานคุณภาพให้ได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการทดลองใช้กลยุทธ์ควรมีการนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนอื่น แล้วนำมาผลการพัฒนาครูมาเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาครูให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษากระบวนการวิจัยประเภทอื่น ๆ ร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อการวิจัย ที่มีความหลากหลายในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา องค์กร หน่วยงาน ในระดับที่สูงขึ้น

2.3 ควรนำผลการวิจัยเชิงกลยุทธ์ที่ไม่ได้หยุดอยู่แค่การได้มาซึ่งกลยุทธ์จากผลการวิจัย เท่านั้น แต่ต้องนำเอาผลการวิจัยไปศึกษาวิเคราะห์ ต่อเนื่องถึงโอกาสความเป็นไปได้ในการนำ ไปใช้ใน การพัฒนาครูหรือนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนางานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภรรณิการ์ พัวศรีพันธุ์. (2553). *การทดลองกิจกรรมไคเซ็นกับรูปแบบความคิดสร้างสรรค์ ความผูกพันต่อทีมและผลผลิตภาพของพนักงานระดับปฏิบัติการโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์แห่งหนึ่ง*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2551). *การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

นิยม ไชยคำวัง. (2551). *การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตในโรงงานเย็บผ้าโดยเทคนิค การศึกษาความเคลื่อนไหวและเวลา*. (การค้นคว้าแบบอิสระ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

ปิยนาด ศรีสมเพ็ชร. (2556). *หลักการจัดการและองค์การ*. กรุงเทพฯ: ทริปเฟลเอดดูเคชั่น.

สมาน อัครภูมิ. (2549). *การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับจังหวัด*. ดุษฎีนิพนธ์. ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *ระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล*.

สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2556 จาก Data Management Center:

<http://portal.boppobec.info/obec56/>.

สุชาติ นนทวงศ์. (2559). *รายงานวิจัยเรื่องทัศนคติและรูปแบบการคอร์ปชั่นในสำนักงาน*

การศึกษาแห่งหนึ่งใน จังหวัดอุบลราชธานี. สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2559 จาก

<<http://www.thaidresearch.org/thaied>>.

อดิเรก เพ็ชรรัตน์. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง(ไคเซ็น) ของพนักงานฝ่ายผลิตบริษัท ทีซีแอล ทอมสัน อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษา
สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Entertainment Application Usage Behaviors of Business English
Students at Udon Thani Rajabhat University

กุลธิดา ผาจวง¹ และ รุณชิดา ลีลาด²
Kullathida Phachuang¹ and Runchida Leelad²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรม การใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีระหว่างเพศชายและเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 186 คน ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าทีแบบอิสระ (T-test independent sample) ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมด้านที่สูงที่สุดในแต่ละด้านได้แก่ การรับชมเพื่อผ่อนคลาย ผู้มีอิทธิพลต่อการรับชมแอปพลิเคชันความบันเทิงสูงสุดคือดาราที่ชื่นชอบ ช่วงเวลาที่ใช้สูงสุด คือ 18:00-00:00 นาฬิกา บ้านคือสถานที่ในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงค่าเฉลี่ยสูงสุด และนักศึกษาเลือกการรับชมแบบรายเดือนสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจในแต่ละด้าน พบว่าพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้, แอปพลิเคชันเพื่อความบันเทิง, นักศึกษาปริญญาตรี

¹ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (62040305142@udru.ac.th)

² สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

The purpose of this research was to study the entertainment application usage behaviors of Business English students at Udon Thani Rajabhat University, and to compare the entertainment application usage behaviors of male and female students in Business English at Udon Thani Rajabhat University. The sample group of 186 students studying in the business English program, Udon Thani Rajabhat University obtained by using a stratified random sampling method. The instrument used was the entertainment application behavior questionnaire. Statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and T-test independent sample. The results of the study revealed that the highest behavior found in each aspect was watching for relaxation, favorite stars were the most influential people in watching entertainment applications, the busiest time of use was between 18:00-00:00, homes are the place to view the highest average, and students choose monthly viewing the highest. when comparing the behaviors of Business English students using entertainment applications in each aspect. it was found that there were significant differences in entertainment application usage behaviors among males and females among students.

Keywords: Use behavior, Entertainment application , Undergraduate students

บทนำ

เนื่องจากในขณะนี้สถานการณ์เรื่องของการระบาดของไวรัสโคโรนาได้ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมากจึงจำเป็นที่จะต้องมีการทำงานที่บ้าน (work from home) ขณะที่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตมากขึ้นปัจจุบันมี อุปกรณ์ที่รองรับการเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรทัศน์แบบ สมาร์ตทีวี เป็นต้น (ชากา หงษ์ลอย, 2561) เทคโนโลยี ทำให้ผู้คนรับชมผ่านระบบการสตรีมมิ่งผ่านแอปพลิเคชันหลายรายโดยแบรนด์จากต่างประเทศ ได้แก่ Netflix, WeTV และ Disney+ เป็นต้น รวมไปถึงแบรนด์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทย เช่น YouTube Premium หรือ Line TV เป็นต้น ซึ่งแอปพลิเคชันเหล่านี้เป็นโปรแกรมที่พัฒนามาให้ สามารถใช้งานได้บนโทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟน และ แท็บเล็ต เพื่อการทำงานที่สะดวกและ

รวดเร็วกว่าการเข้ารับชมผ่านบราวเซอร์ต่าง ๆ บนคอมพิวเตอร์ปัจจุบันแอปพลิเคชันที่มีการสื่อสารทางการตลาดที่โดดเด่นในอุตสาหกรรมนี้คือแอปพลิเคชันNetflixและ Disney+

ผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยประจำปี 2561 (ETDA,2561) พบว่าคนไทยส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยนานถึง 10 ชั่วโมง 5 นาทีต่อวันเพิ่มขึ้นจากปี2560 ถึง 3 ชั่วโมง 41 นาทีต่อวัน ซึ่งพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) การติดต่อผ่านทางอีเมล (Email) การสืบค้นข้อมูล (Search) ซื้อสินค้าและบริการ (E-commerce) และการรับชมสื่อเพื่อความบันเทิงอาทิการชมภาพยนตร์ฟังเพลง โดยกลุ่มผู้ใช้เน็ตสูงสุด คือกลุ่ม Gen Y หรือผู้ที่มีอายุ 18-37 ปี ซึ่งส่วนมากเป็น นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เนื่องจากปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย มีเครือข่ายที่ครอบคลุมและบริการต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันยังสามารถทำผ่านออนไลน์ได้อีกด้วย (ชาภา หงษ์ลอย, 2561)

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษา ในระดับอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ทางผู้ศึกษาจึงต้องการที่จะศึกษาและทำวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เนื่องจากคนในกลุ่มช่วงอายุนี้เป็นกลุ่มคนที่มีพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงมากที่สุด โดยจะใช้หลัก 6w1H

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ตามตัวแปรเพศ

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

นักศึกษา (Student) หมายถึง ผู้เลือกซื้อแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ในภาคเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 และกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ช่วงชั้นปีที่ 1-4 สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีจำนวนทั้งหมด 346 คน แบ่งเป็นเพศชาย 83 คน และเพศหญิง 263 คน การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ที่ใช้ใน

การทำวิจัยในครั้งนี้คือนักศึกษาเพศชายและเพศหญิงสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 186 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ตามตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันเพื่อความบันเทิง หมายถึง การกระทำที่เราพิจารณาว่าทำให้เกิดความต้องการสิ่งนั้น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการที่จะซื้อแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ประเด็น ได้แก่

1.1 ใครคือผู้รับชมรายการทางวิดีโอสตรีมมิ่ง (Who) เป็นการศึกษาถึงลักษณะของกลุ่มเป้าหมายในเรื่องต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ อาชีพ สถานที่ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยระบุข้อมูลได้ชัดเจน เพื่อที่จะสามารถวางแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและตอบสนองความต้องการได้ตรงตามความพึงพอใจ

1.2 ท่านรับชมรายการอะไรทางวิดีโอสตรีมมิ่ง (What) เป็นการศึกษาว่าผู้บริโภคต้องการรับชมสตรีมมิ่งคุณสมบัติแบบไหน แพ็กเกจเป็นอย่างไร คุณภาพระดับไหนที่พวกเขาพอใจ เช่น แพ็กเกจพรีเมียมจะสามารถดูได้ทั้ง โน้ตบุ๊กและทีวี รูปแบบการรับชมระดับ Ultra HD

1.3 ท่านรับชมรายการทางวิดีโอสตรีมมิ่งทำไม (Why) เราต้องศึกษาผู้บริโภคหาเหตุผลว่าทำไมผู้บริโภคจึงอยากชมรายการผ่านทางวิดีโอสตรีมมิ่ง เพื่อตอบสนองความต้องการ เช่น การรับชมวิดีโอสตรีมมิ่งเพื่อความสะดวกสบาย และสามารถรับชมวิดีโอได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา

1.4 ใครที่มีอิทธิพลต่อการรับชมรายการทางวิดีโอสตรีมมิ่ง (Whom) กลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เช่น พ่อแม่ เพื่อนแนะนำให้ซื้อ หรือใครก็ได้ที่มีอำนาจในการจ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการของเรา

1.5 รับชมรายการทางวิดีโอสตรีมมิ่งเมื่อไหร่ เราต้องคำนึงว่าผู้บริโภคของเราชมชมในช่วงเวลาใดมากที่สุด เช่น ช่วงเทศกาลต้องจัดโปรโมชั่นอย่างไรแบบไหน ผู้ใช้ใหม่ชมฟรี 1 เดือน หรือทดลองรับชม 1-5 ตอน หรืออาจมีการลดราคา และมีของโปรโมชั่นเพื่อจูงใจลูกค้าเป็นต้น

1.6 ท่านรับชมรายการทางวิดีโอสตรีมมิ่งที่ไหน (Where) ช่องทางในการซื้อช่องทางที่ลูกค้าใช้ในการหาข้อมูลก่อนการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ เช่น ซื้อผ่านทางเว็บไซต์ ซื้อที่ตลาดขายสินค้าเฉพาะหรือ ห้างสรรพสินค้า กล่าวคือ สถานที่ที่กลุ่มเป้าหมายมักชอบไปซื้อสินค้านั้นเอง

1.7 ท่านรับชมรายการทางวิดีโอสตรีมมิ่งอย่างไร (How) เช่น เลือกรับชมรายการที่ชื่นชอบผ่านทางวิดีโอสตรีมมิ่งที่เลือกใช้งาน โดยสามารถเลือกรับชมได้ผ่าน ทางหลากหลาย แอปพลิเคชันที่ต้องการไม่ว่าจะเป็นการซื้อแพ็คเกจรายเดือน รายปีหรือรายการที่สามารถรับชมได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

2. แอปพลิเคชันเพื่อความบันเทิง แบ่งออกเป็น 4 ประเภทดังนี้ 1) ทิวและภาพยนตร์ 2) ดนตรี 3) การเล่นเกม 4) พอดคาสต์ (Podcast) เป็นโปรแกรมที่ช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ออกแบบมาสำหรับมือถือ แท็บเล็ตที่เราใช้กันในแต่ละระบบปฏิบัติการจะมีผู้พัฒนาแอปพลิเคชันมากมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ (Mango Consultant Co., Ltd., 2560)

3. แอปพลิเคชัน หมายถึง แอปพลิเคชัน (Application) โปรแกรมที่ช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 แอปพลิเคชัน ได้แก่ Native application Hybrid application และ Web applicationซึ่งจะมีให้ดาวน์โหลดทั้งแบบฟรีและเสียเงินทั้งในด้านการศึกษาการสื่อสาร หรือแม้แต่ความบันเทิงเป็นต้น (Mango Consultant Co., Ltd., 2560)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ทำวิจัยได้พัฒนาดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะตอบแบบสอบถาม (T-test dependent simple) มี 2 ข้อ ได้แก่ เพศ และ ชั้นปี

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลปัจจัยในการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ลักษณะ แบบสอบถาม มีจำนวน 29 ข้อการแปลความหมายของแบบสอบถามของการศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

5 หมายถึงระดับความสำคัญของพฤติกรรมในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึงระดับความสำคัญของพฤติกรรมในระดับ มาก

3 หมายถึงระดับความสำคัญของพฤติกรรมในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึงระดับความสำคัญของพฤติกรรมในระดับ น้อย

1 หมายถึงระดับความสำคัญของพฤติกรรมในระดับ น้อยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการหาคุณภาพ (ค่าความเที่ยงและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุดรธานี ได้แจกให้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 186 คนโดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ (google form) ในวันที่ระหว่าง 15 - 25 มีนาคม 2565 และได้รับแบบสอบถามกลับมา 186 ชุด

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การทดสอบค่าที่แบบ อิสระการทดสอบค่า (T-test for Independent samples)

วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาและเพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงที่มีต่อพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงโดยวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง น้อยมาก

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง เรื่องพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	45	24.2
หญิง	141	75.8
รวม	186	100.0

จากตารางที่ 1 จำนวนค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 75.8 และเพศชายจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2

ตารางที่ 2 : ผลการศึกษาแต่ละด้านของพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง			
1.1. Netflix	3.68	1.45	มาก
1.2. Viu	2.81	1.38	ปานกลาง
1.3. WeTV	2.58	1.40	ปานกลาง
1.4. iFlix	1.72	1.10	น้อยที่สุด
1.5. HBO GO	1.93	1.24	น้อย
2. ด้านเหตุผลในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง			
2.1 เพื่อการศึกษา	3.40	1.05	มาก
2.2 เพื่อผ่อนคลาย	4.62	0.69	มากที่สุด
2.3 เพื่อสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนหรือคนใกล้ชิด	3.97	1.04	มาก
2.4 เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	4.10	1.04	มาก
3 ด้านผู้มีอิทธิพลต่อการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง			
3.1 เพื่อน	3.73	1.14	มาก

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
3.2 ครอบครั้ว	3.18	1.19	ปานกลาง
3.3 แฟน	3.11	1.45	ปานกลาง
3.4 โฆษณานบนแพลตฟอร์มต่างๆ	3.29	1.30	ปานกลาง
3.5 ดาราที่ท่านชื่นชอบ	3.86	1.32	มาก
4 ด้านช่วงเวลาในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง			
4.1 06:00 - 12:00 นาฬิกา	2.84	1.37	ปานกลาง
4.2 12:00 - 18:00 นาฬิกา	3.28	1.19	ปานกลาง
4.3 18:00 - 00:00 นาฬิกา	4.32	0.85	มากที่สุด
4.4 00:00 - 06:00 นาฬิกา	3.42	1.35	มาก
5 ด้านสถานที่ในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง			
5.1 บ้าน	4.47	0.80	มากที่สุด
5.2 มหาวิทยาลัย	2.88	1.22	ปานกลาง
5.3 ที่สาธารณะ	2.66	1.23	ปานกลาง
6 ด้านช่องทางในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง			
6.1 รับชมแบบทดลองใช้	2.84	1.44	ปานกลาง
6.2 รับชมแบบรายเดือน	3.79	1.41	มาก
6.3 รับชมแบบรายปี	2.33	1.53	น้อย

ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พบว่าการใช้งานแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษา

1. ด้านการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงโดยแอปพลิเคชันที่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ เลือกรับชมมากที่สุดในระดับมากคือ Netflix ($\bar{X}$ = 3.68) ระดับปานกลางคือ Viu, WeTV ระดับน้อยคือ HBO GO และระดับน้อยที่สุดคือ iFlix ($\bar{X}$ = 1.72)

2. ด้านเหตุผลในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงด้านที่สูงที่สุดคือรับชมเพื่อผ่อนคลายโดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$) เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ($\bar{x} = 4.10$) เพื่อสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อน ($\bar{x} = 3.97$) และคนใกล้ชิดและเพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 3.40$)

3. ด้านมีอิทธิพลต่อการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงพบว่าผู้มีอิทธิพลต่อการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงสูงสุดมีระดับมาก 2 กลุ่มคือ ดาราที่ชื่นชอบ ($\bar{x} = 3.86$) และเพื่อน ($\bar{x} = 3.73$) และในระดับปานกลางมี 3 กลุ่ม คือ โฆษณานบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ($\bar{x} = 3.29$) ครอบครัว ($\bar{x} = 3.18$) และเพื่อน ($\bar{x} = 3.11$)

4. ด้านช่วงเวลาที่ได้รับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงพบว่าช่วงเวลาที่ใช้สูงสุดในในระดับมาก คือ 18:00-00:00 นาฬิกา ($\bar{x} = 4.32$)

5. ด้านสถานที่ในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงค่าเฉลี่ยสูงสุด ระดับมากที่สุดคือบ้าน ($\bar{x} = 4.47$) และระดับปานกลางคือ มหาวิทยาลัย ($\bar{x} = 2.88$) และที่สาธารณะ ($\bar{x} = 2.66$)

6. ด้านวิธีการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงพบว่านักศึกษาเลือกการรับชมแบบรายเดือนสูงสุด คือในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$) รับชมแบบทดลองใช้ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.84$) และรับชมแบบรายปีระดับน้อย ($\bar{x} = 2.33$)

ตารางที่ 3 : ผลการวิเคราะห์ความแตกต่าง พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ระหว่างนักศึกษาเพศชายและหญิงในแต่ละด้าน

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษา	t	$\bar{x}$	S.D.	Sig
1. ด้านการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง				
1.1. Netflix 1	0.84	0.23	0.28	0.737
1.2. Viu	1.35	0.36	0.26	0.262
1.3. WeTV	0.38	0.10	0.27	0.531
1.4. iFlix	1.80	0.38	0.21	0.911
1.5. HBO GO	4.97	1.11	0.22	0.966
2. ด้านเหตุผลในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง				
2.1 เพื่อการศึกษา	2.61	0.52	0.20	0.697
2.2 เพื่อผ่อนคลาย	0.66	0.09	0.13	0.375
2.3 เพื่อสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนหรือคนใกล้ชิด	1.31	0.26	0.20	0.017

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษา	t	$\bar{x}$	S.D.	Sig
2.4 เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	1.64	0.33	0.20	0.312
3. ด้านผู้มีอิทธิพลต่อการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง				
3.1 เพื่อน	3.65	0.77	0.21	0.000
3.2 ครอบครัว	5.74	1.21	0.21	0.551
3.3 แฟน	6.11	1.21	0.20	0.000
3.4 โฆษณานบนแพลตฟอร์มต่างๆ	3.04	0.83	0.27	0.655
3.5 คาราทีท่านชื่นชอบ	0.51	0.13	0.25	0.110
4. ด้านช่วงเวลาในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง				
4.1 06:00 - 12:00 นาฬิกา	1.92	0.50	0.26	0.012
4.2 12:00 - 18:00 นาฬิกา	2.00	0.45	0.23	0.695
4.3 18:00 - 00:00 นาฬิกา	0.30	0.05	0.16	0.159
4.4 00:00 - 06:00 นาฬิกา	0.82	0.21	0.26	0.132
5. ด้านสถานที่ในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง				
5.1 บ้าน	2.10	0.32	0.15	0.002
5.2 มหาวิทยาลัย	3.77	0.85	0.23	0.832
5.3 ที่สาธารณะ	2.47	0.57	0.23	0.844
6. ด้านช่องทางในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง				
6.1 รับชมแบบทดลองใช้	1.03	0.28	0.28	0.702
6.2 รับชมแบบรายเดือน	0.81	0.22	0.27	0.238
6.3 รับชมแบบรายปี	0.12	0.04	0.29	0.748

ผลการเปรียบเทียบต่อพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจในแต่ละด้าน พบว่าพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันด้านช่องทางในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง เฉพาะแอปพลิเคชัน HBO GO ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 ($t = 4.97$) ด้านเหตุผลพบว่านักศึกษาเพศชายและหญิงมีพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ด้านเหตุผลเพื่อ

การศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = 2.61$) ด้านผู้มีอิทธิพลต่อการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาเพศชายและหญิงพบว่าแตกต่างกันทั้งหมด โดย เพื่อน, ครอบครัว, และดาราที่ชื่นชอบ ซึ่งมีระดับความแตกต่างทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($t = 3.65, 5.74,$ และ 0.51 ตามลำดับ) แฟน และคนอื่น ๆ ต่างกันที่ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ($t = 6.11$ และ $t = 5.15$ ตามลำดับด้านช่วงเวลาในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง พบว่าความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงพบว่านักศึกษาเพศชายและ หญิงมีพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงที่แตกต่าง คือ 06:00 - 12:00 นาฬิกา และ 12:00 - 18:00 นาฬิกา ซึ่งมีระดับความแตกต่างทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 1.92$ และ $t = 2.00$ ตามลำดับ) ด้านสถานที่ในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง พบว่าความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจเพศชายและหญิง ด้านสถานที่ในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง แตกต่างกัน คือบ้าน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ($t = 2.10$) ที่สาธารณะที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ($t = 2.47$), ที่มหาวิทยาลัยที่ระดับ นัยสำคัญ 0.001 ($t = 3.77$) ส่วนสถานที่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อภิปรายผลการศึกษาโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ด้านการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ผลการวิจัยพบว่าแอปพลิเคชันที่นักศึกษานิยมใช้คือแอปพลิเคชัน Netflix อาจเนื่องมาจากการสมัครเป็นสมาชิกของแอปพลิเคชัน Netflix มีค่าใช้จ่ายเริ่มต้นเพียงเดือนละ 99 บาท และมีโปรโมชั่นการทดลองใช้ฟรี 1 เดือนจึงทำให้นักศึกษา มีความสนใจมากกว่าแอปพลิเคชันอื่น ๆ ซึ่งปัจจุบันคนไทยใช้สมาร์ตโฟนดูคอนเทนต์สตรีมมิ่งผ่านมือถือ มากถึง 89 % ด้านการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ผลการวิจัยพบว่าแอปพลิเคชันที่นักศึกษานิยมใช้คือแอปพลิเคชัน Netflix อาจเนื่องมาจากการสมัครเป็นสมาชิกของแอปพลิเคชัน Netflix มีค่าใช้จ่ายเริ่มต้นเพียงเดือนละ 99 บาท และมีโปรโมชั่นการทดลองใช้ฟรี 1 เดือนจึงทำให้นักศึกษา มีความสนใจมากกว่าแอปพลิเคชันอื่น ๆ ซึ่งปัจจุบันคนไทยใช้สมาร์ตโฟนดูคอนเทนต์สตรีมมิ่งผ่านมือถือ มากถึง 89 %

ด้านเหตุผลในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษารับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงเพื่อผ่อนคลายมากที่สุด อาจเนื่องมาจากนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ มีความกังวลเกี่ยวกับด้านการศึกษา ทำให้การรับชมภาพยนตร์ หรือ ซีรีส์ เป็นอีกทางเลือกเพื่อผ่อนคลาย การรับชมวิดีโอสตรีมมิ่งนั้นก็เป็นอย่างอื่นหนึ่งที่ได้มีการผ่อนคลายได้เรียนรู้กับหนังที่จะทำให้เรานั้นมีความสุขมากขึ้นอยู่เสมอ

ด้านผู้มีอิทธิพลต่อการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ผลการวิจัยพบว่านักศึกษา
รับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ตามเพื่อน และ ดาราที่ชื่นชอบอาจเนื่องมาจากการบอกเล่า
หรือบอกต่อ ๆ กันทำให้เกิดความสนใจที่จะเลือกรับชมแอปพลิเคชันนั้น ๆ หรือต้องการที่จะเปลี่ยน
แบบดาราที่ชื่นชอบ การเปลี่ยนแบบที่เกิดขึ้น จะสะท้อนความต้องการที่อยาก ไกล่ชิดและการเป็นที่
ยอมรับจากเพื่อน "การเปลี่ยนแบบที่เกิดขึ้น มักเป็นไปโดยที่เราไม่รู้ตัว เราอาจเปลี่ยนแบบคนที่เราชื่นชอบ
ไม่ว่าจะเป็น ไอ돌 นักร้อง นักแสดง หรือ เพื่อน

ด้านช่วงเวลาในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ช่วงเวลาที่นักศึกษารับชม
แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงมากที่สุดคือ ช่วงเวลา 18.00-00.00 นาฬิกา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก
นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจส่วนใหญ่ไม่มีการเรียนในช่วงเวลาดังกล่าว และสามารถ
รับชม ภาพยนตร์ ซีรีส์หรืออื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับชมในช่วง
ระยะเวลา 2-3 ชั่วโมงต่อวัน โดยเฉลี่ย

ด้านสถานที่ในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ผลการวิจัยพบว่าสถานที่ที่
นักศึกษารับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง คือ บ้าน อาจเนื่องมาจาก สิ่งอำนวยความสะดวกที่มี
มากกว่า ใน มหาวิทยาลัย หรือ ที่สาธารณะ และการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 จาก
สถานการณ์ Covid-19 ทั้งนี้ทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงมหาวิทยาลัย จำนวนมาก
ออกนโยบายให้บุคลากร (Work From Home) เพื่อหวังว่าจะช่วย ลดการแพร่กระจายของเชื้อ
ไวรัส Covid-19 ได้

ด้านช่องทางในการรับชมแอปพลิเคชันด้านความบันเทิง ผลการวิจัยพบว่านักศึกษารับชม
แอปพลิเคชันแบบรายเดือน เป็นส่วนมาก อาจเนื่องมาจากการใช้แอปพลิเคชันด้านความ
บันเทิง แบบรายเดือน มีความสะดวกสบายและตอบสนองต่อความต้องการในการ รับชม
ภาพยนตร์ หรือซีรีส์ อย่างต่อเนื่องของภาพยนตร์หรือ ซีรีส์เรื่องนั้น ๆ และค่าใช้จ่ายรายเดือน
เริ่มต้นเพียง 99 บาท ทำให้นักศึกษามีความสนใจใช้รายเดือนมากกว่าแบบรายปี การใช้แพ็คเกจ
รายเดือน สามารถรับชมภาพยนตร์ ซีรีส์ การ์ตูน และอื่น ๆ ได้ไม่มีข้อจำกัดเพียงเดือนละ 99 บาท
และจุดเด่นของการสมัครแพ็คเกจ ก็คือสามารถ ยกเลิกได้ตลอดเวลา ไม่มีสัญญาผูกมัดใด ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 เป็นแนวทางการตัดสินใจสำหรับผู้เลือกใช้อัปพลิเคชันด้านความบันเทิง
- 1.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแอปพลิเคชันด้านความ
บันเทิงในประเทศ

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาพิจารณาและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เลือกใช้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 แนะนำให้ทำการศึกษาเจาะจงถึงกลุ่มเป้าหมายที่แอปพลิเคชันด้านความบันเทิงแต่เล็กใช้ภายในระยะเวลาเคยใช้ 3 เดือนเพื่อจะได้ศึกษาเหตุผลที่ทำให้คนที่กำลังซื้อแต่เลือกที่จะยกเลิกได้ลึกซึ้งซึ่งมากกว่านี้

2.2 แนะนำให้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะสามารถนำมากำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาแอปพลิเคชันด้านความบันเทิงให้ตรงความต้องการของลูกค้าในแต่ละกลุ่มได้เจาะจง เช่น อาชีพ เจาะลงไปในแต่ละอาชีพเพื่อนำมาศึกษาว่ามีความแตกต่างที่จะนำเสนอในงานวิจัยฉบับนี้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กวรรณชนก รัตน์ศิลป์. (2558). *ซอฟต์แวร์ประยุกต์คืออะไร*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <https://sites.google.com/site/>

กัณสุดารัตน์ วงศ์ผู้ดี. (15 กรกฎาคม 2021). *10 แอปพลิเคชันดูหนังและซีรีส์ออนไลน์ Video Streaming แบบถูกลิขสิทธิ์*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก Lifestyle Issue: <https://www.lifestyleissue.com/it/video-streaming-applications/>

ณัฐชาริณ เชียงใหม่ (173 2019). *ภาพยนตร์แฟนตาซี*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก Natcharee:<https://sites.google.com> เน็ตฟลิกซ. เรียกใช้เมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://mmm.ru.ac.th>

มิเชล สก็อต (ผู้กำกับ). (2017). *The Lost Medallion* [ภาพยนตร์].

มิรินดา สุขประเสริฐ (6 ตุลาคม 2021). *10 อันดับ แอปดูหนังและซีรีส์ แอปไหนดี ฉบับล่าสุดปี 2021 ดูออนไลน์ ภาพคมชัด รวมซีรีส์ดังให้ดูครบ*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก mybest: <https://my-best.in.th/49565>.

ไมล์เคิล จอร์สัน. (2021). *เปรียบเทียบ Netflix, HBO GO, Disney+ ใช้บริการ สตรีมมิ่ง ดูหนัง ดูซีรีส์ออนไลน์ เจ้าไหนดี ?* สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <https://review.thaiware.com/2047.html>.

วณา วรรณยางกูร. (2562). *การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจการใช้บริการ*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <https://l.facebook.com>.

สถาพร สุขศรีวรรณ. (2562). *พฤติกรรมมารับชมสตรีมมิ่ง*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก [https://lf facebook.com](https://lf.facebook.com).

- สุวฤทธิ์ นันทรักษ์ชัยกุล. (2563). การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการ. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <http://dspace.bu.ac.th>.
- อณัฏฐวรรณ ทรงพรวาณิชย์.(2563). ความพึงพอใจต่อการใช้บริการภาพยนตร์ผ่านวิดีโอสตรีมมิ่งเน็ตฟลิกซ์ ของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/twin-8/6114154037.pdf>.
- อัชกร พงศ์รัก. (2021). ซีรีส์คืออะไร ต่างจากละครอย่างไร ขอถามกูรูด้านนี้. กรุงเทพฯ: thaidfilm. IMDb.com. (2019). ประวัติศาสตร์. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก [https://hmong.in.th/wiki/Adventure drama](https://hmong.in.th/wiki/Adventure_drama).
- KMe. (2020). ประเภทของสื่อบันเทิง. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <http://www.stc.ac.th/external>.
- Mango Consultant Co., Ltd. (2560). Application แอปพลิเคชัน คืออะไร. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <https://www.mangoconsultant.com/th/news-knowledge/knowledge>.
- Netflix. (2022). Netflix คืออะไร. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <https://help.netflix.com/th/node/412>.
- _____. (2022). ภาพยนตร์ รายการทีวี และความบันเทิงอีกมากมายแบบไม่จำกัด. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <https://www.netflix.com/th/>.
- Now TV. (2021). ตลาดสตรีมมิ่งแบบสด: ขนาดตลาดโลก แนวโน้ม การแข่งขัน ประวัติศาสตร์ และการวิเคราะห์การคาดการณ์ 2019-2025. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <https://www.now26.tv/live-streaming-markets-global-market->

ความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Readiness for Online Learning of Undergraduate Students in Thai
Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat
Maha Sarakham University

สุดารัตน์ มาศวรรณ¹
Sudaratana Maswanna¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 1 - 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2563 และได้เรียนออนไลน์ จำนวน 173 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 1 - 3 โดยได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 41 คน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้แบบออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 4.0/ S.D. 0.8) และเมื่อนำมาจัดลำดับความพร้อม สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) ความพร้อมด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}$ 4.3/ S.D. 0.8) 2) ความพร้อมด้านการบริหารเวลาในการเรียนออนไลน์ ($\bar{X}$ 4.0/ S.D. 0.8) 3) ความพร้อมด้านแรงจูงใจในการเรียนออนไลน์ ($\bar{X}$ 4.0/ S.D. 0.8) 4) ความพร้อมด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี ($\bar{X}$ 3.8/ S.D. 0.9) และ 5) ความพร้อมด้านทักษะการเรียนออนไลน์ ($\bar{X}$ 3.7/ S.D. 0.6) ตามลำดับ

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (hying430916@gmail.com)

คำสำคัญ: ความพร้อมในการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์, นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย, สื่อออนไลน์

Abstract

The purpose of this research were to study readiness for online learning of undergraduate students in Thai language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhut Maha Sarakham University to study readiness for online learning of undergraduate students in Thai language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhut Maha Sarakham University including 173 undergraduate students in Thai language freshman, sophomore, and junior who registered online learning in 2/2020. The research sample consisted of 90 undergraduate students in Thai language obtained by simple random sampling and the research instrument by opinion questionnaire The finding were calculated for percentage, mean, and standard deviation. The results were as follows :

The most of students had high readiness for online ($\bar{X}$ 4.0/ S.D. 0.8). The aspects the students ranked were 1) technology skills ($\bar{X}$ 4.3/ S.D. 0.8) 2) time management in studying ($\bar{X}$ 4.0/ S.D. 0.8) 3) motivational ($\bar{X}$ 4.0/ S.D. 0.8) 4) technology access ($\bar{X}$ 3.8/ S.D. 0.9) and 5) online learning skills ($\bar{X}$ 3.7/ S.D. 0.6).

Keywords: Readiness for online learning, Students in Thai language, Online media

บทนำ

ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) เป็นไวรัสที่มีการรายงานการระบาดในมนุษย์ ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบการระบาดในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน มีข้อสันนิษฐานว่าเกิดจากสัตว์เป็นพาหะนำเชื้อ และไวรัสนี้สามารถเพิ่มจำนวนได้ดีในระบบทางเดินหายใจและในปอดของมนุษย์ สามารถแพร่กระจายจากคนสู่คนผ่านทางละอองฝอยจากจุกหรือปาก ซึ่งต่อมามีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในเมืองอู่ฮั่นเท่านั้น แต่ยังแพร่กระจายไปทั่วโลก เพราะการเดินทางติดต่อกันของผู้คนในแต่ละประเทศ ส่งผลให้มีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมาก และมีประชากรที่เสียชีวิตจากไวรัสนี้มากกว่า 17 ล้านคน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) เนื่องจากไวรัสชนิดนี้สามารถแพร่กระจายและติดเชื้อได้ง่าย ส่งผลให้มีผู้ติดเชื้อจำนวนมาก อีกทั้งไวรัสนี้ก็กลายพันธุ์ได้เร็ว อีกทั้งเป็นไวรัสชนิดใหม่ที่ยังไม่มียาและวัคซีนที่ใช้ป้องกันและรักษาได้โดยเฉพาะ จึงทำให้ผู้คนทั่วโลกเกิดความเสี่ยงที่จะติดเชื้อ เป็น

ผู้ป่วยและอาจถึงแก่ชีวิตได้ เพื่อรักษาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญ อีกทั้งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้าง ทำให้โลกเข้าสู่ภาวะถดถอยอย่างมาก แต่ละประเทศจึงคิดค้นวิธีป้องกัน ทั้งการแนะนำให้สวมหน้ากากอนามัย การล้างมือให้สะอาดอยู่เสมอ ตลอดจนการคิดค้นยาและไวรัสที่ป้องกันไวรัสชนิดนี้

ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ โดยพบผู้ป่วยคนแรกเป็นหญิงชาวจีนที่เดินทางมาจากอู่ฮั่น เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2562 ซึ่งในระยะแรกของการพบผู้ป่วยนั้นยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับไวรัสจึงทำให้การสอบสวนโรคและการรักษายังไม่ระมัดระวังเต็มที่เหมือนในระยะต่อมา ซึ่งก็ทำให้เกิดการแพร่กระจายไวรัสในประเทศไทย โดยการแพร่กระจายในระยะแรกเป็นไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้ง ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) เป็นโรคอุบัติใหม่ที่เรายังไม่รู้จักมาก่อน ส่งผลต่อวิถีชีวิต การทำงาน การดำเนินชีวิตประจำวัน การเกิดขึ้นและการดำเนินทำให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานประจำวันของประชาชน เป็นสถานการณ์ที่หลายคนคาดว่าจะเป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าที่คิด จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรในหลายพฤติกรรมของผู้คน ความไม่แน่นอนและการคาดเดาสถานการณ์ไม่ได้ ประกอบกับการได้รับข้อมูลข่าวสารถึงผลกระทบต่าง ๆ อาจก่อให้เกิดความเครียด ความกลัว ในจิตใจของคนไทยได้ทุกเพศทุกวัย รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์และมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดในประเทศ ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ความปรกติรูปแบบใหม่” (New Normal) หมายถึง ความปกติใหม่ , ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีตอันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่มั่นคง (ราชบัณฑิตยสภา, 2564) นั่นคือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนในการใช้ชีวิตประจำวัน และการขับเคลื่อนทางเทคโนโลยี ซึ่งวิถีชีวิตใหม่ได้เข้าไปอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนทั่วทั้งประเทศ กรมสุขภาพจิต (2564) กล่าวว่า เทรนด์พฤติกรรมแบบ New Normal กับชีวิตวิถีใหม่ของคนไทย มี 4 ด้าน ดังนี้ 1) การใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต 2) การเว้นระยะห่างสังคม 3) การดูแลสุขภาพทั้งตัวเองและคนรอบข้าง 4) การสร้างสมดุลชีวิต การใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตมากขึ้น จากเดิมที่เคยมีมากอยู่แล้ว โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่เคยจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน สถานศึกษาเกือบทุกแห่งได้ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) เพื่อเป็นการเว้นระยะห่างทางสังคม และเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของไวรัสชนิดนี้ และเมื่อเกิดการแพร่กระจายของไวรัสชนิดใหม่ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจึงได้มีประกาศ เรื่องมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2564) ดังนี้

ข้อ 3 การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ให้เป็นไปตามประกาศแนวทางการ

จัดการเรียนการสอนตามมาตรการป้องกันการเผยแพร่การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของมหาวิทยาลัยโดยฝ่ายวิชาการทั้งนี้ให้คงไว้ซึ่งมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานของหลักสูตรอย่างเคร่งครัด

ดังนั้นหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย จึงได้ปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนด้วยการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือการสอนออนไลน์เพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อดังกล่าว ทั้งนี้หลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยใช้สื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมัลติมีเดีย รวมไปถึงการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลและฝึกทักษะในรายวิชาต่าง ๆ นอกจากนี้หลักสูตรได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้แก่อาจารย์ผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบของการสนับสนุนให้ฝึกอบรม ทั้งการฝึกอบรมการพัฒนาสื่อการเรียน การเข้าร่วมการประชุมต่าง ๆ อย่างไรก็ตามหลักสูตรต้องคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนที่เป็นพื้นฐานสำคัญมาประกอบด้วย เพราะนักศึกษาที่มีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน มีทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์แตกต่างกัน อีกทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนโดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน แต่ละคนมีความพร้อมที่แตกต่างกัน รวมไปถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต

ความพร้อมของนักศึกษามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วิธีการศึกษา

1. ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 1 - 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2563 และเรียนในรูปแบบออนไลน์ จำนวน 173 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 1 - 3 จำนวน 41 คนซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและทำการสุ่มอย่างง่าย
3. ตัวแปรในการศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้
ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ ชั้นปี วิชาเอก ประสบการณ์ที่ได้เรียนในรูปแบบออนไลน์

ตัวแปรตาม ได้แก่ การเข้าถึงเทคโนโลยี ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการเรียนรู้ การบริหารเวลา แรงจูงใจ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้แบบออนไลน์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม แบ่งออกเป็นสองตอน คือตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์การเรียนออนไลน์ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้แบบออนไลน์ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีข้อความคำถามเกี่ยวกับความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้แบบออนไลน์ 5 ด้าน ดังนี้ 1) การเข้าถึงเทคโนโลยี 2) ทักษะการใช้เทคโนโลยี 3) ทักษะการเรียนรู้ 4) การบริหารเวลา 5) แรงจูงใจ

5. การหาคุณภาพเครื่องมือ เมื่อผู้วิจัยได้แก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิระบุเรียบร้อยแล้ว ได้นำแบบสอบถามมาทำการทดสอบความน่าเชื่อถือโดยแจกกับกลุ่มตัวอย่างที่มีสภาพความเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยการวิเคราะห์ประมวลหาค่าครอนบาร์คแอลฟา (Cronbach's Alpha Analysis Test) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ .890 หลังจากนั้นแบบสอบถามจะนำไปให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในการศึกษา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยหาค่าร้อยละกับข้อมูลส่วนที่เป็นสถานภาพทั่วไปของนักศึกษา และข้อมูลส่วนที่เป็นประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนออนไลน์ในภาคเรียนที่ 2/2563 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลที่เป็นความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้แบบออนไลน์ และวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูล ความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้แบบออนไลน์

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม” มีผลการวิจัยที่สามารถรายงานผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากแพลตฟอร์มกูเกิลฟอร์ม (Google form) โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

ความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้แบบออนไลน์ มี 5 ด้าน ได้แก่ ความพร้อมด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี ความพร้อมด้านการทักษะการใช้เทคโนโลยี ความพร้อมด้านการทักษะการเรียนรู้ ความพร้อมด้านการการบริหารเวลา และ ความพร้อมด้านการแรงจูงใจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับความพร้อมด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี

ระดับความพร้อมด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในภาคเรียนที่ 2/2563 มีผลการพิจารณาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.8$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ตารางแสดงความพร้อมด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี

ความพร้อมด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
นักศึกษาสามารถเข้าถึงการเรียนออนไลน์ และสามารถเรียนรู้ได้จากเทคโนโลยีการสอนออนไลน์	3.7	0.9
เทคโนโลยีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่นักศึกษาเข้าเรียนมีประสิทธิภาพ	3.6	0.9
นักศึกษาได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีการเรียนการสอนแบบออนไลน์	3.6	0.9
นักศึกษาคิดว่าการเรียนแบบออนไลน์เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด19	4.1	1.0
รวม	3.8	0.9

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การเรียนแบบออนไลน์เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด19 มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1 รองลงมาคือ สามารถเข้าถึงการเรียนออนไลน์ และสามารถเรียนรู้ได้จากเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 และ เทคโนโลยีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่นักศึกษาเข้าเรียนมีประสิทธิภาพ กับการได้รับประโยชน์จาก

เทคโนโลยีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ มีความพร้อมน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ คือ 3.6

2. ระดับความพร้อมด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี

ระดับความพร้อมด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในภาคเรียนที่ 2/2563 มีผลการพิจารณาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.3) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 : ตารางแสดงความพร้อมด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี

ความพร้อมด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีเป็นพื้นฐานได้ เช่น พิมพ์งาน /คุยโต้ตอบ	4.2	0.8
สามารถใช้สื่อออนไลน์ถูกต้องตามกฎหมายตามจริยธรรมและความปลอดภัย เช่น ไม่พิมพ์ค่า ไม่ก๊อปปี้งาน/รูปภาพ มาส่งอาจารย์	4.3	0.8
สามารถใช้เทคโนโลยีการเรียนออนไลน์เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ได้	4.5	0.7
สามารถใช้เทคโนโลยีการเรียนออนไลน์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนของตนเองได้	4.2	0.8
รวม	4.3	0.8

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สามารถใช้เทคโนโลยีการเรียนออนไลน์เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ได้ มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.5 รองลงมา คือ สามารถใช้สื่อออนไลน์ถูกต้องตามกฎหมายตามจริยธรรมและความปลอดภัย เช่น ไม่พิมพ์ค่า ไม่ก๊อปปี้งาน/รูปภาพ มาส่งอาจารย์ มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3 และ ปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีเป็นพื้นฐานได้ เช่น พิมพ์งาน /คุยโต้ตอบ กับ สามารถใช้เทคโนโลยีการเรียนออนไลน์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนของตนเองได้ มีความพร้อมน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ คือ 4.2

3. ระดับความพร้อมด้านทักษะการเรียนออนไลน์

ระดับความพร้อมด้านทักษะการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในภาคเรียนที่ 2/2563 มีผลการพิจารณาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.7) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 : ตารางแสดงความพร้อมด้านทักษะการเรียนออนไลน์

ความพร้อมด้านทักษะการเรียนออนไลน์	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
สามารถวางแผนระบบการเรียนออนไลน์และสามารถประยุกต์ใช้ได้	3.0	0
สามารถเรียนรู้ได้จากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นและความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการเรียนในชั้นเรียนออนไลน์	4.1	0.7
มีความพยายามและมีการประยุกต์การเรียนออนไลน์อย่างเต็มที่	4.2	0.7
สามารถอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนออนไลน์ได้อย่างเต็มที่มากกว่าการเรียนในชั้นเรียนปกติ	3.5	1.0
รวม	3.7	0.6

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพยายามและมีการประยุกต์การเรียนออนไลน์อย่างเต็มที่ มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2 รองลงมาคือ สามารถเรียนรู้ได้จากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นและความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการเรียนในชั้นเรียนออนไลน์ มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1 และ สามารถวางแผนระบบการเรียนออนไลน์และสามารถประยุกต์ใช้ได้ มีความพร้อมน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.0

4. ระดับความพร้อมด้านการบริหารเวลาในการเรียนออนไลน์

ระดับความพร้อมด้านการบริหารเวลาในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในภาคเรียนที่ 2/2563 มีผลการพิจารณาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 4.0) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 : ตารางแสดงความพร้อมด้านการบริหารเวลาในการเรียนออนไลน์

ความพร้อมด้านการบริหารเวลาในการเรียนออนไลน์	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
สามารถจัดลำดับความสำคัญของการเรียนได้	4.2	0.7
สามารถจัดตารางการทำงานและการเรียนแบบออนไลน์ได้	4.2	0.8
หลีกเลี่ยงการผัดวันประกันพรุ่ง	3.8	0.9
สามารถหลีกเลี่ยงความเครียดจากการเรียนออนไลน์ได้	3.6	0.8
รวม	4.0	0.8

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สามารถจัดลำดับความสำคัญของการเรียนได้ กับ สามารถจัดตารางการทำงานและการเรียนแบบออนไลน์ได้ มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2 เท่ากัน รองลงมาคือ หลีกเลี่ยงการผัดวันประกันพรุ่ง มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8 สามารถหลีกเลี่ยงความเครียดจากการเรียนออนไลน์ได้ มีความพร้อมน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.6

5. ระดับความพร้อมด้านแรงจูงใจในการเรียนออนไลน์

ระดับความพร้อมด้านแรงจูงใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในภาคเรียนที่ 2/2563 มีผลการพิจารณาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.0) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 : ตารางแสดงความพร้อมด้านแรงจูงใจการเรียนออนไลน์

ความพร้อมด้านแรงจูงใจในการเรียนออนไลน์	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
มีพลัง ขยันขันแข็ง และกระตือรือร้นในการเรียนออนไลน์	4.0	0.9
มีความพยายาม มานะอดทน บากบั่น ไม่ท้อถอย ในการเรียนออนไลน์	3.9	0.9

มีความยืดหยุ่น สามารถแสวงหาการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้	3.9	0.8
มีจรรยาบรรณในการทำงาน มีวินัย มั่นคงในหน้าที่ของตนเอง	4.2	0.7
รวม	4.0	0.8

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีจรรยาบรรณในการทำงาน มีวินัย มั่นคงในหน้าที่ของตนเอง โดยมีระดับความพร้อมอยู่ที่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2 รองลงมาคือ มีพลัง ขยัน ซื่อสัตย์ และกระตือรือร้นในการเรียนออนไลน์มี มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0 และ ความพยายาม มานะอดทน บากบั่น ไม่ทอดทิ้ง ในการเรียนออนไลน์ กับ มีความยืดหยุ่น สามารถแสวงหาการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ มีความพร้อมน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.9 ระดับความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามมีผลการพิจารณาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.0$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพร้อมด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี มีระดับความพร้อมอยู่ที่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3 รองลงมาคือ ความพร้อมด้านการบริหารเวลาในการเรียนออนไลน์ กับ ความพร้อมด้านแรงจูงใจในการเรียนออนไลน์ มีระดับความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0 และ ความพร้อมด้านทักษะการเรียนออนไลน์ มีความพร้อมน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.7

สรุปผล

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 4.0/ S.D. 0.8) และเมื่อนำมาจัดลำดับความพร้อม สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) ความพร้อมด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}$ 4.3/ S.D. 0.8) 2) ความพร้อมด้านการบริหารเวลาในการเรียนออนไลน์ ($\bar{X}$ 4.0/ S.D. 0.8) 3) ความพร้อมด้านแรงจูงใจในการเรียนออนไลน์ ($\bar{X}$ 4.0/ S.D. 0.8) 4) ความพร้อมด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี ($\bar{X}$ 3.8/ S.D. 0.9) และ 5) ความพร้อมด้านทักษะการเรียนออนไลน์ ($\bar{X}$ 3.7/ S.D. 0.6) ตามลำดับ

การอภิปรายผล

การวิจัยเกี่ยวกับความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามพบว่า โดยส่วนรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาเป็นราย

ด้านพบว่าด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีมีผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาภาษาไทย เพื่ออาชีพ ได้แสดงความคิดเห็นในด้านนี้ที่นอกเหนือจากข้อความโดยระบุว่า บางครั้งการเรียนออนไลน์ก็ทำให้เรียนไม่ค่อยรู้เรื่อง ในบางเรื่องก็ไม่สามารถเข้าใจได้เหมือนการเรียนในห้องซึ่งแตกต่างจากความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาภาษาและวรรณกรรมไทยที่เสนอแนะว่า สถานการณ์แบบนี้ควรจัดการเรียนแบบออนไลน์เพื่อที่จะป้องกันการแพร่ระบาดของโควิดซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวัฒน์ บรรลือ (2560) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์และนักศึกษาสำหรับสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ จำนวน 80 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์ จำนวน 3 คน และนักศึกษาสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ จำนวน 84 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติค่าที ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีประกอบด้วย ขั้นตอนก่อนเรียนโดยทำการวิเคราะห์ผู้เรียน การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนระหว่างเรียนประกอบด้วยขั้นตอนย่อย คือปฐมนิเทศรายวิชา จัดการเรียนการสอน และขั้นตอนการประเมินผล เมื่อดำเนินการครบทุกขั้นตอนแล้วจึงทำการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ พบว่านักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เรียน และกลุ่มที่เรียนในชั้นเรียนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นแสดงว่าการเรียนการสอนออนไลน์สามารถก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้เท่ากับการเรียนในชั้นเรียนแบบปกติ

อย่างไรก็ดี การที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาภาษาไทยเพื่ออาชีพ ได้แสดงความคิดเห็นในด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีที่นอกเหนือจากข้อความโดยระบุว่า บางครั้งการเรียนออนไลน์ก็ทำให้เรียนไม่ค่อยรู้เรื่อง ในบางเรื่องก็ไม่สามารถเข้าใจได้เหมือนการเรียนในห้องนั้นอาจเป็นเพราะว่ายังมีความพร้อมของการปรับตัวในวิถีปกติใหม่ (New normal) อยู่ในระดับน้อย ซึ่งถ้านำผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิคในการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมมาปรับใช้เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนออนไลน์ก็อาจช่วยให้การเข้าถึงเทคโนโลยีและมีความพร้อมอยู่ในระดับที่พึงประสงค์ ดังที่ กชพรรณ นุ่นสังข์, วิชาวรรณ ชะอุ่ม เพ็ญสุขสันต์ และ สายฝน เอกวรางกูร (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชน

(Massive Open Online Course : MOOC) ในรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยสูงอายุและจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชน ในรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยสูงอายุและจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น 2) ศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชนในรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยสูงอายุและจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น และ 3) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชนในรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยสูงอายุและจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียน นักศึกษา อาจารย์ และประชาชนทั่วไปที่ลงทะเบียนเรียนทั้งหมด จำนวน 1,204 คน ได้แก่ 1) รายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยสูงอายุ จำนวน 555 คน และ 2) รายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น จำนวน 649 คน กำหนดขอบเขตเพื่อใช้ในการดำเนินงานตามแนวทางการจัดทำรายวิชา MOOC เพื่อสอนในระบบ Thai MOOC ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนประมวลรายวิชา 2) โครงสร้างเนื้อหาวิชาและบทเนื้อหา 3) แผนการจัดการเรียนรู้ 4) สื่อการเรียนรู้ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 7) การให้ข้อมูลรายวิชา และ 8) การวิเคราะห์ข้อมูล 8) ข้อสอบ 9) การจัดการเรียนการสอน และ 10) สรุปผลการจัดการเรียนการสอนและประเมินผล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาจิตวิทยาผู้สูงอายุ เท่ากับ 80.9 ส่วนรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น เท่ากับ 86.6 ผู้เรียนมีพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นจนจบรายวิชาจิตวิทยาผู้สูงอายุและรายวิชาจิตวิทยาวัยรุ่น ค่าเฉลี่ย 47.21 และ 49.46 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัย เพราะเป็นการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์และจะต้องออกแบบการวิจัย (Research Design) ให้เหมาะสมกับนวัตกรรมหรือความปรกติรูปแบบใหม่ (New Normal)
2. ควรมีการเตรียมการตั้งแต่เนิ่น ๆ เพื่อลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ซึ่งจะทำให้การออกแบบวางแผนในการวิจัยเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษา
4. ควรศึกษาความคงทนในการจำ ที่เรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- กชพรรณ นุ่นสังข์, วิภาวรรณ ชะอุ่ม เพ็ญสุขสันต์ และสายฝน เอกวางกูร. (2562). *การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชน (MOOC)*. การประชุมวิชาการระดับชาติ สารสนเทศศาสตร์วิชาการ ครั้งที่ 1 (หน้า NCI42-NCI42). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2563, จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/int_protection.php.
- กรมสุขภาพจิต. (2564). *New Normal ชีวิตวิถีใหม่*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=2288>
- ราชบัณฑิตยสภา. (2564). ศัพท์บัญญัติสำนักงานราชบัณฑิตยสภา. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://coined-word.orst.go.th/>.
- วิทัศน์ ผักเจริญผล และคณะ. (มกราคม – มิถุนายน 2563). ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์ระบาดไวรัส Covid-19. *วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์* 4 (1), 44 - 61.
- สุวัฒน์ บรรลือ. (กรกฎาคม – ธันวาคม 2560). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด* 11(2), 250 - 260.

ความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
(สามพร้าว)

Satisfaction on Studying Online Classes of Students in Udon Thani
Rajabhat University (Sam Phrao Campus)

นิพาดา ศรีสุทโธ¹, อนัชลิตา ศรีหานาม² และวินัชฌยา วงษ์คลองเขื่อน³
Niphada Srisutto¹, Anatchalita Srihanam² and Winutchaya Wongklongkhuen³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะพยาบาลศาสตร์ จำนวน 357 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือแบบสอบถามที่ความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นคือสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาที่ศึกษาในคณะที่ต่างกัน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) ในทุกคณะนั้น อยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 0.77

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ , การเรียนออนไลน์ , การใช้เว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอน

---

¹ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (62040305120@udru.ac.th)

³ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

The purpose of this research was to study the satisfaction of online learning among students of Udon Thani Rajabhat University (Sam Phrao). The sample group consisted of 357 students from Faculty of Technology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Faculty of Science, and Faculty of Nursing. The instrument used for data collection was a five-point rating scale questionnaire. Statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation and One-way Analysis of Variances (One-way ANOVA).

No statistically significant differences were found from the analysis of online learning satisfaction among students studying in different faculties.

The results showed that the satisfaction of online learning among students of Udon Thani Rajabhat University (Sam Phrao) in all faculties was at a high level. The mean score was 4.20 and the mean standard deviation was 0.77.

Keywords: Satisfaction, Online Learning, Using the website for teaching and learning.

บทนำ

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด -19 ซึ่งระบาดครั้งแรกปลายเดือน ธันวาคม พุทธศักราช 2562 ในนครอู่ฮั่นเมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ประเทศจีนกลุ่มพัฒนาวิชาการ โรคติดต่อ (2564) หลังจากนั้นก็ได้แพร่ระบาดหนักไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยจนทำให้รัฐบาล ต้องประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเข้ามาควบคุมการแพร่ ระบาดมีผลบังคับใช้ในวันที่ 26 มีนาคมไปจนถึงปลายเดือนเมษายน พุทธศักราช 2563 ปีปีซี นิวส์ (2021) มาตรการข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อนักเรียนและนักศึกษาไทยกว่า 15 ล้านคน ต้องหยุด เรียนไปจนถึง เดือนกรกฎาคมซึ่งหมายความว่า นักเรียนไทยจะไม่ได้เรียนเป็นเวลาถึงหนึ่งในสาม ของปีการศึกษานั้น จึงทำให้จำเป็นต้องเลื่อนการเปิดภาคเรียนการศึกษานั้นล่าช้ากว่ากำหนด แม้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายที่จะยกเลิกวันหยุดเพื่อชดเชยเวลาเรียนที่หายไปนั้น แต่ การขาดเรียนสะสมก็ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนนักศึกษาเองในระยะยาว ทำให้เกิดการ ร่วมมือกันของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมไปถึงทุกหน่วยงานของไทยจะต้อง

ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อที่จะลดผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติเหล่านี้ ไม่เช่นนั้นแล้วประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบเชิงลบอย่างมหาศาลในอนาคตได้

จากสาเหตุข้างต้นทำให้นักเรียน และนักศึกษาต้องปรับการเรียนเป็นแบบผสมผสาน ระหว่างการเรียนแบบออนไลน์ และการมาเรียนในสถานศึกษา แต่ในปีที่ผ่านมาสถานการณ์โรคระบาดระลอกใหม่ทำให้อัตราผู้ติดเชื้อพุ่งสูง อย่างมากรัฐบาลจึงต้องยกระดับมาตรการ ควบคุมโรคขึ้นเป็นระดับสูงสุดส่งผลให้นักเรียน และนักศึกษาต้องเรียนออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2564 ภาคเรียนที่ 1 ที่ผ่านมา Kenan Foundation Asia (2020)

โดยการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือปัจจัยต่าง ๆ ของบุคคล ที่มีทัศนคติไปในทางบวก ซึ่งมักขึ้นอยู่กับ การได้รับ การตอบสนองตามที่ต้องการทำให้บุคคลมีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่อยากจะทำสิ่งเหล่านั้น และส่งผลต่อประสิทธิภาพ และผลลัพธ์ความก้าวหน้าในการทำงาน ในทางตรงกันข้ามหากไม่ได้รับการตอบสนองตามที่ต้องการ ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเนื้อหา หมายถึงการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบด้วยกันคือ การนำเสนอด้วยการใช้สื่อข้อความ รูปภาพ เสียง และวีดิทัศน์ ซึ่งจะช่วยกระตุ้น ความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ปัจจัยด้านผู้สอน หมายถึงความรู้ความสามารถของอาจารย์ในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ทำให้นักศึกษาสนใจในบทเรียนมากขึ้นช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจเนื้อหา ปัจจัยด้านเวลา หมายถึงการจัดสรรเวลาในการเรียนออนไลน์ให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของทั้งผู้เรียน และผู้สอน ปัจจัยด้านความพร้อม หมายถึงการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนที่จะส่งผลต่อ การเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนเป็นอย่างมาก เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ และรวมถึงสัญญาณ เครือข่าย อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

การเรียนออนไลน์ (Online Learning) เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ผสมผสานร่วมกัน เช่น อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์สื่อสาร แพลตฟอร์มการเรียนเพื่อสร้างห้องเรียนเสมือนจริง โดยผู้คนที่ทั่วโลกสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง และสะดวกรวดเร็วโดยขจัดอุปสรรคด้านสถานที่และเวลา Learn anywhere (2021) ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เป็นหนึ่งในจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์มีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้น รายงานของยูเนสโก ในปี 2563 ระบุว่า มีนักเรียนกว่า 1,600 ล้านคน หรือจำนวน 90 % จากทั่วโลก และครกว่า 63 ล้านคน ที่ได้รับผลกระทบจากการปิดโรงเรียนจึงมีการนำแพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ Albert Potjes (2564) มาใช้งานเพื่อ สนับสนุนการเรียนการสอน และทำให้หลาย ๆ แพลตฟอร์มมียอด

การใช้งานเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด หนึ่งในตัวอย่างที่โดดเด่นของแพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ ได้แก่ Khan Academy ที่ก่อตั้งโดย ซัลมาน ข่าน ในปีพุทธศักราช 2551 โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากการที่ซัลมานช่วยสอนวิชาเลขให้กับญาติทางอินเทอร์เน็ต ต่อมาเขาได้เผยแพร่วิดีโอการสอนของตนลงบนเว็บไซต์ Youtube ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดี ครูบางคนนำบทเรียนวิดีโอของเขาไปใช้เป็นสื่อการสอนก่อนที่Khanจะตัดสินใจลาออกจากงานประจำ เพื่อมาทำแพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์แบบเต็มตัว โดย Khan Academy ดำเนินการในลักษณะขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ให้บริการบทเรียนวิดีโอฟรีกว่า 6,000 บทเรียนแก่ผู้เรียนทั่วโลก ซึ่ง Khan Academy เป็นหนึ่งในแพลตฟอร์มที่พลิกโฉมหน้าวงการศึกษาระดับสูงของการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนในจำนวนมหาศาลด้วยตัวเลขสูงกว่า 15 ล้านคนต่อเดือน Kenan Foundation Asia (2020) แต่ในทางกลับกัน เนื่องจากการต้องปรับตัวตามมาตรการควบคุมโรคทำให้มีผลกระทบต่อระบบการศึกษาได้ 3 ปัญหา ดังนี้

1) ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้น ความเหลื่อมล้ำ และโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพนับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ช่องว่างระหว่างโอกาสเข้าถึงการศึกษาและความพร้อมทางด้านอุปกรณ์รองรับการเรียนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน เห็นได้จากนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนรัฐที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพฯ สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์หรืออีเลิร์นนิง (e-Learning) อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อต้องกักตัวอยู่ที่บ้านในขณะที่มีนักเรียนไทยอีกหลายล้านคน โดยเฉพาะเด็กในโรงเรียนขยายโอกาสที่ผู้ปกครองของพวกเขาอาจไม่มีเงินที่จะซื้อคอมพิวเตอร์หรือนิตบุ๊กเพื่อเรียนหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ได้ ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจถดถอยหลายบริษัทปิดตัวลง และบางบริษัทได้มีการลดตำแหน่งงาน ทำให้ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มนี้ต้องถูกเลิกจ้าง

2) ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังมีไม่เพียงพอ เช่น เมื่อครูไม่สามารถดำเนินการสอนด้วยตนเองในห้องเรียนได้อย่างที่ควร จึงต้องพิจารณาช่องทางการเรียนรู้อื่น ๆ ทดแทน แต่น่าเสียดายที่ประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ หรืออีเลิร์นนิง (e-Learning) ของเรายังไม่เพียงพอ มีครูเพียงไม่กี่ท่านที่ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนอีกทั้งนักเรียนจำนวนมากยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนผ่านระบบเทคโนโลยีที่จำเป็นโดยเฉพาะนักเรียนในพื้นที่ชนบท แม้ว่าขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมีแนวคิดที่จะมอบแท็บเล็ตให้กับครูและนักเรียนที่มีความจำเป็น แต่นั่นก็อาจไม่เพียงพอเพราะการมอบแท็บเล็ต ก็อาจไม่ช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพเท่าที่หวังไว้ เพราะหากครูไม่ได้รับการอบรมหรือไม่มีประสบการณ์ ในชั้นเรียนออนไลน์มาก่อนก็จะไม่เข้าใจว่าเมื่อนักเรียนเรียนออนไลน์จะรู้สึกอย่างไร

3) ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ยังไม่เพียงพอ ทุกคนตระหนักดีว่า อาจารย์ คือผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรมนุษย์สำหรับสร้างอนาคตของชาติ ความมุ่งมั่น และอยากมีส่วนร่วมที่สำคัญที่ได้ช่วยสร้างคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตั้งจะเห็นจากเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในครั้งนี้ อาจารย์จำนวนไม่น้อยที่ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาในบทเรียนเพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนวิถีใหม่ แต่อย่างไรก็ตามอาจารย์หลายท่านยังรู้สึกว่าคุณภาพเขาเกิดปัญหาในการควบคุมดูแลนักศึกษาได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในด้านวิชาการ และการใช้เทคโนโลยี การปรับกระบวนการเรียนการสอนหลายครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือประกาศแบบเร่งด่วนอาจทำให้เกิดความสับสน และไม่แน่ใจว่าจะเริ่มต้นวิธีการสอนผ่านระบบออนไลน์อย่างไร รวมถึงการติดตามความก้าวหน้าการเรียนรู้ และประเมินผลสัมฤทธิ์การศึกษาว่าจะปรับเปลี่ยนอย่างไร รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก Kenan Foundation Asia (2020)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นที่ส่งผลกระทบต่อผู้ศึกษาในหลายด้านจึงทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจในการจัดทำเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ที่จะนำข้อมูลไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นได้อย่างตรงจุด โดยทั้งหมดนี้ทำให้คณะผู้วิจัยทำการสำรวจความเห็นของนักศึกษา และนำความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาในการเรียนออนไลน์ และสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาแก้ไขเพื่อประโยชน์ต่อนักศึกษา และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) ให้สามารถนำไปพัฒนาการเรียนและการสอนออนไลน์ให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว)
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ระหว่างนักศึกษาที่เรียนคณะต่างกันของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ในการวิจัย คือนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 357 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) ระดับชั้นปีที่ 1-4 ทั้งนักศึกษาเพศชายและเพศหญิง ภาคการเรียนภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 357 คน เป็นการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครชซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgen)

ตารางที่ 1: กลุ่มตัวอย่างจำแนกนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว)

คณะ (4 คณะ 4 ชั้นปี)	จำนวนนักศึกษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ	910	66
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	2546	186
คณะวิทยาศาสตร์	1284	94
คณะพยาบาลศาสตร์	150	11
รวม	4890	357

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชั้นปี เพศ และคณะที่ศึกษา จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา จำนวน 15 ข้อ

การแปลความหมายของแบบวัดระดับ เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ เป็นการวัดโดยใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาเนื้อหาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา

3.2 ออกแบบและสร้างแบบสอบถาม

3.3 นำเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

3.4 นำเสนอข้อมูลให้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของข้อคำถามแต่ละข้อโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (*IOC* : Index of Item objective congruence) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยของทั้งแบบสอบถามเท่ากับ 1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามแจกให้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 357 คน โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในวันที่ 24 มีนาคม 2565 – 25 มีนาคม 2565

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ประกอบ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามขั้นตอนต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป PSPP (perfect statistics professionally presented) เพื่อหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยมีนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 357 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 : ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

คณะ	จำนวน	ร้อยละ
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ	66	18.49
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	186	52.10
คณะวิทยาศาสตร์	94	26.33
คณะพยาบาลศาสตร์	11	3.08
รวม	357	100.0

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 52.10 คณะ วิทยาศาสตร์ จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 26.33 คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 18.49 และ คณะพยาบาลศาสตร์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.08

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาทุกคณะที่กำลังศึกษา ในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) ได้ผล วิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 3 : ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์

ปัจจัย	$\bar{x}$	(S.D.)
ปัจจัยด้านเนื้อหา	4.20	0.78
ปัจจัยด้านผู้สอน	4.25	0.76
ปัจจัยด้านความพร้อม	4.21	0.78
ปัจจัยด้านเวลา	4.17	0.78
รวม	4.20	0.77

จากตารางที่ 2 พบว่าความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาทุกคณะ อยู่ใน ระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 0.77

ตารางที่ 4 : ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาที่เรียนต่างคณะ

ความพึงพอใจ	Sum of Square	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	4.889	2.041	.108
ภายในกลุ่ม	281.850		
รวม	286.739		

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาที่เรียนต่างคณะกันไม่มี ความแตกต่างกัน (F = 2.041)

การอภิปรายผล

จากผลวิจัยพบว่าความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สามพร้าว) คณะผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลตามประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุดคือ เนื้อหาจากบทเรียนมีความน่าสนใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าหากเนื้อหาในการเรียนมีความน่าสนใจจะช่วยให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยเนื้อหาที่มีความน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ นววัฒนโชติ อัครสารณวงศ์ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ พบว่าเทคโนโลยีในสมัย 4.0 มีหลากหลายที่ครูผู้สอน สามารถประยุกต์ใช้กับผู้เรียนให้เกิดประสบการณ์ องค์ความรู้ที่หลากหลาย ผสมผสานกันเพื่อนำไปใช้ได้จริง การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากเนื้อหาในหนังสือ สื่อทำมือ มาเป็นเนื้อหาใน รูปแบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ยังทำให้เนื้อหาจากบทเรียนนั้นมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มความสะดวกแก่ทั้งผู้สอนและผู้เรียน

2. ด้านผู้สอน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ผู้สอนใช้สื่อในการสอนได้น่าสนใจ เนื่องจากสื่อการสอนแบบใหม่ ๆ เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในปัจจุบัน ผู้สอนต้องเรียนรู้ทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงผู้เรียน ทั้งนี้หากสื่อในการสอนมีความน่าสนใจจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลายาวขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ วิทยา วาโย(2563) ได้ศึกษาการเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 :แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้สอนควรมีการจัดกระบวนการสอนให้เหมาะสม เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดความราบรื่นสอดคล้องตามแผนการเรียนการสอน ซึ่งบทบาทของผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นศักยภาพของตนเองในด้านการเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาศมรรถนะ ในการเรียนทักษะด้านความรู้ที่ใช้ในการทำงาน ความสามารถในการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการทำงานที่สอนกันได้

3. ด้านความพร้อม ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความพร้อมของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงสื่อการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษากลุ่มตัวอย่างได้มีการจัดการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ความพร้อมของอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย ICT (Information

and Communications Technology) กรอบนโยบายนี้มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและพัฒนาความพร้อมในด้านเทคโนโลยี โดยการพัฒนาคอนกรีตพื้นฐาน ICT ที่เป็นอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงหรือสื่อสารรูปแบบอื่นที่เป็น Broadband ให้มีความทันสมัย มีการกระจายอย่างทั่วถึงและมีความมั่นคงปลอดภัย สามารถรองรับความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

4. ด้านเวลา ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุดคือ เวลาที่เรียนสามารถยืดหยุ่นได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สอนเข้าใจข้อจำกัดต่าง ๆ ของนักศึกษาในการเข้าเรียนออนไลน์จึงมีการยืดหยุ่นเวลาให้กับนักศึกษาในการเข้าเรียนตามเห็นสมควรของผู้สอน ทำให้ผู้เรียนมีทางเลือกที่สามารถศึกษาได้อย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ นันทวัน ทองพิทักษ์ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นสำหรับนักศึกษา ด้านเวลาและสถานที่ ซึ่งสามารถสร้างระบบการเรียนรู้ที่ไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลาและสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการค้นหาเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ ความสะดวกและรวดเร็ว ความคงทนของข้อมูล รวมทั้งความสามารถในการทำข้อมูลให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. มหาวิทยาลัยควรแจกซิมอินเทอร์เน็ตฟรี ที่มีความเร็วสูง ให้แก่นักศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านความพร้อมในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น
2. มหาวิทยาลัยควรใช้ระบบการเรียนการสอนให้เป็นระบบเดียวกัน เช่น ซ้อมแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูง หรือ สร้างแอปพลิเคชันเฉพาะของมหาวิทยาลัยเพื่อบันทึกวีดิโอการเรียนการสอนที่นักศึกษาสามารถกลับมาทบทวนเนื้อหาที่เรียนเมื่อใดก็ได้
3. มหาวิทยาลัยควรเน้นเรื่องการเรียนการสอนของนักศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไปให้สอดคล้องกับสาขาที่นักศึกษาเลือกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์กับการทำงานและการดำรงชีวิตในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เจาะลึกลงไปเป็นรายวิชา เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ชัดเจนซึ่งจะทำให้ผลการวิจัยถูกต้อง และตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น
2. ควรดำเนินการสำรวจผลความพึงพอใจและข้อเสนอแนะจากนักศึกษาที่เรียนบทเรียนออนไลน์อย่างต่อเนื่องเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์แนวโน้มและนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาบทเรียนออนไลน์ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางหรือรูปแบบการส่งเสริม และพัฒนาการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของ อาจารย์และนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มพัฒนาวิชาการโรคติดต่อ. (18 สิงหาคม 2564). *สถานการณ์ทั่วโลก. สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง*. สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://ddc.moph.go.th/uploads/files/2017420210820025238.pdf>.
- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (20 ตุลาคม 2551). *E-Learning ประโยชน์ของการเรียนรู้โดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning Benefit)*. เทคโนโลยีสารสนเทศ. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565, จาก <https://www.iok2u.com/index.php/article/information-technology/1415-e-learning-e-learning-benefit>.
- คินัน ฟาวเดชั่น เอเชีย. (30 เมษายน 2563). *3 ผลกระทบสำคัญ ต่อระบบการศึกษาไทยหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 (kenan-asia.org). การแพร่ระบาดของโควิด-19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทยที่สำคัญ 3 ประการ*. สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.kenan-asia.org/th/covid-19-education-impact/>.
- ครูฝั่ง. (25 เมษายน พ.ศ. 2561). *แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2565, จาก http://supapornouinong.blogspot.com/2018/04/blog-post_47.html.
- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (ม.ป.ป.). *การจัดการเรียนรู้ออนไลน์: วิธีที่เป็นไปทางการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://shorturl.asia/3Ags0>.
- จันทร์ ตียะวงศ์. (ธันวาคม 2564). *ผลของการเรียนการสอนออนไลน์ในเรื่องเส้นขนานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/NBU/article/view/252612>.
- จันทร์จรรย์ ผ่องแก้ว. (6 กันยายน 2013). *บทเรียนออนไลน์. โลกใหม่แห่งการเรียนรู้ของครูออย*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2565, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/380530>.
- ชลธิศ ดาราวงษ์. (4 ธันวาคม 2564). *ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อความพึงพอใจและผลการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรออนไลน์ในสถาบันระดับอุดมศึกษา*. วารสารวิจัยรำไพพรรณี. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR/article/view/248253>.
- ณิกานต์ แก้วจันทร์, ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ. (ม.ป.ป.). *ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนและความคาดหวังประสิทธิผลการศึกษาในระบบการเรียนการสอนออนไลน์ในทรรศนะ*

- ของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://shorturl.asia/l0Yy4>.
- นวรรตน์ ศึกษากิจ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาพาณิชยกรรมของโรงเรียนอาชีวศึกษา. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก M.Ed-2018-thesis-Factors-Affecting-Learning-Achievement-compressed.pdf (siam.edu).
- ปิปีซี นิวส์. (26 มีนาคม 2564). โควิด-19: ครบ 1 ปีประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน คุมโรคระบาดหรือจำกัดการชุมนุมทางการเมือง. สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-56534501>.
- ประเสริฐ อาร์เค. (24 มิถุนายน 2554). ทฤษฎีความพึงพอใจ. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/492000>.
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (ม.ป.ป.). ความหมายของ e-Learning. บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565, จาก [http://www.bc.msu.ac.th/project_file/chapter2\(135\).pdf](http://www.bc.msu.ac.th/project_file/chapter2(135).pdf).
- มหาวิทยาลัยสยาม. (ม.ป.ป.). แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ. บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/j17LX>.
- เลิร์น ฟอร์ ฟิน. (ม.ป.ป.). Blended Learning การเรียนรู้แบบผสมผสาน. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://shorturl.asia/sElci>.
- เลิร์น เอฟริแวร์. (2564). เรียนออนไลน์มีข้อดีอย่างไร? มาดูกันเลย. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://shorturl.asia/H5Xla> สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ.
- วรรณิษา ราชามนตรี. (2556). ประเภทและชนิดของสื่อการเรียนรู้ "E-Learning". สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2565, จาก <https://sites.google.com/site/platarofisho/prapheth-laea-chnid-khxng-sux-kar-reiyn-ru-e-learning>.
- วรรณพร จิตรสังวร. (ธันวาคม 2563). การหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนที่มี ต่อบทเรียนออนไลน์ เรื่อง หลักสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/journaldru/article/view/253232>.
- วรัท พงกษากุลนันท์. (13 สิงหาคม 2550). การเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web-Based Instruction). บทความเทคโนโลยีการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565, จาก <https://www.kroobannok.com/133>.

- ศศิพิมล ประพินพงศกร. (2563). รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาความพร้อมต่อการเรียน
ออนไลน์ของนิสิตสาขาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในสถานการณ์
โควิด-19. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก
<http://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/15806>.
- อิงลิช แก้ง. (ม.ป.ป.). การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning). สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์
2565, จาก <https://shorturl.asia/O4Vm2>.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของ
นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
Affecting Factors of Decision Making to Study of Graduate Diploma
Program of Kranuan Industrial and Community Education College
Kranuan District Khon Kaen province

ศุภณิมิต พิมพ์ศรี¹ และปิยลักษณ์ โพธิวรรณ²
Supanimit PimSri¹ and Piyaluk Phothiswan²

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของ นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ในแต่ละด้านโดยจำแนก ตาม เพศ คณะแผนกเฉลี่ยสะสม และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว และ 3) เสนอแนะแนวทาง ในการส่งเสริมและพัฒนาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของ นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัด ขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 จำนวน 287 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบ สมมติฐานโดยใช้ t-test และ F-test ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้า ศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ปัจจัยด้านการเงิน และปัจจัยด้านครอบครัว ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พบว่า เพศ คณะแผนกเฉลี่ยสะสม และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเข้า ศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน

^{1, 2} คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (638210350304@rmu.ac.th)

จังหวัดขอนแก่น พบว่า ควรมีการจัดบุคลากรมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับคณะที่เปิดรับ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีการแนะแนวการศึกษาตามบ้านเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ที่สนใจ

คำสำคัญ: การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ, ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

Abstract

The objectives of this study were to 1) Study the factors affecting the decision to study further. 2) Comparison of factors affecting the decision to study for a vocational certificate level of students of Kranuan Vocational College, Kranuan District, Khon Kaen Province in each aspect classified by gender, cumulative average score and the average monthly income of the family and 3) To suggest guidelines for the promotion and development of information for decision-making to study at the vocational certificate level of students of Kranuan Vocational College, Kranuan District, Khon Kaen Province. The sample group used in this time was 287 vocational certificate students at Kranuan Vocational College, Kranuan District, Khon Kaen Province, academic year 2021. The instrument used to collect data was a questionnaire.

The statistics used in the analysis were number, percentage, mean, standard deviation. and test the hypothesis using t-test and F-test. The results of the study found that

1) Factors Affecting the Decision to Study for a Vocational Certificate of students in Kranuan Vocational College, Kranuan District, Khon Kaen Province, were educational institutions, financial, and family, respectively. 2) Comparison of Factors Affecting Decision to Study for Vocational Certificate of students in Kranuan Vocational College, Kranuan District, Khon Kaen Province, found that gender, cumulative average score, and the average monthly income of the family differed statistically at the 0.05 level, and 3) Suggestions on guidelines for promoting and developing information for decision to study at the vocational certificate level of students in Kranuan Vocational College, Kranuan District, Khon Kaen Province found that personnel should be organized to advise on faculties

that are open to providing educational facilities to be ready, and there are home study guides to attract more attention of interested people.

Keywords: Admission Decision, Vocational Certificate

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 หมวด 1 มาตรา 17 ได้ระบุสิทธิหน้าที่ทางการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่วน หมวด 3 ได้กำหนดระบบการศึกษาในมาตรา 16 คือ การศึกษามีสองระดับคือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยการศึกษาซึ่งรัฐต้องจัดให้อย่างน้อยสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา มาตรา 17 ระบุให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) อีกทั้ง การศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับที่มุ่งเน้นให้มีเรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถพื้นฐาน ส่วนการศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ความสามารถและทักษะในวิทยาการเทคโนโลยีทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาวิชาชีพ เพื่อพัฒนากำลังคนระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือและระดับผู้ชำนาญการเฉพาะสาขาวิชาชีพ (ระดับเทคนิค) ทั้งนี้ สำหรับการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ จะเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงาน อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาถือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของการ

ดำเนินชีวิตมนุษย์ ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและให้ความสนใจในการศึกษาเป็นอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2564)

นอกจากนี้ จากการจัดอันดับวิทยาลัยการอาชีพ โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เมื่อปี พ.ศ.2549 จึงทำให้การศึกษาระดับอุดมศึกษามีการแข่งขันกันมากขึ้น เพื่อเป็นการดึงดูดใจให้โรงเรียนและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ต้องการเลือกศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้มีโอกาสและมีทางเลือกในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษามากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการหาวิธีการที่จะให้โรงเรียนและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยการอาชีพ โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจและรู้สึกสนใจในการที่จะตัดสินใจเข้าศึกษาวิทยาลัยการอาชีพมากขึ้น จากสถิติข้อมูลศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศฯ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้รายงานจำนวนนักเรียนและนักศึกษาที่เข้าศึกษาต่อและสำเร็จการศึกษา พบว่า วิทยาลัยการอาชีพกระนวนมีจำนวนนักศึกษาที่เข้าไปศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 (ปวช.1) ในปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งสิ้น 313 คน ในปีการศึกษา 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 384 คน และในปีการศึกษา 2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 298 คน ถ้าเปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาที่วิทยาลัยการอาชีพกระนวนตั้งเป้าในการประกาศรับสมัครนักศึกษาประจำภาคเรียนที่ 1/2564 ระหว่างปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 พบว่า มีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.91 ปีการศึกษา 2563 และปีการศึกษา 2564 พบว่าจำนวนนักศึกษาลดลงร้อยละ 20.48 (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2564) ซึ่งเป็นการตัดสินใจของนักศึกษาเป็นการกระทำที่เลือกทางเลือกที่ดีที่สุดในการเข้าศึกษาต่อ โดยมีปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ด้านการเงิน และด้านครอบครัว เป็นปัจจัยที่มีผลทำให้นักศึกษาตัดสินใจที่จะเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (วิทวัส เหล่ามะลอ, 2562)

จากสภาพปัญหาการรับนักศึกษาที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายในแต่ละปี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการประชาสัมพันธ์การให้ข้อมูลข่าวสารของวิทยาลัยการอาชีพฯ และเป็นแนวทางในการแนะแนวเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยการอาชีพกระนวนเพื่อให้วิทยาลัยการอาชีพฯ บรรลุตามเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น ในแต่ละด้านโดย จำแนกตาม เพศ คณะแผนกเฉลี่ยสะสม และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานการวิจัย

1. เพศที่ต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของ นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน
2. คณะแผนกเฉลี่ยสะสมที่ต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน
3. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

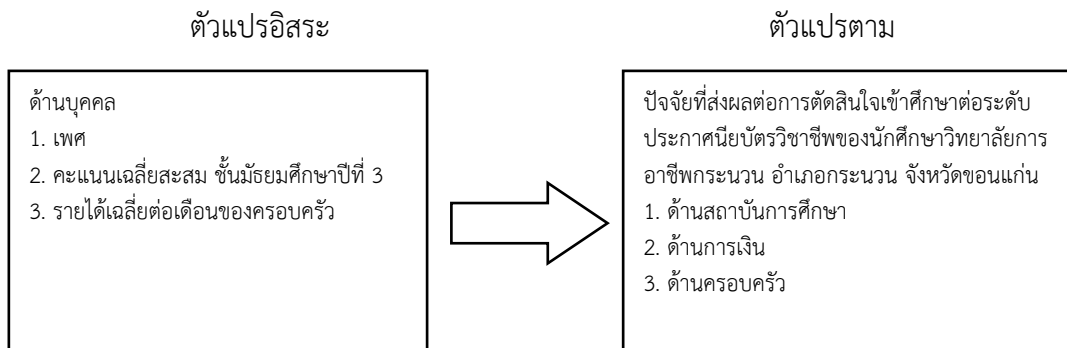
ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ปัจจัยการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น โดยมีตัวแปรที่ใช้ใน การศึกษา คือ ตัวแปรอิสระ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ คณะแผนกเฉลี่ยสะสมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และรายได้ต่อเดือนของครอบครัว ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ ระดับประกาศนียบัตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ปัจจัยด้านการเงิน และปัจจัยด้านครอบครัว พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เริ่มตั้ง กรกฎาคม 2564 – เมษายน 2565

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. นำผลการวิจัยไปใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อเพิ่มจุดแข็งให้กับวิทยาลัยฯ ในการรับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อ และเพิ่มศักยภาพวิทยาลัยให้เข้มแข็งมากขึ้น
2. ได้แนวทางในการปรับปรุง และประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงตรงสู่กลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำงานวิจัยไปเป็นข้อมูลในการแนะนำการศึกษาเพื่อการรับนักเรียนหรือนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีการศึกษา

จากการศึกษาผู้วิจัยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,013 คน จากการคำนวณตามสูตรทาโรยามาเน่ (Yamane, 1967 อ้างถึงใน ไพศาล วรคำ, 2562) และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามประเภทของสาขาวิชา ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 287 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ

ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 30 ข้อ และส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ หรือข้อคิดเห็นอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด วิเคราะห์โดยรวมข้อเสนอแนะที่สำคัญ จำนวน 1 ข้อ

3. การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยศึกษาเอกสาร หลักการ ความหมายแนวคิด เอกสาร ตำรา จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยกำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะนำแบบสอบถามที่ปรับปรุง เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) นำผลการพิจารณามาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยยึดเกณฑ์ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยวิธีสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Item Total Correlation) โดยยึดเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนก 0.2-1.00 คัดเลือกข้อคำถามที่เข้าเกณฑ์ 30 ข้อ แล้วหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาตจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะนำมาจัดหมวดหมู่ และบันทึกคะแนนแต่ละข้อ แต่ละคน ตามรหัสที่กำหนด และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ระดับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น 3 ด้านคือ ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ปัจจัยด้านการเงิน และปัจจัยด้านครอบครัว โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐานแปรผลตามเกณฑ์ ดังนี้ 4.51–5.00 = มากที่สุด 3.51–4.50 = มาก, 2.51–3.50 = ปานกลาง, 1.51–2.50 = น้อย และ 1.00–1.50 = น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับ ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ปัจจัยด้านการเงิน และ ปัจจัยด้านครอบครัว จำแนกตาม ปัจจัยด้านบุคคลทั้ง 5 ด้าน คือ เพศ ภูมิภาค อำเภอลำเนา คะแนนเฉลี่ยสะสม อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครอง โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test แบบ Independent) และสถิติทดสอบเอฟ (F-test)

3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีผลการศึกษาดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	114	39.7
หญิง	173	60.3
2. คะแนนเฉลี่ยสะสม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3		
2.00 - 2.50	58	20.2
2.51 - 3.00	72	25.1
3.01 - 3.50	117	40.8
3.51 - 4.00	40	13.9
3. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว		
น้อยกว่า 10,000 บาท	47	16.4
10,000-20,000 บาท	72	25.1
20,000- 30,000 บาท	51	17.8
มากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป	117	40.8

จากตารางที่ 1 พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง มีจำนวน 173 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.3 มีคะแนนเฉลี่ยสะสม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 3.01 – 3.50 มีจำนวน 117 ราย

คิดเป็นร้อยละ 40.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองมากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 117 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.8

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 : ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น ภาพรวม

การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น	$\bar{X}$	SD	ระดับการตัดสินใจ	ลำดับ
ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา	4.00	0.90	มาก	1
ปัจจัยด้านการเงิน	3.97	0.90	มาก	2
ปัจจัยด้านครอบครัว	3.30	1.31	ปานกลาง	3

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความสำคัญอันดับที่หนึ่งคือปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ($\bar{X} = 4.00$, $SD = 0.90$) อันดับที่สองคือปัจจัยด้านการเงิน ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.90$) และอันดับที่สามคือ ปัจจัยด้านครอบครัว ($\bar{X} = 3.30$, $SD = 1.31$) ตามลำดับ สามารถสรุปแต่ละรายด้านได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการตัดสินใจเลือกในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, $SD = 0.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมาก พบว่า อันดับหนึ่ง คือ หลักสูตรที่เปิดสอนมีคุณภาพและหน่วยกิตที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.95$) เป็นวิทยาลัยที่มีอาจารย์เก่งและเชี่ยวชาญจำนวนมาก ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.90$) และมีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับ ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.90$) อันดับสอง คือ เป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงมายาวนาน ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.90$) หลักสูตรที่เปิดสอนตรงตามความต้องการของตลาด ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.80$) และมีห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการที่ทันสมัย ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.79$) อันดับสาม คือ มีระบบการรับนักเรียนแบบโคต้าหรือรับตรง ($\bar{X} = 4.02$, $SD = 0.92$)

2.2 ปัจจัยด้านการเงินภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการตัดสินใจเลือกในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมาก พบว่า อันดับหนึ่ง คือ มีหลักฐานการจ่ายค่าธรรมเนียมที่ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.90$) และมีร้านค้าสวัสดิการเพื่อคืน

ทำให้สมาชิกที่ดี ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.79$) อันดับสอง คือ มีการแจ้งรายละเอียดค่าธรรมเนียมที่ชัดเจน ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.79$) และมีรถรับส่งนักศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.90$) และอันดับสาม คือ มีชุดนักศึกษาจำหน่าย และถูกกว่าท้องตลาด ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.91$)

2.3 ปัจจัยด้านครอบครัวภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการตัดสินใจเลือกในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมาก พบว่า อันดับหนึ่ง คือ เป็นความหวังและความภูมิใจของครอบครัว ($\bar{X} = 3.70$, $SD = 1.24$) อันดับสอง คือ บุคคลในครอบครัวต้องการให้ศึกษาต่อ ($\bar{X} = 3.53$, $SD = 1.19$) และอันดับสาม คือ ได้รับคำแนะนำจากบุคคลในครอบครัว ($\bar{X} = 3.32$, $SD = 1.28$)

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 : ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

ข้อคิดเห็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. ควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาให้มีความพร้อม	14	4.90
2. ควรมีการจัดบุคลากรมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับคณะที่เปิดรับปริญญาโทและคอยเสนอแนะถึงข้อดี	24	8.40
3. ควรมีการแนะนำการศึกษาตามบ้านเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ที่สนใจ	13	4.50
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ รายการโทรทัศน์ ป้ายโฆษณา และเว็บไซต์ออนไลน์	12	4.20
5. ควรมีการสร้างทัศนคติที่ดีของกลุ่มเป้าหมาย	13	4.50
รวม	89	31.00

จากตารางที่ 3 พบว่า มีข้อคิดเห็นทั้งหมด 89 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีข้อคิดเห็นว่าควรมีการจัดบุคลากรมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับคณะที่เปิดรับปริญญาโทและคอยเสนอแนะถึงข้อดี จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.40 รองลงมาควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาให้มีความพร้อม จำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.90 และ

ควรมีการแนะแนวการศึกษาตามบ้านเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ที่สนใจ จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.50 ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์สมมติฐาน พบว่า

สมมติฐานที่ 1 เพศที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 คะแนนเฉลี่ยสะสม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผล

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีคะแนนเฉลี่ยสะสม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 3.01 – 3.50 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองมากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความสำคัญ คือ อันดับที่หนึ่ง ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา อันดับที่สองปัจจัยด้านการเงิน และอันดับที่สาม ปัจจัยด้านครอบครัว เมื่อสอบถามแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อเพิ่มเติมมีข้อคิดเห็นว่าควรมีการจัดบุคลากรมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับคณะที่เปิดรับปริญญาโทและคอยเสนอแนะถึงข้อดี ควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาให้มีความพร้อม และควรมีการแนะแนวการศึกษาตามบ้านเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ที่สนใจให้มากขึ้น เมื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ คะแนนเฉลี่ยสะสม และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น พบว่า สามอันดับแรกที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความสำคัญ คือ ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา ปัจจัยด้านการเงิน และปัจจัยด้านครอบครัว ตามลำดับ อาจเป็นเพราะหลักสูตรที่ใช้เปิดสอนมีคุณภาพ มีหน่วยกิตที่เหมาะสมอาจารย์ผู้สอนมีความรู้เชี่ยวชาญ หลักสูตรที่เปิดสอนตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้เกิดเป็นความคาดหวัง และภูมิใจที่ได้ศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชา สุวรรณวงศ์ (2561) พบว่า ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ด้านหลักสูตร และด้านความเป็นส่วนตัว มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ เนื่องจากการมีชื่อเสียงที่ยาวนานของสถาบันช่วยสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย รวมถึงหลักสูตรที่เปิดสอนเป็นที่ต้องการของตลาด

2. การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น ในแต่ละด้านโดยจำแนกตาม เพศ คະแนนเฉลี่ยสะสม และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว พบว่า เพศ คະแนนเฉลี่ยสะสม และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะทางวิทยาลัยการอาชีพกระนวน มีการทำการสำรวจความต้องการของนักศึกษาอย่างจริงจังถึงปัจจัยในการเข้าศึกษาต่อจากการมีชื่อเสียงของสถาบัน แจกแจงรายละเอียดอย่างชัดเจน ค่าเทอมมีความเหมาะสม และเมื่อจบการศึกษาสามารถนำความรู้มาช่วยเหลือครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลักษณวรรณ โสภภาพ (2560) พบว่า เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่ต่างกัน ส่งผลให้ผู้ปกครองตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียน ในโรงเรียนศรีสุวิชิ แตกต่างกัน เนื่องจากโรงเรียนมีครูผู้สอนที่มีคุณภาพ มีภาพลักษณ์ที่ดี อาคารเรียนมีความพร้อมต่อการเรียนการสอน และมีค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมกับคุณภาพ

3. แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกระนวน อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น พบว่า ควรมีการจัดบุคลากรมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับคณะที่เปิดรับปริญญาโท และคอยเสนอแนะถึงข้อดี อาจเป็นเพราะสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาถือเป็นสิ่งที่จำเป็นในการศึกษาต่อ จึงควรมีความพร้อม และการแนะนำการศึกษาตามบ้านเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของผู้ศึกษาต่อได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพา ไทยพิทักษ์ (2560) พบว่า แนวทางในการพิจารณาการปรับกล

ยุทธ์ด้านการแข่งขัน โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีความพึงพอใจในทุกด้าน มีความสุขในการเรียน เป็นคนดี เพื่อเป็นการสร้างโอกาสในการชกแจงญาติพี่น้อง คนรู้จักมาศึกษาต่อ ณ สถาบันแห่งนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้

1. ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา สถาบันที่มีคุณควรมีการเลือกคัดสรรคณะอาจารย์ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญมีผลงานทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับ และจัดหลักสูตรในการศึกษาให้เป็นที่ต้องการของตลาด
2. ปัจจัยด้านการเงิน สถาบันจำเป็นต้องกำหนดค่าเทอมให้มีความเหมาะสมกับคุณภาพการศึกษา มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ที่สนใจได้
3. ปัจจัยด้านครอบครัว เป็นผู้ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาต่อสามารถส่งเสริมผู้เรียนได้รวมไปถึงเป็นผู้ที่ส่งเสริมเรียนได้ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานำมาประกอบอาชีพ มีรายได้ที่สูงขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาโรงเรียนที่มีการเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และอำเภอข้างเคียง เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลความต้องการ และทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในวงกว้างมากขึ้น
2. ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับเหตุผลในการศึกษาต่อ และนำข้อมูลที่ได้มาปรับประยุกต์ใช้ร่วมกัน เพื่อให้ทราบข้อมูลในการนำไปปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้ตรงกับเหตุผล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ :

ผู้แต่ง.

ณัชชา สุวรรณวงศ์. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา (ระบบโควตา) ประจำปีการศึกษา 2560*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน).

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ไพศาล วรคำ. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

- ยุพา ไทยพิทักษ์. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่ออาชีวศึกษาเอกชนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาศาสนาบริหารธุรกิจหนองจอก กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, วิทยาลัยอาชีวศึกษาศาสนาบริหารธุรกิจ).*
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สืบค้นวันที่ 31 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2542/A/074/1.PDF>.*
- ลักษณะวรรณ โสภภาพ. (2560). *ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อปัจจัยในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนศรีสุวิษ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).*
- วิหวัศ เหล่ามะลอ. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2562 โดยผ่านการคัดเลือกด้วยระบบ TCAS. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).*
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2564). *ภารกิจและนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. สืบค้นวันที่ 31 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.egov.go.th/government-agency/522/>*
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542. สืบค้นวันที่ 31 พฤษภาคม 2564, จาก http://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf.*

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหารของนักศึกษา
สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Grab Food Application Using Behaviors for Food Ordering of Business
English Students, Udon Thani Rajabhat University

อริสรา จันดวานัน¹ และทิพพนธ์ พิทักษ์วาปี²
Arisara Jandawan¹ and Thippamon Phithakwapee²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2564 จำนวน 186 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบอิสระ (t-test for Independent sample) ผลวิจัยพบว่าพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านได้แก่ ด้านประเภทอาหารที่ผู้บริโภคสั่งมารับประทาน คือ อาหารจานด่วน ด้านสถานที่ที่ผู้บริโภคสั่งอาหารมารับประทานคือ ที่อยู่อาศัย/บ้าน /หอพัก ด้านสาเหตุที่ผู้บริโภคใช้บริการแอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหาร คือ ไม่สะดวกออกไปรับประทานข้างนอก ด้านผู้มีอิทธิพลในการเลือกสั่งอาหารบนแอปพลิเคชัน Grab คือ เพื่อน และด้านวิธีการชำระค่าบริการในแอปพลิเคชันสั่งอาหาร คือ โอนเงิน ส่วนการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหารระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่ามี ความแตกต่างกัน

คำสำคัญ : พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันแกรปฟู้ด, แอปพลิเคชันแกรปฟู้ด, บริการจัดส่งอาหาร

¹ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

This research aimed to study the Grab Food application usage behaviors of business English students at Udon Thani Rajabhat University. The sample group consisted of 186 students in Business English at Udon Thani Rajabhat University enrolled in the academic year 2021 obtained by stratified random sampling. The instrument used was a five-point rating-scale questionnaire on Grab Food application usage. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test for independent sample. The results revealed that the habit of using the Grab Food application with the highest average in each aspect was: the type of food ordered the food type with the high level average was fast food; places where consumers ordered food to eat with a high average was residence/house/dormitory, reasons why consumers use Grab Food application to order food was it is inconvenient to eat out; his most influential individuals in food ordering on the Grab Food app were friends, and highest average in payments was cash . Differences were found on comparison of Grab Food application using behaviors between male and female students

Keywords: Behavior of using the Grab Food application, Grab Food application, food delivery

บทนำ

ในอดีต โดยในอดีตนั้นผู้บริโภคซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคจากร้านค้า ปกติแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) หรือที่รู้จักกันในนามของ “ร้านโชห่วย” ซึ่งเป็นรูปแบบธุรกิจการค้าที่ได้รับความนิยมและแพร่กระจายไปทั่วประเทศ โดยเป็นร้านค้าที่ เน้นขายสินค้าในชีวิตประจำวัน ตำแหน่งร้านค้าจะตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน เช่น ตลาด หรือหมู่บ้าน เน้นการทำธุรกิจ ไม่ได้มีการมุ่งพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการ ไม่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้าเน้นธุรกิจจากการเข้ามา ลงทุนแข่งขันของชาวต่างชาติ ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบ จากร้านค้า เล็ก เปลี่ยน เป็นธุรกิจ ร้านค้าแนวใหม่จึงเกิดขึ้นมากมาย ในช่วงเวลาสิบปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ ไฮเปอร์มาร์ต (Hyper Market) ซึ่งธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ เหล่านี้จะมีการบริหารงานที่เป็น ระบบและมีการพัฒนาธุรกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับรูปแบบ

การเติบโตของการใช้อินเทอร์เน็ตได้สร้างโอกาสและความท้าทายต่อธุรกิจเป็นอันมากไม่ว่าจะเป็น E Commerce, Application online ที่เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งพฤติกรรมของผู้บริโภคยุคใหม่ก็หันมาเลือกซื้อสินค้าผ่านทางออนไลน์มากขึ้น มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง (สุธาทิพย์ทั่ว ท้วจบ, 2562) และ การขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคโดยตรง (Business-to-Consumer : B2C) ที่ เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตได้ทำการตลาดขายสินค้าให้ผู้บริโภคคนสุดท้ายผ่านช่องทางการขายสินค้าออนไลน์จึงเป็น ช่องทางที่สามารถสร้างโอกาสให้กับธุรกิจได้อย่างมากมายหลักสำคัญคือการเลือกใช้ช่องทางออนไลน์ที่เหมาะสมกับธุรกิจโดยช่องทางการทำการตลาดออนไลน์ที่เป็นที่นิยม (หทัยรัตน์ เกตุมนิชัยรัตน์ และคณะ, 2562) ได้แก่ แพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (e-Marketplace) ซึ่งเป็นเสมือนตลาดที่ผู้ซื้อผู้ขายใช้ซื้อขายสินค้ากันและการซื้อขายโดยตรงผ่านเว็บไซต์ผู้ขาย หรือช่องทาง Social media ของผู้ขาย (บุรณ์เมตต์ วิวัฒนานุกูล, 2564) นอกจากนี้การซื้อสินค้าทางออนไลน์ยังสามารถช่วยให้การติดต่อการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าสามารถทำได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เป็นการเชื่อมโยงกระบวนการดำเนินธุรกิจเป็นห่วงโซ่หรือเครือข่ายให้เกิดการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องในห่วงโซ่อุปทาน เป็นการสร้างความได้เปรียบในการพัฒนาธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าคนสุดท้าย (End Customer) ในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ได้ดี (Koberg & Longoni, 2019) ประกอบกับการส่งสินค้าออนไลน์ในปัจจุบันมีปัจจัยที่สนับสนุนให้การซื้อสินค้าออนไลน์มีความสะดวกสบายมากขึ้นระบบการค้าในปัจจุบันมีการนำ Social Media เข้ามาช่วยเพิ่มช่องทางการขายเนื่องจากสื่อเหล่านี้สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ง่ายและรวดเร็วและยังสามารถโต้ตอบสื่อสารกับคนที่มีความชอบในเรื่องเดียวกันสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเป็นช่องทางที่สามารถสื่อสารกันได้ตลอด 24 ชั่วโมงจึงเป็นช่องทางให้ร้านค้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการส่งเสริมการตลาดและสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าเพื่อพูดคุยตอบข้อซักถามในสินค้าและบริการ

ปัจจุบันภาคเอกชนที่ดำเนินกิจการร้านอาหารและการให้บริการ มีการปรับตัวทั้งเพื่อแก้ปัญหาและเพิ่มบทบาทของตนเองมากขึ้น และมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อตอบโจทย์ลูกค้ากลุ่ม ดังกล่าว และพยายามสร้างฐานลูกค้าใหม่ด้วยการยื่นข้อเสนอพิเศษต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาเพิ่มช่องทางให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงความสะดวกในการสั่งอาหารผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งจะช่วยหนุนให้ธุรกิจร้านอาหารมีรายได้จากบริการ Delivery ที่เพิ่มสูงขึ้น ในขณะเดียวกัน ร้านอาหารทั่วไปที่ไม่มีช่องทางการสั่งอาหารทางออนไลน์เป็นของตนเอง ก็จะพัฒนาโดยการร่วมมือ กับผู้ประกอบการที่เป็นตัวกลางให้บริการสั่งอาหารออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายฐานลูกค้าและเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นจากการ Delivery โดยเฉพาะอย่างยิ่งร้านอาหารในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งผู้เล่นหลักในตลาดจึง ชัดเจนขึ้น กับ 3 รายหลักในตลาด

คือ LINE MAN, FOODPANDA และล่าสุด GRABFOOD เมื่อพฤติกรรมผู้บริโภค เปลี่ยนสิ่งแรกที่ทำให้บริการ Food Delivery ได้รับความนิยมมากขึ้น คือ การมีร้านอาหารมากมาย หลากหลาย ขึ้นชื่อ กระจายตัวอยู่ทั่วกรุงเทพและปริมณฑล แต่ด้วยระยะทางและการจราจร กลายเป็นเรื่องยากที่จะไปให้ถึง ร้านอาหาร ในบรรดาผู้ให้บริการ Food Delivery ที่ออกมาให้บริการแบบชัดเจนรายแรก ๆ คือ LINE MAN ซึ่งมี 3 บริการหลัก คือ ส่งของ ส่งของสะดวกซื้อและสั่งอาหาร รวมอยู่ในแอปพลิเคชัน สำหรับน้องใหม่คือ Grab ที่เปิดฟังก์ชันเพิ่มเติมในแอปเดิม คือ Grab Food โดยคนที่เคยใช้บริการ Grab แล้วนั้นเมื่อเข้าแอปด้านบนที่สัญลักษณ์ Grab สามารถกดเพื่อเปลี่ยนบริการเป็น Food จากนั้นก็สามารถสั่งซื้อได้เลย จุดเด่นของ Grab Food คือเป็นการรวมบริการเรียกรถทั้งหมดไว้ในแอป Grab เดิม ไม่ต้องโหลดแอปเพิ่ม อยากเดินทาง อยากส่งของ อยากสั่งอาหาร ก็สามารถเข้าแอปเดียวจัดการได้หมด อาหารที่มีให้เลือกมีตั้งแต่ร้านหรู จนถึงร้านทั่วไปและสามารถสั่งได้ 24 ชั่วโมงแต่เมื่อพิจารณาส่วนแบ่งตลาดแอปพลิเคชัน food delivery ในปีพ.ศ. 2563 จะเห็นได้ว่า Grab มีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด โดยครอบครองสัดส่วนมากถึงร้อยละ 50 ในขณะที่แอปพลิเคชันอื่น ๆ ได้แก่ Food Panda และ Lineman สัดส่วนรองลงมา Grab ประเทศไทย ประกาศทิศทางการดำเนินธุรกิจปี 2564 มุ่งขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืน ปัก 4 แนวคิด “GROW” ต่อยอดความเป็นผู้นำธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรี ยกระดับความสัมพันธ์กับคนทุกกลุ่ม ในอีโคซิสเต็ม ขยายบริการเพื่อตอบโจทย์การใช้ชีวิตประจำวันอย่างครอบคลุม และส่งเสริมทักษะดิจิทัลเพื่อสนับสนุนไทยแลนด์ 4.0 พร้อมต่อยอดพันธกิจ ‘GrabForGood (ແກຣບເພື່ອຊີວິດທີ່ດີກວ່າ)’ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยเข้าถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีและก้าวทันเศรษฐกิจดิจิทัล (ข่าวเศรษฐกิจ, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมองเห็นความสำคัญ การศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการผ่านแอปพลิเคชัน Grab food เพื่อขยายบริการเพื่อตอบโจทย์ผู้บริโภค และสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ Grab จะมุ่งตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของคนไทยในหลากหลายแง่มุม สำหรับธุรกิจของ Grab จะส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยเข้าถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีและก้าวทันเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจบริการ ดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อส่งเสริมให้บริการ Grab Food เป็นที่รู้จักและเป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาประสิทธิภาพการบริการเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายที่ต้องการมากขึ้น อีกทั้งเพื่อลดความเสี่ยง ให้กับผู้บริโภคและผู้ประกอบการได้อย่างถูกต้องและมีความเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันแกรปฟู้ด (Grab Food) ในการสั่งอาหารของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันแกรปฟู้ดของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีระหว่างเพศชายและเพศหญิง

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและนำเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ระดับชั้นปีที่ 1 - 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 346 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ตามตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 186 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศและระดับชั้นปี จำนวน 2 ข้อ และตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 26 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้แจกให้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 186 คนโดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ (google form) ในวันที่ 1 มีนาคม 2565

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การทดสอบค่า ที่แบบอิสระการทดสอบค่า (T-test for Independent samples)

ผลการวิจัย

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ของนักศึกษาสาขาวิชา ภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: จำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	52	28
หญิง	134	72
รวม	186	100.0

จากตารางที่ 1 จำนวนค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 72 และเพศชายจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 28

ตารางที่ 2 : ผลการศึกษาแต่ละด้านของพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab food ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผลวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab food ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	ระดับคะแนน	
	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านประเภทอาหารที่ผู้บริโภคสั่งมารับประทาน		
1.1 อาหารอีสาน	3.66	1.89
1.2 สตรีทฟู้ด	3.51	1.82

1.3 อาหารจานด่วน	3.78	1.80
1.4 อาหารเพื่อสุขภาพ	3.20	2.07
1.5 ของหวานและเครื่องดื่ม	3.53	2.01
<hr/>		
2. ด้านสถานที่ที่ผู้บริโภคสั่งอาหารมารับประทาน		
2.1 ที่อยู่อาศัย/บ้าน/หอพัก	4.32	1.33
2.2 มหาวิทยาลัย	3.13	1.82
2.3 อื่น ๆ เช่น โรงพยาบาล,โรงแรม ฯลฯ	3.08	1.82
<hr/>		
3. ด้านสาเหตุที่ผู้บริโภคใช้บริการแอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหาร	4.09	1.72
3.1 ความสะดวกรวดเร็วในการรับประทานอาหาร	3.67	1.89
3.2 ราคาที่เหมาะสม	3.98	1.74
3.3 ไม่อยากทำอาหารรับประทานเอง	3.84	1.76
3.4 การจัดส่งอาหารมีความรวดเร็ว	3.91	1.74
3.5 มีร้านอาหารให้เลือก	3.89	1.75
3.6 ไม่อยากรอนาน	3.97	1.75
3.7 กลัวโรคระบาด โควิด-19	3.82	1.83
3.8 มีโปรโมชั่น/ส่วนลด ลดราคาอาหาร	3.64	1.87
3.9 ที่อยู่อาศัย/มหาวิทยาลัยห่างจากตลาด/ชุมชน	4.12	1.48
3.10 อื่น ๆ		
<hr/>		
4. ด้านผู้มีอิทธิพลในการเลือกสั่งอาหารบนแอปพลิเคชัน Grab Food		
4.1 เพื่อน	3.77	1.83
4.2 ครอบครัว	3.20	1.96
4.3 แฟน	3.41	1.90
4.4 โฆษณา	3.77	1.77
<hr/>		
5. ด้านวิธีการชำระค่าบริการในแอปพลิเคชันสั่งอาหาร		
5.1 เงินสด	3.88	1.91
5.2 บัตรเครดิต	2.70	2.03
5.3 ทั้งเงินสดและบัตรเครดิต	3.06	2.01
5.4 อื่น ๆ เช่น โอนเงิน	4.02	1.71

ผลการศึกษาพบว่า ด้านประเภทอาหารที่ผู้บริโภคสั่งมารับประทาน ที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ อาหารจานด่วน ($\bar{X}$ =3.78) อาหารอีสาน ($\bar{X}$ =3.66) และของหวานและเครื่องดื่ม ($\bar{X}$ =3.53) ตามลำดับ ด้านสถานที่ที่ผู้บริโภคสั่งอาหารมารับประทานที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากคือ ที่อยู่อาศัย/บ้าน /หอพัก ($\bar{X}$ =4.32) สาเหตุที่ผู้บริโภคใช้บริการแอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก คือ อื่น ๆ ($\bar{X}$ =4.12) ความสะดวกรวดเร็วในการรับประทาน ($\bar{X}$ =4.09) และไม่ชอบทำอาหารรับประทานเอง ($\bar{X}$ =3.98) และด้านผู้มีอิทธิพลในการเลือกสั่งอาหารบนแอปพลิเคชัน Grab Food ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เพื่อน ($\bar{X}$ =3.77) และโฆษณา ($\bar{X}$ =3.77) ด้านวิธีการชำระค่าบริการในแอปพลิเคชันสั่งอาหาร ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โอนเงิน ($\bar{X}$ =4.02) รองลงมาคือ ใช้เงินสด ($\bar{X}$ =3.88)

ตารางที่ 3: ผลวิเคราะห์ความแตกต่างพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab food ระหว่างนักศึกษาเพศหญิงและเพศชาย

1. ด้านประเภทอาหารที่ผู้บริโภคสั่งมารับประทาน	t
1.1 อาหารอีสาน	3.77
1.2 สตรีทฟู้ด	3.84**
1.3 อาหารจานด่วน	1.84
1.4 อาหารเพื่อสุขภาพ	1.53
1.5 ของหวานและเครื่องดื่ม	2.91**
2. ด้านสถานที่ที่ผู้บริโภคสั่งอาหารมารับประทาน	t
2.1 ที่อยู่อาศัย/บ้าน/หอพัก	3.60**
2.2 มหาวิทยาลัย	0.04
2.3 อื่น ๆ เช่น โรงพยาบาล,โรงแรม ฯลฯ	0.16

3. ด้านสาเหตุที่ผู้บริโภคใช้บริการแอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่ง		t
อาหาร		3.86**
3.1 ความสะดวกรวดเร็วในการรับประทานอาหาร		3.25
3.2 ราคาที่เหมาะสม		3.68**
3.3 ไม่อยากทำอาหารรับประทานเอง		2.76
3.4 การจัดส่งอาหารมีความรวดเร็ว		4.79
3.5 มีร้านอาหารให้เลือก		3.77**
3.6 ไม่อยากรอนาน		1.83
3.7 กลัวโรคระบาด โควิด-19		2.27
3.8 มีโปรโมชั่น/ส่วนลด ลดราคาอาหาร		2.35
3.9 ที่อยู่อาศัย/มหาวิทยาลัยห่างจากตลาด/ชุมชน		3.57
3.10 อื่น ๆ		
4. ด้านใครมีอิทธิพลในการเลือกสั่งอาหารบนแอปพลิเคชัน Grab Food		t
		2.05
4.1 เพื่อน		0.73
4.2 ครอบครัว		2.75
4.3 แฟน		3.97***
4.4 โฆษณา		
5. ด้านวิธีการชำระค่าบริการในแอปพลิเคชันสั่งอาหาร		t
5.1 เงินสด		3.85
5.2 บัตรเครดิต		0.79
5.3 ทั้งเงินสดและบัตรเครดิต		1.94***
5.4 อื่น ๆ เช่น โอนเงิน		22.89***

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหารของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจในแต่ละด้าน พบว่าพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหาร เพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน ด้านประเภทอาหารที่ผู้บริโภคสั่งมารับประทานของนักศึกษาระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่ามี ความแตกต่างกัน คือ สตรีที่พูดที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ($t = 3.84$), ของหวานและเครื่องดื่ม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 ($t = 2.91$) ด้านสถานที่ที่ผู้บริโภคสั่งอาหารมารับประทาน ของนักศึกษาระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่ามี ความแตกต่างกัน คือ ที่อยู่อาศัย/บ้าน/หอพัก ระดับนัยสำคัญ 0.01 ($t = 3.60$) ด้านสาเหตุที่

ผู้บริโภครับบริการแอปพลิเคชันในการสั่งอาหาร ของนักศึกษาระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่า มีความแตกต่างกัน คือ ความสะดวกในการรับประทานอาหาร, ไม่อยากทำอาหารรับประทานเอง, ไม่อยากรอนาน ระดับนัยสำคัญ 0.01 ($t = 3.86, 3.68, 3.77$ ตามลำดับ) ราคาที่เหมาะสม ระดับนัยสำคัญ 0.001 ($t = 3.25$) ด้านเครื่องมืออิทธิพลในการเลือกสั่งอาหารบนแอปพลิเคชัน Grab Food ของนักศึกษาระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน คือ โฆษณา ระดับนัยสำคัญ 0.001 ($t = 3.97$) และด้านวิธีการชำระค่าบริการในแอปพลิเคชันสั่งอาหาร ของนักศึกษาระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่ามีความแตกต่างกันคือ โอนเงิน และ ทั้งเงินสดและบัตรเครดิตเงินสด ระดับนัยสำคัญ 0.001 ($t = 22.89$ และ $t = 1.94$)

สรุปผลและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันแกรปฟู้ด (Grab Food) ของนักศึกษาสาขาวิชา ภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี คณะผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลตามประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ด้านประเภทอาหารที่ผู้บริโภครับสั่งมารับประทาน พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนอยู่ในระดับมาก คือ การรับประทานอาหารจานด่วน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($x = 2.20, S.D. = 0.31$) อาจเนื่องมาจากอาหารจานด่วนเป็นอาหารที่ปรุงเสร็จในเวลาอันรวดเร็วและพร้อมรับประทานได้ทันทีเนื่องด้วยชีวิตประจำวันที่ต้องเร่งรีบในช่วงเวลาสั้น ๆ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและประหยัดเวลา

2. ด้านสถานที่ที่ผู้บริโภคสั่งอาหารมารับประทาน พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ระดับมากที่สุด คือ ที่อยู่อาศัย/บ้าน /หอพัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 อาจเนื่องมาจากปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ทำให้การสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน Grab Food มารับประทานเองที่บ้าน หรือ หอพัก เป็นอีกทางเลือกในการเลือกใช้แอปพลิเคชันสั่งอาหารออนไลน์ เช่น Grab Food, LINEMAN, Food panda เป็นต้น

3. ด้านสาเหตุที่ผู้บริโภครับใช้บริการแอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหาร พบว่าด้านที่นักศึกษามี พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ระดับมาก คือ อื่นๆ, ความสะดวกรวดเร็วในการรับประทานอาหาร และไม่อยากทำอาหารรับประทานเอง อีกทั้งในปัจจุบันยังมีการพัฒนาระบบของเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น สร้างความ สะดวกสบายให้กับผู้บริโภคได้หลากหลายช่องทาง การให้บริการหน้าร้านเพียง อย่างเดียวไม่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างเต็มประสิทธิภาพทำให้ผู้บริโภคหันมาใช้แอปพลิเคชันสั่งอาหารกันมากขึ้น

4. ด้านผู้ที่มีอิทธิพลในการเลือกสั่งอาหารบนแอปพลิเคชัน Grab Food ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีพฤติกรรม การใช้แอปพลิเคชัน Grab Food อยู่ในระดับมากคือ เพื่อน และ โฆษณา

5. ด้านวิธีการชำระค่าบริการในแอปพลิเคชันสั่งอาหาร พบว่านักศึกษามีการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food อยู่ในระดับมาก คือ เงินสดและการโอนเงินผ่านธนาคาร เพราะสะดวก รวดเร็วและจะเห็นได้ชัดว่า การโอนเงินผ่านทางออนไลน์นั้นทั้งรวดเร็ว ประหยัดเวลา อีกทั้งยังสามารถโอนได้ทุกที่ทุกเวลาที่ต้องการไม่ว่าคุณจะอยู่บ้าน หรือกำลังติดธุระอยู่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะซึ่งเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้ประกอบการทางด้านร้านอาหาร และนักพัฒนาแอปพลิเคชันแกรปฟู้ด

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เพศ มีผลทำให้พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab Food ในการสั่งอาหารต่างกัน ดังนั้นผู้ให้บริการควรให้ความสำคัญในการนำเสนอ การโฆษณาเพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มคนแต่ละกลุ่มได้อย่างง่ายยิ่งขึ้นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้ให้บริการควรสนับสนุนในเรื่อง การให้มีการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างครอบคลุม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต และมีการส่งเสริมการขายที่น่าสนใจ เช่น มี การแจก Code ส่วนลดเป็นประจำ เพื่อดึงดูดให้ผู้บริโภคมาใช้บริการครั้งต่อไป

1.3 ผู้ให้บริการควรสนับสนุนในเรื่อง ช่องทางการชำระเงินที่สะดวกและรวดเร็ว เช่น เงินสดและการโอนเงินผ่านธนาคาร

2. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพียงช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นควรทำการวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพราะพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab food สามารถมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาเพื่อจะได้ทราบถึงข้อแตกต่าง ของพฤติกรรมในการใช้ของเพศชายและหญิง

3. งานวิจัยนี้สามารถนำไปขยายผลในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในระดับ สาขาวิชา กลุ่มอายุ อาชีพ และปัจจัยอื่น ๆ รวมถึงจำนวนกลุ่มตัวอย่างและระยะเวลาในการเก็บข้อมูลมีความสนใจและเกิดประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปปรับใช้เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Grab food ได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวเศรษฐกิจ. (2564). แกร็บ ชูแนวคิด "GROW" ขับเคลื่อนธุรกิจเติบโตพร้อมสังคม
ต่อย้ำพันธกิจ แกร็บเพื่อชีวิตที่ดีกว่า. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565, จาก
<https://www.ryt9.com/s/prg/3197161>.
- บุรณ์เมตต์ วิวัฒน์านุกุล. (2564). ทำความรู้จักธุรกิจ B2C e-Commerce:รูปแบบธุรกิจ รูปแบบ
การชำระเงินและวิธีการติดตามภาวะตลาด. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565, จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/629839>.
- สุธาทิพย์ ท้วจบ. (2562). การซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565,
จาก<http://center.bkkthon.ac.th/journal/upload/doc/spit/25/files/195-205.pdf>.
- บุรณ์เมตต์ วิวัฒน์านุกุล. (2564). ทำความรู้จักธุรกิจ B2C e-Commerce:รูปแบบธุรกิจ รูปแบบ
การชำระเงินและวิธีการติดตามภาวะตลาด. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565, จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/629839>.
- Kankan WenOpen. (2019). *Journal of Social Sciences*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565, จาก
[https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkozje\)\)/reference/referencespaper.aspx?referenceid=2751629](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkozje))/reference/referencespaper.aspx?referenceid=2751629).

การประเมินโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษา
ในหลวงรัชกาลที่ 10

Evaluation of the moral development promotion Student
Ethics Pathum Thani Technical College, According to the royal
charter education of King Rama 10

ดำรงค์ สุตวิสัย¹
Dumrong Sutwilai¹

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษา กำหนดวิธีการแก้ปัญหาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษาตามแนวพระบรมราโชบายในหลวงรัชกาลที่ 10 ที่เหมาะสมกับบริบทของวิทยาลัย นำรูปแบบการแก้ปัญหาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน นักศึกษาสู่การปฏิบัติในรูปแบบโครงการ/กิจกรรม ติดตามและประเมินผลโครงการ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โครงการตามพระบรมราโชบายด้าน การศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 และเพื่อนำผลการประเมินการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ศึกษาตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษาหลวงรัชกาลที่ 10 ไปพัฒนาและดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง กลุ่มตัวอย่างในการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการบริหาร สถานศึกษา ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ครู นักเรียนนักศึกษา ผู้ปกครอง ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยคำนวณจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan กลุ่มตัวอย่างจาก ชุมชน หมู่ 5 ตำบลบ้านกลาง อ.เมือง จ.ปทุมธานี ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มตามความ สะดวก (Convenience Sampling) รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,000 คน ใช้เครื่องมือเพื่อเก็บ รวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินผลโครงการ ตลอดจนการหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้ แบบสอบถาม ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซิปปโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม ประกอบด้วย การประเมินสถานะแวดล้อม การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ

¹ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี (preeyapron1617@gmail.com)

และการประเมินผลผลิต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการประเมินโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษา พบว่า ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ ในภาพรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า กิจกรรมของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการมีเพียงพอ มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบมีความพร้อมในการดำเนินโครงการ มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการดำเนินงาน ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมตามโครงการตามแผนและขั้นตอนที่กำหนดในโครงการมีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา รูปแบบการจัดกิจกรรมโครงการช่วยให้นักเรียนนักศึกษา มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลผลิตที่มีต่อโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 ด้านการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษายึดมั่นในศาสนาของตนเอง เกิดความเอื้ออาทร ต่อครอบครัวและชุมชน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชาติบ้านเมือง มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีงานทำ มีอาชีพ ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษา มีความตระหนัก มีความอดทน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษา เกิดการฝึกฝน ในสาขาวิชาชีพ ทำงานเป็น มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรมในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษาปฏิบัติสิ่งที่ดี สิ่งชั่ว มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษา ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี สิ่งที่ดี มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการเป็นพลเมืองดี ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษาได้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างพลเมืองที่ดีให้แก่ชาติบ้านเมือง มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษามี

โอกาสทำหน้าที่พลเมืองที่ดี มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการดำเนินการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี สูงขึ้น

คำสำคัญ: โครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม, การประเมินโครงการ

Abstract

Evaluation of the moral development promotion Student Ethics Pathum Thani Technical College, according to the royal charter of education of King Rama 10 is conducted based on the 4 aspects of the royal charter of education as follows: 1) to have the right attitude towards the nation, 2) to have the moral and secure life, 3) to get the profession and occupation, and 4) to be a good citizen. This research used the information on students' behavior from the previous years. The types of students' moral and ethics promotion found from the overview of the group meeting were

1) the application of Projects and activities for the student's department (projects per department which was 68 projects in overall), and 2) the training of faculties, staff and students' moral and ethics promotion. The evaluation was applied from the Stufflebeam's CIPP Model. The population were the executives, faculties, students, parents of certificate and diploma students and community members. The population size was determined based on Krejcie & Morgan model with a Simple Random Sampling process. The instrument used for gathering data was the 50 indexes rating scale questionnaire. The Index of Item Objective Congruence: IOC was 0.6-1.0. The individual discrimination was 0.20-0.90 and the liability was 0.95-0.98. The statistics used for the data analyzing were percentage, mean, and the standard deviation: S.D. The research found that the overall of evaluation of the moral development promotion Student Ethics Pathum Thani Technical College, according to the royal charter of education of King Rama 10 was in the very good level. The context of project and the input aspect in overall was at the very good level. The process aspect in overall was at the high level and the product aspect of the project in overall was at the very good level.

Keywords: students' moral and ethics promotion project, project evaluation

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้น้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 รวมถึงนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ประกาศให้สถานศึกษาดำเนินการตาม ยุทธศาสตร์สถานศึกษาคุณธรรม ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปลูกฝังความมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและวัฒนธรรม ที่พึงประสงค์ตามหลักค่านิยม 12 ประการ ความเป็นพลเมือง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการศึกษาอย่างเข้มข้นจากสถานศึกษาให้มีความ เข้มแข็งและพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมให้เครือข่ายมีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถของบุคลากรเพื่อสนับสนุน ภารกิจด้านสถานศึกษาศึกษาคุณธรรมและยุทธศาสตร์ที่ 4 ปลูกฝังสถานศึกษาคุณธรรม (ประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ, 3 มกราคม 2562) และได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษา คุณธรรมอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ที่พร้อม จะเป็น ผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ได้นำนโยบายสถานศึกษาคุณธรรมสู่การปฏิบัติด้วยการนำ แนวทาง ของมูลนิธิยุวสถิรคุณ มาปรับใช้ ให้เหมาะสมกับการดำเนินงานตามบริบทของ สถานศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาบูรณาการแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้ประสบความสำเร็จ อย่างยั่งยืน (แนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาคุณธรรมอาชีวศึกษา, 2562) การน้อมนำพระบรมราโชบายด้านด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 ซึ่งพระองค์ทรง มีพระราชดำรัสว่า “การศึกษา คือ ความมั่นคงของประเทศ การศึกษาต้องสร้างให้คนไทยมี ทศนคติที่ดีและถูกต้อง มีพื้นฐานชีวิต ที่มั่นคงเข้มแข็ง มีอาชีพ มีงานทำ และมีความเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย” ดังนั้น พระบรมราโชบายด้านการศึกษา จึงเป็นการสร้างและพัฒนาคนดี ให้มี ความรู้ความสามารถ และร่วมกันพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญอกงาม ทุกคนในชุมชนล้วนมีส่วน สำคัญในการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อม การน้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษา มาร่วม สร้างคนดีให้กับชุมชน รวมถึงการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน จะ สร้างให้ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสม ประหยัดงบประมาณ สามารถนำไปแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิด ความมั่นคงในชุมชนให้เกิดขึ้นได้อย่างถาวร (ภูวดล ศิริพงษ์. 2564) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชประสงค์ว่า “ให้ โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง” และเคยรับสั่งว่า “การสร้างคนดีเป็นเรื่องที่ยากและยาว แต่ก็ ต้องทำ ขอให้ถือเป็นหน้าที่” และพระบรมราโชวาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ

บัณฑิตยสถานได้มีพระบรมราชโองการ “หน้าที่ของครูนั้น เป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญยิ่ง เป็นการปลูกฝังความรู้ ความคิด และจิตใจให้แก่เยาวชน เพื่อที่จะได้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมี ประสิทธิภาพของประเทศชาติ” การจัดการศึกษาของไทยมีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา คุณธรรมและความรู้ควบคู่กัน

ผู้จัดทำจึงมีความสนใจในการจัดทำโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของ นักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีตามแนวพระบรมราชโองการด้านการศึกษาในหลวง รัชกาลที่ 10 เพื่อพัฒนาให้ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นคนดีที่ พร้อมจะเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาวะแวดล้อมของส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามพระบรมราชโองการด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10
2. เพื่อศึกษาปัจจัยนำเข้าโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามพระบรมราชโองการด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10
3. เพื่อศึกษากระบวนการของโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามพระบรมราชโองการด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10
4. เพื่อศึกษาผลผลิตโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามพระบรมราชโองการด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10
5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมศึกษาตามแนวพระ บรมราชโองการด้านการศึกษาหลวงรัชกาลที่ 10 ไปพัฒนาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

วิธีการศึกษา

การดำเนินการโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามแนวพระบรมราชโองการของในหลวงรัชกาลที่ 10 นำรูปแบบการ ประเมิน CIPP Model มาใช้ในการประเมินโครงการ โดยมีรายละเอียดวิธีการประเมินโครงการ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 : การประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ตัวแปรที่ ประเมิน	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้/ สถิติที่ใช้	เกณฑ์การแปลความหมาย
1.ศึกษาสภาวะ แวดล้อมของการ	1.นโยบายของ วิทยาลัย	1.ผู้บริหาร สถานศึกษา	เครื่องมือที่ใช้ 1. การจัด Focus	การพิจารณาค่าเฉลี่ยของ ระดับความคิดเห็น

โครงการ	2. วัตถุประสงค์ ของโครงการ 3. เป้าหมายของ โครงการ 4. ความ ต้องการหรือ ความคาดหวัง ของโครงการ	2. หัวหน้า สาขาวิชา 3. กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ	Group 2. แบบสอบถาม ความคิดเห็น ด้านสภาวะ แวดล้อมของ โครงการ สถิติที่ใช้ 1. ค่าร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย 3. ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	4.50-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 = เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 = เห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 = เห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 = เห็นด้วยน้อยที่สุด
2.ศึกษา ปัจจัยนำเข้า ของการโครงการ	1. บุคลากร 2. งบประมาณ 3. วัสดุ อุปกรณ์ 4. รูปแบบของ กิจกรรม	1. ผู้บริหาร สถานศึกษา 2. หัวหน้า สาขาวิชา 3. คณะกรรมการ บริหาร สถานศึกษา	เครื่องมือที่ใช้ 2. แบบสอบถาม ความคิดเห็น ด้านปัจจัยนำเข้า ของโครงการ สถิติที่ใช้ 1. ค่าร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย 3. ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การพิจารณาค่าเฉลี่ยของ ระดับความคิดเห็น 4.50-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 = เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 = เห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 = เห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 = เห็นด้วยน้อยที่สุด
3. ศึกษา กระบวนการ ของโครงการ	1. การวางแผน 2. การ ดำเนินงาน ตามกิจกรรม โครงการ 3. การติดตาม	1. ผู้บริหาร สถานศึกษา 2. ครู 3. นักเรียน นักศึกษา	เครื่องมือที่ใช้ 1. การจัด โครงการอบรม คุณธรรม จริยธรรมออนไลน์ 2. แบบสอบถาม	การพิจารณาค่าเฉลี่ยของ ระดับความคิดเห็น 4.50-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 = เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 = เห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 = เห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 = เห็นด้วยน้อยที่สุด
วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ตัวแปรที่มุ่ง ประเมิน	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้/ สถิติที่ใช้	เกณฑ์การแปลความหมาย
	ผลการดำเนิน		ความคิดเห็นที่มี	

	<p>โครงการ</p> <p>4. การประเมินผล</p> <p>5. การปรับปรุงแก้ไข</p>		<p>ต่อโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมออนไลน์ของโครงการ</p> <p>3. โครงการ/กิจกรรมองค์การวิชาชีพตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา 4 ด้าน</p> <p>4. แบบสอบถามความคิดเห็นด้านกระบวนการของโครงการ</p> <p>สถิติที่ใช้</p> <p>1. ค่าร้อยละ</p> <p>2. ค่าเฉลี่ย</p> <p>3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน</p>	
<p>4. การศึกษาผลผลิตของโครงการตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา 4 ด้าน</p>	<p>1. ด้านผลผลิต</p> <p>1.1 การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง</p> <p>1.2. การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงมีคุณธรรม</p>	<p>1. ผู้บริหารสถานศึกษา</p> <p>2. ครู</p> <p>3. นักเรียนนักศึกษา</p> <p>4. ผู้ปกครอง</p> <p>5. ชุมชน</p>	<p>เครื่องมือที่ใช้</p> <p>1.แบบสอบถามความคิดเห็นด้านผลผลิตของโครงการ</p> <p>สถิติที่ใช้</p> <p>1. ค่าร้อยละ</p> <p>2. ค่าเฉลี่ย</p>	<p>การพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น</p> <p>4.50-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด</p> <p>3.50-4.49 = เห็นด้วยมาก</p> <p>2.50-3.49 = เห็นด้วยปานกลาง</p> <p>1.50-2.49 = เห็นด้วยน้อย</p> <p>1.00-1.49 = เห็นด้วยน้อยที่สุด</p>
<p>วัตถุประสงค์ของการประเมิน</p>	<p>ตัวแปรที่มุ่งประเมิน</p>	<p>แหล่งข้อมูล</p>	<p>เครื่องมือที่ใช้/สถิติที่ใช้</p>	<p>เกณฑ์การแปลความหมาย</p>

	1.3. การมี งานทำ มีอาชีพ 1.4. การเป็น พลเมืองดี 2. ข้อเสนอแนะ ที่ได้รับจาก โครงการ		3. ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
--	--	--	----------------------------	--

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 “ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ” ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.47 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.56 เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า กิจกรรมของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.61 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.52 “ด้านปัจจัยนำเข้า” ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.54 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.54 เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการมีเพียงพอ มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.77 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.44 “ด้านกระบวนการดำเนินงาน” ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.43 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.58 เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมตามโครงการตามแผนและขั้นตอนที่กำหนดในโครงการ มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.71 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.48 ด้านผลผลิตของโครงการ “ด้านการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง” ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.66 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.53 เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า โครงการ/กิจกรรม ทำให้นักเรียนนักศึกษาเชื่อมั่นในศาสนาของตนเอง เกิดความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.73 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.48 และ 0.53 “ด้านผลผลิต การมีงานทำ มีอาชีพ” ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.66 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.51 เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษา มีความตระหนัก มีความอดทน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.76 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.46 “ด้านการ

มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม” ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.65 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.53 เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษาปฏิบัติสิ่งที่ผิด สิ่งที่ชั่ว มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.69 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.53 “ด้านการเป็นพลเมืองดี” ในภาพรวม พบว่า มีความเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.69 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.52 เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษาได้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างพลเมืองที่ดีให้แก่ชาติบ้านเมือง มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 4.75 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.47 จากผลการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ส่งผลให้นักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี มีคุณธรรม จริยธรรม สูงขึ้น

สรุปผล

ผลการศึกษาโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษา พบว่า ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ ในภาพรวม มีความเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า กิจกรรมของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการมีเพียงพอ มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการดำเนินงาน ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมตามโครงการตามแผนและขั้นตอนที่กำหนดในโครงการมีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลผลิตที่มีต่อโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 ด้านการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษายึดมั่นในศาสนาของตนเอง เกิดความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีงานทำ มีอาชีพ ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษา มีความตระหนักรู้ มีความอดทน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน พบว่า โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษาปฏิบัติสิ่งที่ผิด สิ่งที่ชั่ว มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการเป็นพลเมืองดี ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณาแยกรายการประเมิน โครงการ/กิจกรรมทำให้นักเรียนนักศึกษาได้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างพลเมืองที่ดีให้แก่ชาติบ้านเมือง มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการดำเนินการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี สูงขึ้น

การอภิปรายผล

จากการศึกษาสภาวะแวดล้อมของโครงการจากประชุมเชิงปฏิบัติการและสนทนากลุ่ม (Focus group) โครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 ประเด็นด้านปัญหาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษา สาเหตุปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเกิดจากประสบการณ์ชีวิตในแต่ละช่วงวัย พื้นฐานพฤติกรรมจากสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว อิทธิพลจากรุ่นพี่ บริบทของเพื่อน ครูผู้สอนและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา พฤติกรรมการลอกเลียนแบบจากสื่อสังคมออนไลน์ แนวทางการแก้ไข คือ การทำความเข้าใจถึงประสบการณ์ชีวิต การเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงวัย สภาพแวดล้อมครอบครัวของผู้เรียนและใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของวินัย หมื่นรักษ และ นพรัตน์ ชัยเรือง (2557, บทคัดย่อ) ที่พบว่า คุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาที่มีสภาพครอบครัวที่แตกต่างกัน จัดกิจกรรมเพื่อยกย่องนักศึกษาที่มีความซื่อสัตย์ให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักเสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวม ฝึกให้นักศึกษามีความอดทน อดกลั้น โดยบูรณาการกับการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของมุกดา ชัยเพชรและคณะ (2557, บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผลจากการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบตัวบ่งชี้คุณธรรม จริยธรรมที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน นักศึกษาอาชีวศึกษา ประกอบด้วย พื้นฐานแห่งการเรียนรู้ อรรถประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ ความพอเพียงแห่งการดำรงชีวิตการคำนึงทางจิต เกียรติภูมิแห่งตน การมุ่งประกอบอาชีพ และการดำรงแห่งตน ซึ่งองค์ประกอบแรก คือ พื้นฐานแห่งการเรียนรู้สามารถอธิบายคุณธรรมจริยธรรม ได้สูงสุด 8 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย ความสามัคคี ความเสียสละ ความศรัทธาในวิชาชีพ และความสนใจใฝ่รู้

จากผลการศึกษาด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการจากประชุมเชิงปฏิบัติการและสนทนากลุ่ม (Focus group) วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ได้วิธีการแก้ไขปัญหาคณธรรม จริยธรรมผู้เรียน 2 แนวทาง คือ 1) การจัดโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษา 4 ด้าน สู่การปฏิบัติ และ 2) การจัดโครงการอบรมออนไลน์ส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ครู นักเรียนนักศึกษาตามแนว

พระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 ของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลุกฝังค่านิยมที่ดีให้กับครู นักเรียนนักศึกษาต้นแบบในการส่งเสริม พัฒนา คุณธรรม จริยธรรมตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา สู่รูปแบบการปฏิบัติในการปลุกฝัง ค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมให้กับผู้เรียนและเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานศึกษา โดยบูรณา การในกิจกรรมองค์การวิชาชีพของนักเรียนนักศึกษา

โครงการอบรมออนไลน์ ส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามแนวพระบรม ราโชบายด้านการศึกษา ในหลวงรัชกาล 10 ของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ความคิดเห็นของผู้เข้า รับการอบรมออนไลน์ โครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ครู นักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 พบว่า ใน ภาพรวม ผู้เข้ารับการอบรม มีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายการประเมิน พบว่า การจัดอบรมมีความครบถ้วน ของเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ การถ่ายทอด ความรู้ของวิทยากรสามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจน ตรงประเด็น มีความคิดเห็นในระดับมาก หลัง เข้ารับการอบรมสามารถเป็นต้นแบบในการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนำไปสู่การปฏิบัติได้ ความพอใจในภาพรวมของการจัดการอบรม มีความคิดเห็นในระดับมาก

โครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา 4 ด้านของในหลวงรัชกาลที่ 10 จากการจัดประชุมเชิง ปฏิบัติการและสนทนากลุ่ม (Focus group) ได้ข้อคิดเห็นในการน้อมนำแนวพระบรมราโชบาย ด้านการศึกษาสู่การปฏิบัติด้วยการบูรณาการในกิจกรรมองค์การวิชาชีพของนักเรียนนักศึกษา ใน โครงการ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีทัศนคติที่ต้องต่อบ้านเมือง ด้านการมีพื้นฐานชีวิต มั่นคง มีคุณธรรม ด้านการมีงานทำ มีอาชีพ และด้านการเป็นพลเมืองที่ดี การประเมินผลโครงการ โดยประยุกต์ใช้ CIPP Model พบว่า

ด้านสภาพแวดล้อมของโครงการ” ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ด้าน ปัจจัยนำเข้า ในภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการดำเนินงาน” ใน ภาพรวม พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลทั้ง 3 ด้าน ส่งผลทำให้ด้าน ผลผลิตที่มีต่อโครงการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาใน หลวงรัชกาลที่ 10 ด้านการมีทัศนคติที่ต้องต่อบ้านเมือง ในภาพรวม มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ที่สุด ด้านการมีงานทำ มีอาชีพ ในภาพรวม มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีพื้นฐาน ชีวิต ที่มั่นคง มีคุณธรรม มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการเป็นพลเมืองดี มีความเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด จากวิธีการแก้ไขปัญหาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค ปทุมธานีตามแนวพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ในหลวงรัชกาลที่ 10 ทั้ง 2 วิธี วิทยาลัยเทคนิค ปทุมธานี ได้เปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค

ปทุมธานีก่อนและหลังการใช้วิธีการแก้ไขปัญหาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน ตามความคิดเห็นในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งผลของการน้อมนำแนวพระบรมราชโบายด้านการศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้ดำเนินการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนนักศึกษา ในปีการศึกษา 2563 เปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2564 หลังจากที่ได้มีการบูรณาการแนวพระบรมราชโบายด้านการศึกษา 4 ด้าน ในกิจกรรมองค์การวิชาชีพของนักเรียนนักศึกษา พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรณัฐ วิรัตน์เกษม (2564, บทคัดย่อ) ผลการศึกษา พบว่า การจัดกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม ผลการประเมินพฤติกรรมและการปฏิบัติตนของนักเรียน หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีพฤติกรรมและการปฏิบัติตนที่ดีขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาแสดงให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรม โดยมีขั้นตอน การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ การสะท้อนผล และขั้นผลลัพธ์ นักเรียน ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันดีงามได้อย่างชัดเจน สามารถลดสภาพและปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ได้เป็นอย่างดี ผู้ปกครองของนักเรียนมีความเห็นว่า นักเรียนมีพฤติกรรมและการปฏิบัติตนด้านคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรดำเนินการพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อผลสัมฤทธิ์ด้านคุณธรรม จริยธรรมที่สูงขึ้น
2. สถานศึกษาควรจัด กิจกรรมยกย่องนักเรียนนักศึกษาที่มีความประพฤติดี กิจกรรมอาสาพัฒนา และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการเป็นคนดี และปฏิบัติดีให้กับนักเรียนนักศึกษา
3. สถานศึกษาควรประสานงานกับสถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม พัฒนา คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
4. สถานศึกษาควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แผนปฏิบัติการกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับปรับปรุงตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร)*. สำนักนโยบายและ ยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ธีรณัฐ วิรัตน์เกษม. (2564). “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมด้านพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม

ในวิถีชีวิตความปกติใหม่ (New Normal) ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ จังหวัด
ชลบุรี” วิชาการวิทยาลัยสัตพล. 7(2), 114-127.

ภูวดล ศิริพงษ์. (2564). พระบรมราโชบายด้านการศึกษากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน.

สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2564, จาก [https://so01.tcithaijo.org/index.php/
AFDCJournal/article/view/246031](https://so01.tcithaijo.org/index.php/AFDCJournal/article/view/246031).

มุกิตา ชัยเพชร ชัยวิจิต เชียงชนะ และศจีมาจ ณ วิเชียร. (2564). การศึกษาคณธรรมจริยธรรม
ที่เหมาะสมกับนักเรียน นักศึกษาอาชีวศึกษา ด้วยการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.

สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2564, จาก [http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jbst/
article/view/3958](http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jbst/article/view/3958).

วินัย หมั่นรักษ์ และนพรัตน์ ชัยเรือง. (2557). “คุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษาวิทยาลัยการ
อาชีพพรหมคีรี สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช.” *บัณฑิตวิทยาลัย*

พิชญทรรศน์พล. 11(3), 56-57.

การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ
ของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ
Developing a Strategy Model for Vocational Education
Management Automatic Industry

ดำรง สุตวิไล¹

Damrong Sutwilai¹

บทคัดย่อ

การพัฒนาแบบกลยุทธการจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาระดับคุณภาพ และมุ่งสู่ความเป็นเลิศเฉพาะทาง ของกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ให้สอดคล้องกับการพัฒนา หลักสูตรอาชีวศึกษาเฉพาะทาง รูปแบบ 1 สถานประกอบการต่อ 1 วิทยาลัย ใน 7 สายงานอาชีพหลัก วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีจึงได้มีการพัฒนากลุ่มรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ โดยอาศัยจากผลการศึกษาค้นคว้าในอดีตของสถานศึกษา และ ผลการสนทนากลุ่ม ได้มีข้อสรุปรูปแบบการพัฒนาระดับคุณภาพ ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรของ กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ 2) การพัฒนาความร่วมมือกับสถานประกอบการชั้นนำ 3) การ พัฒนาครูนิเทศและครูฝึกในสถานประกอบการ และ 4) การพัฒนาสถานที่ฝึกประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งมีผลสรุป ดังนี้ ด้านการพัฒนาวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 รายวิชา ครอบคลุม 5 สาขาวิชา ครูนิเทศและครูฝึกได้เข้ารับพัฒนาศักยภาพมากกว่าร้อยละ 80 และสามารถนำผลไป ประยุกต์ใช้ได้ อยู่ในระดับดี การนิเทศติดตามผู้เรียนมีผลครอบคลุมมากกว่าร้อยละ 85 ที่มีผลสัมฤทธิ์ ด้านทักษะ ค่าเจตคติต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวใน ข้างต้นเป็นรูปแบบตัวอย่าง ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา ทั้งนี้การ ดำเนินการวิจัยข้างต้น กระทำในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 แต่สถานศึกษาได้มีการบูรณาการจัดการเรียนการสอนทั้งในระบบออนไลน์และกึ่งออนไลน์ เพื่อให้ การพัฒนาแบบกลยุทธการจัดการอาชีวศึกษา ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ดำเนินไปอย่าง ต่อเนื่องอย่างและเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบกลยุทธการจัดการอาชีวศึกษา, กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ, สถาน ประกอบการชั้นนำ

¹ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี (preyapron1617@gmail.com)

Abstract

Developing a Strategy Model for Vocational Education Management Automatic Industry Career Group. Pathumthani Technical College collaborates with the Leading Establishments as a means of improving quality and achieving specialized excellence in the automatic career group. To be in line with the development of specialized vocational courses a model of one establishment per one college, in seven major career fields. Pathumthani Technical College has developed a group of courses related to the automatic industry together with leading enterprises. Based on the results of the study of information on problems in the past of educational institutions and group discussion results, a summary of the development model for improving quality is summarized as follows: 1) Developing the Automatic Career Group Curriculum 2) Developing Collaboration with Leading Institutions 3) Developing the effectiveness of supervisory and trainer teachers in the workplace and 4) Developing an experience training facility for learners. As a result, the related curriculum has been expanded to include 15 courses covering five disciplines. Supervisor and trainer teachers have improved their potential by more than 80% and can apply the results at a good level. Learner follow-up covered more than 85% of skill achievement, attitude value towards professional experience training at an excellent level. The findings are useful example for developing vocational education management strategies. However, the above research was conducted during the epidemic situation of the 2019 Coronavirus disease, but educational institutions have integrated teaching and learning in both online and semi-online systems. In order for developing of vocational education management strategies with leading establishment to be carried out continuously and concretely.

Keywords: Developing a Strategy Model Vocational Education Management, the Automatic Industry Career Group.

บทนำ

การศึกษารูปแบบการพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ เป็นรูปแบบที่ตอบสนองต่อจุดเน้นและทิศทางการขับเคลื่อนการจัดการอาชีวศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในด้านการพัฒนาหลักสูตรซึ่งจะเน้นทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงด้านเทคโนโลยีและมัลติมีเดีย ความรู้พื้นฐานเชิงพหุให้สอดคล้องกับการเรียนในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2561) โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างและพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นเชิงเทคโนโลยี ซึ่งเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการเตรียมกำลังคนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 (พีระพล พูลทวี, 2563) ซึ่งวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีต้องการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร โดยอาศัยความร่วมมือกับสถานประกอบการชั้นนำอย่างเป็นรูปธรรม วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ได้อาศัยความได้เปรียบทางบริบทตำแหน่งที่ตั้งของสถานศึกษา แวดล้อมไปด้วยสถานประกอบการ สวนอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมชั้นนำ เป็นตลาดแรงงานที่ต้องการกำลังคนด้านช่างเทคนิคจำนวนมาก ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ด้านการจัดการศึกษาในสาขาอาชีพที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน ด้วยการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีมาพัฒนาสร้างเป็นความต้องการของตลาดแรงงาน ด้วยการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีมาพัฒนาสร้างเป็นหลักสูตรอาชีวศึกษาเฉพาะทาง แบบ 1 สถานประกอบการ ต่อ 1 วิทยาลัย ใน 7 สายงานอาชีพหลัก (ณัฐพล ทีปสุวรรณ, 2563) ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีจึงศึกษาหาความเป็นไปได้ในการสร้างและพัฒนารูปแบบกลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพหนึ่งในสายงานอาชีพหลัก ที่จะสนองต่อการพัฒนาหลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษาตามยุทธศาสตร์เพื่อสู่การปฏิบัติ นโยบายด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0 กับการขับเคลื่อนสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 ของรัฐบาลภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 รวมทั้งยุทธศาสตร์ชาติ (National strategy) ระยะ 20 ปี ซึ่งมีความสำคัญในการบริหารการอาชีวศึกษาต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ประเภทช่างอุตสาหกรรมในประเทศและภูมิภาคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา ภายใต้การพัฒนาหลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา ภายใต้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีวอุตสาหกรรมอัตโนมัติวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ
3. เพื่อการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ภายใต้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีวอุตสาหกรรมอัตโนมัติวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ
4. เพื่อการประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ภายใต้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีวอุตสาหกรรมอัตโนมัติวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ
5. เพื่อปรับปรุงและขยายผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ภายใต้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีวอุตสาหกรรมอัตโนมัติวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ

วิธีการศึกษา

สมมติฐาน

1. หลักสูตรรายวิชาที่ผ่านการพัฒนามีคุณภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์
2. ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณวุฒิและมีสมรรถนะสอดคล้องความต้องการของสถานประกอบการ
3. สถานประกอบการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา

ขอบเขต

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา กลุ่มอาชีวอุตสาหกรรมอัตโนมัติ
2. ด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการชั้นนำ
3. ด้านการพัฒนาครูในสถานศึกษาและครูฝึกในสถานประกอบการ
4. ด้านการพัฒนาสถานฝึกประสบการณ์หรือห้องเรียนในสถานประกอบการ

ตัวแปร

1. ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีวอุตสาหกรรมอัตโนมัติ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ
2. ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์จากการใช้รูปแบบการพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา ในด้านการพัฒนาหลักสูตร ครูผู้สอน ผู้เรียนและสถานที่ฝึกประสบการณ์

ผลการศึกษา

รูปแบบกลยุทธ์ในการใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 ปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตร กลยุทธ์ที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและกลยุทธ์ที่ 3 ผลลัพธ์ของการใช้กลยุทธ์ โดยมีผลความสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตร กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ซึ่งผลการดำเนินการวิจัยพัฒนาครอบคลุมในทุก ๆ ด้านของวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามขั้นตอนที่ 1-5 นั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษาได้เป็นผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกร่วมกับครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการทดลองรูปแบบการใช้กลยุทธ์ทั้ง 3 กลยุทธ์ ดำเนินการกำกับติดตามผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นผลมาจากการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) และวงจรการควบคุมคุณภาพ (PDCAI) ดำเนินการสำเร็จลุล่วงตอบโจทยของวัตถุประสงค์ และเกิดผลเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด ในด้านบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมาตรฐานการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำและผลการวิจัยยังครอบคลุมไปถึงด้านผลลัพธ์ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านความร่วมมือกับสถานประกอบการ และด้านผู้เรียนและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างครบถ้วน ซึ่งคุณค่าของผลงานวิจัยที่เป็นจุดเด่น คือ รูปแบบการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์การพัฒนาอาชีวศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยมีผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมเป็นสำคัญ ดังที่แสดงรายละเอียดของผลของการวิจัยในข้างต้น อีกทั้งรูปแบบการวิจัยพัฒนา มีผลสอดคล้องกับแนวนโยบายของการพัฒนาระดับการจัดการอาชีวศึกษาของรัฐบาลภายใต้การผลิตและพัฒนากำลังคน ในสาขาที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน ด้วยการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีมาพัฒนาเป็นหลักสูตรอาชีวศึกษาเฉพาะทาง แบบ 1 สถานประกอบการเอกชน ต่อ 1 สถานศึกษา ใน 7 สายงานหลัก ในด้านของสายงานหุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม (Robotics) กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ซึ่งผลสัมฤทธิ์ของงานวิจัยนี้ที่เห็นผลเป็นรูปธรรมของผลงานวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษา การบริหารสถานศึกษา ภายใต้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ได้แก่ 1) ได้รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีร่วมกับสถานประกอบการในกลุ่มอาชีพ/สายงานหลักตามนโยบายของรัฐบาล โดยใช้กลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ 2) ได้รายวิชากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ 3) ได้ข้อกำหนดสมรรถนะของกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ โดยกลยุทธ์ของผลสัมฤทธิ์ในงานผลงานวิจัย มีผลการพัฒนาและกรณีศึกษาข้อมูลเชิงลึกหรือพื้นฐานรายละเอียดที่มาของผลสัมฤทธิ์ ซึ่งรองรับผลการวิจัยนี้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่รูปธรรมในด้านการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพ

อุตสาหกรรมอัตโนมัติร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ จากผลการปรับปรุงรูปแบบกลยุทธ์ของการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยได้นำมาขยายผลด้วยการสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนากลยุทธ์ โดยมีผลการตรวจสอบความเหมาะสมและการประเมินความเป็นไปได้ของคู่มือการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือการใช้ พบว่า มีผลการประเมินด้านความเหมาะสม และผลการประเมินความเป็นไปได้อยู่ใน ระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้และสามารถขยายผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผล

ผลการวิจัยทุกรูปแบบของการพัฒนา มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ในด้านการพัฒนาหลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษา ของกลุ่มอาชีพอัตโนมัติ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานตามนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของการสร้างและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่มาตรฐานสากล (พ.ศ. 2555-2569) และสอดคล้องกับการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

การอภิปรายผล

จากผลการทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบกลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นผลจากการที่นำแนวนโยบายด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนในสาขาที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงานอย่างเป็นรูปธรรม ในการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีมาพัฒนาเป็นหลักสูตรอาชีวศึกษาเฉพาะทาง แบบ 1 สถานประกอบการเอกชน ต่อ 1 สถานศึกษา ใน 7 สายงานหลัก กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อหารูปแบบหรือกลยุทธ์ในการวิจัยการพัฒนาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี และ 2) ด้านการสร้างและหาคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ 3) ด้านการทดลองใช้การพัฒนาหลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ 4) ด้านการประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของ

วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ 5) การตรวจสอบปรับปรุงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาภายใต้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ซึ่งผลการวิจัยได้ค้นพบในประเด็นสำคัญที่สมควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาภายใต้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ

โดยผลการสังเคราะห์เอกสาร ผลการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยได้ผลสรุปในด้านหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาประกอบด้วยฝ่ายบริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ สถานประกอบการ ครูและครูฝึกในสถานประกอบการ ร่วมดำเนินการสรุปสังเคราะห์เอกสาร ปัญหาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา จึงทำให้รูปแบบการพัฒนาร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยใช้ระเบียบการวิจัยและพัฒนา (R&D) และการนำวงจรการควบคุมคุณภาพ (PDCA) ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคณะบุคคลที่มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงองค์กร โดยคณะผู้บริหารยุคใหม่จะต้องเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากแบบเดิมที่ให้ความสำคัญกับตนเอง เปลี่ยนเป็นการทำงานร่วมกับบุคลากรในองค์กรเพราะจะเป็นวิธีการในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่องค์กรร่วมกันพัฒนาระดับคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมพรปานดำ, (2564) กระบวนการวิจัยและพัฒนาบริหารแบบมีส่วนร่วม ในการสร้างและพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันในการร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัชแมน (guzman, 1989) ได้วิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาการเป็นผู้นำในรัฐโคโลราโด ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นผู้นำ ในการพัฒนาอาชีวศึกษาให้ก้าวหน้าทันกำลังคนต่อความต้องการของสถานประกอบการ โดยอาศัยบุคลากรในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของมิลเลอร์ (Miller, 1989) ในด้านการมีส่วนร่วมของครูในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ สอดคล้องกับผลวิจัยด้านการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภายใน

ภายนอกสถานศึกษา โดยเฉพาะการให้ครูมีส่วนร่วมจะมีประโยชน์อย่างมากในด้านการยอมรับและความเข้าใจการสร้างและการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยและแนวคิดของนักการศึกษา มาร์ติน และ ทิชเชเลอร์ (Martin and Tischler, 2015) ได้ทำการศึกษาและข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างรูปแบบของการจัดอาชีวศึกษาทวิภาคีของประเทศเยอรมนี ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นบทบาทและเป็นหน้าที่ร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีวรรณ เกียรติสุรนนท์, (2549) ในการสร้างและการพัฒนาในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยได้จัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษที่มีความสมบูรณ์ถูกต้องเหมาะสม ปฏิบัติได้และสถานศึกษาได้รับประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการจากองค์กรเอกชนเข้าร่วมบริหารจัดการใน 6 ฝ่าย คือ วิชาการ งบประมาณบริหารงานบุคคล บริหารงานทั่วไป ระดมเงินทุนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาและประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการจัดการของสถานศึกษา โดยมีการร่วมกันกำหนดหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้ด้วยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของธนสาร บัลลังก์พิทมา, (2551) การศึกษามี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนที่ 3 การลงทุนและลงมือปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการและติดตามประเมินผลงาน และที่สำคัญคือบทบาทของการมีส่วนร่วมทางด้านการจัดการศึกษาที่สำคัญในปัจจุบันคือ การส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางศึกษาการพัฒนา ขนิษฐา ชัยรัตนาวรรณ, (2563) ได้เสนอและมีแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยโดยมุ่งที่กำลังคน อาชีวศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่ปัจจุบัน ควรมีการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรในการเร่งพัฒนาระดับทักษะแรงงานทั้งกลุ่มแรงงานใหม่และกลุ่มแรงงานเดิม โดยกลุ่มแรงงานใหม่เริ่มต้นที่สถานศึกษาควรมีการร่วมออกแบบหลักสูตร และฝึกอบรมให้เหมาะกับแต่ละคลัสเตอร์อุตสาหกรรม โดยรูปแบบการวิจัยโดยอาศัยการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับผลงานการวิจัยด้านการพัฒนาระดับอาชีวศึกษาของภาณีททภา วงษากิตติคุณ และคณะ, (2560) ด้านการพัฒนาแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาแบบความร่วมมือ เพื่อยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานสากลศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการอาชีวศึกษาแบบความร่วมมือคุณภาพสู่มาตรฐานสากล ซึ่งเป็นรูปแบบแนวทางการวิจัยที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการนำไปใช้หรือพัฒนาต่อยอดได้ โดยผลการดำเนินการสอดคล้องกับผลงานวิจัยของฐาปณีย์ เสาทิน และคณะ, (2562) ด้านการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในระบบทวิภาคี ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในการพัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียน

การสร้างรูปแบบกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาภายใต้ การพัฒนาหลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีวอุตสาหกรรมอัตโนมัติ

ในขั้นตอนที่ 2 สืบเนื่องมาจากการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาในขั้นตอนที่ 1 มาดำเนินการในการสร้างเลือกรูปแบบหรือวิธีในการดำเนินการที่เหมาะสม การพัฒนาระดับคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษาภายใต้ในด้านการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาครูและครูฝึกในสถานประกอบการและพัฒนาห้องเรียนหรือสถานที่ฝึกประสบการณ์ทั้งภายในสถานศึกษาและในสถานประกอบการ และองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ ความร่วมมือ ชุมชน ผู้เรียนผู้ปกครอง ผู้วิจัยได้นำงานจรรยาบรรณควบคุมคุณภาพ มาใช้เป็นระเบียบวิธีการวิจัยพัฒนาประสบผลสำเร็จได้ร่างรูปแบบการพัฒนาเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ

กลยุทธ์ที่ 1 ปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย 1.1) คณะกรรมการบริหารจัดการหลักสูตร 1.2) ผู้บริหารและครูผู้สอน 1.3) ขอบข่ายงานบริหารจัดการหลักสูตร ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ อภัยใจ, (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการด้านการศึกษา นั้น ต้องสร้างความมั่นใจต่อ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนว่าผู้เรียนมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด และเกิดสมรรถนะสำคัญ ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

กลยุทธ์ที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบ 1 การศึกษาบริบทของสถานศึกษาและกำหนดวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตร องค์ประกอบ 2 การวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตร องค์ประกอบ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ องค์ประกอบ 4 การนิเทศการใช้หลักสูตร องค์ประกอบ 5 ซึ่งผลการประเมินผลการใช้หลักสูตร ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา จิตรงค์, และ อภิชาติ เสนะนันท์, (2559) เรื่อง การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 ซึ่งพบว่า การบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ย 3 ลำดับ ดังนี้ ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาด้านการสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและด้านนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ

กลยุทธ์ที่ 3 ผลลัพธ์ด้านสมรรถนะอาชีพหลักสูตรกลุ่มอาชีวอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความเห็นว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้ โดยเป็นไปตามมาตรฐานอาชีวศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรอาชีวศึกษาและงานวิจัยของนลพรรณ บัณฑิต,

(2559) เรื่อง คุณลักษณะและศักยภาพผู้เรียนที่เป็นสากลของโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขต จังหวัดนครพนมและมุกดาหาร พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้าง ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สอดคล้องกับรูปแบบของกลยุทธ์ ที่ 3 ผลลัพธ์ด้านสมรรถนะอาชีพหลักสูตร มีผลสอดคล้องการกับผลการวิจัยของวารสาร บัญชีเชิง, (2562) ด้านการเน้นการสร้างความรู้ และทฤษฎี รวมทั้งเปิดพื้นที่ให้เรียนรู้และแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ระหว่างหลายฝ่ายทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนเป็นไปใน แนวทางทฤษฎีของ Kemmis and McTaggart, (1998) ในด้านการค้นหาปัญหาเพื่อนำไปสู่การ แก้ไขปัญหาจากประสบการณ์ของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ร่วมในสถานการณ์ทางสังคมนั้น ๆ เพื่อนำมาเพื่อปรับปรุงรูปแบบโครงสร้าง หรือแนวทางปฏิบัติร่วมกันในสังคมอย่างมีเหตุผลและ ความยุติธรรม และผลการศึกษาเรียนรู้ด้วยการสืบค้นสาเหตุปัญหา สอดคล้องกับทฤษฎีวาย (Theory, Y) ของแมคเกรเกอร์ (Mc.Gregor, 1960) โดยพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องพยายามสนับสนุนและพัฒนาการทำงานของคนงาน ซึ่งจะ สามารถพัฒนาได้โดยการเพิ่มโอกาสให้คนงานเจริญเติบโตก้าวหน้าทางด้านอาชีพ โดยการเพิ่ม ความรับผิดชอบและเพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร เพื่อนำไปสู่รูปแบบการกระจาย อำนาจการจัดการศึกษาเพื่อการแก้ไขปัญหาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับผลการวิจัย ของบุญสืบ โพธิ์ศรี และธีระวัฒน์ จันทิก (2559) ด้านบริหารพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างคุณลักษณะ การพัฒนาฝีมือแรงงานอาชีพในระดับอาชีวศึกษา ซึ่งพบว่า มีผลการพัฒนาการจัดการคุณภาพ ของแรงงานที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตามรูปแบบการพัฒนาของโครงการที่ได้พัฒนาได้กำหนดไว้ ซึ่งมีผลการวิจัยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมพร ปานดำ, (2563) ด้านการพัฒนาความร่วมมือ กับภาคประกอบการในการจัดการ อาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรมในการพัฒนา กำลังคนให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ โดยการพัฒนาความร่วมมือกับภาค ประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุกประเภทวิชาอุตสาหกรรม โดยผลการสร้างเครื่องมือ การวิจัยสำหรับการพัฒนาสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนวลอนงค์ ธรรมเจริญ, (2558) ด้าน การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโรงเรียนในโรงงานแบบบูรณาการ โดยให้มีผลระดับของแต่ละส่วนการบริหารมาน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งมีรูปแบบวิธีการที่ สอดคล้องกับการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาฝีมือและส่วนประกอบของรูปแบบการพัฒนากลยุทธ์ จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ

ด้านผลการเปรียบเทียบกับมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ได้นำมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี 2563 มีเป็นแนวทางในการสร้างกรอบการวิจัยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในระดับ

อาชีวศึกษาตามแนวนโยบายข้อสรุปการพัฒนาอาชีวศึกษาของตรีนุช เทียนทอง, (2564) ในการมอบแนวนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อการพัฒนายกระดับการอาชีวศึกษา โดยการพัฒนาให้ครบวงจร 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านระบบทวิภาคี ด้านการอบรมพัฒนาครู และด้านการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติในสถานการณ์ในพื้นที่จริง ตามที่ได้กำหนดนโยบายการศึกษาเพื่ออาชีพและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อให้ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาและอาชีวศึกษา มีอาชีพและรายได้ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีส่วนช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกได้ ซึ่งเป็นแนวนโยบายเพื่อการเดินหน้าเข้าสู่เป้าหมายในด้านการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาอาชีพ ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของสมพร ปานดำ, (2563) ได้เสนอรูปแบบพัฒนาและยกระดับทักษะอาชีวศึกษาไทยในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก เพื่อแสดงแนวทางการเพิ่มและพัฒนาทักษะของแรงงานไทยในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก (Disruptive Technology) โดยเน้นการพัฒนาการศึกษาด้านวิชาชีพเพื่อพัฒนากำลังคนอย่างมีคุณภาพและตอบสนองความต้องการกำลังคนของประเทศด้วยกระบวนการพัฒนาทักษะด้วยหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นฐานสมรรถนะ (Education to Employment) ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญสำหรับคนในตลาดแรงงานที่จะต้องเพิ่มและพัฒนาทักษะเพื่อให้มี “ทักษะใหม่” หรือ “ทักษะที่หลากหลาย” บนความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้า โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ซึ่งแรงงานจะต้องสามารถทำงานร่วมกับหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติได้ในอนาคตให้เป็นไปตามมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประกอบด้วย 1) คุณภาพผู้เรียน 2) การเพิ่มปริมาณผู้เรียน 3) ความร่วมมือของสถานประกอบการ 4) การมีงานทำและศึกษาต่อ และ 5) ความพึงพอใจของผู้บริหารและครูฝึกในสถานประกอบการซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ. 2557 โดยสอดคล้องกับข้อเสนอในผลงานวิจัยของธานินทร์ ศรีชมพู และคณะ, (2557) ด้านผลการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำหรือการสั่งการ การลงมือปฏิบัติ การควบคุมตรวจสอบและประเมิน และการปรับปรุงและพัฒนา โดยใช้ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษา

กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี โดยภาพรวมในด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของการพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ภาพรวมความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ที่เด่นชัดมากจากผลการออกแบบการพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีมีความสอดคล้องกับงานการวิจัยของยุพาวดี ศิริปริดี, (2557) ในประเด็นการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี โดยผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานีมีการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในภาพรวมและทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับการดำเนินงานแต่ละรายด้านจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการประสานงาน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวางแผน ด้านการติดตามผล ด้านการทดสอบมาตรฐานฝีมือ ด้านบุคลากรและด้านหลักสูตรตามลำดับ สำหรับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี พ.ศ. 2564 ในด้านการพัฒนากำลังคนกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนามาตรฐานการศึกษาร่วมหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อาทิ สำนักงานมาตรฐานอาชีวศึกษาและสถานประกอบการ โดยสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาได้

ด้านการทดลองใช้รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ

ตามความคิดเห็นของโดยครูผู้สอนและครูฝึกในสถานประกอบการ พบว่า ความสามารถในการนำไปใช้ได้ของกลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี โดยภาพรวมสามารถปฏิบัติตามได้อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเพราะว่ากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษาที่จัดทำขึ้นมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและเป้าหมายของโครงการเป็นไปตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะและมีคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิระศักดิ์ สร้อยคำ, (2561) กล่าวว่า ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือปรับปรุงที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนในปัจจุบัน โดยสอดคล้องกับข้อเสนอของผลการวิจัยของจุฑาทิพย์ ชนะเคน, (2559) ซึ่งคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร มีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร คือ การกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษาให้แก่บุคลากรผู้เกี่ยวข้อง โดยเป็นเครื่องชี้้นำในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนในระดับต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนานคน พัฒนางานอาชีพ ในการนำไปใช้ในการดำรงชีพและครอบครัวได้ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรต้องมีการประเมินผลการนำไปใช้ใน ทุกกระบวนการ สอดคล้องกับผลการนำเสนอรายงานของเบญจวรรณ ศรีค่านวล และคณะ, (2560) ในด้านปัจจัยที่

ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยผู้วิจัยได้แสดงข้อมูลด้านระดับปัจจัยที่ส่งผลในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสถานศึกษาในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านระดับความสำเร็จในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สอดคล้องกับผลงานของชญาสินี ส่งาพิเชฐ, (2560) ในรูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามมาตรฐานอาชีวศึกษา ซึ่งผลของกระบวนการในพัฒนาดังกล่าวในการนำมาการทดลองใช้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในการบริหารพัฒนาไปสู่ผู้เรียน

ซึ่งผลการนำเสนอรายงานของเบญจวรรณ ศรีคำนวล และคณะ, (2560) ด้านกลยุทธ์การบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้ประสบความสำเร็จ มีความสอดคล้องด้านรูปแบบการวิจัยของมณฑลชัย สมอุดม, (2559) ด้านพัฒนานวัตกรรมการจัดการอาชีวศึกษา รูปแบบมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ให้สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีรูปแบบมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นไปตามแนวทางและผลการพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ

ด้านการประเมินผลการพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ

ผลการวิจัยพัฒนาได้มีการประเมินผลการพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ โดยข้อมูลที่สำคัญในการนำมาอภิปรายผลมีดังนี้

ผลคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

ด้านคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ปีการศึกษา 2564 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป ด้านสมรรถนะอาชีพมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงขึ้นหลังใช้ รูปแบบกลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี เนื่องด้วยวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีมีความพร้อมในการบริหารจัดการส่งผลให้ผู้เรียน ประสบความสำเร็จตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามแนวนโยบายของรัฐบาล สอดคล้องกับข้อเสนอผลการวิจัยของนิรุทธ์ บตรแสนลี, (2561) การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบ

ทวิภาคีที่มุ่งเน้นประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาด้วยโดยดำเนินการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระดับอาชีวศึกษาจังหวัด จากการสอบถามความคิดเห็นตัวแทนของผู้เกี่ยวข้องทั้ง 3 ฝ่าย ซึ่งประกอบด้วย ผู้ผลิต คือ สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาทั้งจังหวัด ผู้ใช้ คือ สถานประกอบการที่ร่วมโครงการและผู้เกี่ยวข้อง โดยการดำเนินการเริ่มด้วยให้มีการตรวจสอบสมรรถนะพื้นฐานก่อนที่จะเข้าฝึกประสบการณ์ ในสถานประกอบการ และให้มีการตรวจสอบสมรรถนะอีกครั้งหลังจากได้ฝึกประสบการณ์แล้ว พร้อมทั้งจัดให้มีองค์กรภายนอก ทำหน้าที่ให้การรับรองคุณภาพนักศึกษาที่ผ่านกระบวนการตามรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น โดยสอดคล้องกับธีรวิทย์ บุญยโสภณ, (2555) ได้ให้แนวทางการบริหารอาชีวและเทคนิคศึกษาเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งนำไปสู่ผลการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาซึ่งมาตรฐานการศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี พ.ศ. 2564 โดยอ้างอิงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ของการสนทนากลุ่ม ได้มีการเพิ่มสาระสำคัญ ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี พ.ศ. 2564 ประกอบด้วย การเสนอให้มีการพัฒนาความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตร พัฒนาครู พัฒนาห้องเรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยเฉพาะควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกับสถานประกอบการ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ

ด้านการเพิ่มปริมาณผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์ด้านการเพิ่มปริมาณผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี จากการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรด้านการพัฒนาอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ พบว่า รูปแบบกระบวนการและผลสัมฤทธิ์มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเลห์มานน์ (Lehmann, 1997) ศึกษาวิจัย เรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศเยอรมัน พบว่า เป็นระบบการศึกษาที่นิยมกันแพร่หลาย ซึ่งกระบวนการรูปแบบดังกล่าวได้สอดคล้องกับผลการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี โดยพบว่า ผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปีการศึกษา 2564 ซึ่งโดยเฉลี่ยมีผู้เรียนเพิ่มขึ้น จำนวน 53 คน หรือร้อยละ 37.58 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเออร์เบ (Erbe, 1996) ได้ศึกษา เรื่อง การเพิ่มคุณค่าของการยกระดับของผลที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์การพัฒนาอาชีพพบว่า การศึกษาการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกี่ยวกับความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน ทำให้สามารถเพิ่มยอดนักศึกษา มีจำนวนเข้าเรียนมีผลสอดคล้องกับการนำเสนอผลงานการวิจัยของชินิษฐา ชัยรัตน์วรณ, (2563) ด้านการเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผู้เรียน ในรูปแบบแนวทางการพัฒนาขับเคลื่อนและพัฒนาอาชีวศึกษาไทย โดยการสร้างแนวทางพัฒนาแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนอาชีวศึกษาตอบสนองต่อการเพิ่มปริมาณผู้เรียน ซึ่งในปัจจุบันผู้เรียน

อาชีวศึกษาที่เข้ามาเรียนในสถาบันอาชีวศึกษาเป็นกำลังคนที่สำคัญซึ่งจะต้องมีการพัฒนาให้เพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ โดยสถานศึกษาได้พัฒนาสอดคล้องกับแนวการวิจัยและพัฒนา โดยใช้รูปแบบการพัฒนากลยุทธ์ด้านการพัฒนาอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเพิ่มปริมาณผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี

ด้านการพัฒนาความร่วมมือของสถานประกอบการ

ภายหลังจากการใช้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรม อัตโนมัติ ของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ปีการศึกษา 2564 พบว่า ความร่วมมือของสถานประกอบการที่ลงนามความร่วมมือเพิ่มขึ้นจากจำนวน 50 แห่ง เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 80 แห่ง และมีหน่วยงานหรือสถานประกอบการ ที่มีความร่วมมือในการพัฒนาพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีจำนวน 5 แห่ง รองรับผู้เรียนเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพในกลุ่มอาชีพ อุตสาหกรรมอัตโนมัติจำนวน 10 สาขาวิชา สนองตอบต่อแนวทางการพัฒนาความร่วมมือของ สถานประกอบการตามแผนนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาเฉพาะทาง 1 เอกชน ต่อ 1 วิทยาลัย ใน 7 สายงาน หรือกลุ่มอาชีพ ซึ่งผลงานวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ การรายงานผลการศึกษาวิจัยของสำโรจน์ ขอจ่วนเตี๋ย, (2562) โดยได้เสนอรูปแบบแนวทางการ พัฒนาการจัดการความร่วมมือในรูปแบบเชิงรุก โดยสร้างความร่วมมือและสร้างแรงจูงใจให้สถาน ประกอบการได้มีส่วนร่วมจัดการอาชีวศึกษา สอดคล้องกับการใช้รูปแบบและแนวทางด้านการ พัฒนาความร่วมมือของสถานประกอบการภายใต้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษา กลุ่ม อาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ สอดคล้อง กับผลงานวิจัยของณัฐวิทย์ มุงเมือง, (2560) ด้านการพัฒนาความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีของวิทยาลัยการอาชีพ ซึ่งต้องให้สอดคล้องกับแนวทางนโยบายของรัฐบาลด้านการ พัฒนาครูหรือบุคลากรในสถานศึกษา และครูฝึกในสถานประกอบการในสถานประกอบการต่างๆ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับความต้องการ ความพร้อม และความสมัครใจของธุรกิจเอกชน และสถาน ประกอบการเป็นหลัก ซึ่งภาครัฐบาลจะต้องสร้างรูปแบบวิธีจูงใจให้สถานประกอบการมีส่วนร่วม มากยิ่งขึ้น

ด้านการมีงานทำและศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีของ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี

ด้านการมีงานทำและศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษา อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ปีการศึกษา 2564 โดยพบว่า ในแต่ละสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม

อาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ โดยส่วนใหญ่ทุกคนมีงานทำโดยเลือกที่จะประกอบอาชีพอาชีพอิสระ เข้าทำงานในสถานประกอบการ และประสงค์ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้สำเร็จการศึกษาที่มีเส้นทางในการประกอบอาชีพและการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ได้มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้อย่างมีระบบ โดยการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและการฝึกอาชีพในสถานประกอบการที่มีคุณภาพทำให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาในกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ มีการประกอบอาชีพและมีการพัฒนาตนเองทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา รวมชมรัตน์, (2558) ในด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งประสบผลสำเร็จในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อการพัฒนารูปแบบที่เป็นรูปธรรมสามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพตามสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและศึกษาความต้องการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างหัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ครูในสถานศึกษาและครูฝึกในสถานประกอบการสอดคล้องกับการรายงานผลการวิจัย ของเทียนประสิทธิ์ ไชยภัทรานนท์, (2560) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการสร้างศักยภาพและแรงจูงใจในการเลือกเรียนสายอาชีวศึกษา ผ่านคณะกรรมการร่วมระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในพื้นที่กับภาคเอกชน เพื่อสำรวจความต้องการและร่วมพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เหมาะสม และพัฒนาศักยภาพของแรงงานที่มีอยู่ในสถานประกอบการให้มีทักษะและความสามารถเพิ่มขึ้นและสอดคล้องกับการพัฒนากำลังคนภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการใช้รูปแบบการพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติระบบทวิภาคีวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ ในการผลักดันขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เป็นรูปธรรม

ความพึงพอใจของครูฝึกในสถานประกอบการ

ด้านความพึงพอใจของครูฝึกในสถานประกอบการที่รับผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ โดยผลในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด สถานศึกษาได้มีการเตรียมความพร้อมผู้เรียนในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องและมีความพร้อมในการที่จะเข้าสู่สถานประกอบการ ทั้งด้านวิชาการ ทักษะพื้นฐานวิชาชีพ อันเป็นผลมาจากการพัฒนากลยุทธ์ครอบคลุมมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา มีผลค่าระดับความพึงพอใจของครูฝึกในสถานประกอบการของการฝึกอาชีพ ของนักศึกษาในกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของราชัญ เสนาช่วย, (2560) ในการนำเสนอในหัวข้อการปัญหาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีประเภทช่างอุตสาหกรรมของ

สถาบันอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตจังหวัดสกลนคร ปัญหาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีประเภทช่างอุตสาหกรรม พบว่า ทั้งรายด้านและโดยรวมมีความพึงพอใจในคุณภาพของนักศึกษาที่นักศึกษาเข้าทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของนิพล แก้วกาหลง, (2663) ในด้านปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี และหาแนวทางส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมกับระบบทวิภาคีของวิทยาลัย และการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุรชัย ลาพิมพ์, (2562) ได้เสนอผลการรายงานผลการวิจัยด้านสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยรูปแบบการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ ความเป็นเลิศของอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยการพัฒนาอาชีวศึกษากลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติระบบทวิภาคีวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จงสถาพร ดาวเรือง, (2560) ด้านการคาดการณ์ในอนาคตการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้าต้องมุ่งเน้นผลิตคนให้ตรงกับความต้องการสถานประกอบการเท่านั้น

สำหรับผู้วิจัยพบว่า ประเด็นที่จะส่งผลให้ปัญหาต่อการพัฒนาตามรูปแบบของการวิจัย ประกอบด้วย ความพร้อมของสถานศึกษาและสถานประกอบการในการพิจารณารับผู้เรียนเข้าเรียนหรือฝึกประสบการณ์วิชาชีพในกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ครูผู้สอนและครูฝึกในสถานประกอบการจะต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยมีความรู้ความเข้าใจ ด้านหลักการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามมาตรฐานอาชีวศึกษาในด้านการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและเป็นไปตามความต้องการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้ตรงกับการทำงานของสถานประกอบการ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จ โดยความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรในส่วนของ การปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้เพิ่มเติมโดยไม่ให้ไปกระทบกับโครงสร้างของหลักสูตรตามมาตรฐานอาชีวศึกษา ซึ่งการปรับปรุงเพิ่มเติมในหน่วยการเรียนรู้เป็นประเด็นที่สำคัญ ที่ต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการปรับปรุงเพิ่มเติมหัวข้อเนื้อหาให้สอดคล้องกับสมรรถนะของกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ซึ่งสถานศึกษาได้นำผลมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขปัญหาดังกล่าวจนทำให้การดำเนินการวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ได้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษา

และสามารถนำไปใช้ขยายผลในปีการศึกษาถัดไปได้อย่างต่อเนื่อง จะทำให้รูปแบบการพัฒนา กลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษากลุ่มอาชีวอุตสาหกรรมอัตโนมัติของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานีร่วมกับ สถานประกอบการชั้นนำประสบผลสำเร็จและสามารถนำกระบวนการไปใช้หรือไปขยายผลในกลุ่ม อาชีวอุตสาหกรรมด้านอื่นต่อ ๆ เป็นลำดับต่อไป

ความสอดคล้องของรูปแบบกลยุทธ์กับแนวทางการพัฒนาศูนย์ความเป็นเลิศทางการ อาชีวศึกษา (Excellent Center) ซึ่งรูปแบบกลยุทธ์กับแนวทางการการพัฒนาศูนย์ความเป็น เลิศทางการอาชีวศึกษา ซึ่งผลด้านการดำเนินงานการผลิตและพัฒนากำลังคนในสาขาวิชาที่ สอดคล้องกับ ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ ทั้งหลักสูตรในระบบและ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น (Up Skill Re Skill New Skill) ภายใต้ศูนย์ความเป็นเลิศทางการ อาชีวศึกษา (Excellent Center) อยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลสรุปการวิจัยและพัฒนาในข้างต้น ผู้วิจัยได้ขออน้อมน้อมนำสืบสานพระราชปณิธาน และพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณบดินทรเทพ ยวรางกูร ซึ่งมีใจความสำคัญว่า “การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนใน 2 ด้าน คือการ ส่งเสริมให้นักเรียน มีทัศนคติที่ถูกต้อง การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานชีวิตหรืออุปนิสัยที่มั่นคง เข้มแข็ง อาทิ การสร้างบุคลิกและอุปนิสัยที่ดีงาม” มาเป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลการวิจัยนี้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดข้อมูลด้านนโยบาย เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยสร้างความร่วมมือกับสถาน ประกอบการในกลุ่มอาชีวอุตสาหกรรมอัตโนมัติ ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำของสถานศึกษา ในสังกัดให้เพิ่มมากขึ้น

2. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดนำผลที่ได้จากการวิจัยกลุ่มอาชีว อุตสาหกรรมอัตโนมัติ ร่วมกับสถานประกอบการชั้นนำเป็นต้นแบบในการนำไปเพิ่มศักยภาพและ การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาระดับจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีในกลุ่มอาชีวอื่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาพัฒนาการวิจัย เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านวิชาการเพื่อการ จัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) นโยบายการ พัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาเฉพาะทาง 1 เอกชน ต่อ 1 วิทยาลัย ใน 7 สายงาน ตามแนวนโยบาย ของรัฐบาลให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา ชัยรัตนารรณ. (2563). การบริหารความเสี่ยงสากล ISO 3100 กับระบบการศึกษาของไทย. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2564, จาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/7589> .
- จงสภาพร ดาวเรือง และคณะ. (2560). “รายงานการวิจัย เรื่อง อนาคตภาพการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้า.” วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 12(1), 289-300.
- จินตนา รวมชมรัตน์. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ดุษฎี
- จิระศักดิ์ สร้อยคำ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร และพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จุฑาทิพย์ ชนะเคน. (2559). การศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชญานิน สง่าเพชร. (2560). การบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ฐาปณีย์ เสาคิน, พรรณี สมานญาติ และราชนันท์ บุญธิมา. (2562). “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา : The Development of a Participatory Management Model in Dual System of Educational Institutions under the Office of Vocational Education Commission.” วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรือนุ้ทางไกลเชิงนวัตกรรม 9(1), 95-105.

- ณัฐพล ทีปสุวรรณ. (2563). *นโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)*. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2564, จาก <https://www.thailandplus.tv>.
- ณัฐวิทย์ มุงเมือง. (2560). “การพัฒนาความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยการอาชีพในภาคเหนือตอนบน.” *พจนานุกรมวิชาการ*. 13(1), 133-146.
- ชานินทร์ ศรีชมพู และคณะ. (2557). “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.” *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*. 16(3), 120-131.
- ธีรวิมล บุญยโสภณ. (2555). *การบริหารอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- นิรุทธ์ บุตรแสนลี. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่มุ่งเน้นประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัตถุประสงค์การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญสืบ โพธิ์ศรี และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). “การบริหารหลักสูตรเพื่อสร้างคุณลักษณะแรงงานฝีมืออาชีพในระดับอาชีวศึกษา : Curriculum management for the characteristic of professional labor in vocational education.” *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ* 9(1), 1268-1287.
- เบญจวรรณ ศรีคำนวล, ปัญญา ทองนิล และกาญจนา บุญสง. (2560). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา : Factors Affecting Success of Dual Vocational Training in Educational Institutes in Lampang Province under Office of Vocational Education Commission.” *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ* 10(2), 2535-2548.
- ภาณัททภา วงษาภิตติกุล และคณะ. (2560). “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาแบบความร่วมมือ เพื่อยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานสากล.” *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 11(2), 126-145.

- มงคลชัย สมอุดม. (2559). รูปแบบมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ยุพาวดี ศิริปริดี. (2557). การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล.
- สมพร ปานดำ. (2563). “การพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการ อาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม : Active Public– Private Partnerships Evolpment for Vocational Education in Industrial Trades’ Area of Study.” วารสารมหาจุฬานาคร วรรณ, 7(8), 381-397.
- สุรัชย์ ลาพิมพ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สาโรจน์ ขอบ่วนเตี้ยว. (2562). กลยุทธ์การบริหารการประกันคุณภาพของวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ภาคผนวก

คำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัด
ประชุมวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม

คำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ที่ 0247/2565

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดประชุมวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

.....

ด้วยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จะจัดประชุมวิชาการระดับชาติขึ้นในระหว่างวันที่ 24 – 25 สิงหาคม 2565 ณ อาคารภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อเป็นเวทีระดับประเทศสำหรับอาจารย์ นักวิชาการและนักวิจัย ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำเสนอผลงานวิชาการ งานวิจัย และงานสร้างสรรค์ด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษา และศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้การจัดงานประชุมวิชาการในครั้งนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ

อาศัยอำนาจตามคำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ 4367/2561 เรื่อง มอบอำนาจให้คณบดี ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี สั่ง ณ วันที่ 27 กันยายน 2561 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดประชุมวิชาการ ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการ

1.1 รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรีกิตติกรณ์ บำรุงบุญ	ประธานกรรมการ
1.2 อาจารย์สุขศิลป์ ประสงค์สุข	รองประธานกรรมการ
1.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิปปีย์ ขยานุสาสนี จันทร์ดอน	รองประธานกรรมการ
1.4 อาจารย์จินดา แก่นสมบัติ	รองประธานกรรมการ
1.5 อาจารย์ธีระ ต้นบุญต่อ	กรรมการ
1.6 อาจารย์พยงค์ มุลวาปี	กรรมการ
1.7 อาจารย์วินัย แสงกล้า	กรรมการ
1.8 อาจารย์ศศิธร อ่อนเหลา	กรรมการ
1.9 อาจารย์อนุชิต สีโมรส	กรรมการ
1.10 ผู้ช่วยศาสตราจารย์แดนวิชัย สายรักษา	กรรมการ
1.11 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา เสนาเวียง	กรรมการ
1.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภาพร อุตมา	กรรมการ

1.13 อาจารย์เกตนันศิริ เทียนประเสริฐ	กรรมการ
1.14 อาจารย์ฉัตรณรงค์ ชัยเดช	กรรมการ
1.15 อาจารย์ณิชาภา ยศุตมธาดา	กรรมการ
1.16 อาจารย์นัยนา ประทุมรัตน์	กรรมการ
1.17 อาจารย์ปรียัติ นามสง่า	กรรมการ
1.18 อาจารย์ผุสดี กิจบุญ	กรรมการ
1.19 อาจารย์พิราภรณ์ พันธุ์มณี	กรรมการ
1.20 อาจารย์วาริช ราศรี	กรรมการ
1.21 อาจารย์สุมาลี พลขุนทรัพย์	กรรมการ
1.22 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำพร แสงไชยา	กรรมการและเลขานุการ
1.23 ว่าที่ร้อยตรีบุญคง สีเสน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
1.24 นายภาณุกรณ์ อุปแสน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

ให้คำปรึกษาและแนะแนวทางในการดำเนินงานแก่คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และ
อำนวยความสะดวกให้การจัดประชุมวิชาการครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

2. คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

2.1 อาจารย์สุขศิลป์ ประสงค์สุข	ประธานกรรมการ
2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิบบีย์ ชยานุสาสนี จันทร์ดอน	รองประธานกรรมการ
2.3 อาจารย์จินดา แก่นสมบัติ	รองประธานกรรมการ
2.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำพร แสงไชยา	รองประธานกรรมการ
2.5 รองศาสตราจารย์เชษฐา จักรไชย	กรรมการ
2.6 รองศาสตราจารย์ณรงค์ฤทธิ์ โสภา	กรรมการ
2.7 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชมพูนุท เมฆเมืองทอง	กรรมการ
2.8 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา เสนาเวียง	กรรมการ
2.9 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภาพร อุตมา	กรรมการ
2.10 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพบรมา เที่ยงราช	กรรมการ
2.11 ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทยวัฒน์ พันธะศรี	กรรมการ
2.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนุวัต ชัยเกียรติธรรม	กรรมการ
2.13 อาจารย์เจษฎ์ จตุพร	กรรมการ
2.14 อาจารย์ชุตติภา กองสมบัติ	กรรมการ

2.15 อาจารย์ชุตติมา ธรรมดวงศรี	กรรมการ
2.16 อาจารย์นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์	กรรมการ
2.17 อาจารย์ปวีณา ภูมิแดนดิน	กรรมการ
2.18 อาจารย์พิณพร คงแท้	กรรมการ
2.19 อาจารย์พิณรัตน์ เย็นเศรษฐี	กรรมการ
2.20 อาจารย์มิ่งมนัสชน จังหาร	กรรมการ
2.21 อาจารย์วาริช ราศรี	กรรมการ
2.22 อาจารย์วุฒิสิทธิ จีระกมล	กรรมการ
2.23 อาจารย์สุนิศา โปธิแสนสุข	กรรมการ
2.24 อาจารย์อัษฎาวุธ ไสยรส	กรรมการ
2.25 อาจารย์สุวิชาน อุ่ณอุดม	กรรมการและเลขานุการ
2.26 อาจารย์ธนพล เอกพจน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
2.27 อาจารย์สุมาลี พลขุนทรัพย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
2.28 นายภาณุกรณ์ อุปแสน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. พิจารณาคัดเลือกบทความทางวิชาการที่จะเข้าร่วมนำเสนอทั้งภาคบรรยายและโปสเตอร์

2. พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องบทคัดย่อ

3. คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความวิชาการ

4. ตรวจสอบการจัดทำรูปเล่ม (Proceeding) ที่ได้รับคัดเลือกให้นำเสนอในการประชุม

5. ประสานงานกับผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้นำเสนอผลงานในการเตรียมการนำเสนอตาม

รูปแบบที่ผู้ทรงคุณวุฒิกำหนด ทั้งรูปแบบบรรยายและโปสเตอร์

3. คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

3.1 อาจารย์พยงค์ มุลวาปี	ประธานกรรมการ
3.2 อาจารย์ภาณุพงศ์ ธนะโคตร	รองประธานกรรมการ
3.3 อาจารย์ณุกานดา ศุภวัฒน์	กรรมการ
3.4 อาจารย์สิรินภา ขจรโมทย์	กรรมการ
3.5 อาจารย์ศิริินนา วอนแก่น้อย	กรรมการ
3.6 ว่าที่ ร.ต.บุญคง สีแสน	กรรมการและเลขานุการ
3.7 นายกิตติศักดิ์ จันบัวลา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์งานประชุมวิชาการผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น Website Facebook จัดทำวีดิทัศน์แนะนำเจ้าภาพสถานที่จัดงานประชุมวิชาการ บันทึกภาพและวีดิทัศน์ระหว่างการประชุม
2. จัดทำ คู่มือ และปรับปรุงข้อมูลบนเว็บไซต์การประชุมให้ทันสมัยอยู่เสมอ
3. ประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ในการแขวนข้อมูล
4. จัดทำ poster แผ่นประชาสัมพันธ์งานประชุมวิชาการฯ
5. ดูแล อำนวยความสะดวกในการลงไฟล์นำเสนอภายในงานประชุม และเตรียมสถานที่ประชุม ห้องใหญ่ ห้องย่อย

4. คณะกรรมการกำกับห้องประชุม

4.1 อาจารย์สุขศิลป์ ประสงค์สุข	ประธานกรรมการ
4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิบบัญญา ชยานุสาสนี จันทร์ดอน	รองประธานกรรมการ
4.3 อาจารย์พัชระ นาเสงี่ยม	รองประธานกรรมการ
4.4 อาจารย์ฉัตรณรงค์ ชัยเดช	กรรมการ
4.5 อาจารย์ชวินทร์ ศรีสวัสดิ์	กรรมการ
4.6 อาจารย์เชาว์ประภา จันทูมา	กรรมการ
4.7 อาจารย์ดิษยพงศ์ ทกสุวรรณ	กรรมการ
4.8 อาจารย์ธันยพัต ดงลุน	กรรมการ
4.9 อาจารย์บัญญัติ พุฒินากุล	กรรมการ
4.10 อาจารย์ปรัชญ์ วิสเพ็ญ	กรรมการ
4.11 อาจารย์มนัสนันท์ สมดี	กรรมการ
4.12 อาจารย์วิกรมกิจ อินทร์จันทร์	กรรมการ
4.13 อาจารย์อัญชญา ทองกระจาย	กรรมการ
4.14 นายกัมปนาท ลุนใต้	กรรมการ
4.15 นายคาวี หวานแท้	กรรมการ
4.16 นายเจษฎา กลิ่นกล้า	กรรมการ
4.17 นายปรัชญ์ สุริยะ	กรรมการ
4.18 นายผดุงเกียรติ วังหนองหว้า	กรรมการ
4.19 นายวุฒิศักดิ์ ชมดวงทิพย์	กรรมการ
4.20 นางสาวศศิประภา รังษา	กรรมการ
4.21 นายอนุกุล บุตรพรม	กรรมการ
4.22 อาจารย์วินัย แสงกล้า	กรรมการและเลขานุการ

4.23 อาจารย์ชุมแพร์ บุญยยืน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
4.24 นายกิตติศักดิ์ จันบัวลา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
4.25 นายภาณุกรณ์ อุปแสน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. ประสานงานด้านการจัดเตรียมความพร้อมสถานที่จัดการประชุม
2. จัดเตรียมเครื่องมือสื่อสารและช่องทางการสื่อสาร และควบคุมการสื่อสารผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างการประชุมวิชาการจนเสร็จสิ้นการประชุม
3. ดูแลโปรแกรมการประชุมวางแผนจำแนกห้องประชุมย่อยและดูแลความพร้อมของสถานที่จนเสร็จสิ้นการประชุมวิชาการ

5. คณะกรรมการฝ่ายเอกสารและรับลงทะเบียน

5.1 อาจารย์ศศิธร อ่อนเหลา	ประธานกรรมการ
5.2 อาจารย์ธีระ ต้นบุญต่อ	รองประธานกรรมการ
5.3 อาจารย์กฤต โสดาลี	กรรมการ
5.4 อาจารย์บรรจง บุรินประโคน	กรรมการ
5.5 อาจารย์ปรัชญ์ วิสเพ็ญ	กรรมการ
5.6 อาจารย์เศวตชาติ สิงห์เลิศ	กรรมการ
5.7 อาจารย์อมรรัตน์ ไชยทุม	กรรมการ
5.8 อาจารย์ภิญญาดา วิริยะ	กรรมการ
5.9 อาจารย์ธันัญญา ว่องปรัชญา	กรรมการ
5.10 อาจารย์ณัฐยา อุ่นอุดม	กรรมการ
5.11 อาจารย์ฉัฐพร ศรีประเสริฐ	กรรมการ
5.12 อาจารย์ณัฐญา ใจบุญ	กรรมการ
5.13 อาจารย์ธันซ์พร ศิลาเกษ	กรรมการ
5.14 อาจารย์ยศวดี จินตามัย	กรรมการ
5.15 อาจารย์ภัทรภร บุญศรี	กรรมการ
5.16 นางประภาวี อัคฮาดศรี	กรรมการเลขานุการ
5.17 นางสาวอรนุช พิริยสิงห์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
5.18 นางสาวพรอนงค์ รัฐบาล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. จัดทำพร้อมเสนอขออนุมัติโครงการ และจัดทำหนังสือออกทั้งภายในและภายนอกที่

เกี่ยวข้อง

2. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาคร่วมจัดงาน
3. ประสานงานและจัดทำหนังสือเชิญวิทยากรแสดงปาฐกถาพิเศษ วิทยากรประจำกลุ่มย่อย
4. เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความวิชาการ ออกหนังสือเชิญกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมนำเสนอทั้งภาคบรรยายและโปสเตอร์ กำหนดรูปแบบวิธีการจัดงาน เชิญคณะกรรมการอำนวยความสะดวกเพื่อ เตรียมการจัดงานประชุมและดำเนินการจัดประชุมจนแล้วเสร็จโดยเรียบร้อย
5. จัดเตรียมเอกสารสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม
6. วางแผนกำหนดรูปแบบการรับลงทะเบียนสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมและผู้เข้าร่วมเสนอผลงาน วิชาการ ประสานงานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องลงทะเบียนตามกำหนดเวลา ส่งผลงานที่รับลงทะเบียนไปยังฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และจัดทำหนังสือรับรองการเข้าร่วมประชุม (Certificate of Attendance)
7. จัดเตรียมของที่ระลึก

6. คณะกรรมการฝ่ายพิธีการและปฏิคม

6.1 อาจารย์จินดา แก่นสมบัติ	ประธานกรรมการ
6.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำพร แสงไชยา	รองประธานกรรมการ
6.3 อาจารย์อนุชิต สีโมรส	รองประธานกรรมการ
6.4 อาจารย์ธนพล เอกพจน์	กรรมการ
6.5 อาจารย์พิมพ์ลัญช์ พลหงษ์	กรรมการ
6.6 อาจารย์สุธาสินี สิ้นเฑาว์	กรรมการ
6.7 อาจารย์อัชฎาฐ ไสยรส	กรรมการ
6.8 นางสาวละอองดาว ภูสำรอง	กรรมการและเลขานุการ
6.9 นางมะลิวรรณ คงเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
6.10 นางสาวอัจฉริยา ชาตวิงษ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. วางแผนและเตรียมการในดำเนินงานด้านพิธีเปิด-ปิด งานประชุมวิชาการพร้อมทั้งร่างคำกล่าวรายงาน-กล่าวเปิดงาน
2. ประสานงานกับผู้นำเสนอผลงานทางวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการตามกำหนดการ
3. ควบคุม ดูแลการดำเนินกิจกรรมให้เรียบร้อยตามกำหนดการ
4. ประสานงานต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุม กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง

5. จัดเตรียมอาหารว่างและเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง

7. คณะกรรมการฝ่ายการเงินและพัสดุ

7.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิบปีย์ ชยานุสาสนี จันทร์ดอน	ประธานกรรมการ
7.2 อาจารย์วินัย แสงกล้า	รองประธานกรรมการ
7.3 ว่าที่ ร.ต.บุญคง สีเสน	กรรมการ
7.4 นางสาวละอองดาว ภูสำรอง	กรรมการ
7.5 นางสาววิไลพร บุญปัญญา	กรรมการและเลขานุการ
7.6 นางสาวที่ฉิมพร เทพาศักดิ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้
 ควบคุม กำกับ รับผิดชอบรายรับ-รายจ่าย ในการจัดประชุมทางวิชาการ รายงานการเบิก-จ่าย รวมทั้งจัดทำชุดเบิก-จ่าย ให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการหรือของสถาบัน

8. คณะกรรมการประเมินผลและจัดทำเล่ม Proceedings

8.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำพร แสงไชยา	ประธานกรรมการ
8.2 อาจารย์วุฒิสีทธิ์ จีระกมล	รองประธานกรรมการ
8.3 อาจารย์สุมาลี พลขุนทรัพย์	รองประธานกรรมการ
8.4 อาจารย์ชุตติภา กองสมบัติ	กรรมการ
8.5 อาจารย์นัยนา ประทุมรัตน์	กรรมการ
8.6 อาจารย์ปวีณา ภูมิแดนดิน	กรรมการ
8.7 อาจารย์มุสตี กิจบุญ	กรรมการ
8.8 อาจารย์พัฒนรัตน์ เย็นเศรณี	กรรมการ
8.9 อาจารย์รัตนดา อาจวิชัย	กรรมการ
8.10 อาจารย์ระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์	กรรมการ
8.11 อาจารย์วิมล เขตตะ	กรรมการ
8.12 อาจารย์อิสระ ตรีปัญญา	กรรมการ
8.13 อาจารย์ศิริินนา วอนแก่น้อย	กรรมการและเลขานุการ
8.14 นางสาวละอองดาว ภูสำรอง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
8.15 นายกิตติศักดิ์ จันบัวลา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. จัดทำแบบประเมิน สรุปและประเมินผลการจัดประชุม
2. วิเคราะห์ผลลัพธ์ ปัญหาและอุปสรรค เพื่อใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานครั้งต่อไป และจัดทำเล่ม Proceedings

3. ประเมินและสรุปรายงานผลการจัดโครงการความพึงพอใจผู้เข้าร่วมประชุม ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไป

ขอให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งทุกท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ เต็มความสามารถ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเกิดผลดีต่อคณะและมหาวิทยาลัย

สั่ง ณ วันที่ 25 มกราคม 2565